UBALDO GIRALDI
A SANCTO CAJETANO

Clericorum Regularium Scholarum Piarum,

APOSTOLICO ROMANI CLERI EXAMINATORE,

ET COLLEGII ECCLESIASTICI RECTORE.

PARS PRIMA

TOMUS SECUNDUS.

ROMÆ, MDCCLXIX.

EX TYPOGRAPHIA CAROLI BARBIELLINI

IN VIA CURSUS

SUPERIORUM FACULTATE.

TITULUS I.

DE SPONSALIBUS, ET MATRIMONIIS.

SECTIO DCXLVIII.

CAPUT IV. AD AUDIENTIAM, *ex Decretali Alexandri III. Lanfranco, in Papiæ Episcopum electo scripta.*

AD audientiam nostri Apostolatus pervenit, quod cum H. Papiensis civis, filiam suam cuidam filiorum L. dare vellet uxorem, juravit, quodsi ille eam habere, casu aliquo interveniente, non posset, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eandem matrimonio copularet Contractis autem a filio priore sponsalibus, quidam consanguinitatem inter eos esse, juramentis interpositis, firmaverunt; ideoque præfatus H. eandem dare alteri filio nititur, ut juravit. Sed quoniam scriptum est, quod sponsam fratris, frater habere non potest; mandamus, quatenus eum suum implere propositum non permittas; sed ut pœnitentiam agat de illicito juramento, monitione præmissa, ecclesiastica districtione compellas.

Plures DD. hanc Decretalem exponentes, asserunt, impedimentum publicæ honestatis, ortum ex sponsalibus contractis cum consanguinea, hic extendi a Pontifice usque ad quartum gradum, quod etiam extensum inquiunt a Bonif. VIII. *in cap unic ex Sponsalibus, hoc eod. tit. in VI.* De neutro tamen id satis constat, cum ne verbum quidem alteruter faciat hujus extensionis, neque id colligatur ex ipsorum contextu. Misso nihilominus, quod ab iis extensum fuisset, nunc certum est ex Tridentino *cap. III. sess. XXIV. de reform. matrim.* hujusmodi impedimentum ex sponsalibus, quando valida sunt, non excedere primum gradum (sive agatur de consanguinea, in linea recta, sive in linea collaterali, cum idem Tridentinum indistincte loquatur) & si sponsalia nulla sint ex quacumque ratione, nullum pariter declarat oriri impedimentum, ibi.

Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia, quacumque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant; quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari.

etiam matrimonia per verba de præsenti contracta, non tamen consummata, quæ interdum ſponſalia appellantur, comprehendat, ita ut etiam eo caſu impedimentum inde proveniens ſublatum fuerit.

Nos itaque, ut omnis difficultas, dubitatioque tollatur, attendentes, quod ſponſaliorum appellatione, qua dictum Conc. utitur, non niſi improprie matrimonium verbis de præſenti conceptis contractum continetur, quodque agitur de correctione juris veteris, quo caſu ſecundum proprietatem verborum dumtaxat procedendum eſt, præſertim cum longe majorem rationem prohibitionis in matrimonio per verba de præſenti contracto, quam in ſponſalibus de futuro vigere a nemine dubitetur. Idcirco declaramus, & definimus, decretum Concilii hujuſmodi omnino intelligendum eſſe, & procedere in ſponſalibus de futuro dumtaxat, non autem in matrimonio ſic, ut præfertur, contracto, ſed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus de jure vetereri ante prædictum decretum Concilii introductum erat. Et ita ab omnibus judicari debere, mandamus atque ſtatuimus.

Quod, ſi quæras, an hactenus dicta de impedimento ex matrimonio rato, valeant etiam quando hoc nullum eſt, affirmative reſpondeo, dummodo non ſit nullum ex defectu conſenſus. Ratio eſt, quia ex una parte Tridentinum nihil innovavit circa impedimentum ex matrimonio rato: ex altera S. Pius V. declaravit, ab omnibus judicandum, quod illud perſeveret in omnibus iis caſibus, & gradibus, quibus jure veteri ante dictum Concilii decretum introductum erat. Cum ergo juxta communem DD. ſententiam eo tunc ita foret introductum, ut ex matrimonio rato, quantumvis nullo, oriretur impedimentum uſque ad quartum gradum, dummodo non eſſet nullum ex defectu conſenſus; ideo etiam nunc id valet, & ita declaraſſe Sacram Congregationem Conc. refertur in voto, eidem Congr. tradito a Secretario Lambertini die 21. Novembris 1722. ad ultimum dubium, *ut in Theſauro Reſolutionum ejuſd. Cong. tom. II. pag 241. & 244.*

S E C T I O   D C X L I X.

CAPUT VIII. SPONSAM, *ex Decretali ejuſdem Alexandri III. Epiſcopo Vigilienſi ſcripta.*

SPonſam alterius (maxime ſi eſt nubili ætati proxima) nullus conſanguineorum aliquo modo ſibi poteſt matrimonio copulare.

Cum hæc Decretalis exprimat indefinite, quod nullus conſanguineorum ducere poſſit ſponſam alterius, neſcio cur aliqui aſſerant, per eam extenſum fuiſſe impedimentum, ex ſponſalibus determinate, uſque ad quartum gradum. Potius dicendum eſt, Alexandrum hic reſpexiſſe antiquos Canones, recenſitos etiam a Gratiano *Can. XIV. Si quis, & XV. Si quis, cauſ. XXVII. quæſt. II.* quorum primum ſignanter intelligi poteſt, ut ibi notat Gloſſa, de ſponſa, ſive de præſenti, ſive de futuro. Quidquid ſit de hoc, ſi per ſponſam in hac Decretali intelligitur ſponſa de præſenti, dico eandem fuiſſe correctam per *cap. Non debet, de Conſanguinit. & affinit.* quod reſtrinxit impedimentum ad quartum gradum incluſive. Si vero intelligatur ſponſa de futuro, ſubeſt correctioni Tridentini, ut mox notatum eſt.

est contra suum juramentum venire: fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si hoc tibi constiterit, eum moneas, & si non acquieverit monitis, ecclesiastica censura compellas, ut ipsam (nisi rationabilis causa obstiterit (in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

In hac Decretali statuitur, virum sine rationabili causa resilientem a jurata promissione alicui nubendi, compellendum esse sub pœna excommunicationis ad contrahendum matrimonium, ne contra juramentum veniat: & proinde ex contrario sensu deducitur, non esse per dictam censuram compellendum, si promissio non fuerit jurata. Verum Rota, coram Bussio in *Majoricen. Sponsalium*, 25. *Aprilis* 1746. §. *IX.* sentit, ex veriori recepta opinione etiam cogendum esse per censuram, licet ex parte illius sponsalia non fuerint jurata.

Et quamvis Lucius III. posterior Alexandro, in sequenti Decretali, Episcopo Ravellensi rescripta, *relata hoc eod. tit. in cap. XVII. Requisivit*, videatur aliter disposuisse quoad compulsionem inferendam per censuram, cum statuat, resilientem monendum esse potius, quam cogendum, ea ratione quod = Libera debeant esse matrimonia = non inde tamen infertur, eidem Alexandri Decretali derogasse, cum in ea casus erat de viro, hic autem de muliere, ut legenti patet.

Requisivit a nobis tua Fraternitas, qua censura mulier compelli debeat, quæ, jurisjurandi religione neglecta, nubere renuit, cui se nupturam, interposito juramento, firmavit (& infra.) Ad quod breviter respondemus, quod cum libera debeant esse matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

Quidquid in contrarium ad hanc eandem Decretalem senserit Glossa, & DD. communiter, fortasse ducti ex litera summarii, erronee contra literam textus, his verbis exarati = *Qui juravit cum aliqua contrahere, moneri potius debet, quam compelli, ut contrahat* = cum supponat, juramentum nubendi præstitum fuisse a viro, quando textus refert, præstitum fuisse a muliere. Et ita has duas Decretales conciliavit citata Rotæ decisio, his innixa rationibus. I. Quod mitius cum fœmina procedendum sit propter faciliorem censurarum contemptum, difficilioremque coacti matrimonii exitum ob sexus imbecillitatem. II. Propter leve præjudicium, quod viro irrogaret, a sponsalibus resiliendo, qui cæteroquin repudiatus, facile alteri posset nubere, non sic fœmina ob periculum famæ, quod subiret, saltem apud vulgares homines, propter pravæ conversationis suspicionem, quam cum eodem viro præsumi posset intercessisse.

Cæterum in praxi, stante etiam irrationabili causa resiliendi a jurata, vel non jurata promissione respectu viri, cavere debet summopere judex ecclesiasticus, ne ita facile ad compulsionem deveniat, sive per censuras, sive per alias pœnas, ne remedio deterior exitus oriatur, quem Lucius III. ex hujusmodi coactione merito eventurum timebat.

Imo ob eandem rationem, si post inflictam censuram, adhuc obdurato animo in resiliendo persisteret, sentiunt communiter DD. relati a Reinfest. *hoc tit.* §. *V. num.* 163. *& seq.* debere dimitti, & absolvi.

Nec, si post legitimas monitiones non resipiscat, privandus est Sacramentis, ac communione, & familiaritate fidelium: nec itidem puniendus tamquam de hæresi suspectus, si in censura per annum insordesceret, juxta præscriptum a Conc. Trid. *cap. III. sess. XXV. de reform.* quia universalis Ecclesiæ praxis, & consuetudo est, ut hæc conciliaris dispositio non observetur, quando agitur de matrimonio contrahendo, in quo libertas est de essentia. Quæ tamen observari deberet, si jam excommunicatus renueret seductæ mulieri, aut dare dotem, aut damnum compensare; cum ad hujus executionem libertas non requiratur, sicut ad matrimonium.

cia (præter baptiſmum parvulorum, & pœnitentias morientium) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

Hæc Decretalis, in qua tempore interdicti permittitur tantum collatio baptiſmi parvulorum, & adminiſtratio Sacr. Pœnit. morientibus ampliata eſt tum ab Innocentio IV. in *cap. XI. Quod in te, de Pœniten. & remiſs.* tum a Bonifacio VIII. *in cap. XIX. Quoniam, de Senten. excom. & cap. XXIV. Alma mater, eod. tit. in VI.* ut infra oſtendam *ad cit. tit. de Pœnit. & remiſs.*

SECTIO DCLII.

CAPUT XIV. CUM LOCUM, *ex Decretali ejuſdem Alexandri, Syro Epiſcopo Papienſi ſcripta.*

CUM locum non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intervenit, neceſſe eſt, ut ubi aſſenſus cujuſquam requiritur, coactionis materia repellatur: matrimonium autem ſolo conſenſu contrahitur: & ubi de ipſo quæritur, plena debet ſecuritate ille gaudere, cujus eſt animus indagandus; ne per timorem dicat, ſibi placere, quod odit, & ſequatur exitus, qui de invitis ſolet nuptiis provenire. Quocirca mandamus, quatenus puellam, de cujus matrimonio quæſtio ventilatur, in domo, in qua nihil eam timere oporteat, facias honeſte teneri, donec prædicta cauſa terminata fuerit, & ſententia ſine contradictione cujuſquam valeat executioni mandari.

In hac Decretali ſtatuitur, I. Matrimonium ſolo conſenſu contrahi, II. Ut ſententia ſuper ejus validitate, aut nullitate feratur ab Epiſcopo, ſed hodie ad valide contrahendum requiritur ulterius, ut conſenſus præſtetur coram parocho, & teſtibus juxta decretum Tridentini, ut notabo infra.

Quoad ſententiam vero illius validitatis, aut nullitatis, tam circa cauſæ cognitionem, quam circa ejuſdem ſententiæ prolationem, attendenda eſt ſequens Conſtitutio Benedicti XIV. *Dei miſeratione, ſub die 3. Novembr.* 1741. ita ſancientis, ibi.

Quod autem ad Judices pertinet, quibus extra Romanam Curiam pro litigantium commodo cauſæ matrimoniales committuntur, paterna illa vigilantia, qua de juſtitia unicuique integre, ſapienterque adminiſtranda ſoliciti eſſe debemus, encyclicis literis ad venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos ſcriptis vigeſimaſexta Auguſti, anno ſecundo Pontificatus noſtri, providere curavimus, in quibus ea præſcripſimus, quæ ſacris Canonibus, & Concilii Tridentini decretis conſona, ſi diligenter, ut ſperamus, ſerventur, in poſterum cauſæ, nonniſi perſonis, congrua juris peritia, & neceſſariæ probitatis, ſpectatæque fidei munitis præſidio committentur. Inſuper ad ea, quæ in iiſdem encyclicis literis conſtituta ſunt, id etiam in præſenti adjungimus: quod quamvis Concilii Tridentini decretum, quo cauſæ matrimoniales ſubtractæ fuerunt Decani, Archidiaconi, & aliorum inferiorum judicio, & Epiſcoporum tantum examini, & juriſdictioni reſervatæ, dumtaxat procedat de Archidiaconis, Decanis, aliiſque inferioribus, qui in eadem diœceſi conſtituti, vel privilegio aliquo, vel præſcriptione, ſaltem in viſitatione, cauſarum matrimonialium cognitionem ſibi adrogabant; ac idcirco minime obſtet commiſſionibus, quæ, pro iiſdem cauſis ma-

casio agendi obtulerit, erit legitime impedita.

Ad officium autem defensoris matrimoniorum hujusmodi, ut supra electi, spectabit, in judicium venire, quotiescumque contigerit, matrimoniales causas super validitate, vel nullitate coram legitimo judice disceptari, eumque oportebit in quolibet actu judiciali citari, adesse examini testium, voce, & scriptis matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, quæ ad matrimonium sustinendum necessaria censebit.

Et demum defensoris hujusmodi persona, tanquam pars necessaria, ad judicii validitatem, & integritatem censeatur, semperque adsit in judicio, sive unus ex conjugibus, qui pro nullitate matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate in judicium veniant. Defensor autem, cum ei munus hujusmodi committetur, juramentum præstabit fideliter officium suum obeundi, & quotiescumque contigerit, ut in judicio adesse debeat pro alicujus matrimonii validitate tuenda, rursus idem juramentum præbebit: quæcumque vero, eo non legitime citato, aut intimato, in judicio peracta fuerint, nulla, irrita, cassa declaramus, ac pro nullis, cassis, ac irritis haberi volumus, perindeac si citata, & intimata non esset ea pars, cujus citari intererat, & quam juxta legum, & Canonum præscriptum ad legitimam judicii validitatem, citari, aut intimari omnino necessarium erat.

Cum igitur coram Ordinario, ad quem causas hujusmodi cognoscere pertinet, controversia aliqua proponetur, in qua de matrimonii validitate dubitabitur, & existentibus in judicio, vel uno ex conjugibus, qui pro nullitate matrimonii, vel ambobus, quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intendat, defensor matrimonii partes omnes officii sui diligenter adimpleat. Itaque, si a Judice pro matrimonii validitate iudicabitur, & nullus sit, qui appellet, ipse etiam ab appellatione se abstineat; idque etiam servetur, si a Judice secundæ instantiæ pro validitate matrimonii fuerit judicatum, postquam Judex primiæ instantiæ de illius nullitate sententiam pronunciaverat; sin autem contra matrimonii validitatem sententia feratur, defensor intra legitima tempora appellabit, adhærens parti, quæ pro validitate agebat; cum autem in iudicio nemo unus sit, qui pro matrimonii validitate negocium insistat, vel si adsit, lata contra eum sententia judicium, deserverit, ipse ex officio ad superiorem Judicem provocabit.

Appellatione a prima Sententia pendente, vel etiam nulla ob malitiam, vel oscitantiam, vel collusionem defensoris, & partium, interposita, si ambo, vel unus ex conjugibus novas nuptias celebrare ausus fuerit, volumus, ac decernimus, ut non solum serventur, quæ adversus eos, qui matrimonium contra interdictum Ecclesiæ contrahunt, statuta sunt, præsertim, ut invicem a cohabitatione separentur, quoadusque altera sententia super nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non sit appellatum, vel appellatio interposita deserta deinde fuerit; sed ulterius, ut contrahens, vel contrahentes matrimonium hujusmodi, omnibus pœnis contra poligamos, a sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis constitutis, omnino subjaceant, quas in eos, quatenus opus sit, motu, scientia, ac potestate simili rursus statuimus, decernimus, ac renovamus.

Postea

hoc est, si in secunda, æque ac in prima, nullum, ac irritum matrimonium judicatum fuerit, & ab ea pars, vel defensor pro sua conscientia non crediderit appellandum, vel appellationem interpositam prosequendam minime censuerit: in potestate, & arbitrio conjugum sit novas nuptias contrahere; dumodo alicui eorum, ob aliquod impedimentum, vel legitimam causam id vetitum non sit. Potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, conjugibus facta intelligatur, & locum habeat, salvo semper, & firmo remanente jure, seu privilegio causarum matrimonialium, quæ ob cujuscumque temporis lapsum nunquam transeunt in rem judicatam; sed si nova res, quæ non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, resumi possunt, & rursus in judicialem controversiam revocari: quod si a secunda sententia super nullitate, vel altera pars appellaverit, vel hujusmodi sit, ut ei, salva conscientia, defensor matrimonii acquiescendum non putet, vel quia sibi videtur manifeste injusta, vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia instantia, & sit revocatoria alterius præcedentis super validitate, in secunda instantia emanatæ, volumus, ut, firma remanente utrique conjugi prohibitione ad alias transeundi nuptias, quas si contrahere ausi fuerint, pœnis, ut præfertur, a Nobis constitutis subesse decernimus, causa in tertia, vel quarta instantia cognoscatur, servatis diligenter omnibus, quæ a Nobis in prima, & secunda instantia demandata fuerunt, nempe, in quolibet judiciali actu, citato, & audito defensore matrimonii, qui a Judice tertiæ instantiæ deputatus fuerit.

Defensor autem matrimonii, quem ad munus suum gratis obeundum pro amore Dei, & proximi utilitate, & Ecclesiæ reverentia, in Domino exhortamur, si operam suam sine mercede, aut salario, aliqua ex causa exhibere recusaverit, ab ipsius causæ Judice ei constituatur, & ab ea parte, quæ pro validitate matrimonii agit, si ipsi facultas sit, solvatur; sin minus, a Judice primæ, vel secundæ, vel tertiæ instantiæ respective subministrabitur, qui pecunias ex multis suorum tribunalium redactas, vel redigendas, & in opera pia erogandas, in hujusmodi sumptus insumere poterunt. Cum vero Judices causæ, erunt Judices commissarii, qui neque forum habent, & consequenter neque pecuniam ex multis collectam, volumus, ac mandamus, ut defensori matrimonii satisfiat ex pecunia multarum illius Episcopi, in cujus diœcesi Judex commissarius, juxta Sedis Apostol. mandatum, judicium exercebit.

Hactenus quidem quoad causas matrimoniales, quæ extra Romanam Curiam pertractantur. Quoad causas vero, quæ Romæ disceptandæ sunt, cum earum cognitio in prima instantia ad S. R. E. Cardinalem, in præfata Urbe, ejusque suburbiis, & districtu, Vicarium nostrum in spiritualibus pro tempore spectet; mandamus, ac jubemus, ut omnia, & singula, quæ in aliis causis extra Romanam Curiam pertractandis præscripta fuerunt, nempe, ut judicium peragatur, citato, & audito defensore matrimonii, ab eodem Cardinali Vicario deputato, aliaque, ut supra, omnino serventur: tum etiam in aliis causis, quæ in prima instantia, ex consensu partium, vel in secunda, per appellationem ad Sedem Apostolicam, omisso medio, interpositam, vel in tertia, Romam deferuntur, quas omnes judicari volumus, vel in Congregatione S. R. E. Cardinalium super interpretatione, & executione Concilii Tridentini, vel in causarum Palatii nostri Auditorio, dummodo Nobis, & Romano Pontifici pro tempore justis ex causis non videatur particularis Congregatio S. R. E. Cardinalium, vel Romanæ Curiæ Prælatorum deputanda. Cum autem causa super matrimonii nullitate agitabitur in dicta Congregatione S. R. E. Cardinalium Concil. Trid. Interpretum, defensor matrimonii a Cardinali Præ-

fecto

bus rursus examinabitur : nolentes omnino, ut uno in casu matrimonii vinculum dissolutum censeatur, nisi duo judicata, vel resolutiones, aut sententiæ penitus similes, & conformes, a quibus neque pars, neque defensor matrimonii crediderit appellandum, emanaverint. Quod si secus factum fuerit, & novum initum matrimonium, nostræ voluntatis hujusmodi transgressores pœnis a Nobis, ut supra, statutis submittantur.

Et quoniam sæpe apud Sedem Apostolicam preces porrigi solent pro dispensatione matrimonii rati, & non consummati, quæ ut plurimum pro voto consultivo ad Congregationem S.R.E. Cardinalium Concil. interpretum, vel nonnunquam ad aliquam Congregationem particularem deputatam a Romanis Pontificibus pro tempore remitti solent; ut hujusmodi instantiæ ordine, ac rite procedant, volumus, ac mandamus, ut supplex libellus Nobis, vel Romano Pontifici pro tempore exhibeatur, in quo plena, & accurata totius facti species contineatur, causæque omnes in eo exprimantur, quæ ad obtinendam petitam dispensationem conducere posse a supplicante censentur; ut Romanus Pontifex, eo lecto, & mature considerato, secum deliberare possit, an petitionem rejiciat, vel ejus examen alicui ex dictis Congregationibus committat; a qua, posteaquam suum votum consultivum editum fuerit, a Secretario ejusdem Congregationis totius negocii series exacte Romano Pontifici pro tempore referatur; qui pro sua providentia judicabit, an Congregationis resolutio sit approbanda, vel potius totius causæ examen alteri Congregationi, vel tribunali, prout eidem Pontifici videbitur, rursus committendum.

In literis autem encyclicis, incipien. *Quamvis paterna*, *datis sub die 26. Augusti ejusdem anni 1741.* de quibus mentio fit in supra transcripto §. *Quod autem*, ita disponitur.

Quamvis paternæ vigilantiæ, qua de justitia unicuique integre, sapienterque administranda soliciti esse debemus, jamdiu innotuerit, quod causæ extra nostram Romanam Curiam, pro litigantium commodo, ad partes (ut ajunt) committi solitæ, iis quandoque decidendæ, ac fine debito terminandæ delegentur, qui tum congrua juris peritia, tum quoque probitatis, spectatæque fidei præsidio destituuntur; acerbiori nihilominus doloris sensu perculsi fuimus, postquam hujusmodi abusum, rumore publico evulgatum, multorum querelis ad Apostolicam Sedem delatum, eorumque literis, ad Nos crebro datis, apertius sensimus confirmari. Rationes præterea, & peculiares causæ dicti abusus cum Nobis plures in eisdem literis obtenderentur, eas potissimum referri perspeximus eximio Protonotariorum, non participantium, numero, quibus, utpote in dignitate ecclesiastica constitutis, in more positum est, dictas causas delegari, licet tempore quo ad hujusmodi dignitatis, & officii gradum provehuntur, nulla meritorum, & qualitatum fiat diligens inquisitio, nec sedulo examinetur, an polleant requisitis ad jus dicendum, & justitiæ habenas moderandas necessariis.

Quam graves curas id animo nostro ingesserit, quamve intimo mærore affecti simus, ubi aliorum res, & negocia, ob Judicum ignorantiam, & malitiam, periclitari, & in discrimen adduci rescivimus; intelliget plane cui perspectus erit ille, quo semper incensi sumus, justitiæ administrandæ zelus. Sed cum silere diutius, pro commissa Nobis populorum salute, paterna charitas non pateretur, & ad propulsandam hanc corruptelam, restituendamque judiciorum integritatem, congruis remediis manus admoveremus; novimus non recentes, sed obsole-

fuisse, fas est credere: postquam etenim *sess. XXV. de Reform. cap. X.* præmissum fuit, a Sede Apostolica Judicibus non undequaque idoneis causas in partibus delegari, & id fieri tum ob malitiosam petentium suggestionem, tum quoque ob locorum longiquitatem, a quibus notitia personarum, quibus causæ mandentur, haberi non potest. = Statuit eadem Sancta Synodus, in singulis Conciliis provincialibus, aut diœcesanis aliquot personas, quæ qualitates habeant juxta Constitutionem Bonifacii VIII. & alioquin ad id aptas designari, quibus in posterum causæ committerentur; & si aliquem interim ex designatis mori contigeret, substitueret Ordinarius loci cum consilio capituli alium in ejus locum, usque ad futuram provincialem, aut diœcesanam Synodum: ita ut haberet quævis diœcesis quatuor saltem, aut etiam plures probatas, & qualificatas personas, quibus hujusmodi causæ committerentur; alioquin post designationem factam, quam statim Episcopi ad Summum Romanum Pontificem transmitterent, delegationes quæcumque aliorum Judicum, aliis, quam his factæ, subreptitiæ censerentur = .

Cum vero Concilia provincialia quolibet triennio, diœcesana anno quolibet ex præscripto Trident. cogenda, ob varia, quæ obversantur impedimenta, longius protrahantur, nec Episcopis subsit quandoque certa spes, quod iis propere sublatis, dicta Concilia haberi possint, atque in illis designari novi Judices synodales, in locum illorum, qui defecerunt: sæpe idcirco Congregatio Conc. Trid. interpres a locorum Ordinariis requisita, consultissime respondit, subrogandorum Judicum electionem ab Episcopis esse faciendam cum consilio capituli.

Providæ igitur, & vetustæ hujusmodi leges palam evincunt, antiqua esse vulnera in hac parte disciplinæ illata, illaque modo recrudescere, non quia congrua desit medela, sed quia negligitur ad præscriptum canonicarum sanctionum Judicum synodalium designatio, quorum notitia, si Romano pro tempore Pontifici exhibita fuisset, eisdem tantummodo Judicibus facta fuisset causarum delegatio, semota quavis querelarum occasione.

Dum minoribus in hac Curia muneribus, atque illo præsertim Secretarii Congregationis Concilii fungeremur, nihil Nobis fuit antiquius, quam Episcopis, aliisque Ecclesiarum Prælatis hosce sensus ingerere, eosque pro viribus ad has ecclesiasticas leges custodiendas sedulo commonere: nunc vero imperscrutabilis consilii altitudine ad supremum Apostolatus fastigium, licet immerentes, evocati, pastoralis officii exigit ratio, ut nostris hisce literis certa vobis in posterum methodus præscribatur, ad quamcumque dubiorum, & querelarum occasionem avertendam. Volumus itaque, & mandamus, quod in iis diœcesibus, in quibus vigiles Ecclesiarum Antistites ad tramites Tridentinæ Synodi Judices elegerunt in Conciliis, sive provincialibus, sive diœcesanis, electorum nomina quamprimum Nobis renuncient; & si forte unum, vel plures illorum mori contingat, antequam denuo eadem Concilia cogantur, decedentibus subrogentur novi Judices, eligendi ab Episcopo cum consilio capituli, qui nomina subrogatorum in dicto munere, usque ad diem Synodi duraturo, Nobis itidem significent. Ubi vero Concilia provincialia, & synodalia jamdiu coacta non sunt, nec ulla idcirco facta dignoscitur Judicum electio; pro injuncta humilitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudine, Archiepiscopos, & Episcopos in Domino jugiter hortamur, & obtestamur, ut sublatis quibusvis impedimentis, eadem Concilia, sicubi omissa sunt, quamprimum haberi curent; interim vero cum consensu suorum capitulorum Judices eligant, & nomina electorum in Albo redacta Nobis remittant; & si mori aliquem contingat, alios cum consilio capituli sufficiant, suffectosque Nobis indilate denuncient. Quo autem ad numerum eligendorum, etsi Tridentini decreto cautum sit, quatuor saltem in unaquaque diœcesi eligi debere, plures nihilominus

Veniens ad nos G. sua nobis relatione monstravit, quod in domo sua mulierem quandam recepit, de qua prolem habuit, & cui fidem coram pluribus præstitit, quod eam duceret in uxorem. Interim autem cum apud domum vicini sui pernoctaverit, ejus filia nocte illa secum concubuit: quos pater puellæ simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de præsenti desponsare coegit. Ideoque mandamus, quatenus, si inveneris, quod primam post fidem præstitam cognoverit, ipsum cum ea facias remanere: alioquin secundæ (nisi metu coactus, qui posset in virum constantem cadere, eam desponaverit (adhærere facias, ut uxori.

In hac Decretali sponsus cognoscens carnaliter sponsam de futuro, ad excludendum peccatum, præsumitur, eam cognovisse affectu maritali, ita ut sponsalia de futuro transeant in sponsalia de præsenti, seu matrimonium, quæ præsumptio est juris, & de jure, non admitens probationem in contrarium, ut constat ex *cap. XXX. Is, qui*, infra transcribendo: verum cum Tridentinum irritaverit matrimonia clandestina, sustulit omnia matrimonia præsumpta. In locis tamen, ubi ejus decretum, illa irritans, facta scilicet sine præsentia parochi, & duorum testium, publicatum non est, sicuti vigent adhuc matrimonia clandestina, ita etiam locum habent matrimonia præsumpta.

SECTIO DCLIV.

Caput XVI. Commissum, *ex Decretali ejusdem Alexandri, Exoniensi Archiepiscopo rescripta.*

Commissum (& infra.) Significavit nobis fraternitas tua, quod quidam cuidam mulieri de contrahendo matrimonio fidem dedit, & se cum ea intra biennium per verba de præsenti contracturum, præstito juramento firmavit: nunc autem privata lege ductus, ad frugem melioris vitæ transire suspirat (& infra.) Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod tutius est ei (religione juramenti servata) prius contrahere, & postea, si elegerit, ad Religionem migrare, si tamen post desponsationem copula non dignoscitur intervenisse carnalis.

Duo in hac Decretali declarat Pontifex. I. Quod sponsalia de futuro per copulam subsecutam transeunt in matrimonium. II. Quod tutius est, sponsum, qui juravit, se aliquam ducturum in matrimonium, ad servandam juramenti religionem, prius illud contrahat, & postea, si velit, Religionem profiteatur.

Verum primum correctum est, ut in antecedenti Sectione.

Quoad secundum autem, placet hic referre varias hujus Decretalis interpretationes una cum suo sensu, expositas a Benedicto XIV. *de Synod. Diœc. edit. an.* 1755. *lib. XIII. cap. XII. num.* 8. = Si de simplicibus sponsalibus agatur, hoc est de promissione nubendi certo viro facta, ac per mutuam repromissionem ab ipso acceptata, quamvis etiam juramenti religione fuerit utrinque firmata, dummodo ultra processum non

Religionis ingressu adhuc deliberans, nondum re ipsa monasterium ingressa fuerit. In his enim circumstantiis potest utique sponsa, absque eo quod admirationem ingerat, jurisjurandi fidem liberare, matrimonium inire, exindeque ad claustra properare: quod profecto non eveniret, si mulier jam monasterium ingressa, subinde aut in ipso monasterio manens, matrimonium iniret, aut ex eo egressa, nuptias celebraret, & postea claustra repeteret. Ita differit Gonzalez *in Comentariis ad pracit. text.* latiorique calamo rem persequitur Pirhing. *ad tit. Decretal. de Sponsal. & matrim lib IV. Tit. I. num.* 52. & 53. Sed, cum in sponsalibus, juxta nunc vigentem stipulationum formam, contractis, atque juratis, apponi soleat non solum contrahendi, sed & consummandi matrimonii obligatio; hæc sane recentior, receptaque praxis fortasse potest efficere, ut executioni mandari nequeant, quæ statuta sunt in Decretali *Commissum*; ut scilicet matrimonium ad formam juratæ promissionis contrahatur, deinde vero mulier in Religionem, & claustra *jurando*, ubi, cum quidam jurejurando pollicitus esset, se in causis omnibus judicii solemnia servaturum, Innocentius III. Pontifex rescripsit, juramentum in hunc, qui sequitur, modum, esse interpretandum = Quamquam & secundum approbatum intellectum recte possit intelligi, quod ut in omnibus causis ordinem judiciarium observares, in illis videlicet, in quibus est ordo judiciarius observandus =.

Fagnanus *in cap. Ex literis, hoc tit. num* 3. referet declarationem Gregorii XIII. per hæc verba, „ Gregorius tamen XIII. opinionem, quod sponsalia „ jurata omnino cogantur sponsi adimplere juxta *cap.* „ *Ex literis*, limitavit in quodam casu Commenti, ut „ non procedat, quando mulier fieret monialis professa, si enim matrimonium per verba de præsenti „ contractum non impedit, quin mulier ingrediatur „ monasterium, & profiteatur *cap. Ex publico, de* „ *Converf. conjugator.* multo minus sponsalia de futuro, & jurata, quæ minus sunt, quam matrimo- „ nium “.

SECTIO DCLV.

Caput XVIII. Cum in Apostolica, *ex Decretali Urbani III. Cenomanensi Episcopo rescripta*.

CUM in Apostolica (& infra.) Intelleximus, quod cum inter villicum de Arueria & uxorem ejus, matrimonii quæstio tractaretur, ante publicationem testium villicus reversus ad propria, publice inter se, & uxorem suam proposuit sententiam divortii, judicio Ecclesiæ promulgatam: & sic falsitate suggesta quandam aliam, facti nesciam, sibi copulare præsumpsit. Postmodum vero super prioris matrimonii quæstione literis impetratis, delegati judices sententiam divortii protulerunt. Verum quia villicum, & mulierem, quam superinduxit, pendente lite prioris uxoris, invicem asseris consensisse; consultationi tuæ taliter respondemus, quod imposita viro pœnitentia competenti, & intra pænitentiæ tempus carnali commercio interdicto, postmodum in maritali copula poterunt remanere.

Hic non exprimitur, quæ pœnitentia injungenda sit, quæque pœna infligenda conjugi, qui, pendente lite, non expectata sententia nullitatis prioris matrimonii, privata auctoritate ad secunda vota transierit: sed hodie ex Constit. Benedicti XIV. *Dei miseratione*, §. *Appellatione*, supra transcripta Sectione DCLII. puniendus est pœnis contra poligamos constitutis.

Hanc Decretalem transcripsi, non quod ei novi aliquid accesserit, sed eum DD discrepent in statuendo, qualis debeat esse certitudo de morte prioris conjugis, antequam alter superstes transeat ad secunda vota, relictis privatis eorumdem DD. opinionibus, crederem, habendam esse pro certa regula praxim Tribunalis S. Inquisitionis, a quo hujusmodi transitua numquam permittitur, nisi constet de morte conjugis, vel per autenticum testimonium, seu fidem, puta praefecti nosocomii, aut alterius loci, in quo forte decesserit, sive Rectoris Ecclesiae, in qua sepultus fuerit: sive etiam per juratum testimonium duorum testium, deponentium de visu obitus, aut etiam unius tantum, omni tamen exceptione majoris.

Si autem quaeras, an habita hujusmodi certitudine ex alienis testimoniis possit parochus assistere secundo matrimonio absque ulla Ordinarii licentia: licet quamplurimi sentiant, ea non indigere, ex vulgata juris regula XXXI. in VI. quod scilicet, qui certus est, certiorari ulterius non debet; tutius tamen crederem, imo necessarium, eam petere, ob fraudes, quae saepius in hac materia contexuntur: potissimum, si conjugis mors in remotis partibus acciderit; seu caracter exaratae fidei eidem parocho non innotescat. Et haec est praxis cujuscumque Curiae ecclesiasticae, ut in his rafti circumstantiis nemo permittatur matrimonium contrahere, nisi in ea probatus sit status liber contrahentium.

Huc spectat sequens Instructio S. Congr. Universalis Inquisitionis sub die 21. Augusti 1670. a Clemente X, confirmata.

INSTRUCTIO

PRO EXAMINE ILLORUM TESTIUM,

Qui inducuntur pro contrahendis matrimoniis, tam in Curia Eminentissimi, & Reverendissimi D. Cardinalis, Urbis Vicarii, quam in aliis Curiis caeterorum Ordinariorum.

IN primis: Testis moneatur de gravitate juramenti, in hoc praesertim negocio pertimescendi, in quo divina simul, & humana majestas laeditur, ob rei, de qua tractatur, importantiam, & gravitatem; & quod imminet poena triremium, & fustigationis deponenti falsum.

II. Interrogetur de nomine, cognomine, patria, aetate, exercitio, & habitatione.

III. An sit civis, vel exterus, & quatenus sit exterus, a quanto tempore est in loco, in quo Testis ipse deponit.

IV. An ad examen accesserit sponte, vel requisitus; si dixerit, accessisse sponte a nemine requisitus dimittatur, quia praesumitur mendax. Si vero dixerit, accessisse requisitus; interrogetur, a quo, vel a quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes.

V. Interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum a contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.

VI. Interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, & a quanto tempore, in quo loco, qua occasione, & cujus qualitatis, vel conditionis existant.

Si responderit negative, Testis dimittatur; si vero affirmative.

VII. Interrogetur, an contrahere volentes sint cives, vel exteri; si responderit, esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per literas Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo tempore, quo permanserunt in sua civitate, vel dioecesi. Ad probandum vero eorumdem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo vo-

…timonia, niſi producantur autenticæ, & legales atteſtationes, vel Teſtes fide digni, & veriſimiliter informati de obitu conjugis defuncti.

Si vero Teſtis reſponderit, non habuiſſe uxorem, vel maritum.

X. Interrogetur de cauſa ſcientiæ, & an ſit poſſibile, quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, & quod ipſe Teſtis neſciat.

Si reſponderit affirmative, ſuperſedeatur, niſi ex aliis Teſtibus probetur concludenter, non habuiſſe uxorem, vel maritum.

Si vero reſponderit negative.

XI. Interrogetur de cauſa ſcientiæ, ex qua deinde Judex colligere poterit, an Teſti ſit danda fides.

Si reſponderit, contrahere volentes habuiſſe uxorem, vel maritum, ſed eſſe mortuos.

XII. Interrogetur de loco, & tempore, quo ſunt mortui, & quomodo ipſe Teſtis ſciat, fuiſſe conjuges, & nunc eſſe mortuos.

Et ſi reſpondeat, mortuos fuiſſe in aliquo hoſpitali, vel vidiſſe ſepeliri in certa Eccleſia, vel occaſione militiæ ſepultos fuiſſe a militibus, non detur licentia contrahendi, niſi prius recepto teſtimonio autentico a Rectore hoſpitalis, in quo prædicti deceſſerunt, vel a Rectore Eccleſiæ, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel, ſi fieri poteſt, a Duce illius cohortis, in qua deſcriptus erat miles. Si tamen hujuſmodi teſtimonia haberi non poſſunt, ſacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de jure communi poſſunt admitti, dummodo ſint legitimæ, & ſufficientes.

XIII. Interrogetur, an poſt mortem dicti conjugis defuncti, aliquis ex prædictis contrahere volentibus tranſierit ad ſecunda vota.

Fides, aliaque documenta, quæ producuntur de partibus, non admittantur, niſi ſint munita ſigillo, & legalitate Epiſcopi ordinarii, & recognita ſaltem per Teſtes, qui habeant notam manum, & ſigillum, & attente conſideretur, quod fides, ſeu teſtimonia bene, & concludenter identificent perſonas, de quibus agitur.

Pro teſtibus in hac materia recipiantur magis conſanguinei, quam extranei, quia præſumuntur melius informati, & cives magis, quam exteri, nec admittantur homines vagi, & milites, niſi data ranſa, & maturo conſilio; & Notarius exacte deſcribat perſonam Teſtis; quem ſi cognoſcit, utatur clauſula, mihi bene cognitus; *ſin minus, examen non recipiat, niſi una, cum perſona Teſtis aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ atteſtetur de nomine, & cognomine ipſius Teſtis, necnon de idoneitate ejuſdem ad teſtimonium ferendum. Et hujuſmodi examinibus debet intereſſe in Urbe, ultra Notarium, officialis ſpecialiter deputandus ab Eminentiſſimo Vicario: & extra Urbem, Vicarius Epiſcopi, vel aliqua alia perſona inſignis, & idonea, ab Epiſcopo ſpecialiter deputanda, alias puniatur Notarius arbitrio Sacræ Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.*

Ordinarii præcipiant omnibus, & ſingulis Parochis, in eorum diœceſibus exiſtentibus, ut pro matrimoniis cum exteris contrahendis non faciant publicationes in eorum Eccleſiis, niſi certiorato Ordinario, a quo, *vel ejus generali Vicario prius teneantur autenticam fidem reportare, quod pro tali matrim. fuerunt examinati Teſtes in eorum tribunali, qui probant ſtatum liberum contrahere volentium &c. contravenientes autem ſevere punientur.

DUBIA CIRCA EXTERORUM MATRIMONIA,

Cum Reſolutionibus Sacræ Congregationis Sancti Officii.

Relata in Appendice ad Synodum diœceſanam Civitatis Caſtellanæ, pag. 398. celebratam a Sancte Lanucci anno 1757.

ORdines, ultimo loco ab Urbe emanati circa matrimonia cum exteris contrahenda, inter alia diſponunt, quod Ordinarii præcipiant omnibus, & ſingulis Parochis, in eorum diœceſibus exiſtentibus, ut pro matrimoniis cum exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Eccleſiis, niſi certiorato Ordinario*, a quo, vel ejus generali Vicario, prius teneantur fidem autenticam reportare, quod pro tali matrimonio fuerint examinati teſtes in eorum tribunali, qui probant ſtatum liberum contrahere volentium.

I. Quæritur, an illi ex diœceſibus circumvicinis, & ipſi teneantur tales probationes facere? an vero ſufficiat

residere solent, idem cum ipsis servandum? vel sufficiat, probationes in ipsa civitate recipere de eorum statu, a testibus ipsarum regionum, de negocio edoctis?

℞. Tenentur facere probationes, juxta formam Instructionis; quia isti facilius committunt polygamiam.

V. An facta per parochum monitione Ordinario contrahere volentis, fides status ejusdem sit ab eodem parocho, vel a contrahere volente reportanda?

teris, qui unicam, vel plures duxerunt, & e contra; si mortuæ fuerunt in loco, ubi iterum matrimonium contrahere desiderant, ac amplius post mortem a dicto loco non discesserunt?

℞. Requiritur pariter.

Cardinalis Paulus Æmilius Rondininus inseruit in fine Synodi Assisiensis anno 1636. sequentes Literas circulares Sacræ Congregationis Sancti Officii, quæ valde utiles in praxi esse possunt.

LITERÆ CIRCULARES SACRÆ CONGREGATIONIS S. OFFICII

Super matrimoniis contrahendis, relatæ in eadem Appendice.

Illmo, e Rmo Signore come Fratello.

E così frequente il delitto della poligamia nel Sant' Offizio, ancorche secretamente venga castigato, che ha dato occasione a questi Eminentissimi miei Signori d' applicarvi qualche rimedio; perchè si è visto per esperienza, che buona cagione di questo eccesso è la facilità, con la quale si esaminano, ed ammettono i testimonj dagli Ordinarj non conosciuti, senza farli specificar bene le circostanze necessarie, e coartare la libertà di quelli, che vogliono contrarre: ha la Santità di nostro Signore espressamente ordinato, che si mandi a V. S. ed à tutti gli Ordinarj, l' inclusa Istruzione, per esaminare simili testimonj sopra gl' interrogatorj contenuti in essa, avvertendola, che sodisfacciano in modo nelle risposte, che evacuino bene tutte quelle cose, che se li dimandano. E perchè ciò possa seguir con maggior esatezza, si ordina, che si debbano esaminare avanti a V. S. o suo Vicario, da' quali saranno interrogati, prohibendo onninamente in farsi tali esami dalli suoi Notari. Doverà inoltre, avanti di esaminare il testimonio, doppo datogli il giuramento, ammonirlo di dire la verità; avvertendolo, che se deporrà il falso, sarà egli castigato di pena di galera, come il medesimo poligamo. Ed acciò li Vicarj, e Notarj sieno più avvertiti, ed occulati, e non allettati da interesse aleuno, espressamente si proibisce, a gl' uni, ed a gl' altri, sotto pena della privazione dell' offizio, ed altre arbitrarie, etiam afflitive del corpo, il pigliare per simili esami mercede di sorte alcuna; ma doveranno esaminare gratis etiam quoad scripturam.

Avvertendola, che per ordine preciso di sua Beatitudine, che se non saranno osservate le cose suddette per l' avvenire, e perciò seguirà il detto delitto di poligamia, farà questa Sagra Congregazione grave risentimento contro li Vescovi, Vicarj, e Notarj, che averanno trasgredito, come contro di quelli, che saranno stati causa d' un tanto eccesso. Farà finalmente V. S. notare la presente Letera in cotesto Archivio, acciò resti a perpetua memoria registrata per informazione de' suoi successori. Pregandole per fine dal Signore Iddio prosperità, ed ogni contento.

Di Roma li 13. Luglio 1630.

Di V. S. Come Fratello

Il Cardinal Sant' Onofrio.

AL-

cariato, purche osservino l'Istruzione del Sant' Offizio, confermata da Clemente X. nella sua Costituzione *Cum alias &c. la 13.* Quali Vicarj Foranei doveranno mandare l'attestazione dell'esame a' proprj Ordinarj, e questi conceder gratis a chi vuol far matrimonio, la fede autentica del suo stato libero, con esprimervi, che così costa per deposizione de testimonj fatta avanti il tal Vicario deputato. In questo modo V. E. si degnerà contenersi. E le baccio umilmente le mani.

Roma 31. Ottobre 1699.
Di V. E.
Umiliss., e Devotiss. Servitore.
Alb. Card. Cibo.

Quo vero ad illos contrahentes (ita Pyrrus Corradus in Praxi dispensationum *lib. VII. cap. VI. n. 23.*) putati dal Sig. Card. Arcivescovo sopra i matrimonj, se le diligenze prescritte da questa S. Congr. che si devono fare prima di dar licenza di contrar matrimonj, si abbiano da usare con coloro, che posti nell'articolo della morte, bramano contrar matrimonio, per liberarsi dal peccato, o per altro accidente simigliante. E questi miei Sig. rispondano, che in tal caso non sono necessarie; quando però non vi sia tempo di poterle fare, ma vogliono, che risanato l'infermo, non possa venire alla copula, ed alla coabitazione, se non saranno fatte, ed eseguite le medesime diligenze. Potrà V. S. dar notizia del senso della S. Cong. ai medesimi Giudici. Ed il Signore la conservi sempre.

Da Roma li 10. Luglio 1630.
Come Fratello, il Card. Barberino.

SECTIO DCLVII.

CAPUT XX. INTER OPERA, *ex Decretali, non Clementis III. prout mendose legitur in collectione Decretalium Gregorii IX. qua in scholis utimur; sed Innoc. III. prout vere reperitur inter ejusdem Epistolas, editas a Stephano Baluzio lib. I. Epist. CXII. pag. 64. edit. Parisiis 1682. quam integram, ut ab eodem refertur, transcribo.*

Universis Christifidelibus ad quos literæ istæ pervenerint.

INter opera charitatis, quæ imitanda nobis auctoritate sacræ paginæ proponuntur, sicut evangelica testatur auctoritas, non minimum est, errantes ab erroris sui semita revocare: ac præsertim mulieres voluptuose viventes, & admittentes indifferenter quoslibet ad commercium carnis, ut caste vivant, ad legitimi tori consortium invitare. Hoc igitur attendentes, præsentium auctoritate statuimus, ut omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores, quod agunt, in remissionem proficiat peccatorum. Datum Romæ apud S. Petrum tertio Kal. Maii Pontif. nostri an. I.

Huic Decretali nihil quidem novi accessit: sed cum in ea declaretur, meritorium esse, & in peccatorum remissionem cedere matrimonium contrahere cum mulieribus impudice viventibus, etiam meretriciam artem exercentibus, cumque ex minus germano intellectu pontificiæ declarationis filiifamilias argumentum desumere possent, id fore sibi licitum, & si, aut parentibus, aut familiæ maximum inde incureretur dedecus: ideo placuit eam transcribere una cum recta ejusdem interpretatione, ne dictis filiis libera præbeatur ansa ad similia matrimonia, invitis parentibus, contrahenda cum manifesta læsione tam juris naturalis, quam divini contra quartum Decalogi præceptum, quo filii obstringuntur, & quidem sub pœna peccati lætalis, in re potissimum adeo gravi, obedientiam, & reverentiam præstare, quæ conjugia tamquam illicita semper detestata est etiam Tridentina Synodus *cap. I. sess. XXIV. de reform. matrim.* & Benedictus Constit. *Satis vobis*, 17. *Novembr.* 1741. *§. IV.* ea reputat tamquam fontes, ex quibus quamplu-

„ rum petere consilium , ac exequi præceptum , quemadmodum filiifamilias parentum consilium petere „ eisque obedire tenentur , idque clarius explicat „ idem *Natal. Alex. loc. cit. cap. II. art. I. reg. 15. pag. 466.* ibi = Filius namque prorsus tenetur obedire patri prohibenti , ne ducat uxorem &c. male „ moratam , aut infamem , vel disparis [illegible]ge conditionia. Tenetur enim quisque lege naturæ periculum suum vitare , honori suo consulere, familiæque „ suæ dignitatem , vel honestatem sartam tectam tueri. Tenetur parentibus justa præcipientibus obedire = Nec unquam est temere præsumendum , quod „ aliquando Summus Pontifex eos ad indignas nuptias „ allicere voluisset , quos etiam dignas contrahere ,

„ *XV. de Offic. & potest. Judic. delegat.* tradunt communiter DD. quos cumulant *Barbos. in dict. cap. Super eo XV. num. 3. Koning. princ. Jur. Can. lib. I. tit. III. §. IX. num. 10. vers. Regula tertia* , & potissimum , ubi agitur de iis , quæ juri naturali adversantur , ut ex *Fulgos. cons. LXI. num. 4* prout „ essent nuptiæ , sive a filiis , sive a quibuslibet aliis „ contractæ cum dedecore parentum , fratrum , sororum , atque totius familiæ , veluti communi nedum Theologorum , sed & juris Interpretum , Sanctorum Patrum , ac plurium Summorum Pontificum auctoritate , ac solidissimis argumentis hucusque comprobavimus " .

SECTIO DCLVIII.

Caput XXI. Ad id, *ex Decretali Clementis III. ignotum , cui rescripta* .

AD id, quod per tuas literas intimasti , de quadam parochiana tua , quam suus vitricus cuidam Teutonico matrimonialiter copulavit : taliter respondemus , quod quamvis undecim annos habeat, & ea initio invita fuisset ei tradita, & renitens : tamen quia postmodum per annum , & dimidium sibi cohabitans , consensisse videtur , ad ipsum est cogenda redire : nec de cætero recipiendi sunt testes , si quos memorata mulier ad probandum , quod non consenserit in eundem , nominaverit producendos , cum mora tanti temporis hujusmodi probationem excludat . Mandamus igitur , ut propter hoc non omittas , quominus utrumque compellas ad alterum maritali affectione tractandum; nisi forte vellent ad Religionem pariter convolare , pœnitentia eis injuncta . pro eo , quod ad alienos , & illicitos concubitus uterque transivit .

In hac Decretali statuitur, matrimonium per vim contractum , cohabitatione convalescere , & sic per plusquam præsumptam carnalem copulam subsecutam . Verum huic sanctioni derogatum est a Concilio Trid. illud nullum declarante , si ulterius non contractum fuerit coram parocho , & testibus , ut *cap. I. sess. XXIV. de reform. matrim.* cujus textum leges infra *ad tit. III. de Cland. desponsat.* Sect. DCLXXIII.

Cui irritanti conciliari legi accessit etiam in hac subjecta materia clarissima declaratio Congreg. Conc. *in Panormitana nullitatis matrimonii , sub die 30. Septembris 1719.* relata *in Thesauro Resolutionum ejusdem Congregat. apud Liverzani tom. I. pag. 241.* per hæc verba „ Sacra Congregat. Cardinalium Conc. „ Trid. Interpretum sæpius respondit , hodie post Tridentinum Conc. matrimonium metu contractum, & „ & purgato metu , per cohabitationem cum carnali „ copula , aliosque actus non convalidari , nisi iterum contrahatur , adhibita rursus ejusdem Concil. „ forma . Et concordat alia resolutio , *in Constantinopolitana 16. Decembris 1634. lib. XV. Decretorum „ fol. 140. a tergo* " .

Cæterum , si matrimonium contractum fuerit cum impedimento occulto , & adhibita fuerit solemnitas

prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahendo, ut quicumque non prohibetur, per consequentiam admittatur, & sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum, de quorum, quarumque conjunctionibus agitur. Videtur, quod si talis velit contrahere, sibi non possit, vel debeat denegari, cum quod verbis non potest, signis valeat declarare.

SECTIO DCLX.

CAPUT XXV. TUÆ FRATERNITATI, *ex Decretali ejusdem Innocentii, Episcopo Brixiensi rescripta.*

TUÆ fraternitati (& infra,) Postulasti, utrum ex solis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum. Sed necessaria sunt quantum ad Ecclesiam, verba consensum exprimientia de præsenti. Nam surdi, & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis, & pueri ante annos legitimos, per verba sola non contrahunt, cum intelligantur minime consentire.

In his duabus Decretalibus statuitur, quod etiam inter mutos, vel surdos consistat verum matrimonium, si consensum exprimant verbis, vel signis, quod intelligendum est, si consensum præstent coram parocho, & testibus; aliter nullum erit, non quidem ex defectu consensus, sed ex defectu solemnitatis, præscriptæ a Tridentino, irritante matrimonia aliter contracta, quam præsente parocho, & duobus testibus, ut supra dictum est.

SECTIO DCLXI.

CAPUT XXVIII. CONSULTATIONI, *ex Decretali Honorii III. Episcopo Sleuvichensi in Germania, sub metropoli Bremensi, rescripta.*

COnsultationi tuæ breviter respondemus, quod mulieres, quæ veniunt ad valvas Ecclesiæ benedicendæ cum sponsis, & ibi reclamantes affirmant, se nunquam in eorum matrimonium consensisse, audire (sponsis legitime probantibus contrarium) non oportet: cum legitimis, & idoneis testibus non debeat illarum simplex assertio prævalere. Sane illis, quæ, benedictione accepta, mox a sponsis aufugiunt, ante carnis copulam subsecutam, asserentes, se nunquam in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsas, verba protulisse consensus, licet animo dissentirent, non statim est audientia deneganda, sed de illato metu est cum diligentia inquirendum; & si talis metus inveniatur illatus, qui potuit cadere in constantem virum, erunt non immerito audiendæ.

Ex

sumitur contractum, si sponsus cognoverit suam sponsam de futuro, derogatum est a Trident., quod supra ad cap. XV. Veniens, Sect. DCLIII.

SECTIO DCLXIII.

Caput XXXI. Si inter virum, ex Decretali ejusdem Gregorii.

SI inter virum, & mulierem legitimus consensus interveniat de præsenti, ita, quod unus alterum mutuo consensu, verbis consuetis expresso, recipiat, utroque dicente; ego te in meam accipio: & ego te accipio in meum; vel alia verba consensum exprimentia de præsenti, sive sit juramentum interpositum, sive non, non licet alteri ad alia vota transire: quod si fecerit, secundum matrimonium de facto contractum (etiamsi sit carnali copula subsecuta) separari debet, & primum in sua firmitate manere. Verum si inter ipsos accessit tantummodo promissio de futuro, utroque dicente alteri; ego te recipiam in meam, & ego te in meum, sive verba similia; si alius mulierem illam per verba de præsenti desponsaverit, etiamsi inter ipsam, & primum juramentum intervenerit, sicut diximus, de futuro, hujusmodi desponsationis intuitu secundum matrimonium non potuit separari, sed eis est de violatione fidei pœnitentia injungenda.

In hac Decretali duo statuuntur. I. Quod matrimonium ratum contractum cum una, non dissolvitur per matrimonium posterius, quamvis consumatum, contractum cum alia. II. Quod sponsalia de futuro dissolvuntur per matrimonium contractum cum alia. Utrumque verum est, dummodo matrimonium fuerit validum, contractum scilicet coram parocho, & testibus juxta decretum Trid.

SECTIO DCLXIV.

Caput XXXII. Adolescens, ex Decretali laudati Gregorii.

ADolescens, qui desponsatam sibi per verba de futuro, licet sæpe nisus fuerit, carnaliter non cognoscens, cum alia postmodum per verba de præsenti contraxit; non primam, cum qua nec fuit verum matrimonium ex forma contractus, nec præsumptum, cum conatus non habuisset effectum; sed secundam debet habere uxorem.

Declarat hic Gregorius, invalidum matrimonium ex copula intentata, & non secuta: ex quo a contrario sensu infertur, validum esse, si secuta fuerit, quod abrogatum est, ut supra.

nium contrahendum cum prima remaneat obligatus.

Ille vero, qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti, cum secunda remanere debebit; cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem, sicuti consensum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis justitia oriatur.

Statuit hic Bonifacius, quemadmodum etiam statuerat Alexander III. in *cap. IV. Ad audientiam*, supra transcripto Sect. DCXLVIII. ex sponsalibus de futuro, etiam nullis (dummodo non fuerint nulla ex defectu consensus) oriri impedimentum publicæ honestatis, & matrimonium dirimere usque ad quartum gradum inclusive.

Verum utrique huic sanctioni derogatum est a Concilio Tridentino, declarante, ex sponsalibus quacumque ratione invalidis, non oriri hoc impedimentum; & ubi valida sunt, non extendi ultra primum gradum, ut ostendi supra d. Sect. DCXLVIII.

In eo autem, quod Bonifacius statuit, ut impedimentum publicæ honestatis, ortum ex sponsalibus initis cum consanguinea sponsæ non habeat vim dissolvendi prima sponsalia, adhuc locum habet, non solum ex ea ratione, quia hodie vigore Trident. ex sponsalibus nullis non oritur impedimentum publicæ honestatis, sed etiam quia hoc impedimentum de jure communi non habet vim retro agendi, & irritandi sponsalia, semel valide inita.

Quia vero Tridentinum nihil novi disposuit circa hoc impedimentum, ortum ex matrimonio rato, servanda est hæc Decretalis, ut declaravit S. Pius V. Constit. *Ad Romanum spectat*, 1. *Julii* 1568. Textum habes supra post *cap. IV. Ad audientiam*, cit. Sect.

Titulus II. De Desponsatione Impuberum.

SECTIO DCLXVI.

Caput I. Tua nos, *ex Decretali Hormisdæ Papæ, Eusebio Episcopo rescripta.*

TUA nos requisivit Fraternitas de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, si sine voluntate adulti filii facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit filius, fieri non posse. Potest autem filium, nondum adultum (voluntas cujus discerni non potest) pater cui vult matrimonio tradere: & postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere.

In hac Decretali juxta duplex postulatum duplex responsum dat Pontifex. Primum est, quod pater nequit obligare filium, qui pubertatis annum jam explevit (in mare est decimus quartus completus, in fœmina vero duodecimus pariter completus) ut contrahat matrimonium, si in hoc aliquo modo ipse non consentit. Secundum est, quod filium adhuc impuberem, cujus voluntas nequit discerni, potest pater, cui vult, matrimonio tradere; & sic, postquam pervenerit ad perfectam ætatem, scilicet ad pubertatem omnino debet hoc adimplere.

Ad primum, quod attinet, nihil difficultatis occurrit, cum per omnes matrimonium non subsistat absque mutuo contrahentium consensu; proindeque Tridentinum *cap. I. & IX. sess. XXIV. de reform. matr.* declarat, debere hoc esse liberum.

Difficultas tota est in secundo, plane ob idem requisitum libertatis, quam valde videtur minuere tale responsum; imo in casu adimisso, cum verbum *debet*, quo hic utitur Pontifex, juxta DD. communiter de sui natura importet necessitatem, ac præceptum, maxime superaddita dictione *omnino*, quæ magis

respicit id, quod utplurimum evenit. Quare dico, responsum Pontificis esse intelligendum de sponsalibus initis pro filio, qui nondum pervenit ad sufficientem rationis usum: vel si jamdiu septennium complevit una cum usu rationis, Pontificem loqui in suppositione, quod filius proprio consensu ratificet contractum: quoad hoc, sint sui juris: & est controversia non levis inter DD an Deus ipse facere possit, quo detur verum matrimonium sine mutuo contrahentium consensu, ut optime ostendit Jo. Angelus Bossius *de Matrim. contract. cap. XI. §. II.*

SECTIO DCLXVII.

CAPUT VI. CONTINEBATUR, *ex Decretali Alexandri III. Novariensi Episcopo rescripta.*

Continebatur in literis tuis, quod cum quædam puella intra nubiles annos cuidam in uxorem tradita fuerit, & ab ipso traducta, hæc ad nubiles annos perveniens, alii nubendi licentiam postulavit, asserens, se in eundem nullatenus consensisse. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum in decretis habeatur expressum, quod si vir dixerit, quod uxorem suam cognoverit, & mulier negaverit, viri standum est veritati: præfato viro, qui dixerit, se mulierem ipsam cognovisse, fides est adhibenda, si id firmaverit juramento. Si autem fuerit ætati proxima, ut in XI. vel circa XII. annum, & cum suo assensu desponsata, & cognita ab eodem viro, separari non debet, præsertim cum parentes ejus ipsam fuisse ætatis legitimæ faterentur. Si vero puella intra nubiles annos alicui desponsata fuerit, non licet alicui de consanguinitate ipsius, cui desponsata fuerit, eam ducere in uxorem, nec fas est eidem sponso de consanguinitate sponsæ sibi aliquam copulare.

Duo in hac Decretali declarantur. I. Quod matrimonium sola cohabitatione, & carnali copula fit validum. II. Quod si puella, nondum nubilis, desponsata fuerit, non possit postea ob impedimentum publicæ honestatis alicui de consanguinitate sponsi nubere: sicuti nec sponsus aliquam de consanguinitate dictæ sponsæ sibi copulare.

Sed huic utrique declarationi derogatum est a Conc. Trid. primæ quidem, ut ostendi supra ad *cap. XV. Veniens, de sponsalib.* Sect. DCLIII. Secundæ vero, ut ostendi *eod. tit. ad cap. IV. Ad audientiam* DCXLVIII. *& cap. VIII. Sponsam*, Sect. DCXLIX. quandoquidem hujusmodi impedimentum sublatum est.

SECTIO DCLXIX.

CAPUT IX. DE ILLIS, *ex Decretali laudati Alexandri, Januensi Episcopo (nunc Archiepiscopo) rescripta.*

DE illis, qui in minori ætate desponsantur &c. Respondemus, quod si ita fuerint ætati proximi, quod potuerint copula carnali conjungi, minoris ætatis intuitu separari non debent, si unus in alium visus fuerit consensisse, cum in eis ætatem supplevisse malitiam videatur, sed cujuscumque sint ætatis se possint per illatam violentiam excusare, nisi post violentiam consensus accedat.

Quatenus hic declaratur, matrimonium ante tempus pubertatis, mutuo consensu contractum, valere, si malitia in contrahentibus ætatem suppleat; id adhuc verum est, si tamen fuerit coram parocho, & testibus contractum; secus si in eorum absentia.

SECTIO DCLXX.

CAPUT XI. EX LITERIS, *ex Decretali Urbani III. Ubaldo Lanfranco, Pisano Episcopo (nunc Archiepiscopo) rescripta.*

EX literis tuæ frat. accepimus, quod puella quædam anno XII. jurata fuit, & desponsata cuidam puero IX. vel X. annorum, & tempore procedente de voluntate parentum potius, quam sua (sicut asserit) ad domum patris pueri adducta, ubi nolens, & invita minis parentum impulsa moram fecit per annum, & amplius, & tandem inde recedens ad domum propriam est regressa. Cum autem dictus puer nondum ad XIV. pervenerit, nec ad eandem carnaliter accessum habuit, discr. tuæ taliter respond. quod si puella commonita, ut donec compleat idem puer annum XIV. expectet, non duxerit expectandum, ei secundum ea, quæ proposita sunt, accipiendi alium virum liberam tribuas facultatem.

Ex contrario sensu hujus Decretalis validum est matrimonium, si intervenerit copula, quod correctum est, ut supra.

SE-

De hoc consultus Pontifex, respondit, impediente puerili ætate, matri nonium inter Guilielmum, & Galielmam non fuisse, & licet idem Guilielmus, postquam illa alii nupsit, potuerit ducere aliam, non debere tamen eum S. consobrina Guilielmæ remanere propter publicæ honestatis justitiam, sive eam cognoverit, sive non; nec ad primam alteri legitime copulatam redire; posse tamen aliam ducere, & S. quoque, quam negat, se cognovisse, alteri copulari: utrique tamen pro vitando scandalo pœnitentiam injungendam. Si vero constaret, dictam S. a Guilielmo cognitam fuisse, neutri, vivente altero, licere contrahere. Guilielmum denique remanere debere cum M. competenti pœnitentia ipsi imposita, quod judicio ec-

art. 2. ad 7) *si appropinquant contrahentes ad tempus septennii, contractus sponsalium habet robur, quia in quibusdam magis acceleratur usus rationis, quam in aliis* =.

Eandem sententiam tuetur Fagnan. *in cap. Ubi non est, hoc eod. tit. num. 8.* cum pluribus tum Canonistis, cum Theologis, quos refert Lucius Ferraris *Prompta Bibliot. verb. Sponsalia num. 15.* Neque hæc sententia est contemnenda, vel omittenda, cum Bonifacius VIII. nullo facto verbo septennii *in capit. Ex sponsalibus*, asserat solum, supposito rationis usu sufficiente in contractibus, ut ex sponsalib. validis oriri impedimentum, & nihilominus Tridentinum quantum ad hoc, correxit præeise quoad gradus.

Eodem Titulo in VI.

SECTIO DCLXXII.

Caput Unicum, Si infantes, *ex Decretali Bonifacii VIII.*

Summa hujus Decretalis (cujus prolixum textum transcribere omitto) est,

Si infantes ad invicem, vel unus septennio major, cum nondum septenni sponsalia, vel ipsi contrahant, vel pro eis parentes, nisi verbo, vel facto post septennium in eadem voluntate perdurent, sponsalia per lapsum temporis non convalescunt, ideoque publicæ honestatis justitiam non induunt. Si vero tales, in quibus malitia ætatem non supplebat, per verba contraxerint de præsenti, sponsalia hujusmodi, quæ juris interpretatione sunt tantum de futuro, per adventum pubertatis non transeunt in matrimonium de præsenti, nisi per carnis copulam, vel alium modum contrahentes in eadem voluntate perseverare constiterit: per hunc tamen contractum, qui valuit, ut potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis justitia inducitur. Denique in sponsalibus, quæ parentes pro filiis contrahunt, si expresse consenserint, vel tacite non contradicendo, si præsentes fuerint, vel si ea ratificaverint, obbligantur, & publicæ honestatis justitia inde oritur, alias nec obligantur, nec publicæ honestatis justitia insurgit.

Bonifacius hic declarat, ut pluries declararunt decessores Pontifices ex supra notatis, validum esse matrimonium, aut solo intercedente consensu, aut carnali copula, quod hodie est nullum, nisi etiam contractum sit coram parocho, & testibus juxta Tridentini decretum, ut pluries notatum est.

Hic quæri posset, an matrimonium contractum per verba de præsenti inter mulierem, & impuberem, abhibitis solemnitatibus, transeat in sponsalia de futuro. S. Congr. Conc. *in una Viterbien. de mense Julii 1587. apud Panimollam, decis. 123. Adnot. II. num 12.* respondit: *pendere ex dispositione juris communis, quod quantum ad hunc casum nihil prorsus correxit, aut immutavit Conc. Trid.*

Verum tamen est, id solum valere de matrimonio impuberum, aut impuberis cum impubere. Imo si im-

Si quis etiam desponsaverit aliquam, & mulier, vel vir negat hujusmodi desponsationem.
viro incumbit probatio.

Sentiunt nonnulli, per hanc Decretalem declarari validum matrimonium clandestinum, dummodo probari possit, fuisse contractum: verum ex litera id non constat. Vis igitur hujus decreti in hoc tota sita est, quod negante muliere, aut viro secutam desponsationem, viro incumbit ejusdem probatio: quin addatur, validane sit desponsatio, an invalida, facto ejusdem probato. Propterea placet cum satis communi DD. intellectu allatæ Decretalis sensum sic interpretari. Quod in controversia, & dubio factæ desponsationis, ob affirmationem unius, & negationem alterius, spectat ad affirmantem illam probare: siquidem in foro fori factum non præsumitur, nisi probetur, saltem cum adminiculis sufficientibus. Cæterum, non amplius valere in præsens matrimonium clandestinum, contractum nempe sine præsentia parochi, vel alterius Sacerdotis, de ejusdem parochi, aut Ordinarii licentia, & duorum, vel trium testium, patet ex Tridentino *sess. XXIV. cap. I. de reform. matrim.* ibi.

Qui aliter, quam præsente parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt; eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat.

Verum = certum est (ita Benedictus XIV. *de Synod. Diœc. lib. VIII. cap. XIII. num. 5. edit. 1755.*) etiam nunc matrimonia clandestina vera, & rata esse in locis, in quibus prædictum decretum (Tridentini) nunquam fuit promulgatum =.

SECTIO DCLXXIV.

Caput II. Quod nobis, *ex Decretali Alexandri III. Episcopo Belvacensi rescripta.*

Quod nobis (& infra.) Si enim matrimonia ita occulte contrahuntur, quod exinde legitima probatio non appareat, ii, qui ea contrahunt, ab Ecclesia non sunt aliquatenus compellendi. Verum, si personæ contrahentium hoc voluerint publicare, nisi rationabilis causa præpediat, ab Ecclesia recipienda sunt, & comprobanda, tamquam a principio in Ecclesiæ conspectu contracta.

In hac Decretali cohærenter ad antecedentem, quoad primam partem, statuit Pontifex, quod, si matrimonia fuerint adeo occulte contracta, ut exinde nulla de iis afferatur, & appareat legitima probatio, quatenus unus ex contrahentibus affirmet contractum fuisse initum, non debeat Ecclesia, hoc non obstante, eos compellere, ut simul cohabitent; imo, ut hic addit Glossa verb. *Compellendi*, sint potius separandi, ut evitetur periculum stupri, aut concubinatus. In secunda parte declarat, quod si ambo contrahentes de contractu inito contestentur, ipsumque publicare voluerint, hujusmodi matrimonia ab Ecclesia recipienda sint, & comprobanda, perinde acsi ab initio fuissent in Ecclesiæ conspectu contracta, nisi rationabilis causa præpediat: & quoad hoc hæc Decretalis subest correctioni Tridentini, jam in antecedenti Sectione allatæ: licet enim matrimonium ex tali confessione ita habendum sit juxta textum, perinde acsi contractum fuisset in facie Ecclesiæ, tamen adhuc verificaretur, servatam in eo non fuisse formam, ab eodem Trident. præscriptam; ideoque hodie invalidum esset.

Tale matrimonium, conscientiæ fuisse animadvertit

Satis vobis compertum esse non dubitamus, Venerabiles Fratres, eam semper fuisse piæ matris Ecclesiæ vigilem curam, ut Sacramentum matrimonii, Magnum ab Apostolo nuncupatum, publice, & palam a fidelibus celebretur. Quodquidem, ut diligentius, quam antea factum fuerat, in posterum ab omnibus observaretur, sancta Tridentina Synodus, Lateranensis Concilii, sub Innocentio III. celebrati, vestigiis inhærendo, præcepit, ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter missarum solemnia publice denuntietur, denindeque, nullo legitimo concurrente impedimento, ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ, coram parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus præsentibus, rite procedatur. Voluit etiam eadem sancta Synodus, apud parochum diligenter librum custodiri, in quo conjugum, & testium nomina, diesque, & locus matrimonii describantur.

§. I. Providæ tamen hujusmodi leges, tanta auctoritate saluberrime institutæ, pravahorum temporum conditione sensim prolabi visæ sunt, & enerves propemodum reddi, ob matrimonia usu nimis recepta, quæ occulte adeo celebrantur, ut illorum notitia, quantum fieri potest obliteretur, & in tenebris ignorantiæ perpetuo jaceat consepulta. In more etenim positum est, illa celebrari, nullis prævijs factis denunciationibus, coram solo parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia, adhibita præsentia tantum duorum testium, apposite a contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum est suspecta, remque peragi sæpe extra Ecclesiam, quandoque etiam intra illam, janvis tamen occlusis, vel eo temporis momento, quo semota alterius cujusvis præsentia, scientia initi matrimonii, præter parochi contrahentium, testiumque personas, alios penitus effugiat.

§. II. Quantum a Sacramenti dignitate, & ab ecclesiasticarum legum præscripto occulta hæc matrimonia, *conscientiæ* vulgo nuncupata, ut plurimum abhorreant, satis, superque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitiosos illorum effectus convertat. Hinc enim gravia ortum habent peccata; præsertim vero eorum, qui divini judicii interminatione posthabita, priore uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia spe futuri matrimonii decepta, & in turpem secum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorundam vero mentem ita pravæ cupiditates excæcant, ut novum contrahere secretum matrimonium audeant, post alterum secreto itidem contractum, & nondum prioris conjugis morte solutum, seseque magno scelere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentiæ devenere, ut in hujus magni Sacramenti contemptum, post primas secreto initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, sese audacius polygamia pariter innodare non perhorrescant. Age vero, quam gravia, quam nullo pacto ferenda ex his matrimoniis mala oriantur. Si enim, ad quamcumque matrimonii suspicionem submovendam, virum seorsim a muliere vivere contingat, sublata est illico individua vitæ consuetudo, & contemptum est verbum Domini: *Adhærebit homo uxori suæ, & erunt duo in carne una*: sin hæc vitæ consuetudo servetur, nemo est, qui illam criminis non arguat, & utpote detestabilem, in scandali materiam non traducat. Neque illata per scandalum dispendia rependit subsecuta celebratio occulti matrimonii, quod in tenebris delitescit, & ab omnibus ignoratur.

§. III. Leviora quoque damna non sunt, quæ susceptæ proli irrogantur. Sæpe enim contingit, illam a parentibus, & a matre præsertim, amotam, nec pie, nec liberaliter institui,

sed

tiæ curas, temperare non possumus, quin vos ipsos, venerabiles Fratres, in partem nostræ solicitudinis evocantes, vestram pietatem, & zelum excitemus ad custodiendas vigilias noctis super grege vobis credito, quem luctuosa horum temporum conditio in discrimen adducit. Primum itaque periculi non infrequens occasio vos reddat difficiliores ad remittendum publicationes, a quibus contracturi matrimonium sæpe per malitiosam suggestionem petunt dispensari. Quam caute, solerteque opporteat ea in re Episcopos versari, non obscura vobis a Concilio Tridentino exhibentur argumenta. Si enim (ait eadem sancta Synodus) probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiose impediri posse, si præcesserint denunciationes, tunc, vel una tantum denunciatio fiat; vel saltem parocho, & duobus testibus præsentibus, matrimonium celebretur, & deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur. Præterea licet Episcopo relictum sit omnimode super denunciationibus dispensare; hæc tamen facilitas, non a sola dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino coercetur arctis prudentiæ, discretique arbitrii legibus; quod idem est, ac legitimam causam dispensationis requirere.

§. VI. Parem quoque, imo fortasse majorem vigilantiam necesse est a vobis adhiberi, ne, post remissas denunciationes celebretur matrimonium coram parocho, vel alio Sacerdote, ab ipso parocho, vel a vobis deputato, præsentibus duobus, del tribus testibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor oriatur. Id enim, ut ad præscriptum sacrorum Canonum licite fieri possit, non satis est obvia quævis, & vulgaris causa, sed gravis, urgens, & urgentissima requiritur. A sacro nostræ Pœnitentiariæ tribunali, eo potissimum casu fit potestas ita celebrandi matrimonium, quo vir, & fœmina in figura matrimonii publice degentes, & de quibus nulla viget criminis suspicio, in occulto tamen concubinatu perseverent: facile enim quisque conjiciet, quam absonum esset, eos a statu damnationis per gratiam Sacramenti revocandos, ad publice contrahendum matrimonium. præviis denunciationibus, compelli. Hanc vero praxim vobis duximus proponendam, non quia dispensatio præmisso caui solum congruat, cum alii similes, & fortasse urgentiores esse possint, in quibus dispensari expediat; sed quia vestri pastoralis officii partes versari debent in sedulo investiganda legitima, & urgenti causa dispensationis, ne matrimonia, occulte celebrata luctuosos habeant exitus, quos intimo cordis mærore recensuimus.

§. VII. Hunc porro in scopum vos hortamur, & impense admonemus, ut personarum, matrimonium secreto contrahere petentium, diligens fiat a vobis inquisitio: an scilicet ejus qualitatis, gradus, & conditionis sint, quæ id probe exposcant, an sint sui, vel alieni juris; an filiifamilias, quorum nuptiæ patri juste dissentienti sint invisæ: ab episcopali etenim, quod geritis, munere nimium esset alienum, facilem præberi filio inobedientiæ occasionem, an res sit de personis ecclesiasticis, licet in Minoribus Ordinibus constitutis, pensiones, & beneficia ecclesiastica obtinentibus, ut detestabilis illorum retentio in statu uxorato congruis remediis postea compescatur. Potissimum vero curet vestra solicitudo, antequam secreti matrimonii licentia concedatur, quod contrahentes clara, & indubia, & a quavis fraude immunia, exhibeant documenta status liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi sint ingenii, polygamiæ periculum.

§. VII. Quod attinet ad ministrum secreti matrimonii, volumus, ad id munus deputari paro-

ad perennem gestæ rei memoriam, præfatum documentum fideliter transcribatur in libro prorsus distincto ab altero, in quo matrimonia, publice contracta, de more adnotantur. Hujusmodi liber, pro matrimoniis secretis apposite compactus, clausus, & sigillis obsignatus, in vestra episcopali cancellaria caute erit custodiendus: & eo tantum casu resignari, & aperiri, vestra accedente licentia, patiemini, quo alia id genus matrimonia describi oporteat, vel id sibi vindicet justitiæ administrandæ necessitas, vel demum aliquod documentum ab eo exposcant verum interesse habentes, quibus probationum aliunde petendarum non suppetit copia: sedulo tamen animadvertentes, quod re absoluta, denuo claudatur, & sigillis, ut antea obsignetur. Fides, seu attestationes clam celebrati matrimonii, a parocho, vel Sacerdote, qui vices parochi gessit, exarandæ, vobisque exhibendæ, transcribantur in dicto libro, prout jacent, de verbo ad verbum, a persona a vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probatique nominis luculentum habeat testimonium. Fides vero, & attestationes ipsæ in secretiori loco sartæ, tectæque a vobis serventur.

§. XI. Quod si ex occulto hujusmodi matrimonio prolem nasci contingat, eadem mundetur salutari Aqua Baptismi in Ecclesia, in qua aliis infantibus hoc Sacramentum indistincte confertur. Et quia ad operiendum clam initum matrimonium facile est in libro baptizatorum nullam fieri mentionem parentum, & eorum nomina consulto reticeri: volumus, ac expresse mandamus, quod a patre baptizati, eoque defuncto, ab illius matre, suscepta proles vobis denuncietur, dictaque denunciatio fiat, vel immediate per parentes ipsos, vel per literas, eorum charactere exaratas, vel per fide dignam personam, ab ipsis parentibus designatam, ut certo, & clare vobis constet, quod proles tali loco, & tempore, vel reticitis, vel falso expressis nominibus parentum, baptizata, est legitima, licet occulti matrimonii fœdere procreata. Quæ sane omnia cum vobis innotuerint, ne illorum excidat memoria, in libro fideliter describentur ab eo, cui facta a vobis est potestas adnotandi matrimonia, occulte celebrata. Liber, in quem baptizatorum, ac utriusque parentis nomina referentur, quamvis distingui debeat ab altero matrimoniorum; eadem tamen diligentia, iisdemque cautelis in cancellaria episcopali clausus, & sigillis obsignatus, erit custodiendus, prout librum matrimoniorum caute custodiri supra mandavimus.

§. XII. Quia vero nonnulli deesse non possunt, qui propriæ conscientiæ vocibus obsurdescant, & nostris hisce mandatis parere negligant, debita pœnarum districtione pro modo culpæ a vobis puniantur: quinimmo, cum satis Nobis experientia compertum sit, in hujusmodi negociis homines, in terram oculos declinantes, ob humanos respectus tardiores effici, & a recte agendi semita revocari; mandamus idcirco, matrimonia occulta a vobis evulgari, & nota fieri, si certo vobis constiterit, ex aliquo matrimonio occulto procreatam fuisse sobolem, & baptizatam suppressis parentum nominibus, nulla præstita vobis notitia, ut par erat, ab illius parentibus, intra triginta dies a nativitate numerandos.

§. XIII. Ne autem contumaces, & inobedientes, violatæ fidei, proditique secreti Pastores suos insimulent; sedulo a vobis curandum est, ut a parocho, vel alio Sacerdote, pro secreta celebratione matrimonii a vobis deputando, conjuges clare, & aperte moneantur, ea lege, & pacto illis permitti secreti matrimonii celebrationem, ut soboles inde procreanda non solum regeneretur sacro Baptismate, sed post Baptisma denuncietur Episcopo cum nota

dum. Vobis interea paternæ charitatis, & benevolentiæ testem, Apostolicam benedictionem impertimur.

Datum Romæ, apud Sanctam Mariam, die 17. Novembris 1741. Pontificatus nostri anno II.

In hac quidem Constitutione clare statuitur, hujusmodi occulta matrimonia numquam evulganda esse, excepto casu, de quo expresse cavetur in §. XII. Sed quid, si eadem non evulgando, scandalum oriatur, quod indubitanter contingere potest, in parvis præsertim oppidis, ac in vicinia, respectu eorum, qui secreta hæc matrimonia ignorantes, videntesque occultos conjuges istos continuo se maritali affectu tractare, aut saltem secum invicem sæpe frequentare, non conjuges, sed concubinarios vel reputant, vel de iis palam acsi tales essent, obloquuntur.

Circa hoc dubium sæpius ego consultus, fui in sensu, evulganda omnino esse, & quidem a parocho, cujus præcipuum munus est scandala a populo sibi commisso removere. Cum vero præfatum scandalum eidem parocho innotescere possit, vel quia parochiani hunc in finem ipsum adeunt, ut illud impediat, vel quia, nemine etiam reclamante, publicum est. In primo casu satis erit, consulto tamen prius Episcopo, eis suadere, sibi constare, tuta illos conscientia simul cohabitare posse. In secundo autem casu muneri suo satisfaciet, si serio monuerit dictos occultos conjuges, ut vel secretum matrimonium evulgent, vel eo modo se gerant, quo scandalum omnino removeatur: quod quidem sub mortali peccato avertere tenentur, tam lege naturali, quam divina. Quod si post seriam monitionem evulgare detrectent, onus erit parochi Episcopum, & de scandalo, & de hac conjugum reluctantia certiorem reddere, cujus partes erunt, quando nullum aliud suppetat remedium, dictum scandalum avertendi, initum conjugium manifestare.

Neque in his casibus manifestatio adversatur menti Pontificis, præcipientis, ne hujusmodi matrimonia evulgentur, excepto casu in §. XII. expresso; cum & ipse §. II. optime animadverterit, per occultam matrimonii celebrationem = *non rependi illata per frandalum dispendia* = ideoque quoties hoc adsit, ut plurimum contingit, dicendum est, tacite declarasse, & in tali casu manifestandum esse.

Quæri hic tamen posset, quid consilii capiendum, si ex hujusmodi manifestatione, sive ab Episcopo, sive ab ipsismet conjugibus ex parochi monitione facta, gravissimum aliquod damnum iisdem obveniret? In hoc certe discrimine aliud fortasse remedium meo judicio non suppeteret, quam, vel ut se ad remotas terras transferrent, vel ita caute se invicem frequentarent, ut quælibet mali consortii suspicio penitus adimi posset. Quod si nec hæc sine gravissimo incommodo adhiberi possent, notissimum est, divino, sub pœna damnationis æternæ, obstringi præcepto, quodcumque potius malum, ac mortem ipsam subire, quam Deum offendere.

In pluribus Germaniæ locis, matrimonium conscientiæ vocatur matrimonium morganaticum, seu ad morganaticam contractus; cum videlicet vir nobilis, defuncta prima uxore, pariter nobili, susceptisque ex ea liberis, ad vitandum periculum incontinentiæ, nubit cum fœmina inferioris conditionis coram parocho, & testibus, dispensatis tamen denunciationibus, sed eo pacto, ut tam ista, quam liberi ex eis nascituri contenti sint alimentis dumtaxat, habeanturque extranei ab omnibus titulis, dignitatibus, insignibus, ac paternorum, avitorumque bonorum successione, ut statuitur *lib. II. Feudorum, tit. XXIX.* Circa hoc matrimonium, ejusque validitatem adeantur Scriptores Germani, inter quos Remigius Maschat Scholar. Piarum *Instit. Canonic. a me novissime cum additionibus typis editæ, lib. IV. tit. V. de Condit. apposit. in desponsation. num. 24.*

Adeatur etiam *Liber singularis de Matrimonio conscientiæ, Francisci Mazzei, a cap. XIII. ad XX.* nuper editus Romæ 1766.

SE-

cumentis.

Si quis vero hujusmodi clandestina, vel interdicta conjugia inire præsumpserit in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium; cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, præter omne interdictum, etiam in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumpserunt.

Sane, si parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet, etiam Regularis, qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit. Sed his, qui taliter præsumpserint, etiam in gradu concesso, copulari, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendam legitimam copulam malitiose impedimentum objecerit, canonicam non effugiet ultionem.

In hac Decretali inter cætera statuitur, ut matrimonia contrahenda, publice in Ecclesia denuncientur, competenti termino præfinito, intra quem qui illa voluerint impedire, impedimentum opponant.

Hæc denunciatio hic generaliter præscripta, quoties, & quando fieri debeat, declaratum est a Concilio Tridentino *cap. I. sess. XXIV. de reform. matrim.* præcipiente, ut ter fiat a proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus festis inter Missarum solemnia. Textum leges infra *part. II. cum de dicto cap. I. Trident.*

Attento trascriptæ Decretalis statuto, non posset Episcopus super hujusmodi denunciatione dispensare, cum nulla sit inferiori potestas dispensandi a lege Concilii generalis, utpote superioris, excepto casu contrariæ præscriptæ consuetudinis: verum hodie rigor iste temperatus est ab eodem Tridentino loc. cit. ut ibidem notabitur.

Insuper attento eodem statuto, impedimenti oppositio, seu revelatio, si quod est inter contrahentes, remitti videtur arbitrio illud scientis, cum Pontifex utatur verbo non præceptivo, sed simpliciter dicat, *ut infra illum* (terminum) *qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat*, ac proinde sequitur, impedimenti conscium nullatenus teneri in conscientia ad denunciationem.

Verum, ne dicamus, Innocentium sibi contrarium esse, cum in *cap. VII. Tua nos, de Cognat. spirituali*, interrogatus a quodam Canonico Herefordensi, an conscii matrimonii contracti cum impedimento orto ex cognatione spirituali, teneantur illud in publico accusare, responderit, *qui contractum sciverunt, debent illud Ecclesiæ munciare*, dicendum est, per illud verbum = *si voluerit* = intellexisse, quemlibet admitti debere ad denunciandum, quasi esset crimen publicum, ut exponit Glossa ad idem verbum *voluerit*.

Et revera præceptum hoc impositum est sub gravi peccato, cum quilibet, ex notissimis, teneatur præcepto charitatis avertere ruinam spiritualem proximi, & irreverentiam Sacramenti; etiamsi sub secreto naturali sit conscius impedimenti, ut ex communi contra Guttier tenet Reiffenst. *hoc eod. tit. §. I. n.* 49. „ Quia quisquis tenetur avertere ruinam spiritualem, „ & grave peccatum alterius, atque irreverentiam „ Sacramenti, si comode, & absque sui præjudicio „ potest. Procedit conclusio, licet sub secreto naturali, etiam juramento firmato, illud sciat, Sanchez *loc. cit. num.* 5. Bosco *loc. citat. num.* 27. *& seqq.* Aversa *quæst.* 7. *Sect.* 4. citans communem, & „ alii contra Guttierez *lib. I. Canon. qq. cap. II. n.* 27. „ Ratio est quia juxta universalem regulam apud D. „ Thomam 2. 2. *quæst.* 70. *art.* 1. *ad secundum*, quem, „ teste Sanchez, omnes sequuntur, secretum non obligat cum præjudicio tertii, sed potius manifestari „ debet, ubi, si non manifestatur, vergit in damnum publicum, aut præjudicium tertii.

Eximit tamen, pariter cum communi laudatus Auctor a revelatione, quoties quis eam facere non posset sine gravi suo incommodo, aut præjudicio, quia præceptum charitatis = non obligat magno cum damno proprio avertere alterius damnum, sive spirituale, sive aliud = quod etiam hic tacite innuere videtur idem Innocentius: quandoquidem verbo *voluerit* addit *& valuerit*: qui enim sine gravi sui incommodo relevare non potest, idem est acsi non valeat.

In §. *Si quis* dictæ Decretalis statuitur, ut si quis clam

ssione, postquam ab Episcopo lata est, nequit quis absolvi, nisi per Papam, cum ejus tempus sit a jure determinatum, ut cum communi notavi in Additionibus *ad Thesaurum de Poenis ecclesiast. cap. VI. verb. Matrimonium*. Contrahentes autem puniri jubentur poena condigna: quae cum a jure non sit determinata, est arbitraria.

Nulla poena hic inflicta legitur testibus, qui scienter hujusmodi matrimonio assistunt, non factis proclamationibus: quae iis tamen infligi possit, instituetur sermo *part. II. cum de cap. I. Trident. sess. XXIV. de reform. matrim.*

Si autem quaeras, quid veniat nomine officii respe- *Prioris, Guardiani, Generalis, Provincialis &c.*

Sed quid, si Regularis, hujusmodi delicti reus, nullo ex his fungatur officio? liber ne erit ab omni poena? certum est in hoc casu dari non posse locum executioni praefatae suspensionis, quae est ferendae sententiae, cum agatur de subjecto incapaci, proper carentiam officii, ut supponitur. Verum, ne dicamus, Innocentium voluisse, ut impunitus remaneret, crederem, puniendum esse poena arbitraria, leviori, vel graviori, juxta minorem, vel majorem culpae, & praesumptionis qualitatem, ut idem Innocentius hic puniri praecepit.

Titulus IV. De Sponsa duorum.

SECTIO DCLXXVI.

CAPUT I. DUOBUS, *desumptum ex verbis, D. Augustino tributis.*

DUobus modis dicitur fides pactionis, & consensus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam ducere, si aliam duxerit poenitentiam debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa, quam duxit: non enim rescindi debet tantum Sacramentum. Si autem fecerit fidem consensus, non licet ei aliam ducere. si autem duxerit, dimittet ipsam, & adhaerebit priori. Est autem fides pactionis, quando aliquis promittit alicui fidem, quod eam ducet, si permiserit eum rem secum habere, vel etiam pro consensu. Fides autem consensus est, quando etsi non stringit manum, corde tamen, & ore consensit ducere, & mutuo se concedunt unus alii, & mutuo se suscipiunt.

Ex hac Decretali infertur, validum esse matrimonium ex solo consensu contrahentium, nulla alia servata forma: sed hodie nullum est, non servata forma, a Concilio Tridentino praescripta, ut ostendi titulo antecedenti Sectione DCLXXIII.

SECTIO DCLXXVII.

CAPUT II. ACCEPISTI, *ex Decretali, desumpta a Paenitentiali Romano, tit. de Fornicatione, a quo caput hoc transcripsit Brucardus.*

ACcepisti illam in uxorem tibi, quam alter sibi desponsatam habuerat, dimitte illam: quia numquam potest tibi fieri legitima; & quadraginta dies in pane, & aqua (quod carinam vocant) cum septem sequentibus annis poeniteas.

Poena

publica Christiana contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus, ab hac Sancta Sede deputatis, deliberatione matura, hac nostra perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut hujusmodi sic delinquentes, ultra pœnas, quibus ipsi ordinarie puniri solent, damnentur ad triremes in perpetuum: quod si inhabiles reperti fuerint, publice fustigentur, & damnentur ad carceres in perpetuum; si vero pro qualitate, & enormitate delicti graviores pœnas meruerint, etiam curiæ seculari arbitrio eorumdem præfatæ Congregationis Cardinalium puniendi tradantur.

Hanc autem Constitutionem non fuisse usu receptam, saltem quoad traditionem curiæ seculari, sentit Benedictus XIV. *lib. IX. de Synod. Diæc. edit. an. 1755. cap. VI. num.* 8. ibi „ Præterea dici potest, hanc etiam „ Constitutionem ad terrorem potissimum editam „ fuisse; siquidem Congregatio S. Officii an. 1647. „ nimirum vix annis decem ab illius promulgatione „ elapsis, ab Archiepiscopo Beneventano interroga- „ ta, qua pœna puniendus esset polygamus, ita re- „ spondit = *Polygamorum pœna, si falsos testes ad „ suum liberum statum comprobandum non induxe- „ rint, post abjurationem de vehementi, solet esse „ damnatio ad triremes per quinquennium; si vero in- „ duxerint, per septennium: falsi testes ipsi quoque „ damnantur ad triremes per quinquennium, aut bre- „ vius tempus, pro delicti sui qualitate*.

Nota hic obiter, *Carenam*, de qua in transcripta Decretali, esse vocem Longobardorum, ut notat Gloss. sic dictam a carentia hominum, ac etiam ciborum; publici enim peccatores laici includebantur per quadraginta dies in aliquo loco secreto prope Ecclesiam, ubi carebant consortio hominum, eisque injungebatur pœnitentia jejunandi in pane, & aqua: & hæc pœnitentia dicebatur *Carena*, quo modo accipitur passim in Pœnitentiario Romano *tit. II. de Homicidio caput XXXIV.* & alibi. Concius autem *Carenam* sic dictam putavit, quasi *Caninam*, quod iidem peccatores pane, & aqua vescerentur, non aliis cibis, ut cæteri homines.

SECTIO DCLXXVIII.

CAPUT III. LICET, *ex Decretali Alexandri III. Salernitano Archiepiscopo rescripta*.

Licet præter solitum (& infra.) Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si inter virum, & mulierem legitimus consensus interveniat de præsenti; ita quidem, quod unus alterum in suo mutuo consensu, verbis consuetis, expresse recipiat, utroque dicente; Ego accipio te in meam; & ego accipio te in meum, sive sit juramentum interpositum, sive non, non licet mulieri alii nubere; & si nupserit, etiamsi carnalis copula sit secuta, ab eo separari debet, & ut ad primum redeat, ecclesiastica districtione compelli: quamvis aliter a quibusdam Prædecessoribus nostris sit aliquando judicatum.

SECTIO DCLXXIX.

CAPUT IV. TUA FRATERNITAS, *ex Decretali ejusdem Alexandri, Januensi Episcopo (nunc Archiepiscopo) rescripta*.

TUA fraternitas nos consuluit (& infra.) De his vero, qui coram te super desponsatione facta per consensum mutuum de præsenti, controversiam movent, & appellatione per-

Nota, quod cum Alexander, in transcripta Decretali *Licet*, definierit, *sponsalia* per verba de præsenti non dissolvi per subsequens matrimonium, etiam consummatum (quod idem definitum legitur ab Innocentio III. in ejus Decretali mox transcribenda) licet aliter a quibusdam suis Prædecessoribus fuerit aliquando judicatum, inde ansam sibi abripuerunt Hæretici calumniandi Pontifices de errore, & contradictione inter ipsos: si enim, ajunt, quidam Pontifices, ante Alexandrum, & Innocentium III. judicaverint, prout hic refert idem Alexander, matrimonium ratum solvi per consummationem matrimonii, postea contracti, & ambo hi contrarium definierint, ergo, vel iste, vel priores Pontifices erraverunt; & quidem in re gravi ctum per verba de præsenti, non consummatum tamen, aliud novum matrimonium consumetur, primum dirimitur, secundum est validum. Hic autem error est sine dubio in fide, & moribus manifestus = Cap. VIII. ita respondet = Tertio vero argumento nullum negocium est respondere: nam verbum judico, frequenter in ea significatione usurpatur, ut idem sit, quod sentio, seu opinor, quommodo Alexander accipit, cum ait, quosdam Prædecessores suos aliter judicasse =.

Eandem criminationem confutat Bellarminus *lib. IV. de Pontifice cap. XIV.* respondens = priores Pontifices nihil de hac re definisse, neque legem generalem statuisse, sed in facto particulari opinionem, quam tenebant, secutos =.

SECTIO DCLXXX.

CAPUT V. TUAS DUDUM, *ex Decretali Innocentii III. Episcopo Mutinensi rescripta*.

TUas dudum (& infra.) De consuetudine, quæ diu in Mutinen. obtinuit civitate, ut si quis juraret, se aliquam ducturum, & citra carnis copulam desponsasset, si consequenter desponsasset aliam, & etiam cognovisset, primo cognita adjudicaretur viro, non quæ prius extitit desponsata (& infra.) Ne vero turpis sit pars, quæ suo non congruit universo, & Ecclesia Mutinen. tenere debeat humiliter, & servare, quod B. Petri sedem, & suam metropolim sequi viderit, & docere; in matrimoniis de cætero contrahendis illud te volumus observare, ut postquam inter legitimas personas consensus legitimus intervenerit de præsenti, qui sufficit in talibus juxta canonicas sanctiones: & si solus defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur, si personæ junctæ legitime cum aliis postea de facto contrahant, quod prius de jure factum fuerat, non poterit irritari.

In hac Decretali definit Innocentius, in matrimoniis contrahendis sufficere, juxta canonicas sanctiones, legitimum dumtaxat contrahentium consensum.

Verum hodie ex præscripto Tridentini *caput I. sess. XXIV. de reform. matrim.* requiritur ulterius, ut prædictus consensus præstetur, & quidem sub pœna nullitatis matrimonii, coram parocho, & duobus, vel tribus saltem testibus, textum leges infra in notis ad *cap. XII. Per tuas, tit. XVII. Qui filii sint legit.*

Nota, quod, cum Innocentius in dicta Decretali præceperit, in matrimoniis de cætero contrahendis, non obstante contraria consuetudine, vigente in Ecclesia Mutinensi, id observandum sit, ut si primum matrimonium, interveniente legitimo contrahentium consensu, contractum fuerit per verba de præsenti, hoc tenere debeat, non secundum, etiamsi fuerit consummatum, non inde sequi matrimonia secunda, antea contracta in dicta Ecclesia Mutinensi, fuisse valida, seu ut valida tolerata ab eodem Pontifice, prout sentit Panormitanus = hæc enim consuetudo (ita hic Wagnarek) non potuit introduci in re tam gravi, & valorem Sacramenti concernente, nisi supposita potestate Pontificis matrimonia rata dissolvendi, ex qua, postquam illi res innotuit, quæ facta erant, rata habere potuit =.

Tita:

„ ditio, quæ tamen fœderis conjugalis substantiæ non „ repugnet? Eo casu, ut omissis &c. . . . . breviter „ tantum perstringam, quæ palam decisa sunt ex eodem cap. ultimo (*Si conditiones*) hoc tit. constat „ omnes hujusmodi impossibiles, aut turpes conditiones favore matrimonii pro non adjectis haberi, atque adeo perinde esse desponsationem, cui appositæ fuerint, acsi pure facta esset, & ita accipi debet cum Glos. id, quod ex quadam Concilio Africano refertur in *cap. I. hoc eod tit.* reperiturque in *Can. Quicumque XXVII. quæst. II.* & habetur quo- „ tio apud Panormit. *in d. cap. I.* & Cujacio ibidem, „ accipitur de conditione conjugii resolutoria, qua „ uxor sic ducitur, ut etiam post contractum matrimonium liceat eam relinquere, si quid factum non fuerit, quia ea conditio cum aperte pugnet contra bonum Sacramenti, seu individui vinculi, atque adeo contra ipsam contractus substantiam, sequitur, eam non tantum vitiari, seu circumscribi, & pro non scripta haberi, sed etiam ipsum contractum vitiare *ex d. cap ultimo in principio, & d. cap. Solet quæri caus. XXXII. quæst. II.* in fine ".

SECTIO DCLXXXII.

Caput II. cum sit proprium, *ex Decretali S. Gregorii Magni, Chrysanto Episcopo Spoletano rescripta*.

CUM sit proprium (& infra.) H. Presbyter conquestus est, diaconum quendam manumisisse duo mancipia sub hac conditione, ut monachi fierent, & in eo monasterio, ubi ipse fuerat, permanerent; adjiciens, ut si quis contra faceret, servituti iterum subderetur: atque unum ex his (hac conditione despecta) monasterium deservisse, & se inter clericos sociasse. Tu ergo, si ita esse repereris, sic te exhibe, ut nec illi monasterium deserendi sit facultas, & manumittentis voluntas non valeat præteriri.

Cum hodie inter Christianos servitutes, ejus quoque mitioris, benignorisque speciei, quæ ætate ipsa S. Gregorii Magni adhuc permittebantur, penitus sublatæ sint, ut notavit ad titulos *De servis ordinan. & de Conjugio servor.* hæc Decretalis locum amplius non habet.

SECTIO DCLXXXIII.

Caput III. De illis, *ex Decretali Alexandri III. Archiepiscopo Panormitano rescripta*.

DE illis autem (& infra.) Si vero aliquis sub hujusmodi verbis juramentum alicui mulieri præstiterit: ego te in uxorem accipiam, si tantum mihi donaveris, reus perjurii non habebitur, si eam nolentem sibi solvere, quod sibi dari petiit; non acceperit in uxorem: nisi consensus de præsenti, aut carnalis sit inter eos commixtio subsecuta.

In

tionem ipsam canonica non improbent instituta; imo voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum. Nam licet Alexander Papa responderit, quod sponsalia interposita conditione contracta, ipsa non impleta, si consensus de præsenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolvi non debent, sed firmiter observari; nequaquam est nostræ definitioni adversum, cum hujusmodi consensus non sit de præsenti habendus, licet per verba de præsenti evidentius exprimatur, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo, consistit.

Cum hic Urbanus se referat ad Decretalem Alexandri mox transcriptam, eamque approbet circa validitatem matrimonii, initi per solum consensum, aut carnalem copulam, nulla alia servata forma, tu tene correctionem a Tridentino factam, ut supra.

SECTIO DCLXXXV.

CAPUT VI. PER TUAS, *ex Decretali Innocentii III. Marsicano Episcopo rescripta.*

PER tuas literas intimasti, quod cum quædam mulier P. nomine N. postularet in virum, asserens inter se mutuum de præsenti consensum intervenisse, & carnalem copulam accessisse; vir ipse, quamvis contracta sponsalia, & carnalem copulam non negaret, asserebat, se tamen illam in uxorem ducere non teneri; quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerunt conditione contracta, si pater ejus, & patruus sponsalibus consentirent, sed ipsi quamcito noverunt, & sponso contradixerunt, & sponsæ: verum mulier replicabat, quod licet fides præstita fuerit ab utroque sub conditione præscripta, non tamen sibi fuerat a patre viri, vel patruo aliquando contradictum, & ante tempus contradictionis expressum a testibus, & post, dicebat inter se carnalem copulam accessisse (& infra.) Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum liquido constet, quod post contracta sponsalia, carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio est præsumendum; quia videtur a conditione apposita recessisse. Nam etsi probatum sit, quod postquam pater, & patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mulierem illam carnali conjunctione cognoverit, non est tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipse cognovisset eandem, pater ejus, & patruus contradicere curavissent.

Cum pariter hæc Decretalis declaret, validum matrimonium per copulam ad contracta sponsalia subsecutam, nonminus, quam duæ mox transcriptæ, obnoxia est Tridentini correctioni, ut supra.

Titulus VI. Qui Clerici, vel voventes matrimonium contrahere possunt.

SECTIO DCLXXXVI.

CAPUT I. DE DIACONO, *ex Decretali Alexandri III. Archiepiscopo Rhemensi rescripta.*

DE Diacono vero, qui in Sabbatho Sancto alium Diaconum vulneravit, & uxorem accepit, hoc tuæ prudentiæ respondemus, quod si contrito, & humiliato animo ad Eccle-
siam

Eos, qui Divino timore postposito, in suarum periculum animarum scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis, constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: nec non Religiosos, & moniales, ac Clericos in sacris Ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, refrenare metu poenae ab hujusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiae ipso facto decernimus subjacere: praecipientes Ecclesiarum Praelatis, ut illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publice tandiù nuncient, seu a suis subditis nunciari faciant, donec suum humiliter recognoscentes errorem, separentur ab invicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per praedicta quoque juribus, quae sic contrahentibus alias poenas imponunt, in nullo volumus derogari.

Accessit insuper praxis Tribunalis Sac. Inquisitionis, a quo hujusmodi rei, praeter suspensionem, & irregularitatem, quam respective incurrunt ex allata Alexandri Decretali, puniuntur tamquam suspecti de haeresi, vel de vehementi, vel de levi, juxta facti circumstantias; ita ut hodie etiam post peractam poenitentiam, & triennalem emendationem non sit amplius in potestate Episcopi, prout permiserat Alexander, eos super irregularitate dispensare.

Hanc doctrinam in praxi, praeter *Thesaurum de Poenis cap. IV, verb. Matrimonium nu. 3.* recepit etiam Ludovicus de Ameno *tom. III. de Delict. & Poenis tit. VIII. §. V. verbo Abusus matrimonii num. 2. & seq.*

Nota I. Iisdem poenis, & eadem ratione, qua constituti in sacris, & solemniter professi, obnoxios esse aequites milites S. Joannis Hyerosolymitani, cum & hi emittant tria essentialia vota Religionis.

Nota II. Monialem matrimonium contrahentem, esse inhabilem, tamquam bigamam ad gradus, ad quos solae moniales virgines assumuntur.

Nota III. Excommunicationem inflictam ab allata Clementina non esse absolute reservatam: sed ante separationem eorum, qui sic matrimonium contraxerunt, neque ab Episcopo absolvi posse, cum durante tali conjunctione, duret & ipsa censura. Quod si dicti contrahentes denunciati fuerint excommunicati, ut ibidem praescribitur, absolvi poterunt a solo Episcopo: si vero non fuerint denunciati, absolvi poterunt etiam a simplici Confessario.

Caeterum hoc intellige juxta laudatae Clementinae sanctionem, non vero juxta S. Inquisitionis praxim, quae hodie tenenda est.

Nota IV. Quod, cum in dicta Alexandri Decretali impertitus fuerit Pontifex facultatem Episcopo absolvendi Diaconum ab excommunicatione incursa ob violentas manus in alium Diaconum injectas, non inde sequitur, hanc facultatem de jure Episcopo competere; quandoquidem hujusmodi absolutio privative spectat ad Romanum Pontificem, ut alibi notavi: quare dicendum est, hunc Diaconum, vel absolutum fuisse ex speciali commissione ejusdem Alexandri, vel percussionem fuisse levem, a qua potest Episcopus absolvere, ut alibi pariter notavi.

Nota V. Quod, cum in eadem Decretali se referat Pontifex ad censuram Sac. Canonum prohibentium, ne Subdiaconus matrimonium contrahat, non exprimendo, qui hi Canones sint, & a quo tempore haec inceperit inhibitio, pro pleniori notitia instituetur sermo infra *tit. XXIV. de Cleric. venatore*.

Nota VI. Ad hujus tituli rubricam potissimum pertinere definitionem Trident. expressam *Canone IX. sess. XXIV. de reform. matrim.* ibi.

Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares, castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto, & oppositum nil aliud esse, quam damnare matrimonium, posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum; anathema sit: cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur, nos supra id, quod possumus, tentari.

Circa disposita in hac Decretali idem judicium esto, ac in antecedenti Sectione.

SECTIO DCLXXXVIII.

CAPUT III. MEMINIMUS, *ex Decretali dicti Alexandri, Episcopo Vigoriensi rescripta.*

MEminimus &c. Respondemus, quod si quisquam, qui se Religioni devovit, & habitu suscepto professionem fecit, postmodum sibi aliquam copulaverit, est cogendus ab ea recedere, & ad Ecclesiam, cui se contulit, sine contradictione transire. Verum si nec habitum suscepit, nec professionem, sed votum solummodo fecit, & se ad Religionem transiturum promisit, licet postea matrimonium contraxerit, non est cogendus ad Religionem transire, & matrimoniale votum rescindere.

Duo hic definit Pontifex, primum, quod, qui se Religioni devovit, & habitu suscepto, professionem emisit, nequit postea se alicui matrimonio copulare, etsi id fecerit, cogendus est ab uxore recedere, & sine contradictione ad Religionem redire.

Secundum, quod ad id non sit cogendus, sed possit in matrimoniali statu relinqui, si voto quidem se obstrinxerit amplexandi Religionem, sed in ea nec habitum susceperit, nec professionem emisit.

Quantum ad primum, etsi correctioni non subsit in eo, quod interest, uxoratum scilicet post religiosam professionem esse cogendum ab uxore recedere, & ad Religionem redire, præsupposita professione in hac valide emissa: verum hodie, ut professio religiosa valida sit, ac inducens impedimentum dirimens matrimonium, plura modo requiruntur, quæ singula tempore Alexandri III. non requirebantur. Requiritur enim, quod fuerit emissa in Religione approbata; anno ætatis decimo sexto expleto a profitente; post annum continuum a suscepto habitu in probatione, & quidem facta intra conventum pro novitiatu destinatum, ut constat partim ex Tridentino *sess. XXV. cap. XV. de Regul.* partim ex Clementis VIII aliorumque Pontificum Constitutionibus, partim denique ex decretis S. Congr. Conc. de quibus infra.

Unus excipitur casus, quo alicubi adsit consuetudo Convertitas admittendi ad professionem absque anno probationis. Circa quem interrogata eadem S. Cong. die 2. Martii 1606. respondit = si ex instituto, vel Constitutionibus Convertitarum ad professionem admitti consueverint absque anno probationis, decretum ejusdem Conc. quoad Convertitas, nihil earum institutis, aut Constitutionibus circa probationis annum detraxisse = ut refert Benedictus XIV. *de Synod. Diœc. lib. XIII. cap. XII. n. I.* in fine.

Quantum ad secundum, adhuc subsistit responsum; licet enim obstrictus tali voto peccaverit, matrimonium contrahendo, & re adhuc integra consummando, tamen illud rite contractum, validum est, ut patet ex seq. cap. & aliis.

SECTIO DCLXXXIX.

CAPUT IV. CONSULUIT, *ex Decretali laudati Alexandri, Lucensi Episcopo (nunc Archiepiscopo) rescripta.*

COnsuluit nos tua Fraternitas, quid faciendum sit de nobili muliere, quæ vestibus pretiosis abjectis, mutavit habitum, & de manu Presbyteri velamen assumpsit, sed non renunciavit propriis, nec intravit claustrum, nec in manu alicujus Episcopi, Abbatis, vel Abbatissæ, aut super altari professa est, vel obedientiam promisit: postmodum vero elapso anno

(abjecto

ribus vestibus in publica Ecclesia exuta, illum ibidem a Supriore, ad id potestatem habente, reciperet.

Verum, ut tam ejusdem puellæ, quam adstantium pudori magis consuleretur, Benedi-

scopum per organum Secretariæ status transmissa, cum expressa declaratione, ut idem omnino servetur in monasteriis omnium monialium, etiam Regularibus subjectarum.

SECTIO DCXC.

Caput V. Veniens, *ex Decretali ejusdem Alexandri, ignotum, cui Episcopo rescripta, quam transcribo, prout refertur a Gonzalez.*

VEniens ad præsentiam nostram Marcus Eremita proposuit, quod J. mulier cuidam viro absenti, fide data, se nupturam promisit; sed postmodum audiens plura de severitate ipsius, ei noluit copulari: cum itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus suis continentiæ votum promisit, non tamen locum, aut vestem mutavit: quo audito, vir aliam sibi copulavit. Nos itaque attendentes tutius esse, ut præfata mulier post fidem, & votum simpliciter oblatum, matrimonium contrahat, quam fornicationis reatum incurrat, mandamus, quatenus, si plus non præcesserit, sibi de fide mentita, & voto violato congruam satisfactionem indicas, & ei, cui vult, nubendi in Domino licentiam tribuere non postponas.

Ex contrario sensu hujus Decretalis circa professionem idem infertur, quod in duabus antecedentibus.

Præterea inferri videtur, votum simplex castitatis dispensari posse ab Episcopo, cujus dispensatio, & commutatio hodie ex Decretali Sixti IV. relata in Extravaganti V. *Etsi Dominici*, *de Pœnit. & remis.* est reservata soli Papæ, nisi dicatur, in casu præsenti, Episcopum dispensasse auctoritate, sibi a Papa specialiter commissa.

SECTIO DCXCI.

Caput VII. Insinuante, *ex Decretali præfati Alexandri, Ulisiponensi, & Colimbricensi Episcopo (nunc Patriarchæ.)*

INsinuante I. nobili muliere, nostro est Apostolatui reseratum, quod a quibusdam Curialibus fuit Regi Legionen. pro ipsius copula supplicatum; quod cum ad consanguineorum ejus notitiam pervenisset, ut maritum acciperet, ei sub obtestatione Regia suggesserunt, ipsa vero, quod tunc nollet nubere protestans, consilium accepit ab eis, quod votum emitteret castitatis, quod in manibus cujusdam de Fratribus Sancti Augustini fecit, eo adjecto tenore, ut in domo propria cum omni substantia sua remaneret. Sane in ejusdem Ordinis habitu biennio post permansit, licet id se invitam fecisse asserat, & coactam, non tam metu Regio, quam parentum &c. Tandem attendens, quod invita votum emiserit, eo dimisso de parentum consilio, P. Michaeli publice fuit matrimonialiter copulata; de quo quatuor sustulit filios tempore procedente &c. Nos igitur attendentes, quod in emissione voti, quod præcessit, nulla, sive modica coactio affuisset, quam patientia, & perseverantia sequentis temporis penitus

Caput I. Propositum, *ex Decretali Alexandri III. Abbati S. Albani, Ordinis S. Benedicti in Anglia rescripta.*

PRopositum est nobis, quod vir quidam uxorem habens, sibi aliam, hujusmodi rei insciam copulavit: sed prima mortua, nititur discedere a secunda. Licet autem in Canonibus habeatur, ut nullus copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio, & illam maxime, cui fidem dederat, uxore sua vivente, vel quæ machinata est in mortem uxoris; quia tamen præfata mulier erat inscia, quod ille aliam haberet uxorem viventem, nec dignum est, ut prædictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet; consultationi tuæ taliter respondemus, quod nisi mulier divortium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi.

Tam ex hac Decretali, quam ex altera Innocentii III. Capitulo Messanensi scripta, & relata in *cap. VII. Veniens, eod. tit.* clarissime edocemur, requiri ad incurrendum impedimentum, de quo in hac Decretali, ut utraque pars sit conscia de matrimonio constante alterius. Imo si adulter post obitum conjugis objiceret hoc impedimentum ad rescindendum matrimonium postea contractum cum ea, quam matrimonii sui nesciam cognovit, rejiciendus esset a limine judicii, & teneretur ipsam ducere. Hæc autem hujusmodi impedimentum dumtaxat incurreret, si post matrimonium bona fide contractum certior facta de alterius conjugio, cum eodem maritaliter vivere pergeret, ut docet Auctor collationum Andeg. ex *cap. Si quis uxore VIII. hoc eod. tit.*

Quia autem in allata Alexandri Decretali nulla infligitur pœna contra secundum matrimonium contrahentem, constante primo, eam vide in notatis ad *tit. IV. de Sponsa duorum* post *cap. II. Accepisti*.

SECTIO DCXCIII.

Caput II. Significavit, *ex Decretali ejusdem Alexandri, Abbati de Fontibus in Anglia, Ordinis Cisterciensis scripta.*

SIgnificavit nobis O. Andegavensis &c. Mandamus quatenus, si constiterit, quod eidem O. tanta vis illata fuerit, quod non sponte in primam consenserit, nec post præstitum juramentum ipsam carnaliter cognoverit, propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam postea in uxorem accepit, revertendi liberam tribuas facultatem. Alioquin sibi, ne ad secundam revertatur sub interminatione anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliam in uxorem.

In hac Decretali ea præsertim pars adnotanda est, ex qua clare infertur, esse validum matrimonium contractum, nulla alia servata forma, si intercesserit carnalis copula, quod hodie nullum est ex definitione Tridentini, nisi contractum fuerit coram parocho, & testibus, ut pluries notavi.

SE

SECTIO DCXCV.

CAPUT V. CUM HABERET, *ex Decretali Cælestini III. non Clementis III. ut in veteri collectione, ignotum, cui rescripta.*

CUM haberet uxorem legitimam A. nomine I. lator præsentium cum M. adulterium perpetravit: cumque super hoc fuisset in jus vocatus, abjuravit adulteram, & postmodum, juramento contempto, vivente legitima, cum ea matrimonium contrahere, & ipsi diu cohabitare præsumpsit; demum prædicta A. de præsenti luce subtracta, memoratus I. cum adultera per decennium est moratus, de qua decem filios procreavit. Tale ergo damus consultationi tuæ responsum, ut separentur omnino, & eis injuncta pœnitentia, perpetua continentia indicatur; præsertim cum in dies suos ambo processerint, & tamdiu publice in adulterio, & perjurio ex certa scientia perdurantes, Ecclesiam in gravi scandalo perturbaverint. Nosti enim, quod Leo Papa statuit, ut nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit, & quod hic plus processum fuit, quam si fides præstita dumtaxat fuisset adulteræ, ut defuncta legitima, eam duceret in uxorem; cum eadem, etiam prima vivente, quasi matrimonialiter mæchæ mæchus adhærere præsumpsit, & Sacramentum suum temere violare, quod utique connubium (ubi etiam nulla intercessit religio juramenti) tam Gregor. Papa, quam Triburien. Synodus detestatur, & utrumque hoc modo conjunctum præcepit publicæ pœnitentiæ subjici, ac perpetuo sine ulla spe conjugii permanere. Nec aliquod eisdem I. & M. adminiculum afferunt, ut simul maneant, quod decennio cohabitaverant ad invicem, ac decem filios susceperunt; cum multiplicitas prolis ita susceptæ magis eorum crimen exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat, sed augumentet. Solicitudinis tamen tuæ intererit, ut uterque liberis suis, secundum quod eis suppetit facultas, necessaria subministret.

Pœnitentia publica injungenda adulteris, & concubinariis, ac perpetua inhabilitas matrimonium contrahendi cum quacumque jamdiù desueverunt, usque nempe a tempore Clementis III. Cælestino anterioris, ut in ejusdem Decretali, antecedenti Sectione transcripta, in qua declarat, eum, qui, vivente prima uxore, alteram duxerit, prima mortua, cum quacumque alia matrimonium contrahere non prohiberi. Nisi velimus dicere, Cælestinum ob circumstantias hujus casus longe majores propter obscenitatem, & scandalum, ac proinde majori pœna dignas, quam illæ, quæ in casu Decretalis Clementis repertæ sunt, voluisse hujusmodi adulterum, hac antiqua pœna puniri.

Certum est hodie contra adulteras successisse pœnas inflictas a Trident. *cap. VIII sess. XXIV. de refor. matrim.* de quibus infra parte II. cum de eod. cap.

Cæterum hæc Decretalis est singularis, cum nullibi, ut hic notat Panormitanus, in toto jure canonico sancitum reperiatur, quod filii spurii, vel nati ex damnato concubitu, alendi sint a parentibus contra juris civilis rigorem id prohibentis *Aut. Ex complexu C. de incæstis, & inutil. nupt.* quem rigorem ita redarguit Baldus Cons. CCCCLVI I. numer. 10. ut recte dixerit = *Jus civile tantum amasse castitatem, ut hac in re destruxerit pietatem* =.

Controverti solet a DD. an in terris Imperii standum sit dispositioni hujus juris canonici, an potius civilis. Ratio dubitandi in eo sita est, quod quando jus canonicum a civili dissidet, utrumque in suo foro servandum est, ad tradita per Panormitanum in *cap. I. de Novi oper. nunciat. num. 7. & in cap. Ecclesia S. Mariæ, de Constit. num. 14.* Communior tamen sententis est, in utroque foro hac in re juri canonico standum esse; potissimum, si dicti spurii aliunde non habeant, unde vivere; & hanc praxim servatam fuisse a Camera

Significasti nobis, quod cum P. Civis Spoletanus quamdam M. mulierem duxisset legitime in uxorem, ea relicta, cuidam meretrici adhæsit &c. Verum cum uxor ipsius esset viam universæ carnis ingressa, meretricem, cui adhæserat, desponsavit. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel, ea vivente, sibi fidem dederit de matrimonio contrahendo, legitimum judices, matrimonium supradictum, excommunicato munus absolutionis (si petierit) juxta formam Ecclesiæ impensurus.

In hac Decretali statuitur, dandam esse absolutionem excommunicato per sententiam Episcopi, de quo hic sermo est, in eo tantum casu, quod eam petierit, nullam addendo pœnam, si in eadem non petenda contumax perstiterit.

Sed hodie tam ex Decretali Alexandri IV. relata in *cap. VII. Cum contumacia de Hæret. in VI. tam ex cap. III. Trident. sess. XXV. de reform.* hujusmodi contumax puniendus est, tamquam suspectus de hæresi, ut fusius ostendam infra ad *cit. cap. Cum contumacia*, Sectione

Posset tamen dici per conditionem illam, *si petierit*, Innocentium voluisse exprimere spontaneam submissionem rei propter quam hic judicaret sibi absque mora impendendum esse ab Episcopo beneficium absolutionis: non quod intellexerit, illum sinere, ut libere in excommunicatione insordesceret, quamvis nullam indixerit pœnam in casu contumaciæ, seu insordescentiæ, prout postea inflicta est ab Alexandro IV. & Trident. ut supra.

Titulus VIII. De Conjugio leprosorum.

SECTIO DCXCVII.

CAPUT I. PERVENIT, *ex Decretali Alexandri III. Canthuariensi Episcopo scripta.*

Pervenit ad nos, quod cum hi, qui lepræ morbum incurrunt, de consuetudine generali, a communione hominum separentur, nec uxores viros, nec viri uxores taliter ægrotantes sequuntur. Quoniam igitur cum vir, & uxor una caro sint, non debet alter sine altero esse diutius; mandamus quatenus, ut uxores viros, & viri uxores, qui lepræ morbum incurrunt, sequantur, & eis conjugali affectione ministrent solicitis exortationibus inducere non postponas. Si vero ad hoc induci non poterunt, eis arctius injungas, ut uterque, altero vivente, continentiam servet. Quod si mandatum tuum servare contempserint, vinculo excommunicationis adstringas.

SECTIO DCXCVIII.

CAPUT II. QUONIAM, *ex Decretali ejusdem Alexandri, Episcopo Bojonensi, alias Bajocensi, scripta.*

Quoniam nemini licet (excepta causa fornicationis) uxorem dimittere: constat, quod sive mulier lepra percussa fuerit, seu alia gravi infirmitate detenta, non est a viro propterea separanda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem, si contineri nolunt, & aliquam

Titulus IX. De Conjugio servorum.

SECTIO DCXCIX.

CAPUT II. PROPOSUIT, *ex Decretali Alexandri III. scripta Priori, & Praeposito Congregationis S. Crucis, Ordinis S. Augustini, in oppido Mortarii prope Papiensem, & Novariensem Civitates.*

PRopofuit nobis M. mulier, quod cum vir ejus cum ea diutius permansisset, notam ei servilis conditionis objecit, asserens eam esse ancillam, quam liberam esse credebat, cum eam duxit in uxorem (& infra.) Mandamus, quatenus, si constiterit, quod idem vir præfatam mulierem, postquam illam audivit, esse ancillam, carnaliter cognovit, ipsum, monitione præmissa, compellatis, ut eam sicut uxorem maritali affectione pertractet. Si vero aliter fuerit, & sententiam divortii proferri contingat, mulieri pecuniam, quam præfato viro pro dote concessit, restitui faciatis.

In hac Decretali declarat Pontifex, per carnalem copulam reciproco contrahentium consensu habitam, firmari matrimonium, quod hodie ex decreto Trident. nullum esse pluries ostendi.

SECTIO DCC.

CAPUT IV. AD NOSTRAM, *ex Decretali Innocentii III. Episcopo Racesburgensi in Sclavonia scripta.*

AD nostram noveris audientiam pervenisse, quod G. Presbyter Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus R. militem, a muliere quadam propter conditionis separavit errorem. Ideoque mandamus, quatenus, si constiterit, quod miles ignoranter contraxit cum ancilla, ita quod postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eandem, propter quod per Cardinalem eundem ab ejus fuerit consortio separatus, contrahendi cum alia liberam ipsi concedas, auctoritate Apostolica, facultatem.

In hac itidem Decretali declaratur ab Innocentio, carnalem copulam in matrimonium transire: quæ pariter declaratio obnoxia est Tridentini correctioni, ut supra.

Insuper hic tributa legitur Legato de latere facultas cognoscendi, & definiendi in sua Provincia causas matrimoniales in casibus a jure permissis, cui sanctioni pariter derogatum est a Tridentino, id ita ipsis Legatis prohibente, ut nisi speciali privilegio post dictum Trident. sint muniti, in prædictis causis se ingerere non possint, ut *cap. XX. sess. XXIV. de reform.*

Circa hunc Titulum non est, cur diutius immoremur, cum propriæ, & rigorosæ servitutes inter Christianos hodie penitus extinctæ sint, ut notavi ad *tit. XVIII. de Servis non ordinan.* Sect. CXXX. pag. 82.

Et quamvis Ecclesia usque a seculo VIII. servorum conjugia sine consensu dominorum inita, dirimi permiserit, ut ex *can. XXX. Concilii Cabilonensis II, celebrati an. 813. relato a Gratiano causa XXIX. q. 2. can. VIII. Dictum est nobis*, certum tamen est, a seculo XII,

cujus servilis conditionis statum ignoraret, (qui casus hodie certe non daretur) non inde sequeretur, esse nullum ratione dictæ servilis conditionis, sed ratione reliquia legum Romanarum, & antiquorum Canonum, servorum conjugia ægre admittentium.

Titulus X. De Natis ex libero ventre.

SECTIO DCCI.

CAPUT UNICUM, INDECENS, *ex Decretali Gregorii Magni, Anthemio Subdiacono scripta.*

INdecens esse credimus, ut progeniti ex liberta, sive libera, filii ad servitium retrahantur. Propterea tibi præcipimus, ut si documenta nulla sint ab Ecclesiæ parte, quæ documentis hujusmodi debeant obviare, ab ejus molestia sine aliqua retractatione compescas eandem, durum est enim, ut si alii pro mercede libertates tribuunt, ab Ecclesia, a qua tueri debent; revocentur.

Cum hodie inter fideles non detur amplius rigorosa servitus, ut titulo antecedenti notatum est, ita nec huic Decretali locus.

Respectu tamen Tunesinorum, Algerinorum, & Maurorum affricanorum dici nequit servitus penitus sublata, cum adhuc hodie emantur, & vendantur, potissimum abHispanis, qui in magno numero his utuntur pro servitio fodinarum in Regno Peruano, & Messicano.

Titulus XI. De Cognatione spirituali.

SECTIO DCCII.

CAPUT I. UTRUM, *ex Decretali Alexandri III. Salernitano Episcopo (nunc Archiepiscopo) scripta.*

UTrum autem filii, aut filiæ ante, vel post compaternitatem geniti, possint ad invicem copulari, Canones secundum diversorum locorum consuetudines contrarii inveniuntur. Et licet primus Canon exinde editus natos post compaternitatem ad invicem copulari prohibeat; alter tamen Canon posterior editus primum videtur corrigere; per quem statuitur, ut sive ante, sive post compaternitatem geniti sunt, simul possint conjungi, excepta illa persona dumtaxat, per quam ad compaternitatem venitur. Unde nobis videtur, ut secundum posteriorem Canonem debeat observari, nisi consuetudo Ecclesiæ, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

Hæc Decretalis statuens, filios duorum compatrum, natos, sive ante, sive post compaternitatem contractam, non posse ad invicem copulari, ubi hæc viget consuetudo in vim *can. V. Post susceptum, caus. XXX. quæst. 13.* abrogata est a Conc. Trid. *sess. XXIV. cap. II. de reform. matrim.* restringente cognationem spiritualem, ortam tam ex Baptismo, quam ex Confirmatione, tantum inter patrinum, & ipsum baptizatum, aut confirmatum, & baptizati, aut confirmati patrem, & matrem: item inter baptizantem, aut con-

tur (consulere volentes , a præcisis verbis Concilii minime discedendum in præmissis esse censuimus: & propterea nullum amplius impedimentum ratione cognationis hujusmodi subesse decernimus, & declaramus, quominus inter dictos maritum, vel uxorem suscipientis, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem, & quascumque alias personas tam ex parte suscipientis, quam baptizantis, & baptizati, in dicto Concilio nominatim non expressas, matrimonium libere, & licite contrahi possit, & ita ab omnibus judicari debere mandamus, atque statuimus.

SECTIO DCCIII.

CAPUT II. SI VIR, *ex Decretali ejusdem Alexandri, prædicto Salernitano Archiepiscopo rescripta.*

SI vir, vel mulier scienter, vel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit, an propter hoc separari debeant? Consultationi tuæ taliter respondemus, quod quamvis generaliter sit institutum, ut debeant separari, quidam tamen humanius sentientes, aliter statuerunt. Ideoque nobis videtur, quod sive ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint, non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere, nisi ad continentiam servandam possint induci: quia si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari, vel dolus.

Cum in hac Decretali statuerit Pontifex, conjuges non esse ab invicem separandos (intellige quoad thorum) si alter eorum, sive ex malitia, sive ex ignorantia levaverit de sacro fonte proprium filium, ideoque teneri alterum alteri debitum reddere, non levis controversia inter Sacrorum Canonum Interpetres orta est, an, sicuti licite debitum reddere possunt, ita & petere, cum nihil clare ex hac eadem Decretali circa petitionem colligatur.

Verum in praxi prævaluit opinio, ubique recepta, quod si alter sine necessitate propriam prolem vel levaverit de sacro fonte, vel etiam baptizaverit, hunc cognationem contrahere cum altero, quæ conjugii usum impediret, saltem donec Ordinarius dispensasset: secus vero, si ex necessitate id faceret. juxta responsum Joannis VIII. ad Anselmum Lemovicensem Episcopum, relatum in *can. VII. Ad limina, caus. XXX. quæst. I.* in quo redarguitur idem Episcopus, qui in hoc casu conjugium separandum censuit, quasi proinde contracta fuisset hujusmodi cognatio, debiti petitionem impediens.

Hoc tamen non procedere de patre, aut matre, levante de sacro fonte, aut ex necessitate baptizante propriam prolem fornicarie susceptam, probat Fagnanus ad hoc idem transcriptum *cap. Si vir*, & consequenter inter se matrimonium valide contrahere non possent.

non sustinere conjugium fieri, nec factum firmitatis robur habere, tu simili modo in Ecclesia tibi commissa conjugium hujusmodi fieri non permittas: & si quos taliter conjunctos inveneris, juxta earumdem Ecclesiarum consuetudinem ipsos separare ab invicem non omittas. Verum, si de consuetudine habeatur, ut talia conjugia permittantur, id in Ecclesia tua dissimulare poteris, ita quod nec contradicere, nec tuum videaris præstare assensum: quia sicut grave est antiquam consuetudinem circumadjacentium Ecclesiarum super his contemnere, sic quoque gravius videtur, si proper eam hujusmodi conjugiis tuum indulges assensum, cum posset sic in exemplum assumi.

Hoc Alexandri responsum conforme est alteri, quod ipsemet dedit Archiepiscopo Salernitano, filios scilicet duorum compatrum nequire ad invicem copulari; & si copulati fuerint, separandos esse etiam quoad vinculum, si ita vigeat consuetudo.

Verum hoc impedimentum, tum ut impediens, quam ut dirimens, sublatum est a Tridentino, ut supra notavi Sectione DCCII.

Quod autem consuetudine induci, aut tolli nequeat impedimentum dirimens matrimonium, fuse probat Fagnanus in *cap. I. Utrum, hoc eod. tit. ac in cap. Quod super his, de consanguinit. & affinit.*

SECTIO DCCV.

Caput IV. Martinus, *ex Decretali Clementis III. ignotum, cui rescripta.*

MArtinus Bertham duxit uxorem, Tebergam sibi copulavit Lotharius, qui Berthæ, & Martini filium de sacro fonte suscepit. L. vero, & B. sublatis de medio, M. cum T. præfata contraxit. Nos autem consultationi tuę duximus respondendum, quod cum secundum verbum Domini, vir, & mulier efficiantur per connubium una caro, liquidum est, Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui compater ejus fuerat, cum quo una caro Teberga noscitur extitisse.

Hæc Decretalis, in qua statuitur, inter patrem baptizati, & uxorem patrini, prius ab eo cognitam, contrahi compaternitatem, efficacem ad matrimonium dirimendum, abrogata est a Trid. ut supra.

SECTIO DCCVI.

Caput V. Contracto, *ex Decretali ejusdem Clementis, ignotum, cui rescripta.*

COntracto matrimonio inter P. & A. uxorem suam, quidam consanguinei ejusdem A. contra matrimonium objecerunt, quod eadem in primo sacrati salis pabulo, filium quondam concubinæ ipsius P. tenuit &c. Verum, si constaret vera esse, quæ diximus, non ideo tamen contractum matrimonium solveretur, quæ res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferet: ideoque mandamus, quatenus præfato P. auctoritate nostra injungas, ut memoratam A. sicut uxorem maritali affectione pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat, & persolvat, sive ipsam ante matrimonium contractum cum P. sive postea constiterit hoc egisse: dum tamen si in fraudem hoc fecerit causa matrimonii separandi, pœnitentiam pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

Hæc

Baptismo, oriri impedimentum dirimens matrimo- ejus Decretali, quam leges infra Sect. DCCX.

SECTIO DCCVIII.

Caput VII. Tua nos, *ex Decretali ejusdem Innocentii, Magistro S. de Melun, Canonico Herfordensi in Brittania, rescripta.*

TUA nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiam compatris patris sui, vel commatris sibi possit matrimonialiter copulari? & si contraxit, an debeant separari? & an conscii talis matrimonii teneantur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quod hujusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere, & si contraxerint, possunt ab invicem separari, & qui contractum sciverint, debent Ecclesiæ illud nunciare.

Hæc Decretalis, statuens, filios duorum compatrum, ortos ante compaternitatem contractam inter compatres, vel commatres parentum suorum, contrahere cognationem spiritualem, dirimentem inter ipsos matrimonium, tam contractum, quam contrahendum, & scientem hujusmodi impedimentum, teneri illud Ecclesiæ denunciare, abrogata est a Trid ut notavi supra.

SECTIO DCCIX.

Caput VIII. Ex literis, *ex Decretali Gregorii IX. ignotum, quibus rescripta: ex casu autem in ea expresso, qui contingit in Anglia, cognoscitur Pontificem loqui cum Prælatis Ecclesiæ Anglicanæ.*

EX literis vestris accepimus, quod cum Martha mulier coram officiali Cantuarien. Alanum peteret in virum, & se affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam per testes idoneos probavisset: dictorum tandem testium depositionibus publicatis: idem A. excipiendo proposuit, quod eam habere non poterat in uxorem, pro eo quod ipsum pater mulieris ejusdem, qui Sacerdos extitit, baptizavit. Sed cum idem officialis, exceptione hujusmodi non admissa, definitivam tulerit sententiam contra ipsum, & idem ad Sedem Apostolicam appellaverit, mandamus quatenus, si est ita, eumdem A. super hoc ab impetitione mulieris absolvatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

Hæc Decretalis, in qua statuitur, inter baptizatum, & filium baptizantis oriri cognationem spiritualem, impedientem, & dirimentem matrimonium inter ipsos contrahendum, abrogata est a Tridentino, ut supra.

Ex confirmatione quoque, seu frontis chrismatione, spiritualis cognatio eisdem modis contrahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

Declarat hic Pontifex, cognationem spiritualem propter susceptionem infantis in Baptismo, & Confirmationem contrahi etiam inter baptizatum, vel confirmatum, & filios, ac uxorem suscipientis; verum hæc sanctio abrogata est a Concilio Trident. ut supra.

Nota patrinum adhibitum in susceptione Sacramenti confirmationis, juxta secundam hujus Decretalis partem, contrahere quidem cognationem spiritualem, aptam impedire matrimonium contrahendum, & contractum dirimere: verum non futilis est quæstio, an si confirmatus & ipse non fuerit, revera, eam contrahat.

Certum est ad id munus tunc assumi non posse, ut statuitur in sequenti Can. Concilii Muguntini, relato a Gratiano in *Can. CII. dist. IV. de consecrat.*

In baptismate, vel in chrismate non potest alium suscipere in filiolum, qui non est ipse baptizatus, vel confirmatus.

Ex qua prohibitione non defuerunt DD relati a Lucio Ferraris *Prompta Bibliotheca, verbo Confirmatio art. III. num.* 19. sententes cum Glossa ad eit. Can. probabilem esse sententiam, si de facto patrinus non confirmatus ad id munus admissus fuerit, non contrahere cognationem.

Hæsitaveram quidem, sicuti & quam plurimi, licet in pontificio jure versatissimi, an tuto in praxi hæc sententia admitti posset: postquam autem mihi occurrit sequens exemplaris declaratio Congregationis Concilii sub die 13. Junii 1654. relata *lib. XIX. Decretor. pag.* 358. a me recognita, his verbis extensa = Paulus Russus &c. mature &c. censuit, non confirmatum, si susceperit aliquem in Sacramento Confirmationis, non contrahere cognationem spiritualem = a dubitatione recessi, & non amplius probabilis, sed certa, tutaque in praxi sententia dicenda est. Quare recedendum est a censura, quæ addita legitur contra probabilitatem dictæ opinionis rel atæ a laudato Ferraris, qua asseritur nullibi in jure decerni, non confirmatum, patrini munus in Confirmatione obeuntem, non contrahere cognationem.

SECTIO DCCXI.

Caput II. Per cathechismum, *ex Decretali ejusdem Bonifacii*.

PER cathechismum, qui præcedit baptismum Sacramentorum fundamentum, & Januam reliquorum, cognatio spiritualis contrahitur, per quam contrahendum matrimonium impeditur; ut ex Prædecessoris nostri Clementis Papæ III. Decretali colligitur evidenter: dicendo enim, quod talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur, quod afferat, nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime separatur.

Post declarationem Decretalis Clementis III. supra transcriptæ Sect. DCCVI. clarius confirmat Bonifacius ejusdem Clementis sanctionem, matrimonium nempe contractum post cognationem spiritualem ortam ex Cathechismo non dissolvi: sed hic hodie, ut dixi, nullum induxit impedimentum, nec impediens, nec dirimens.

tio, & disciplina respectu etiam suscipientium in Sacramento Confirmationis.

Verum trina hæc dispositio correcta est a Conci-

hant designati tantum a parentibus, nec plures, quam duo designari possint, ibi,

Volens itaque S. Synodus huic incommodo providere, & a cognationis spiritualis inpedimento incipiens, statuit, ut unus tantum sive vir, sive mulier juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, & una baptizatum de Baptismo suscipiant; inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant; & eum, vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat; & in libro eorum nomina describat; doceatque eos, quam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excusari valeant. Quod si alii, ultra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, Constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus. Si Parochi culpa, vel negligentia secus factum fuerit, arbitrio Ordinarii puniantur. Ea quoque cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem non egrediatur; omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis inpedimentis omnino sublatis.

Cum autem, non obstante hac Tridentini declaratione, ortum fuisset dubium, an præter personas ab eodem expressas, hoc inpedimentum oriatur etiam inter maritum, vel uxorem suscipientis, & baptizatum, nec non inter maritum, vel uxorem suscipientis, & patrem, ac matrem baptizati, S. Pius V. Constitut. *Cum illius* 28. *Novembris* 1566. addidit declarationem, quam habes in Textu supra transcripto post *cap. I. Utrum, hoc eod. tit.* Sect. DCCII.

Nota I. Numeri patrinorum designandorum præfixionem ita strictam esse, ut neque Episcopus dispensare possit super plurium designatione, cum ex vulgatis, attento transcripto Tridentini decreto, inferior nequeat dispensare in lege superioris: & ita etiam declaratum fuisse a Congregatione Conc. refert hic Passarinus n. 5. addens juxta probabiliorem sententiam esse peccatum mortale admittere plures, quam duos.

Nota II. Deficientibus parentibus in designatione patrinorum, quoad suscipientes in Baptismo, designandos esse a parocho, qui tamen juxta Trid. prius sciscitari debet ab iisdem parentibus, quem, vel quos elegerint.

Nota III. Si contra Concilium plures designati, & admissi fuerint a parocho, omnesque simul susceperint, & baptizatum tetigerint, tunc omnes cognationem contrahere Passarin. *loc. cit. num.* 6.

Nota IV. Controverti a DD. an si ex negligentia parentum, vel parochi nullus fuerit designatus, & plures infantem de fonte susceperint, hi cognationem contrahant? Sed idem Passarin. num. 7. cum Navarro, Grutier, Bonacina, Barbosa, & aliis affirmativæ sententiæ adhæret „ Illi enim (ait) sunt vere susce-„ ptores, licet non fuerint designati; unde in hoc ca-„ su jus antiquum non est correctum. Neque enim „ Conc. Triden. statuit designationem tanquam for-„ mam, qua deficiente, factum sit irritum “ & ita etiam declaratum est a Cong. Conc. in Cremonen.

Nota V. Ad contrahendam hanc cognationem, non sufficere, quod patrini baptizatum etiam adultum tangant cum solo digito „ quia (ita prosequitur Passa-„ rin. num. 10. ex auctoritate S. Thomæ, Sanchez, „ Barb. & aliorum) hæc cæremonia non est inducta „ ad sustendandum corporaliter baptizatum, sed ad „ significandam imbecillitatem spiritualem, & veluti „ in fide debilitatem, ob quam indiget adhuc susten-„ tari “.

Nota VI. Ex declaratione ejusdem Cong. *in Bobien. 20. Decembr. 1653. lib. XIX. Decretor. pag. 196.* con-

baptizatum tetigerit, sed absque animo illum levandi de sacro fonte: neque ab eo, qui procuratorio nomine patrini munus obivit, tam in Baptismo, quam in Confirmatione, *in Pisana 20. Aprilis 1589. lib. V. pag. 283. & in Nullius 15. Martii 1631. lib. XIV. pag.398.* & novissime in *Theatina matrim. 13. Sept. 1721. ut tom.II. Resolut. ejusdem Cong. pag. 76.*

Nota VIII. Quod quamvis Bonifacius in allata Decretali declaraverit, excepto Baptismo, & Confirmatione, non oriri cognationem spiritualem ex collatione aliorum Sacramentorum, non vulgaris tamen orta est quæstio inter DD. an ex collatione Sacramenti pœnitentiæ exurgat quædam spiritualis cognatio inter confessarium, & pœnitentem. Pro affirmativa, & negativa sententia hæc notat laud. Passarin. *loc. citato*

„ *art.2.* Et ideo hoc peccatum importat circumstantiam aperiendam in confessione, ut tradunt, præter „ DD. citatos, *Sanchez lib.7. disp.55. nu.3. Tabien. „ vers. Circumstantia in fin. & ibi Armil. num. 12. „ Bartholomæus a Ledesma de Pœnit. ubi de confes. „ dist.10. Rodrig. tom. 2. cap.109. num. 1. Vega t.1. „ cap.13. casu 19. Nugnus in addit. quæst. 9. art. 2. „ num. 23. Facundez præc. 2. l.4. cap.3. numer. 33. „ Azor. 1.par. lib.3. cap.9. quæst.5.* Quidquid in contrarium dixerint Bonac. *quæst.3. de Matrim. p. 16.* „ Diana, & alii, quos refert, & sequitur *Leander „ tom 1. tract.5. disp.8. §.3. quæst.51.* asserens, hanc „ circumstantiam esse aggravantem, non vero mutantem speciem “.

Titulus XII. De Cognatione Legali.

SECTIO DCCXIII.

CAPUT UNICUM, SIQUA, *ex Decretali Nicolai I. ad consulta Bulgarorum.*

SIqua per adoptionem mihi soror esse cœperit, quandiu durat adoptio, inter me, & ipsam nuptiæ consistere non possunt.

Huic Decretali occasionem dedit error, qui aliquando invaluit apud Bulgaros, teste Demetrio Chomatene, Bulgariæ Archiepiscopo *lib.V. Jur. Oriental.* credentes fraternitatem ex sola adoptione nullam esse, atque adeo nullum prorsus inde impedimentum posse nuptiis afferri, auctoritatemque suo errori adstruentes ex *L. Nec apud. VII. Cod. de hæred. instituendis*, in qua tamen Imperatores non negant, fratrem posse adoptione fieri, si quis jam filium, vel filiam habens, alium insuper in filium adoptet, sed negant, valere eam adoptionem, in qua quis sibi alium in fratrem adoptaverit, quia naturam imitari debet adoptio, per quam nemo sibi fratres, sed filios tantum gignit.

Cum autem hæc adoptio regulanda sit juxta leges civiles, a quibus Nicolai responsum desumptum est, hicque exprimat Pontifex dumtaxat, contrahi non posse matrimonium inter filium naturalem adoptantis, & filiam adoptatam; ne quis inde putet, inter hos solos hujusmodi impedimentum insurgere, pro praxi, & regula, a parochis potissimum hac in re observanda, opere pretium duxi exponere inter quos alios insuper juxta dictas leges oriatur.

I. Igitur oritur inter adoptantem, & adoptatum, hujusque posteros usque ad quartum gradum; quod quidem durat, etiam soluta adoptione, *Can. Diligere caus. XXX. quæst. 3.* Cum semper vigeat quædam pudoris, & publicæ honestatis ratio, juxta textum expressum in *L. adoptivus XIV. ff. de rit. Nupt.* ibi: *Adoptivus filius, si emancipetur, eam, quæ patris adoptivi uxor est, ducere non potest, quia Novercæ locum habet.*

II. Inter uxorem adoptantis, & adoptatum, & inter hujus uxorem, & adoptantem, & hoc pariter durat post solutam adoptionem *L. adoptivus D. de rit. Nupt.*

III. Inter filios legitimos, & naturales in potestate adoptantis existentes (non autem naturales, tantum) & adoptatum, seu adoptatam, aut filias adoptantis, & adoptatum, seu adoptatam: quod tamen desinit, cessante adoptione; idest quando filii, aut filiæ adoptantis exierint ab ejus potestate per illius mortem, vel per emancipationem, *L.final. D.de adoption.* de quo impedimento loquitur transcripta Nicolai Decretalis.

Nota I. Duas esse adoptionis species, unam perfectam, quæ adrogatio vocatur, qua scilicet mediante,

legalis tam ex perfecta, quam ex imperfecta adoptione, cum Canones, eam admittentes, indistincte loquantur, ut *Can. Ita diligere*, *Can. Post susceptum*, *Can. Per adoptionem*, *caus. XXX. quaest. 3.* & allata Nicolai Decretali, DD. cumulate relati a Benedicto XIV. *de Synod. Dioec. lib. IX. cap. X. edit. an. 1755. n. 5.*

Caeterum conditiones a jure requisitae, ut quis adoptare possit, compendiose referuntur a Cabasutio *Jur. canon. Theoria lib. III. cap. XXII. num. 14.* ibi, matrimonium contrahere cum filio adoptati, sicut & filiam adoptantis cum filio adoptati, cum id nullo jure prohibeatur: qua etiam ratione, addit laudatus Gabasutius *loc. cit. num. 13.* = Plures ab uno, eodemque adoptati possunt inter se matrimonio jungi =.

Nota IV. Cum Sanchez *lib. VII. disp. LXIV. n. 19.* Quod cognatio legalis matrimonio superveniens, debiti petitionem minime impediat, cum nullus textus ad hoc inveniatur, & odiosa non debeant extendi.

Titulus XIII. De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suae, vel sponsae.

SECTIO DCCXIV.

CAPUT I. SI QUIS, *ex Decretali, desumpta a Concilio, habito an. 725. a Gallicanis Episcopis, cum interventu Pipini Regis, apud Pagum Vermeriae, situm in Insula Galliae inter Silvaneticum, & Suessionem: vel potius a Can. XII. Concilii apud Compendium an. 757. non longe distans a Vermeria.*

SI quis cum filiastra (seu privigna ex altero conjuge genita) sua scienter fornicatus fuerit, nec a matre debitum petere, nec filiam unquam habere potest uxorem: nec filiastra, nec ille ullo unquam tempore alii se poterunt matrimonio copulare.

In hac Decretali, praeter impedimentum petendi debitum, contractum ab eo, qui scienter incestum commisit cum consanguineis suae uxoris, vel sui mariti respective, declaratur, etiam contrahi aliud, quod nempe utrique interdictum sit matrimonium contrahere cum quocunque, vel cum quacunque alia.

Verum hoc secundum impedimentum videtur desuetudine sublatum „ ut non sit necesse (ita *Thesau-* „ *rus de poenis cap. I. verb. Incestus, limita IV.*) pe- „ tere dispensationem, regulariter loquendo, San- „ chez *lib. 7. disp. 17. num. 8. & 9. in fine*, *& lib. 8.* „ *disp. 25. num. 8. circa medium*, Coninch. *disp. 30.* „ *num. 25.* unde neque in dispensatione ad petendum „ tenetur qui habet, jus dispensandi, injungere, ut si „ supervixerit conjugi, maneat caelebs, nisi ubi talis „ poena sit usu recepta, ut notatur in *Compend. privil.* „ *Societ. nostrae, verb. Dispensatio*, §. 8. posset tamen, „ si vellet, eam injungere, ut Garzias *de Benefic.* „ *par. 8. cap. 3. num. 35.* Stylus autem Sacrae Poeniten- „ tiariae hanc poenam observari vult, & injungit in „ dispensatione ad petendum debitum; & stylus Da- „ tariae eam injungit in dispensatione super consan- „ guinitate usque ad quartum gradum, ubi intercesserit copula incestuosa, Garzias *loc. cit. num. 36.* „ Sanchez *lib. 8. disp. 25. num. 8.* Quis autem, & ob „ quam causam, possit dispensare super hoc impedi- „ mento, aliisve non dirimentibus, vide Sanchez *dict.* „ *dis. 17. a num. 13. de Matrim.* “.

Licet in hac Decretali inflicta tantum sit poena relati impedimenti; placet tamen hic referre etiam corporalem poenam a Sixto V. inflictam in Urbe, & toto ecclesiastico statu contra sequentes incestuosos, ut magis intelligatur, quanta sit hujus criminis turpitudo, & deformitas. Itaque justissimus Pontifex in Constit. *Volentes*, *Non. April. 1587. statuit.*

Qui-

trem suum cum muliere aliqua rem habuisse, ipse etiam eandem mulierem carnaliter cognoſcere non erubuerit.

SECTIO DCCXV.

Caput II. Veniens, *ex Decretali Alexandri III. Pictavienſi Epiſcopo reſcripta.*

VEniens ad nos præſentium lator &c. Inquiſit. t. t. reſp. quod ſi matrem ſponſæ ſuæ cognovit, & ſponſæ nunquam carnaliter adhæſit, imponenda eſt ei pœnitentia paulo major, quam pro adulterio: qua peracta, vel parte ipſius, poterit ex diſpenſatione cum alia matrimonium contrahere. Cæterum ſi ſponſam cognovit, antequam matrem, vel poſt, numquam eam, vel aliam poteſt accipere in uxorem.

In hac pariter Decretali declaratur, idem perpetuum impedimentum contrahi ab inceſtuoſo conjuge, ne ſcilicet poſt mortem uxoris, vel mariti reſpective, matrimonium contrahere poſſit cum quacumque, vel quocumque: ſed de hoc juxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam idem judicium eſto, ut in antecedenti Sectione.

SECTIO DCCXVI.

Caput IV. Transmissæ, *ex Decretali Cæleſtini III. ignotum, cui reſcripta.*

TRanſmiſſæ nobis tuæ litteræ demonſtrarunt, quod C. uxore ſua defuncta, filiam ejus, privignam videlicet propriam (hoc eſt genitam ab uxore ex alio marito) copula carnali cognovit; poſtmodum aliam accipiens in uxorem, cum privigna publice tanquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem committere non expavit. Quia vero ſuper his conſilium requiſiſti, præſenti pagina reſpondemus, quod legitimæ uxori cohabitans, & neceſſaria ſubminiſtrans, non cognoſcat eam, qnamdiu vixerit, niſi ab ea fuerit requiſitus, & tunc ad ipſam non ſine gravi cordis dolore accedat: qui etiam pro inceſtu, & adulterio, donec cum ea permanſerit, juxta moderamen tui arbitrii pœnitentiam agens, poſtmodum, ſi ſupervixerit, perpetuo ſine ſpe conjugii permanebit.

In hac Decretali Cœleſtinus, pœna inflicta in præcedentibus duabus Decretalibus ne dum obſtringi voluit eum, qui inceſtum commiſit, vivente uxore, ſed etiam poſt illius mortem, & ſic ampliatæ ſunt eædem Decretales, cum loquantur ſolum de inceſtu commiſſo cum filiaſtra, & filiaſtro reſpectu proprii conjugis ante, vel poſt matrimonium; cujus pœnæ rigor hodie pariter temperatus eſt, ut ſupra notavi.

SE-

mis probationibus, vere constet, contractum fuisse post commissum incestum cum consanguinea uxoris.

Cum autem hic sermo sit de incestu cum quacumque consanguinea commisso, ex quo juxta antiqui jus tum gradum, id hodie restrictum est a Tridentino usque ad secundum tantum, ut *cap.IV. sess.XXIV. de reform. matrim.* ibi.

Præterea Sancta Synodus eisdem, & aliis gravissimis de causis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo, & secundo gradu conjunguntur, restringit; In ulterioribus vero gradibus statuit, hujusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.

SECTIO DCCXVIII.

Caput VIII. Ex literis, *ex Decretali Innocentii III. Episcopo Gerundensi rescripta.*

EX literis fraternitatis tuæ accepimus, quod G. Lator earum, matrem puellæ, quam intra nubiles annos desponsaverat in uxorem, carnaliter sæpe cognovit, & post carnali commixtione puellam tractavit adultam &c. Nos autem eidem viro pœnitentiam injungi fecimus pro peccato, consultat. t. respondentes, quod eis ab invicem separatis, mulier alteri viro non nubat, si postquam novit viri, & matris delictum, ei non erubit commisceri.

Vir etiam, & mater mulieris nunquam debent ad alias nuptias convolare, sed semper continentiam servare tenentur, & enorme deflere delictum, quod pro tam nefanda libidine contraxerunt, præsertim si circa personas hujusmodi de lapsu carnis minime timeatur.

In hac Decretali Innocentius declarat, incestuosum perpetuo privatum esse facultate nubendi cum quacumque alia: sed hodie tu tene praxim, quam præsens Ecclesiæ disciplina amplectitur, ut ostendi supra ad *cap.I. Si quis*, Sect.DCCXIV.

Titulus XIV. De Consanguinitate, & Affinitate.

SECTIO DCCXIX.

Caput I. Ex literis, *ex Decretali Alexandri III. Abbati Cassinensi in Campania, Ordinis S. Benedicti rescripta.*

EX literis tuis accepimus, quod cum quidam secreto quandam viduam subarrhasset, & carnaliter cognovisset &c. Tandem cum vir paratus esset eam in conspectu Ecclesiæ subarrhare, surrexerunt duo, proponentes, quod iste, qui eam sub arrhare volebat, priorem virum quarto gradu consanguinitatis attingit: unus autem ita se audivisse juravit, alius noluit id juramento firmare &c. Nunc quæstio prima revixit, & juraverunt duo coram Archipresbytero Plumbarolæ, quod primus vir fuit superstiti quinto consanguinitatis gradu con-

Trident. cap. IV. sess. XXIV. de reform. matrim. secun- transcripta ad tit. I. de Sponsalib. Sect. DCLII.

SECTIO DCCXX.

CAPUT III. QUOD DILECTIO, *ex Decretali Cælestini III. ignotum, cui ex Novergia, seu Daniæ Prælatis rescripta.*

QUod dilectio &c. Quæsivisti, utrum is, qui a stipite per descendentem lineam sexto, vel septimo gradu distat, possit ei, quæ ex altera parte per lineam descendentem ab eodem stipite secundo, vel tertio gradu distat, matrimonialiter copulari, propter indulgentiam Apostolicæ Sedis Legati, qua permissum est hominibus terræ illius in sexto gradu conjungi? Quod videtur posse fieri secundum regulam, qua dicitur: quoto gradu quis distat a stipite, & a quolibet, per aliam lineam descendentium ab eodem: cum tamen de consuetudine terræ, si quando talis casus emerserit, incolæ propter proximiorem gradum conjunctos separent, & impediant copulari volentes. Nos itaque respondemus, quod indulgentia illa sic est intelligenda, quod uterque conjungendorum distet a stipite sexto gradu. Si vero alter sexto, vel septimo gradu distat a stipite, alter autem secundo, vel tertio, conjungi non debent; unde in hac parte consultius duximus multitudini, & observatæ consuetudini deferendum, quam aliud in dissensionem, & scandalum populi statuendum, quadam adhibita novitate.

Circa sextum, & septimum gradum consanguinitatis, de quo sermo est in hac Decretali, vide notanda infra ad *caput VIII. Non debet*, Sectione DCCXXIII.

SECTIO DCCXXI.

CAPUT V. QUOD SUPER, *ex Decretali Innocentii III. Archiepiscopo Rossanensi, Syriæ Civitatis in Cilicia, rescripta.*

QUod super his &c. Super eo igitur, quod pater, & filius cum matre, & filia, & duo cognati cum duobus cognatis, avunculus, & nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, taliter tibi duximus respondendum; quod licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, & omnes consanguinei uxoris sint viri affines: inter consanguineos tamen uxoris, & viri, ex eorundem, scilicet uxoris, & viri conjugio nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Ne autem inter gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publice inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire, non obstante consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela.

Hæc Decretalis, in qua præcipit Innocentius, districtione ecclesiastica puniendos esse præsumentes contrahere matrimonium intra gradus ab Ecclesia prohibitos, ampliata est, primum a Clemente V. in Concilio Viennensi, declarante, esse ipso facto excommunicatos, ac præcipiente, ut tales publicentur, nec

raro, idque ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

SECTIO DCCXXII.

Caput VI. Quia circa, *ex Decretali ejusdem Innocentii III. ignotum, cui rescripta.*

QUia circa &c. Porro de nobili viro N. pro cujus dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea, quæ ipsum quinto consanguinitatis gradu contingit, a Sed. Apost. obtinenda, falsa nobis fuerat causa allegata, proles videlicet. Cum tamen ante dispensationem obtentam unica filia, quam habebat, viam fuerit universæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat; dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione (sicut asseris) grave videas scandalum imminere.

Circa quintum consanguinitatis gradum, de quo in hac Decretali, attende notanda in sequenti Sect.

SECTIO DCCXXIII.

Caput VIII. Non debet, *ex Decretali laudati Innocentii, edita in Concilio generali Lateranensi IV. habito anno 1215.*

NON debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoque varientur humana, præsertim cum urgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit; quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri Testamento statuerat, nonnulla mutavit in Novo. Cum ergo prohibitiones de conjugio in secundo, & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis, cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum, cum, cessante prohibitione, cesset effectus: Constitutiones super hoc editas, sacri approbatione Concilii revocantes, præsenti Constitutione decernimus, ut sic contrahentes de cætero libere copulentur. Prohibitio quoque copulæ conjugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari. Quaternarius vero numerus bene congruit prohibitioni conjugii corporalis, de quo dicit Apostolus: Quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores in corpore, qui constant ex quatuor elementis. Cum ergo jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ sit restricta, eam ita volumus esse perpetuam, non obstantibus Constitutionibus super hoc dudum editis, vel ab aliis, vel a nobis, ut si quis contra prohibitionem hujusmodi præsumpserit copulari, nulla longinquitate defenda-

,, impedimento affinitatis superveniente matrimo-
,, nium contractum, ut ultra secundum gradum non
,, extendatur; quia si Concilium sustulit quod est
,, majus, censebitur etiam sustulisse, quod est minus,
,, nempe hanc affinitatem supervenientem, & quia
,, si Concilium primum, & secundum gradum, er-
,, dicat dirimere post contractum: tamen S. Pius V.
,, in suo motu proprio incipien. *Ad Romanum*, *edito*
,, *anno* 1566. *die* 28. *Novembris*, declaravit, præ-
,, dictam affinitatem nec dirimere, nec impedire ".
Quæ Piana declaratio est, ut sequitur.

Ad Romanum...... sane postquam ex eo quod Tridentina Synodus impedimentum affinitatis ex fornicatione proveniens, per quod non solum matrimonium contrahi prohibetur, sed etiam postea factum dirimitur, ad eos tantum restrinxit, qui primo, & secundo gradu conjunguntur, in ulterioribus vero gradibus statuit, matrimonium postea factum non dirimi, a pluribus Christifidelibus, ut accepimus, est dubitatum, an licet in ulterioribus gradibus, hujusmodi matrimonium contractum non dirimatur, adhuc tamen juxta antiquos Canones contrahi prohibeatur.

Et propterea nos omnem ambiguitatem tollere, & animarum tranquillitati, ac matrimonii libertati, quantum cum Deo possumus, consulere volentes, declaramus, & Apostolica auctoritate decernimus, nullum alium impedimentum remanere, quominus in ulterioribus gradibus hujusmodi libere, & licite matrimonium contrahi possit.

Si autem quæras, an etiam affinitas orta ex matrimonio consumato, ac nullo postea ob aliquod impedimentum dirimens declarato, censeri debeat restricta a Tridentino usque ad secundum gradum, essem in sensu negativo cum Barbosa hic num. 5. & Vagnarek; quandoquidem copula in tali matrimonio habita bona fide, dici nequeat formaliter fornicaria, sed materialiter dumtaxat; ideoque attendenda est juris communis dispositio, itaut neuter ex contrahentibus inire possit matrimonium cum consanguineis alterutrius respective usque ad quartum gradum inclusive.

Nota hic, quod cum per hanc Decretalem sublatum sit secundum, & tertium genus affinitatis, & primum dumtaxat constituat impedimentum dirimens matrimonium inter collaterales usque ad quartum gradum, inter ascendentes vero, & descendentes usque in infinitum, sequitur, valide contrahi posse matrimonium inter vitricum, & uxorem privigni, puta inter Petrum, secundum maritum Bertæ, & Titiam, viduam relictam a Francisco, quem dicta Berta conceperat ex primo marito, cum Petrus, & Franciscus conjuncti sibi sint secundo dumtaxat affinitatis gradu, non obstante juris civilis prohibitione, per hæc verba expressa in *L. Uxorem* 15. *ff. de ritu Nuptiar.* = Uxorem quondam privigni conjungi matrimonio vitrici non opportet = propter impedimentum scilicet publicæ honestatis, surgens ex dicto secundo affinitatis gradu; quandoquidem hæc lex abrogata est a laudata Decretali. Et ita in hac eadem facti specie, cæteroquin rara, declaratum fuit a S. Cong. Conc. ex sensu etiam binorum Theologorum, quorum judicium præexquirendum censuit, ut videre est in folio diei 8. *Junii* 1720 *in Eojanen. Matrimonii*, *in Thesauro Resolut. ejusd. Congreg. tom. I. pag.* 325. *& in folio diei* 8. *Martii* 1721. *tom. II. pag.* 22. *&* 26.

Titulus XV. De Frigidis, & maleficiatis, & impotentia coeundi.

SECTIO DCCXXIV.

Caput IV. Consultationi, *ex Decretali Lucii III. ignotum, cui rescripta.*

Consultationi tuæ, qua nos consuluisti, utrum fœminæ clausæ, impotentes commisceri maribus, matrimonium possint contrahere? & si contraxerint, an debeat rescindi? taliter

Literas tuas recepimus, ex quarum tenore cognovimus, quod cum lator præsentium, quandam fœminam, jam elapso quinquennio, sibi matrimonio copulasset, & secum per tres menses in eodem lecto dormisset, maleficio suo creditur impeditus, quod cognoscere illam nequit. Super quo Sedis Apostolicæ literas recepisti, in quibus continebatur, quod de romanæ Ecclesiæ consuetudine non erat talium matrimonium separandum; unde convocatis eis ad tuam præsentiam, cum viverent separatim, compulisti eos ad habitationem redire communem; & licet postmodum in eadem domo, & lecto fuissent, & homo multa verba, sicut tibi constitit, eidem fœminæ contulisset; ei tamen non potuit carnaliter commisceri: propter quæ tu timens, ne idem vir homicidii reatum incurrat, quid in hoc casu esset agendum, nos consulere voluisti. Quocirca discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus pro memoratis occasionibus non dimittas, quin prædictum virum, & uxorem per censuram ecclesiasticam insimul habitare compellas.

Si credimus Gratiano, dicta consuetudo initium sumpsit usque a seculo VI. in Pontificatu divi Gregorii Magni; refert enim *Can. II. Requisisti*, *causa XXXIII. q. I.* ita rescripsisse Joanni Episcopo (nunc Archiepiscopo) Ravennatensi.

Requisisti de his, qui ob causam frigidæ naturæ dicunt, se non posse invicem operam carni dantes commisceri. Iste vero si non potest ea uti pro uxore, habeat eam quasi sororem. Quod si retinaculum conjugale voluerint rescindere, maneant utrique innupti. Nam si huic non potuit concordare naturaliter, quomodo alteri conveniet? Si igitur vir aliam vult uxorem accipere, manifesta patet ratio, quia suggerente diabolo odii fomitem, exosam eam habuit, & idcirco eam dimittere mendacii falsitate molitur. Quod si mulier causatur, & dicit, volo esse mater, & filios procreare, & uterque eorum septima manu propinquorum tactis sacrosanctis Reliquiis jurejurando dicat, quod nunquam per commixtionem carnis conjuncti una caro effecti fuissent; tunc videtur mulierem secundas nuptias contrahere posse. Humanum dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem, qui frigidæ naturæ est, maneat sine conjuge. Quod si & ille aliam copulam acceperit; tunc hi, qui juraverint, perjurii crimine rei teneantur, & pœnitentia peracta, priora cogantur recipere connubia.

Cæterum citatus Canon in nulla inter Gregorii epistolas reperitur, qui ex loqutionis stylo potius convenit Capitularibus Francicis, quam Gregorio, cui a Bruchardo tributus est, ut in recensendis horum Capitularium fragmentis plura Gregorii nomine referre consuevit.

Sed quidquid sit de hujusmodi consuetudine, certum est hodie, perpetuam impotentiam matrimonium antecedens, recenseri inter impedimenta illud dirimentia *cap. VI. Fraternitatis*, *hoc eod. tit.* Neque admitti conjugum cohabitationem tanquam inter fratrem, & sororem; potissimum, si cum scientia hujusmodi impotentiæ contraxerint, in quo casu omnino prohibenda est, ut prohibuit Sixtus V. per literas in forma Brevis Episcopo Novariensi, Apostolicæ Sedis in Regnis Hispaniarum Legato *sub die 27. Jun 1587. relatis a Quaranta verb. Matrim. impedimenta*, ibi,

Cum

res, quæ eis nubunt, non ut caste vivant, sed ut carnaliter invicem conjungantur, prava, & libidinosa intentione, sub prætextu, & in figura matrimonii, turpes hujusmodi commixtiones affectare, quæ cum peccati, & scandali occasionem præbeant, & in animarum damnationem tendant, sunt ab Ecclesia Dei prorsus exterminandæ. Et insuper considerantes, quod ex spadonum hujusmodi, & eunuchorum conjugiis nulla utilitas provenit, sed potius tentationum illecebræ, & incentiva libidinis oriuntur; eidem fraternitati tuæ per præsentes committimus, & mandamus, ut conjugia per dictos, & alios quoscunque eunuchos, & spadones, utroque teste carentes cum quibusvis mulieribus defectum prædictum, sive ignorantibus, sive etiam scientibus contrahi prohibeas, eosque ad matrimonia quomodocunque contrahenda inhabiles auctoritate nostra declares, & tam locorum Ordinariis, ne hujusmodi conjunctiones de cætero fieri quoquomodo permittant, interdicas, quam eos etiam, qui sic de facto matrimonium contraxerint, separari cures, & matrimonia ipsa sic de facto contracta nulla, irrita, & invalida esse decernas. Eos etiam, qui sic jam contraxerunt, si appareat illos, non ut caste simul vivant, contraxisse, sed actibus carnalibus, & libidinosis operam dare, simul in uno, & eodem lecto cum prædictis mulieribus dormire convincantur, omnino similiter separari cures. Sequitur decretum irritans.

Non prohibetur autem cohabitatio triennalis a Justiniano in Novella XXII. §. *Per occasionem*, præfinita, & etiam expresse approbata a Cœlest. III. in seq. *cap. V. Laudabilem*, atque ab Honorio pariter III. in *cap. VII. Literæ*, *hoc eod. tit.* ac proinde in foris ecclesiasticis ubique religiose custodita, si post matrimonium, bona fide contractum, detegatur antecedens impotentia ex parte alterutrius conjugis, & dubitetur, an sit perpetua, vel potius temporanea, seu an insanabilis sit, vel naturali arte superari possit, ad hoc ut experiri valeant, an intra tale tempus potentes reddantur ad dandam rei conjugali operam.

SECTIO DCCXXV.

Caput V. Laudabilem, *ex Decretali Cœlestini III. ignotum, cui rescripta.*

Laudabilem (& infra.) Requisisti, quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis ad experientiam copulæ nuptialis (& infra.) Nos vero præsenti consultatione sentimus, ut a tempore celebrati conjugii, si frigiditas prius probari non posset, cohabitent per triennium: quo elapso, si nec tunc cohabitare voluerint, & juxta decretum Gregorii mulier per justum judicium de viro probare potuerit, quod cum ea coire non possit, accipiat alium; si autem ille aliam acceperit, separentur. Quod si ambo consentiant simul esse, vir eam, etsi non ut uxorem, saltem habeat ut sororem. Si autem, quod nunquam se invicem cognoverint, ambo fatentur, cum septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ (si propinqui defuerint) tactis sacrosanctis Evangeliis, uterque jurejurando dicat, quod nunquam per carnis copulam una caro effecti fuissent, & tunc videtur, quod mulier valeat ad secundas nuptias convolare. Verum si ille aliam duxerit, tunc hi, qui juraverant, rei perjurii teneantur, & peracta pœnitentia, cogatur ad priora connubia redire.

In

Verum licet Ecclesia romana non consueverit propter naturalem frigiditatem, nec propter alia maleficia (intellige, si supervenerint matrimonio jam contracto) legitime conjunctos dividere.

Quidquid autem sit de efficacia horum maleficiorum ad causandam impotentiam generandi; illorum reos sequenti hac poena puniendos statuit Gregorius XV. Constit. *Omnipotentis Dei*, 20. *Martii* 1623. ibi.

Quapropter, ut tam exitiosa scelera a Christifidelibus arceantur, gravioribus poenis vindicanda duximus; motu itaque proprio, tenore praesentium decernimus, praecipimus, & mandamus, ut constito, quod aliquis pactum cum diabolo fecerit, & a fide apostatando, maleficiis, sive sortilegiis unam, seu plures personas ita laeserit, ut ex maleficio, seu sortilegio mors secuta sit, etiam primo lapsu, Curiae seculari tradatur, debitis poenis puniendus: qui vero similiter apostatando, pactum cum diabolo, ut praefertur, fecerit, & maleficium, seu sortilegium commiserit, ex quo, licet mors secuta non sit, infirmitas tamen, divortia, impotentia generandi, sive animalibus, frugibus, vel aliis fructibus damnum notabile provenerit, muro claudi, sive perpetuis carceribus, in Sancto Inquisitionis Officio, ubi illud existit, fabricandis, mancipari debeat.

Qui vero similium delinquentium notitiam habuerint, eos Episcopo, sive Inquisitori denunciare teneantur.

Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Titulus XVI. De Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiae.

SECTIO DCCXXVI.

CAPUT I. LITERAE, *ex Decretali Alexandri III. Episcopo Paduano rescripta.*

Literae, quas tua nobis Fraternitas destinavit, expresse declarant, quod cum quidam sororem suam jam nubilem, cuidam se daturum in uxorem, ea praesente, & consentiente, praestito juramento, firmasset, & illa non post multos dies, dona, & munera viri secundum morem terrae sponte suscipiens, ipsum tamquam proprium virum, saepe amplexata fuisset; tandem mortuo fratre, a proprio viri sui fratre se desponsari permisit, & quod ab illo cognita fuisset, mendaciter asseverat. Cumque ei prohibuisses publice, ne cui illorum, vel alicui se copularet, ipsa spretis monitis tuis, alii nubere non expavit. Demum cum mulieri praecepisses, ut ad domum matris rediret, ipsa nostram audientiam appellavit (& infra.) Mandamus, quatenus, si est ita, praefatam mulierem (ne mandatum tuum contemptibile videatur (ad domum matris redire compellas, & imposita sibi de tanto excessu poenitentia condigna, postquam in domo materna per mensem steterit, ad tertium reverti permittas,

Hanc

rochus aliquos desponsaret, ita tollatur jurisdictio ipsius parochi, ut ad contrahendum matrimonium contra talem prohibitionem non sit legitimus parochus.

II. Utrum matrimonium, in quo intervenerit Vicarius parochi, non invitus, sed volens, contra prohibitionem tantum Ordinarii, sit validum. vel potius invalidum, quia non intervenit Sacerdos habens jurisdictionem, cum sit sublata ab Ordinario.

III. Si invitus, & compulsus per vim adsit Sacerdos, dum contrahitur matrimonium, præcedente, vel non præcedente dicta prohibitione, utrum tale matrimonium subsistat.

S. Congregatio ad I. respondit, valere matrimonium contractum coram parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interveniat.

Ad II. Esse validum. Ad III. Subsistere.

Nota I. Hanc inhibitionem, justa interveniente causa, fieri posse, & debere, nedum a Papa, & Episcopo, sed etiam a parocho, extrajudicialiter tamen, donec causa cognoscatur, ut colligitur ex Decretali ejusdem Alexandri, relata *hoc eod. tit. cap. III. de Muliere*.

Nota II. Causas justas hanc inhibitionem indicen-

monio intervenerint, ut ex sequentibus decretis Congreg. Conc. *in Florentina, sub die 10. Feb. 1629. relatis lib. X. V. Decretor. ejusdem Cong. pag. 35.*

I. An Episcopus possit punire contrahentes matrimonium contra ejus prohibitionem contractum?

II. An eos, qui contrahunt coram parocho ex causa justa dissentiente?

III. An eos, qui contrahunt, omissis denuntiationibus.

IV. An possit punire testes intervenientes in supradictis casibus?

V. An possit in eisdem casibus punire pœnis pecuniariis, locis tamen piis applicandis?

Sacra &c.

Ad I. II. & III. respondit, Episcopum posse.

Ad IV. posse, quatenus testes sint in dolo.

Ad V. pariter respondit, posse.

Et in *Savonen. 2. Martii 1595.* respondit, matrimonium contractum, servata forma Concilii, esse validum, etiamsi antea Episcopus inhibuisset parocho, licet hic puniri valeat ab inobedientiam; *lib. VIII. Decretor. pag. 106.*

Titulus XVII. Qui filii sint legitimi.

SECTIO DCCXXVII.

Caput VI. Tanta, *ex Decretali ejusdem Alexandri III. ad Episcopum Exoninsem scripta.*

TAntá est vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium, legitimi habeantur. Si autem vir, vivente uxore sua, aliam cognoverit, & ex ea prolem susceperit, licet post mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius, & ab hæreditate repellendus; præsertim, si in mortem uxoris prioris, alteruter eorum aliquid fuerit machinatus.

In Gonzalez vero ita legitur.

Meminimus, nos fraternitati tuæ super causa, quæ inter P. & R. de quadam hæreditate vertitur, quam idem P. nomine Sibyllæ uxoris suæ petebat, tali modo scripsisse, ut si constaret, prout literæ tuæ continebant, inter prædicti R. patrem, & matrem, post ejus nativitatem matrimonium fuisse contractum; eum, omni appellatione remota, legitimum esse denunties, & ab hæreditate paterna propter causam prædictam nullatenus debere repelli. Tanta est enim vis sacramenti (legendum est matrimonii) ut qui antea sunt geniti, post contra ctum

„ ac dignitas matrimonii, qua Sacramentum est, in „ eo est posita, quod gratiam sanctificantem confert, „ quod unionem hypostaticam verbi divini cum hu- „ mana natura repræsentat; itidemque illam, qua „ Christus cum Ecclesia per gratiam conjungitur: non „ autem in eo sita est, quod spuriam prolem legiti- „ mam efficiat. Neque enim hanc efficaciam Jesus „ Christus tribuit matrimonium, quum illud ad digni- „ tatem Sacramenti novæ legis evexit; sed id ab Ec- etiam declaravit in altera, relata in *cap. I, Conquestus hoc eod. tit.* filium, genitum ante matrimonium ex utroque parente libero, legitimari per subsequens matrimonium, nedum quoad paternam hæreditatem, sed etiam quoad Ordines, & honores, ut Gloss. hic verb. *Legitimi*, & DD. communiter. Verum huic generali regulæ expresse derogavit Sixtus V. Constit. *Postquam*, 3. *Decembris* 1586. quoad eos, qui ad Cardinalatum assumuntur, ut §. XII. *ibi*.

Præterea, qui Cardinales creandi erunt, legitimis, & honestis sint exorti natalibus, neque ulla prorsus labe, aut illegitimorum natalium suspicione quovis modo laborent, sed omni macula, & impuritate careant, alioquin ad tam eminentem dignitatis gradum, penitus inhabiles, & illius incapaces sint, & esse censeantur. Quocirca considerantes, quod licet tanta sit vis & efficacia Sacramenti matrimonii, quod, Apostolo teste, magnum est in Christo, & in Ecclesia, ut qui antea geniti erant ex soluto, & soluta, inter quos rite matrimonium constare poterat, post illud contractum legitimi habeantur, in nonnullis tamen Provinciis, & dominiis, nobilitatis privilegiis non gaudent, nec ad secularia officia, honores, & dignitates, neque ad nobilium feudorum, & statuum successiones admittuntur, quodque multo magis indecorum videretur, & ab Apostolicæ Sedis dignitate alienum, si hujusmodi illegitimi per sequens matrimonium, ut præfertur, legitimati, in Cardinales assumerentur, ac Cardinalatus celsitudo, & splendor, qui dignitati Regiæ comparantur, facile deprimi, commaculari, aut quodammodo inobscurari posset. Ideo ut puriori dignitati puriores natales respondeant, quoscunque illegitime natos, quorumvis, etiam magnorum Principum, etiam ducali, aut majori, etiam regia, & imperiali auctoritate fulgentium, filios quoscunque gradu, dignitate, & præeminentia præditos, etiam genitos ex soluto, & soluta, inter quos tunc matrimonium constare poterat, ac postea per subsequens matrimonium, etiam rite, & solemniter in facie Ecclesiæ contractum, vel alias legitimatos, & quomodolibet habilitatos, & natalibus restitutos, ac quorumvis honorum capaces effectos, etiamsi cum eis, ut hanc ipsum dignitatem obtinere valeant, super defectu natalium fuerit expresse, & in specie auctoritate Apostolica quomodolibet dispensatum, nihilominus prædictæ Cardinalatus dignitatis prorsus incapaces, & ad eam obtinendam perpetuo inhabiles decernimus, ac declaramus.

Nota hic obiter ex Constitutione Gregorii XI. *Etsi*, 3. *Idibus Novembr.* 1374. Clericos illegitimos, etiam ex dispensatione legitimatos cum clausula, ut obtinere possint in quibusvis cathedralibus, etiam metropolitanis, & patriarchalibus Ecclesiis canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, vel officia, admitti non posse ad canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, & officia in Ecclesiis patriarchalibus Urbis Romæ, videlicet S. Joannis in Laterano, S. Petri, & S. Mariæ Majoris, nisi in literis dispensationis mentio facta fuerit de dictis patriarchalibus & de hac eadem Constitutione.

mulieri, ut aliam duceret, facultatem indulsit; ideoque mandamus, quatenus, si constiterit quod Episcopus inter eos sententiam divortii tulerit, filios, quos sustulit de alio, ad cujus copulam auctoritate prædicti Episcopi migravit, legitimos judicetis, eos hac occasione ab hæreditate non patientes excludi.

Cum ex hac Decretali appareat, uxorem istam de licentia Episcopi transmisse ad secunda vota, non expectato certo nuntio de morte mariti absentis, contra vulgatissimam declarationem Lucii III. in *cap. II. Dominus, de secund. Nupt*. & Clement. III. *cap. XIX. In præsentia, de Sponsalib.* prohibentium hujusmodi transitum, nisi firma certitudine constiterit de morte alterius ex conjugibus. quantocumque annorum spatio fuerit absens, videaturque, id, saltem tacite, etiam probatum fuisse ab Alexandro III. cum hic nec factum Episcopi reprobaverit, nec filios ex secundo matrimonio sic contracto progenitos, tamquam illegitimos a paterna hæreditate excluserit, decipi fortasse possent Tyrones in studio juris pontificii, inferendo, nullatenus expectandum esse certum nuncium mortis conjugis absentis pro contrahendo secundo matrimonio, dummodo longissimo tempore abfuerit, & Episcopi licentia intercesserit. Verum eos monitos velim (quid quid sit de facto hujus Episcopi) Alexandrum illud non probasse, sed respondisse dumtaxat ad solum postulatum, an filii in hac ejusdem facti specie essent legitimi; quales revera declarari mandavit, tamquam procreatos ex matrimonio putativo, bona fide ab eorum matre in facie Ecclesiæ contracto.

Certitudo igitur de morte prioris conjugis omnino habenda est, antequam fiat transitus ad secunda vota juxta citatam declarationem Lucii, & Clementis: nec sufficit, aut captivitas, aut absentia, quantumcumque diuturna, ut ab iisdem Pontificibus cautum est. Et licet in eorum Decretalibus certum probationis genus de morte prioris conjugis non exprimatur, ideoque remittendum sit judicio, ex examini judicis ecclesiastici; ex stylo tamen Sac. Universalis Inquisitionis numquam hujusmodi transitus permittitur, nisi, præter publicam vocem, & famam, per duos testes juratos, & quidem fide dignos, probetur mors ejusdem conjugis.

SECTIO DCCXXIX.

Caput XII, Per tuas, *ex Decretali Innocentii III. Archiepiscopo Hidruntino rescripta*.

PER tuas literas intimasti, quod R. ex muliere, quam secundum opinionem majoris partis viciniæ in concubinam habebat, prole suscepta, quandam post, & aliam, ea defuncta, duxit in uxorem, & ea, de qua prolem susceperat, virum sibi alium copulavit; processu vero temporis idem R. in præsentia multorum firmavit proprio juramento, quod eam, quam habere visus fuerat concubinam, prius affidaverat in uxorem, quam ex ea filium genuisset: & postea cum ageret in extremis, eum, quem ex ea susceperat, in testamento hæredem instituens, legitimum filium appellavit. Cum autem tuæ inquisitioni fuisset commissum, an filius sic susceptus, legitimus esset hæres ipsius R. & ad ejus patrimonium admittendus: tu præter id, quod ex quadam Decretali bonæ memoriæ Alexandri Papæ Prædecessoris nostri, standum esse super hoc verbo viri, & mulieris credebas; receptis testibus a filio ejusdem R. productis, quibus legitime comprobavit, prædictum R. matrem suam in capella S. Sergii affidasse, eum ipsius R. hæredem esse legitimum judicasti. Nos autem attendentes, quod plus est, quod in veritate agitur, quam quod simulate concipitur; licet dictus R. cum ea dimissa, quam ut concubinam habuerat, ad alia vota transiverit, videatur ipso facto matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, denegasse; quia tamen desponsatio per testes legitimos comproba-

ta,

Qui aliter, quam præsente parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt; eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit; & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat.

SECTIO DCCXXX.

Caput XIII. Per venerabilem, *ex Decretali ejusdem Innocentii, scripta Villelmo Comiti Montis Pesulani, intra Narbonensem Provinciam in Gallia.*

In hac Decretali, quam ob ejusdem prolixitatem transcribere omitto, declaratur, Romano Pontifici dumtaxat competere facultatem legitimandi illegitimos quoad spiritualia, & temporalia in terris Ecclesiæ: in terris vero alienis quoad spiritualia tantum directe, quoad temporalia autem indirecte, certis inspectis causis.

Ex speciali concessione Sedis Apostolicæ facultas legitimandi illegitimos quoad spiritualia, & temporalia competit speciatim Comitibus Palatinis, & Protonotariis Apostolicis, limitato tamen modo; quod nimirum legitimatio non fiat in præjudicium vocatorum ex fideicommisso, aut testamento, vel quavis alia valida dispositione, & hujusmodi exorbitans privilegium, quo fuebantur Comites Palatini, aliique privilegiati, sublatum fuit a Pio IV. Constit. *Quamvis*, 1. *Januarii* 1562. §. *V.* ibi.

Decernentes, Comites Palatinos, & alios quoscumque legitimandi facultatem habentes, ut præfertur, nullas in præjudicium fideicommissorum, & volumptatum testatorum hujusmodi legitimationes in posterum facere posse, & aliter factas, & forsan faciendas juxta dispositionem, & declarationem nostram hujusmodi restringi, & limitari.

Iisdem clausulis in Const. Sixti V. *Laudabilis*, 5. *Feb.* 1586. restrictum legitur privilegium legitimandi, concessum duodecim Protonotariis Apostolicis (quorum Collegium ad hunc numerum ex septem, ut prius constabat, ampliatum fuit ab eodem Sixto, Const. *Romanus Pontif.* 16. *Novem.* 1585. §. *V.* ibi.

Cum spuriis, bastardis, manseribus, incestuosis, & aliis, ex quovis illicito, & damnato coitu procreatis, ut in parentum & aliorum bonis, tam ex testamento, quam ab intestato, sine tamen præjudicio venientium ab intestato, aut ex fideicommisso, vel alia de jure valida dispositione, & citra bona emphyteutica & feudalia ecclesiastica, aut ex fructibus, aliisque rebus ecclesiasticis confecta, vel per Ecclesiam acquisita, necnon derogationem Constitutionis felicis recordationis Pii Papæ V. similiter Prædecessoris nostri in illegitimos emanatæ, succedere, & quoscumque actus legitimos exercere, & ad quosvis honores, dignitates, & officia publica, vel privata assumi, illaque gerere, & exercere in omnibus, acsi de legitimo matrimonio procreati essent, libere & licite valeant dispensandi.

& chartis, tum etiam ex recitatione majorum scire laborat. Qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt, & quorum est interesse, ita ut, si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum leges nullum fiat matrimonium. Quod vero legitur, pater non recipiatur in causa filii, nec filius in causa patris, in criminalibus causis, & contractibus verum est: in matrimonio vero conjungendo, & disjungendo, ex ipsius conjugii prærogativa, & quia favorabilis res est, congrue admittuntur.

In hac Decretali videtur Pontifex, tacite approbare sanctionem juris civilis, quod in *L. II. Si filius, ff. de ritu Nupt.* nulla declarat matrimonia filiorumfamilias, inita sine consensu parentum cum asserat = Quorum (idest parentum) est interesse, itaut, si non inter fuerint, & consensum non adhibuerint secundum leges, nullum fiat matrimonium = Verum hic Cælestinus enunciative, seu narrative dumtaxat, non dispositive loquitur, ut le genti patet. Sed circa hoc vide jam notata ad *caput I. Tua nos, titulo II. de Desponsat. impuber.* Sect. DCLXVI.

SECTIO DCCXXXII.

CAPUT IV. INSUPER, *ex Decretali Cælestini III. ut legitur in pluribus Codicibus.*

INsuper adjecisti, quod aliquis, cum quadam innubili puella contraxit, quæ tandem ætatis metas attingens, ab illo pluries cognita, contra matrimonium proclamavit, asserens, se semper ab initio dissensisse, quod per testes probat, fama & conversatione præclaros. In hoc itaque casu sentimus, quod adversus matrimonium audiri non debet quæ ante cognitionem sui, legitimum annum attingens, cum potuit, minime reclamavit: sicut enim ante legitimum consensum (qui in duodecimo anno spectatur) potuit dissentire, sic postquam, legitimo tempore accedente, semel etiam copulæ carnali consensit, ex ratihabitione, sibi super hoc silentium non ambigitur indixisse.

Ex hac Decretali infertur, sponsalia de futuro per copulam subsequentem transire in matrimonium; verum hodie hoc nullum est, si non sit contractum coram Parocho, & testibus juxta jam notata supra ad *tit. III. de Clandest. desponsat.*

Titulus XIX. De Divortiis.

SECTIO DCCXXXIII.

CAPUT I. SIQUA MULIER, *ex Decretali, desumpta a Can. V. Concilii apud Vermeriam, habiti tempore Pipini Regis an. 752.*

SIqua mulier in mortem mariti sui cum aliis consiliata est, & ipse aliquem illorum se defendendo occiderit, potest ipse post mortem uxoris, si voluerit, aliam ducere; ipsa autem insidiatrix pœnitentiæ absque spe conjugii stet subjecta.

In

tur, inferendo ex allatis verbis, consulto omnius à S. Raymundo in collectione Decretalium Gregor. IX. matrimonium dissolvi posse ob hanc causam, etiam quoad vinculum, eos monitos velim cum Berardo ad Gratiani Canones *tom. I. part. I. cap. XLII. de Concilio* que crimine, matrimonium dissolvi posse quoad vinculum, palam facit sequens responsum Alexandri III. ad Archiepiscopum Cantuariensem, ut colligit Gonzalez, relatum in *caput II. Quæsivit*, *hoc eod. tit.*

Quæsivit a nobis &c. Nos itaque taliter respondemus, quod mulier pro furto, vel alio crimine viri sui (nisi fidei suæ religionem corrumpere velit) ab eo separari non debet. Verum si conjugem suam ad infidelitatis maleficium traxerit, a viro poterit separari, ita quod ei nubere alii non licebit, quia, licet separentur, semper tamen conjuges erunt. In viris quoque præsentis sententiæ forma servetur.

Quæ doctrina adeo vera, adeoque constans semper fuit in Ecclesia Catholica, ut Tridentini Patres *Can. V. & VII. sess. XXIV. de reform. matrim.* anathematizaverit contrarium sentientes, ibi.

Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam a conjuge, dissolvi posse matrimonii vinculum; anathema sit. Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit, & docet, juxta Evangelicam, & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere; mæcharique eum, qui, dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ, dimisso adultero, alii nupserit, anathema sit.

SECTIO DCCXXXIV.

Caput IV. Significasti, *ex Decretali Alexandri III. Episcopo Trecensi rescripta*.

Significasti, quod quidam, uxore sua sine judicio Ecclesiæ dimissa, pro eo, quod suggestum sibi fuerat, ipsam incestum cum quodam consanguineo suo commisisse, vinculo fuit propter hoc excommunicationis adstrictus; verum mulier non continuit, sed sobolem de alio viro suscepit: nec minus postulat viro restitui, asserens, se ab isto injuste dimissam, & eundem sibi materiam adulterandi dedisse. Consult. tuæ taliter respond. quod si notorium est, mulierem ipsam adulterium commisisse, ad eandem recipiendam præfatus vir cogi non debet, nisi constaret, ipsum cum alia adulterium commisisse.

Huic Decretali accessit Constitutio Sixti V. *Ad compescendum*, cujus textum leges infra *ad cap. II. Pervenit*, *de Adulteriis*, Sect. DCCCXXXII. in qua statuit, divortium quoad habitationem fieri non posse sine judicio Ecclesiæ, idest sine judicis ecclesiastici sententia.

Hujusmodi divortium, sine Judicis sententia fieri quidem non potest, quoties agitur de divortio perpetuo fieri tamen privata auctoritate posse crederem ad tempus, ob grave aliquod periculum animæ, vel corporis imminens, quod aliter declinari nequiret: vel etiam ad inspiciendum, an pars adultera det signa emendationis; dummodo tamen separatio fiat absque scandalo, & prævio consilio confessarii, aut alterius viri prudentis.

SE-

ni nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente; qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit: & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus; si infidelis discedit, discedat: frater enim, vel soror non est servituti subjectus in hujusmodi. Et Canonem etiam, in quo dicitur: contumelia Creatoris solvit jus matrimonii circa eum, qui relinquitur. Si vero alter fidelium conjugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc casu is, qui relinquitur, vivente altero, possit ad secundas nuptias convolare, licet in hoc casu major appareat contumelia creatoris. Nam etsi matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum; inter Fideles autem verum, & ratum existit; quia Sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret: nec obstat, quod a quibusdam forsan objicitur, quod fidelis relictus non debeat jure suo sine culpa privari: cum in multis casibus hoc contingat, ut si alter conjugum incidatur. Per hanc responsionem quorundam malitiæ obviatur, qui in odium conjugum, vel quando sibi invicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularent hæresim, ut ab ipsa (nubentibus conjugibus) resilirent. Per hanc ipsam responsionem illa solvitur quæstio, qua quæritur, utrum ad eum, qui ab hæresi, vel infidelitate revertitur, is, qui permansit in fide, redire cogatur,

In §. *Si vero* hujus Decretalis asserit Pontifex, se credere non dissolvi matrimonium quoad vinculum, si alter conjugum labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem; quod tamen hodie de fide declaratum est a Tridentino contra Hæreticos nostri temporis *Can.X.* superiori Sectione transcripto: & quidem sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ a contrarium sentientibus.

Quod autem §. *Nos igitur*, asserat, aliter cuidam suo Prædecessori visum fuisse (quam criminationem, quæ objici solet ab Hæreticis, Glossa falso hic imputat Cælestino III. quod ita definiverit in Decretali, contenta in altera relata in *cap. I. Laudabilem*, *de converf. Infidelium*, cum nullum de hac re ibi verbum legatur = fuit ergo (ita hic criminationem diluit WagnereK cum Azorio) alia Decretalis, quam olim corpori juris fuisse insertam testatur Hostiensis in dicto tit. Deinde respondetur Cælestinum nihil unquam hac de re definivisse, sed solum antequam res examinaretur, inclinasse in illam sententiam; unde Innocentius non dicit,, Prædecessorem suum aliter ,, definivisse, sed solum videri aliter sensisse, qualia ,, plura habentur in corpore juris, ubi Pontifices non ,, definiunt, sed sententiam suam subinde referunt de ,, re aliqua non bene discussa, & necdum a se, vel ,, aliis Pontificibus definita, ut tradit Azorius *par. II.* ,, *lib. V. cap. IV. q. III.* Simile exemplum habemus in ,, *cap. Licet*, *de Sponsa duorum* ".

SECTIO DCCXXXVI.

Caput VIII. Gaudemus, *ex Decretali ejusdem Innocentii, Episcopo Tiberiadensi rescripta.*

Summa hujus Decretalis, cujus prolixum textum transcribere omitto, hæc est.

I. Consultus Pontifex, utrum Pagani in secundo, vel tertio, vel ulteriore gradu copulati, post conversionem debeant separari, respondet = Cum Sacramentum conjugii apud fideles, & infideles existat, quemadmodum ostendit Apostolus 1. *Cor.* 7. & Pagani Constitutionibus canonicis non arctentur = in favorem religionis, & fidei sic copulati libere, & licite remanent conjuncti.

II. Consultus, utrum Pagani, habentes plures uxores, omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant; respondet = nulli unquam licuisse insimul plures uxores habere, nisi cum fuerit divina revelatione con-

SECTIO DCCXXXVII.

CAPUT I. MULIERES, *ex Decretali, desumpta a Concilio Vormatiensi, celebrato tempore Adriani II. & Ludovici II. Imperatoris anno 868. apud Vvormatiam intra Palatinatum Rheni, sub Archiepiscopatu Moguntino. Tribuitur tamen huic Concilio cum in nullo ex ejus Canonibus reperiatur.*

MUlieres, cum pro aliqua licita causa a propriis viris fuerint separatæ, totam dotem præcipimus sibi reddi.

Cum in hoc textu generaliter præcipiatur restitutio dotis post divortium ex aliqua licita causa secuutum, non distinguendo, an divortio causam dederit maritus, vel uxor, explicatus est a Cœlestino III. statuente, ut si divortium secuutum fuerit ob adulterium uxoris, non obstringatur maritus ad dotis restitutionem, ut ex ejus Decretali relata *cap. IV. Plerumque, hoc eod. tit.* ibi.

Plerumque &c. si mulier ob causam fornicationis judicio Ecclesiæ, aut propria voluntate a viro recesserit, nec reconciliata postea sit eidem ... valebit.

Hic Tyrones in studio Juris pontificii monitos velim, ne, si forte legerent hunc integrum textum *Mulieres* apud Gonzalez, in quo post verba *sibi reddi* legitur, & hæc alia (consulto omissa a Sancto Raymundo) = *& post expletum annum accipiant alios viros, si voluerint, similiter, & vir uxorem* = decipiantur, putantes, matrimonium dissolvi posse etiam quoad vinculum ob quamcumque licitam causam divortii, cum juxta catholicam doctrinam antecedenti Sectione traditam, intelligenda sint, dissolvi dumtaxat quoad vinculum, quando declaratum fuerit invalidum fuisse ab initio.

Quod autem in dictis posterioribus verbis permittat textus transitum ad secunda vota post annum, relationem habet ad dispositionem legis cæsareæ, relatæ *in L. Si constante, C. de repud.* id prohibentis ob incertitudinem prolis, quæ cæteroquin ratio, licet non procedat in viro, mirum est, quod Patres Conc. hic æquales fecerint conjuges in contrahendo secundo matrimonio.

Prohibebatur etiam viduæ hujusmodi transitus ante annum *a L. I. & II. C. de secundis Nupt.* sub variis pœnis, & potissimum infamiæ, sed iis derogatum est ut ostendam infra Sectione DCCXL.

Titulus XXI. De Secundis Nuptiis.

SECTIO DCCXXXVIII.

CAPUT I. CAPELLANUM, *ex Decretali Alexandri III.*

CApellanum (quem benedictionem cum secunda constiterit celebrasse) ab officio beneficioque suspensum, cum literarum tuarum testimonio, ad Sedem Apostolicam nullatenus destinare postponas.

Duo

cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet.

Quæ Decretalis, utpote posterior illa Alexandri, nudam tantum prohibitionem præseferens, caussam fortasse dedit, ut pœna in contrafacientem infligenda remitteretur arbitrio Episcopi.

Quamvis autem de rigore utriusque Decretalis, inspecto generali loquendi modo, hæc benedictio interdicta intelligatur tam si uterque, quam si alter ex conjugibus, sive fœmina, sive vir, ad secundas nuptias transeat; hodie tamen ex generali consuetudine, fere ubique recepta, dari potest, si unus tantum dict. primo nubens. Quæ quidem praxis conformis est Rituali Romano. jussu Pauli V. edito: verum cum limitatione, ut in sequent. §. *Rubricæ de Sacramen. matrim.* ibi.

Caveat etiam parochus, ne quando conjuges in primis nuptiis benedictionem acceperint, eos in secundis benedicat, sive mulier, sive etiam vir ad secundas nuptias transeat. Sed ubi ea viget consuetudo, ut si mulier nemini unquam nupserit, etiam si vir aliam uxorem habuerit, nuptiæ benedicantur, ea servanda est. Sed viduæ nuptias non benedicat, etiamsi ejus vir numquam uxorem duxerit.

SECTIO DCCXXXIX.

CAPUT II. DOMINUS, *ex Decretali Lucii III. universis Christianis Saracenorum captivitate positis scripta.*

DOminus, ac Redemptor noster &c. Sane super matrimoniis, quæ quidam ex vobis (nondum habita obeuntis conjugis certitudine) contraxerunt: id vobis respondemus, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus. Si vero aliquis, vel aliqua id hactenus non servavit, & de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei, quæ sibi nupsit, debitum non deneget postulanti: quod a se tamen noverit nullatenus exigendum. Quod si post hoc de prioris conjugis vita constiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur.

Qualis, & quanta esse debeat certitudo de morte prioris conjugis in hac Decretali præscripta, ut conjux superstes transire possit ad secunda vota, jam notavi supra ad *caput XIX. In præsentia, de Sponsalibus.*

SECTIO DCCXL.

CAPUT IV. SUPER ILLA, *ex Decretali Urbani III. Episcopo Exoniensi. seu potius Brixiensi rescripta.*

SUper illa quæstione, qua quæsitum est, an mulier possit sine infamia rubere intra tempus luctus, secundum leges definitum; respondemus, quod cum Apostolus dicat: Mulier, viro suo mortuo, soluta est a lege viri sui; in Domino nubat, cui voluerit; per licentiam, & auctoritatem Apostoli ejus infamia aboletur.

SE-

ritum, qui eam ducebat, ac in patrem, qui illam nuptui collocabat, atque etiam in patrem mariti, cum posset filium prohibere.

An autem una cum infamia hodie sublatæ sint etiam aliæ pœnæ, ab iisdem legibus contra viduas intra dictum annum nubentes decretæ, affirmativam sententiam amplectitur Van Espen *part. II. tit. XV. cap. III. num.* 12. ibi, Nec tantum pœna infamiæ, sed „ eadem ratione aliæ pœnæ contra viduas intra an- „ num luctus nubentes legibus civilibus decretæ, ho- „ die omnino sunt sublatæ, & ita judicatum refert „ Antonius Faber *ad Codicem lib. V. tit. V. definit. I.* „ *& ibidem Nota V. infertur*. Itaque non est dete- „ rior conditio viduæ intra annum, quam post annum „ nubentis. Id ipsum notavit Gudelinus *lib. I. de Ju-* „ *re novissimo cap. XII.* ubi etiam ex Julio Claro mo- „ net, quod si mulier non quidem intra annum luctus „ nubat, sed luxuriose vivat, & ex stupro pariat, „ eam hanc infamiam, & alias pœnas a legibus decre- „ tas non evadere. Insuper si quæ pœnæ in odium se- „ cundarum nuptiarum per leges decretæ fuerunt, ho- „ die sublatæ sunt: at ea, quæ tam in pœnam iteran- „ rumpere ex publicis legibus, jura parentum, & „ liberorum juste moderantibus ".

Cæterum a muliere ita festinanter secundo nubente non contemnenda est præcipua ratio, ob quam citata Lex II. eidem prohibuit transitum ad secunda vota, ut scilicet evitaretur sanguinis turbatio, & ne frequenter incertum fieret quis natæ prolis pater esset, an primus, an secundus maritus. Nec itidem contemnenda hæc altera, quod si mox a morte mariti alteri nuberet, non levem suspicionem ingereret perpetrati adulterii, viro adhuc vivente, vel saltem jam pridem cogitasse de secundis nuptiis, cui nubere festinat.

Sublatæ etiam sunt pœnitentiæ, quæ imponi solebant bigamis, seu nuptias iterantibus, ut ex *Can. III. Synodi Neocæsariensis*, relato a Gratiano *Can. VIII. De his, caus. XXXI. q. I.* de quibus meminit etiam Baronius ad annum 314. num. 91. = *Non quod secundum matrimonium contrahendo peccent* (inquit) *sed quod suam ipsius incontinentiam manifestent, & bigamiam, quæ in humanæ imbecillitatis remedium instituta est, licentius usurpent* =.

APPENDIX I.

AD HUNC LIRBUM IV. DECRETALIUM

In qua tamquam in corollario referuntur capita, in hoc eodem libro sparsim sancita, ob quæ nulla sunt sponsalia, nullumque matrimonium,

ET QUOAD SPONSALIA, NULLA SUNT.

I. Si Sponsalia inita sint ante septennium, dummodo rationis usus non præveniat, & malitia non suppleat ætatem, in quo casu valida erunt *cap. 3. Puberes, cap. 9. de illis, cap. 8. A nobis, & cap. 14. Tuæ de Desponsat. impuberum*.

II. Si inita sint cum coactione, auferente libertatem; cum hæc requiratur ad substantiam actus humani moralis.

III. Si inita sint ficte, sine animo scilicet se obligandi, ex cujus defectu nulla oritur in conscientia obligatio fidelitatis: quod etiam locum habet, si secuta fuerit defloratio puellæ sub ficta promissione matrimonii *cap. 26. Tua nos*, non tamen in foro externo, in quo verba censentur conformia menti, nisi probetur fictio. In foro vero conscientiæ tenebitur dumtaxat reparare damna illata parti læsæ. Si vero deflorator aliter hæc reparare non possit, nisi ei nubendo, tunc tenetur eam ducere, cum injustus damnificator teneatur resarcire eo modo, quo potest.

IV. Si inita sint sine consensu reciproco *L. 1. §. 2. & 3. ff. de Sponsal.* Nec taciturnitas fœminæ, dum vir ei matrimonium promittit, est signum sufficiens sponsalium, cum in re, obligationem inducente, tacens non habeatur pro consentiente, licet interne consentiret, quia consensus in mente retentus nihil operatur in contractibus humanis.

sentiæ causa esset necessaria, ut valetudo, mors parentum &c. *L. penult. C. de Sponsal.* Qui tamen juris rigor temperatus est ab Alexandro III. qui respondens Archiepiscopo Panormitano, absolute declaravit liberum esse sponso, vel sponsæ respective *ad alia vota se transferre*, ut ex ejus Decretali, relata in *cap.5. De illis, tit. de Sponsalib. & matrim.* Verum id eis ita liberum erit, si transactum fuerit tempus ad expectandum, ab Ordinario præfixum, ut cum communi DD. sentit Benedictus XIV. *Instit. Ecclesiast. XLVI num.4. 5. & 6.* ex declaratione Cong. Conc. 2. Octobr. 1723.

CAPITA, OB QUÆ NULLUM EST MATRIMONIUM.

I. Ex defectu ætatis legalis, a jure canonico scilicet præscriptæ, quæ in masculis debet esse XIV. in fœminis autem XII. annorum completorum *cap. 3. Puberes, cap.11. Ex literis, cap.10. Attestationes, & cap 19. Tuæ de Desponsat. impuberum*: dummodo adsit plenus rationis usus, & malitia non suppleat hanc legalem ætatem, in quo casu, cum puberes possint copula carnali conjungi, matrimonium erit validum, *cap.5. De illis, cap. 3. Puberes, cap. 1. Tua de Desponsat.impuberum*, ac ex declaratione Congregat. Conc. in *Jannuen: apud Fagnan. ad cap. De illis eod, tit.*

An autem malitia vere suppleat ætatem, intercedere semper debet judicium Ordinarii, vel Sedis Apostolicæ, si agatur de matrimonio contrahendo, ut declaravit Benedictus XIV. in Epistola ad Poloniæ Primatem *Magnæ nobis, 29. Junii* 1748.

II. Ex defectu consensus per vim, & gravem metum cadentem in constantem virum, a quocunque injuste incussum, *cap.2. Abbas, cap. 4. Ad audiantiam, & cap.VI. Cum dilectus, de iis, quæ vi metusve causa fiunt, ac cap. 14. Cum locum, cap. 13. Veniens, & cap. 38. Consultationi, de Sponsalib.* qui ut talis dicatur, hæc quatuor simul requiruntur. I. Ut malum, quod timetur inferendum, sit grave. II. Ut prudenter timeatur. III. Ut illum incutiens, minas exequi possit. IV. Ut huic a metuente resisti nequeat, nec malum, quod timet, vitare possit.

Non tamen metus, licet gravis, invalidat matrimonium, vel si ab habente potestatem juste incutiatur *cap.11. Ex literis, de Sponsalib. & cap.2. Pervenit, de Adulterio, & Stupro*, vel si incutiatur ad alium finem, quam ad extorquendum consensum: vel tandem, si oriatur ab intrinseco, puta, si a metuente dumtaxat concipiatur, aut ob sui animi perturbationem, aut ob causam aliquam naturalem, tione, hac deficiente, deficeret etiam consensus, ideoque nullum esset matrimonium, *L. Cum ad præsens ff. De rebus credit.*

IV. Ex impotentia ad coeundum, seu ad perfectam conjugalem copulam habendam, ante, vel etiam post contractum matrimonium cognita, sive sit naturalis, & intrinseca, sive accidentalis, & extrinseca, puta, orta ex maleficio, seu opera hominis; dummodo utraque sit perpetua, tam absoluta, quam respectiva *cap: 1. Accepisti, cap.2. Quod sedem, cap.3. Ex literis, de frigid. & malefic.* & Const. Sixti V. *Cum frequenter 27. Junii* 1587.

Quod, si dicta impotentia matrimonium præcesserit, & dubitetur, an perpetua sit, vel temporalis, indulgetur conjugibus a Cælestino III. triennalis cohabitatio a tempore attentatæ copulæ ad experiendum, an haberi possit copula perfecta, *cap.5. Laudabilem, cit. tit. De frigid.* & Glos. hic, vel juxta praxim a die decreti a Judice eccles. interpositi.

V. Ex ligamine, tam jure divino, quam ecclesiastico, quando scilicet adhuc constante primo matrimonio valido, attentatur secundum *1. ad Cor. cap.7. vers.39. Tridenc. Can. 2. sess. XXIV. de Sacram. matrim. cap.8. Gaudemus, De divortiis.*

VI. Ex cognatione naturali, spirituali, & legali.

Ex naturali quidem, quæ consanguinitas dicitur, oritur impedimentum dirimens in infinitum, si est in linea recta ascendentium, & descendentium, ex Nicolao I. *cap. 37. ad Consulta Bulgarorum*. In linea vero transversali, seu collaterali, quæ olim usque ad septimum gradum inclusive matrimonium dirimebat, hodie illud dirimit usque ad quartum dumtaxat inclusive, *cap.8. Non debet, de consanguinit. & affinit.*

Ex spirituali cognatione, quæ solum contrahitur a baptizante, & confirmante, ac suscipiente, seu tenente baptizatum, & confirmatum, oritur idem impedimentum, *cap.3. Quamvis, de cognat, spirit. in VI. & cap.2. Tridens. sess.XXIV. de reform. matrim.* Contrahitur itaque a baptizato, & confirmato cum baptizante, & confirmante, ac cum patrino, vel matrina, & dicitur paternitas, & filiatio spiritualis, atque a patrino, vel matrina cum patre, & matre baptizati, & confirmati, vel confirmati, & baptizati cum confirmante, & baptizante, vocaturque compaternitas, & commaternitas.

Notandum tamen est, quod tenens confirmandum, si ipse non sit confirmatus, nullam contrahit cognationem, ut declaravit Cong. Conc. *in Licien: 13. Julii 1654. lib.19. Decretor. ejusdem Cong. pag.358.* prout retuli Sect. DCCX. pag.524.

Ex cognatione etiam legali oritur prædictum impedi-

L. Qui in adoptionem ff. de optionibus, & dicitur fraternitas, quæ expirat, expirante adoptione, *cit. cap 1. Si qua*.

Oritur insuper inter adoptantem, & uxorem adoptati, ac inter hunc, & uxorem adoptantis, & dicitur affinitas legalis, quæ durat etiam soluta adoptione, *L. Adoptivus, ff. de ritu nuptiar.*

VII. Ex affinitate, quæ oritur ex carnali copula, perfecta tamen, idest cum effusione seminis intra vas naturale, tam licita, nempe conjugali, quam illicita, unius cum alterius consanguineo, vel consanguinea, etiam invita, ebria, aut dormiente *Can. 11. Extraordinaria pollutio, cauf. 35. quæst. 2. & 3. & Can. 1. Fraternitatis, ead. cauf. quæst. 10.* Quæ affinitas oritur inter consanguineos fœminæ perfecte carnaliter cognitæ, & virum cognoscentem, & inter hujus consanguineos, & fœminam cognitam. Quæ si orta sit ex copula conjugali, dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusive, *cap. 8. Non debet, de consanguinit. & affinit.* si vero ex illicita, usque ad secundum tantum pariter inclusive *Trident. cap. 4. sess. 24. de reform. matrim.* S. Pius V. Constit. *Ad Romanum, 18. Novemb.* 1566.

Est hic notandum, quod olim affinitas pariebat affinitatem, non autem hodie, *cit. cap. Non debet*. Unde valide contrahitur matrimonium a duobus unius familiæ fratribus cum duabus alterius familiæ sororibus, a patre, & filio unius familiæ cum matre, & filia alterius familiæ.

VIII. Ex justitia publicæ honestatis, quæ oritur ex sponsalibus validis de futuro, *cap. 3. Juvenis, cap. 4. Ad audientiam, cap. 8. Sponsam, de Sponsalib. & matrim. & cap. unico, Ex sponsalibus, eod. tit. in VI.* Quæ dirimit matrimonium, non ut olim usque ad quartum gradum, quacumque ratione invalida fuissent, excepto defectu consensus, *cit. cap. Ex sponsalibus, & cit. cap. Sponsam*, sed usque ad primum tantum, si valida erant *Trident. cap. 3. cit. sess.* Quod impedimentum non aufertur, etiamsi sponsalia valida dissoluta fuerint mutuo consensu, ex declaratione Congreg. Conc. 6. Julii 1656. confirmata die 10. ejusdem mensis, & anni ab Alex. XII. teste Fagnan. ad *cap. Ad audientiam, de Sponsalibus num. 29.*

Oritur etiam hoc impedimentum ex quocumque matrimonio rato, etiam invalido, dummodo invalidum non fuerit ex defectu consensus, dirimitque matrimonium, ut olim ex *cit. cap. Ex sponsalibus*, usque ad quartum gradum inclusive, prout declaravit S. Pius V. Const. *Ad Romanum*, 1. Julii 1568.

IX. Ex servili conditione, quando quis scilicet liber nubit mulieri, quam liberam esse credit, cum non baptizato, ex solo jure ecclesiastico, tradito potius, quam scripto, ut communiter tenent DD. ex usu, & praxi Ecclesiæ, prout etiam declarat Bened. XIV. Const. *Singulari nobis*, 9. *Febr.* 1749. §§. *IX. & X.*

Circa matrimonium duorum infidelium valide contractum, & consummatum, quid agendum sit, quando unus ex conjugibus ad christianam fidem conversus baptizetur, & alter in infidelitate remaneat, adeatur Constit. laudati Benedicti, *Apostolici ministerii* 17. *Kalend. Octob.* 1747.

XI. Ex voto solemni castitatis, solemnizatum per susceptionem Ordinis sacri, aut per professionem religiosam, emissam in aliquo Ordine regulari, a Sede Apostolica approbato, *cap. 1. de Diacono, cap. 2. Ex literarum, cap. 3. Meminimus, cap. 7. Insinuante, qui Clerici, vel voveent. cap. 1. Si qui clericor. de Clericis conjug. cap. unic. Quod Votum, de Voto in VI. Trident, Can. IX. sess. XXIV. de matrim.*

Et notandum, quod votum per Ordinis susceptionem solemnizatum dirimit matrimonium contractum post Ordinem susceptum, non autem contractum ante, licet sit ratum dumtaxat, non consummatum, *Extravagant. Joann. XXII. cap. unic. Antiquæ, de voto*. Votum vero solemnizatum per professionem religiosam dirimit etiam matrimonium ante contractum, ratum tantum, non vero consummatum *Trident. Can. 6. cit. sess.*

XII. Ex Ordine sacro, *cap. 7. Conc. Lateranen. II. celebrati sub Innocentio II. anno* 1139. *& cap. 8. de Monialibus, & cit. cap. de Diacono, Ex literarum, cap. Si qui clericorum, ac cap. 6. Cum olim, de Cleric. conjug. Trident. cit. Can. IX.*

XIII. Ex crimine nullum est matrimonium, quod est quadruplex. I. Homicidium alterutrius conjugis patratum a viro, seu muliere ex mutua machinatione ad finem contrahendi matrimonium post obitum innocentis, *can. V. Si quis vivente, cauf. 31. quæst. 1. cap. 1. Laudabilem, de Convers. infidel.* II. Homicidium alterutrius conjugis, etiam non conventum, cum adulterio ab utroque cognito, ad finem pariter contrahendi matrimonium, *cap. 2. Significavit nobis, cap. 3. Super hoc, & cap. 6. Significasti, de eo, qui duxit in matrim.* III. Adulterium consummatum, ab utroque cognitum cum reciproca promissione, sive ante, sive post illud habitum, futuri matrimonii, licet sine conspiratione homicidii, *cap. 1. Propositum, cap. 4. Ex literarum, cap. 6. Significasti, cap. 7. Veniens, cap. 8. Si qui, de eo, qui duxit in matrim.* IV. Matrimonium attentatum cum adultero, vel adultera, constante primo matrimonio valido, etiam dumtaxat rato; quod crimen matrimonium dirimit, etiam defuncto adul-

parochi proprii sponsæ, quando matrimonium contrahitur in hujus parochia; sicuti & sufficere præsentiam solius parochi sponsi, si in ejusdem parochia contrahatur Cong. Conc. anno 1573. *lib. 1. Decretor. pag. 125.* & laudatus Benedictus *Instit. ecclesiast. XXXIII. n. 5.*

Quasi domicilium autem contrahitur, quando quis spatio saltem unius mensis degerit in loco, ubi matrimonium celebrat, *cit. Constit. Paucis ab hinc:* dummodo tamen eo se transtulerit animo figendi domicilium.

II. Si alteruter ex contrahentibus duo domicilia in diversis parochiis habeat, cum scilicet æqualiter, moraliter tamen, non arithmetice, in utroque degat, sufficere præsentiam parochi, sub cujus jurisdictione degit, quando nubet.

Nullum vero est matrimonium contractum coram parocho loci, ad quem se quis transtulit non animo figendi domicilium, sed vel peragendi causa rem familiarem, vel rusticandi, *Cong. Conc. In Romana 22. Februar. 1631. lib. XIV. Decretor. pag. 390. In Abulen. & Urbinaten. 1. Decemb. 1640. lib. XVI. pag. 456. & 457. In Lauretana 13. Julii 1725.* & alibi passim. Sicuti etiam nullum est, si contractum fuerit sine parocho, & testibus a transeuntibus per locum, in quo Trident. in puncto matrimonii non est promulgatum, vel ad illum a se transferentibus solo animo contrahendi sine dicto parocho, & testibus, non mutato domicilio, ex declaratione ejusdem Cong. 5. Septemb. 1626. confirmata ab Urbano VIII. in Brevi, edito 14. Augusti 1627. & a Benedicto XIV. *Constit. Cum venerabilis, 19. Martii 1758.*

III. Etiam nullum est, si contractum fuerit coram parocho, & testibus, interessentibus præsentia dumtaxat physica, & materiali, nihil eorum, quæ aguntur, videntibus, vel audientibus, eadem Congreg. *in Lauden. matrim. 28. Jan. 1678. in Giennen. anno 1781. lib. III. Decretor. pag 59. in Romana super dubiis matrimoniorum 7. Martii 1700.* & laudatus Benedictus *de Synod. Diœc. lib. 13. cap. 23. num. 1.* Validum tamen est, si parochus affectasset non videre, aut non audire, aures sibi obtrudendo, vel faciem velando, vel terga vertendo, dictus Benedictus *loco cit. num. 10.* & novissime *in Carthaginen. matrim. 1753.* Sicuti etiam validum est, si tam parochus, quam testes ad interessendum non expresse vocati, neque sponte, sed vel fortuito, vel dolo, aut vi adacti audierint vel mutuum contrahentium consensum, vel signa hunc significantia, *L. coram Titio, ff de verbor. signific. L. non multum ff. de Auctorit. tutorum L. testium, Cod. de testib. & cit. Giennen. ad V.*

Proprius vero parochus prætoris, Judicis, medici, facultatum professoris, discipulorum, & famulorum, licet exteri sint, ille est, in cujus parochia domicilium.

Proprius insuper parochus carceribus detentorum ille est, in cujus parochia siti sunt carceres: si tamen perpetuo, vel ad certum tempus in pœnam ibi detineantur, *L. filii, §. Ad municipalem*, non vero si detineantur dumtaxat, donec eorum causa a Judice per sententiam definiatur *Cong. Conc. in Farfen. matrim. 26. Maii 1707.* tunc enim proprius eorum parochus ille est, in cujus parochia domicilium habent.

Ex decretis ejusdem Cong. relatis a laudato Benedicto cit. Instit. XXXIII. rite contrahere possunt matrimonium, ut alibi jam notavi, coram parocho loci, intra cujus parochiæ limites degunt. I. Puellæ expositæ in hospitio spuriorum detentæ. II. Puellæ, quæ in aliis hospitiis, seu conservatoriis servantur, & eorundem proventibus aluntur, licet per breve tempus discedant, suos domesticos invisuræ. Puellæ vero, quæ, data fide, & viro jam destinatæ, per consanguineos invitæ monasteriis detinentur, ex generalibus decretis *Cong. Episc. & Regul. cit. Instit.* relatis, extrahi debent ab iisdem monasteriis, licet Ordinario minime subjectis, ut contrahere possint coram parocho, cujus ditioni paterna ædes adjecta judicabitur. Quod si difficile sit ad extractionem devenire, illæque in alia parochia domicilium non habeant, tunc matrimonium contrahent coram parocho, intra cujus parochiam situm est monasterium: si vero proprium domicilium habeant, coram hujusmodi domicilii parocho contrahent, ut probat idem Benedictus loc. cit.

Quis autem debeat assistere matrimonio, quod aliquando ineundum est ab iis, qui in Xenodochiis in gravi vitæ periculo versantur, ut animæ saluti prospiciant, an scilicet capellanus, vel parochus, in cujus ditione illa sita sunt, magna est contentio inter DD. ideoque standum erit in tali casu declarationi, seu deputationi Ordinarii, ut ibidem sentit idem Pontifex. Verum tunc monendus erit ægrotus, ne sanitati restitutus ad uxorem accedat, donec paruerit iis, quæ a S. Officio præscribuntur circa juramentum ab eo præstandum de sua libera conditione, cæterisque impedimentis, juxta Instructionem d. Tribunalis, jam a me impressam post Sect. DCLVI. pag. 491. quam tamen in tali vitæ periculo locum habere non posse credit laudatus Pontifex, si temporis spatium non suppetat ad illam executioni mandandam.

Validum est etiam matrimonium contractum coram proprio parocho, licet juxta communiorem sententiam, aut non sit Sacerdos, aut sit suspensus, aut excommunicatus, etiam non toleratus, cum censuræ non tollant titulum parochiæ, commun. Aut pariter, si ei interdictum sit ab Ordinario *Cong. Conc. in citat. Giennen. ad I.* aut item, si sit vitæ criminosæ, vel cum occulto defectu tituli, dummodo ex errore communi

habea-

mentorum administrationem, confertur etiam inclusa facultas assistendi matrimonio, ut cum communi & praxi tenet Sanchez, relatus a Malchat. *Instit. Canon. de Cland. desponsat. num.* 17. cum talis generalis commissio, seu deputatio non prohibeatur a Tridentino.

IV. Nullum pariter est matrimonium, si testium præsentia fuerit successiva & non simultanea, *Trid.* de futuro consentiens abducatur a domo patris, aut tutoris, his licet invitis *cap.*6. *Cum causa*, *de raptoribus*: nec quoties rapta sit ad alium finem, quam ad matrimonium contrahendum, ut ex declaratione Cong Conc. 23. Junii 1586.

Circa impedimenta, matrimonium impedientia, vide notata ad *cap.*12. *Literis*, *tit. de Præsumptionib.* Sect. CCLXIX. pag. 177.

APPENDIX II.

PRAXIS SERVANDA

Pro obtinenda facultate a S. Pœnitentiaria convalidandi matrimonium, nulliter contractum, juxta Instructionem

BENEDICTI XIV.

Exaratam in Institutione ecclesiastica in ordine la LXXVII.

CUM difficile admodum sit ei, qui nulliter matrimonium contraxit, ad S. Pœnitentiariam pro illius revalidatione recurrere, & idcirco munus sit parochi, aut confessarii, supplicem ad eam libellum dirigere, ne in ejusdem Pœnitentiariæ rescriptis executioni demandandi ferror obrepat, sequentia ab eodem parocho, vel confessario observanda sunt.

In dicto supplici libello, latino, vel italico idiomate exarato, ad Cardinalem majorem Pœnitentiarium dirigendo, res tota cum suis causis, & necessariis circumstantiis fideliter est declaranda. In eo reticetur nomen illius, qui dispensationem postulat; cujus loco ponitur litera N. locus tamen designatur, ubi dantur literæ, & nomen, ac cognomen illius, ad quem responsum dari possit.

Si confessarius, vel parochus deprehenderit, conjuges conscios esse impedimenti occulti, curare debet, ut clam, & caute (ne ex occulto fiat publicum) separentur, donec obtenta fuerit a S. Pœnitentiaria dispensatio: si enim esset publicum, dispensatio non a Pœnitentiaria, sed a Dataria obtineri deberet.

Quando dispensationis literæ ad confessarium diriguntur cum clausula: *Discreto viro confessario, magistro in theologia, vel decretorum doctori, ex approbatis ab Ordinario*, duo simul requiruntur in earum executore, 1. scilicet quod lauream doctoralem in theologia, vel in jure canonico sit consecutus in aliqua Universitate, 2. quod sit approbatus ad excipiendas sacramentales confessiones ab Ordinario, in cujus territorio executurus est hujusmodi literas. Idque requiritur etiam in Regularibus, non habentibus privilegium. Propterea non sufficit, quod hi sint approbati ab Ordinario ad confessiones, ac theologiam, seu jus canonicum profiteantur, aut doceant; neque quod magistri titulo inter suos fruantur; neque quod in alterutra, vel etiam in utraque facultate sint licentiati, ut contra Rotarium *Theol. Regul. tom.* 3. *lib.* 1. *cap* 1. *pun.* 9. *num.* 25. docet communis opinio. Ex privilegio tamen Ven. Innocentii XI. in Const. *Exponi* 17. *Novembris* 1679. eas exequi possunt veri Lectores jubilati Min. Observ. qui scilicet triennio philosophiam, & decennio theologiam legerint; non sic qui per minoris temporis spatium legerunt, ac solis literis Generalis lauream jubilationis obtinuerunt, ut animadvertit Mattheuccius *Offic. rur. cap.*31. *n.*34. Eodem privilegio gaudent ex concessione Greg. XIII. 3. April. 1582. PP. Societ. Jesu per Præpositum generalem, vel de ejus licentia per alium superiorem ejusdem Societatis designati, & per Ordinarios locorum approbati. Quæstio est, an Regulares participantes de hoc privilegio Patrum Societatis Jesu, eodem beneficio fruantur? & sententia affirmativa videtur communis, ac de Mendicantibus Ordinibus in eodem commu-

fuerint a confessario, ut supra, non laureato, non idcirco novæ erunt postulandæ, sed tantum primæ alicui sunt tradendæ, qui supradictis qualitatibus præditus sit.

Disputant DD. an pollens facultate eligendi quemlibet inter confessarios, si postquam dictas literas aperiendas tradiderit alicui confessario, aut doctori, eas possit repetere, simulque illarum executionem alteri committere, Paulus Leo in voce *Literæ num.* 8. probat, tuto repeti posse, quoties primus confessarius imperitus, ignarusque deprehenditur.

Literæ dispensationis semper munitæ sunt clausulis, expressis in sequenti exemplari, vel similibus.

Sacra Pœnitentiaria tibi confessario a latrice electo, facultatem concedit, ipsam latricem. I. Si exposita veritati nitantur. II. Audita prius ejus sacramentali confessione, ac remota occasione amplius carnaliter peccandi cum dicti viri fratre, a quibusvis sententiis, censuris, & pœnis ecclesiasticis, quibus propter præmissa quomodolibet innodata existit, incestus reatu, & excessibus hujusmodi, auctoritate Apostolica absolvendi hac vice in forma Ecclesiæ consueta. III. Et dummodo præfatum primi affinitatis gradus impedimentum ex illicita hujusmodi copula proveniens, occultum sit. IV. Aliudque canonicum non obstet, cum eadem latrice, ut præmissis non obstantibus, matrimonium cum recensito viro. V. De nullitate prioris consensus certiorato, sed ita caute, ut latricis delictum usquam detegatur. VI. Et uterque inter se de novo, secreto ad vitanda scandala, renovato consensu, contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant, pari Apostolica auctoritate, misericorditer dispensandi, prolem susceptam, siqua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo, & respective nunciando. VII. Injuncta ei pro modo culpæ gravi pœnitentia salutari, & confessione sacramentali semel quolibet mense, per tempus arbitrio tuo statuendum, aliisque injunctis, de jure injungendis. VIII. In foro conscientiæ, & in sacramentali confessione tantum, & non aliter. IX. Ita, quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judiciario nullatenus ei suffragentur. X. Nullis super his testibus adhibitis, aut literis datis. XI. Sed præsentibus sub pœna excommunicationis, latæ sententiæ, statim per te post executionem laceratis.

I. Quoad clausulam = *Si exposita veritati nitantur* = Quilibet confessarius, earundem literarum executor, maxime attendere debet, antequam ad illarum executionem deveniat, ut impedimento ligatus,

mentali confessione = Hæc ita arctat, ut sub pœna nullitatis dispensatio non aliter executioni demandari debeat; cum apposita sit tamquam conditio, sine qua non, quod magis confirmatur ex hac altera clausula, circa finem transcripti exemplaris addita = *In foro conscientiæ, & in sacramentali confessione tantum, & non aliter* =.

III. Quoad clausulam = *Dummodo præfatum impedimentum occultum sit* = Vi hujus simplicis clausulæ (non addito scilicet adverbio (*omnino*) licet impedimentum paucissimis sit notum, adhuc censetur occultum, juxta Fagnanum, Marcum Paulum Leonem, Thesaurum, Navarrum, & præcipue Syrum, *in Praxi exec. ejusd. Pœnit. pag.* 259. ibi = Si delictum sit notum duobus, vel tribus alicujus loci, aut communitatis, aut capituli, occultum censetur, si in oppido sit notum quinque, aut sex personis, in civitate numero 7. aut 8. adhuc censetur occultum = Quod tamen Fagnan. in *cap. Vestra, de cohabit. Cleric. & mulier. num.* 120. impugnat, si dicta clausula munita sit adverbio *omnino*, videlicet, dummodo impedimentum *omnino* occultum sit. Illud vero monent Navarrus, & Thesaurus, ut confessarius abstineat a dispensationis executione, quando prudenti conjectura intelligit, crimen, seu impedimentum, quod paucis antea notum erat, post breve tempus fieri posse publicum. Plerumque autem a S. Pœnitentiaria addi solet ly (*omnino*) cum impedimentum (sunt verba Benedicti cit. Instit. §. XLIV.) = criminis dispensandum proponitur, potissimum cum uterque conjux novo matrimonio copulatus, necem prioris conjugis molitus fuerit: dummodo impedimentum omnino occultum sit, quod uterque oratorum in morte dicti mariti machinatus sit, & plene ignoretur, quod ejus mors inde secuta sit, & delinquentibus solum innotescat =.

Quando impedimentum publice in eo loco cognoscitur, in quo contractum fuit, sive alibi, hoc casu, licet occultum sit, ubi degunt dispensationem petentes, tamen juxta Navarri doctrinam *Manuduc. pract. lit. S. Pœnit. pag.* 20. *& seq.* dispensatio executioni non est demandanda, nisi in supplici libello declaratum fuerit, crimen esse alicubi publicum. Qua propter pro gratia, iterum obtinenda, denuo recurrendum erit ad Pœnitentiariam, & quod reticitum fuit, manifestandum.

Impedimentum, quod fuit aliquando publicum, temporis diuturnitate occultum fieri potest; ac proinde S. Pœnitentiariæ dispensatione poterit relaxari; dummodo tamen quoad matrimoniales dispensationes decennium effluxerit.

Ut dignoscatur, an occultum censeri debeat impedi-

cap.Vestra, & laudatus Benedictus *cit. Instit.* §. *XLIX*.

Cæteri, qui de his rebus scripserunt, occultum fore docent crimen, quod in foro contentioso examinatur, si forte ex supradictis sententiis per falsos testes, aliasque rationes, ab æquitate abhorrentes, comparetur; nam licet hoc pacto semper impedimentum supersit, infamia tamen obliteratur, & crimen ipsum quibusdam tenebris obducitur.

Notandum vero est, quodsi prædictæ clausulæ = *Dummodo præfatum impedimentum occultum sit* = unita fuerit hæc altera = *& separatio inter latorem, & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo*, cum apposita esset tamquam conditio, sine qua non, valide deveniri non posset ad dispensationem, si absque hoc separatio fieri posset.

Sapienter autem conditionate a S. Pœnitentiaria præciperetur separatio = *si (nempe) fieri posset absque scandalo* = etenim si matrimonium publice contractum fuerit = procul dubio (ita Benedictus *citata Instit.* §. *LX.*) veri conjuges existimantur; ideoque, si sejungantur, admirationem id populo, & scandalum concitabit. At vero id continget, si domicilii, non autem, si *thori* separatio præscribatur; nam si jubeantur ejusmodi conjuges fraterno tantum amore se prosequi, donec obtineant dispensationem, tunc major difficultas objicitur. Etenim, si mulier impedimenti sit ignara, ex hac nova vitæ ratione aliquid mali suspicabitur. Sin autem uterque ipsum impedimentum noverit, tunc periculum incontinentiæ intercedet. *Animadvertas (inquit de Justis)* quod rarissime, aut nunquam erit necessarium experiri, an possint conjuges separari, & honeste vivere, tanquam frater, & soror, quia sæpe ex hujusmodi separatione oriuntur scandala, & periculum incontinentiæ, sicut etiam ex habitatione, dicto modo facta. Itaque judicamus a parocho, qui literas a Pœnitentiaria, & facultatem exposcit, vel ab aliis exposci deprehendit, monendos esse conjuges (si impedimentum uterque cognitum habeat) vel alterum ex conjugibus, qui rei conscius est, ne in copulam consentiat, donec dispensatio reddatur. Monendus est (ait Navarrus) a confessario, ne prius consentiat in copulam, quam contrahat matrimonium, renovato consensu; quia tunc, quamvis absolutio, & dispensatio non redderetur nulla, fornicaretur tamen, quia ante matrimonium in copulam consentiret =.

IV. Quoad clausulam = *Aliudque canonicum non*

Bened. XIV. in laudata Institut. a §. LXXI. ad LXXII. quæ pariter locum habent, quando unus ex conjugibus per vim, seu metum in matrimonium consensit, & hujus nullitas, ex metu resultans ab uno ex dictis conjugibus ignoratur. Ex omnibus autem remediis probabilius, & tutius juxta Theologorum, ac præfati Benedicti sententiam in utroque casu est, quod literarum executor moneat conjugem impedimenti conscium, qui dispensationem obtinuit, ut comparti libere aperteque declaret, se non rite matrimonio consensisse; ideoque oportere consilio confessarii, & internæ tranquillitatis causa, ut ambo consensum renovent, seque id libenter facturum ostendat: quod si alter conjux eandem patefaciat voluntatem, id satis erit, ut novus consensus juxta præscriptam normam elicitus intelligatur. Atque ita ignarus conjux matrimonium irritum cognoscit, & crimen, ex quo idem impedimentum provenit, in tenebris remanet, absque eo quod ullum mendacium admisceatur; cum jure dici possit, non præstitum fuisse consensum, qui rite præstitus non fuit, juxta unanimem Theologorum sententiam.

Si vero conjux, impedimenti conscius, ex vehementissimis, & saltem moraliter certis conjecturis, ac circumstantiis suspicet ne conjux ignarus de irrito matrimonio, postea certior factus, novum consensum dare recuset, solutoque matrimonii vinculo, procreati jam liberi, tamquam spurii haberentur, aliaque inde sequerentur incommoda; hoc certe casu, ut omnis timor abjiciatur, simulque conscientiæ consulatur tranquillitati, hæc a parocho, & confessario respective, illi, qui dispensationem obtinuit, sunt insinuanda. I. Pro certo haberi debet, legitimam censeri prolem, quando impedimentum non innotescit, & unus ex conjugibus rite contractum fuisse matrimonium arbitratur coram parocho celebratum. II. Quando revera ex supradicta renovatione consensus gravissima provenirent incommoda ad majorem Pœnitentiarium iterum est recurrendum, qui sane magnis recensitis difficultatibus adductus, vel aliquid de severitate remittet, vel necessarias facultates a Pontifice postulabit: qui, si non agitur de impedimento erroris personæ, quod ad naturale jus refertur, sed de aliis a jure scripto statutis, non solum de medio auferre poterit incommoda ex invalido matrimonio secuta, legitimam etiam prolem, si opus fuerit, declarando, sed etiam ob naturalem consensum ab ini-

mutuus consensus, sed sine parochi, & testium interventu (imo etiam sine præsentia executoris literarum S. Pœnitentiariæ) hæc enim solemnitas solum requiritur, quando matrimonium contractum fuit coram dictis parocho, & testibus cum impedimento publico, ut decrevit eadem S. Pœnitentiaria auctoritate S. Pii V. prout ex authenticis documentis id tamquam certum ostendit Benedictus XIV. in cit. Institutione §. LXIII.

VII. Quoad clausulam = *Injuncta ei pro modo culpa gravi pœnitentia salutari, & confessione sacramentali, semel quolibet mense per tempus, arbitrio tuo statuendum, aliisque injunctis de jure injungendis* = Hæc pœnitentia injungi debet a confessario executore, juxta arbitrium boni viri, regulatum a Jure, & præcipue spectatis conditione, ætate, & sexu illius, cui pœnitentia ipsa injungitur. Menstrua autem pœnitentia, singulis mensibus peragenda numquam prætermitti potest sine gravi peccato. Idem militat de aliis pœnis, infligi solitis.

VIII. Quoad clausulam = *In foro conscientiæ, & in sacramentali confessione tantum, & non aliter* =

Vi hujus clausulæ dispensatio non aliter executioni demandari debet, quam in sacramentali confessione post impertitam a censuris, & peccatis absolutionem, cum apposita sit, tamquam conditio, sine qua non, ut præseferunt *ly tantum, & non aliter*.

IX. Quoad clausulam = *Ita, quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judiciario nullatenus ei suffragetur* = Hujus clausulæ vi, si contigerit, etiam post contractum matrimonium, vigore dispensationis, impedimentum ex occulto publicum fieri, poterit loci Ordinarius contra conjuges procedere, & erunt separandi. Hac tamen separatione non obstante, ii adhuc in foro conscientiæ sunt veri conjuges; & si tempore separationis, remoto scandalo, debitum conjugale sibi invicem reddant, nullius criminis rei erunt; per obtentam enim dispensationem, impedimentum, quod tunc erat occultum, vere sublatum fuit. Quinimo, si Episcopus moneatur secreto ab eo, qui Pœnitentiariæ literas executioni demandavit, de obtenta dispensatione, ejus testimonio debet omnino aquiescere, nec ullam afferre dispensatis molestiam; alias recurritur ad Cardinalem Majorem Pœnitentiarium, qui eidem Episcopo injunget, ut ab omni molestia, judicioque abstineat. Ita Benedictus XIV. in laudata Instit. §. LI.

X. Quoad clausulam = *Nullis super his testibus adhibitis, aut literis datis* = Satis provisum est in tur, hanc facere possit, seq. tueatur iisdem literis, quas secreto apud se retinebit.

Quando vero concubinarii pro veris conjugibus habiti ligantur impedimento dirimente, tunc S. Pœnitentiaria duas seorsum literas concedit: in primis dispensat super impedimento, additque laceratis: in secundis tribuit parocho facultatem, ut ineatur matrimonium coram se, & testibus absque mandato eas lacerandi, simulque jubetur in libro adnotare idem matrimonium, ea diligentia, quam Benedictus XIV. præscribit in Const. de matrimoniis conscientiæ, quam legespost, *cap. II. Quod nobis, de Clandestin. despons.* Sect. DCLXXIV. Atque ita tum conjugum, procreatorumque liberorum, tum ejusdem parochi indemnitati consulitur.

Quibus omnibus serio, & accurate perpensis, postquam hujusmodi literarum executor consueta verba absolutionis pronunciaverit (si agitur de matrimonio ineundo, in quo casu executor est parochus, non simplex confessarius utatur hac formula = *Et insuper auctoritate Apostolica, mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento, ut præfato impedimento non obstante, matrimonium cum dicta muliere publice, servata forma Concilii Tridentini, contrahere, consummare, ac in eo manere licite possis, & valeas. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen* =.

Insuper, eadem auctoritate Apostolica, prolem, quam ex matrimonio susceperis, legitimam fore nuntio, & declaro. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Si vero agatur de matrimonio jam inito, parochus, vel confessarius utatur hac sequenti = *Et insuper auctoritate Apostolica, mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento, ut eo non obstante, matrimonium consummare, & in eo remanere licite possis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Et pariter, eodem auctoritate Apostolica, prolem, si quam susc episti, & suscepris, legitimam fore decerno, & declaro. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen* =.

His, peractis literas, seu diploma dilaceret, si illud indicatur *laceratis*, ex explanatione hactenus expositarum clausularum, executor earundem literarum, sive parochus sit, sive simplex confessarius respective, regulam sibi figere poterit pro intellectu aliarum clausularum, quas juxta diversi facti speciem, & circumstantias S. Pœnitentiaria apponere censuerit.

Finis Decretalium, ex Libro IV. excerptarum.

PARS

non olim [ideſt non ante] ſed tunc ad Primates cauſa ejus canonice deferatur.

In hac Decretali præcipitur, cauſas criminales Epiſcoporum deferendas eſſe ad Primates, ideſt Patriarchas. Verum hodie ex Concilio Trident. earum delatio, & cognito privative ſpectat ad Romanum Pontificem, ut etiam uſque a ſeculo II. in uſu erat; quandoquidem Comprovinciales, & Metropolitani audire tantum poterant eaſdem cauſas, ſed non definire, prout ex *Can. VII. Quamvis, cauſ. III. quæſt. VI.*

Circa dictas cauſas laudatum Trident. ſtatuit.

I. Epiſcopos non eſſe citandos, ut perſonaliter compareant, niſi ex cauſa, ex qua deponendi, aut privandi eſſent, *cap. VI. ſeſſ. XIII.* ibi.

Epiſcopus, niſi ob cauſam, ex qua deponendus, ſive privandus veniret, etiamſi ex officio, aut per inquiſitionem, ſeu denunciationem, vel accuſationem, ſive alio quovis modo procedatur, ut perſonaliter compareat, nequaquam citetur, vel moneatur.

II Non eſſe in cauſa criminali teſtes contra eos recipiendos, niſi conteſtes, & bonæ converſationis, exiſtimationis, & famæ fuerint, hoſque graviter puniendos eſſe, ſi odio, temeritate, aut cupiditate aliquid depoſuerint, ut *cap. VII. ejuſdem ſeſſ.* ibi.

Teſtes in cauſa criminali ad informationem, vel indicia, ſeu alias in cauſa principali contra Epiſcopum, niſi conteſtes, & bonæ converſationis, exiſtimationis, & famæ fuerint, non recipiantur: & ſi odio, temeritate, aut cupiditate aliquid depoſuerint, gravibus pœnis multentur.

III. Eorundem Epiſcoporum cauſas, quando pro objecti criminis qualitate comparere debent, coram Pontifice referendas, ac per ipſum terminandas eſſe, ut *cap. VIII. cit. ſeſſ.* ibi.

Cauſæ Epiſcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipſum terminentur.

Et *cap. V. ſeſſ. XXIV. de reformat.* ibi.

Cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis, quod abſit, quæ depoſitione, aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantum Summo Romano Pontifice cognoſcantur, & terminentur.

IV. Ut cauſæ, quæ contra præfatos Epiſcopos criminaliter accuſatos extra curiam neceſſario committuntur, nemini committi debent, niſi Metropolitano, aut Epiſcopo, ſpeciali commiſſione ipſius Papæ manu ſignata, eligendo, pro ſumenda facti inſtructione, ſententia definitiva ipſi ſoli Papæ reſervata, ut mox cit. *cap. V.* ibi.

Quod, ſi ejuſmodi ſit cauſa, quæ neceſſario extra romanam Curiam ſit committenda; nemini prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis, aut Epiſcopis, a Beatiſſimo Papa eligendis. Hæc vero commiſſio, & ſpecialis ſit, & manu ipſius Sanctiſſimi Pontificis ſignata; nec unquam plus his tribuat, quam ut ſolam facti inſtructionem ſumant, proceſſumque con-

loquitur supra allatum *cap. VI. sess. XIII.* juxta Gonzalez *ad regulam VIII. Cancellariae Glossa XLI. n.* 5. intelligi debere de Episcopis non residentibus = Episcopos autem residentes, etsi causa sit atrocissima, v. g. haeresis, aut laesae majestatis, non posse citari, aut moneri ad personaliter comparendum, nisi de expressa commissione, & speciali, manu Papae signata =.

Nota II. Etiam causas criminales minores Episcoporum deferendas esse ad Summum Pontificem, & ab ipso definiendas, quando Concilium provinciale vel numquam, vel nisi post longum tempus convocatur; ne remaneant indecisae, vel dicantur suspensae.

Ad hunc finem Sixtus V. erexit Congreg. S.R.E. Cardinalium super consultationibus Episcoporum, quae est duodecima, inserta in Constit. *Immensa* 1. *Feb.* 1587. eidemque facultatem concessit in Constit. 74. quae incipit: *Eximiae*, cognoscendi causas Episcoporum; in quibus tamen non requiritur discussio formalis processus (in his enim se non ingerit, ut declaratum est etiam in reformatione ultima Innocentii XII. & controversias eorundem, etiam a subditis promotas, ac testatur Petra *tom.* 1. *Commentar. ad Constit.* 2. *Leo-* viis recursibus contra Episcopos, supplicibusque libellis partium; ut scilicet praefati Eminentissimi PP. cum matura consideratione, ac diligenti informatione extrajudiciali, passim edant rescripta opportuna, quoad excessus, vel indemnitatem Episcoporum. Subdit nihilominus idem Petra, pluribusque ostendit, facultatem cognoscendi causas, etiam majores Episcoporum, & quorumcumque Praelatorum exemptorum, etiam archiepiscopali, primatiali, vel majori ecclesiastica dignitate praeditorum, competere Auditori Camerae, tum ex quadam Constit. Gregorii XIV. cum ex alia Pauli V. quae est 28. ejusdem incip. *Eximiae tom.* 3. *Bullar.* ubi revera §. 12. Auditor Camerae declaratur Judex ordinarius omnium praedictorum, tam per accusationem, quam per denunciationem, instigationem, & inquisitionem, in casu omnium, & singulorum, ac quorumcumque, & quantumcumque enormium criminum, delictorum, & excessuum, tam in Urbe, quam extra commissorum; nec non quoad poenas contra culpabiles repertos, juxta excessuum exigentiam. Vide eundem Petra ex professo tractantem rem praesentem per fere totam cit. Sect. ubi docte etiam opposita resolvit.

SECTIO DCCXLIII.

CAPUT VIII. ACCUSASTI, *ex Decretali desumpta a Brochardo ex cap. XXV. Poenitentialis romani.*

Accusasti aliquem; & per tuam accusationem occisus est; nisi pro pace hoc feceris. XL. dies in pane, & aqua [quod carena vocatur] cum septem sequentibus annis poeniteas. Si autem per tuam delaturam debilitatus est, per tres debes Quadragesimas poenitere.

Poenitentia hic injuncta falso accusanti, hodie obsolevit, ut alibi ostendi, tam in foro conscientiae, quam in foro externo, & in hoc hujusmodi reus punitur poena falsariis, vel calumniatoribus debita.

SECTIO DCCXLIV.

CAPUT X. CUM P. MANCONELLA, *ex Decretali Alexandri III. scripta Electo Calaciae, vulgo Calazo in Campania.*

Cum P. Manconella Presbyter ex una parte, & Bonus Presbyter, & I. Bonus Cocti laicus, frater ejus ex altera, in nostra essent praesentia constituti: eundem I. quia laicus erat, in dicti P. accusationem non duximus admittendum. Cumque praefatus B. eundem P. super crimine simoniae constantius accusaret, nos eum; quia in testimonium illius causae adductus fuerat, & quia praedictus I. frater ejus ipsum P. coram te prius accusaverat, ab

S ta, & de vinolentia, & quod in taberna pernoctaverit, ita quod altera die, nulla præmissa dormitione, Missam cantasset (& infra.) Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in judicio ante Episcopum suum, sive accusatus, vel ad rationem positus, sine coactione fuerit confessus, ei super eadem Ecclesia perpetuum silentium imponatis, ipsum ab impetitione B. desistere compellentes. Cæterum, si eidem fuit Ecclesia canonice concessa, & tradita, & postea de crimine aliquo non fuit convictus, propter quod de jure debeat spoliari, vel post appellationem (sicut aliquando allegavit) Ecclesia illa fuerit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui, & in pace dimitti.

Casus hujus Decretalis est: quidam parochus vino deditus, cum in taberna pernoctasset, sequenti die, nulla præmissa dormitione, Missam celebravit; de quo, si aut legitime convictus, aut post accusationem, vel inquisitionem ultro id ipsum fuerit confessus mandat Pontifex, illum parochiali Ecclesia privari, si eidem ad tempus tantum commendatam fuisse constiterit. Secus autem, si perpetuam de illa institutionem, & investituram obtinuisset: in quo casu declarat Pontifex, privari non posse, nisi convictus fuerit de crimine, cui ex juris dispositione annexa est privatio beneficii.

Hanc Decretalem transcripsi, ut palam fiat, qualis sit illius germanus intellectus in ea parte, in qua videtur decerni, puniendum esse Sacerdotem, qui post cibum, vel potum sumptum ante mediam noctem, postridie celebrat, non præmissa dormitione, ne aliquibus scrupulus fortasse ingeratur, Missæ sacrificium celebrari, aut Eucharistiam sumi nullatenus posse ante cibi, vel potus digestionem, somni adjumento obtinendam: quemadmodum nonnulli per errorem senserunt tam ex hac Decretali, quam ex Glossa verbo *Minimum* ad Canonem II. *Concilii Toletani VII.* relatum a Gratiano *in Can.CXVI. Nihil, causa VII. q.I.* contra communissimam, & ubique receptam doctrinam, quam post S. Thomam *III. par. quæst.* 80. *art. VIII. ad* 5. sine ulla hæsitatione secuti sunt DD. cumulate hic a Gonzalez relati: cum ad essentiam Jejunii communicaturis ab Ecclesia præscripti non requiratur cibi, aut potus concoctio, sed omnimoda abstinentia alterutrius sumptionis, etiam in quantacumque minima quantitate: alias qui stommachi debilitate laborant, eruditæque adhuc sequenti die patiuntur, prohiberentur a receptione hujus Sacramenti.

Germanus itaque transcriptæ Decretalis intellectus is est, ut parochus iste puniri debuerit, non quia post potationem nullam præmisserit dormitionem, sed quia potationi indulserit etiam post mediam noctem, ut clare infertur ex verbo illo *pernoctaverit*, quod significat totam noctem; & sic quod celebraverit non jejunus,

Cum autem in ea statuatur, non esse spoliandum beneficio, ad quod quis perpetuo institutus est, nisi propter crimen, quod de jure privationem inducit, si cupias scire quæ sint crimina, propter quæ Jure Decretalium quicumque beneficiatus beneficiis, vel ipso facto privantur, vel privari possint, adeas Rebuffum, Pastorem, Loterium, Cabasutium *Theor. & Prax. jur. Canc* & Petrum Gibert *tom III. tractat. de benef.* Hic subdam quæ a Concilio Tridentino recensentur.

I. Si turpiter, & scandalose vivunt, si postquam præmoniti, correcti, & castigati fuerint, adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent *cap.VI. sess. XXI. de reform.*

II. Si ultra bimestre absentes, & per edictum citati, contumaciter absint. Censetur autem contumaciter abesse, si post adhibitas censuras, & sequestrationem, ac subtractionem fructuum, aliaque juris remedia pergant abesse *cap.I. sess. XXIII. de reform.*

III. Si excommunicatus, post legitimas monitiones non resipuerit, & censuris ligatus, in illis per annum insorduerit, contra eum, tanquam de hæresi suspectum, procedi, adeoque etiam a beneficio deponi poterit, *cap.III. sess. XXV. de reform.*

IV. Si concubinarius fuerit, aut mulierem, de qua possit haberi suspicio, domi, vel extra detineat, aut cum ea ullam consuetudinem habere audeat, & a superioribus monitus, ab ea se non abstinuerit, tertia parte fructum beneficii ipso facto sit privatus. Si vero in eodem delicto perseveret cum eadem, vel alia fœmina, & secundæ monitioni non parverit, non solum

SECTIO DCCXLVI.

CAPUT XIII. MEMINIMUS, *ex Decretali Alexandri III. ignotum, cui rescripta.*

MEminimus tibi mandasse, ut C. Abbatissæ, cujus electionem confirmavimus, munus benedictionis impendere procurares. Sed quia H. pro alia parte a te ad nostram audientiam appellavit, proponens, quod de simonia accusaret eandem, mandatum nostrum distulisti effectui mancipare. Quia vero te non decet in hac parte appellationi ejusdem H. deferre, cum idem illius manifestus fuerit inimicus, & contra eam testimonium tulerit; mandamus, quatenus (cum inde fueris requisitus) præfatæ Abbatissæ munus benedictionis non differas impartiri.

Duo in hac Decretali incidenter extra Rubricam tituli decernuntur. I. Quod Abbatissa, post electionem confirmari debeat a Superiore, & in casu hujus Decretalis, a Summo Pontifice, cui monasterium, quod hic eruitur fuisse immediate subjectum, prout etiam in terminis hujus subjectionis declaratur a Bonifacio VIII. *cap. XXXVI. Si Abbatem, de Elect. in VI.* Si vero monasterium Sedi Apostolicæ non sit subjectum, confirmatio facienda sit ab Episcopo.

II. Ut si Abbatissa munus benedictionis expetierit, ab Episcopo impendatur.

Ad benedictionem quod spectat, quæ sit hodierna Ecclesiæ disciplina, satis ostendi in Clementina *Attendentes, de statu Monachor.* Sect. DLXII. p. 373.

Quoad confirmationem vero, cum ex contraria hypothesi Decretalis, si nempe Monasterium S. Sedi non sit immediate subjectum, clare ut dixi, infertur spectare ad Episcopum, non semel ortum est dubium, an ad eum etiam spectet, si agatur de Monialibus Ordinibus regularibus subjectis in vim Constitutionis Gregorii XV. *Inscrutabili, nonis Feb.* 1622. in qua conceditur Episcopo facultas interessendi una cum Superiore regulari electioni Abbatissæ: sed eodem dubio proposito S. Cong. Conc. his verbis extenso inter alia num. V. = An per eandem Constitutionem in illis verbis = possit Episcopus una cum Superioribus regularibus quarumcumque Abbatissarum electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere, jus Abbatissas confirmandi Episcopis attributum censeatur =.

S. Congregatio respondit = Ad V. Jus confirmandi Abbatissas minime fuisse Episcopis per Constitutionem attributum = ut videre est in calce ejusdem Constitutionis una cum approbatione Urb VIII.

Neque itidem ex decreto Cong. Episcopor., & Regul. sub die 15. Maii 1671. relato a Ferraris *Prompta Bibliotheca verb. Abbatissa num.* 38. potest Episcopus interesse confirmationi ejusdem Abbatissæ, quæ penes aliquos Regulares quotannis fieri solet.

In proposito casu transcriptæ Decretalis, causa cur Episcopus distulerit benedictionis munus Abbatissæ impartiri, asseritur, quod accusata fuerit de simonia; ignoratur tamen, an hæc intercesserit in electione, vel ob aliquod aliud caput. Controvertitur autem a Canonistis, an simonia locum habere possit in electione Abbatissæ, cum Abbatissatus neque sit beneficium proprie dictum, neque officium ecclesiasticum cum jurisdictione spirituali, *Thesaurus de pœnis c. II. verb. Simonia*, §. *Amplia prædictas*, & Rota Cassiodori *decis. I. de Simonia*, affirmativam sententiam vocat tutiorem, & probabiliorem. Subdit tamen esse materiam simoniæ quoad peccatum, non vero quoad pœnas.

SE-

qui venit ad me, opere compleverint = . Ex quibus auctoritatibus manifeste probatur, quod non solum cum subditus, verum etiam cum Prælatus excedit, si per clamorem, & famam ad aures superioris pervenerit, non quidem a malevolis, & maledicis, sed a providis, & honestis, nec semel tantum, sed sæpe, quod clamor innuit, & diffamatio manifestat, debet coram Ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari, ut (si rei popolscerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam idem sit accusator, & judex, sed quasi denunciante fama, vel deferente clamore, officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius, tamen est observandum in Prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideo Sancti Patres provide statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facile admittatur, ne, concussis columnis, corruat ædificium; nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verum ita voluerunt providere Prælatis, ne criminarentur injuste, ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter: contra morbum utrumque invenientes medicinam congruam: videlicet, ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, id est, degradationem intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ut jam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum, & puniendum ejus excessus, non ex odii fomite, sed ex charitatis procedatur affectu: quatenus, si fuerit gravis excessus, etsi non degradetur ab Ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino; quod est secundum sententiam evangelicam a villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem. Debet igitur esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit; & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi se ipsum; & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, (ut quid, & a quo sit dictum appareat) publicanda, necnon exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ: ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet Prælatus assurgere, quanto damnabilius eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compendium ad grave dispendium veniatur; sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitativa monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio prævenire; illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum, quæ (cum causa requirit) facilius, & liberius a suis possint administrationibus amoveri.

In hac Decretali, innovata a Conc. Tridentino *cap. V. sess. XXIV. de reform.* præscribitur theoria, & praxis instituendæ inquisitionis contra Episcopos, & subditos super excessibus, de quibus fuerint graviter diffamati.

Ad Episcoporum excessus quod spectat, jam ostendi ex cit. *cap. V. Trid.* Sect. DCCXLII. hodie eorum cognitionem privative ad Summum Pontificum pertinere.

Ad

cienda, processerit, te præsente, nec reclamante, aut quidquam super hoc excipiente (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem eorundem criminum inquirendam; processum hujusmodi ex eo, quod non fuit de infamia primitus inquisitum, ulterius impugnare nequibis.

Ad secundum vero quod spectat, nempe quoad capituli consilium ab Episcopo exquirendum, hodie ex communi Canonistarum sententia, Fagnani potissimum ad hanc eandem Decretalem num. 14. Episcopus contra capitulum præscripsit, ut ipse solus de criminibus inquirat. Et hanc præscriptionem valere expresse declaravit etiam Bonifacius VIII. in sequenti *cap. III. Non est, de consuetud. in VI.* ibi,

Non est, dum tamen alias sit præscripta canonice consuetudo, quam allegat Episcopus, reprobanda, quod in inquirendis, puniendis, & corrigendis subditorum excessibus consilium sui capituli requirere minime teneatur.

Quæ tamen præscriptio locum non habet in capitulis, quæ exemptionis privilegio, vel alio speciali jure se tuentur adversus jurisdictionem Episcopi: tunc enim hic non potest solus procedere, sed servare debet formam a Concilio Tridentino præscriptam *cap. VI. sess. XXV. de reform.* ut notavi *in cap. Irrefragabili, tit. de Offic. Judic. Ordin.* Sect. CLXXXI. pag. 107.

SECTIO DCCXLVIII.

Caput XXV. Sicut olim, *ex Decretali ejusdem Innocentii III. in Concilio Lateranensi IV. celebrato An. 1215.*

Sicut olim a Sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis provincialia non omittant Concilia celebrare; in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, canonicas regulas, maxime quæ statutæ sunt in hoc generali Concilio, relegentes, ut eas faciant observari, debitam pœnam transgressoribus infligendo. Ut autem id valeat efficacius adimpleri per singulas diœceses statuant personas idoneas, providas videlicet, & honestas, quæ per totum annum simpliciter, & de plano absque ulla jurisdictione solicite investigent, quæ correctione, vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & Suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti, ut super his, & aliis, prout utilitati, & honestati congruerit, provida deliberatione procedant; & quæ statuerint, faciant observari; publicaturi ea in episcopalibus Synodis, annuatim per singulas diœceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, a sui executione officii suspendatur.

In hac Decretali statuit Pontifex. I. Ut semel in anno celebrentur Concilia provincialia, ad Cleri præsertim excessus corrigendos. II. Ut hunc in finem deputentur in qualibet diœcesi personæ idoneæ, quæ per totum annum absque ulla jurisdictione, & de plano investigent, quæ vel correctione, vel reformatione indigeant, eisdem Conciliis deferenda. III. Ut quotannis celebretur Synodus diœcesana, in qua quæ in dictis Conciliis statuta fuerint, publicentur: additurque pœna, ferendæ tamen sententiæ, a sui executione officii hoc statutum adimplere negligentibus.

Ad primum quod attinet: hæc fuit Ecclesiæ disciplina. Ex Canone V. Nicænæ œcumenicæ Synodi, habitæ an. 325. Concilium provinciale celebrari debebat bis in anno. Ex Canone vero VIII. Generalis VI. Synodi Constantinopolitanæ, nempe III. celebra-

convincit Archiepiscopatuum, & Episcopatuum latitudo, Cleri amplitudo, sumptuumque magnitudo, qui pro his Synodis requiruntur: ita Wagnerk. ad. supra transcriptum *cap Sicut olim*, *in Commentariis exegeticis SS. Canonum*. In Italia etiam, teste Cardinal. de Luca *discurs. XXX. Conc. Trid.* = Nimium rara est, adeout in hac re præsens (Tridentini) decretum pene ab aula recessisse videatur.... quare (ita prosequitur laudatus Auctor) ex iisdem, aliisque rationibus (dissentionum nempe inter Metropolitanos, & Suffraganeos) prohibita quoque fuit convocatio Synodi provincialis, inconsulta hac S. Cong. Concilii, quæ aliquando, sed raro, Suffraganeorum informationibus prius auditis, omnibusque diligenter pensatis, id demandare solet =.

Quod ad secundam allatæ Decretalis partem pertinet, ad deputationem nempe personarum, quæ corrigenda investigent, & provinciali Concilio referant, in desuetudinem penitus abiit, etiam in iis Provinciis, in quibus adhuc forte viget disciplina convocandi Concilii, ut in confesso est apud omnes.

Quoad tertiam vero, de onere videlicet diœcesanæ Synodi semel in anno celebrandæ, hæc habet dictus de Luca loc. cit. „ Quo vero ad Synodum diœcesanam pariter usus parum recepit hujus decreti observantiam circa tempus, ut scilicet singulis annis celebrari deberet, cum ista frequentia, nedum Episcoporum, sed etiam subditorum, superfluam incommoditatem, aliaque inconvenientia potius producere videatur; ideoque rara pariter est praxis, ut scilicet Episcopus pene unica Synodo, toto tempore præsulatus contentus esse soleat, atque plures omnino abstineant, demandando observantiam Constitutionum synodalium Prædecessorum". Ita etiam nimium benigne hoc Tridentini præceptum moderantur DD. relati a Benedicto XIV. *lib. I. cap. VI. num. 5. de Synod. diœc. edit. an. 1755.* quibus tamen objicienda sunt verba ejusdem Pontificis, ibi „ Nos vero, quamquam non negemus, potuisse Tridentini decretum contraria consuetudine nonnihil emolliri, & temperari; non idcirco tamen approbamus effrænem istam licentiam, quam privati Doctores sibi usurpant, illud pro libito, etiam contra expressa ejusdem verba, interpretandi, & limitandi: neque illos excusamus Episcopos, qui, cum nihil sit, quod eos impediat ex sola socordia, & negligentia, Synodum facere prætermittunt; eosque magis redarguimus, qui cum plures annos diœcesim gubernaverint, ne de cogenda quidem Synodo unquam cogitarunt; hi enim, cæterique, qui ex mera incuria, & inertia præfato Tridentini præ- ... di coactione, ne novarum Constitutionum in dies accessione, commissæ sibi diœcesis status perturbetur: nam in primis necesse non est, ut novæ Constitutiones in Synodo edantur, sed quandoque expedit, solam urgere executionem illarum, quæ jam sancitæ fuerunt .... Deinde difficile videtur hoc tempore, quo ecclesiastica disciplina quotidie consenescit, & labefactatur, aliquam inveniri diœcesim, cui opus non sit ulla nova Constitutione, qua saltem antiquæ leges corroborentur, & quæ morum corruptela pene obsoleverunt, reviviscant ".

Ex quibus verbis patet, Pontificem excusare Episcopos, diœcesanam Synodum cogere prætermittentes ob certa dumtaxat, quæ observari possent, impedimenta, ut etiam innuit in Constitutione *Quamvis paterna 26. Augusti 1741. §. III.* in qua permittitur Episcopis eligere extra Synodum, si hæc non celebretur, Judices synodales cum consilio capituli, cujus Textum habes supra ad *cap. Statutum*, *de Rescriptis in VI.*

Cæterum, posito quod provinciale Concilium celebratum fuerit, tenetur Episcopus post sex menses ab illius celebratione, præfatam Synodum cogere, ut in ea publicentur dicti Concilii decreta. Cumque dubitatum fuerit in Cong. Conc. ut refert Fagnan. in cit. *cap. Sicut olim*, an eam negligens, incurreret pœnam suspensionis duorum mensium, juxta *Can. Decernimus XVII. dist. XVIII. desumptum ex cap. VI. Conc. Toletani XVI.* Cong. respondit = Episcopum teneri ad congregandam dictam Synodum diœcesanam juxta dict. cap. fin. & DD. ibidem. Nec Tridentinum Concilium Episcopum ab hoc onere liberavit: ideo ad tollendum omnem scrupulum ab eo, qui omisit eam Synodum celebrare, petendam absolutionem a Papa, & monendum Episcopum per literas Congreg., ut deinceps servet. d. cap. fin. =

Nota I. Quod si Episcopus habeat duas Cathedrales unitas, tenetur Synodum alternatim celebrare in ambabus, ex decreto dict. Congr. *in Ampurien. 8. Maii 1694. ut lib. LXIV. Decretor.*

Nota II. Quod, licet Tridentinum loc. citato nullam mentionem faciat pœnæ inferendæ recusantibus accedere ad Synodum diœcesanam, si de jure ei interesse teneantur, possunt tamen per Episcopum censuris, aliisque pœnis, etiam pecuniariis, coerceri; prout etiam ii, qui vel ad eam ita cunctanter se conferunt, ut perveniant, cum jam absoluta est, vel priusquam absolvatur, recedunt, ut ex declaratione Cong. Conc. probat laudatus Bened. *in cit. tract. lib. III. cap. I. n. 5. & cap. XII. num. 1. & 2.*

De Synodo diœcesana, quotannis peragenda agi-

CUM fortius punienda sint crimina, quæ insontibus, & maxime sacratis hominibus inferuntur, quam sitis culpabiles, qui in causa Joannis diaconi resedistis, attendite, ut Hilarium criminatorem ipsius nulla ex definitione vestra pœna proveniens castigaret (& infra.) Quia ergo tantæ nequitiæ malum sine digna non debet ultione transire, jubemus eundem Hilarium prius Subdiaconatus, quo indignus fungitur, privari officio, & verberibus publice castigatum in exilium deportari.

Verberatio, quæ inter cæteras pœnas hic puniendum statuitur Clericum calumniatorem, ex contraria, & longissima consuetudine non est amplius in usu, ut præter testimonium *Clari §. final. qu. LXX. num.* 2. patet ex praxi ecclesiasticorum tribunalium.

S. Pius V. & Gregorius XIII. varias pœnas inflixerunt contra calumniatores, & alienam famam lædentes libellis famosis, quorum Constitutiones habes infra *tit. XVI. de Maledicis*.

Benedictus XIV. Constit. *Sacramentum pœnitentiæ* 1. *Junii* 1741. §. *Et quoniam*, reservavit Summo Pontifici absolutionem cujuscumque personæ, falso, vel per se de solicitatione accusantis innocentes confessarios, vel procurantis, ut id ab aliis fiat: qui casus est eidem Pontifici reservatus, licet nullam censuram adnexam habeat, ibi.

Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliarum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud ecclesiasticos Judices falso solicitationis insimulant. Ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes confessarios impie calumniando, vel scelesto procurando, ut id ab aliis fiat, a quocumque Sacerdote, quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, præterquam a Nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam Nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

Et nota, quod dictus casus est Papæ reservatus, etiam post factam a falso accusante retractationem.

Propositiones proscriptæ ab Innocentio XI. circa calumniatores sub die 2. Martii 1679. sub pœnis in eas docentes, defendentes, edentes, aut de iis etiam disputative publice, aut privatim tractantes, nisi forsan impugnando, excommunicationis ipso facto incurrendæ, & Papæ reservatæ, ac prohibitionis in virtute S. obedientiæ, & sub interminatione divini judicii eas a quoquam ad praxim deducendi, sunt in ordine la.

XLIII. Quid, non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere.

XLIV. Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat: & si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in tota Theologia.

SE-

In hac Decretali Innocentius, statuit istum calumniatorem admittendum esse ad purgationem canonicam, antequam condemnetur, aut absolvatur, & interim, donec se purgaverit, suspendatur, ab officio, & beneficio.

Verum cum hodie purgatio canonica fere in desuetudinem abierit, ut, notabo in dicto titulo alias innui, & ideo contra calumniatores, qui ad se purgandum amplius non admittuntur per hoc remedium, procedendum erit prout de jure, pro qualitate delicti.

Titulus III. De Simonia.

SECTIO DCCLI.

Caput I. In ordinando, *ex Decretali, juxta Gonzalez, desumpta a Canone V. Synodi Romanæ, celebratæ a S. Gregorio Magno an. 595.*

Hæc Decretalis penes Gonzalez diversum habet initium idest *Antiquam*, ac de Episcopi ordinatione procedit, ut videri potest apud illum. Sed cum in Codice Decretalium, quo in scholis utimur, his sequentibus terminis eandem expressam habeamus, & sub quibus eandem commententur Jo. Andr., Fagnanus, aliique celebriores canonici juris Interpretes: Ideo cum eisdem hic eam transcribo.

IN ordinando (& infra.) Sicut non debet Episcopus manum, quam imponit, ita nec minister, vel notarius in ordinatione ejus vocem, vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur, vel usu pallii, seu chartis, atque pastellis, eum, qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

Cum tot Ecclesiæ legibus prohibitum jam fuerit quidquam recipere pro collatione Ordinum, temporibus Gregorii cæpit consuetudo, ut Ordinatores nomine pastus, seu pastelli, aliquid exigerent ab ordinatis; quod occasionem præbuit eidem Gregorio, ut præsenti Canone eandem prohibitionem innovaret, pastellique usum speciatim interdiceret, prout etiam interdictus legitur a Paschali I. & Innocentio II. in *Can CVII. Si quis objecerit, & Can. CXV. Si quis prabendas, caus I. q. 3.*

Quas pœnas hodie incurrant tam Ordinans, quam ordinatus symoniace, & quæ limitatio huic prohibitioni accesserit ex decreto Concilii Tridentini, & taxa innocentiana, tam quoad Ordinatores, quam quoad notarios, exponam infra parte II. ad *caput I. sess. XXI.* ejusdem Trident.

SECTIO DCCLII.

Caput III. Si Dominus, *ex Decretali, tributa Adeodato, seu Deodato Papæ.*

SI Dominus, & Magister omnium, qui sine peccato fuit, accusandi licentiam uni dedit, (& infra.) Non igitur quilibet catholicus est respuendus, sed ut veritatem asserat ad propalandam simoniacam tabiem (idest pravitatem) magnis est precibus exhortandus.

Hæc Decretalis, in qua statuitur, neminem catholicorum excludi ab accusatione simoniacæ labis, magis explicatur sequenti Decretali relata in *cap. VII. Tanta, hoc tit.* eidem Deodato tributa, in qua ad hujusmodi accusationem admittuntur, tam servi contra dominum, quam quilibet criminosi, adinstar

ſpuendum eſſe Judæum , & hæreticum ; excepto caſu, ſi ſimonia adjunctam haberet hæreſim, puta, ſi ſimoniacus crederet cum pertinacia , ſpiritualia , aut ſpiritualibus adnexa poſſe temporali pretio comparari ; tunc enim admitti debet , vel ut accuſator , vel ut teſtis, juxta *cap. XIII. Contra , de Hæretic. in VI.*

Nota II. Quod ex Extravaganti Pauli II. *Cum deteſtabile* , relata inter *Extravagantes communes* , *hoc eod. tit. cap II.* nedum quilibet catholicus reſpuendus non eſt ad revelandum ſimoniacum , ſed etiam revelare tenetur , ſi agatur de crimine ſimoniæ com-

Cum deteſtabile 15. *Kal. Junii* 1434. ubi imponitur hoc idem onus ſub eadem pœna = Sed hodie (teſte *Theſaur. de pæn. eccleſ. cap. II. verb. Simonia n.* 10. cum D. D. ibi cit.) hæc obligatio non eſt in uſu = .

Nota III. Quod cum in ſecunda Decretali dixerit , omnem peccatorem Miſſam cantare poſſe præter ſimoniacum , eſt intelligendus , declaraſſe , licere cuilibet alteri peccatori Sacerdoti poſt pœnitentiam Miſſam celebrare , non autem ſimoniaco , etiam poſt peractam pœnitentiam , cum quo non ſolet diſpenſari, ut in Ordinibus miniſtret .

S E C T I O D C C L I I I.

Caput IV. Accusatum , *ex Decretali Deodati Papæ.*

ACcuſatum ſimoniacum neceſſe habuimus prohibere , ne Miſſarum ſolemnia celebraret, donec , quid eſſet verius , conſtitiſſet .

S E C T I O D C C L IV.

Caput V. Quoties , *ex Decretali eidem Deodato tributa , ſed eſt Divi Gregorii , Præſumptori Eccleſiæ Salonitanæ ſcripta.*

QUoties &c. Pervenit ad nos , quod per ſimoniacam hæreſim fueris ordinatus : propterea neceſſe habuimus te prohibere , ne Miſſarum ſolemnia celebrare debuiſſes, donec , quid ſit , verius diſcerneremus .

In his duabus Decretalibus ſtatuitur , ut pendente accuſatione de ſimonia , vel accuſatus , ſeu etiam de ea inquiſitus , interim ſuſpendatur a celebratione Miſſæ , ut in utraque tam accuſatus , quam inquiſitus , de facto ſuſpenſi fuerunt , quamvis propter præviam eorundem infamationem circa ſimoniæ labem de jure jam eſſent ſuſpenſi , tam quoad ſe , quam quoad alios , ut probat Fagnanus ad hanc primam Decretalem ex *Can. VI. Præter hoc , diſtin. XXXII.* itaut , inſpecta antiqui juris diſpoſitione , prohiberentur fideles audire Miſſas eorum , qui accuſati , vel inquiſiti tantum fuiſſent de ſimonia , aut de alio crimine , de quo prius præceſſiſſet infamia .

Verum hodie rigor iſte temperatus eſt a Martino V. Conſtit. *Ad evitanda ſcandala* , poſt Concilium Conſtantienſe, inchoatum a Joanne XXIII. die 5. Novembris 1414. & clauſum , ac confirmatum a laudato Martino die 22. Aprilis 1418. virtute cujus Conſtitutionis hodie „ licite (Ita Fagnan. *loc. cit.* cum „ communi) communicamus etiam in divinis officiis, „ & receptione Sacramentorum cum excommunicatis , ſuſpenſis , & interdictis , niſi ſint publice de- „ nunciati per ſententiam hominis , aut notorii Cle- „ ricorum percuſſores “ quorum percuſſio nulla tergiverſatione celari poſſit .

De hac Conſtitutione fuſior inſtituetur ſermo infra in notis ad *cap. VIII. Nulli , de Sent. excomm.* Sect. DCCCCXIX. ubi eandem leges per extenſum , ſeu Articulum in concordatis initis cum natione germanica in dicto Concilio Conſtantienſi .

SE-

In hac Decretali inter cætera prohibetur sub reatu simoniæ quidquam exigi, nec pro ingressu in Religionem, nec pro sepoltura, nec pro administratione Sacramentorum.

Quoad primum, quæ sit hodierna praxis, notabo infra ad Decretalem Urbani V. relatam in *cap. I. Sane, hoc eod. tit. inter Extravagantes commun.* Sectione DCCLXIII.

Quoad secundum, si accipiatur sepultura pro loco sacro, ubi sepeliuntur fidelium cadavera, certum est tam ex *Can. XII. Quæsta, & seqq. caus. XIII. quæst. 2.* quam ex hac Decretali, ac altera Honor. III. relata in *cap. XIII. Abolendæ, de Sepult.* citra simoniæ labem nec emi, nec vendi posse; ex communissima tamen praxi vendi potest locus honorabilior, & capella pro construenda sepultura, etiam sine beneplacito Apostol. ex decreto Congreg. Conc. 6. Septem. 1659. in *Meliten. alienat.* relat. a Card. Petra *tom. V. ad Constit. Pauli II. sect. 2. num. 18.* quod tamen requiritur, si concedatur usus capellæ, seu sepulturæ jam constructæ, *ibid. num. 19.*

Si vero accipiatur pro actu sepulturæ, seu exequiis, quid exigi possit, notabo infra ad *cap. XXIX. hoc eod. tit.* Sect. DCCLVII.

Quoad tertium, administrationem videlicet Sacramentorum, attendenda est Constitutio S. Pii V. *Cum primum*, 1. *Aprilis* 1566. qui §. *IX.* locorum Ordinarios urget, ut hujusmodi reos severissime puniant juxta Conc. Triden.

SECTIO DCCLVI.

CAPUT IX. CUM IN ECCLESIÆ, *ex Decretali ejusdem Alexandri in Concilio lateranensi III. celebr. an.* 1179.

CUM in Ecclesiæ corpore (& *infra*.) Horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, itaut pro Episcopis, vel Abbatibus, seu quibuscumque personis ecclesiasticis ponendis in sedem, sive introducendis Presbyteris in Ecclesiam, nec non & pro sepulturis, & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis aliquid requiratur. Putant autem plures ex eo licere, quia legem mortis longa invaluisse consuetudine arbitrantur, non attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam. Ne igitur hæc de cætero fiant, vel pro personis ecclesiasticis deducendis in sedem, vel Sacerdotibus instituendis, aut sepeliendis mortuis, seu benedicendis nubentibus, seu aliis Sacramentis conferendis, seu collatis aliquid exigatur, districtius prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præsumpserit, portionem cum Giezi se noverit habiturum.

In hac Decretali innovatur sub pœna simoniæ prohibitio aliquid exigendi pro institutione, installatione, vel missione in possessionem beneficii, & similium. Quam etiam innovavit Tridentinum *sess. XXIV. cap. XIV. de reformat.* mandavitque Episcopis, ut hujusmodi quascumque consuetudines tanquam pravas, & scandalosas penitus rejiciant, & aboleant sub pœnis in contrafacientes a SS. Canonibus, & Summorum Pontificum Constitutionibus contra simoniacos inflictis, quoties datum, & receptum in usos pios non convertatur, ibi.

In pluribus Ecclesiis, tam cathdralibus, quam collegiatis, & parochialibus, & earum Constitutionibus, aut ex prava consuetudine observari intelligitur, ut in electione, præsentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel alia provisione, sive

& consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam Apostolica auctoritate confirmatis: de quarum subreptione, obreptione, & intentionis defectu, Episcopus, tanquam Apostolicæ Sedis delegatus, cognoscere possit.

Huic Tridentini prohibitioni accessit Constitutio S. Pii V. *Durum nimis*, 31. *Maii* 1570. in qua eadem innovatur cum additione pœnarum, ut sequitur.

Durum nimis, & incommodum arbitramur, quod Ecclesiarum ministri in iis, quæ ad ipsorum sustentationem suppeditant, dispendia patiantur: quocirca cum hanc ad rem, simulque prohibendam ab Ecclesia Dei avaritiæ pravitatem, editas ante hac sanctiones minime satis esse intelligimus, novæ Constitutionis subsidio cogimur providere.

§. I. Cum itaque alias ex plurium Ecclesiarum cathedralium, & collegiatarum Constitutionibus, aut ex prava consuetudine observari intelligeretur, ut in electione, præsentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel alia provisione, sive admissione ad possessionem alicujus cathedralis Ecclesiæ, vel beneficii, Canonicatuum, aut Præbendarum, vel partem proventuum, seu ad distributiones quotidianas certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesve illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Ecclesiis dicuntur turnorum lucra, interponerentur, licet sancta Synodus hæc detestata, mandaverit Episcopis, ut quæcumque hujusmodi, quæ in usus pios non converterentur, atque ingressus eos, qui simoniacæ labis, aut sordidæ avaritiæ suspicionem haberent, fieri non permitterent, ipsique diligenter de eorum Constitutionibus, sive consuetudinibus super prædictis cognoscerent, & illis tantum, quas probarent, exceptis, reliquas, ut pravas, & scandalosas rejicerent; eos vero, qui adversus prædicta quavis ratione commisissent, pœnis contra simoniacos editis teneri decreverit, multorum tamen indomita cupiditate, tam prædicta, quam alia ad beneficium, & commodum ipsorum ministrorum edita, aut omnino contemnuntur, aut in varios sensus traducta perperam eluduntur.

§. II. Quare nos pro divini cultus exercitio, simulque evocatorum ad illum, auxilio plenius, evidentiusque consulendum fore rati, revocamus, & abolemus omnia, & quæcunque privilegia, consuetudines, & statuta quarumcumque Ecclesiarum cathedralium, & metropolitanarum, ac majorum, necnon collegiatarum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, aut alio quovis præsidio munita, ac etiam supra hominum memoriam, & longissimo, ac quantocunque tempore etiam continuo observata, sive pro solvendis Ecclesiarum, vel Prælatorum debitis, sive pro supportandis illorum oneribus, sive aliis etiam majoribus, maximis, & urgentissimis causis concessa, & approbata, ac etiam multiplicatis vicibus innovata, extensa, & moderata, quod vacantibus ipsarum Ecclesiarum dignitatibus, Canonicatibus, Præbendis, portionibus, beneficiis, & officiis, fructus, ac etiam quotidianæ distributiones ex eis primo ab ipso vacationis anno, aut longiore, vel etiam breviore tempore proventuri, mensæ episcopali, seu capitulari, aliove loco, integre, vel partim remaneant, seu applicentur, aut in communes usus cedant, seu inter alios Canonicos, & personas Ecclesiæ, seu capituli dividantur. Quodque nullus etiam Apostolica auctoritate provisus in Canonicum recepi, aut ad dignitatem, seu portionem, beneficium, vel officium admitti, vel alias in ejus possessionem induci possit, nisi prius de observandis hujusmodi privilegiis, consuetudinibus, & statutis juramentum præstiterit, & obtentæ illorum derogationi,

satisfactione prævia, illis per Sedem Apostolica suspensio relaxetur. Capitula vero, & collegia quæcunque ecclesiastico suajaceant interdicto, ac singulares personæ in excommunicationis sententiam incurrant, a qua, nisi in mortis articulo constituti, ab alio quam a Rom. Pont. absolutionis beneficium nequeant obtinere; decernentes hujusmodi præstita juramenta non tenere, nec quemquam illis obligari, quinimmo jurantes in hujusmodi censuram incidere, necnon irritum, & inane, quidquid secus super his per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. IV. Et nihilominus statuimus, ut ubicunque hujusmodi fructus, & distributiones fabricæ, vel sacristiæ, aut alterius pii loci usibus ultra semestre tempus reperiuntur concessi, horum dumtaxat dimidia pars ipsi sacristiæ, vel fabricæ, aut pio loco deinceps tribuatur, alteram vero Beneficiati prædicti integre percipiant.

Hanc Constitutionem innovavit Innocentius XII. additione pœnarum, ut sequitur. Constit. *Ecclesia Catholica*, 22. Septembr. 1695. cum

Hinc est, quod Nos..., omnia, & singula præmissa a præfatis Nicolao, Pio, & Gregorio Prædecessoribus constituta, ordinata, interdicta, decreta, & respective declarata, ut præfertur, expeditasque desuper illorum Constitutiones, seu literas supradictas tenore præsentium perpetuo approbamus, confirmamus, & innovamus, illisque perpetuæ, atque irrefragabilis Apostolicæ firmitatis robur, patrocinium, & præsidium adjicimus. Præterea, ut eadem præmissa firmius, atque inviolabilius de cætero observentur, ultra omnes, & singulas pœnas in iisdem Constitutionibus, seu literis impositas, privationis Dignitatum, Canonicatuum, & Præbendarum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, & quoad Regulares, etiam vocis activæ, & passivæ, ac graduum, munerum, & officiorum quorumcumque per eos respective obtentorum, perpetuæque inhabilitatis ad illa, & alia similia, vel dissimilia quæcumque in posterum quomodolibet obtinendam pœnas per contrafacientes ipso facto, absque alia declaratione incurrendas, adjungimus. Porro ad penitus extirpandum, atque evellendum abusum capitulationum, pactionum, conventionum, concordatorum, seu statutorum quorumcumque, quæ perperam, ac adversus sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum dispositionem, occurrente Ecclesiarum quarumlibet, præsertim cathedralium, & metropolitanarum, seu monasteriorum quorumvis vacatione, ab iis, ad quos electio personarum idonearum ipsis Ecclesiis, seu monasteriis ad electionem hujusmodi respective præficiendarum juxta privilegia, & indulta Apostolica eis desuper concessa, aut alias legitime spectat, sive ante, sive post electionem prædictam interdum iniri, condi, aut fieri consueverunt, motu, scientia, deliberatione, & potestatis plenitudine paribus earundem tenore præsentium omnibus, & singulis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, præeminentiæ, vel dignitatis fuerint, sub eisdem omnino pœnis superius expressis, quarum absolutionem, seu relaxationem Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti dumtaxat specialiter reservamus, districte prohibemus, & interdicimus, ne capitulationes, pactiones, conventiones, concordata, seu statuta hujusmodi ante ipsam quidem electionem, seu etiam post electionem de cætero inire, condere, aut facere audeant quovis modo, seu præsumant; illaque proinde, quatenus de facto contra præsentis nostræ prohibitionis formam inita, condita, seu facta fuerint, nulla, inania, invalida, irrita, viribusque, & effectu penitus, & omnino vacua,

Circa hanc materiam vide notanda infra ad *caput XLIV. Jacobus*, Sectione DCCLXXVIII.

Quod spectat ad exactionem pretii pro sepultura mortuorum, ac Sacramentorum administratione, attendenda sunt mox notata, & notanda infra.

SECTIO DCCLVII.

CAPUT XI. DE HOC AUTEM, *ex Decretali laudati Alexandri III, Archiepiscopo Toletano rescripta.*

DE hoc autem, quod Episcopus Oxonien. Archid. beneficium, & cuidam Clerico ante electionem suam prioratum dicitur promisisse, ut uterque consentiret eidem: tuæ prudentiæ respondemus, quod si manifestum est, eundem Archid. & Clericum ob causam illam promissa recepisse, aut exinde confessi fuerunt in jure, vel legitime convicti, ab Altaris ministerio sunt perpetuo deponendi. Si vero id manifestum est, nec tamen inde convicti, vel confessi fuerint, sed tantum publica laborant infamia, eis canonica purgatio debet indici: in qua, si defecerint, tanquam auctores tanti sunt sceleris puniendi. Regem autem, & Principes ejus debes inducere, ut, si qua receperint a prælato Episcopo, ut ejus electioni præstarent assensum, Ecclesiæ Oxonien. sine diminutione restituant, cum ea sine gravi suæ salutis periculo retinere non possint.

In hac Decretali præcipit Alexander, indici purgationem canonicam diffamatis de simonia. Verum hodie hæc fere obsolevit, ut animadvertam ad eundem titulum.

Distinctio autem, quam hic Pontifex affert inter simoniam manifestam, & occultam, attento jure, quo nunc utimur, ex Decretali Pauli II. relata in *cap. II. Cum detestabile, in Extravagan. commun. hoc eod. tit.* locum amplius non habet: sublato enim in ea inter occultam, & manifestam simoniam omni discrimine, ordinatus simoniace ipso facto ab Ordinum executione suspenditur.

Neque obiicias, S. Pium V. Const. *Cum primum*, 1. *Aprilis* 1566. quodammodo postea renovasse dictam distinctionem, statuendo, quod simoniace ordinatus, ad incurrendam suspensionem, debeat prius esse convictus simoniacæ pravitatis: *quicumque detestabile vitium simoniacæ pravitatis convictus fuerit commisisse in consequendis Ordinibus, eo ipso ab illorum executione per decennium, sine spe dispensationis, sit suspensus*. Nam, quidquid dicant aliqui, per hæc verba non negat Sanctiss. Pontifex, quod simoniacus occultus, & qui non est convictus, incurrat suspensionem; sed tantum quoad eum, qui simoniacæ pravitatis convictus fuerit, suspensionem, antea triennalem, extendit ad decennalem, insuper addendo pœnam carceris per annum, ut videri potest in eadem Constitutione. Propterea cum in præfata II. *Extravag. hoc eod. tit.* statuerit Paulus II. ut simoniaci (& quidem exprimendo *eorum quemlibet tam manifestum, quam occultum*) *a suorum sint Ordinum executione suspensi*: dicendum etiam a simoniaco occulto, & non convicto, hujusmodi suspensionem contrahi, cum hactenus revera tale statutum non fuerit ablatum, imo pluries confirmatum, ut in decursu videbitur. Textum dictæ Decretalis, *Cum detestabile*, leges infra Sect. DCCLXIX.

Notandum hic velim cum Panormitano ad hoc idem *caput num.* 5. quod quamvis pretium simoniacum regulariter restituendum sit danti; in præsenti tamen casu restituendum præcipitur Ecclesiæ, licet non provenerit ex ipsius bonis.

SE-

sed ex hodierna disciplina tu tene notata in antecedenti Sectione.

Circa distinctionem, quam affert inter simoniam manifestam, & occultam, idem judicium esto ac in eadem praecedenti Sectione.

Quod vero spectat ad beneficium simoniace obtentum, hic quidem eo provisus privari jubetur. Verum ex posteriori jure, ex Decretali scilicet Pauli II. relata in *cap. II. Cum detestabile, hoc eod. tit. in Extravag. commun.* cujus Textum leges infra Sectione DCCLXIX. est ipso jure privatus, ut ante omnem scilicet, adstrictus sit: in qua insuper infligitur excommunicatio latae sententiae, Papae reservata, in universos, & singulos, cujuscumque status sint, gradus, ordinis, conditionis, vel praeeminentiae, etiam cardinalatus, patriarchalis, episcopalis, regalis, vel reginalis, qui quomodolibet, dando, vel recipiendo, in hoc simoniam commiserint, ejusque mediatores.

Haec Papalis Decretalis nedum confirmata est a S. Pio V. *Cum primum*, 1. *Aprilis* 1566. sed etiam ampliata, excepto, quod expressam mentionem non faciat de dignitate cardinalatus, ut §. VIII. ibi.

Et ut simoniacae pravitatis, & labes prorsus aboleatur, Constitutiones Antecessorum nostrorum contra simoniacos editas, & praesertim Pauli secundi inviolabiliter observari mandamus, & delinquentes tam in sacrorum Ordinum receptione, quam in beneficiorum assecutione, statutis etiam inferius poenis nostra auctoritate affici volumus. Quicunque igitur detestabile crimen simoniacae pravitatis commisisse convictus fuerit in consequendis Ordinibus, eo ipso sit ab illorum executione per decennium, sine spe dispensationis, suspensus, & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates ecclesiasticas simoniace acquisiverit, illis sit ipso jure privatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascunque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium ecclesiasticum simoniace adeptus fuerit, illis similiter sit ipso jure privatus, & ad fructuum omnium, quos perceperit, restitutionem teneatur, & perpetuo sit inhabilis ad ea, & quaecunque alia beneficia ecclesiastica obtinenda. Si quis autem tale crimen pluries commisisse convictus fuerit, praeter supradictas poenas, etiam corporaliter puniatur, & ab Ordinibus ecclesiasticis degradatus, a fidelium consortio ejiciatur. Qui vero Ordines, & beneficia simoniace contulerint, poenis a jure statutis puniantur, cujuscunque gradus, conditionis, & dignitatis, etiamsi Episcopi, Archiepiscopi, vel majores fuerint.

Huc etiam spectant poenae, quas leges in sequenti Constitutione *Romanum Pontificem*, 16. *Octobris* 1564. a Pio IV. inflictae contra committentes simoniam super beneficiis, quam vulgo vocant confidentiam, cum scilicet contracta fiducia, illa recipit cum pacto eadem conferentibus, vel resignantibus dimittendi, seu retrocedendi, sive gratis, sive cum pensione, vel ex eis fructus, vel pensiones in alios trasferendi, ibi.

Sane licet dudum, cum certam simoniacae pravitatis speciem, quam beneficiorum confidentiam vocant, etiam Romanae Curiae, atque adeo in sacrum venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Collegium, quasi per cuniculos irrepsisse, ac nonnullos ex ipsis Fratribus, nimia quadam facilitate, seu potius importunis amicorum, familiariumque precibus adductos, beneficia ecclesiastica in confidentiam hujusmodi recepisse, & frequenter recipere intelleximus, hanc illicitam beneficientiae exercendae, seu amicitiae colendae viam, a tanto saltem Collegio prorsus eliminare cupientes, eosdem Fratres in Consistorio nostro secreto, non semel admonuerimus, huic aliena beneficia custodiendi modo ne assuescerent, neve illa hoc pacto reciperent, utque sic recepta dimitterent, nihilominus nuper ad

tate illas, & illos transferendi, ac etiam collationem, provisionem, præsentationem, & aliam dispositionem beneficiorum ecclesiasticorum ad earundem Ecclesiarum, monasteriorum, & dignitatum Prælatos pro tempore existentes, ac alios hujusmodi beneficia pro tempore obtinentes pertinentium, necnon regressus, sive accessus, & ingressus ad Ecclesias, etiam cathedrales, monasteria, ac alia diversa beneficia ecclesiastica, sibi reservari procurasse, & obtinuisse, ad hoc videlicet, ut confidentes sic decimarum Apostolicarum, vel communis dicti Collegii, & annatæ, aliorumque jurium dictæ Cameræ debitorum, solutionem eludant. integrisque beneficiorum, etiam in mensibus Apostolicis vacantium, aut alias dispositioni Sedis Apostolicæ generaliter reservatorum collationibus, ac interdum, ut beneficia ipsa, tempore procedente, in aliquorum tunc forsan de jure inhabilium, & incapacium, vel nondum adhuc natorum, favorem, cedantur, seu resignentur, vel ut personæ inhabiles, & incapaces hujusmodi, etiam laici, pensionibus, ac fructibus, redditibus, & proventibus ecclesiasticis fruantur, & gaudeant, seu potius illis, & facultate transferendi prædicta abutantur, in animarum suarum periculum, & perniciosum exemplum.

Quare nos hanc Cardinalium eorundem in monitionibus nostris parendo incuriam, & tam illorum, quam cæterorum Prælatorum, etiam Clericorum, ac aliorum quorumcumque indignam fallaciam, conniventibus oculis, diutius minime dissimulandam, sed huic errori, ne radices altius agat, occurrendum tandem esse censentes. Et quoniam hanc ipsorum, qui monitioni nostræ non parentes, beneficia hujusmodi in confidentiam, ut præfertur, retinuerunt, & fructus ex eis indebite, vel percipiendo, vel per alios nomine suo, etiam per simulatas illorum locationes, & fictas de receptis quietantias, ac donationes, & remissiones percipi sinendo, graviter excesserunt Cardinalium metam, potius ex immoderata erga suos indulgentia, quam aliquo præceptorum nostrorum spretu processisse facile reputamus. Idcirco omnes, & singulas Ecclesias, etiam metropolitanas, & alias cathedrales, ac monasteria, etiam consistorialia, prioratus, præposituras, præpositatus, dignitates, etiam majores, & principales, etiam conventuales personatus, administrationes, & officia, cæteraque beneficia ecclesiastica, cum cura, & sine cura, secularia, & quorumvis Ordinum, regularia, etiam de jurepatronatus, etiam laicorum, etiam nobilium, & illustrium, etiam ex fundatione, & dotatione existentia, per ejusdem Rom. Ecclesiæ, etiam Episcopos Cardinales, & quoscumque alios, etiam Patriarchas, Archiepiscopos, & alios Episcopos, ac etiam ejusdem Cameræ Clericos, in titulum, commendam, vel administrationem, aut alias in hujusmodi confidentiam jure prohibitam, cujusvis personæ, ut præfertur, contemplatione, vel intuitu, quovis modo recepta, illorum liberam collationem, & dispositionem Nobis, & Sedi Apostolicæ harum serie reservantes, ipso jure a die receptionis eorundem vacavisse, & vacare. Ac fructuum, & pensionum reservationes, ac facultates transferendi, & collationis beneficiorum concessiones, eis, ut præmittitur, factas, ac regressus, sive accessus, & ingressus concessos hujusmodi cessasse, & cessare, ac extinctos esse.

Et eosdem Cardinales, seu quosvis alios, a prima die receptionis beneficiorum hujusmodi, citra fructus, redditus, & proventus earundem Ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, & aliorum beneficiorum, ac pensiones prædictas indebite percipere, suosque facere non potuisse, neque debuisse, sed illos omnes, & singulos ad Cameram eandem devolutos fuisse, & esse, illique deberi, ac ipsos Cardinales, & alios, ad quorum manus quomodolibet pervenerunt, & eorum hæredes, ad integram illorum restitutionem in utro-

que

beneficiorum collationibus, per Nos, & alios Roman. Pontifices Successores nostros, etiam motu proprio, seu consistorialiter, aut etiam per Ordinarios, & alios inferiores collatores, etiam ad patronorum eorundem præsentationem, & alias quomodolibet cum interventu confidentiæ hujusmodi, expresse, sive occulte, ac de jure præsumpto, & alias contra præmissa pro tempore factas, nullas, & invalidas, nulliusque roboris, vel momenti fore, neque cuiquam suffragari, sed Ecclesias, monasteria, dignitates, ac alia beneficia hujusmodi, ipso jure vacare, ac nostræ, & Sedis Apostolicæ dispositioni reservata, fructusque, & pensiones Cameræ Apostolicæ applicatos, ut præfertur, esse, & censeri.

[1] Hæc Constitutio confirmata fuit cum declaratione regularum ad dignoscendum, in quibus casibus locum habeat hujusmodi confidentia, & cum aggravatione pœnarum, a S. Pio V. sequenti Constit. *Intolerabilis, sub die 11. Junii, & 14. Novembr. 1569.* ibi,

Intolerabilis multorum perversitas, qui sacrosanctas Constitutiones novis quotidie fraudibus eludere nituntur, sæpe illarum auctores in necessitatem adducit cautius providendi, quo pertinacium animi ab improbis conatibus graviore sanctione proposita reprimantur.

Bene quidem, & providenter fel. record. Pius Papa IV. Prædecessor noster ad tollendam fiduciariæ mancipationis beneficiorum ecclesiasticorum corruptelam, statuit, & decrevit &c.

Verumtamen propter improbas multorum cupiditates prædictas, quæ ad purgandam hac pernicie Ecclesiam, & animarum salutem ab ipso Prædecessore edita sunt, in multis deprehendimus viam aperuisse gravius delinquendi. Siquidem cum frequentibus plurium querelis pridem concitati, quod Judices in causis hujusmodi confidentiarum expediendis remissiores essent, omnes, & singulas causas ipsas, ubicunque, & inter quoscunque motas ad nos advocavissemus, ac omnimodam hujusmodi causarum præsentium, & futurarum, rerumque omnium ex ipsis resultantium cognitionem Nobis, & Successoribus nostris reservavissemus, & super quibusdam coram Nobis processum fuisset, variis inde, nec levibus conjecturis, intelleximus, vitium quidem confidentiæ occulte irrepsisse, sed plerisque causis præsumptiones, & conjecturas, quæ ad illud probandum deducuntur, minime sufficere, ejusque rei causa plurimos, qui ante literarum prædictarum editionem hujusmodi confidentias exercebant, ubi cognoverunt obstructam veritatem propter difficultates probandi in judiciis confidentias ipsas, contempta Constitutione prædicta, Ecclesias, monasteria, & beneficia sic recepta, ut prius retinere, alios fructus, pensiones, & alias res accipere, alios eorum exemplo ad similia, & graviora fidentius commoveri. Multi enim ipsa beneficia jure retinere nequeuntes, alii, ne cogantur ad sacros Ordines, ad residentiam, ad incedendum in habitu clericali, ut ad bellum proficiscantur, ut inimicos occidant; alii, ut alieno nomine lites agant, aut defendant; alii propter crimina incapaces; quidam, ut purgato delicto, vel absolutione consecuta, illa repetant, eadem in alios deponunt, & in plerisque fructus ipsorum, aut eis ministrantur, aut quibus ipsi statuunt, sæpe laicis, & inhabilibus. Plerique, vel

Quare nos volentes periculosam tantam audaciam novi juris subsidio cohibere, præsentium auctoritate statuimus,

I. Ut, si quis quacunque auctoritate Ecclesiam, vel monasterium, aut aliud beneficium ecclesiasticum qualecunque ex resignatione, vel cessione cujuscunque personæ, simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis, cum regressu, vel accessu, etiam sola dimittentis intentione, receperit, ut illa, vel illud etiam in eventum regressus, vel accessus, eidem dimittantur, vel alteri postea conferantur, aut illius fructus, vel eorum pars alii, vel aliis concedantur, vel pensiones solvantur, ex eisdem hæc confidentia censeatur.

II. Itidem, si Ordinarius, vel alius collator contulerit antehac, aut conferat in futurum, beneficium ecclesiasticum quovis modo vacans, ea conditione, tacita, vel expressa, ut postea in alterum pro arbitrio Collatoris, seu alterius cujuscunque contra juris communis ordinationem disponatur, sive ut de eo provisus, fructus illius, vel partem ad utilitatem, vel libitum conferentis, vel decedentis, aut alterius relinquat, & remittat, seu pensionem illi, vel illis, quem, vel quos idem collator, aut cedens, vel alius per se, vel per alium, scripto, aut verbo jusserit, seu significaverit, persolvat, & pariter si a patrono etiam laico, vel alteri præsentatori, seu electori contigerit, aut contingat id fieri.

III. Adhæc, si Clericus prædictæ Cameræ, aut Cardinalis, aut alius a solutione jurium ipsius Cameræ, vel etiam Cancellariæ Apost. exemptus, post resignationem, vel cessionem alicujus extranei, de Ecclesia, monasterio, vel alio beneficio ecclesiastico in se, apostolica, vel alia auctoritate factam, & admissam, illam, vel illud, etiam confectis literis Apostolicis, & possessione apprehensa, in eundem resignantem, vel cedentem, modico spatio interdicto veluti duorum, vel trium mensium retrocesserit, aut retrocedat in futurum, & ex illa retrocessione fructus Ecclesiæ, seu monasterii, aut beneficii, vel eorum pars, seu pensio, seu quid aliud super his reservatum, aut regressus, seu accessud, & ingressus ad illam, vel illud, ipsi Clerico, vel Cardinali, aut alii exempto sit, fueritve concessus.

IV. Postremo, si quis crimine aliquo absolutus, aut cum quo super irregularitate dispensatum est, denuo receperit quacunque auctoritate Ecclesiam, monasterium, vel aliud beneficium ecclesiasticum, quod ante, vel post commissum delictum, aut contractam irregularitatem dimiserit, in quibus horum casuum confidentiæ pravitas sit contracta, casusque hujusmodi literis prædictis comprehendantur, ac si illis speciatim expressi fuissent, licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum.

Ad probandum vero plene confidentiarum abusum, inter alias etiam hæ præsumptiones, & conjecturæ habeantur legitimæ videlicet.

I. Si quis post cessam ab se Ecclesiam, vel monasterium, aut beneficium, & publicatam resignationem, seu cessionem, captamque a successore possessionem, sese in illa, vel illo, seu rebus illius, per se, vel alium, seu alios, de facto ingesserit, aut fructus perceperit, aut quicunque successor illi, vel ejus propinquis ipse, aut partem aliquam remiserit eorundem.

II. Si recipiens beneficium constituerit dimittentem, vel ejus parentes, aut propinquos, procuratores ad percipiendum, vel locandum fructus beneficii dimissi, & illi, vel illis de fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit.

III. Si vel sola procuratoris depositione, vel libris rationalibus mensariorum ex parte dimittentis, expeditio, quæ personam recipientis concernit, prosecuta sit, simulque expensæ pro ea necessariæ ab illo factæ fuerint.

De-

ve res, intercedente hoc confidentiæ vitio, receperunt, ac retinent, nisi statim ad se reversi, & resipiscientes, celeri dimissione sibi prospexerint, & quiquid tale admiserint in futurum, etiam omnibus, & singulis aliis Ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, administrationibus, officiis, & beneficiis obtentis, quæ pariter sub dicta reservatione comprehendi volumus, necnon fructibus, pensionibus, & aliis rebus ecclesiasticis, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliis officiis temporalibus præsentium auctoritate privamus, & ad futura inhabiles decernimus, & in juris subsidium excommunicationis sententia innodamus, a qua nullus, nisi in mortis articulo constitutus, ab alio quam a Romano Pontifice, absolutionis beneficium valeat obtinere. Nos enim advocatione causarum hujusmodi, & reservatione cognitionis illatum, rerumque omnium inde emergentium, Nobis, & prædictis Successoribus, ut prædictum est, facta, causis illis dumtaxat exceptis, quæ jam coram Nobis pendere noscuntur, ac etiam iis, quas ratione Ecclesiarum, & monasteriorum, quorum dispositio in Consistorio fieri consuevit, aut debet, itemque contra ordinarios collatores, Episcopos, & alios Superiores Prælatos, etiam Cardinales, haberi contigerit, uti jam aliis nostris literis statutum est, audiendis, decidendis, & terminandis, harum serie prorsus relaxata, decernimus, ita deinceps quoscunque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac prædictæ S. R. E. Cardinales, sublata eis, & ipsorum cuicunque, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, interpretari, & definire debere, necnon irritum, & inane quidquid secus in prædictis per quoscunque, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca omnibus locorum Ordinariis districtius injungimus, ut in suis quisque Ecclesiis, Civitatibus, Dioecesibus, & locis, etiam exemptis, ad prædicta studiose attendant, & quatenus illis relaxavimus, in delinquentes severe animadvertant, si divinæ majestatis judicium, dictæque Sedis censuram voluerint evitare. In cæteris vero causis, & negociis (Nobis, & prædictis Successoribus exceptis) eosdem locorum Ordinarios præsentium auctoritate delegamus, ut gratia, & favore postpositis, pro se quisque, cum venerit usus, contra prædictos omnes sub ipsa exceptione comprehensos diligenter inquirant, suoque inquisitiones omnes sigillo obsignatas ad prædictam Sedem quamprimum transferant, ut nos, & prædicti Successores in causis hujusmodi procedentes, quod justum fuerit, decernamus.

Nos enim singulis Ordinariis ipsis prædictos omnes, & quoscunque alios, etiam exemptos, etiam per edictum publicum, constito prius summarie, & extrajudicialiter de non tuto ad illos accessu, citandi, & monendi, eisque, ac Judicibus ordinariis, & delegatis, aliisque personis quibuscunque, ne prædictorum executionem quoquo modo impediant, vel alias in illis sese interponant, etiam per simile edictum inhibendi, eosdemque, ac alios contradictores, & rebelles quoscunque per censuras, & pœnas ecclesiasticas, ac omni alia juris, & facti remedia opportuna compellendi, auxilium brachii secularis, quandocunque opus erit, invocandi, cæteraque in prædictis omnibus, & singulis necessaria faciendi, & exequendi, plenam, & liberam tenore præsentium concedimus facultatem.

Hodie in Consistorio nostro secreto, ut moris est, accepto, quod a nonnullis prætendebatur S. R. E. Cardinales obtentu privilegiorum sub Constitutione nostra de confidentiis beneficialibus, saltem quoad privationem, censuras, & alias pœnas in dicta Constitutione contentas, propter non factam in clausula impositionis illarum specialem, & expressam

Apostolicæ potestatis plenitudine, ac etiam consistorialiter, & ex quibuscunque causis in genere, vel in specie concessa, confirmata, extensa, & moderata, & quantocunque tempore observata, ad effectum præfatorum revocavimus, & annullavimus, viribusque, & effectu quoad hæc prorsus carere decrevimus, voluimusque, & statuimus, tenores privilegiorum &c. qualiacunque sint, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis haberi.

Solamque hanc schedulam manu nostra signatam, & in Cancellariæ Apostolicæ libro ad perpetuam rei memoriam registratam, absque alia literarum confectione, sufficere, eamque, & ejus exempla ubique locorum in judicio, & extra illud fidem facere.

Sixtus autem V. Constit. *Divina Dei providentia* 1. *Novembr.* 1586. statuit regulam, qua Judex causarum confidentialis confidentiæ, & simoniæ procedere debeat in Romana Curia movendarum, aut per appellationem a judicibus extra Curiam introducendarum.

Qui tamen quoad executionem allatarum Constitutionum Pii IV. & V. in Regno Galliæ sub die 13. Augusti 1667. edidit sequentem Constitutionem cum moderatione pœnarum in iisdem inflictarum, *Pastoralis officii*, ibi.

Pastoralis officii ... Cum autem sicut accepimus literæ prædictæ in Regno Galliæ ob temporum injuriam, aliasque varias subortas difficultates, diversaque impedimenta adhuc debitæ executioni non fuerint demandatæ, ac propterea tam perniciosum confidentiæ vitium, quod celeriter extirpari, & eradicari oportuerat, in dies magis serpere, ac propagari noscatur in maximum animarum periculum, ac scandalum plurimorum: Nos ad hanc corruptelam e Regno illo, quod non ita dudum omni christianarum virtutum genere florebat, & adjuvante Domino, etiam in posterum florebit, tollendam, ac prorsus eliminandam, animarumque saluti in primis consulere volentes, omnibus, & singulis dicti Regni Archiepiscopis, & Episcopis, eorumque officialibus, & ad quos de jure, & consuetudine pertinet, per præsentes mandamus, ac sub interminatione divini judicii districtius injungimus, ut in suis quisque Ecclesiis, Civitatibus, Diœcesibus, & locis, etiam exemptis, ad prædicta studiose attendant, & in eos, quos in confidentiæ crimine, præsertim vero in aliquo ex casibus superius expressis, etiam per præsumptiones, & conjecturas prædictas deliquisse constiterit, severe animadvertant. Qui si in præmissis exequendis negligentiores fuerint, eorum negligentiam suppleri volumus a capitulis Ecclesiarum metropolitanarum, & cathedralium, ac etiam collegiatarum, ubi de beneficiis ipsarum collegiatarum Ecclesiarum agatur, ac etiam ab Abbatibus, seu Prioribus claustralibus, & conventibus monasteriorum, aliorumque regularium locorum, ubi de eorundem monasteriorum, seu locorum officiis, & beneficiis quæstio extiterit.

Et nihilominus appellationes a sententiis, quas contra delinquentes hujusmodi fieri contigerit, ad proximos superiores juxta canonicas sanctiones devolui, executionem tamen sententiarum prædictarum minime impedire, aut retardare.

Beneficia vero occasione confidentiæ hujusmodi ad præsens vacantia, & in posterum vacatura ab ipsorum beneficiorum ordinariis collatoribus, perinde acsi dispositioni dictæ Sedis Apostolicæ minime reservata fuissent, libere conferri, & de illis provideri posse, & debere decernimus; dum tamen talium criminum participes, aut consentientes non fuerint: Quo casu, ac etiam ubi iidem ordinarii collatores per sex menses a die detectæ, & comprobatæ, seu convictæ confidentiæ beneficia ipsa, ut præfertur, vacantia, canonice conferre, & de illis providere neglexerint, beneficiorum eorundem Collegio, & provisio ad proximos Superiores

apud Regem prædictum Nuncio, & quoad Provincias sub Legatione Avenionen. comprehensas, eidem Avenionen. Legato, cum facultate etiam alios subdelegandi, de quorum pietate, & prudentia magis confidant, per præsentes committimus, & demandamus.

Non obstantibus Pii IV. & Pii V. Prædecessorum prædictorum literis, quas quoad dictum Regem in superius expressis duximus relaxandas, & moderandas, illis nihilominus, quoad alia Regna, & loca in suo robore duraturis, aliisque Apostolicis Constitutionibus, privilegiis quoque, & indultis, generalibus, vel specialibus quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, aut in totum non inserta præsentium effectus, & executio impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, eorumque totis tenoribus habenda sit, in nostris literis mentio specialis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Præter relatas simoniæ confidentialis species super beneficiis, locum etiam habet procuratio beneficii in Curia romana pro persona cognita, sed id ignorante cum spe super eod. beneficio cum provisio contractandi, seu paciscendi, vel etiam procuratio beneficii pro se, sive per alio cum oblatione pensionis annuæ; vel tandem procuratio pro aliis cum spe pensionis ab eis obtinendæ, vel recipiendi aliquod, quantumvis modicum, temporale commodum. Quæ omnia prohibita sunt a Paulo IV. Constit. *Inter cæteras* 27 *Novembris* 1557. sub pœna excommunicationis Papæ reservatæ, ac insuper nullitatis provisionis, ibi.

Nos præmissis fraudibus, & dolis, ac hæresi simoniacæ, quantum cum Deo possumus, efficaciter occurrere volentes, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, statuimus, & ordinamus, atque decernimus, quod de cætero omnes, & singuli, qui post publicationem præsentium in locis infrascriptis faciendam, occasione beneficiorum obtinendorum, se alios esse simulaverint, & tanquam tales se in examine suppofuerint, aut beneficia pro personis id ignorantibus, seu pro se, vel pro aliis, cum oblatione alicujus pensionis annuæ, aut pro aliis, cum spe pensionem annuam, aut aliud, quantumvis modicum, temporale commodum ab eis consequendi, vel pro seipsis principaliter, animo, & intentione ea postmodum in favorem aliorum, etiam quantumvis idoneorum, & benemeritorum, cum simili pensione, aut commodo, aut etiam sine eo resignandi, obtinere procuraverint, cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existant, etiamsi episcopali, aut alia majori dignitate ecclesiastica, vel Cardinalatus honore, seu mundana, etiam regia, ducali, aut marchionali, præminentia præfulgeant, excommunicationis, & anathematis, ac maledictionis æternæ sententiam, a qua, nisi a Nobis, aut Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo constituti, absolvi nequeant, necnon privationis omnium, & singulorum beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura, & sine cura, secularium, & quorumvis Ordinum regularium per eos in titulum, vel commendam, aut alias quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, pœnam eo ipso absque alia desuper facienda declaratione, incurrant, itaut, constito solum summarie, & extrajudicialiter, quod ipsi contra tenorem præsentium, aliquid fecerint, per Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generalem Auditorem, seu vice Auditorem, vel ejus Locumtenentem pro talibus, & ut tales publicari possint.

Et ni-

[illegible] re ei, a quo receptum est, & sic, si erat vacans per obitum, dimittere debet in manibus collatoris; si vero resignatum, resignanti, qui licet illud simoniace contulerint, secundum magis communem non sunt privati jure suo ante sententiam ob nullitatem collationis factæ. Quamvis si agatur de beneficio reddendo resignanti, juxta *Thesaurum de pæn cap.II. verbo Simonia*, §. *Sed quod*, sit moraliter impossibile ad praxim deducere „ Nam si id fieret sine nova canonica collatione, in foro externo, punirentur tanquam simoniaci confidentiales ex Bulla Pii V. 85. incipit *Intolerabilis* § *IV*. Nova autem resignatio ad favorem primi resignantis vix unquam admitteretur a Sede Apostolica, ob suspicionem confidentiæ: multo minus poterit resignans via juris beneficium repetere, ut Garzias *ibi num.*218. nisi quando simonia esset contracta a mediatore cum resignatario, inscio resignante, ut Garzias *ibi num.*224. *in fin*."

Nota II. Ad restitutionem pretii simoniaci quod spectat, faciendam in foro conscientiæ, etiam ante sententiam, varias esse DD. sententias, cui facienda sit, quas referens laudatus *Thesaurus loc. cit. num.*4. aperit sensum suum, cui ex his adhæreat, ibi „ Et quidem, si simonia non fuit realis contracta, idest utrinque completa, sed alter dedit pretium, alter [illegible] cum ibi allegatis: si autem simonia fuit utrinque completa, tunc alii dicunt, restituendum Ecclesiæ, cui per simoniam injuria illata est, alii dicunt ante sententiam declaratoriam restituendum ei, qui illud dedit; alii dicunt, restituendum pauperibus; alii vero restituendum pauperibus, vel Ecclesiæ læsæ, & sunt omnes istæ probabiles sententiæ, ut tute quis eligere possit, quam maluerit, ut Sanchez *dub.* 114. *num.* 12. Prima, & secunda sunt magis communes, ut patet ex Doctoribus recensitis a Sanchez *ibi*; tamen veriorem puto ultimam opinionem, scilicet Ecclesiæ, vel pauperibus restituendum, per *cap. De hoc cap. Audivimus de simon.*"

Nota III. Circa pœnam generalis inhabilitatis ad quæcumque alia beneficia superadditam a S. Pio V contra simoniace beneficium obtinentem, secundum veriorem, & stylum S. Pœnitentiariæ, ut ibidem probat *cit. Thesaur.* eidem obnoxium esse ante omnem sententiam, cum sit pœna mere privativa: quidquid in contrarium nonnulli senserint, eam nempe non habere locum, nisi ratione infamiæ, & irregularitatis per sententiam condemnatoriam, per notorietatem criminis incursæ, asserentes, allatam Pianam Constit. in hac particula non fuisse usu receptam,

---

SECTIO DCCLIX.

Caput XIV. Nemo, *ex Decretali ejusdem Alexandri III.*

NEmo Presbyterorum xenium, vel emolumentum quodlibet temporale, imo spirituale detrimentum a quocunque publice peccante accipiat, ut Episcopo, vel ministris ejus peccatum illius celet: nec pro respectu cujuscunque personæ consanguinitatis, aut familiaritatis alienis communicans peccatis, hoc Episcopo innotescere detrectet. Nec quenquam pœnitentem, vel minus digne pœnitentem, gratia, vel favore ad reconciliationem adducat, & testimonium reconciliationis ferat eidem, vel quocunque livore digne pœnitentem a reconciliatione removeat, quia simoniacum est utrumque.

Hanc Decretalem transcribo, non quod ei novi aliquid accesserit, sed cum ejus intellectus sit valde obscurus, & Interpretes discrepent, an omissio actus spiritualis pro temporali, simoniæ crimen involvat, pro ejusdem elucidatione refero, quæ a Gonzalez subjiciuntur „ Circa actum spiritualem omissum pro temporali pretio, non consentiunt Interpretes, an simonia sit, vel non, & eo casu simoniam committi, probari videtur in hoc textu, cujus auctoritate docuerunt in pura omissione actus spiritualis, pretio, aut favore, simoniam committi, Glossa, Panormit., Felinus, & Paludanus *in 4. distinct.* 25. *quæst.*5. Contrariam vero sententiam, videlicet, non committi vere, sed improprie simoniam, se-

„ cun-

„ peccare contra officium, justitiam, & charitatem. „ Unde turpiter accipi pretium pro fure non revelando, aut servo fugitivo non indicando, docetur „ *in l. 4. §. 1. ff. de condict. ob turpem*. Attamen his „ duobus casibus nulla proprie committitur simonia, „ nisi in tali occultatione utatur parochus aliqua potestate spirituali. In secunda parte deciduntur ab „ Alexandro alii duo casus. Primus est, cum Presby„ nem actus spiritualis simonia committitur „. Sanctus Thom. *in Summa theologiæ quæst. C. art. III. ad tertium* sentit esse simoniacum, ibi „ Et propter hoc „ non licet pro quacumque dispensatione aliquid accipere; nec etiam pro hoc, quod vices suas committant: nec etiam pro hoc, quod subditos suos corrigant, vel a corrigendo desistant „. Quoad duos secundos casus idem sentit hic Masch. *Inst. can.* §. I. n. 12.

SECTIO DCCLX.

CAPUT XVIII. Etsi quæstiones, *ex Decretali laudati Alexandri III. Archiepiscopo Strigoniensi in Hungaria rescripta*.

Etsi quæstiones tuas de fervore religionis exurgere, & ex intimæ devotionis affectu, quem circa nos, & Ecclesiam habes, ad nostram cognitionem perferri nullatenus ignoremus; non tamen est tibi in his ultra, quam oporteat, dubitandum; cum leges humanæ dicant, quod quidam tenui religione Sacramenta etiam necessaria, & legitime exhibere contemnunt; tenuem religionem vocantes, quæ in talibus hæsitat, ubi non est aliquatenus hæsitandum. In hoc itaque, Presbyter Cardinalis. Apost. Sedis Legatus, pro electione tua, ut pallium tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus, ejus præsciens necessitatem, ei equum unum, te ignorante, transmisit, quoniam per mare veniens nullas, aut paucas secum adduxit equitaturas, te nullo modo timere oportet, cum in accipiendis, vel dandis muneribus tria sint maxime attendenda, personæ scilicet dantis, & accipientis qualitas muneris quantitas, & donationis tempus: qualitas personarum, ut a quo, & cui, videlicet, an a paupere diviti, vel e converso, sive a divite locupleti datum fuerit, estimatio muneris, & donationis tempus, si magni, vel minoris pretii res data existat; & an instante necessitate, seu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis, & fratris tui personam, & qualitatem pensamus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo Cardinali equum unum transmitti, quem etiam joculatori non petenti vir tantus, & tam abundans forte donaret. Verum si temporis necessitatem perpendimus, non alia intentione hoc constat factum fuisse, quam ut Cardinali in articulo prænotato subveniretur (& infra.) Quod autem scriptum est: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere, de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere solent; quoniam si ipsa etiam persona electi offerat Ordinatori, vel Consecratori suo electuarium, aut de vino, aut de aliis hujusmodi, quæ modici pretii fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant, non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit accipientem, vel dantem in his delinquere.

Hanc Decretalem transcribo, in eum dumtaxat finem, ne ex ejus intellectu, cæteroquin claro, Tyrones in studio juris canonici, minus fortasse cauti, aut laxioris sensus, inde arugumenta desumant, in simonia dari posse parvitatem materiæ; cum revera dari nequeat contra naturam ejusdem simoniæ, cujus malitia sita est in contemptu rei spiritualis formaliter sumptæ, & non materialiter: adeoque ejus malitia utpote

Paucos istos dies Glossa hic sentit, intelligendos esse, nedum de biduo, sed etiam de pluribus diebus. Idem sentit Thesaurus de pœnia, cum Sanchez *verbo Munera cap.* VI.

Permittuntur etiam a Paulo II. Constit. *Munera* 18. *Martii* 1466. respectu Gubernatorum Civitatum status ecclesiastici, quibus prohibet, ne aliquod munus a Communitatibus recipiant, exceptis dictis esculentis, & poculentis; sed §.I. breve tempus, intra quod eadem consumi possunt, restringit ad biduum, ibi,

Prohibemus, ne . . . . aliquod genus muneris, nec aurum, nec argentaum, aut vestem, aut equum, vel aliquod cujuslibet speciei munus accipiat, præter esculenta, & poculenta, quæ brevi tempore consumi possunt, quod tempus, ab biduum moderamur.

Permittuntur insuper ab Alexandro VII. Const. *Inter gravissimas*, 2. *Maii* 1656. de datis, & promissis pro obtinenda gratia, vel justitia apud Sedem Apostolicam, ut §. XII. ibi.

Porro xenia solita, esculenta, & poculenta, quæ judicibus, ministris, & officialibus romanæ Curiæ exhiberi consueverunt, præfatis Prædecessorum nostrorum literis, ac præsentibus nostris minime prohibita fuisse, nec prohiberi decernimus.

SECTIO DCCLXI.

CAPUT XIX. VENIENS, *ex Decretali Alexandri III. ignotum autem, cui rescripta.*

VEniens ad nos F. Presbyter proposuit, quod Abbas, & fratres Sancti R. noluerunt eum in monachum recipere, quousque triginta solidos dare convenerit: conventione autem facta, sequenti die eum monasticum habitum induerunt: & iidem monachi triginta solidos, Abbas vero decem, & familia duodecim pro pastu (asserentes hoc esse de consuetudine monasterii) postularunt. Quam ergo factum hujusmodi perniciosum videtur, mandamus, quatenus, si ita esse inveneris, Abbatem, & monachos ad restituendam pecuniam præfato F. tam indigne acceptam compellas, & Abbatem, & majores personas monasterii pro tantæ pravitatis excessu ab officii executione suspendens, præcipias dicto F. ut in alio monasterio in habitu monastico Domino studeat deservire.

Cum hic exactum, & receptum cesserit in privatum commodum Abbatis, & monachorum, ideo redarguuntur de magnæ pravitatis excessu. Cæterum quid hodie recipi possit pro ingressu tam virorum, quam mulierum in Religionem, instituetur sermo infra, cum de Extravaganti Urbani V. agetur, relata *hoc eod. tit cap.*I. *Sane* Sect DCCLXXX.

Ad restitutionem pecuniæ quod spectat, quæ hic fieri præcipitur eidem monacho, intelligendum crederem, ut fieri deberet alteri monasterio, ejusdem nempe Ordinis, & professionis, in quo ille tanquam vere professus præceptus est vivere: cum enim vi voti paupertatis renunciaverit proprio, non sibi, sed monasterio restituta pecunia acquiri deberet.

Translatio, seu detrusio in aliud monasterium hic præcepta, in desuetudinem abiit, ut notabo infra *ad caput Sane* Sect. DCCLXXX.

Vide infra ad *caput XXV. de Regularibus* Sectione DCCLXVI.

SE-

cono examinandi, & renunciandi, seu præsentandi tanquam idoneos promovendos ad Ordines Diaconatus, & Presbyteratus juxta veterem morem, de quo in *cap. unico Ex parte, de Scrutinio in Ordine facien.* Sed hic mos hodie fere in totum obsolevit, ut notavi ad eundem titulum.

Quam pœnam vero ex posteriori jure tam simoniace præsentans Ordinandum, ut fecit iste Archidiaconus, quam ordinatus, patebit infra ex Decreta*rit*, & ex Constit. Sixti V. Sect. DCCLXXIX.

Circa distinctionem inter simoniam manifestam, & occultam, quam hic affert Pontifex, vide notata supra ad *cap. XI. De hoc autem* Sect. DCCLVII.

Cum autem sæpius in Decretalibus mentio fiat de moneta solidorum, quæ pro varietate temporum fuerit ioli valor, adeatur Gonzalez ad hoc idem caput X.

SECTIO DCCLXIII.

CAPUT XXI. AD NOSTRAM, *ex Decretali ejusdem Alexandri, Herefordensi Archidiacono scripta, quam integram ex Gonzalez transcribo.*

AD nostram noveris audientiam pervenisse, unde, si verum est, plurimum admiramur, & adversus vos jure movemur, quod in Ecclesiis in vestra Jurisdictione constituitis Vicarios, nisi ab eis extorta pecunia, nulla ratione ministrare permittitis, & personas Ecclesiarum, quasi servos, & censuarios, singulis annis indebitis exactionibus gravare præsumitis, extorquendo ab eis pecuniam, & procurationes, eas diversis nominibus, aliquando auxilium Episcopi, interdum ejusdem Episcopi, & vestras consuetudines nuncupantes: quas si vobis forte reddere contendunt, vos easdem personas, & Ecclesiarum Vicarios ab officio suspenditis, & in eorum Ecclesiis divina prohibetis officia celebrari, & inter cætera denarium chrismatis pro voluntate vestra ab eis in vestræ salutis periculum extorquere præsumitis, hujusmodi exactionem, ut eam liberius videamini exigere, quandoque consuetudinem Episcopalem, quandoque synodalia, quandoque Paschale denarios appellantes [& infra.] Quia vero non decet vos Clericos ita viliter, & inhoneste tractare, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ab eis pro ministerio ecclesiastico exercendo, sive pro Vicariis assignandis, seu pro chrismate nullatenus exigatis pecuniam, & eos indebitis exactionibus, aut procurationibus de cætero gravare, vel personas eorum, aut Ecclesias sine manifesta ratione, & rationabili causa nullatenus interdicto supponere præsumatis &c. alioquin si ad nos exinde iterata querela pervenerit &c.

Quæ prohibitio accesserit exactionibus, de quibus in hac Decretali, notabo infra ad titulum *Ne Prælati vices suas*.

„ dem absolvere, neque dispensare cum simoniace „ promoto scienter, vel cum ignorantia crassa, vel „ supina; sed bene possit cum simoniace omnino „ ignoranter promoto, scilicet quando tertius, eo „ ignorante, pecuniam dedit; quamvis enim etiam „ hoc casu promotus sit suspensus secundum commu- „ nem sententiam Canonistarum, & Summistarum, „ per *cap. Si quis a Simoniacis 1. quæst* 1. tamen „ Episcopus potest cum tali dispensare, ex *cap. de* „ non sit complex super illa simoniaca ordinatione, „ ut apud Sanch. *num* 14. licet ipse *num.* 15. cum „ Navarro teneat, etiam tunc posse dispensare: ad- „ dit Sanch. *dub.* 104 *num.* 46. esse valde probabile, „ promotum simoniace omnino ignoranter, ex igno- „ rantia invincibili, vel non crassa, nec supina, non „ esse ipso jure suspensum, neque irregularem; & „ & hoc tenent multi Canonistæ, quos ipse allegat, „ *ibidem*.

SECTIO DCCLXV.

Caput XXIV. Ad aures, *ex Decretali ejusdem Lucii III. ignotum, cui rescripta*.

AD aures nostras pervenisse noveris, quod cum C. de Senevilla propter pecuniam, quam debebat, vinculo fuisset excommunicationis adstrictus, creditoribus satisfecit, sed excommunicatoribus decem libras pro absolutione quærentibus, non valuit absolutionis beneficium obtinere. Quoniam igitur indignum est, & ecclesiasticæ rationi contrarium, ut absolutionis beneficium redimatur discr. V. mandamus, quatenus si præfatus C. debitum solvit, ipsum gratis faciatis absolvi, si excommunicatores id non fecerint requisiti.

Ad hanc prohibitionem solvendi pecuniam pro obtinenda absolutione a censuris referri potest Constitutio S. Pii V. *Quam plenum* 2. *Januarii* 1570. in qua prohibetur publicatio indulgentiarum, & confessionalium ad quæstum; attentantesque licentiam impertiri solventibus pecuniam sub prætextu causæ piæ eligendi confessarium cum facultate absolvendi a casibus reservatis, si Episcopi sint, etiam Cardinales, incurrunt suspentionem, seu interdictum ab ingressu Ecclesiæ; eisque interdicitur perceptio fructuum suarum Ecclesiarum, donec a Papa absolvantur, satisfactione præmissa: his vero inferiores excommunicationem Papæ pariter reservatam, ibi.

Quicumque secus egerint, seu attentaverint, Antistites, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, ab ingressu, & perceptione fructuum suarum Ecclesiarum tandiu suspensi jaceant, donec, satisfactione prævia, illis per Sedem prædictam suspensio relaxetur. Inferiores vero ab Episcopis sententiam excommunicationis incurrant, a qua, nisi in mortis articulo constituti, ab alio, quam Romano Pontifice absolutionis beneficium nequeant obtinere. Decernentes etiam irritum, & inane, quidquid secus per quoscunque, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

SE-

SECTIO DCCLXVII.

CAPUT XXVII. NOBIS FUIT, *ex Decretali Cælestini III. ignotum, cui rescripta.*

Nobis fuit ex parte tua intimatum, quod cum quatuor essent a capitulo constituti, qui debebant quemdam eligere in Plebanum, amici ejus, de cujus electione spes habebatur, uni vel omnibus eligentium promiserunt, se pecuniam soluturos, eo tamen ignorante, qui hujusmodi promissione interveniente postmodum est electus. Quia igitur super hoc consulere nos voluisti; consultationi tuæ breviter respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiose fecisse: quamvis ipse promissionis conscius non fuerit, ejus tamen electio, tanquam simoniaca pravitate præsumpta, est penitus reprobanda. Ad ultimum, quod in fine consultationis tuæ invenimus, hoc duximus respondendum, quod aliquis in Ecclesiæ cujuslibet Prælatum electus, & ut dictum est, per pravitatem simoniacam reprobatus, ab Episcopo suo dispensationem aliquam obtinere de jure non potest.

An simoniace provisus de beneficio, aut ad prælaturam electus, ipso ignorante, ut est casus hujus Decretalis, juvetur indulgentia Regulæ XXXVI. Cancellariæ de triennali convalidantis quemcunque titulum coloratum, dummodo ingressus non fuerit simoniacus, si bona fide post triennalem pacificam possessionem certior fiat de simonia ab alio commissa, discrepant Canonistæ, *Thesaurus de pœn. cap. 2. verb. Simonia num. 2.* sustinet juvari cum agatur de ignorantia facti, cumque jura subveniant ignorantibus, hanc opinionem receptiorem esse in praxi probat Riganti ad dictam Regulam *num.* 132. cum DD. & novissimis Rotæ decisionibus cumulate ibidem relatis.

SECTIO DCCLXVIII.

CAPUT XXVIII. DILECTUS FILIUS, *ex Decretali Calistini III. Linconiensi Episcopo, & Priori de Fractoponte, & Archidiacono de Marin. scripta.*

Dilectus filius R. Præpositus nobis exposuit, quod cum Eboracen. Archidiaconus eum multis gravaminibus afficere non cessaret, promisit ei certam quantitatem pecuniæ se daturum, ut ab ipsius desisteret læsione: verum dictus Archidiaconus post receptionem pecuniæ super dignitatibus, & beneficiis suis, ab ejus molestia non quievit. Ideoque disc. v. mandamus, quatenus, si res ita se habet, Archid. restituere quod accepit (si eum contra promissionem suam venisse constiterit) compellatis.

Hæc D. Thomæ sententia, quoad secundam partem magis roboratur ex facto S. Gregorii Magni, jam in Pontificem electi, qui pecuniam solvit Mauritio Imperatori, ne ab ipso injuste impediretur a sui dictum est redimere vexationem, quidquam dando, quantumvis minimum, sub pœnis in eadem Constit. contentis, cujus tenorem leges infra, cum de *Extravaganti* 1, *de Senten. excommunic.*

SECTIO DCCLXIX.

Caput XXIX. Suam nobis, *ex Decretali Innocentii III. Abbati de Jugo Dei, Ordinis Cisterciensis in Anglia ad partes Hiberniæ, & Priori monasterii Ordinis S. Basilii Oppidi de Sillo, in Anglia pariter sui scripta.*

SUam nobis parochiani de Villa Franca querimoniam destinarunt, quod Capellanus eorum pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium minus licite pecuniam ab eis exigit, & extorquet (& infra.) Discr. v. mandamus quatenus dictum Capellanum, ut a tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciat competenter, moneatis: sibi (si obedire noluerit) pœnam canonicam infligentes.

In prima hujus Decretalis parte præcipit Pontifex, ne pro exequiis mortuorum pecunia exigatur, ac extorqueatur: quod idem prohibuit in Decretali, relata in cap. XLII. *Ad apostolicam*, quam leges infra Sect. DCCLXXVI. in qua tamen statuit, ut, siqua laudabilis consuetudo vigeat offerendi aliquid a fidelibus pro iisdem exequiis, ab Episcopo compescantur, qui eam malitiose mutare nituntur.

Cum autem hodie nedum hujusmodi consuetudo juxta Innocentii præscriptum servetur, sed etiam taxatum fuerit quantum Ecclesiæ tumulanti solvendum sit, hujus taxationis causam reddit Vanespen. *par.* II. *tit.* XXXVIII. *cap.* IV. *num.* 40. *de Sepult.* ibi „ Postquam autem decimæ personales desierunt, & decimæ reales, ac mixtæ sensim ad monasteria, capitula Canonicorum devolutæ fuere, necessitas quodammodo coegit consuetudines has offerendi stabilire, ipsosque laicos quasi constringere ad ipsas oblationes hactenus consuetas, ut parochorum, & Ecclesiarum parochialium necessitatibus provideretur, creditumque fuit æquum esse, proprio pastori tam pro officio exequiarum, quam reliquis charitatis officiis defuncto, vita ejus durante, impensis, debitum honorarium post mortem præstari “.

Similiter pro ipsamet nuptiarum benedictione nihil accipi potest; attamen quod sponte offertur in donum tali occasione, licite accipitur in eleemosynam, vel tamquam extraordinarium emolumentum, pia offerentium consuetudine inductum in sustentationem parochi benedicentis: cum acceptio taliter facta nullibi prohibita inveniatur; ac libera, & spontanea hujusmodi traditio a sponsis, aliisque tali occasione facta, non sit in benedictionis pretium, neque ex pacto, sed ex pia tradentium voluntate, ut docent Barbosa in *cap. ad Apostolicam* XLII. *hoc tit.* aliique innumeri apud ipsum. Proindeque ubi viget consuetudo taliter dandi, & accipiendi, licite servari potest; immo laudabilem, ac observandam dicit expresse Innocentius III. in eod. cap. hujusmodi consuetudinem.

SE-

injungens Episcopis tuis, ut hanc formam per suas dioeceses studeant observare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum.

In hac Decretali agitur de Regularibus Episcope immediate subjectis: sed quid hodie recipi possit pro ingressu in Religionem notabo ad Extravagantem Urbani V. Sect. DCCLXXX. Videnda sunt etiam notata supra ad caput XIX. *Veniens* Sect. DCCLXI.

SECTIO DCCLXXI.

CAPUT XXXVI. IN TANTUM, *ex Decretali dicti Innocentii, Cantuariensi Archiepiscopo scripta.*

INtantum peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca pravitas depravavit (& infra.) Sane pervenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam Suffraganei tui pro chrismate certam consueverint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, recipientes in media Quadragesima, quod recipere consueverε post Pascha, & ut causam recipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos prius chrismales, secundo Paschales dicebant, consuetudinem mediæ Quadragesimæ nuncupantes (& infra.) Cum vero expressius exprimat venditionis speciem, qui prius recipit pretium, quam rem conferat pretiosam, & gratis sit gratia conferenda: mandamus quatenus taliter excessus corrigas supradictos, Suffraganeos tuos, & officiales eorum a tam illicita exactione compescens, quod aliorum culpa tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam. Pravam etiam illam consuetudinem de tua provincia studeas abolere, per quam pro Ecclesiarum investitura Archidiaconi marcham argenti, minores vero Decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitatem.

Prohibet hic Innocentius, sicuti & prohibitum legitur ab Alexandro III. in Decretali supra transcripta Sect. DCCLIV. quidquam exigi sive pro chismate, sive pro institutione corporali in beneficiis, vulgo investitura, seu installatione, non obstante contraria consuetudine.

Quæ institutio, inspecto jure communi, tum ex hoc Textu, tum ex *cap. VII. Ad hæc*, §. *In quadam, de offic. Archid.* olim ad ipsum Archidiaconum, & Decanum pertinebat. Verum hodie ex consuetudine, quæ in omnibus fere diœcesibus obtinet, pertinet ad Episcopum, Reiffenst. *cum communi titulo VII. De Institutionibus* §. *II. num.* 43. & 44.

SE-

De hac Decretali sermo instituetur infra Sectione DCCLXXIX. cum de Decretali Gregorii IX. relata *hoc eodem tit. caput XLV. Si quis*, in qua eadem pœna infligitur sic paciscenti in receptione Ordinis.

SECTIO DCCLXXIII.

Caput XXXVIII. Consulere, *ex Decretali laudati Innocentii, ignotum, cui rescripta.*

Consulere (& infra.) Quicunque vicedominatum, vel aliam ecclesiasticarum rerum administrationem per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quam vendentes cum Simone percelluntur, & ab illa Ecclesia, in cujus contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerunt, juxte excluduntur.

Cica hac Decretalem vide notata infra ad *cap.*III.*Quoniam,tit. Ne Prelati vices suas* Sect.DCCLXXXIV.

SECTIO DCCLXXIV.

Caput XXXIX. Sicut, *ex Decretali dicti Innocentii, in Concilio lateranensi IV. sub eodem celebr. an.* 1215.

Sicut pro certo didicimus, in plerisque locis a plerisque personis, quasi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones, & extorsiones turpes, & pravæ proconsecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatum, & Ordinibus Clericorum: estque taxatum quantum sit isti, vel illi, quantumve alteri, vel alii persolvendum: & ad cumulum damnationis majoris quidam cupiditatem, & pravitatem hujusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore observatam. Tantum igitur abolere volentes abusum, consuetudinem hujusmodi (quæ magis dicenda est corruptela) penitus reprobamus, firmiter statuentes, ut pro his, sive conferendis, sive collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere, aut extorquere præsumat: alioquin, & qui receperit, & qui dederit hujusmodi pretium omnino damnatum, cum Giezi, & Simone condemnetur.

Pœnam inflictam Episcopis quidquam recipientibus pro benedictione Abbatum, vide infra cap. XLIII. *Ne Dei Eccles.* Sect.DCCLXXVII. & pro Ordinibus caput XLV. *Si quis, hoc tit.* Sect. DCCLXXIX. & pro consecrationibus Episcoporum, vide DD. ad hanc Decretalem, Gonzalez vero ad *cap.1, hoc tit.*

signatis. Hoc etiam circa Monachos, vel alios Regulares decernimus observandum. Verum, ne per simplicitatem, vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus, ut diœcesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

Ad prohibitionem quod spectat aliquid exigendi pro admissione tam virorum, quam mulierum ad Religionem, de qua in hac Decretali, vide notanda infra, cum sermo erit de Decretali Urbani V. a qua sublata est pœna hic inflicta expulsionis de monasterio, & detrusionis in aliud arctioris regulæ, ut ibi.

SECTIO DCCLXXVI.

Caput XLII. Ad Apostolicam, *ex Decretali dicti Innocentii, desumpta ex cap. LXVII. laudati Concilii lateranensis.*

AD Apostolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam Clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & similibus, pecuniam exigunt, & extorquent: & si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra vero quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam pia devotione fidelium introductam ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere sub prætextu canonicæ pietatis. Quapropter super his pravas exactiones fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus observari: statuentes, ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta, sed per Episcopum loci, veritate cognita, compescantur, qui maliriose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

Circa prohibitionem, de qua in hac Decretali, aliquid exigendi pro exequiis mortuorum &c. satis notatum est supra ad caput XXIX. *Suam nobis* Sectione DCCLXIX.

SECTIO DCCLXXVII.

Caput XLIII. Ne Dei Ecclesiam, *ex Decretali Honorii III. universis Abbatibus, & Fratribus Ordinis Cisterciensis scripta.*

NE Dei Ecclesiam, quam lavit proprio sanguine Jesus Christus, macula fœditatis coinquinet, ruga duplicitatis deformet, cupiditatis spurcitia, omnium malorum radix, & venalitatis deformitas, quasi ruga sub consuetudinis prætextu contracta, eliminandæ sunt penitus ab eadem, ut dispensatio mysteriorum Dei, & ipsa mysteria gratis accepta, giezitica pravitate prorsus abolita, charitate gratuita conferantur, quæ vendere, seu emere, quam detestabile, quamve periculosum existat, liquido perpendi potest ex eo, quod Dominus vendentes, & ementes oves, & boves ejecit de templo, & cathedras vendentium columbas evertit. Jn ejectione denique vendentium, & ementium facinoris inquinantis

Integram hanc Decretalem pro majori casus intellectu ex Gonzalez transcripsi, in qua inter cætera tamquam simoniacum prohibetur Episcopis quidquam exigere pro benedictione impertienda Abbatibus Ordinis Cisterciensis, quod idem jam prohibuerat Innocentius III. favore Abbatum Ordinis Præmonstratensis, & Abbatis S. Maglorii Parisiensis, ut hic refert Gonzalez. Qui favor ex Const. Bened. XIII. *Commissi* 6. *Maii* 1725. quam habes pag. 48. extensus est ad Abbates cujuscumque Ordinis, prohibentis Episcopis sub pœna interdicti per annum ab usu Pontificalium, tam ante, quam post benedictionem receptionem cujuscumque muneris, etiam comestibilium; ac insuper solemnem pompam, quæ sumptus, quantumcumque modicos, etiam prandii, secum ferat. Eadem prohibitio in ea facta legitur quibuscumque eorum officialibus, assistentibus, & ministris.

Subjectio, & obedientia, quæ in hac Decretali præcipitur præstanda Episcopo, locum habebat ante exemptionem Regularium.

Circa installationem vide notata supra ad *caput IX. & caput XXXVI.* pag. 563. & 582.

SECTIO DCCLXXVIII.

CAPUT XLIV. JACOBUS, *ex Decretali Gregorii IX. Priori S. Thomæ, Asculanæ diœcesis in Piceno, scripta.*

JAcobus Canonicus Esculanus exposuit, quod cum ipse in Ecclesia Aprutin. sit receptus in Canonicum, & in fratrem, Canonici ejusdem Ecclesiæ partem proventuum, ac præbendam sibi assignare recusant, quandam consuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant a Canonico recepto de novo. Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, dictos Canonicos, ut (tali consuetudine non obstante) sibi, sicut uni ex aliis, in proventibus, & præbenda provideant, appell. remota, compellas.

In hac Decretali reprobatur consuetudo exigendi prandium a Canonico noviter recepto, prohibeturque capitulo partem præbendæ illi debitæ loco denegati prandii sibi retinere. Et merito quidem, cum hæc convivia neque in Ecclesiæ, aut sacrarii beneficium, nec in usus pios cedant, sed privatorum voluptati dumtaxat deserviant, contra prohibitionem innovatam a Tridentino, ut notavi supra ad *cap. IX. Cum in Ecclesis* pag. 563.

Verum cum admodum difficile sit receptos usus penitus abolere, ubi præsertim ab immemorabili tempore vigeant, non semel Congr. Conc. rescripsit, tolerari posse immemorabilem consuetudinem, quod novus Canonicus suos Canonicos convivio excipiat; dummodo id sponte faciat, moderatæque frugalitatis leges observet, ut videre est *tom. IV. Thesaur. Resolut. ejusdem Cong. pag.* 140. & 141. ubi referuntur simul resolutiones in *Burgen.* 3. *Septembris* 1728. & *in Leodien.* 18. *Julii* 1733.

Quibus Congr. resolutionibus suffragatur etiam Decretalis Urbani V. relata in *cap. I. Sane inter Extravag. commun. hoc eod. tit.* in qua nullatenus reprobatur quidquid sponte datum fuerit. Textum leges pag 586.

SECTIO DCCLXXIX.

CAPUT XLV. SIQUIS ORDINAVERIT, *ex Decretali ejusdem Gregorii IX.*

SIquis ordinaverit, seu ad Ordinem præsentaverit aliquem, promissionem, vel juramentum ab illo recipiens, quod super provisione sua non inquietet eundem, Ordinator a col-

jicit eos = Qui variis artibus, ac fallaciis contingunt, se beneficium ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere =.

Sed pro majori utriusque Decretalis elucidatione placet hic transcribere, quas interpretationes de iisdem referat *Thesaurus de pæn. eccles. cap. XI. num. 6. verb. Ordo*, ibi = Advertendum est, circa istas De-
,, cretales, quod licet ponantur sub titulo de simonia,
,, non tamen isti incurrunt pœnas simoniæ in Ordine,
,, propter hoc solum, quod promittat promovendus,
,, non petere sustentationem, aut non percipere por-
,, tionem ex massa communi, aut non petere, vel
,, non retinere patrimonium; quia nihil hic datur pro-
,, pter Ordinem immediate, cum tantum promittat
,, promovendus nihil petere de eo, quod ante Or-
,, dines collatos non debebatur, Innocen. Joan. An-
,, dræa, Abb. & Zabarell. in d. cap. penult. *de Si-
,, mon.* Navarr. *consf.67. versu Tertio quod, qui, de
,, Simon.* Quaranta, *verbo Ordo*, §. *Unde resolutive*:
,, neque incurrit pœnas simoniæ super beneficiis,
,, si ficte quis accommodat ordinando titulum sui be-
,, neficii, Quaranta, §. *Sed res dubia*.

,, Si autem vere ei resignaret beneficium, sed
,, cum occulto pacto retrocessionis beneficii, vel
,, fructuum, tunc multi dicunt, recipientem benefi-
,, cium sub eo pacto fiduciario incurrere in pœnas
,, simoniæ confidentialis, & resignantem, & com-
,, plices in pœnas simoniæ ordinariæ in beneficiis, ut
,, Parisius *de Confid. quæst.1. num 93*. Gonzal. *regul.
,, 8. Gloss.5*, §. 10. *num.27*. tamen magis communis
,, sententia tenet, pactum retrocessionis fructuum,
,, vel pensionis, & non beneficii ipsius, non indu-
,, cere pœnas simoniæ confidentialis, sed simoniæ or-
,, dinariæ beneficialis, scilicet si fuerit utrinque com-
,, pleta " ut Sanch. *Opusc. lib.2. cap.3. dub.34. nu-
,, mero* 12. Quaranta ibid.

,, Advertendum secundo, quod prædictæ pœnæ
,, *cap. Per tuas, & cap. penult. de Simon.* secun-
,, solum procedunt de præsentante ex officio, quia
,, est Archidiaconus, vel concedens dimissoriales:
,, Joan. Andræas *in dict. cap. penult.* Zabarell. *ibid.
,, in fin.* Barbos. *in dict. cap. Per tuas num.6*.

,, Adverte quarto, quod pactum illud fiduciarium
,, de non petenda sustentatione ab Episcopo ordinante
,, est ipso jure nullum, ut contra bonos mores, ne-
,, que firmatur juramento, Sanchez *Opusc. lib. 7.
,, cap.1. dub. 34. num. ult.* cum Canonistis: pactum
,, autem de non petendo patrimonio vere constituto,
,, aut de eo restituendo, secundum multos DD. est
,, validum, ut teneatur promittens in foro conscien-
,, tiæ illud observare; & ideo tanquam ordinatus sine
,, vero patrimonio, sed ficto, incurrit ordinatus in
,, suspensionem innovatam *a Conc. Trident. ut supra
,, num.1. & 3.* posset tamen ab Ordinario tale pactum
,, rescindi in pœnam, & ita tenent Suar. *num.167.* &
,, multi apud Garz. *num. 166.* & apud Dianam *resol.
,, 184. tract.4. tom.2.* Sed contra multi etiam tenent,
,, pacta prædicta, esse ipso jure nulla, & ita patri-
,, monii titulum validum remanere, & idcirco ordi-
,, natum non incurrere in prædictam suspensionem:
,, ita tenent, Quaranta §. *Quod intellige*, Garz. *nu-
,, mero 161*. Tolet. *loc. cit.* Diana *ibid.* cum aliis per
,, eos allegatis: si autem constitutio patrimonii fuit
,, ficta, & simulata, certum est, ordinatum incur-
,, rere in præfatam suspensionem, quia nullum habuit
,, titulum, Garz. *num. 153.* Sanchez *de matrim. lib.6.
,, disp. 32. num.8.* Suar. *num.35.* qui plures allegat ".

Cæterum ad fictum patrimonium quod spectat, de quo Thesaurus §. *Advertendum secundo*, ex Constitutione Urbani VIII. *Secretis 11. Decembr. 1624.* Ultramontani, seu exteri, facientes se promoveri in Italia ad Ordines sacros ficto, vel fiduciario, aut falso patrimonii titulo, incurrunt pœnam perpetuæ suspentionis absque spe dispensationis a Sede Apostolica obtinenda, ut §. III. ibi.

Cum autem non sine gravi animi nostri molestia nobis innotuerit quam plures ultramontanos suæ salutis immemores, Deique timore postposito, ad Ordines prædictos dimissorialibus literis, seu etiam cum titulo patrimonii ficto, vel fiduciario, seu etiam falso, cum maximo bonorum omnium scandalo se promoveri fecisse, nos ... Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis in Italia existentibus tenore præsentium

Circa hanc Constitutionem, ita prosequitur laudatus Thesaurus *num.* 7. ibi „ Nota, quod hæc Bulla
„ non loquitur de Italis promotis titulo ficto, seu falso,
„ quidquid dicat Bonac. *tract. de suspen. particul.*
„ *disp.* 3. *quæst.* 1. *punct.* 8. *num.* 3 sibi contrarius,
„ *num.* 3. *ibid.* neque procedit contra ultramontanos
„ ordinatos, nullo obtento titulo patrimonii, neque
„ procedit contra fingentem titulum beneficii, quia
„ in pœnalibus non fit extensio ob paritatem rationis:
„ neque ibi Ordinans in hoc casu incurrit censuram
„ ullam, quatenus sit ex vi hujus Constitutionis “.

Quia autem in transcripta Decretali *Si quis* infligitur pena suspensionis per triennium præsentatori ad Ordinem cum pacto fiduciario ibidem expresso, oritur dubium quis per præsentatorem hic intelligatur. Quaranta in *summa Bullarii*, *verbo Ordo*, §. *Subsequenter* respondet, altero de duobus modis debere intelligi ibi „ Et primo, quod præsentator ad Ordines,
„ de jure communi est Archidiaconus, qui Episcopi,
„ oculus appellatur, vel alia persona in simili digni-
„ tate constituta, cujus officium est ordinandos exa-
„ minare, & inquirere, an habeat titulum sufficientem,
„ & postea illos præsentare Episcopo ordinatori ad
„ textum in *cap. Ut nostrum*, & *cap. Ad hæc*, ubi
„ Gloss. *de Offic. Archid.* & ita exponit Hostiensem,
„ quem etiam refert Alexander de Nevo, *in ultima*
„ *apostilla ad Abbatem, in dict. cap. penult.* Secun-
„ do modo potest sumi hujusmodi præsentator pro
„ Episcopo ordinario, faciente literas dimissorias
„ suo subdito, ut promoveri possit ab alio Antistite,
„ per quas illum approbatum, & examinatum, (ex
„ mandato *Concilii Triden. sess. XXIII. de reformat.*
„ *cap. III.*. dimittere debens,) præsentare videtur;
„ vel si hanc licentiam daret certis personis juxta *tex.*
„ *in cap. Si Episcopus de præb. lib. VI.* ex interpre-
„ tatione P. Marii de Andria *in publica lectura de*
„ *Simonia*, & sic excipitur ex dispositione illius text.
„ laicus præsentans ad aliquem titulum beneficii,
„ ut ibidem Card. Zabarel. *innuit in finalibus ver-*
„ *bis*: quia pœna suspensionis ab Ordinum executio-
„ ne ibi lata non cadit in laicum “.

Verum responsum laudati Auctoris ad primam dubii partem non est amplius attendendum; quamvis enim, inspecto jure communi, præsentatio ad Ordinem ex more antiquo spectaverit ad Archidiaconum, vel ad aliam personam in simili dignitate constitutam, aut etiam ad parochum, juxta quem morem præsentabat coadjutorem, parte sui benefici assignata, ut probat Gonzalez *in cit cap. XXXVI. Per tuas*, hodie tamen ex contraria consuetudine in omnibus fere diœcesibus privative spectat ad Episcopum, ut supra notavi ad *caput XXXVI. In tantum* Sectione DCCLXXI. pag. 581.

Circa ordinatos sine legitimo titulo, vel cum patrimonio ficto, vide jam notata *ad cap. IV. Episcopus* pag. 250.

Eodem Titulo in Extravagantibus communibus.

SECTIO DCCLXXX.

Caput I. Sane, *ex Decretali Urbani V.*

Sane, ne in vinea Domini nostri ...... Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quod in nonnullis Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, & aliis locis religiosis, tam virorum, quam mulierum, ordinum, regionum, & partium diversarum detestabilis, & a Canonibus reprobata servatur abusio, quod cum personæ aliquæ recipiuntur ab eis ad observantiam regularem, ipsæ temeritate præsumptuosa pastus, seu prandia capitulis, & conventibus ipsarum Ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, & locorum, aut pecunias, aut jocalia, seu res alias ipsis Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, & locis, seu præsidentibus eis, ex statuto, seu consuetudine, quæ corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur: ex quibus decori ecclesiastico, & immaculatæ Religionis detrahitur. Quamplures etiam, tam execratione hujusmodi criminis, quam expensarum onere a sacræ Religio-

nis

putanda, directe, vel indirecte petere, vel exigere quoquo modo præsumant. Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu, & vestitu sicut alias personas suarum Ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum, & locorum sincera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes pure, & sponte, & plena liberalitate, omnique pactione cessante dare, vel offerre Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domibus, & locis hujusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi. Nos enim, qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes, quam accipientes, hujusmodi excommunicationis; si capitulum, vel conventus fuerit, suspensionis sententiis eo ipso decernimus subjacere: a quibus (præterquam in mortis articulo) absolvi nequeant absque Sedis Apost. licentia speciali. Cæterum personis illis utriusque sexus, quæ jam labe hujusmodi sunt fœdatæ, earum providentes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus, quod per suos locorum Diœcesanos hac vice dumtaxat a crimine hujusmodi, & nota infamiæ inde contracta, auctoritate Apostolica absolvantur: canonica proinde ipsis pœnitentia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire: & demum cum ipsis, ut in earum Ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus & locis licite valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas, quæ in præmissis, recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta hujusmodi, si ad communem usum monasteriorum, seu locorum eorum sunt applicata, ea ad dictum usum licite concedimus retineri. Si vero ad specialem usum Abbatis, seu Abbatissæ, Prioris, aut Priorissæ, aut alterius singularis personæ retineantur, illa venire præcipimus in communi.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum 2. nonas mensis Aprilis, Pontif. nostri Anno I.

Prohibet hic Urbanus omnibus Religiosis utriusque sexus, etiam militaribus, ne ab ingredientibus eorum Ordinem, Ecclesias, monasteria, domos, seu loca ante, vel post eorum receptionem directe, vel indirecte ab iis petere, vel exigere præsumant pastus, pecunias, jocalia, aliasque res, etiam ad usum pium deputandas, sed mandat, ut gratis illos admittant, sub pena excommunicationis ipso facto incurrendę tam a dantibus, quam a recipientibus: etsi capitulum, vel conventus fuerit, sub pœna suspensionis pariter ipso facto incurrendæ, quarum absolutionem Papæ reservat. Permittit tamen receptionem earum rerum, quæ sponte ab iisdem ingredientibus, omni pactione cessante, offerrentur.

Ad receptionem virorum in Religionem quod spectat, non desunt Auctores relati *a Thes. de pœn. cap. X. verb. de Simonia*, inhærendo sententiæ D. Thomæ *2. 2. quæst.* 100. *art.* III. *ad quartum*, asserentes hujus Decretalis prohibitionem, ne quidquam exigatur ab ingredientibus, non procedere, si monasterium sit inops, exigaturque aliquid causa sustentationis, cum tunc temporale non exigatur, tanquam pretium, pro ingressu, sed pro sustentatione professi.

Cæterum licet ex hac Decretali novitius gratis in omnibus admittendus sit ad habitum, hodie tamen ex declaratione Concilii Triden. *cap.* XVI. *ses.* XXV. *de regul.* certum est, exigi posse quantum sufficiat ad illius victum, & vestitum, sive monasterium sit inops, sive locuplex, cum Concilium indistincte, & absolute id permittat, ibi.

Sed neque ante professionem, excepto victu, & vestitu novitii, vel novitiæ illius temporis, quo in probatione est, quocunque prætextu a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus ejus monasterio aliquid ex bonis ejusdem tribuatur.

„ tibus, prudenter sanxit, ut dotales eleemosynæ a monialibus numerariis persolverentur, tametsi numerus esset taxatus ad mensuram redituum monasterii. Ex penuria enim multa proveniunt mala, præsertim in monasteriis dominarum, ut inquit Hostien. *hic in fin. facit can. Si quis objecerit*, 1. q 3. Nec obstat textus, *in dict. cap. Quoniam*, nam, ut ibi respondet glossa Joannis *in verb. Paupertatis*, si moniales ita pauperes sunt, ut non possint aliquo modo ibi aliam recipere, quia non habent ibi victum; sub hac forma possunt recipere: *Non habemus quid demus tibi pro victu, nisi tu portes tecum, unde vivas*, dum tamen hoc non dicatur in fraudem, nec deducatur in pactum, *argum. cap. Si quis, propter hoc* 1. *quæst.* 2. & quamvis Bernardus ibi in fine ejusdem Glossæ addat, tutius esse, ut nullo casu taliter aliqua recipiatur; tamen praxis quotidiana docuit, id sine gravi monasteriorum detrimento servari non posse ".

Quare clare infertur, non esse simoniacum has dotes recipere, ut etiam expresse declaravit Congr. Conc. sub die 18. *Septembris* 1683. prout ex ejusdem decreto relato in folio diei 14. *Aprilis* 1725. *in causa Bononien. tom. 3. Thesaur. resolut. dictæ Congr. pag.* 154. per hæc verba „ De hoc articulo actum fuit in hac Sacra Congregatione anno 1683. editaque consultatione a Belgio transmissa satis ampla, & luculenta, *die* 18. *Septembris ejusdem anni*, in causa Belgii subsidiorum dotalium propositum fuit sequens dubium: *Cum in Belgio* fuerit dubitatum, an simoniacum sit recipere dotem solvendam pro victu, amictu, supellectili, & aliis necessariis ad sustentationem puellæ volentis ingredi monasterium, supplicantur EE. PP. pro hujusmodi dubii *resolutione*, & Sacra Congregatio respondit, *non esse simoniacum*, ut videre est *lib.*13. *Decret. fol.* 310. *a tergo*. Et idem respondit *in cit. Bononien.*

De hoc eodem articulo, postquam egregie disseruit Benedictus XIV. *de Synodo diœc. edit. anno* 1755. *lib. XI. cap.* 6. *num.* 5. refellendo contrarias Auctorum opiniones, & potissimum Van-Espen *cap.* 2. *tract. de Vitio Simoniæ*, circa ingressum Religionis, auctoritate præfatarum resolutionum, & ex decretis Conciliorum Mediolanensium a S. Carolo Borromæo celebratorum *I. an.* 1565. *part.* 3. *& II. an.* 1569. *cap.* 2. hæc subdit *num.* 5. „ In hac opinionum varietate, diu anceps hæserat Sacra Congregat. Concilii, & quandoque propenderat in Turonensium Patrum sententiam, sicuti a Fagnano accepimus;

num. 6. ibi „ Illud autem curabit Episcopus, ne ultra præfinitam dotem monasterio pendendam, alia pecuniæ summa a puellis extorqueatur in monialium commodum, aliosve usus impendenda, qui ad puellæ sustentationem nequaquam pertinent: id quippe cum nulla ratione cohonestari valeat, adhuc remanet sub censura *Extravag. I. de Simonia, inter comm.* ubi Urbanus V. utriusque sexus Regularibus districte inhibuit, ne ante, aut post cujusquam in Religionem ingressum, *quoscumque pastus, prandia, seu cænas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad usum ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata, vel deputanda, directe, vel indirecte petere, vel exigere quoquo modo præsumant* ".

Quomodo autem, & penes quem dotes deponi debeant, tradit Card. Petra in Commentar. ad Constitut. XII. Innoc. IV. *Sectione I. num.* 59. ibi „ Illarum autem dotium tam intra, quam extra numerum, debet fieri depositum penes ædem sacram, vel saltem apud idoneam personam, & quidem effectivum in pecunia, itaut non valeat confessionatum, neque fictitium, alias teneretur Episcopus, si actus invalidi esset conscius, ut resolvit S. Cong. Episcoporum *in Portugallen.* 6. *Junii* 1615. *& in Brundusina* 15. *Januarii* 1616. apud Monacell. *cit. parte* 1. *tit.* 11. *formul.* 7. *num.* 7. & debere fieri in pecunia numerata, vel in cedula bancaria, nec sufficere, si fiat in stabili, & censu, obligatione, aut alia re, Nicol. *in Flosc. verb. Dos num.* 8. nisi cum licentia S. Congreg. Card. de Luca *de Dote disc.* 167. *num.* 31. *& de Regular. disc.* 1. *num.* 144. *& de legatis discurs.* 16. *num.* 5. & in Urbe sufficere cedulam Confraternitatum, resolvit pluries Sacra Congregatio apud Nicol. *cit. verb. Dos num.* 8. vel saltem in subsidium, in loco, ubi non adest neque ædes sacra, neque publicus, ac idoneus campsor, ab Ordinario, vel monasterii Prælato approbandus, debet poni in deposito monasterii cum duabus clavibus, una penes Episcopum, & altera penes Abbatissam, etsi agatur de monasteriis exemptis, & subjectis Regularibus, Card. de Luca *discurs.* 167. *num.* 32. *& seqq. de dot. & discurs.* 1. *num.* 144. *de Regular.* & si fiant penes particulares campsores, cura Episcopi debet esse, ut tuto collocentur, cum facillime eveniant collusiones, & fraudes ".

Et hæc quoad receptionem monialium intra numerum. Si vero recipienda sit monialis supranumeraria

numerata ingredi voluerit, eleemosynam totalem duplicatam monasterio persolvat, suffragioque tam activo, quam passivo carebit, quousque altera ex duabus ejus sororibus e vita decesserit; si vero ut supra

cum sit posterior illa Innocentii, nullamque de eadem pœna mentionem faciat, ex generali regula, intelligitur esse sublata; aut certe in desuetudinem abiisse. Wagnereck ad *cit. cap. Quoniam*.

SECTIO DCCLXXXI.

Caput II. Cum detestabile, *ex Decretali Pauli II. data apud S. Petrum IX. Kalend. Decembr.* 1464.

CUM detestabile scelus simoniacæ pravitatis tam divinorum, quam sacrorum Canonum auctoritas abhorreat, atque damnet, nos considerantes, quod plures pœnarum gravitas, quam Dei timor arcere solet a voluntate peccandi, ac summis desideriis affectantes, ut horum pestiferum vitium non ex usu solum, sed etiam ex mentibus hominum, saltem propter pœnarum metum penitus evellatur: Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, ac etiam omnes, & singulas excommunicationis, suspensionis, privationis, & interdicti sententias, censuras, & penas, dudum a Romanis Pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis, contra simoniacos quomodolibet latas, & illos, qui, cujuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiamsi Cardinatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quavis ecclesiastica, seu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet tam manifestum, quam occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes, & innovantes, Apostolica auctoritate declaramus, quod omnes illi, qui simoniace ordinati fuerint, a suorum sint Ordinum executione suspensi. Per electiones vero, postulationes, confirmationes, provisiones, seu quasvis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in Ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis ecclesiasticis, & quibusvis beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam jus nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium, quæ percepit, restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus. Statuentes præterea, quod universi, & singuli etiam præmissis dignitatibus prædici, qui quomodolibet dando, vel recipiendo, simoniam commiserint, aut quod illa fiat, mediatores extiterint, seu procuraverint, sententiam excommunicationis incurrant: a qua nisi a Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolvi, præterquam in mortis articulo constituti. Et ut hujusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus, & singulis ecclesiasticis, secularibusque personis, cujuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ districtius injungimus, ut eos omnes, quos simoniam hujusmodi commisisse, vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciverint, Pontifici prædicto, vel cui idem Pontifex duxerit committendum, per se, vel alios relevare quantocius non omittant. Pro revelatione hujusmodi, etiamsi complices fuerint, non solum veniam a nobis, sed etiam gratiam consecuturi. Si eorum indicio participati-

[illegible] restitutionem teneatur.

IV. Statuitur, ut tam prædicti omnes, dando, vel recipiendo, simoniam committentes, quam procuratores, vel mediatores, ut hæc fiat, incurrant excommunicationem, Papæ reservatam.

V. Ut scientes, cujuscumque dignitatis sint, teneantur hos omnes Pontifici revelare, nec absolvi possint donec revelaverint, & si complices fuerint, veniam consequantur.

Quoad I. hæc Decretalis ampliata est a Sixto V. Constit. *Sanctum, & salutare*, 5 *Januarii* 1588. cum enim Paulus confirmet pœnas simoniacis in collatione Ordinum, ab antiquo jure jam inflictas, inter quas incurrebant suspensionem a collatione Ordinum per triennium, ut in *cap. XLV. Siquis, de Simon.* de quo supra Sectione DCCLXXIX. hodie ex dicta Constitutione illam perpetuo incurrunt, & interdictum ab ingressu Ecclesiæ, nedum pro collatione Ordinum, sed etiam primæ Tonsuræ, ut quoque statuitur a Trident. *cap. I. sess. XXI. de reform.* de qua nulla mentio fit in hac Decretali, ac utraque hæc pœna est Papæ reservata, & si eam, aut interdictum violaverint, incurrunt etiam suspensionem ab administratione Ecclesiæ, & perceptione fructuum omnium suorum beneficiorum, a qua absolvi nequeunt, nisi a Papa.

Quoad II. pariter ampliata est; quandoquidem suspensio a Paulo simoniace ordinatis inflicta nemini est reservata, ex citata autem Constit. est reservata Papæ; quæ quamvis in vim citati *cap. Si quis*, sit ab Ordine simoniace dumtaxat suscepto, tamen tam ex hac Decretali, quam ex præfata Constitutione est etiam ab omnibus aliis, cum indistincte loquantur.

Quod si hanc suspensionem violaverint per exercitium etiam Ordinum minorum, statuit Sixtus, præter irregularitatem, clericum secularem incurrere privationem officiorum, & beneficiorum, quæ benefi-

[illegible] am-pliata est a cit. Constit. S. Pii, quicumque enim dignitates, beneficia, aut officia ecclesiastica simoniace acquisierit, declaratur ulterius perpetuo inhabilis ad eas, & ea, ac quæcumque alia obtinenda. Si quis autem tale crimen pluries commisisse convictus fuerit, præter supradictas pœnas, etiam corporaliter puniatur, & ab Ordinibus ecclesiasticis degradatus, a fidelium consortio eiiciatur.

Quoad V. circa onus scilicet in hac Decretali injunctum revelandi Pontifici prædictos omnes simoniacos, quod jam injunxerat Eugenius IV. Constit. *Cum detestabile*, 15. *Kal. Jun.* 1434. la VII. in ordine, hodie hæc obligatio non est in usu: ita *Thesaur. de pœnis cap. II. verb. Simonia num. 10. cum DD. ibi cit.*

Nota I. quod quamvis Sixti Constitutio redacta fuerit a Clemente VIII. ad terminos juris communis, Constit. *Romanum Pontificem decet* 28. *Febr.* 1595. præservata tamen sunt in ea disposita contra simoniace ordinantes, & ordinatos, ut §. I. *in fine*.

Nota II. quod Episcopus in vim decreti Trident. *cap. VI. sess. XXIV. de reform.* absolvere non possint etiam in casu occulto, a prædictis censuris ob simoniam in Ordine incursis cum Sixtus quoad hoc expresse derogaverit etiam dicto decreto, ut §. IV.

Nota III. quod neque vigore ejusdem decreti dispensare possit super pœna inhabilitatis, etiam in occultis, quia dictum decretum non loquitur de inhabilitate *Thesaur. cum commun. cit. cap. II. §. sexto circa*.

Nota IV. quod si Episcopus non corrigat simoniacos subditos in administratione Sacramentorum, suspendendus est ab officio per duos menses *Can. Cl. Quidquid caus. I. quæst. I.* & ibi Glos. *verb. Excommunicationi*.

Reliqua circa simoniam jam alibi notavi, de qua ex professo *Thesaurus locis citatis*.

Titulus IV. Ne Prælati vices suas, vel Ecclesias sub annuo censu concedant.

SECTIO DCCLXXXII.

CAPUT I. PRÆTEREA, *ex Decretali Alexandri III. in Concilio lateranensi IV. celebrato an.* 1179. *Can. XV.*

PRæterea, quoniam quidam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate episcopalem jurisdictionem exercent, præ-

Caput III. Quoniam, *ex Decretali dicti Alexandri, desumpta a Can. V. laudati Concilii Turonensis.*

QUoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra Sanctorum Patrum institutiones invaluit, ut sub annuo pretio Sacerdotes ad Ecclesiarum regimen statuantur, ne id fiat, modis omnibus prohibemus, quia dum Sacerdotium sub hujusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

His tribus Decretalibus accessit etiam prohibitio Concilii Tridentini, his verbis concepta, ut *caput XI. sessione XXV. de reformatione*, ibi.

Non liceat etiam jurisdictiones ecclesiasticas, seu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios in spiritualibus, locare: nec conductoribus per se, aut alios ea exercere; aliterque concessiones, etiam a Sede Apostolica factæ, surreptitiæ censeantur.

Vi allatarum prohibitionum, neque vendi, neque locari potest Cancellaria episcopalis, sed exerceri debet a propriis Episcopi ministris, & quidem juxta taxam Innocentianam quoad emolumenta percipienda, cujus exemplar asservandum est in unaquaque Cancellaria, quin ulla pars dictorum emolumentorum cedat Episcopo, ne eadem redundent in Clericorum, aliarumque personarum gravamen, & judiciorum subversionem, ut cavendum monet idem Alexander in mox transcripto cap. II. Ita etiam pluries declaravit S. Congr. Episcopor. & Regul. ut refert Lucius Ferraris *Prompta Bibliotheca verb. Cancellaria num. 7. & 8.* Idipsum ex ejusdem Cong. sententia refert Fagnanus ad dictum *cap. II. num. 23.* probatum fuisse a Clemente VIII. 26. Augusti 1592. pro toto Regno Neapolitano.

SECTIO DCCLXXXV.

Caput IV. Querelam, *ex Decretali laudati Alexandri III. ad Episcopum Exoniensem.*

QUerelam magistri Guil. recepimus, quod cum Ecclesiam de Chephalai a G. persona ejusdem ad annuum censum tenendam per septennium suscepisset: ipse antequam eam per unius anni spatium tenuisset, auferre præsumpsit: quanquam præstita fide firmaverit, quod usque ad statutum terminum, nullam ei exinde molestiam, vel gravamen inferret. Ideoque mandamus, quatenus, si constiterit ita esse, eum districte compellas, ut præfatam Ecclesiam dicto Guil. restituat, & usque ad terminum constitutum (secundum quod inter se convenerint) ipsum eandem permittat pacifice possidere.

Cum

textu, & colore vendere, ac distrahere suorum respective beneficiorum redditus, & proventus, vel ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam, vel plures solutiones, pecuniarum quantitate, quam ipsi beneficiati per ejusdem temporis, vel vitæ spatium probabiliter consequi potuissent; sub pœna excommunicationis, & nullitatis actus, seu contractus, & omnium inde consecutorum, aliisque pœnis inflictis, præscriptis, & statutis contra alienantes bona Ecclesiæ, quas rursus hic contra eosdem Clericos sic contrahentes renovare, decernere, ac statuere intendimus, & volumus. Et insuper ad uberiorem cautelam, & quatenus opus sit, omnes hujusmodi contractus, quos in futurum fieri contigerit, motu, scientia, deliberatione, & potestate simili damnamus, reprobamus, cassamus, irritamus, & annullamus, eosque nullos, cassos, ac irritos decernimus, & declaramus, illosque suis auctoribus, tanquam invalidos, cassos, irritos, atque inanes, viribusque, & effectu ab initio vacuos, neque in judicio, neque extra, ad ullum effectum suffragari debere, neminemque ad eorum observantiam obligare, etiamsi pluries juramento firmati, & vallati sint, sed nullum inde jus cuicumque, aut actionem, vel titulum, etiam coloratum possidendi, aut præscribendi per quodvis longissimum temporis spatium acquiri unquam posse, pariter præcipimus, & jubemus.

Titulus V. De Magistris.

SECTIO DCCLXXXVI.

CAPUT I. QUONIAM, *ex Decretali, desumpta a cap. XVIII. Concilii generalis lateranensis III. celebr. sub Alexandro III. an.* 1179.

QUoniam Ecclesia Dei, sicut pia mater providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi, & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque cathedralem Ecclesiam magistro, qui Clericos ejusdem, & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium præbeatur (& infra.) Pro licentia vero docendi nullus pretium exigat, vel sub obtentu alicujus consuetudinis ab eis, qui docent, aliquid quærat, nec docere quenquam (qui sit idoneus) petita licentia interdicat. Qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur, ut in Ecclesia fructum sui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nititur impedire.

Quatuor in hac Decretali statuuntur.

I. Ut in unaquaque Ecclesia cathedrali constituatur magister, qui gratis illius Clericos, & scholares pauperes doceat.

II. Ut eidem hunc in finem conferatur competens beneficium.

III. Ne prætextu alicujus consuetudinis exigatur pretium pro impertienda licentia docendi sub pœna privationis beneficii.

IV. Ne sub eadem pœna cuiquam idoneo petita docendi licentia interdicatur.

Hæc Decretalis ampliata est a laudato Alexandro III. quoad tertiam partem: quandoquidem in hac prohibetur dumtaxat, ne quid exigatur pro impertienda

men magistri scholarum, & dignitatem assumunt, & sine certo pretio ecclesiasticis viris docendi alios licentiam non impendunt. Cum autem hæc prava consuetudo a cupiditatis radice processerit, & decorem admodum ecclesiasticæ honestatis confundat, mandamus, quatenus (consuetudine ipsa de vestris Ecclesiis extirpata) sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis: districte præcipientes, ut quicunque viri idonei, & literati voluerint regere studia literarum, sine molestia, & exactione qualibet scholas regere permittantur. Si qui vero hujusmodi prohibitionis, vel præcepti extiterint transgressores, eos officiis, & dignitatibus spolietis.

Antonius Augustinus refert, hanc Decretalem, emanasse contra Cancellarium Parisiensem, qui a quolibet publice docere volente unam marcam argenteam exigebat.

Præterea laudatum statutum Concilii lateranensis III. circa magistrum grammaticæ in unaquaque Cathedrali constituendum, confirmatum, & ampliatum est ab Innocentio III. in Concilio itidem lateranensi IV. celebrato an. 1215. præcipiente, ut hic idem magister constituatur nedum in Cathedrali, sed etiam in aliis Ecclesiis, idest collegiatis, seu conventualibus, capitulum habentibus: ac insuper præter illum in Ecclesia metropolitana eligi debeat etiam Theologus, cui pariter assignentur unius præbendæ proventus, non ut efficiatur Canonicus, sed ut eos tandiu percipiat, quandiu perstiterit in docendo, prout ex sequenti Decretali relata *hoc eodem tit. cap. IV. Quia nonnullis*.

Quia nonnullis propter inopiam, & legendi studium, & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateran. Concilio pia fuit constitutione provisum, ut per unamquamque cathedralem Ecclesiam magistro, qui ejusdem Ecclesiæ Clericos, aliosque scholares pauperes gratis instrueret, aliquod competens beneficium præberetur, quo & docentis relevaretur necessitas, & via pateret discentibus ad doctrinam. Verumquoniam in multis Ecclesiis id minime observatur: nos prædictum roborantes statutum, adjicimus, ut non solum in qualibet cathedrali Ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur magister idoneus, a Prælato, cum capitulo, seu majori, & saniori parte capituli eligendus, qui Clericos Ecclesiarum ipsarum gratis in grammatica facultate, ac alios instruat juxta posse. Sane metropolis Ecclesia Theologum nihilominus habeat, qui Sacerdotes, & alios in sacra Pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet magistrorum a capitulo unius præbendæ proventus, & pro Theologo a Metropolitano tantundem, non quod propter hoc efficiatur Canonicus, sed tamdiu redditus ipsos percipiat, quamdiu perstiterit in docendo. Quod si forte de duobus Ecclesia metropolis gravetur, Theologo, juxta modum prædictum ipsa provideat; grammatico vero in alia Ecclesia suæ civitatis, sive dioecesis, quæ sufficere valeat, faciat provideri.

Hanc Decretalem de statuendis per singulas metropoles Theologos innovavit Honorius III. præscribens modum, ne ob raritatem eorundem Thologorum dictæ Decretalis statutum exequi impediretur, ut in ejus Decretali, relata *cap. V. super specula, hoc eod. tit.* sed de ea infra instituetur sermo Sectione DCCLXXXVII.

Innovavit itidem Concilium Tridentinum *cap. I. sess. V. de reform.* partim moderando, partim ampliando. Antequam vero exponam in quibus hæc eadem

lem num. 16.

II. Hæc mandat in Cathedralibus, & collegiatis constituendum esse unum magistrum grammaticæ, in Metropolitana vero duos, unum in theologica, alterum in grammatica facultate: Tridentinum autem in qualibet Ecclesia, sive metropolitana, sive Cathedrali, sive etiam collegiata non mandat constitui, nisi Theologum cum assignatione præbendæ proxime vacaturæ. Et si Theologi electio in iis commode fieri nequeat ob tenues earundem proventus, vel ob exiguam populi multitudinem, tunc saltem constituatur magister grammaticæ, qui Clericos, aliosque scholares pauperes gratis doceat; & sic in subsidium dumtaxat, in defectum nempe Theologi.

III. Hæc itidem mandat, ut magistro grammaticæ assignetur a capitulo proventus unius præbendæ ab eo percipiendus, quandiu perstiterit in docendo; qui si non sufficiat, præcipit Metropolitano, ut eidem providere faciat in alia Ecclesia suæ civitatis, vel diœcesis: Tridentinum e contra nullam mentionem facit de præbenda, sed mandat assignari ab Episcopo fructus alicujus simplicis beneficii, vel condignam mercedem ex capitulari, aut episcopali mensa persolvendam, quandiu pariter in docendo perstiterit, vel alias ab eodem Episcopo aliqua ratio ineatur suæ Ecclesiæ accommoda.

IV. Eadem tandem Decretalis moderata est in hoc, quod hæc declarat, officium Theologi esse, ut Sacerdotes, & alios doceat in sacra Pagina; instruat- Cathedralibus, si Civitas sit insignis, vel populosa, sicuti & in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius diœcesis.

III. Addit præterea Tridentinum, ut in monasteriis monachorum, ubi commode fieri possit, habeatur lectio sacræ Scripturæ; ad quam Abbates, si negligentes fuerint, compellantur opportunis remediis ab Episcopo, tanquam in hoc Sedis Apostolicæ delegato. Eandem lectionem præcipit haberi in conventibus Regularium, ubi studia commode vigere possint; ac etiam in publicis gymnasiis, ad quod munus tam publice, quam privatim exercendum præcipit, neminem admitti, nisi prius ab eodem Episcopo de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus fuerit: excepto Lectore deputando in claustris monachorum, & conventibus Regularium, ut ex decreto Congr. Conc. relato hic a Fagnano *num.* 27.

IV. Denique laudata Decretalis ampliata est a Tridentino in hoc, quod præcipiat, ut non fructus tantum unius præbendæ assignetur Theologo, quandiu perstiterit in docendo, cum declaratione, ne efficiatur Canonicus, prout statuerat dicta Decretalis, sed ut præbenda, quomodocumque primo vacatura, præterquam ex causa resignationis, ipso facto perpetuo constituta, & deputata intelligatur, & ut Canonicus efficiatur.

Allatas moderationes, & ampliationes ex Tridentino emanatas habes in sequenti textu *cap. I. sess. V. de reformatione*.

Eadem sacrosancta Synodus, piis Summorum Pontificum, & probatorum Conciliorum Constitutionibus inhærens, easque amplectens, & illis adjiciens, ne cælestis ille sacrorum Librorum thesaurus, quem Spiritus Sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat, statuit, & decrevit, quod in illis Ecclesiis, in quibus præbenda, aut præstimonium, seu aliud quovis nomine nuncupatum stipendium pro lectoribus sacræ Theologiæ deputatum reperitur, Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & alii locorum Ordinarii eos, qui præbendam, aut præstimonium, seu stipendium hujusmodi obtinent, ad ipsius sacræ Scripturæ expositionem, & interpretationem per seipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum, ab ipsis Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & aliis locorum Ordinariis eligendum etiam per subtractionem fructuum cogant, & compellant. De cætero vero præbenda, præstimonium, aut stipendium hujusmodi non nisi personis idoneis, & quæ per se ipsas id munus explicare possint, conferantur; & aliter facta provisio nulla sit, & invalida. In Ecclesiis autem metropolitanis, vel cathedralibus, si Civitas insignis, vel populosa, ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius diœcesis, si ibi Clerus numerosus fuerit, ubi nulla præbenda, aut præstimonium, seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpe-

tuo

gentes fuerint, Episcopi locorum, in hoc ut Sedis Apostolicæ delegati, eos ad id opportunis remediis compellant. In conventibus vero aliorum Regularium, in quibus studia commode vigere possunt, sacræ Scripturæ lectio similiter habeatur: quæ lectio a Capitulis generalibus, vel provincialibus assignetur dignioribus magistris. In gymnasiis etiam publicis, ubi tam honorifica, & cæterorum omnium maxime necessaria lectio hactenus instituta non fuerit, religiosissimorum Principum, ac Rerumpublicarum pietate, & charitate ad catholicæ fidei defensionem, & incrementum, sanæque doctrinæ conservationem, & propagationem instituatur, & ubi instituta foret, & negligeretur, restituatur. Et, ne sub specie pietatis impietas disseminetur, statuit eadem sancta Synodus, neminem ad hujusmodi lectionis officium tam publice, quam privatim admittendum esse, qui prius ab Episcopo loci de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus non fuerit: quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur. Docentes vero ipsam sacram Scripturam, dum publice in scholis docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum suorum in absentia, a iure communi concessis, plene gaudeant, & fruantur.

His etiam Tridentini decretis sequentes accesserunt ampliationes, &.

I. Decreto contento in §. *Ecclesia vero*, circa magistrum grammaticæ accessit Constitutio Pii IV. *In sacrosancta* 13. *Novembris* 1564. decernentis, ut is teneatur emittere fidei professionem, cum juramento fidelitatis, & obedientiæ Summo Pontifici præstandæ juxta formam ibi præscriptam, in manibus Ordinarii, sive ejus Vicarii, sub pœna nullitatis promotionis, seu electionis, tam in judicio, quam extra, respectu magistri aliter promoti: respectu vero promoventium, si Antistites sint, interdicti ab ingressu Ecclesiæ; si inferiores, excommunicationis latæ sententiæ, privationum dignitatum, beneficiorum, feudorum ecclesiasticorum, & inhabilitatis ad illa, & alia hujusmodi, ibi.

Idcirco.... motu proprio....quod deinceps nullus doctor, magister, Clericus, sive laicus, ac secularis, vel cujusvis Ordinis Regularis sit, in quibusvis studiorum generalium Universitatibus, aut gymnasiis publicis, aut alibi ordinariam, vel extraordinariam lectoris cathedram assequi, vel jam obtentam retinere, seu alias Theologiam, Canonicam, vel civilem censuram, medicinam, philosophiam, grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuscunque civitatibus, terris, oppidis, ac locis, etiam in Ecclesiis, monasteriis, aut conventibus Regularium quorumcunque, publice, vel privatim quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus hujusmodi habere, vel exercere.

Neque doctores ipsi, aut Universitatum, seu gymnasiorum eorundem rectores, cancellarii, vel alii Superiores, sed nec etiam palatini Comites, aut alii particulares facultatem eruditos viros ad eosdem gradus promovendi, etiam a Nobis, & Apostolica Sede, vel alias undecunque habentes, scholares, tam laicos, quam clericos, & cujusvis Ordinis Regulares, vel alios quoscunque quantalibet eruditione præditos, ad ullum gradum in eisdem facultatibus suscipiendum recipere, & admittere.

præ tenorem conceptis, palam, & solemniter profiteri teneantur. Et desuper instrumentum publicum confici, ac de processu, seu informatione, & fidei professione in privilegio doctoratus, vel alterius gradus hujusmodi specialis, ac de verbo ad verbum mentio, & relatio fieri debeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo statuimus, & ordinamus.

Ac omnibus, & singulis earundem Universitatum, & gymnasiorum rectoribus, doctoribus, & aliis Superioribus, ac alias facultatem doctorandi habentibus, cujuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ fuerint, etiamsi episcopali, archiepiscopali, patriarchali, vel majori dignitate, etiam Cardinalatus honore, ac ducali, vel alia etiam regia, & imperiali auctoritate præfulgeant, ne quem in Universitatibus, civitatibus, oppidis, vel aliis locis sibi in spiritualibus, vel temporalibus subjectis, aliter cathedras, aut alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoveri respective patiantur, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interdicto ab ingressu Ecclesiæ, quoad Antistites, quo vero ad inferiores, sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon privationis omnium, & singulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum ecclesiasticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contrafacientes incurrendis pœnis districtius inhibemus.

Ac quascunque receptiones, promotiones, electiones, & admissiones absque processu, certaque de religione, & fide catholica notitia, ac dicta fidei professione, sic, ut præfertur, præcedente, pro tempore factas, nullas, invalidas, nulliusque roboris, vel momenti esse, neque cuiquam in judicio, vel extra suffragari posse.

Idem, & sub iisdem pœnis statuit Bened. XIII. *tit. I de Summa Trinit. cap. I. Concilii romani celebrati an.* 1725. pro iis locis, quos complectitur dictum Concilium, cujus Textum leges infra par. II. ad caput II. *sess. XXV. Trident. de reform.*

II. Decreto contento in §. *In Ecclesiis autem*, circa præbendam constituendam pro lectore Thelogiæ cum onere exponendi sacram scripturam, ejusdemque lectoris, seu Theologi electionem accessit Constitutio Benedicti XIII. *Pastoralis* 14. *Kal. Junii* 1725. decernentis, ut in Cathedralibus quibuscumque Italiæ, & Insularum adjacentium, nedum talis præbenda, ubi non est, erigatur, sed etiam, ut eadem per concursum peragendum *coram Episcopo, & quatuor Examinatoribus, etiamsi Synodales non sint*, digniori, & aptiori conferatur, eo pari modo, quo conferuntur parochiales Ecclesiæ, eique tantum, qui vel consecutus sit magisterium, & lauream in sacra Theologia, vel intra annum consequi possit, ibi.

Cum itaque saluberrimo prædicti Concilii Tridentini decreto, relato in *cap. I. sess. V. de reform.* cautum sit, ut nedum in Ecclesiis cathedralibus, sed in collegiatis etiam oppidorum insignium, in quibus præbenda, aut præstimonium, seu stipendium pro sacræ Scripturæ lectoribus constitutum non reperitur, præbenda quomodocumque, præterquam ex causa resignationis, primo vacatura, ipso facto ad eum usum perpetuo constituta, ac deputata intelligatur; & quatenus nulla, vel non sufficiens præbenda foret, locorum Ordinarii per assignationem fructuum alicujus simplicis beneficii, debitis tamen ejus supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiatorum suarum diœcesum, vel alias, prout commodius fieri poterit, ita provideant, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio omnino habeatur. Verum ejusmodi provida præfati Concilii dispositio in aliquibus Cathedralibus, sicut non absque gravi

publicum vocentur quicumque concurrere, & examini sese subjicere voluerint, coram Episcopo, & quatuor Examinatoribus, etiamsi synodales non sint, ab eodem Episcopo actu eligendis, ac deputandis, in theologali tamen facultate licentiatis, & valde peritis, sive secularibus, sive regularibus, & illi, qui in ejusmodi concursu probatus, magisque idoneus renunciatus fuerit, præbenda conferatur. Quoties autem præbendæ collatio ad sanctam Sedem spectabit, Episcopus ad Romanum Pontificem pro tempore existentem, acta concursus transmittere teneatur, ut ipse vacantem præbendam illi assignare, atque conferre possit, quem cæteris digniorem, & magis idoneum in Domino judicaverit.

Quod si Episcopus primo vacaturam præbendam contra formam in præsenti Constitutione præscriptam conferre præsumpserit, vel etiam in aliis occurrentibus casibus eandem formam observare neglexerit, illius collatio, atque provisio ipso jure nulla, & irrita, nulliusque prorsus roboris, vel momenti sit, ac esse debeat; ejusdemque præbendæ dispositio statim devolvatur, & pertineat ad sanctam Sedem, & Romanum Pontificem, pro tempore existentem, a quo doctori in sacra Theologia conferetur.

Cæterum, ut fructus, quem Tridentina Synodus ex præbendæ theologalis institutione perceptum iri speravit, omnino reipsa, & cum effectu percipiatur, volumus, statuimus, & mandamus, tertiam partem proventuum dictæ præbendæ theologalis ab Episcopo distribui, & proportionaliter applicari singulis lectionibus sacræ Scripturæ, quæ a præbendato præscriptis diebus, & horis totius anni habendæ erunt; itaut si præbendatus universas lectiones habuerit, assignatas distributiones integras absque ulla prorsus diminutione consequatur; si vero in aliqua, vel pluribus lectionibus defecerit, distributiones, neglectis lectionibus respondentes, amittat, quæ in sacristiæ Ecclesiæ beneficium cedant, ac erogentur. In casu autem gravioris contumaciæ præbendati, liceat Episcopo deputare alium Theologum Sacerdotem secularem, vel regularem, qui jugiter supplendo ejusdem præbendati vices, præfatis distributionibus potiatur.

Quoniam vero nonnulli Episcopi, sicut accepimus, ut propriæ incuriæ aliquod velamen obtendant, dilatæ erectionis ejusmodi præbendæ theologalis causam in tenuitatem, ac insufficientiam præbendarum suarum Ecclesiarum rejicere solent; nos omnem de cætero prætextum, sive excusationem e medio tollere, ac penitus eliminare volentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus decernimus, statuimus, atque præcipimus, quod ubi præbenda theologalis, computatis etiam distributionibus quotidianis, ad annuum saltem redditum scutorum sexaginta monetæ Romanæ non ascendat, pro summa ad hanc taxam conficiendam deficiente iidem Episcopi unire possint, & debeant eidem præbendæ aliquod simplex beneficium, cujus supplemento prædicta summa conficiatur, primo vacaturum in quocumque mense, & qualitercumque, ac quomodocumque Sedi Apostolicæ affectum, & reservatum, ita tamen, ut a tali unione illa omnia beneficia, quæ pro sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Papæ familiaribus, Nunciis apostolicis, atque Prælatis Congregationum, quibus iidem S. R. E. Cardinales intersunt, Secretariis, in alia Constitutione ad promovendam seminariorum erectionem novissime per Nos condita peculiariter reservavimus, perpetuo reservata, & excepta sint, ac esse intelligantur, & quidquid secus fieri contingeret, ex nunc prorsus irritum, ac inane, nulliusque roboris, vel momenti esse, ac fore decernimus, & declaramus.

Con-

,, demum eorum, qui sacros Canones profitentur.
,, Hæc diversarum classium distinctio occasionem de-
,, dit nonnullis Episcopis, ut sanctæ Sedi aliquando
,, in suis relationibus repræsentarent, pro Cleri uti-
,, litate, & instructione magis expediens fore, si a
,, Canonico theologo in suis Cathedralibus, & col-
,, legiatis Theologia moralis traderetur, quam si idem
,, divinas Scripturas exponeret; ex ea potissimum
,, ratione, quod sacrarum Scripturarum explanatio-
,, nem a Concionatoribus intelligere Clerus facile
,, possit, Theologiam vero moralem ab aliis fere,
,, quam a Canonico theologo, addiscere nequeat.
,, De hac etiam re actum fuit, cum nos a secretis es-
,, semus sæpe dictæ Congregationi Concilii; quinimo
,, etiam typis impressus fuit discursus quidam noster,
,, in ea Congregatione relatus, quæ habita fuit die
,, 5. Junii anni 1723. qui legitur *in Thesauro resolu-*
,, *tionum tom.2. pag.* 329. In eo probavimus, decre-
,, tum illud Tridentini Concilii, sive ejus verba con-
,, siderentur, sive ratio habeatur praxis, & consue-
,, tudinis sequentium temporum, æque comprehen-
,, dere Scripturarum sacrarum expositionem, ac
,, Theologiæ scholasticæ disciplinam, & a Canonico
,, theologo, non magis suo muneri satisfieri, si sa-
,, cros Scripturæ libros explicet, & declaret, quam
,, si in Theologia scholastica clerum erudiat; dummo-
,, do hæc talis sit, qualem Melchior Canus traden-
,, dam, addiscendamque suadet *in suo libro 8. de*
,, *locis theologicis cap. 1.* & quidem nos etiam indi-
,, cavimus *in nostra Institutione* XLII. *pag.* 220. *&*
,, *seq.* quæ scilicet circa quæstiones gravis momenti,
,, & utilitatis versetur, easque pertractet, allatis
,, divinæ Scripturæ testimoniis, Conciliorum decre-

,, hæ facultates, tamquam ab invicem distinctæ, di-
,, versa ratione tractentur, & magisteria seorsim
,, conferantur, statueritque Concilium, ut is Theo-
,, logus Canonicus eligatur, qui in sacra Theolo-
,, gia sit doctor, merito a sacra Congregatione res-
,, ponsum fuit, ad consequendam præbendam theo-
,, logalem, generaliter loquendo, satis non esse,
,, ut quis in jure canonico doctoris gradum adeptus
,, fuerit: in casibus tamen particularibus videri posse,
,, an expediat eandem præbendam alicui sacrorum
,, Canonum magistro conferre, qui scilicet cum juris
,, canonici lectione ea quoque coniungere valeat,
,, quæ pertinent ad Theologiam moralem; quod sane
,, ab aliquibus magna cum laude præstitum fuisse, &
,, adhuc præstari dignoscitur, ut patet ex eruditis eo-
,, rum Operibus typis impressis. Videatur respon-
,, sum ejusdem Congregationis ad dubium propositum
,, tum *die 5. Junii 1723. in Thesauro resol. tom. 2.*
,, *pag.* 321. "

Dubium ibi propositum est = *An provisis de præbenda theologali cum clausula de assumendo infra annum gradu magisterii in sacra Theologia in aliqua approbata Universitate, de jure sufficiat, quod magisterium intra annum recipiant in jure canonico in aliqua approbata Universitate* = Et responsum fuit = Negative, & habebitur ratio in casibus particularibus =.

III Decreto contento in §. *in Monasteriis* circa lectionem sacræ Scripturæ in quorumcumque monachorum monasteriis, si commode fieri queat, accessit Constitutio Pauli V. *Apostolica* 31. *Julii* 1610. addentis etiam lectionem linguæ hebraicæ, græcæ, & arabicæ, ibi.

Quamobrem .... sancimus, statuimus, & ordinamus, ut in cujuscumque Ordinis, & Instituti Regularium, tam mendicantium, quam non mendicantium, etiam quomodolibet exemptorum, & Apostolicæ Sedi immediate subjectorum, studiis omnibus trium linguarum hujusmodi, hebraicæ videlicet, græcæ, & latinæ: in majoribus vero, ac celebrioribus etiam arabicæ doctores, Regulares quidem, & ejusdem Ordinis, si in illo harum linguarum sufficientem notitiam habentes sint, sin minus, seculares, aut alterius Ordinis Regulares, qui illas actu, & diligenter doceant, habeantur, si studia in urbibus, & locis existunt, ubi linguarum prædictarum peritos conducendi facultas est. Studiis vero locorum, ubi hujusmodi doctores desunt, cum primum in aliis studiis ubi linguæ hujusmodi docebuntur, scholares tantum profecerint, ut docendis aliis idonei sint, de iisdem scholaribus provideatur.

Quod, ut citius, & facilius fieri possit, & sperati fructus, ex linguarum hujusmodi studio appareant, omnibus, & singulis Regularium Superioribus sub indignationis nostræ
pœna

tuum; quorum magistri publico ærario conducuntur. Satisfit pariter, & quidem non sine magno studiosorum progressu per scholas PP. Societatis Jesu, ac Ordinis Scholarum Piarum, cujus magistri ad juventutem pietate, & literis gratis erudiendam quarto solemni voto, & quidem speciali præ ceteris regularibus Ordinibus obstricti sunt. Quas autem facultates, cujusque conditionis pueros in suis scholis edocere possint, ad quascumque controversias dirimendas in iis dumtaxat, quæ spectant ad fidem, doctrinam christianam, & bonos mores.

Pro coronide hujus sectionis monitos velim, tam lectores philosophiæ in Universitatibus, quam alios quoscumque magistros, ut pro viribus satagant implere, quæ ab iisdem præstanda præcipit Leo X. in Concilio generali lateranensi V. relato *libro VII. Decretalium Clementis VIII. hoc eod. tit.* pag. 82. a ter. go edit. Romæ ex Typograph. Rev. C. Apost. 1598.

Omnibus, & singulis philosophis in Universitatibus studiorum generalium, & alibi publice legentibus districte præcipiendo mandamus, ut cum philosophorum principia, aut conclusiones, in quibus a recta fide deviare noscuntur, auditoribus suis legerint, seu explanaverint, quale hoc est de animæ mortalitate, aut unitate, & mundi æternitate, ac alia hujusmodi, teneantur ejusdem veritatem Religionis christianæ omni conatu manifestam facere, & persuadendo pro posse docere, ac omni studio hujusmodi philosophorum argumenta, cum omnia solubilia existant, pro viribus excludere, atque resolvere. Et hunc Canonem per Ordinarios locorum, ubi generalia studia vigent, & Rectores Universitatis eorundem studiorum singulis annis in principio studii in virtute sanctæ obedientiæ publicari mandamus.

Ac in ejus Constitutione *Supernæ 5. Maii 1514.* §. XXXII. ibi.

Et cum omnis ætas ab adolescentia prona sit ad malum, & a teneris assuefieri ad bonum, magni sit operis, & effectus: statuimus, & ordinamus, ut magistri scholarum, & præceptores pueros suos, sive adolescentes, nedum in grammatica, & rethorica, ac cæteris hujusmodi erudire, & instruere debeant, verum etiam docere teneantur ea, quæ ad Religionem pertinent, ut sunt præcepta divina, articuli Fidei, sacri Hymni, & Psalmi, ac Sanctorum vitæ. Diebusque festivis nihil aliud eos docere possint, quam in rebus ad Religionem, & bonos mores pertinentibus, eosque in illis instruere, hortari, & cogere, in quantum possunt, teneantur, ut nedum ad Missas, sed etiam ad Vesperas, divinaque officia audienda ad Ecclesias accedant, & similiter ad prædicationes, & sermones audiendos impellant, nihilque contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eis legere possint.

Ad tramites hujus Constitutionis Congregatio Concilii in *Spalaten. Doctrinæ christianæ 17. Julii* 1688. declaravit, ludi magistros, tam Clericos, quam laicos, sive a Communitatibus conductos, sive non, prius hortandos, deinde cogendos esse ad docendam Doctrinam christianam pueros, ac rudes scholares, *ut lib. Decretor. XXXVIII. pag. 336.*

SE-

dum in scholis docuerint; & studentes in ipsa, integre per annos quinque percipiant de licentia Sedis Apost. proventus præbendarum, & beneficiorum suorum, non obstante aliqua alia consuetudine, vel statuto, cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes.

Hac Decretali, ut supra innui, renovatum est decretum Concilii lateranensis IV. relatum in jam transcripta Decretali *Quia nonnullis*, de statuendis per singulas Metropoles theologis: & ne ejus dispositioni moram afferret theologorum raritas, statuit hic Honorius.

I. Ut ab Ecclesiarum Prælatis, & capitulis aliqui bonæ mentis juvenes ad Theologiæ studium destinentur, qui alios postea erudire possint.

II. Ut his, si proprii proventus ecclesiastici ad hoc non sufficiant, ab iisdem Prælatis, & capitulis necessaria subministrentur.

III. Ut lectores dictæ facultatis, quousque eam docuerint, non obstante eorum a choro absentia, integros suarum præbendarum, & beneficiorum fructus percipiant, sicuti & eidem facultati studentes, per annos tamen quinque, & de licentia Sedis Apostolicæ.

Verum prima, & secunda pars hujus saluberrimi statuti hodie non observatur, ut præter praxim notat etiam hic Fagnanus *num.* 1. cum illius cessationi satis provisum sit a Tridentino per erectionem seminariorum, ut dixi.

Tertia vero pas limitanda est ex Decretali ejusdem Honorii relata in *cap. XXXII. Licet, de Præbend.* ut scilicet percipere possint integros suorum beneficiorum fructus, omissis distributionibus, cujus textum habes supra Sectione CCCV. pag. 260. Quæ tamen Decretalis vicissim limitanda est ex hac mox transcripta, ibi enim non restringitur tempus vacandi studio; hic autem quinquennium dumtaxat indulgetur.

Ampliata vero est quoad studentes parochos, quibus hujusmodi indultum suffragari statuit Bonifacius VIII. usque ad septennium, ut in ejus Decretali, relata in *cap. XXXIV. Cum ex eo, de Elect. in VI.* cui tamen hodie derogatum est, ut ibi notavi.

Hæc eadem tertia pars confirmata est a Concilio Tridentino *cap. I. sess. V. de reformat.* favore tam lectorum, sacram Scripturam docentium in publicis scholis, quam ei studentium, ibi,

Docentes vero ipsam sacram Scripturam, dum publice in scholis docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum præbendarum, & beneficiorum suorum, in absentia a jure communi concessis, plene gaudeant, & fruantur.

Hujusmodi indultum ex declaratione Congregat. Conc. relata a Fagnan. in *cit. cap. XXXII. Licet, num.* 97. 124. & 129. ac in Constit. Innocentii XII. mox transcribenda, locum habet, quando fructus præbendæ a distributionibus sunt sejuncti. Si vero iidem integri fructus dictis distributionibus constent, vel tertiam partem earundem non attingant, tunc tam lectores, quam studentes lucrantur duas dumtaxat tertias illarum partes respective, cumulatas ex fructibus præbendæ, & distributionibus, omissa tertia, choro inservientibus accrescenda.

Ex declaratione ejusdem Congreg. in *Tropejen.* 10. *Novembris* 1597. *lib. Decretor. IX. pag.* 361. & *in Terusina* 7. *Maii* 1707. præfatum indultum suffragatur nedum lectoribus S. Theologiæ, sed etiam juris canonici, & civilis; etiamsi illud legant in publica Universitate, existente in eadem civitate, ubi præbendas obtinent, sive stipendium sit eis ex publico ærario constitutum, sive non; & etiam, si non sint ex numero eorum, qui cathedras habent; dummodo docendi facultas iisdem data fuerit ab iis, ad quos spectat.

Suffragatur itidem Juri civili studentibus, si huic operam dent causa adiscendi postea jus canonicum, ut ex declaratione ejusdem Congr. in responso ad III. dubium sub die 31. *Maii* 1607. *lib. Decretor. pag.* 7. *a tergo*.

Laudatum autem indultum studentibus non suffragatur, nisi singulorum Ordinariorum locorum, in quibus singula beneficia hujusmodi consistunt, consensus, gratis præstandus, ad id accedat ex Constitutione Pii IV, *Sanctissimus* 24. *Novembris* 1564. *impressa post Concilium Tridentinum, Romæ editum typis Josephi Corvi, & Bartholomæi Luprandi Impressor. Cameral.* 1676. *pag.* 289. ibi.

San-

de quorum qualitatibus facilis notitia haberi non potest, quantum humana ratione provideri potest, relinquere volens, Concilii etiam Tridentini decretis inhærendo, hujusmodi dispensationes, & indulta hactenus concessa, ac tam ipsius Pœnitentiariæ, quam Apostolicas, & alias desuper confectas, & conficiendas literas, processusque habitos, & habendos, per easdem dictis absentibus nullatenus suffragari, nisi singulorum Ordinariorum locorum in quibus singula beneficia hujusmodi consistunt, consensus gratis præstandus ad id accedat, Apostolica auctoritate declaravit, decernens irritum &c.

1 Neque ex stylo Congr. Conc. suffragatur iis, qui jam XXV. annum attigerunt, ut in *Sigien.* 8. *Aprilis* 1592. *lib. Decretor VII. pag.* 41. *a tergo*: quod idem jam statuerat Concilium Tolosanum, celebratum an. 1590. & refert etiam Card. Petra *tomo III. ad Constit. X.* Bonifacii VIII. *numer.* 10. ubi etiam monet Episcopos, ut curare debeant = quod ii dumtaxat, qui bonam spem proficiendi in studiis præseferant, hoc indulto fruantur, ne frustrata mente dictorum jurium, indociles, & inepti ad studia se conferant, ut innuit Fagnanus plurib. cit. in dict. *cap. Cum ad hoc num.* 10.

Imo, si agatur de beneficiatis Urbis Romæ, hujusmodi indultum non est concedendum ultra triennium, neque majoribus XXV. annis, ut ex Constit. Innocentii XII. *Sanctissimus Dominus* 23. *Maii* 1693. super reformatione indultorum, eximentium a servitio chori Canonicos, sive beneficiatos ejusdem Urbis §. V. ibi.

Indulta causa studii pro lucrandis fructibus dumtaxat, nec aliter pro lucrandis distributionibus quotidianis, esse concedenda, quam pro Ecclesiis, quarum redditus consistunt, vel in solis distributionibus quotidianis, vel in iisdem distributionibus una cum aliquibus fructibus tenuis præbendæ, dempta tamen tertia parte, quæ interessentibus accrescat: nec pariter concedenda ultra triennium, neque majoribus XXV. annis, quinimo hujusmodi ætate XXV. annorum expleta, eadem indulta, licet idem triennium adhuc expletum non fuerit, expirare.

Quæri hic posset, an sæpe dictum indultum, quemadmodum non suffragatur magistris, nisi doceant in publicis Universitatibus, seu Accademiis privilegiatis, per Papam, vel alium supremum Principem erectis cum facultate doctoratus insignia conferendi, ita neque suffragetur scholaribus, si in iisdem studio operam non dent, sed in quocumque alio publico gymnasio, in quo hujusmodi facultates optime edocentur, puta in gymnasiis PP. Societatis Jesu, & Scholarum piarum. Quamvis DD. communi calculo non suffragari inferant ex negativo responso Innocentii III. ad Altissiodorensem Episcopum, relato in *cap. XII. Tuæ fraternitatis, de Cleric. non resident.* qui postulaverat, an Canonici indulto studiorum fruerentur, dum accepta licentia, ad villas, & castra se trasferebant, in quibus nullum erat, vel minus competens studiorum exercitium: ex declaratione tamen Congreg. Conc. fruuntur æque, acsi studerent in publicis Universitatibus: proposito enim inter alia dubio V. in *Mediolanen.* 19. *Novembris* 1673. = An ipsi (beneficiato) debeantur duæ ex tribus partibus distributionum, quamvis non inservierit, sub prætextu quod studiis S. Theologiæ vacaverit in scholis PP. Societatis Jesu Mediolani, S. Congr. auditis utriusque partis Procuratoribus, & noviter deductis accurate perpensis, ad V. prævio recessu a decisis, respondit, affirmative = *ut lib. XXVIII. Decretor. pag.* 188.

diis statuentes , ut in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem habentes hæbraicæ , arabicæ , & chaldeæ linguarum notitiam ; duo videlicet uniuscujusque linguæ periti , qui scholas regant inibi , & libros de linguis ipsis in latinum fideliter transferentes , alios linguas ipsas solicite doceant , earumque peritiam studiosa in illos instructione transfundant , ut instructi , & edocti sufficienter in linguis hujusmodi fructum speratum possint (Deo auctore) producere , Fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in romana Curia legentibus per Sedem Apostolicam ; in studiis vero , Parisiensi per Regem Franciæ , in Oxoniensi Angliæ , Scotiæ , Hiberniæ , ac Vualiæ ; in Bononiensi per Italiæ , in Salamantino per Hispaniæ Prælatos , monasteria , capitula , conventus , collegia exempta , & non exempta , & Ecclesiarum rectores in stipendiis competentibus , & sumptibus volumus provideri : contributionis onere singulis juxta facultatum exigentiam imponendo : privilegiis , & exemptionibus quibuscumque contrariis nequaquam obstantibus , quibus tamen nolumus quoad alia præjudicium generari.

Hanc Decretalem , dici posset in desuetudinem abiisse, cum hodie non amplius vigeat ratio , ob quam emanata est: cum enim emanaverit initio seculi XIV. quo tempore adhuc frequens erat dissertatio de rebus Religionis inter Christianos , & Saracenos , dominantes in Asia , Africa , & magna parte Hispaniæ , utentes lingua arabica , mixta ex hæbraica , & caldaica , ideo Clemens V. una cum Concilio jussit , ut tam eo in loco , ubi Curia Romana resideret , quam in Accademia Bononiensi in Italia , Parisiensi in Gallia , Oxoniensi in Anglia , & Salmaticensi in Hispania doceretur lingua hæbraica , arabica , & caldaica a duobus magistris deputatis in unaquaque lingua ; ac pro illorum stipendio in Hispania , ubi deerant sumptus regii, ab Episcopis provideretur per contributionem Cleri tam secularis, quam regularis, etiam exempti. Verum Romæ publici professores dictas linguas docent .

S E C T I O   D C C L X X X I X.

Caput II. Cum sit , *ex Decretali ejusdem Clementis V. in eodem Concilio Viennensi edita.*

CUM sit nimis absurdum , ut quis cum vanitate , & imperitia ad honorem ascendat peritiæ literarum , non sine turbatione miramur , illum apud scholasticos invaluisse abusum , quod plerique eorum , qui in quavis scientia ad doctoratus , vel magisterii assumuntur honorem , cum sua solemniter principia faciunt , aut sui recipiunt insignia doctoratus , circa cibos , vestes , & alia sic in expensis excedunt , quod & ipsi transeunte expensarum hujusmodi vanitate , vacui plerumque remaneant , & gravati : & cæteri , qui vel nolunt , vel nequeunt similes expensas subire , hac occasione frequenter a receptione honoris hujusmodi retrahuntur . Volentes igitur de opportuno super his remedio providere, illis, ad quos ubilibet pertinet honorem tribuere memoratum , districte præcipimus , ut quoscumque ab eis de cætero dictum recipientes honorem , juramento prius obstrigant , ne ultra tria millia turonen. argenteorum in solemnitate , circa hujusmodi doctoratum , aut magisterium quomodolibet adhibenda , expendant : ipsosque nihilominus (nisi forsan nobilis conditionis extiterint) ut intra summam prædictam hujusmodi moderentur expensæ , efficaciter exhor-

tan-

cumque pauperes, vel egenos, quos ad susceptionem graduum hujusmodi habiles, & idoneos repereritis, ad doctoratus in utroque, seu altero jurium [civilis nempe, & canonici] gradus hujusmodi gratis pro Deo, & absque aliqua pecuniarum solutione ab eis facienda, assumere, seu doctores creare debere.

Titulus VI. De Judæis, & Saracenis, eorumque servis.

SECTIO DCCXC.

Caput I. Præsenti, *ex Decretali, desumpta a Canone XVI. non Concilii Maticensis, sed Matisconensis, celebrati Matiscone, quæ est Galliæ Civitas an. 581. hortatu Gunteramni Regis Gallorum.*

PRæsenti Concilio sancimus, ut nullum christianum mancipium judæo serviat, sed datis XII. solidis pro quolibet bono mancipio, ipsum quicunque christianorum, seu ad ingenuitatem, seu ad servitium, licentiam habeat redimendi: & si christianus fieri desiderat, & non permittitur, idem fiat: quia nefas est, quem Christus redemit, blasphemum Christi (idest judæum) in servitutis vinculis detinere.

Cum seculo VI. in Gallia in tantum devenerit judæorum in christianos petulantia, & sævitia, ut eos in suam servitutem redegerint, ideo Patres Concilii Matisconensis statuerunt, quod jamdiù constituerant Imperatores *capit. Ne christianum mancipium*, ut tenerentur christiana mancipia dimittere pro duodecim solidis in singula capita; idemque observaretur, si ethnicum mancipium eorundem Judæorum Christi fidem amplecti vellet, & a suo domino impediretur.

Hanc legem renovavit Gregorius IX. addens pœnam amittendi mancipium baptizatum, nisi intra tres menses illud venale pro duodecim itidem solidis, a Christianis quidem redimendum, exponerent, ut in sequenti ejus Decretali, relata *hoc eod. tit. capit. XIX.*

Nulli judæo baptizatum, vel baptizari volentem emere liceat, vel in suo servitio retinere. Quod si quem nondum ad Fidem conversum causa mercimonii emerit, & postmodum factus sit, vel fieri desideret christianus, datis pro eo XII. solidis, ab illius servitio protinus subtrahatur. Si autem intra tres menses ipsum venalem non exposuerit, vel ad sibi serviendum emerit eundem, nec ipse vendere, nec alius audeat comparare, sed, nullo dato pretio, perducatur ad præmia libertatis.

Verum utraque hæc Decretalis hodie locum amplius non habet, sive dictum mancipium tam christianum, quam ethnicum christianam Religionem amplecti volens redimatur, sive non, quia nullus emptor appareat: cum hujusmodi usurpatum dominium in christianos penitus abolitum sit, Card. Albitius *de Inconstan. In fide cap. IX. num. 54.* qui *num. 55.* subdit ex Calvino, Lexicon juris *verbo Solidus*, duodecim solidorum loco, de quibus in allatis textibus, ex generali omnium populorum consuetudine subrogata, esse duodecim scuta aurea.

terris diutius adhæſerunt, utpote conditionem loci debentes, ad colenda, quæ conſueverant, rura permaneant, penſioneſque prædictis viris præbeant, & cuncta, quæ de colonis, vel originariis præcipiunt, peragant, extra quod nihil eis oneris amplius indicatur. Quod ſi quiſquam de his, vel ad alium migrare locum, vel in obſequio ſuo retinere voluerit, ipſe ſibi reputet, qui jus colonarium temeritate ſua, jus vero dominii ſub juris ſeveritate damnavit. In his ergo omnibus ita, te volumus ſolerter impendi, ut nec direpti gregis paſtor reus exiſtas, nec apud Nos minor æmulatio fraternitatem tuam reprehenſibilem reddat.

Eodem ſeculo VI. nedum in Gallia, ut ſupra notavi, ſed etiam in Tuſcia tantum erat judæorum odium in chriſtianos, ut hos tanquam vere mancipia retinerent: ideo S. Gregorius Epiſcopo Lunenſi præcepit, ut ad tramites *L. I. C. Chriſtianum mancipium, & L. LVII. C. de Epiſc. & Cleric.* id ſolerter prohiberet, ſed dumtaxat illis permitteret eoſdem chriſtianos apud ſe retinere tanquam ſervos adſcriptitios, ſeu originarios, colonos videlicet colendis eorum agris adſcriptos, quibus nihil novi oneris imponi poſſent, præter ea onera, quæ de colonis, vel originariis jura præſeribebant: hoc addito, quod ſi eos in alium locum transferre voluiſſent, ubi ea immunitas a mancipatu non viget, vel ſi nova onera impoſuiſſent, jus colonarium amitterent.

Verum & hæc Decretalis locum amplius non habet, cum judæi hodie, ſaltem in Statu eccleſiaſtico, nulla immobilia bona poſſidere poſſint, ut ex Conſtitutionibus Summorum Pontificum, neque ex decreto Concilii Lateranenſis III. eis permittendum ſit, eoſdem chriſtianos ſecum pro famulatu retinere, ut notabo infra.

SECTIO DCCXCII.

Caput III. Judæi, *ex Decretali, deſumpta ab Epiſtola V. ejuſdem S. Gregorii, ſcripta Januario Epiſcopo (nunc Archiepiſcopo) Calaritano in Sardinia.*

Judæi de civitate (& infra.) ſicut legalis diffinitio Judæos novas non patitur erigere ſynagogas, ita eos ſine inquietudine veteres habere permittit.

Præcipit hic Gregorius, ne judæi juxta *L. ultimam C. de Judæis*, novas ſynagogas conſtruant; permittit tamen veteres retinere.

Alexander vero III. aliquantulum ampliavit Gregorii permiſſionem; nedum enim eis permittit veteres retinere, ſed etiam collapſas, & ruvinoſas reædificare, dummodo eas altius non extollant, vel ampliores, & pretioſiores reddant, ut in ſequenti ejus Decretali *hoc eod. tit. relata cap. VII. Conſuluit*, reſcripta, juxta Cujacium, Epiſcopo (nunc Archiepiſcopo) Pariſienſi.

Conſuluit (& infra.) Judæos de novo conſtruere ſynagogas, ubi non habuerunt, pati non debes. Verum, ſi antiquæ corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reædificent, poteſt æquanimiter tolerari: non autem, ut eas exaltent, aut ampliores, aut pretioſiores faciant, quam antea fuiſſe noſcuntur: qui utique hoc pro magno debent habere, quod in veteribus ſynagogis, & ſuis obſervantiis tolerantur.

Utraque hæc Decretalis confirmata, & ampliata eſt a Paulo IV. Conſtit. *Cum nimis abſurdum, pridie idus Julii* 1555. præcipiente, ut ſi plures præter unam ſynagogam ædificaverint, demoliri teneantur ſub pœna

SECTIO DCCXCIII.

Caput IV. Quia super his, *ex Decretali laudati Alexandri III. Massiliensi Episcopo rescripta.*

Quia super his (& infra.) Generaliter interdicas, ut judæi ostia, vel fenestras in die Parasceves apertas non habeant, sed clausas teneant tota die.

Hæc Decretalis, in qua Pontifex præcepit, ut in diœcesi Massiliensi (non Januensi, ut aliqui notarunt) interdiceretur judæis, ne in die Parasceves, idest feria VI. majoris hebdomadæ, ostia, & fenestras apertas haberent, ampliata est ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi IV. celebrato anno 1215. præcipiente, ut sub pœnis a Potestate seculari infligendis prohibeantur ab Episcopo, ne præsumant in publicum prodire, nedum in dicta diœcesi, & præfato die, sed ubique locorum, & in omnibus diebus Lamentationis, & Dominicæ passionis, ut in ejusdem Decretali relata *hoc eod. tit. cap. XV. In nonnullis.*

Hoc decretum in Italia, aliisque provinciis strictius observatur quam in Germania, Maschat *hoc tit. num. 7.*

SECTIO DCCXCIV.

Caput V. Judæi, *ex Decretali ejusdem Alexandri, desumpta a cap. XXVI. Concilii generalis Lateranensis III. sub eodem celebrati an.* 1179.

Judæi, sive Saraceni neque sub alendorum puerorum suorum obtentu, nec pro servitio, vel alia qualibet causa christiana mancipia in domibus suis permittantur habere: excommunicentur autem, qui cum eis præsumpserint habitare (& infra.) Si qui præterea, Deo inspirante, ad Fidem se converterint christianam, a possessionibus suis nullatenus excludantur, cum melioris conditionis ad Fidem conversos esse oporteat, quam antequam Fidem susceperint, habebantur. Si autem secus fuerit factum, Principibus, seu Potestatibus eorundem locorum injungimus sub pœna excommunicationis, ut portionem hæreditatis suæ, & bonorum suorum ex integro eis faciant exhiberi.

Quatuor in hac Decretali præcipit Alexander.

I. Ne judæis, aut Saracenis permittatur secum retinere pro famulatu christiana mancipia, etiam sub prætextu alendi illorum filios.

II. Ut excommunicentur christiani præsumentes cum iisdem habitare.

III. Ne judæi ad christianam Fidem conversi, priventur bonis ad ipsos spectantibus.

IV. Ut in casu denegatæ dictorum bonorum restitutionis, Principes, seu Gubernatores locorum, in quibus ea possident, sub pœna excommunicationis (quæ est ferendæ sententiæ) teneantur illos in eorundem possessione manutenere.

Ad I. Quod spectat, repetenda sunt jam notata ad *cap. I. & II. pag. 603. & 604.*

II. Vero confirmatum est a Paulo IV. & S. Pio V. ut ex eorum Constitutionibus, quas leges infra post notata ad *cap. II. Dignum* Sect. DCCCVIII.

De III. & IV. Instituetur sermo infra in notis ad *cit. cap. II. Dignum, inter Extravag. commun.* potissimum quoad possessionem bonorum stabilium.

SE-

ut per Ecclesias maritimarum urbium crebra, & solemnis in eos excommunicatio proferatur.

De prohibitione, & pœnis in hac Decretali inflictis specialis instituetur sermo infra in notis ad Decretalem Clementis V. relatam in *cap. I. Multa, inter Extravag. commun.*

SECTIO DCCXCVI.

CAPUT VII. CONSULUIT, *ex Decretali laudati Alexandri III. Parisiensi Episcopo (nunc Archiepiscopo) rescripta.*

Circa hanc Decretalem jam transcriptam post *cap. III. Judæi pag.* 604. notandum est, ut ibi.

SECTIO DCCXCVII.

CAPUT VIII. AD HÆC, *ex Decretali dicti Alexandri, universis Angliæ Prælatis scripta, juxta Gonzalez.*

AD hæc omnibus christianis, qui sunt in jurisdictione vestra, penitus interdicatis, & si necesse fuerit, districtione ecclesiastica compellatis eosdem, ne judæorum servitio se assidue pro aliqua mercede exponant, quod etiam obstetricibus, & nutricibus eorum prohibere curetis, ne infantes judæorum in eorundem domibus nutrire præsumant. Quoniam judæorum mores, & nostri in nullo concordant, & ipsi de facili ob continuam conversationem, & assiduam familiaritatem ad suam superstitionem, & perfidiam simplicium animos inclinarent.

Ex sensu contrario hujus Decretalis eruitur, non prohiberi christianis nutricibus infantes judæorum nutrire extra eorum domos; cum hic expresse prohibeatur dumtaxat eos nutrire intra eorundem domos. Verum ex Constitutionibus Pauli IV. & S. Pii V. quas leges infra post notata ad *cap. II. Dignum*, generaliter, & indistincte id prohibetur: ideoque vi harum Constitutionum neque extra permissum est; ut etiam declaravit Cong. Universalis Inquisitionis 15. Martii, & 17 Maii 1612. super quo neque Episcopus, neque Nuncius Apostolicus dispensare potest. Et si iidem judæi retinuerint dictas nutrices, & usi fuerint opera christianorum, tam ipsi, quam hi puniuntur ab Inquisitoribus ex decreto ejusdem Inquisitionis 12. Octobris 1627. teste Albitio *de Inconstan. in fide parte II. cap. XXXI. num.* 117.

SECTIO DCCXCVIII.

CAPUT IX. SICUT, *ex Decretali Clementis III.*

SIcut judæi (& infra.) Statuimus, ut nullus invitos, vel nolentes Judæos ad Baptismum venire compellat. Si quis autem ad christianos causa Fidei confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, christianus absque calumnia efficiatur: quippe Christi Fidem

& legis arcana cognoscere, atque ad christianæ fidei notitiam pervenire: quia tamen nostræ postulant defensionis auxilium, & christianæ pietatis mansuedinem, Prædecessorum nostrorum felicis memoriæ Calisti, Eugenii, Alexandri, Clementis, & Cælestini Rom. Pontificum exemplis inhærentes, ipsorum petitionem admittimus, eisque protectionis nostræ clypeum indulgemus. Statuimus ergo, ut nullus christianus invitos, vel nolentes eos ad baptismum per violentiam venire compellat, sed si eorum quilibet sponte ad christianos fidei causa confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, sine qualibet efficiatur calumnia christianus.

Quod spectat ad coactionem non inferendam Judæis, ut inviti ad baptismum veniant, referre juvat, quæ notatu digna leguntur in Epistola Benedicti XIV. ad Archiepiscopum Tarsensem, Vicesgerentem Urbis, *Postremo mense 28. Februar. 1747. in ejus Bullar. tom. II.* circa judæorum, & infidelium baptismum; in qua probatur licite baptizari posse filios infantes, & impuberes judæorum, & infidelium, invitis parentibus, in sequentibus casibus.

I. Si sint in extremo mortis articulo ex decretis S. Congr. Inquisit. 2. *Novembr. 1678. & 18. Febr. 1706. ibid. relatis* §. VIII.

II. Si sint a parentibus projecti, atque derelicti; cum tunc statim subducti dicantur a patria potestate, *cap. I. de Infant. & langnid. expositis.* Tales autem intelliguntur, non qui sine patre, & sine matre, vel nullo comite, aut per urbem, aut extra hæbreorum vicum temere vagantur, sed qui in loco publico soli, abjecti, atque omni cura, & spe destituti inveniuntur, ibidem §. IX. & X. Item baptizari posse censet Reiffenst. *lib. V. Decret. tit. VI. de Judæis num.* 52. si ita sint a parentibus jam separati, ut iis amplius non debeant, aut nequeant restitui, v. g. si parentes essent mortui. Crederem tamen, hanc sententiam corrigendam esse, quoad secundam partem, si adesset avus (qui etiam vivente ejus filio, jam habebat potestatem in nepotem *L. 4. de his, qui sui §. Qui igitur instit. de patria potestate*) vel adesset Tutor, utpote succedens in jura patris, communiter; tunc enim his restitui deberent. Item baptizari posse sentiunt Auctores relati a Lucio Ferraris *Prompta Bibliotheca, verbo Baptismus art. V. num. 22.* amentes, quando nulla est spes, ad rationis usum eos pervenire posse.

III. Si offerantur ad baptismum a patre converso, etiam invita matre, *cap. Ex literis, de convers. infidel.*, vel a matre, invito patre, ob favorem Fidei, qui juxta magis receptam opinionem, locum habet, etiam in casu matris conversæ, ibidem §. XV. & XVI.

IV. Si offerantur ab avo paterno, pariter converso, etiam utroque genitore invito, ex decreto Gregorii XIII. aliisque juribus ibidem allatis §. XVII.

V. Si offerantur ab avia paterna conversa nepotes ex filio defuncto, etiam contradicente matre, ut decrevit in hac eadem facti specie, quod Romæ accidit anno 1751. idem Bened. XIV. ut in altera ejusdem Epistola ad Petrum Hieronymum Guglielmi, Sac. Inquisitionis Assessorem. *Probe te 15. Decemb. 1751.* impressa in *cit. Bullar. Tom. III.*

Hic quæri posset, an & id aviæ maternæ liceret; & quamvis ex paritate rationis, in favorem nempe Religionis, primo intuitu videatur licere, non tamen crederem, hoc tuto asserendum; ne dum quia hic casus nullibi reperitur decisus, & in jure positivo de casu ad casum non valeat illatio, sed maxime quia in avia materna non ea potest considerari qualitas, quæ in paterna: pro hac enim, præter favorem Religionis, militat etiam legis dispositio, cum & ipsa veniat sub appellatione parentum, *L. appellatione, ff. de verbor. significat.* & quod pertinet ad curam nepotum, pari jure censeri debet avus, & avia paterna ex benigna concessione *Auth. matri, & aviæ eod. tit.* ex quo fit, quod non sit persona penitus extranea, sed a familia sua per matrimonium in filii familiam translata, naturali quadam connexione primas in hac eadem familia partes una cum ipso obtineat; quod dici

tibus, qui semel dixerunt, se catholicam fidem amplecti velle, licet postea a proposito recedant, ex dec. Sac. Inquisitionis sub die 24. *Septembr.* 1699. relat. §. *XVIII.* cit. Epistol. ad Archiepiscop. Tarsen.

IX. Si offerantur nedum a parentibus neophitis, sed etiam ab Ethnicis, & judæis in infidelitate, & judaismo remanentibus; dummodo fide bona ab eis id fiat, & infantes baptizati apud christianos remaneant, ut §. X. Epistol. ad Petrum Guglielmi; & in eo etiam casu, quo unus consentiret, & alter non, ut sentit cum Bartholomæo ab Angelo Passerin. Reiffenst. Lucius Ferraris *loc. cit. num.*20.

X. Si ipsimet judæorum, & infidelium filii, statim ac ad usum rationis pervenerint, baptismum ultro postulaverint §. *XXXVI. & seqq.* Epist. ad Archiep. Tarsen.

se eos, vix dum ad convenientem ætatem pervenerint, christifidelibus restituturos, nec quidquam contra Fidem catholicam edocturos, ibidem §. *XXVIII. & seqq.* Contra autem sic baptizatos, si postquam adoleverint, parentum ritibus adhæserint, & fuerint de hoc confessi, aut convicti, procedendum esse tamquam contra hæreticos.

Quod autem spectat ad probationem patefactæ voluntatis judæi cupientis baptismum suscipere, ex decreto Cong. Universalis Inquisitionis, confirmato a Benedicto XIII Constit. *Emanavit* 14. *Febr.* 1727. hæc traditur regula, quæ licet tradita sit pro judæis Urbis, inservire tamen potest locorum Ordinariis pro judæis, ubique degentibus,

Feria 4. die 12. Februarii 1727. in Congregatione generali S. Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in conventu S. Mariæ super Minervam coram Eminentissimis, & & Reverendiss. DD. S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in tota Republica christiana contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus, a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

§. II. Cum plures exortæ sint controversiæ super intelligentia, & executione decreti ab hac sacra Congregatione editi die 8. Julii 1641. quoad hebræos utriusque sexus denunciatos de eorum animi declaratione suscipiendi baptismum, Eminentissimi, & Reverendissimi DD. Cardinales generales Inquisitores prædicti, dictum decretum declarando, & quatenus opus sit reformando, in posterum illud sequenti modo exequi mandarunt, & decreverunt: nempe, quod testes qui hebræos denunciabunt, sive mares, sive fœminas de declaratione animi suscipiendi baptismum per Notarium juxta interrogatoria generalia ab R.P.D. Vices-gerente præscribenda cum speciali monitione relevantiæ juramenti in scriptis coram eodem R. P. D. Vices-gerente, & eo impedito, coram ejus Auditore examinentur, qui etiam examen præfatum subscribere debeant, & quatenus duo testes sint de loco, tempore, & occasione contestes, tunc denunciati ad domum Cathecumenorum duci, & collocari in loco separato ad hunc effectum destinato, in eoque per duodecim dies detineri possint, ut super veritate, & constantia declarationis eorum voluntatis suscipiendi baptismum explorentur. Si autem testes erunt singulares, vel unus adest testis idoneus, & fide dignus, tunc denunciati non statim post denunciationem, & testium examen educendi erunt ad domum Catechumenorum, sed per R. P. D. Vices-gerentem extra Ghettum, vel in ejus domo, vel in aliqua Ecclesia, vel alio loco sibi beneviso, & intra tempus necessarium, & opportunum juxta facti speciem, & circumstantias pro arbitrio, & prudentia dicti R.P.D. Vices-gerentis eorum voluntas exploranda erit.

Antonius Lancionus S. Rom. & universalis Inquisitionis Notarius,

Loco ✠ sigilli.

Notan-

eligendum cum mercede congrua illi ex ipsorum hebræorum collatione, aut alias, prout commodius eis videbitur, hebraicæ (si fieri poterit) linguæ peritum, sermones, vel lectiones haberi, in quibus illis exponantur scripturæ veteris Testamenti, Moysis scilicet, & Prophetarum, præsertim vero, quæ eo sabbato leguntur, seu lectæ in eorum sunt synagogis, juxta Sanctorum Patrum interpretationes, & verum catholicæ Ecclesiæ sensum, ac in eis differatur de veritate christianæ Fidei, de certo Adventu, & Incarnatione Filii Dei, illiusque Nativitate, vita, miraculis, passione, morte, sepultura, descensu ad inferos, Resurrectione, in cœlum Ascensione de ejus Evangelio in toto terrarum orbe per Apostolos ejus, & alios Sanctos prædicato, innumeris atque clarissimis virtutibus, & illustrium miraculorum gloria confirmato, ac de ejus spirituali, & vero regno, & de impio idolorum cultu sublato, & gentium vocatione, de perpetua tum Hierusalem, & terræ eorundem judæorum desolatione, tum ipsorum ubique terrarum dispersione, & captivitate, & de aliis similis argumenti dogmatibus, & articulis ex lege, & Prophetis, de diutina præterea, & irrita judæorum adventus Messiæ, & carnalis illius Regni expectatione, de vana eorum, quæ sæpe, quinimmo quotidie eos frustrata est spe reditus in terram promissionis, & restaurationis tertii templi; & demum de multiplicibus, & variis erroribus, & hæresibus eorum, in quas miserrime se demerserunt postquam Christum Dominum in carne venientem agnoscere noluerunt, & de falsa per eorum Rabbinos tradita sacrarum Scripturarum interpretatione, quarum literam, & sensum fabulis, mendaciis, & variis dolis, & modis detorquentes corruperunt, & depravarunt, & hactenus corrumpere, & depravare non desinunt, deque omnibus, aliisque eos possint ad agnitionem Fidei, ad errorum suorum correptionem, ad orthodoxamque Fidem convertere pro loci, temporis, sumptique argumenti ratione prudenter agant, veris, & ex sacra Scriptura depromptis demostrationibus, nulla cum obtrectatione, aut iracundia, sed magna cum charitate, & modestia, veritatis lumen illis aperire conentur.

§. II. Ad quos sermones, & lectiones volumus universos, & singulos utriusque sexus judæos a duodecim annis supra, infirmitate, aut alia legitima causa, de qua Ordinarios docere debeant, non impeditos, in civitate, & locis, ut præfertur habitantes, vel aliunde advenientes, etiamsi inibi domicilium non habeant, ita percircuitum convenire, ut tertia saltem eorum pars, nec unquam minor, semper adsit. Quod si facere neglexerint, interdicti cum fidelibus commercii, & aliis pœnis arbitrio Ordinarii pro contumaciæ modo imponendis, donec satisfecerint competenter, ad ipsos sermones audiendos compellantur.

§. III. Si quis vero de numero fidelium ita fuerit salutis, aut sui, aut proximi sui, de quo unicuique mandatum est, immemor, qui eos a salutaribus hujusmodi sermonibus, seu lectionibus directe, vel indirecte abduxerit, aut impediverit, seu contenderit quoquomodo, excommunicationis sententia sit eo ipso ligatus, & contra eum ad alias pœnas Ordinarii arbitrio omnino procedatur.

Hanc Constitutionem confirmavit Clemens XI. Const. *Propaganda* 5. *idus Martii* 1704. in qua §. XX. præcipit hujusmodi prædicationem in usum revocari ab omnibus, ad quos spectat, sicubi in desuetudinem abierit.

In hac Decretali ad petitionem cujusdam Episcopi indulget Pontifex tam ipsi, quam ejus sociis, exeuntibus ad prædicandum Paganis Christi Evangelium, ut possint uti cibis, qui ab iisdem illis apponuntur, dummodo abstineant ab esu carnium iis diebus, quibus juxta SS. Canonum statuta uti non licet: utque quicunque Religiosi, vel Clerici idonei, qui cum licentia suorum Superiorum secum ire voluerint, prædicationis munus libere exercere valeant.

Ad primam partem, quod spectat, hæc Decretalis locum amplius non habet: cum enim hodie Pagani, ut hic notat Glossa, discernant cibos, ut judæi, sicuti interdictum est christianis horum cibis vesci *Can. XIII. Nullus*, *& XIV. Omnes*, *caus. XXVIII. quæst. 1.* ita & illorum.

Cæterum, omissa etiam hac ratione, hujusmodi indultum non est trahendum in consequentiam, itaut sit in facultate cujuscumque Episcopi idem facere, cum fuerit speciale, & huic Episcopo id petenti dumtaxat, ea de causa potissimum concessum, ut Pagani noviter ad fidem conversi, Livonienses nempe Provinciæ, ad quam supponitur hunc Episcopum perrexisse, magis confirmarentur in christiana Religione, quam temporibus Clementis III. amplexi fuerant, quibus eadem de causa nonnulla alia speciatim deinde indulsit Innocentius III. ut in ejus Decretalibus, relatis in *cap. XI. Deus*; *de Vita*, *& honest. Clericor.* *& cap. IX. Deus*, *de Divort.*

Neque locum amplius habet quoad secundam partem: quandoquidem nemo tam Regularis, quam secularis Clericus munus prædicationis in partibus infidelium obire potest, sine speciali Sedis Apostolicæ, seu Congregationis de Propaganda Fide deputatione.

SECTIO DCCC.

CAPUT XI. SIGNIFICAVIT, *ex Decretali ejusdem Clementis, ignotum cui rescripta.*

SIgnificavit nobis tua fraternitas, quomodo aliqui civium in Alexandriam valeant proficisci pro recuperandis concivibus suis, qui illic in captivitate tenentur. Hoc arbitramur licite posse fieri, dummodo nihil in mercibus suis, vel alio modo secum illuc deferant, unde possit Saracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum, aut subsidium provenire: quod etiam coram te prius juramento firmabunt. Illi quoque, qui post treugam in transmarinis partibus factam, cum commercio Alexandriam adiverint, si detulerint merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis vinculum non evadunt: sicut nec illi, qui in personis propriis non euntes, merces eis per nuncios destinarunt. Ad ultimum illos, qui juraverunt, se amplius in terram Saracenorum cum mercibus non ituros, nisi pax esset inter christianos, & ipsos, & post treugam factam venerunt illuc: conditio illa de pace, aut treuga habenda ab excommunicationis vinculo non absolvit.

SECTIO DCCCI.

CAPUT XII. QUOD OLIM, *ex Decretali laudati Clementis.*

QUod olim præceptum fuit (& infra.) Sane licet hoc fuerit in Concil. Lateran. districte inhibitum, Nos tamen omnes illos excommunicationi supponimus, qui jam amplius cum Saracenis mercimonium habuerunt, vel per se, vel per alios, navibus, seu quocun-

ETsi judæos (quos propria culpa submisit perpetuæ servituti) pietas christiana receptet, & sustineat cohabitationem illorum, ingrati tamen nobis esse non debent, ut reddant christianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate contemptum, qui tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi, nobis illam retributionem inpendunt, quam (juxta vulgare proverbium) mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consueverunt hospitibus exhibere. Accepimus autem, quod judæi faciunt christianas filiorum suorum nutrices, & (quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die Resurrectionis Dominicæ illas recipere corpus, & Sanguinem Jesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere faciunt in latrinam. Alia insuper contra Fidem catholicam detestabilia, & inaudita committunt, propter quæ fidelibus est verendum, ne divinam indignationem incurrant, cum eos perpetrare patiuntur indigne, quæ Fidei nostræ confusionem inducunt (& infra.) Inhibemus ergo districte, ne de cætero nutrices, vel servientes habeant christianos, ne filii libere filiis famulentur ancillæ, sed tanquam servi a Domino reprobati, in cujus mortem nequiter conjurarunt, se saltem per effectum operis recognoscant servos illorum, quos Christi mors liberos, & illos servos effecit, (& infra.) Si vero nutrices, & servientes non dimiserint christianos, sub excommunicationis pœna inhibeatis districte omnibus christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

In hac Decretali interdicitur judæis, ne retineant in propriis domibus nutrices christianas; quod idem jam interdixerat Alexander III. ut in ejus Decretali *Ad hæc*, transcripta Sectione DCCXVII. Cum vero ex sensu contrario videatur non interdictum, si extra domos illis utantur, tu nota ampliationem in eadem Sectione allatam.

SECTIO DCCCIII.

CAPUT XV. IN NONNULLIS, *ex Decretali, desumpta a cap. LXVIII. Concilii generalis lateranensis IV. celebr. sub Innocentio III. an.* 1215.

IN nonnullis provinciis a christianis judæos, seu Saracenos habitus distinguit diversitas; sed in quibusdam sic quædam inolevit confusio, ut nulla differentia discernantur. Unde contingit interdum, quod per errorem christiani judæorum, seu Saracenorum, & judæi, seu Saraceni christianorum mulieribus commisceantur. Ne igitur tam damnatæ commixtionis excessus per velamen erroris hujusmodi ulterioris excusationis possint habere diffugium; statuimus, ut tales utriusque sexus in omni christianorum provincia, & omni tempore, qualitate habitus publice ab aliis populis distinguantur. In diebus autem Lamentationis, & Dominicæ passionis in publicum minime prodeant, eo quod nonnulli ex ipsis talibus diebus (sicut accepimus) & ornatius non erubescunt incedere, ac christianis, qui Sacratissimæ Passionis memoriam exhibentes, lamentationis signa prætendunt, illudere non formidant. Illud autem strictissime inhibemus, ne in contumeliam Creatoris prosilire

rum tenores leges infra post notata ad *cap. II. Dignum* Sect. DCCCVIII.

Et notandum, quod in Constitutione S. Pii V. §. V. sublata sit quibusvis personis facultas super hoc judæos dispensandi, etiam Cardinalibus, Ecclesiæ Camerario, & Legatis Sedis Apostolicæ: quodque onus deferendi hujusmodi signum afficiat judæos, nedum in Statu Ecclesiæ degentes, sed etiam ubique locorum, ut §. VIII. non obstante moderatione quoad hoc Constitutionis Pauli IV. *Cum nimis*, facta a Pio IV. Constit. *Dudum 27. Februarii* 1562. eos ab hac delatione eximente, cum iter agunt, cui §. X. expresse derogat.

Quod si quæras, qua pœna puniendus sit tam judæus, qui ... emendatione solverit, districto carceri mancipetur, & mulier christiana, quæ tam damnatum coitum elegerit, per civitatem fustigetur, & de ipsa civitate, sine spe redeundi, penitus expellatur =.

Hæc autem pœna infligenda est ab Ordinariis, non ab Inquisitoribus, ut, teste Card. Albitio *de Inconstan. in Fide, quæst. I. cap. XXXI. num. 91. & 92.* declaravit S. Cong univers Inquisit. 4. *Aug.* 1610. 18. *Jan.* 1617. 11. *Jun.* 1621. & 10. *Jan.* 1623. dummodo dicta carnalis commixtio, seu copula habita non fuerit in contemptum Fidei: tunc enim infligenda esset ab Inquisitoribus, prout limitat idem Albitius *cit. num.* 91.

SECTIO DCCCIV.

CAPUT XVI. CUM SIT NIMIS, *ex Decretali, desumpta a cap. LXIX. Concilii generalis lateranensis IV. celebrati sub Innocentio III. an.* 1215.

CUM sit nimis absurdum, ut blasphemus Christi in christianos vim potestatis exerceat, quod super hoc Toletanum Concilium (III. sub Pelagio II. Can. XIV.) provide statuit, Nos propter transgressorum audaciam in hoc generali Concilio innovamus, prohibentes, ne judæi publicis officiis præferantur: quoniam sub tali prætextu christianis plurimum sunt infesti. Si quis autem eis officium tale commiserit, per provinciale Concilium, quod singulis annis præcipimus celebrari, monitione præmissa, districtione, qua convenit, compescatur. Officiali vero hujusmodi tamdiu christianorum communio in commerciis, & aliis denegetur, donec in usus pauperum christianorum, secundum providentiam diœcesani Episcopi convertatur, quidquid fuerit a christianis adeptus occasione officii sic suscepti, & officium cum pudore dimittat, quod irreverenter assumpsit. Hoc idem extendimus ad Paganos.

In hac Decretali statuitur.

I Ne ullus judæus, aut Gentilis publicis officiis præficiatur.

II. Ut is, qui eum alicui ex his officiis præfecerit, puniatur a Concilio provinciali, quod quotannis præcipitur celebrandum.

III Ut, si forte Judæus, aut Gentilis tali officio præfectus fuerit, interdicatur a commercio cum christianis, donec quidquid officii occasione a christianis lucratus fuerit, in pauperes christianos erogaverit, cum dimissione ejusdem officii.

Hæc eadem prohibitio præficiendi Judæos publicis officiis innovata est a Gregorio IX. in sequenti Decretali, relata *hoc eod. tit cap. XVIII. Ex speciali*, qua rescribens Astoricensi, & Lucensi Episcopis in Regnis Legionis, & Galloeciæ, utpote vicinioribus Regno Lusitaniæ, præcepit, ut sanctio Regis Lusitanorum, cognomento Capello, exprobrarent excessum ab eo commissum in præficiendo judæos officiis publicis, inter quæ enumeratur exactio tributorum, & similium, simulque eidem suaderent, ut si forte redditus suos ipsis judæis, vel Paganis conduxerit, christianum tunc deputet, de gravamine inferendo Clericis, & Ecclesiis non suspectum, per quem regalia jura ab iisdem empta sine christianorum injuria consequantur, ibi.

Ex

„ ideo non poteſt trahi in conſequentiam, preſertim
„ quia Rex vectigalia, & redditus regios jam vendiderat, ut patet ex textu, & ideo Pontifex toleravit in illo caſu particulari, ut bene notat Ho-

cretali *Cum ſit nimis*, quotannis cogendum præcipitur, vide notata ſupra ad *cap.* XXV. *Sicut olim*, *tit. de Accuſationibus* pag. 558..

SECTIO DCCCV.

CAPUT XVII. AD LIBERANDAM, ex *Decretali*, *deſumpta a Concilio generali Lateranenſi IV. celebrato ſub Innocentio III. an.* 1215. *prout habetur poſt Canones ejuſdem Concilii*.

AD liberandam Terram ſanctam (& infra.) Excommunicamus præterea, & anathematizamus illos falſos, & impios chriſtianos, qui contra ipſum Chriſtum, & populum chriſtianum Saracenis arma, ferrum, & ligamina (quidquid dixerit auctor Gloſſæ marginalis tam hic, quam in antecedenti Decretali Alexandri III. relata *cap. VI. hoc tit.* pag. 606. *Non lignamina, ſed ligamina*, legi debet, prout exprimunt eædem Decretales; quæ ſignificant funes, & rudentes, ac quidquid aliud, quo in genere funium indigent naves, aliaque hujuſmodi: propterea tale verbum importat quid longe diverſum a lignaminibus) deferunt galearum: eos etiam, qui galeas eis vendunt, vel naves quique in piraticis Saracenorum navibus curam gubernationis exercent, vel machinis, aut quibuſlibet aliis aliquod eis impendunt conſilium, vel auxilium in diſpendium Terræ ſanctæ: ipſoſque rerum ſuarum privatione multari, & capientium ſervos fore cenſemus: præcipientes, ut per omnes urbes maritimas diebus Dominicis, & feſtivis hujuſmodi ſententia publice innovetur. Et talibus gremium non aperiatur Eccleſiæ, niſi totum, quod ex commercio tam damnato perceperint, & tantundem de ſuo in ſubſidium Terræ ſanctæ tranſmiſerint, ut æquo judicio, in quo deliquerint, puniantur. Quod ſi forte ſolvendo non fuerint, ſic alias reatus talium caſtigetur, quod in pœna ipſorum aliis interdicatur audacia ſimilia præſumendi.

De prohibitione, & pœnis hic contentis inſtituetur ſermo infra ad *cap. I. Multa*, *inter Extravagantes commun.* pag. 614.

Eodem Titulo de Judæis, in Extravagantibus Joannis XXII.

SECTIO DCCCVI.

CAPUT UNICUM, COPIOSUS, ex *Decretali Joannis XXII.*

COpioſus in miſericordia Dominus, qui de ſua abundantia pietatis corda fidelium ad ſuæ majeſtatis obſequia devotionis ardore ſuccendit, præcordiis dilecti filii nobilis viri

dolibet deferre præfumant. Nos enim omnes, & fingulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina, & victualia fupradicta, & quæcunque prohibita contra tenorem hujus noftræ prohibitionis deferre præfumpferint, illis pœnis, & fententiis, quas deferentes hujufmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Ægypti partes incurrunt, decernimus fubjacere. Et nihilominus omnes, & fingulos, qui Saracenis Granatæ præftabunt (dicti negocii profecutione durante) auxilium, confilium, vel favorem, aut profecutionem dicti negocii directe, vel indirecte, fecrete, vel publice impedire, vel turbare forte præfumpferint, excommunicationis fententiam incurrere volumus ipfo facto. Nulli ergo noftræ inhibitionis, Conftitutionis & voluntatis, &c.

Dat. Aven. 5. Kal. Mart. Anno I.

De prohibitione, & pœnis hic contentis fpecialis inftituetur fermo in fequenti Sectione.

Eodem Titulo de Judæis in Extravagantibus communibus.

SECTIO DCCCVII.

Caput I. Multa, *ex Decretali Clementis V.*

Multa ... Nos igitur, qui ad liberandum terram ipfam operam dare intendimus (cum Dei adjutorio) efficacem, tam graves tranfgreffus ulterius fuftinere nolentes, fel. recordationis Nicol. Papæ IV. Prædecefs. noftri veftigiis inhærentes, præfentium tenore ftatuimus, ut nullus, arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Saracenorum terræ Ægypti deferre, mittere, vel portare, feu de portubus eorum, ut eifdem deferantur, extrahere, vel extrahi permittere, aut eis alias auxilium, vel favorem præftare quoquo modo præfumat. Nos vero illos, qui contra hujufmodi Conftitutionem noftram aufu temerario venire præfumpferint, eo ipfo excommunicationis fententiæ decernimus fubjacere: a qua abfolvi nequeant, nifi tantum de bonis propriis in dictæ terræ fubfidium convertendum exfolverint, quantum ad partes prædictas detulerint, vel miferint, aut deferri, vel de ipforum portubus extrahi permiferint deferendum: nec tunc etiam ab eadem (præterquam in mortis articulo) abfolvantur fententia, abfque mandato Sedis Apoftolicæ fpeciali. Et nihilominus, fi perfonas eorum capi contingat, in fervitutem, & capturam illorum effe volumus, in quorum ceciderint captionem. Auctoritate infuper Apoftolica ftatuentes, ut illi, qui contra hujufmodi ftatutum noftrum quomodolibet venire præfumpferint, præter pœnas prædictas, quas ipfo facto incurrant, perpetuo fint infames, & inteftabiles habeantur: ita quod nec teftari, nec legata eis, feu relicta percipere valeant: & infuper ad fucceffiones, tam ex teftamento, quam ab inteftato fint prorfus, & reddantur inhabiles, nec ad publica qualibet admittantur officia, fintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti, & tanquam excommunicati, hoftefque catholicæ Fidei (poftquam de ipforum hujufmodi temeritate conftiterit) diebus Dominicis, e feftivis publice nuncientur, & in fifcum bona eorum omnia devolvantur.

Hæc

tio III. *in cap. Ad liberandam*, cum Terra sancta hodie ab Infidelibus detineatur, *loc. cit. cap. V.*

Quid quid autem sit de usu harum censurarum, & pœnæ, certum est in præsens ex cap. VII. Bullæ Cœnæ, quod leges in calce hujus Operis, incurrere excommunicationem, Papæ reservatam mittentem, aut deferentem arma, armorumque materiam quovis tempore ad Infideles quoscumque, christiani nominis hostes, vel ad hæreticos, expresse, vel nominatim a Sede Apostolica declaratos, sicuti & mittentem, aut deferentem quæcumque alia, quibus illi christianos, seu catholicos impugnant; qua etiam ligari declaratur quicumque auxilium, consilium, vel favorem in præmissis præbuerit.

Circa arma, aliasque res pro instruendis Turcarum onerariis, æqueac bellicis navibus, quas catholici in Albaniæ regionibus degentes ad eosdem transuehunt, notanda est declaratio Congr. de Propaganda Fide, relata a Benedicto XIV. *lib. XIII. de Synodo diœc. edit. romanæ an. 1755. cap. XX. num. 7.* his verbis, ibi.

= Albanensibus itaque Episcopis, qui in relatione status suarum Ecclesiarum petitionem, de qua hucusque disservimus, pro miserrimis christifidelibus sibi subditis, ad Congr. de Propaganda Fide detulerunt, post accuratum rei examen, conscriptæ fuerunt, ac miseris illis christifidelibus, nihil iniquo animo molientibus in Religionis sodales, facultas relinquatur comparandi sibi victum, ac evadendi violentias, atrocesque persecutiones sibi ab iniquis dominis imminentes =.

Quod spectat ad auxilium præbentem prædictis Infidelibus, & hæreticis, hoc sibi dubium proponit *Thesaurus loc. cit. cap. VIII.*

= Quæres primo, an Christiani remiges in triremibus Turcarum peccent, & incurrant in hanc censuram, remigando in prælio contra classem, aut locum Christianorum. Respondeo, communiter loquendo, eos excusari a culpa, & pœna, quod gravi metu coacti cooperentur armis Turcarum per actionem de se indifferentem, & non intrinsece malam; & licet, si omnes alii unanimiter a remigio cessarent, cum magno bono christianitatis, singularis teneretur desistere sub peccato, & sub pœna hujusmodi; tamen communiter loquendo, non censetur spes, quod si ille desistat, alii desistant, & ita tenent Sanch. *lib. 9. de Matr. d. 31. num. 6.* Navar. *de Rest. lib. 3. cap. 4. numero 52.* Molina *tom. 1. disp. 115.* Coninch. *de Fide disp. 13. num. 219.* Avila *part. 2. cap. 6. disp. 8. dub. 5. §. Sequitur*, Filiuc. *tract. 16. num. 76.* ubi addit, eos non excusari a peccato, si cooperentur immediate deprædationi, seu violentiæ =.

SECTIO DCCCVIII.

CAPUT II. DIGNUM, *ex Decretali Joannis XXII.*

Dignum arbitrantes, & juri consonum, fonte renatos baptismatis, judaica cæcitate dimissa, amplioribus favoribus, aut gratiis, quam antea abundare: indecens, & absurdum, ut qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: universis, & singulis Rectoribus, & aliis Officialibus Comitatus Venesini, aliorumque Comitatuum, & terrarum pertinentium ad Apostolicam sedem, districte præcipimus, & mandamus, quatenus conversis hujusmodi, & qui in posterum convertentur, in possessionibus, & bonis aliis, quocunque nomine censeantur, quæ in Comitatibus, & terris prædictis conversionis tempore obtinebant, seu etiam obtinebunt, occasione prædicta nullam molestiam inferant, nec ab aliis inferri permittant, sed ipsis in his, & aliis se favorabiles exhibentes, ipsos ab injuriis, & molestiis protegant, & defendant: ut sic de servitute ad libertatem se transiisse percipiant, nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellantur

Nul-

ad dictam Fidem converti volenti, etiamsi in patria potestate constitutus fuerit, bona sua quæcumque, tam mobilia, quam immobilia intacta, & illæsa permaneant: ita, ut etiam filiisfamilias, & in patria potestate, ut præfertur, constituti, legitima, & quacumque portione bonorum patrimonialium, aut maternorum eis de jure, seu successione bonorum eis alias debitorum, per eorum parentes fraudari, aut privari non possint, neque debeant, sed eis integre, etiamsi contra voluntatem parentum suorum ad Fidem ipsam conversi fuerint, etiam eorum parentibus viventibus debeantur...

Et si bona ipsa ex usura, aut illicito quæstu fuerint acquisita, & notæ sint personæ, quibus eorum fuerit de jure facienda restitutio (quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur male ablatum, illa eisdem personis omnino restituantur; personis vero non extantibus prædictis, quia bona ipsa essent per manus Ecclesiæ in pios usus convertenda, bona hujusmodi eisdem judæis, & aliis infidelibus, in favorem suscepti baptismatis, tanquam in pium usum libere concedimus, eaque apud ipsos sic conversos judæos, & alios infideles remanere decernimus: interdicentes sub divini anathematis pœna quibusvis tam ecclesiasticis, quam secularibus personis, ne ullam super bonis hujusmodi quovis quæsito colore molestiam inferant, aut inferri patiantur; sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint.

Nos igitur, ne tam salubris Constitutionis memoria temporis diuturnitate deficiat, & observantia neglectu cujuspiam obsolescat, aut etiam Fidei hostium dolo, notitia converti volentibus supprimatur, de nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & dilectorum filiorum romanæ Curiæ Prælatorum, quibus hujusmodi negocium commisimus expediendum, consilio, atque etiam motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine eandem præinsertam Constitutionem, omniaque, & singula in ea contenta tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innovamus, eamque ab omnibus, ad quos pertinet, inviolabiliter observari perpetuis futuris temporibus debere statuimus, & mandamus.

Simulque ad omnis dubitationis umbram penitus removendam, eadem a memorato Paulo Prædecessore statuta clarius explicantes, & quatenus opus sit, etiam amplius extendentes, bona quædam adventitia, quocumque modo talia censeantur, ad filiosfamilias, christianam Religionem profitentes, utpote a patriæ potestatis jugo, quo parentibus infidelibus subdebantur, sacri baptismatis beneficio prorsus exemptos, pleno jure spectare, neque super illis usum fructum, aut aliud quodcumque jus præfatis parentibus, quamdiù in infidelitate permanserint, ullo modo competere: e contra vero parentes ipsos, & alios quoscumque, qui conversis, eorumque descendentibus alias alimenta, seu dotem præstare quocumque titulo, etiam in subsidium tenerentur, ad eadem alimenta, seu dotem illis subministranda pariter teneri, & obligatos esse post conversionem eorum, similiter tenore præsentium declaramus; atque etiam ex integro statuimus, decernimus, & mandamus.

Et quoniam infidelium, ac præ cæteris judæorum malitiam eousque in odium christiani nominis processisse pluries compertum est, ut bona sua occultando, seu in alios transferendo, vel alias de illis inter vivos, vel etiam in ultima voluntate disponendo, filios, aliosque consanguineos ad Christi Fidem conversos, eorundem bonorum successione, ad quam ab intestato legitime admittendi fuissent, aut etiam spe successionis ejusdem fraudare tentaverint: idcirco Nos rec. mem. Gregorii Papæ XIIJ. Prædecessoris nostri, qui per suas quasdam

sub

nullum fecissent, aut ordinassent testamentum, vel aliam ultimam voluntatem, omnesque, & singulas bonorum, & jurium, sive inter vivos, sive in ultima voluntate alienationes, distractiones, aut alias dispositiones prædictas in hujus nostræ Constitutionis fraudem, & in odium christianæ Fidei factas, seu potius attentatas censeri, ac nullius propterea roboris, & momenti esse, motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus tenore præsentium sancimus, decernimus, & ordinamus.

Subnectuntur hic Constitutiones Clement. VIII. Pauli IV. S. Pii V. Innocentii XIII. ac Benedict. XIII. quæ accesserunt supra transcriptis Decretalibus circa Judæis prohibita, quæ infertæ leguntur in sequenti Constit. laudati Benedicti XIII. 21. Martii 1729.

Alias emanarunt a rec. mem. Innocentio XIII. Prædecessore nostro literæ in simili forma Brevis, tenoris, qui sequitur, videlicet.

§. I. Ad futuram rei memoriam. Ex injuncto Nobis cælitus Apostolicæ servitutis munere, illa, quæ a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris ad gentis judæorum christiano nomini jugiter infensæ perfidiam, & cupiditatem coercendam provido consilio emanasse noscuntur, ut solidiori robore perennent, Apostolici muniminis nostri præsidio libenter constabilimus, ac alias desuper opportune providemus, prout conspicimus in Domino salubriter expedire. Dudum siquidem per felic. record. Clementem Papam VIII. Prædecessorem nostrum accepto, quod judæi quarundam super confirmatione Constitutionis piæ mem. Pauli Papæ IV. similiter Prædecessoris nostri, per quam inter cætera sanciebatur, ut iidem judæi in Urbe, & reliquis S. R. E. civitatibus, terris, & locis degentes sola arte stracciariæ, seu cenciariæ, ut vulgo dicitur, contenti, aliquam mercaturam frumenti, vel hordei, aut aliarum rerum ad usus humanos necessariarum facere nequirent, a san. mem. Pio Papa V. Prædecessore nostro editarum literarum observantiam aliqualiter relaxare, præsertim in locis ab eadem Urbe remotis, & nominatim in civitate Avenionensi, & Comitatu nostris, tunc suis Venaissini in desuetudinem trahere dignoscebantur. Idem Clemens Prædecessor literas, & Constitutionem prædictas, ut par erat, inviolate observari volens, illas auctoritate Apostolica confirmavit, ac omnibus, & singulis, quos literæ, & Constitutio hujusmodi concernebant, sub pœnis in eis contentis injunxit, ut illas, & in eis deposita observarent, & observari curarent; ac nihilominus suis, & Apostolicæ Sedis Legatis, Vice-legatis, Gubernatoribus, & Ministris, signanter in civitate Avenionen. & comitatu Venaissini prædictis pro tempore existentibus districte præcipiendo mandavit, ut literas, & Constitutionem præfatam in civitatibus, terris, & locis quibuscumque, præsertim dicti Comitatus, & Legationis Avenionen, omnino observari facerent, & inter alia judæis ibidem degentibus, ne merces rerum novarum, sed tantummodo ipsas res veteres vendere, & mercari præsumerent, expresse prohiberent, in contravenientes pœnas in literis, & Constitutione hujusmodi comminatas irremissibiliter exequendo, & alias, prout uberius continetur in ipsius Clementis Prædecessoris literis in simili forma Brevis, cum eorundem

p... Praedecessor noster zelo Fidei christianae motus, certum modum vivendi, & habitandi judaeis praescripserit, prout in quadam ejus Constitutione, cujus tenor sequitur, & est talis, videlicet.

§. IV. Paulus Episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nimis absurdum; & incoveniens existat, ut judaei, quos propria culpa perpetuae servituti submisit, sub praetextu, quod pietas christiana illos receptet, & eorum cohabitationem sustineat, christianis adeo sint ingrati, ut eis pro gratia contumeliam reddant, & in eos pro servitute, quam illis debent, dominatum vindicare procurent. Nos, ad quorum notitiam nuper pervenit, eosdem judaeos in alma Urbe nostra, & nonnullis Sanctae Romanae Ecclesiae civitatibus, terris, & locis in id insolentiae prorupisse, ut non solum mixtim cum christianis, & prope eorum Ecclesias, nulla intercedente habitus distinctione cohabitare, verum etiam domos in melioribus civitatibus, terrarum, & locorum, in quibus degunt, vicis, & plateis conducere, & bona stabilia comparare, & possidere, ac nutrices, & ancillas, aliosque servientes christianos mercenarios habere, & diversa alia ingnominiam, & contemptum christiani nominis perpretare praesumant, considerantes Ecclesiam Romanam eosdem judaeos tolerare in testimonium verae Fidei christianae, & ad hoc, ut ipsi Sedis Apostolicae pietate, & benignitate allecti errores suos tandem recognoscant, & ad verum catholicae Fidei lumen pervenire satagant, & propterea convenire, & quandiu in eorum erroribus persistunt, effectu operis recognoscant se servos, christianos vero liberos, per Jesum Christum Deum, & Dominum nostrum effectos fuisse, iniqumque existere, ut filii liberae, filiis famulentur ancillae, volentes in praemissis, quantum cum Domino possumus, salubriter providere, hac nostra perpetuo valitura Constitutione sancimus, quod de caetero perpetuis futuris temporibus tam in dicta Urbe, quam in quibusvis aliis ipsius Romanae Ecclesiae civitatibus, terris, & locis judaei omnes in uno, & eodem, ac si ille capax non fuerit in duobus, vel tribus, aut tot, quot satis sint contiguis, & ab habitationibus christianorum penitus sejunctis per Nos in Urbe, & per Magistratus nostros in aliis civitatibus, terris, & locis praedictis designandis vicis, ad quos unicus tantum ingressus patet, & quibus solum unicus exitus detur, omnino habitent, & in singulis civitatibus, terris, & locis, in quibus habitaverint unicam tantum synagogam in loco solito habeant, nec aliam denuo construere, aut bona immobilia possidere possint, quinimmo omnes eorum synagogas praeter unam tantum demoliri, & devastare, ac bona immobilia, quae ad praesens possident, infra tempus eis per ipsos Magistratus praefigendum christianis vendere.

§. V. Et ad hoc, ut pro judaeis ubique dignoscantur masculi, birretum, foeminae vero aliud signum patens, ita, ut nullo modo celari, aut abscondi possit glacei coloris palam deferre teneantur, & adstricti sint, nec super non delatione birreti, aut alterius signi hujusmodi praetextu cujusvis eorum gradus, vel praeeminentiae excusari, aut per ejusdem Ecclesiae Camerarium, vel Camerae Apostolicae Clericos, seu alios illi praesidentes personas, aut Sedis Apostolicae Legatos, vel eorum Vicelegatos quovis modo dispensari, aut absolvi possint. Nutrices quoque, seu ancillas, aut alias utriusque sexus servientes christianos habere, vel eorum infantes, per mulieres christianas lactari, aut nutriri facere, seu dominicis, vel aliis de praecepto Ecclesiae festis diebus in publico laborare, aut laborari facere, seu christianos quoquomodo gravare, aut contractus fictos, vel simulatos celebrare, seu cum ipsis christianis

datæ fuerunt, decem, & octo integris mensibus vendere nequeant, & postquam menses prædicti effluxerint, si ipsi judæi pignora hujusmodi vendiderint, omnem pecuniam, quæ eorum credito superfuerit, domino pignorum consignare; & statuta civitatum, terrarum, & locorum, in quibus pro tempore habitaverint, favorem christianorum concernentia inviolabiliter observare etiam teneantur, & si circa præmissa in aliquo quomodolibet defecerint, juxta qualitatem delicti in Urbe per Nos, seu Vicarium nostrum, aut alias a Nobis deputandos, in civitatibus, terris, & locis prædictis per eosdem Magistratus, & tamquam rebelles, & criminis læsæ majestatis rei, ac toto populo christiano diffidati, nostro, ac ipsorum Vicarii, ac deputandorum, & Magistratuum arbitrio puniri possint.

§. VII. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis tolerantiis, seu privilegiis, & indultis Apostolicis eisdem judæis, per quoscumque Romanos Pontifices, Prædecessores nostros, ac Sedem prædictam, aut illius Legatos, vel ipsius Romanæ Ecclesiæ Camerarios, & Cameræ Apostolicæ Clericos, seu alios illi præsidentes sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis, etiam motu proprio, ac ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine concessis, & etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de eis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, acsi de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis facientibus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis Dominicæ 1555. pridie idus Julii Anno I.

§. VIII. Nos igitur cupientes, ut Constitutio, statuta, & ordinationes hujusmodi perpetuis futuris temporibus observentur, motu proprio, & ex certa nostra scientia, & non ad alicujus alterius Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera nostra deliberatione Constitutionem, statuta, & ordinationes hujusmodi, & prout illa concernunt, omnia, & singula in dicti Prædecessoris literis contenta, & inde secuta quæcumque, auctoritate Apostolica præsentium tenore approbamus, innovamus, & confirmamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decernimus, ac volumus sub interminatione divini judicii, & præcipimus ea omnia in posterum observari firmiter non solum in terris, & dominiis Nobis subjectis, sed etiam ubique locorum, & ad omnes circa colorem birreti per masculos, & signi per fœminas deferendum hujusmodi submovendam hæsitationem declaramus dictum colorem esse, qui vulgo *giallo* dicitur.

§. IX. Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus, & singulis venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, quatenus in civitatibus, & diœcesibus

bet concessis, confirmatis, & innovatis, etiamsi in eis disponeretur, & caveretur expresse, quod ad delationem birreti glauci coloris hujusmodi in itinere, ac quod non, ut præmittitur, in loco clauso habitare teneantur, & quod bona stabilia usque ad certam summam acquirere, ac societatem cum christianis super rebus ad annonam spectantibus inire, ac conversationem cum eisdem christifidelibus habere, ac pignora alias, quam præscripto modo distrahere, ac plures synagogas retinere possent, indulserit, aut alias quomodolibet eis dictas literas Pauli Prædecessoris in favorem hebræorum prædictorum limitaverit, quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficenti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, & alia exquisita forma servanda foret, & in eis caveatur, quod nullatenus derogari possit, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum, insertis habentes, necnon modos, formas observandas, pro individuo servatis habentes, harum serie specialiter, & expresse derogamus, ac literas ejusdem Pauli Prædecessoris, & omnia in eis contenta observari in omnibus, & per omnia mandamus, perinde, acsi literæ Pii similiter Prædecessoris nostri non emanassent, aut si aliquibus communiter, aut divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem. Volumus autem, quod præsentes literæ in Cancellaria, & acie Campi Floræ publicentur, & inter Constitutiones, & Extravagantes perpetuo valituras conscribantur. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii subscriptis, & sigillo alicujus Prælati munitis eadem prorsus fides ubicumque adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innovationis, confirmationis, decreti, præcepti, mandati, requisitionis, obsecrationis, injunctionis, derogationis, declarationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraiere. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, tertiodecimo Kalendas Maii, Pontificatus nostri Anno I.

C. Glorierius.

§. XI. Cum autem, ut liquido apparet, præinsertam literarum observationem ipsi judæi aliqualiter relaxare, præsertim in locis ab Urbe remotis, & nominatim in civitate Avenionensi, & Comitatu nostris Venaissini, & in desuetudinem trahere dignoscantur: Nos volentes literas, & Constitutionem prædictas, ac omnia, & quæcumque perpetuo, ut par est, inviolate observari debere, easdem literas, & Constitutionem perpetuo confirmantes, & approbantes, nostræque Apostolicæ confirmationis perpetuæ munimine roborantes, auctoritate Apostolica tenore præsentium præcipimus, & mandamus omnibus, & singulis, quos literæ, & Constitutio prædictæ concernunt, sub poenis in eis contentis, ut ea omnia, & singula inviolabiliter perpetuo observent, ac observari curent, & faciant, & nihilominus dilectis

tificatus nostri Anno I.

§. XII. Cum autem, sicut ex dilectorum filiorum mercatorum civitatis Avenionen. & Comitatus Venaisini prædictorum ad Apostolatum nostrum delatis querelis accepimus, adeo creverit judæorum in illis partibus degentium temeritas, ut non minus in manifestum præinsertarum literarum, eisque adjectarum prohibitionum, & pœnarum spretum, quam in grave eorundem mercatorum detrimentum, bombycinos folliculos, vulgo cocconi, o bocci a christianis emere, & mercari, ac sericum texere, pannosque sericos conficere non ita pridem præsumpserint, & etiam num præsumant: Nos ipsorum mercatorum indemnitati prospicere, simulque effrænatam dictorum judæorum licentiam cohibere volentes, præinsertas Clementis Prædecessoris literas, quibus inter alia judæis præfatis quodvis rerum novarum mercimonium prohibetur, iisque solum permittitur artis stracciariæ, seu cenciariæ exercitium, sicut præmittitur, ac in eisdem literis contenta quæcumque auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, ac quatenus opus sit, illa omnia, & singula innovamus, ac exacte, & inconcusse in civitatibus, præsertim terris, & locis Legationis Avenionen, & Comitatus Venaisini præfatorum perpetuo servari mandamus, & præcipimus. Præterea sub enarrata novarum rerum mercimonii prohibitione tam texturam, & confectionem serici cujuscumque generis, vel speciei, quam emptionem, & venditionem etiam indirectam, novi serici, sive contexti, sive non contexti, ac folliculorum bombycinorum, quos gallico idiomate *cocon*, italice vero *coccone*, seu *boccio* appellant comprehendi, & comprehensas esse auctoritate, & tenore prædictis decernimus, & declaramus.

§. XIII. Volentes, & eadem auctoritate pariter decernentes easdem præsentes literas semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque in præmissis, per ejusdem civitatis, & Comitatus Vicelegatos, & alios quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus omnibus, & singulis, quæ in iisdem Clementis Prædecessoris literis concessa sunt non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S.M. Majorem, sub Annulo Piscatoris, die 18. Jan. 1724. Pontificatus nostri Anno III.

§. XIV. Cum autem, sicut dilecti filii mercatores civitatis, & Comitatus Avenionen. exponi Nobis nuper fecerunt, ipsi præmissa, quo firmius subsistant, & serventur exactius, Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri plurimum desiderent: Nos specialem ipsis mercatoribus gratiam facere volentes, eorumque singulares personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existant, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutas fore censentes, supplicationibus illorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, præinsertas Innocentii Prædecessoris literas, cum omnibus, & singu-

lis

obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud S. Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die 21. Martii 1729. Pontificatus noſtri Anno V.

Titulus VII. De Hæreticis.

SECTIO DCCCIX.

Cum cauſarum cognitio in materia hæreſis privative ſpectet ad Inquiſitores hæreticæ pravitatis, æqueac ad Epiſcopum, aut ad ambos ſimul, qui hodie in hæreticis, eorumque fautoribus puniendis juxta ſuam praxim procedunt, conſulto in exponendis Decretalium variationibus, in hoc titulo contentarum non immoror. Verum nonnulla ex poſteriori jure, ſacræque Univerſalis Inquiſitionis decretis afferam, quæ Chriſtifidelibus, confeſſariis potiſſimum, regulam præbeant, qua ratione ſe gerere debeant in certis caſibus, ad hæreſim ſpectantibus, &c.

I. Excommunicatio inflicta contra hæreticos, eorumque fautores a Decretalibus hoc eodem titulo relatis *cap. VII. Cum Chriſtus*, *cap. VIII. Sicut ait*, *cap. IX. Ad abolendam*, *cap. XIII. & XV. Excommunicamus*, cujus abſolutio nullatenus reſervata erat, hodie ex *cap. I. Bullæ in die Cœnæ Domini* legi ſolita, cujus textum habes in calce hujus Operis, eſt reſervata Papæ, ita ut neque abſolvi poſſit in vim privilegiorum Bullæ Cruciatæ, ut declaravit Greg. XIII. Conſtit. *Officii noſtri 22. Septemb.* 1576. neque tempore Jubilæi, in quo concedi ſolet facultas abſolvendi ab omnibus caſibus Papæ reſervatis, etiam in dicta Bulla contentis, niſi expreſſa mentio facta fuerit de excommunicatione propter hæreſim incurſa, ut ex ſequenti decreto Alexandri VII. 23. Martii 1656. relato a Card. Albitio *de Inconſtantia in Fide, parte I. cap. XXV. num.* 28.

In Congregatione generali S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico, apud Sanctum Petrum coram Sanctiſſimo D. N. Alexandro VII. ac Eminentiſſimis &c.

Memoriali D. Franciſci de Cabrera audito &c. Sanctiſſimus D. N. Alexander VII. prædictus, inhærendo declarationibus, alias a Prædeceſſoribus ſuis factis, ad removendam omnem dubitandi occaſionem, & ne circa id in poſterum ullo tempore hæſitari contingat, cum crimen hæreſis præ cæteris graviſſimum, ſpeciali nota dignum ſit, decrevit, facultatem abſolvendi ab hæreſi in Jubilæis, vel aliis ſimilibus conceſſionibus, non cenſeri comprehenſam, niſi expreſſis verbis concedatur facultas abſolvendi ab hæreſi.

Jo. Lupus S. R. & Univerſalis Inquiſit. Not.

Regiſtr. fol. 52.

Hæc eadem reſtrictio militat pro abſolutione a caſibus in dicta Bulla contentis, licet conceſſa fuerit facultas abſolvendi ab omnibus caſibus Papæ reſervatis, ut clare eruitur ex *§. Non obſtantibus* præfatæ Bullæ, quam habes, ut dixi, in calce hujus Operis.

II. Ab hac excommunicatione quicumque hæreticus ſponte comparens, vel quoquo modo denunciatus abſolvi poteſt in utroque foro æque ab Epiſcopo vi *cap. XII. Ut officium*, *hoc tit. in VI.* ac ab Inquiſitore, licet hic adſit in diœceſi, ut, teſte Albitio *loc. cit.*

Dudum siquidem fel. rec. Pius Papa IV. Prædecessor noster sua perpetuo valitura Constitutione statuit, ordinavit, & declaravit, quod ex tunc deinceps in omnibus christiani Orbis partibus Inquisitores hæreticæ pravitatis tam generales, quam in quibusvis provinciis, civitatibus, oppidis, terris, & locis pro tempore deputati particulares, contra omnes quorumcunque Ordinum, etiam exemptorum, etiam Mendicantium professores, & Religiosos, ac etiam alios quoscumque quovis modo privilegiatos, & exemptos, de hæresis crimine quomodolibet suspectos, aut culpabiles, dummodo ab eorundem professorum, & Religiosorum Superioribus, vel Prælatis in causis hujusmodi præventi non fuissent juxta facultates Officii Inquisitionis ipsius pravitatis inquirere, & procedere, ac culpabiles, & delinquentes repertos secundum canonicas sanctiones castigare, atque punire possent, & valerent, ac alias prout in literis ipsius Pii Prædecessoris latius continetur.

§. 2. Cum autem rerum usu compertum sit, occasione præventionum hujusmodi nonnulla interdum impedimenta orta esse, quominus causæ hujusmodi ea, qua decet, diligentia cognoscantur, Nos de consilio Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, contra hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum illa de medio tollere volentes, motu proprio, hac nostra etiam perpetuo valitura Constitutione omnia, & quæcunque privilegia, indulta, facultates, & concessiones Generalibus, Superioribus, & Prælatis quorumcunque Ordinum, sive Mendicantium, sive Clericorum regularium, cujusvis Ordinis, & instituti, etiam in dicta Constitutione non expressorum, & quantumvis exemptorum, & quocunque nomine nuncupentur, per dictum Pium, ac quoscumque Romanos Pontifices, Prædecessores nostros, & Sedem Apostolicam concessa, approbata, & innovata, & quantumvis etiam longissimo tempore observata, causas ad dictum Officium quovis modo spectantes, cognoscendi, & terminandi, seu in illis quoquo modo se intromittendi, quorum omnium, & singulorum tenores, etiam si de illis specialis, & expressa mentio habenda esset, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo cassamus, revocamus, & abolemus: ipsisque Generalibus, Superioribus, & Prælatis, ut de cætero quovis quæsito colore, vel prætextu præventionis, vel consuetudinis, & præscriptionis immemorabilis, seu cognoscendi, an delationes hujusmodi calumniosæ sint, nec ne, in eisdem causis, tam motis, quam movendis, quoquo modo se intromittere, seu immiscere, denunciationes recipere, testes examinare, processus conficere, causas ipsas cognoscere, definire, vel terminare minime audeant, seu præsumant, simili auctoritate districtius inhibemus.

§. 3. Volentes, & expresse mandantes, ut ipsi Religiosi possint, & debeant omnes, etiam Ordinum hujusmodi professores de hæresi suspectos, Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus libere denunciare, absque eo quod Superiores prædicti personas denunciandas, & causas perquirere, vel quoquo modo id impedire, vel retardare audeant, seu præsumant.

§. 4. Insuper omnes, & quascunque causas ad dictum Officium quomodolibet spectantes, & pertinentes coram Generalibus, Superioribus, & Prælatis hujusmodi, in quibuscunque locis existentibus, ac contra quoscunque Religiosos, ut præfertur, exemptos, motas,

nanticas, etiam excommunicationis majoris, latæ sententiæ, a qua non nisi a Nobis, vel a Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo, absolutionis beneficium valeant obtinere, eo ipso incurrisse.

Hæc Constitutio innovata, & ampliata est ab Alexandro VII. ut sequitur.

Feria V. die 8. Julii 1660.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico apud Sanctam Mariam Majorem coram Sanctissimo D. N. Alexandro divina providentia Papa VII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S.R.E. Cardinalibus in universa Republica christiana contra hæreticam pravitatem Inquisitoribus generalibus, a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Licet alias per Constitutionem fel. record. Pauli V. emanatam sub die 1. Sept. 1606. quæ incipit, *Romanus Pontifex*, fuerit districte prohibitum Superioribus Regularium, ne quovis titulo, vel prætextu præventionis, aut consuetudinis, & præscriptionis, etiam immemorabilis, aut alio, in causis ad Sanctum Officium spectantibus, se quoquo modo intromittere, aut immiscere, denunciationes recipere, testes examinare, processus conficere, causas cognoscere, aut terminare audeant; imo ex ejusdem Constitutionis dispositione eisdem fuerit graviter injunctum, ut suos subditos, ac Religiosos, quos hæresis labe infectos, vel de hæresi suspectos noverint, absque alia consultatione cum propriis suæ Religionis Superioribus, vel alia quavis persona facienda, sine mora Inquisitoribus, vel locorum Ordinariis vicinioribus denuncient.

§. 1. Nihilominus, animadvertens Sanctissimus D. N. Alexander VII. ab aliquibus Regularibus in dubium revocari prædictam denunciandi obligationem, adeo ut nedum suos subditos non denuncient, verum etiam fideles ad ipsos pro consilio recurrentes, an debeant Sancto Officio denunciare, quæ audierunt, aut viderunt ad ipsum Sanctum Officium spectantia, ad id faciendum, ut deberent, non obligent, imo aliquando eosdem perperam instruant, non teneri, nec sub obligatione Constitutionum Apostolicarum comprehendi, & hanc opinionem erroneis aliquot Doctorum sententiis confirmare tentantes, eosdem in maximum Fidei discrimen ab onere denunciandi retrahere conentur.

§. 2. Volens proinde Sanctitas sua abusum hujusmodi ex sui pastoralis officii debito coercere, post maturam facti discussionem, auditis votis Eminentissimorum, & Reverendissimorum Dominorum Cardinalium adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum, innovat Constitutionem prædictam, a fel. record. Paulo V. emanatam, & quatenus opus sit, eam declarans, hoc præsenti decreto districte præcipit, & mandat omnibus, & singulis Regularium Generalibus, Provincialibus, Abbatibus, Prioribus, Guardianis, Rectoribus, Præpositis, aliisque ejusmodi quocunque nomine nuncupatis Superioribus cujuscumque Ordinis, & Instituti, sive Mendicantium, sive non Mendicantium, nec non Congregationis, & Societatis Clericorum Regularium quorumcunque, etiam Societatis Jesu, aliorumque quomodocunque exemptorum, vel non exemptorum, etiamsi essent specialiter, & non nominatim exprimendi, ut omnino dictæ Constitutioni in omnibus pareant, & omnes, & quos-

nedum ipſimet denunciationes differant, vel ab illis prorſus abſtineant, verum etiam multoties ab eiſdem alios a ſe conſilium petentes retrahant malis artibus, vel mendicatis Doctorum opinionibus, vel ſub fraternæ correctionis factæ, vel faciendæ, aliove prætextu.

§. 4. Propterea idem Sanctiſſimus declaravit, præfatos ſubditos abſque ulla participatione, etiamſi nulla petita venia a Superioribus, etiamſi nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmiſſa fuerit, omnino teneri, & obligatos eſſe accedere ad denunciandum Ordinariis, vel Inquiſitoribus locorum quoſcunque, etiam Confratres, ac Superiores, etiam primarios ſuos ejuſdem Ordinis, & Religionis, quos noverint eſſe de Fide quomodolibet, etiam leviter, ſuſpectos: ac propterea eoſdem debere omnes, & quoſcunque etiam alios a ſe conſilium, ut ſupra, petentes, monere, & obligare ad denunciandum, nec poſſe illos a denunciando ſub dictæ fraternæ correctionis, vel alio quovis prætextu retrahere, aut retardare, & præfatos omnes tam Superiores, quam ſubditos contrafacientes Sanctitas ſua voluit, & declaravit, ſubjacere omnibus cenſuris, in dicta Conſtitutione Pauli V. expreſſis, nec non privationis quarumcunque dignitatum, ſeu prælaturarum, ſeu officiorum ſuorum Ordinum, ac vocis activæ, & paſſivæ, perpetuæque inhabilitatis ad eadem ipſo facto, & abſque alia declaratione incurrendis, aliiſque Sanctitatis ſuæ, ac Succeſſorum arbitrio infligendis pœnis, quarum relaxationem, ſuſpenſionem, abſolutionem, vel diſpenſationem Sanctitas ſua ſibi ipſi, & Succeſſoribus ſuis Romanis Pontificibus tantum expreſſe reſervavit.

§. 5. Et ne præmiſſorum prætendi poſſit ignorantia, idem Sanctiſſimus mandavit, ſub eiſdem pœnis, ipſo pariter facto incurrendis, ut ſupra reſervatis, ut Superiores omnes præfati in quocunque loco, conventu, vel collegio ſui Ordinis, decretum hoc ſemel ſaltem ſingulis annis Kalendis Martii in publica menſa, vel alias in capitulo ad hoc ſpecialiter convocato, legi curent una cum aliis decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis ad Sanctum Officium Inquiſitionis adverſus hæreticam pravitatem pertinentibus, quotannis legi ſolitis juxta decretum fel. recor. Urbani VIII. & inſuper iidem Superiores teneantur curare, & efficere, ut hujus decreti exempla aliquo in loco apud eos publico affigantur, & affixa conſerventur, itaut ab iiſdem ſubditis Religioſis omnibus videri, ac legi commode queant; deque hujuſmodi lectione, & commonitione publico documento ab iiſdem Superioribus conventus, vel domus ſubſcripto, unaque ab aliis duobus Religioſis ejuſdem domus, vel conventus ſtatim certiorem facere Congregationem Sanctiſſimæ Inquiſitionis in Urbe, vel locorum Inquiſitores, ubi ſunt.

Ad hæc facit etiam decretum S. Pii V. relatum a Quaranta *Summa Bullarii*, *verb. Hæreticus*, per hæc verba.

Regulares recurrentes ad Sanctum Officium, ut in eo teſtimonium perhibeant, non graventur a ſuis Superioribus.

Die 17. Auguſti 1567.

Sanctiſſimus D. N. Pius Papa V. in generali Congregatione Sancti Officii, conſulens libertati ipſius Sancti Officii, & indemnitati recurrentium ad illud, vel in eo teſtimonium

facti, & suspicionis futuri gravaminis circumstantias in casibus particularibus illud in praxim reducturos, monendo eosdem Superiores, ne sine eorum scientia in præfatos Regulares procedant.

IV. Excommunicatio, sub qua in iisdem respective Decretalibus prohibetur Catholicis civilis societas, seu communicatio cum hæreticis extra causam, aut favorem hæresis, quamvis indistincte inflicta legatur, ita, ut intelligi possit de majori, potissimum cum de minori in nulla alia Decretali, quam legerim, aperte mentio fiat, præterquam in quinque, I. videlicet Innocentii IV. relata in *cap. III. Statuimus, de Sent. excommunic. in VI.* II. Innocen. III. relata in *cap. XXXIX. de Elect.* III. Bonifacii VIII. relata in *cap. III. Statuimus, de Sent. excommunic. in VI.* IV. Gregorii IX. relata in *cap. X. Si celebrat, de Cleric. excommun. ministran.* V. ejusdem Gregorii relata in *cap. XLIX. Si quam, de Sent. excommunic.*

An autem hæc incurratur, communicando nedum cum hæreticis, sed etiam cum quibusvis aliis excommunicatis excommunicatione majori, si non fuerint nominatim excommunicati, ut vitandi, specialis instituetur sermo infra in notis ad *cap. VIII. Nulli, de Sent. excommunic.* ubi agetur de Extravaganti *Ad evitanda, seu Articulo VII. ex Concordatis cum natione Germanica*, initis a Martino V. in Concilio Constantiensi, quod inchoatum fuit a Joanne XXIII. *anno 1414.* & sub dicto Martino finem habuit *anno 1418.*

Unum tamen adverto ex declaratione laudati Martini, Constitutionem *Inter cunctas*, *editam sub die 22. Februarii* dicti anni in præfato Concilio, quod licet hæretici non sint nominatim excommunicati, ecclesiasticæ nihilominus sepulturæ, eisdem jam interdictæ in *cap. VIII. Sicut ait, hoc tit.* dari nequeunt ut ex §. VIII. ejusdem Constit. ibi.

Etsi tales hæretici publici, ac manifesti, licet nondum per Ecclesiam declarati, in hoc tam gravi crimine decesserint, ecclesiastica careant sepultura, nec oblationes fiant, aut recipiantur pro eisdem: bona tamen ipsorum a tempore commissi criminis secundum canonicas sanctiones confiscata, non occupentur per illos, ad quos alias pertinerent, donec per hujusmodi Judices ecclesiasticos super hoc potestatem habentes, sententia declaratoria super ipso hæresis crimine fuerit promulgata.

Quam declarationem expresse confirmavit Urbanus VIII. in approbatione decreti Universalis Inquisitionis emanati *die 6. Novembr. 1641.* occasione sepulturæ datæ in Ecclesia Catholicorum civitatis Duseldorpii cadaveri sororis, uxoris Ducis Neoburgici, hæreticæ calvinistæ, quod inter alia tunc emanata his verbis extensum refert Card. Albitius *de Inconstan. in fide parte I. cap. XVIII. num. 28.*

Hæreticos notorios, quantumvis non denunciatos nominatim excommunicatos, non posse sepeliri in Ecclesia catholica.

= Subdit vero idem Albitius circa horum sepulturam in Ecclesia catholica = Cæterum si absque scandalo a catholicis resisti non possit, hujusmodi consuetudo est toleranda per conniventiam, ut fuit resolutum in suprema ab Universali Inquisitione *sub die 23. Julii 1609.*

V. Sententiæ in favorem quorumcumque reorum inquisitorum latæ, ex motu proprio S. Pii V. *Inter multiplices, publicato die 30. Decembris 1567.* nunquam transeunt in rem judicatam, ita, ut denuo semper examinari, & reassumi possint.

Si quis autem impediret Inquisitores in eorum inquisitionis negocio, & consilium, auxilium, aut favorem ad id dederit, ex cit. Constit. Julii III. incurrit ipso facto excommunicationem, Papæ reservatam; sicut & ex Constitut. S. Pii V. *Si de protegendis 2. Maii 1569.* cum additione aliarum pœnarum; quarum insuper absolutio, & respective remissio, dispensatio, & rehabilitatio, etiam a Papa concessa, declaratur nulla, nisi fuerit concessa semestri post assumptionem ad Pontificatum, precibus verificatis apud supremum Romanæ Inquisitionis officium ex certa Papæ scientia, & propria ipsius manu signata.

Has pœnas *Thesaurus de pœn. verb. Inquisitores* sentit cum Bonacina, locum habere, etiam si Inquisitores non procedant in causa Fidei, seu hæresis, sed in

ordinis, vel conditionis existentibus, sub pœnis amissionis librorum, & publicationis omnium bonorum, Fisco ejus Principis, in cujus ditione libri reperti fuerint, applicandorum, ac aliis etiam gravioribus, & corporis afflictiviis, arbitrio Diœcesani, ac etiam Inquisitoris, si inibi fuerit, statuendis, ac moderandis, necnon quoad christianos etiam excommunicationis majoris latæ sententiæ per unumquemque contrafacientem eo ipso incurrendæ, ne hujusmodi libros, & alia scripta superius prohibita, ut prætertur, retinere, habere, legere, edere, typis excudere, seu imprimere, describere, vel exemplare, advehere, emere, vendere, donare, commutare, aut alias quomodolibet distrahere, vel alienare.

Neve quisquam, etiam sub prædictis, & aliis pœnis contra fautores apostatarum a Fide, & hæreticorum a sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis inflictis, ipsis hebræis, pro habendis, scribendis, seu imprimendis hujusmodi libris, vel undecunque afferendis, seu transvehendis, aut pro eorundem legendorum licentia de cætero impetranda, opem, consilium, auxilium, vel favorem præstare, aut impendere quoquo modo audeat.

Excommunicatio hic inflicta non est reservata; sed quis delinqueret contra disposita in hoc secundo §. incurreret excommunicationem latam in *cap. I. Bullæ cœnæ* (quæ est reservata) tamquam hæreticorum fautor, prout talis hic declaratur,

VII. In Decretali Innocentii III. relata in *capit. XIII. Excommunicamus, hoc tit. §. Adjicimus* præcipitur, eos, qui sciunt, aliquem esse hæreticum, & occulta conventicula celebrare, compellendos esse medio Juramento ad eundem Episcopo revelandum; nulla tamen adjecta pœna in non revelantes.

Verum ex Constitutionibus Gregorii IX. *Excommunicamus*, Innocentii IV. *Noverit 15. Junii 1254.* (in qua mentio fit de dicta Gregorii Constit.) & Nicolai III. *Noverit 5. Martii 1280.* hæc revelatio præcipitur sub pœna excommunicationis: in quibus horum posteriorum Pontificum Constitutionibus hujusmodi præceptum iisdem verbis extensum legitur, ibi.

Item, siquis hæreticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita, & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alii, per quem credat ad Prælati sui, & Inquisitorum hæreticæ pravitatis notitiam pervenire, alioquin excommunicationis sententia percellatur.

Cum autem excommunicatio hic inflicta, sit ferendæ sententiæ, ut legenti patet, nec ulli reservata, hodie ex Edictis Inquisitorum hæreticæ pravitatis, est latæ sententiæ, & iisdem reservata, si intra mensem a die scientiæ delicti, juxta Edictum Universalis Romanæ Inquisitionis, vel intra tempus præscriptum in Edictis tam cæterorum particularium Inquisitorum, quam Episcoporum, qui eis respective denunciandos non revelaverit; etiamsi hi denunciandi sint leviter dumtaxat suspecti de hæresi, ex declaratione Alexandri VII. Constitut. *Licet alias 8. Junii 1650.*

Omittentes intra id respective tempus denunciationem, in Urbe, & ejus districtu, incurrunt excommunicationem, quæ reservata est S. I. Extra Urbem vero, ejusque districtum, nonnisi ab Episcopo, vel peculiare Inquisitore, si tamen eam sibi, & peccatum reservaverint; alias post denunciationem factam absolvi poterunt a quolibet confessario, quemadmodum testatur, sibi responsum fuisse a P. Commissario Universalis Inquisitionis Romanæ Nicolaus Terzago, Episcopus Narniensis, in *Instructione ad confessarios suæ Diœcesis, §. De peccatis contra Fidem*. Omittens vero denunciare confessarium de solicitatione

Kkkk 2 intra

Nota IV. Item, quamvis delictum denunciandum quis sciat sub secreto naturali, etiam jurato, ut præter alios DD. laudatus Terzago *loc. cit.*

Nota V. Item, si habeat complices delicti, licet ipse esset principalis.

Nota VI. Cum eodem Terzago *loc. cit.* & Francisco Maria Campioni in *Instructione pro se præparantibus ad audiendas confessiones par. 1. cap. 29. numero 4. & 5.* teneri ad denunciationem audientes aliquem docere, asserere, defendere conjunctim, vel divisim propositiones a Summis Pontificibus proscriptas, tanquam hæreticas, erroneas, & de hæresi suspectas.

In quarum classe sunt propositiones LXXIX. Michaelis Baji, a S. Pio V. proscriptæ an. 1567. V. Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, proscriptæ ab Innocen. X an. 1644. LXVIII. Michaelis Molinos Presbyteri Hispani, proscriptæ ab Innocen. XI. an. 1687. II. proscriptæ ab Alex. VIII. 24. Augusti. 1690. & aliæ XXXI. ab eodem proscriptæ 7. Decembr. 1690. XXIII. Archiepiscopi Cameracensis, proscriptæ ab Innoc. XII. 12. Mart. 1699. ac tandem CI. Paschalis Quesnelli Presbyteri Galli, proscriptæ a Clemen. XI. 6. idus Septembr. 1713.

Nota VII. Non esse denunciandos docentes, asserentes, vel defendentes propositiones in materia morum dumtaxat proscriptas; uti sunt Propositiones XLV. proscriptæ tanquam scandalosæ ab Alex. VII. 24. Sept. 1665. Item LXV. proscriptæ pariter tanquam scandalosæ, & in praxi perniciosæ ab Innoc XI. 2. Mart. 1679. cum neque hæretici, neque de hæresi suspecti dici possint, prout cum Campioni animadvertit idem Terzago *loc. cit.* incurrerent tamen ipso facto excommunicationem Papæ reservatam. Insuper eas, aut illarum aliquam ad praxim deducentes, lethaliter peccarent contra præceptum sanctæ obedientiæ, ut videre est in eorum respective decretis: nisi excusaret parvitas materiæ; uti esset, si quis deduceret ad praxim Propositionem octavam ab Innoc. XI. proscriptam; comedendo scilicet, & bibendo usque ad satietatem ab solam voluptatem.

Nota VIII. Ab Alex. VII. sub die 24. Sept. 1665. proscriptam fuisse hanc Propositionem, quæ est la V. in ordine.

= Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis =.

Ad conventicula quod spectat, de quibus in Constit. Nicolai III. mox transcripta §. *Verum ex Constitutionibus*, repetam hic jam a me allata in Additio-

,, *tiuncula, societates, cœtus, conventus, collectiones, sive aggregationes, vel aliter nuncupata*, ,, vulgo de Liberi Muratori, seu de Francs Mangons, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, Papæ reservatæ, ab adeuntibus, vel ,, præsumentibus = *Hujusmodi societates inire, vel* ,, *propagare, aut confovere, receptare, occultare,* ,, *iisque adscribi, aggregari, aut interesse* = Qui ,, insuper puniendi sunt tam ab Episcopis, & Prælatis ,, superioribus, quam ab hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, tanquam de hæresi vehementer suspecti: in his autem conventiculis, seu societatibus ,, = *cujuscumque Religionis* (ut narrat Clemens) & ,, *sectæ homines, affectata quadam contenti honestatis naturalis specie, arcto, atque impervio fœdere, secundum leges, & statuta sibi condita invicem consociantur, quæque simul clam operantur,* ,, *tum districto jurejurando ad sacra Biblia interposito, tum gravium pœnarum exageratione, inviolabili silentio obtegere adstringuntur* =.

IX. In *cap. IX. Ad abolendam, hoc tit.* Clerico in hæresim lapso infligitur pœna privationis beneficii. Sed notandum, quod ex decreto Congr. Univers. Inquisitionis emanato 18. Jul. 1558. & relat. a Ludovico de Ameno *de Delict. & pæn. tom. 3. tit. 2. §. 7. num. 53.* ,, quantum ad titulum privantur statim ,, a commisso crimine absque ulla declaratione judicis: quantum ad possessionem vero requiritur ,, declaratio de crimine hæresis patrato; quia cum in ,, *cap. Ad abolendam 9. de Hæret. dicatur* = Si Clericus est, totius ecclesiastici Ordinis prerogativa ,, nudetur; & sic omni beneficio, & officio spoliatus ecclesiastico, secularis relinquatur arbitrio ,, potestatis animadversione debita puniendus, ly ,, nudetur, & puniendus sunt verba futuri temporis, ideoque indicant, & requirunt factum judicis ,,.

X. In *capit. XX. Statuto §. Et ut eorundem, hoc tit. in VI.* decernitur = ut pro majori securitate testium accusatorum in Sancto Officio, Inquisitores, & Episcopi illud exercentes, quando communicant processus Sancti Officii Consultoribus suis, possint illis injungere secretum sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda = Quod ampliatum est a Clemente XI. cum ex ipsius decreto sub die 24. Aprilis 1710 incurrant excommunicationem, Papæ reservatam, etiam procurantes, ut dicti Inquisitores, & ministri secreta revelent circa causas, & materias, quæ agitantur in tribunali ejusdem S. Officii.

XI. In *cap. Accusatus, §. Sane, hoc eod. tit.* in

„ qui ea faciat, quæ ad falsi numinis, hæreticique „ hominis obsequium, & cultum referantur; is enim „ facto suo falsam Religionem profitetur, atque hanc „ ob rem supremæ Inquisit. decr. an. 1626. & an. 1669. „ definitum est, nullo modo licere christianis, nec „ ulla causa, aut motivo posse permitti, aut tolerari, ut operam suam navent, ædificandis, instaurandis, verrendisque templis, falsis numinibus, „ vel auctoribus falsarum sectarum dicatis, aut eorundem purgandis parietibus, & pavimentis, „ mundandis altaribus, aperiendis, claudendisque „ foribus. Atque hinc sequitur, rei de se malæ operam dare, ac facto negare Fidem, qui idola, quæ „ infideles colunt, construant, vel falsi numinis imagines pingant; quippe falsis numinibus famulatum „ præbent, iisque, si non per se, per alios saltem, „ obsequium, cultumque exhibent.

„ Secundo, facto Fidem negat, qui ea faciat, „ quæ ritum falsum, sacrilegumque cultum comprobent, ratumque habeat: id enim est Fidem „ orthodoxam, quæ hæc damnat, contemnere, falsamque Religionem opere profiteri. Ratum vero „ habent ritum, falsumque cultum, qui in Schismaticorum, hæreticorum, infideliumque templis, „ organa, vel alia instrumenta pulsent, metros canant, aut concinendos componant, vel artem musicam alio modo exerceant: vide Constit. Benedicto XIV. *Omnium solicitudinum*.

„ Tertio, qui facto aliquo orthodoxam Religionem in odium Fidei contemnat; ut qui, imperante infideli Principe, in catholicæ Fidei contemptum sacros ritus spernat, carnes, quo prohibentur tempore, comedat, immolatis utatur, „ christianorum templa evertat, ex equo descendat, „ dum ante fores transit templi idolorum, ex decreto suprem. Inquisit. 1674. & Fidei professionem „ omittit, quam, vigente illo Principis præcepto, „ quod vim interrogationis habet, palam facere debet, & Fidem ipsam exteriori contemptu negat.

„ Quarto, qui vestem induat, quæ ex instituto „ hominum, usu recepto, & approbato, falsæ sectæ „ professorem, sive falsæ Religionis ministrum designet, ut lineam vestem talarem, quæ Mahumettanis Sacerdotibus est propria, vel fasciam „ quandam, qua apud Indos idolorum Sacerdotes „ tere præsumat, alioquin a proprio Episcopo canonicis pœnis plectendus erit ".

His iisdem pœnis contentis in Can. 3. Concilii Albaniæ, celebr. an. 1730. sub Clem. XII. dictus Bened. Constitut. *Quod Provinciale* 1. *Augusti* 1754. multandos præcipit christifideles Provinciæ Albaniæ sub Turcarum ditione versantes, qui turcicis, seu mahumetanis nominibus, quæ nunquam sibi imposita fuerant, ob quamcumque vel tributorum exemptionem, & immunitatem, vel liberi commercii commodum, vel evitandarum pœnarum causam se nuncupari = patiuntur.

„ Sexto, qui ritus usurpent falsæ Religionis „ protestativos, hujusmodi usu errores contra christianam Fidem, quos indicant, sese approbare „ demonstrant, ac falsæ sectæ professores exterius „ manifestantur: vid. cit. Const. *Inter omnigenas* ".

Nota, si ritus indifferentes occurrant, tutius est, ut Catholici, quoad fieri possit, ab illis abstineant, ne cultu peregrino, & Ecclesiæ catholicæ ignoto, verum Deum venerentur. Nunquam vero licet = Gentilium ritus adoptare, eosque in christianos usus convertere, inconsulta Apostolica Sede = ut decernitur in antea laudata Const. *Omnium solicitudinum*.

Implicite contra orthodoxæ Fidei confessionem peccat, qui cum debitus Deo honor id postulet, libere orthodoxam Fidem non profitetur, sed tacet, atque silentio suo alios in suspicionem ducit, se vel Fidem negare, vel eam profiteri erubescere; in Deum enim injuriosus est, qui veritatem ab ipso revelatam libere confiteri erubescit.

Primo itaque peccat, qui interrogatus a publica potestate de sua Religione taceat. 1. Si interrogatio sit in odium Religionis: si enim ob politicas status rationes fieret, ut pecunia v. g. a Catholicis extorqueretur, debitus Deo honor ex confessionis silentio non subtraheretur. 2. Si silentium, attentis circumstantiis, non appareat omnibus implicita orthodoxæ Fidei confessio.

Secundo peccat etiam, qui interrogatus a privata persona, Fidem palam non fateatur in iis circumstantiis, in quibus, confessionis omissione Deus injuria afficeretur, & proximus pateretur scandalum; (hæc enim duo semper vitare tenemur) ut si interrogatus,

tatet; qui sicut non deficit in necessariis, ita non abundat in superfluis. 2. Quando persona necessaria, ac maxime utilis sit communi Ecclesiæ bono, ut Augustinus *tract. 46. in Joannem*, exemplo demonstrat Apostoli Pauli, qui ob Ecclesiæ utilitatem se furori Præpositi Damasci subduxit. 3. Declinandum martyrium est, dum prævideatur nemini profuturum, sed tyrannum magis irritandum fore, & crudelius in christianos sæviturum. 4. Licite etiam Episcopi, Parochi, & Missionarii fugiunt, ac quandoque sævientem tyrannum declinare debent, si in ipsos solos sæviat, ac alii ministri adsint, qui relictis ibi christianis spiritualia subsidia suppeditare possint = *Manifestum est*, inquit S. Thom. *lect. 3. in cap. 10. Joan. quod si quæratur sola persona Prælati, possunt alii loco ipsius ad gregis custodiam deputari, qui vice sui consolentur, & gubernent gregem: unde si sic fugiat, non dicitur dimittere oves; & hoc modo, & casu fugere licet* = Imo expedit aliquando hæc fuga, si ea impediri possit, ne tyrannus in alios quoque christianos sæviat; vel si redire posse sperent majori cum fructu. Sed pastoribus, sacrisque ministris fugere non licet, si oves eorum indigent spirituali subsidio, si periculum sit, ut dispergantur, & Fidem amittant, ac si ex eorum fuga scandalum paterentur fideles, atque infideles contemnendæ Religionem occasionem sumerent: tum enim non solum charitatis, verum etiam justitiæ debito tenentur rudes instruere, dejectos ro-

cluso vero periculo contemptus, licet Missionariis sacras imagines donare infidelibus, qui iis delectentur, tum amicitiæ, pacisque fovendæ gratia, tum ad eos alliciendum ad amplectendam Fidem, ex decret. suprem. Inquisit. 1674. Nefas vero est, ex eodem decreto, iis sacros libros, ac vasa sacra tradere, quibus in Religionis contemptum uti possint.

Quinto, dum infideli, vel hæretico Magistratu imperante, christianorum Ecclesiis, ædibus, aliisque locis libelli affiguntur, orthodoxæ Religioni detrahentes, eandemque contumeliis, & calumniis deturpantes, orthodoxi præcepto illo, quo illatam Deo injuriam vindicare, ac sublatum ei honorem restituere tenentur, in ea necessitate constituuntur, ut schedas auferre, libellis respondere, ac ad Judices delati, palam orthodoxam Fidem profiteri debeant. At scripturis, quæ non publica auctoritate, sed privata fiunt, quæque evangelicos ministros injuriis, calumniisque afficiunt, & orthodoxæ Fidei adversantur, ministri sacri contraria apponere non prohibentur; dum tamen inde imminere non videant graviora persecutionis periculum. Satius tamen erit injurias, calumnias, & blasphemias patienti animo ferre, ac negative se habere, Suprem. Inquisitionis decreto 1674. =

Quoad communicationem cum hæreticis vide notanda infra post *cap. VIII. Nulli, de Sent. excommunic.*

APPENDIX

AD HANC SECTIONEM.

CUM crimen solicitationis ad turpia in sacramentali confessione reddat solicitantem suspectum de hæresi, eique injungatur abjuratio, vel de vehementi, vel de levi juxta facti circumstantias, & Sac. Inquisitionis tribunalium praxim, ac insuper denunciandus sit, eo pari modo, quo hæreticus, ut statuerunt Paulus IV. 16. April. 1561. Pius IV. 6. Apr. 1564. Clemens VIII. 3. Decemb. 1592. & Paulus V. 1608. opere pretium duxi, referre quæ circa d. crimen, tamquam hæresi affine huic tit. de Hæreticis, ex Summorum Pontificum Constitutionibus, sacræque Universalis Inquisitionis contra hæreticam pravitatem decretis accesserint. Quando autem fiat abjuratio de levi, adeatur Card. Albitius *de Inconstan. in Fide, par. I. cap. XXXV. num. 3.*

Enorme hoc crimen solicitationis factæ a Sacerdote, gravissimis semper ultum est pœnis ab Ecclesia; atque ut eæ, quæ in præsens sunt in usu, quasque scire plurimum confert, facilius innotescant, primo attendenda est Constitutio Pii IV. edita pro Regnis Hispaniarum, postea extensa ad universum catholicum orbem, ac ampliata a Gregorio XV. per Constitutionem, *Universi dominici gregis*, 30. *Augusti 1622*, in qua illa Pii IV. inserta est, ibi.

§. 1. Quo-

Christo injuriam facere vereantur, mulieres videlicet pœnitentes ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones, alliciendo, & provocando, seu allicere, & provocare tentando, & procurando, ac loco eorum per Sacramentum hujusmodi Creatori nostro reconciliationis, graviori peccatorum mole eas onerando, & in manibus diaboli tradendo, in divinæ majestatis offensam, & animarum perniciem, & christifidelium scandalum non modicum.

§. III. Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de Fide catholica recte sentiunt, Sacramentis in Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis injuriam faciant, fraternitati tuæ, de cujus eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus per te, vel per alium, seu alios a te deputandum, seu deputandos contra omnes, & singulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum civitatum, & diœcesum de præmissis quomodolibet diffamatos, tam seculares, quam quorumvis, etiam exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum, Ordinum Regulares, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & præminentiæ existant, tam super præmissis, quam super Fide catholica, & quid de ea sentiant, diligenter inquiras, & juxta facultatum tibi contra hæreticos, aut de hæresi quovis modo suspectos, a Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos juxta excessuum suorum qualitatem, prout juris fuerit, punias; eos etiam, si, & prout juris fuerit faciendum, debita præcedente degradatione, secularis judicis arbitrio puniendos tradendo.

§. IV. Non obstantibus Constitutionibus &c. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ die 17. Apr. 1561. Pontificatus nostri Anno II.

§. V. Igitur, ut literæ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & ubique locorum inviolabiliter observentur, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, ac de consilio Venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium contra hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum, præinsertas literas hujusmodi, ac omnia, & singula in eis contenta, Apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, illasque non solum in prædictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusvis christiani orbis partibus firmiter, & inviolabiliter observari præcipimus, & mandamus.

§. VI. Ac præterea, ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes, & singuli Sacerdotes, tam seculares, quam quorumvis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectorum Ordinum, institutorum, societatum, & congregationum Regulares, cujuscumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, qui personas, quæcumque illæ sint, ad inhonesta,

sive

ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, suspensionis ab executione Ordinis, privationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, necnon vocis activæ, & passivæ, si Regulares fuerint, exilii, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque ulla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant, eos quoque, si pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ seculari puniendos tradant.

§. VI. Dantes etiam facultatem Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus generalibus Jnquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum remaneat, ob probationum defectum, impuntium, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum esse arbitrio suo judicandi, & Curiæ seculari, ut præfertur, reum tradendum esse, pronunciandi.

§. VII. Non obstantibus omnibus, quæ dictus Prædecessor in suis literis prædictis voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque.

§. VIII. Mandantes omnibus confessariis, ut suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra solicitatos, moneant de obligatione denunciandi solicitantes, seu, ut præfertur, tractantes, Jnquisitoribus, seu locorum Ordinariis prædictis; quod si hoc officium prætermiserint, vel pœnitentes docuerint, non teneri ad denunciandum confessarios solicitantes, seu tractantes, ut supra, iidem locorum Ordinarii, & Jnquisitores illos pro modo culpæ punire non negligant.

Cum autem post emanatam Gregorii Constitutionem nonnulla exorta fuerint dubia circa onus denunciandi confessarium solicitantem, cumque proposita fuerint Congregationi supremæ Universalis Inquisitionis, prævio Qualificatorum examine, sequentibus verbis extensa, & relata a Card. Albitio *par. I. cap. XXV. de Inconstan. in Fide num. 66.* eadem Congregatio ipsorum resolutiones approbavit, & servari mandavit, videlicet.

Die 11. *Februarii* 1661.

I. An sit denunciandus confessarius, qui dat pœnitenti chartam in confessione, postea domi legendam, in qua ad venerem solicitabat.

Domini Qualificatores censuerunt, esse denunciandum, & opinionem negativam non esse probabilem.

II. An confessarius consentiens solicitationi, sed statim desistens de illa turpi materia loqui, differendo illius complementum ad aliud tempus, & non præbendo absolutionem pœnitenti, incidat in pœnas contentas in Bulla Gregorii, & sit denunciandus.

Censuerunt incidere, & confessarium esse denunciandum, rejecta opinione contraria, quam non esse probabilem censuerunt.

III. An confessarius, solicitando propter parvitatem materiæ sit denunciandus:

Cum in rebus venereis non detur parvitas materiæ, & si daretur, in re præsenti non dari censuerunt, esse denunciandum, & opinionem contrariam non esse probabilem.

IV. An confessarius, qui fœminæ in confessionario dicenti, se velle in crastinum confiteri, illam solicitat, & confessionem dissuadet, sit denunciandus.

Si solicitatio fiat extra locum confessionis, & absque prætextu confessionis, censuerunt negativam opinionem esse probabilem, secus in confessionario, seu in loco confessionis.

V. An Sacerdos carens jurisdictione, si solicitet in confessione pœnitentem, sit denunciandus.

Censuerunt, esse denunciandum, & opinionem negativam non esse probabilem.

VI. An

ab Inquisitoribus puniri.

Quoad utrumque articulum censuerunt, opinionem negativam esse probabilem.

XI. An confessarius, qui solicitat pœnitentem ad actus illicitos extra actus venereos, sit denunciandus.

Censuerunt, opinionem negativam esse probabilem.

XII. An confessarius, si laudet pœnitentem ex pulchritudine, & venustate, dicatur illam solicitare, & ideo sit denunciandus.

Censuerunt, si laus illa sit seria, & nihil pravæ intentionis redoleat, negativam esse probabilem: si vero secus, non esse probabilem.

XIII. An sit denunciandus confessarius, qui propter solicitationem alterius abjuravit.

Censuerunt, opinionem negativam non esse probabilem, & ideo denunciandus (quod etiam fuit resolutum sub die 26. Julii 1625.)

Modus evadendi obligationem denunciandæ solicitationis, est, si solicitatus confiteatur cum solicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.

Hæc proscriptio respicit dumtaxat opinionem, eximentem ab onere denunciandi solicitantem, non vero nullitatem confessionis in casu quo solicitans absolveret solicitatum solicitationi consentientem: sed hodie ex Constitutione Benedicti XIV. mox transcribenda, respicit etiam nullitatem confessionis, cum solicitans absolvens complicem peccati contra sextum præceptum, privatus sit eo ipso facultate absolvendi.

Transcriptas Pii, & Gregorii Constitutiones, ac allatas omnes resolutiones, proscriptasque propositiones confirmavit, atque ampliavit Benedict. XIV. sequenti Constitutione *Sacramentum pœnitentiæ* 1. *Junii* 1741.

Sacramentum pœnitentiæ.... Dudum quidem a fel. record. Gregorio Papa XV. Prædecessore nostro, per suas literas in forma Brevis, suo datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 30. Augusti 1622. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscunque Sacerdotes audiendis confessionibus deputatos, ad turpia, & inhonesta solicitantes; & deinceps successivis temporibus, ad earum literarum interpretationem, & declarationem plura subinde a Congregatione Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium adversus hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum sub die 11. mensis Februarii anno Domini 1661. prodierunt decreta, & a rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædecessore nostro, in Congregatione generali Sanctæ Romanæ Universalis Inquisitionis, die 24. Septembris 1665. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, sexta videlicet, & septima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt; Nos itaque mature perpendentes, quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem Sanctæ Ecclesiæ Dei retinendum, intererit, ne aliqui Sacerdotes pœnitentiæ Sacramento nefarie abutentes, pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, se a Cristo Domino præsides, & judices animarum constitutos, ea sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum administrent: motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, præfatas literas hujusmodi, ac omnia, & singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, Apostolica auctoritate tenore

aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint; & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis severe animadvertant per condignas pœnas, juxta memoratam Gregorii Prædecessoris nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus. Dantes etiam, si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat, ob probationum defectum, impunitum, jam alias in præfata Constitutione tributam, procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

§. 2. Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad confessiones audiendas constituti, teneri se, ac obligari suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut supra, solicitatos, sedulo monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis, personam, quæ solicitationem commiserit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut solicitatio inter confessarium, & pœnitentem mutua fuerit, sive solicitationi pœnitens consenserit, vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit, aut solicitatio a confessario non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio solicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes, deliquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

§. 3. Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contempta, innoxios Sacerdotes apud ecclesiasticos Judices falso solicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quæcunque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes confessarios impie calumniando, vel sceleste procurando, ut id ab aliis fiat, a quocunque Sacerdote, quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, preterquam a Nobis, nostrisque Successoribus, nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendæ, quam Nobis, & Successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

§. 4. Demum magnopere cupientes a sacerdotalis judicii, & sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiæ injuriam longe submovere, & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam, dæmonis potius, quam Dei ministri, loco eas per Sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, majori peccatorum mole onerantes, in profundum iniquitatis baratrum nefarie submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquorum in Theologia magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, ac nostra in perpetuum valitura sanctione, quemadmodum

bus

§. 4. Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ sanctæ, aut alterius cujuslibet indulti confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri; cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, & pœnitentis genere jurisdictione, ut præfertur, careat, & absolvendi facultate a Nobis privatus existat, habendus sit pro confessario legitimo, & approbato.

§. 5. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, præsertim, quæ nuncupantur Cruciatæ sanctæ, vel Jubilæi universalis, & plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Hanc autem Constitutionem quoad ademptam confessario facultatem absolvendi complicem peccati contra sextum præceptum, ita idem Pontifex declaravit in altera sua Constit. *Apostolici* 8. *Februarii* 1745. ibi.

Edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione singulis, ut supra, Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocunque alio Sacerdote, qui confessarii munus obire possit; ita interdici reipsa, & prohiberi prædicto modo tunc audire, & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi forte iste alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex confessionem excipere, ac absolutionem impertiri.

Porro, si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere, sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat; tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret; ac proinde in eo rerum statu, non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat, fore se re ipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram Constitut. inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: imo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel removere, opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat

 illius

temerario legis pœnas nequaquam effugiet , ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem , eodemque plene modo , quo ibidem decernitur , Nobis , & huic Sanctæ Sedi reservatam , incurret , prout illum eo ipso incurrere declaramus , volumus, atque statuimus.

Non obstantibus omnibus, & singulis illis, quæ in præfata nostra Constitutione voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque,

Pro majori in praxi allatarum Constitutionum Gregorii , & Benedicti intellectu , subnecto regulas ad cognoscendum , qui denunciandi sint , quas ob causas , quando , & qua ratione denunciare oporteat , prout ad singulas earundem Constitutionum partes exaratæ leguntur a jam laudato Philippo de Carboneano, in ejus Additionibus ad cit. Theologiam moralem Antoine *edit. romanæ an. 1757. par. II. pagina 251. & seqq.* ibi .

I. Regula = *Denunciandi sunt omnes, & singuli Sacerdotes , sive absolvendi jurisdictione , & auctoritate polleant, sive careant.*

Hujusmodi regula expresse legitur num. 1. & 2. Constitutionis (Benedicti nempe XIV.) quamobrem dubitari amplius non potest , quin simplex Sacerdos , is scilicet , qui ad valide absolvendum jurisdictione careat , denunciandus sit , si confessionem simulando, vel prætextu, aut occasione confessionis , modo infra explicando , sollicitaverit , vel inhonesta , atque turpia tractaverit . Sed cum nihil , sive in hac , sive in aliorum Pontificum Constitutionibus , vel supremæ Inquisitionis decretis statuatur de denunciandis , vel Clericis , vel laicis , qui solicitandi causa confessionem simulaverint , vel confessionis prætextu solicitaverint , non videtur probanda , quæ Gipsio tribuitur opinio , qui , ut refert Cozza pag. 153. Clericos etiam, laicosque denunciandos esse contendebat , harumce legum virtute : nam si juxta reg. 15. juris *Odia restringi , & favores convenit ampliari* , atque juxta reg. 49. *In pœnis benignior est interpretatio facienda* , manifestum est , pœnis subjiciendos non esse, qui in lege non designantur , sed excludi videntur . In iis ergo Constitutionibus cum soli Sacerdotes nominentur, ac denunciationis pœnis subdantur , Clerici , laicique præsumuntur exclusi . At si ii Missam celebrarent , & sacramentalem confessionem audirent , ob alias Const . Inquisitorum judicio , ac pœnis gravissimis supponuntur , atque hanc ob rem denunciandi essent , ut debitas pœnas subirent .

Secunda . *Qui aliquem pœnitentem , quæcunque persona illa sit , sive pro se ipso , sive pro alia persona solicitaverit .*

Habes hic clare definitum . Primo denunciandum esse confessarium , sive solicitaverit fœminam , sive masculum , ut liquet , tum ex supra relato supremæ Inquisitionis decreto , tum etiam ex Constit. verbis , nam to *aliquem pœnitentem , quæcunque persona sit* , innuit vel masculum , vel fœminam . Deinde denunciandum quoque esse , qui non pro se , sed pro alia persona pœnitentem incitaverit , seu ad turpia provocaverit , ut in Const. num. 2. expressum est .

Tertia . *In actu Sacramentalis confessionis , vel ante , vel immediate post .*

Qui eo temporis spatio ad turpia provocet, quod inter confessionis initium , & absolutionem intercedit , is solicitare dicitur in actu confessionis . At quid sit solicitare , vel immediate ante , aut immediate post confessionem , non convenit inter Auctores , ut videre est apud Cozzam dub. 21. pag. 95. communior autem opinio , quæ meo judicio , vera est , atque fini legis omnino consentanea , asserit vocabulum illud *immediate* , non pro physico , sed pro morali significato esse usurpandum ; scilicet , non pro momento , quod nullo interjecto medio , vel præcedit , vel subsequitur confessionem ; sed pro brevi illo temporis spatio , in quo si quidpiam fiat , attentis circumstantiis , secundum communem loquendi modum , ac prudentum judicium , sive immediate ante , vel immediate post confessionem facta dicatur . Quare , qui mulierem , petentem confessionem , sive ad confessionem paratam , & quam paulo post ad confessionem accessuram noverit , ad inhonesta incitaret , is immediate ante confessionem solicitare diceretur , licet breve temporis intervallum provocantem actionem , confessionemque intercederet . Atque eandem ob causam , immediate post confessionem solicitare diceretur , qui vel illico post absolutionem , vel in Ecclesia , cum primum e confessionali egreditur , mulierem

sione provocandi motivum sumere: prætextu vero confessionis solicitat, qui confessionem prætexit, sive fingit, ac simulat, ut liberius, vel inhonesta tractet, vel advenerem incitet. Occasione confessionis tribus modis confessarius solicitare posse videtur. Primo, dum exexpressa, aut tacita confessionis petitione solicitandi motivum sumit: tum enim medicinam petenti, venenum, atque panem expectanti scorpionem porrigit, juxta Const. allegorias; atque veneratione, demissione animi, confidentia, aliisque pœnitentis affectibus erga Sacramentum, ac Christi ministrum, abutitur, quo facilius ad inhonesta incitet, adeoque denunciandus est. Secundo ex confessione ipsa, hoc est, dum intelligendo, quæ cum aliis egit, vel facere optavit, aut ad venerem proclivitatem occasionem nanciscitur, vel verbis, vel signis ad inhonesta provocandi. Tertio demum, cum notitia utitur, quam ex confessione habuit, ad incitandum, & facilius movendum ad assensum; ab hac enim notitia motum ad solicitandum manifestum est, ex ipsa confessione incitandi occasionem desumere.

Sed, ut pœnitens hanc ob causam denunciare teneatur, habeat necesse est certa indicia, quibus prudenter judicare possit, ex hujusmodi scientia solicitandi motivum accepisse: nam si indicia hujusmodi desint, præsumi potest, aliis ex causis motum fuisse ad solicitandum; suppetunt vero penitenti hujusmodi indicia, si confessarius brevi post confessionem tempore pænitentem solicitet, veluti personam, quæ facile acquiescere soleat, vel natura ad hujusmodi actus propensa sit, & si aut generalibus verbis, aut nutibus in solicitando utitur, quibus indicare videatur, se scire, vel quid cum aliis egerit, vel quam alias ad hæc propensa fuerit, aut quidpiam iis simile, quod ex confessione noverit =.

Notandum hic est, ex praxi Tribunalis Universalis Inquisitionis non intelligi, *immediate post* confessarium solicitasse, si post integrum transactum diem tractatus, aut actus inhonestos habuerit cum pœnitente, dummodo nullo modo in confessione pravum suum animum indicaverit, cum tunc verificari non videatur illa particula: *immediate post*.

Quinta. *Vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali.*

Hac regula ii designantur, qui denunciandi sint ratione loci, in quo ad inhonesta aliquem provocent: scilicet ii, qui in loco destinato ad sacri pœni-

ciandus confessarius, qui sedens in confessionario sollicitat mulierem stantem ante confessionarium, non simulando confessionem, die 11. Febr. 1661. respondit: *Censuerunt, opinionem negativam non carere probabilitate*, ut ex dubiis, ac resolutionibus ejusdem Congregationis, per extensum supra relatis pag. 633. fit manifestum. Porro si sententia opinioni P. Carboneani opposita, est vere probabilis, profecto ills talis Auctoris probabilitatis limites non excedit, ideoque firmare nequit regulam certam. Neque putes probabilitatem a suprema Congreg. assertam opinioni præfatæ, esse probabilitatem utcumque, ac levem. Fallitur enim quicunque id ausit asserere; nam in rebus momentosis, practicis, ac ad eum finem propositis, ut quisque sciat, quonam modo in tali, vel tali circumstantia tuto in praxi se gerere possit, ac debeat; S. Congregatio prædicta in suis responsis levem sententiarum probabilitatem non curat, solidamque tantum, ac in praxi tutam, ubi de veritate certo non constat, probabilitatem attendit; ut non obscure colligitur ex aliis ejusdem responsis, tum ipsa eadem die, cum alias datis his, vel æquivalentibus verbis: *Censuerunt, talem opinionem non esse probabilem*, etsi levis probabilitas quandoque eidem conveniat. Accedit, quod responsum Supremæ a me supra allegatum, est unum ex decretis, expresse approbatis, & confirmatis (quod non invenio de decreto edito sub Paulo V. cui P. Carboneanus adeo innititur) a Benedicto Papa XIV, in Constit. *Sacramentum Pœnitentiæ*. Jam vero est credibile, quod ea occasione, qua doctissimus Pontifex rem serio perpenderat, id fecisset quoad tale responsum, si hoc defectu levis probabilitatis laborasset? Certe quod non, maxime cum agatur de approbatione, & confirmatione per Constitutionem. Asserta ergo in eo probabilitas vere solida est, ac tuto reducibilis ad praxim; ideoque approbatum fuit, & confirmatum.

At inquies tali occasione approbatum quoque fuit, & confirmatum responsum ad IV. cujus petitio erat: *An confessarius, qui faminæ in confessionario dicenti se velle in crastinum confiteri, illam solicitat, & confessionem dissuadet, sit denunciandus?* cui Suprema respondit: *Si solicitatio fiat extra locum confessionis, & absque prætextu confessionis; censuerunt negativam opinionem esse probabilem, secus in confessionario, seu in loco confessionis*; ubi ex secunda responsionis parte liquet, quod, ut confessarius sit denunciandus, satis est, quod ipse solicitaverit in confessionario, seu in loco confessionis. Propterea

confessionali solus confessarius, verum etiam fœmina sollicitata. Si vero fiat, ea extante extra locum confessionarii, & absque prætextu confessionis, tunc inquit Suprema, opinio negativa est probabilis; prout postea ad XV. respondit, negativam opinionem esse probabilem, etiamsi confessarius sede & in confessionario, dummodo non simuletur confessio, quod est id, quod contra P. Carboneanum & ego assero.

Idque eo libentius solide probabile affirmo, quia Benedictus XIV. quando adhuc erat tantum Cardinalis, ac Bononiæ Archiepiscopus, etiam decretum editum sub Paulo V. procedere dicebat in casu, quo simuletur confessio; ideo enim prodiit, quia relatum fuerat, quod *multi confessarii tractant de rebus inhonestis cum mulieribus in confessionali extra occasionem confessionis*, ubi ly *tractant cum mulieribus in confessionali*, satis designat coexistentiam mulierum in tali loco: & de facto tale decretum excludit quidem *occasionem*, sed non *simulationem* confessionis; & quando a Suprema simul exclusa fuit etiam simulatio, ut in responso ad præfatum dubium XV. tunc expresse respondit, *opinionem negativam esse probabilem*. Item constanter ajebat, etiam clausulam illam Bullæ Gregorianæ, *Sive extra occasionem confessionis in confessionario*, esse intelligendam copulative, ac connexive ad eam; *simulantes ibidem confessiones audire*; ut pro certo testificari adhuc possunt plures, qui eo tempore Examinatoris munere fungebantur Bononiæ. Quid plus ergo desiderandum pro asserenda solida probabilitate hujus sententiæ: præcipue cum sic concordentur omnia supremæ Congregationis decreta cum præfato responso ejusdem ad dubium XV.

Me non latet diversa utriusque expositio, & intelligentia Fautorum opinionis contrariæ, dicentium sufficere existentiam in confessionario solius confessarii sollicitantis, 1. quia mens Pontificum in hac materia sollicitationis semper fuit Inquisitorum facultates ampliare, ac dilatare. Unde per ly *extra occasionem confessionis in confessionario*, inquiunt eosdem Pontifices habuisse respectum, non ad confessionem, quam expresse excluserunt per eas particulas *extra occasionem confessionis*, sed ad injuriam loci, utpote ad tribunal ordinarium sacramentalis judicii; ideoque pro onere denunciandi non est necesse, quod intervenerit confessionis simulatio, sed satis est, quod per confessarium sollicitantem illata fuerit injuria ipsimet loco, quod verificatur semel ac ipse sollicitavit existens in confessionario, 2. Quia subsequens particula *aut* disjungit casus, eosque distinguit. Ex quo fit quod cum ly *simulantes* sit terminus restrictivus, ampliatio earundem, quod hic est superfluum repetere, cum satis alibi exprimatur. Addo quidem etiam locum electum ad ibi confessiones audiendas, statim fieri tribunal sacramentale per aliquam confessionem ibi exceptam, & tamen etiam per adversarios sollicitatio facta a confessario in dicto tribunali absque confessione, saltem simulata, non inducit obligationem ipsum denunciandi: ergo a pari. Ad 2. quod attinet, dico, quod sicut particula *aut* disjungit, ac distinguit a casu antecedenti ly *in loco quocunque &c.* ita subsequens particula *seu* pariter distinguit casum loci electi ad ibi confessionem audiendam a præcedenti casu loci cujusque ad confessiones audiendas deputati; ac proinde, si ly *simulantes*, ex quo fit terminus restrictivus, afficit solum casum proximum, hinc fit, quod afficere non debeat ly *aut in loco quocunque &c.* sed ly *seu ad confessionem electo*: alius enim est locus quicunque ad confessiones audiendas deputatus, & alius locus electus ad confessionem, vel confessiones audiendas. Atqui, non obstante dicti termini restrictivitate, ly *simulantes* per adversarios extenditur etiam ad ly *aut in alio quocunque &c.* ergo non afficit solum casum proximum, & sic, cum hactenus nulla adducta sit ratio, quæ ce vera probet, ipsum non posse extendi ad ly *extra occasionem confessionis in confessionario*. hujusmodi extensionem permittant eandem admittentibus cum adducto fundamento solide probabili, vallato quoque communi ea regula legali: *Clausulæ ultimo loco posita ad omnia antecedentia connexa referuntur*: quam amplexata est etiam *Rota Romana*, *ut ex compend. Recen. decis ejusdem tom. 6. verb. Clausula ultimo loco posita*, fit manifestum.

Sexta. *Sive in alio loco, ad confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem.*

Tria locorum genera distinguntur, in quibus confessiones audiri solent. Primus, inquit Felix Potestat. tom. II. pag. 3. cap. 9. est confessionale ordinarium, quod confici solet ex ligno, habens laminam ferream cum parvis foraminibus, quodque in Ecclesia collocatur. Atque hujusmodi est, quod in superiori regula indicatur. Secundus est locus quicunque ab illo distinctus, ubi confessiones audiuntur; tales sunt in domibus religiosis cellulæ quædam in primo claustro, aut in sacristia, atque hujusmodi confessionis locum designari, ait, verbis illis, *sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato*. At si in hujusmo-

tractantem, aut cum ea inhonestos ibi sermones habens, denunciandus esset; non vero, si extra occasionem confessionis, vel ejusdem simulationis in loco secundi, & tertii generis eadem, vel similia ageret.

Septima. *Ad inhonesta, & turpia, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, tunc, aut postea legendam, tentaverint.*

Quamquam omnia peccata inhonesta sunt, & turpia, quod in unoquoque finis honestus desideretur, ac turpitudo illa insit, quæ deformitate ad regulam morum continetur; tamen juxta communem loquendi modum, cum inhonesta, & turpia dicimus, venereos actus indicamus. Atque hoc sensu inhonesta, & turpia in Pontificiis Constitutionibus usurpantur, ut cum Theologi omnes fatentur, tum etiam constat ex eo, quod hujusmodi peccata legibus, pœnisque illis statuendis motivum dederint: atque demum ex ipsa Inquisitionis praxi. Igitur harumce legum virtute denunciandi non sunt, ad furtum, vel alia facinora pœnitentes provocantes. At ob Sacramenti abusum, atque hæreseos suspicionem, ii quoque legibus in hæreseos suspectos latis, Inquisitorum judicio subjiciuntur; quamobrem Auctores bene multi denunciandos esse tuentur, licet non denunciantes pœnas in hac Constit. stabilitas non subeant.

Aliis Constitutionum particulis indicatur, denunciandos esse, qui provocant, incitant, sive alliciunt verbis, aut signis &c. quæ vel ex se, aut ex loci consuetudine, sive ad venereum conciliandum amorem, sive ad venereos actus inducant, *Signa sunt*, inquit Felix Potest. cap. 4. *oscula, tactus impudici, etiam sui ipsius confessarii, tactus manus pœnitentis sine causa, missio osculi manibus, studiosa compressio pedis, aut oculi, & similia signa amatoria, quibus amantes uti soleant ad invitandum, aut alliciendam aliquam personam ad sui amorem. Quod est verum, etiamsi solicitatio fiat per signa venialiter inhonesta, nempe leviter indicativa amoris lascivi: quia licet tales actus sint ex se leves, ex circumstantia tamen Sacramenti, cum qua sunt conjuncti, sunt graves, & mortales.*

Literæ quoque amatoriæ, traditæ etiam, ut domi legantur, sufficiens denunciandi motivum præbent, ut verbis Constit. liquet; sufficit autem literas hujusmodi tales esse, quæ ad prophanum amorem alliciant.

turpia verba proferant, vel illicitos, aut castitati contrarios sermones habeant, sive de rebus tractent, quæ vel turpes sint, aut pudori, honestatique adversentur; licet hujusmodi verbis, aut tractatibus nec solicitare, seu provocare contendant, nec ex parte pœnitentis solicitatio, & provocatio sequatur ulla. Rem ita ostendit Potest. *cit. tom. III. cap. II. Sub his verbis comprehenduntur etiam sermones inhonesti sine provocatione, nam hæc clausula est distincta a priori*, solicitare, vel provocare tentaverint, *& additur disjunctiva*. aut, *quod non esset verum, imò clausula hæc esset superflua, si solum comprehenderet sermones inhonestos cum provocatione.*

Nona. *Denunciare oportet, etiamsi solicitatio inter confessarium, & pœnitentem mutua fuerit.*

Cum mutua solicitatio sit, sive a pœnitente incipiat, sive a confessario, ut est manifestum, ex hac regula clare deducitur, falsam, & improbatam omnino esse ab Apostolica Sede illorum opinionem, qui denunciandum non esse tuentur confessarium solicitanti fœminæ consentientem.

Decima. *Sive solicitationi pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit.*

Horum verborum sensus, atque regulæ hujusmodi usus ex supradictis abunde patet. Hic vero in memoriam revocandum est Supremæ Inquisitionis decretum Nota 2. indicatum, quo decernitur, pœnitentem teneri ad denunciandum, non vero ad aperiendum præstitum solicitationi consensum; ac decretum aliud ejusdem Congregationis sub die 27. Januarii 1613. *ubi decretum fuisse volunt nonnulli*, inquit Cozza pag 91. *quod confessarius, qui mulierem pœnitentem ante ejus pedes signo crucis munitam solicitat, dicens ei, nolle ei suam confessionem audire pro tunc, ut commodius solicitet, sit denunciandus.*

Undecima. *Vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit.*

Non solum hic illorum proscribitur opinio, qui contendunt, post triennium denunciandi obligationem cessare; sed innuitur etiam tamdiù in pœnitente de-

nun-

ut confessarii intelligant, denunciandos esse solicitantes cum pro se ipsis, tum pro aliis personis, tum etiam per alias personas.

☞ Additio horum verborum = *Ut exinde confessarii intelligant denunciandos esse solicitantes etiam per alias personas* = videtur male facta; hoc enim non eruitur ex talibus verbis Bullæ Gregorianæ: & Suprema Congreg. Romana sic generaliter interrogata Dubio 7. An mandans confessario, ut in confessione solicitet, sit denunciandus? die 11. Febr. 1661. respondit: *Censuerunt, opinionem negativam non carere probabilitate*; ut videri potest in præfata Resolutione pag.633.

Melius propterea exponendum hoc est, nimirum id valere de confessario, qui vere, vel simulate confitente utatur ad aliquam personam pro se, vel pro alio sollicitandam; vel ei hoc dicat immediate ante, vel immediate post, & tunc in rigore est denunciandus, non vigore dictorum verborum, sed quia turpia, ac inhonesta tractavit, si mavis rem ad eam regulam deducere: *Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur*. ☜

= His præmissis, monentur confessarii, *ut caveant diligenter, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio solicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti judici vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant*.

Ex iis manifestum est, omnes pœnitentes gravi præcepto obligatos esse ad denunciandos solicitantes confessarios, nec sine gravi culpa id omittere posse: agitur enim de re gravi, cujusmodi est Sacramenti abusus, ac de crimine, quod præ se suspicionem fert hæreseos.

Neque solum pœnitens, sed ii quoque, qui vel sollicitantem confessarium casu viderunt, vel audierunt, vel immediate aut ab ipso solicitante confessario, sive ex solicitato pœnitente solicitationis scientiam habuerunt. Id universim Theologi ostendunt, ex eo, quod hujusmodi confessarii sint hæreseos suspecti, quodque testes quoque de immediato auditu, per Inquisitionis Edicta suspectos de hæresi denunciare præcipiantur.

Quæstio dumtaxat est, num denunciare teneatur, qui idem ex levibus, ac suspectis personis audierit? Tutior vero, & communior opinio est, hos quoque denunciare debere; quia in causis ad Sanctum Officium spectantibus admittuntur etiam testes

fessarium solicitantem, si hoc audivit non solum a fide dignis, sed a levibus personis? die 11. Februar. 1661. respondit: *Censuerunt, opinionem negativam non carere probabilitate*; itaque omnia responsa approbata fuere, & confirmata per Bullam, *Sacramentum Pœnitentiæ* a Benedicto XIV. idemque docent tot alii, & quidem præclari DD profecto non video, qua ratione communior, & quodammodo plausibilior venditetur opinio eandem obligationem imponens, cum præcise quis id audivit a levibus, ac suspectis personis. ☜

= Igitur omnes pœnitentes, vel ex pœnitentibus audientes, solicitantem confessarium denunciare tenentur; idque etiamsi delictum occultum sit, ac solicitans vir bonæ famæ, ex decreto Alex. VII. die 24. Septembris 1665. & etiam si sciat sub sigillo naturali, jurejurando quoque confirmato; quia hoc ad privatum bonum, denunciatio vero hujus criminis ad publicum reipublicæ christianæ bonum spectat; ac publicum bonum privato anteponendum est, neque juramentum de re mala tenet, ut ex Bord argumentatur Felix Potest. cap.12.

Persona solicitata tenetur per se ipsam denunciare, quia hæc obligatio est personalis; et si per alium denunciaret, denunciatio esset ex auditu alterius. Qui per epistolam denunciant, nisi subscribant proprium nomen, & cognomen, non satisfaciunt, ac sunt deinceps ab Inquisitore vocandi, ut iterum juridice deponant.

Si mulieres nobiles sint, aut puellæ, quæ denunciare debeant, ac vereantur ad Inquisitionis tribunal accedere, monere debent per internuncium Inquisitorem, ut domum Notarium mittat ad suscipiendam denunciationem. Aptior vero internuncius est confessarius, cui Inquisitor de solicitatione jam monitus, committere potest, ut recipiat in scriptis juramento firmatam denunciationem, ex decreto Inquisit. Rom. jussu Urbani VIII. 27. Sept. 1624. Qui quidem modus servari maxime debet in recipienda monialis denunciatione, ne res aliis monialibus manifestetur. Reliqua patent ex ipsa Const. in qua pœnæ quoque in delinquentes statutæ leguntur.

Nota. Qui in partibus schismaticorum, hæreticorum, & mahumetanorum degunt, licet subjecti sint Constitutionibus contra solicitantes, tamen in iis locorum circumstantiis, in quibus nulla spes adsit punitionis denunciati, atque mulieres sine periculo, & infamia denunciare nequeant, denunciatos vero facile pœnam declinare posse credatur, recurrendo, vel ad Episcopos schismaticos, vel ad laicos judices infide-

rit, & ad consensum traxerit confessarium.

III. Sub die 17. Novembris 1624. decisum fuisse, confessarios solicitantes non esse cogendos ad denunciandum se ipsos.

IV. Refert Carboneanus decretum Pauli V. quo sub die 10. Julii 1614. declaravit, ut procedatur in S. Officio contra confessarios tractantes cum mulieribus in confessionali de rebus inhonestis, etiam 11. Maii 1707. declaravit, puellam solicitatam in simplicitate constitutam, & absque notitia inhonestatis, teneri denunciare confessarium solicitantem, postquam compos effecta fuerit, & notitiam præteritæ solicitationis acquisiverit.

Subnectitur tandem decretum Bened. XIV. quo approbantur pœnæ contra solicitantes, tenoris, ut sequitur.

Feria 5. die 5. Augusti 1745.

In generali Congr. Sac. Romanæ, & Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Quirinali coram SS. D. N. Bened. Divina Providentia Papa XIV. & Eminentiss. ac Reverend. DD. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus generalibus, a S. Sede Apostolica specialiter deputatis: Sanctissimus D. N. solicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui sacrosanctæ Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes tam seculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis, etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu sacramentalis confessionis, sive illius occasione, aut prætextu ad turpia solicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas a jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter san. mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitatem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem, quodque ejusmodi decretum significetur singulis cujuscunque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc, ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali decreto supremæ Inquisitionis die 15. Decemb. 1633. semel saltem in anno, idest feria sexta post octavam Assumptionis B. M. Virginis in publica mensa, vel in capitulo, ad hoc specialiter convocato: ac insuper in quocumque generali, vel provinciali capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato capitulari congressu, suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram suprema Congregatione juratum testimonium exhibeant.

Nota transcriptas omnes Constitutiones, editas contra solicitantes in confessione, in singulas nationes universim vires suas extendere, ac latinos æque ac Græcos sua amplitudine comprehendere, declaravit idem Bened. XIV. Constit. *Etsi pastoralis* 26. *Maii* 1742. §. *IX. num.* 5.

Circa tamen absolutionem dandam, vel denegandam solicitatis in partibus Schismaticorum, hæreticorum, & mahumetanorum degentibus, & non denunciantibus, recolenda sunt dicta supra pag. 640. §. *Nota qui*, & decretum sub die 22. Jan. 1727. hic relatum num. VII.

ed atto della confessione, quando anno acconsentito alla sollecitazione, N. S. e questi miei Signori Eminentissimi in Congregazione tenuta avanti sua Santità ai 25. di Luglio passato, dopo aver anco inteso il parere d' una particolar Congregazione deputata a quest' effetto, hanno risoluto, che qualsivoglia penitente è tenuto a denunziare il Confessore, dal quale sarà stato sollecitato nel luogo, ed atto della confessione, ancorche egli abbia consentito, e non è tenuto a propalare il proprio consenso, ne sopra ciò s' interroghi dal Vescovo, ò dall' Inquisitore, ò da loro Vicarj, avanti i quali deporrà: ne meno il Confessore denunziato, procedendosi poi contro di lui nei costituti, che se gli faranno, s' interroghi sopra detto consenso, ed in caso ch' egli volesse dirlo da se, non si scriva il suo detto, come cosa in ordine alla persona sollecitata, non spettante all' Sant' Offizio della S. Inquisizione. Le parti dunque di V. R. sono di significar a' Confessori detta risoluzione, e d' incaricargliene strettamente l' osservanza, acciò ne casi, che occorrono alla giornata, conforme al tenore della Constituzione pubblicata da Gregorio XV. di san. mem. contro i Confessori sollecitanti, significhino ai penitenti l' obbligo, che hanno di denunziare i Confessori, da quali saranno stati sollecitati; ed avendovi consentito, e facendo difficoltà di scoprire dosi contro di loro, non saranno di ciò interrogati, e dicendolo da se, non si scriverà il detto loro. E quando il penitente persiste tuttavia nella medesima renitenza, N. S. si contenta, che dal Vescovo, ò dall' Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricevere per scrittura, e con giuramento la denunzia, per portarla à chi gli averà data autorità di pigliarla. E se oltre le cose sudette occorrerà altro caso grave, per il quale il penitente non si possa indurre, sua Santità vole, che se ne scriva, e si aspetti la risposta, ed in tanto non si proceda all' assoluzione. E tanto V. R. si contenterà di far osservare nella sua giurisdizione, facendo registrare la presente negli atti di cotesto S. Offizio per informazione sua, e de suoi Successori, quali averanno mira, che la presente risoluzione risguarda solo quei penitenti, che per avere consentito, fanno difficoltà in denunziare: ma quei, che non hanno consentito, ò avendo consentito, non sono in ciò renitenti, il Confessore non deve porre difficoltà alcuna, ma lasciare, che indifferentemente, e liberamente sodisfacciano all'obbligo, che hanno di denunziare, conforme la Costituzione. Ed il Signore Iddio la conservi.

Di V. S.

Roma li 27. Settembre 1624.

come Fratello. Il Cardinal Mellino.

XVI.

Istruzione nella materia delle denunzie di sollecitazione de' Confessori per la custodia del sigillo sacramentale.

La Santità di N. S. e questi miei Eminentissimi Colleghi generali Inquisitori considerando, che i rei di sollecitazione nelle sagramentali Confessioni facilmente possono incorrere, o nelle spontanee comparse, ò nei costituti, nella rivelazione delle confessioni sacramentali, senza fare riflessione alla violazione del sigillo sacramentale, che è de Jure divino, e indispensabile per qualsisia gravissima causa anco di eresia, hanno perciò stimato espediente di rinovare a cautela gli avvertimenti altre volte dati, si a V. S. che a tutti gli altri Vescovi, e Inquisitori d'Italia, acciò nelli processi di sollecitazione nelle sacramentali confessioni li pretesi rei sollecitanti, o sia nelle spontanee comparse, o nei costituti, non rivelino, anco innocentemente le confessioni, con dire: Confessandosi da me la tale di pensieri, o atti disonesti, le dissi &c. Ma procedendo V. S. colla solita sua attenzione, ammonirà li sponte comparenti, o rei costituiti a non deporre cosa alcuna, che concerna il sigillo delle sacramentali confessioni de' penitenti, ma di riferire solamente ciò, che riguarda il detto, ò fatto di essi sollecitanti, in occasione di aver amministrato il Sacramento della Penitenza, o immediatamente avanti, ò dopo, ò nel confessionario, o sotto pretesto di confessione, e perciò dovranno semplicemente i sollecitanti deporre: confessandosi da me N. N. le dissi &c. ò feci &c. senza dir altro in ordine alla confessione de' penitenti, e se cadessero nel detto errore di rivelare le confessioni, non si dovrà la loro deposizione in questa parte scrivere in processo, e se

cellaria, hà già conceduta à Vescovi, ed Inquisitori la facoltà in materia di sollecitazione, di delegare in casi particolari i Confessori, quando le persone sollecitate non possono disporsi a denunciare nella forma giuridica ordinaria, per ricevere anco senza Notaro le denunzie, con istruirli del modo di ben riceverle, e darli il giuramento de silentio servando, *& fideliter sibi munus commissum exercendo*. Ora sua Santità, sentito il voto di questi Eminentissimi Colleghi, hà sacramentali; ma V. S. di dette facoltà, parcamente, e dopo aver procurato, che le donne sollecitate denunzino nella forma giuridica ordinaria, si prevalerà, e Dio la prosperi.

Di V. S.

Roma 7. Luglio 1725.

come Fratello

F. Card. Giudice.

Copia d' un Capitolo di lettera scritta dalla S. Congr. del S. Offizio.

Con tal congiuntura si degnerà V. E. partecipare al suo Vicario generale, che alla riserva delle materie di sollecitazione, non ha egli facoltà di deputare alcuno à ricevere denunzie, o spontanee, ma deve ne casi particolari ricorrere alla sagra Congregazione, che prontamente le accorda, redendosi in tal forma legitimi gli atti, e pieno di un costante rispetto bacio all' E. V. umilmente le mani.

Di V. S.

Roma 14. Luglio 1753.

Umilissimo Servitore vero

N. Card. Corsini.

XVIII.

Metodo di ricevere le denunzie da Sacerdoti Confessori, specialmente però delegati in materia di sollecitazione, senza Notaro.

Si fà un memoriale dalla denunziante, per il quale narra aver da esporre cose pertinenti al Tribunale del S. Offizio, che però prega sua Signoria Illustrissima commettere a persona religiosa, che con ogni secreto vada à ricevere detta denunzia nel tal luogo, à fine di liberare da ogni scrupolo la conscienza di essa supplicante, sottoscrivendo à piè del memoriale il nome, e cognome di essa esponente, potendo mandarsi detto memoriale per il Confessore al Prelato, il quale udendo dire, che se le hà da proporre negozio spettante alla Santa Inquisizione, deve riceverlo con grandissimo secreto, assumendo almeno due persone gravi, religiose, e zelanti, delle quali una se ne servirà per scrivere gli atti, che occorrono, come sarebbe:

Die .... Mense .... Anno ...., in palatio episcopali N. in aula interiori ejusdem solitæ habitationis Illustrissimi, & Reverend. D. Episcopi N. coram eodem prædicto D. Illustrissimo Assistente R. D. N. Canonico Cathedralis N. & in præsentia mei D. N. Sacerdotis Eccles. N. actuarii assumpti ad hunc actum, comparet R. P. Fr. N. N. professus Sacerdos Theologus Ordinis N. exponens videlicet.

Vengo avanti V. S. Illustrissima a portarle questo memoriale continente negozio del S. Offizio, consegnatomi da N. N. il quale con occasione, che io sono andato a confessare alla Chiesa N. mi è stato dato da lei, a fine che io, con ogni secreto lo presenti a V. S. Illustrissima, acciò deputi una persona, che riceva la denunzia di questa supplicante, la quale mi hà detto, che se venisse di persona, darebbe da sospettare altri negozj a suoi parenti, che le potrebbe cagionare danno grave.

Ovvero, se la supplicante non saprà scrivere, potrà inviare d. Religioso a dire a bocca tutto ciò, che ehi sà scrivere direbbe per memoriale; e si procederà nel modo, come di sopra, dal Prælato, mutatis mutandis.

L'Attuario notarà ogni cosa per extensum.

Tunc Illustrissimus D. prædictus commisit eidem P. Fr. N. N. professo Religionis N. ut accedat ad locum N. ad finem accipiendi denunciationem faciendam a N. N. juxta Instructionem Tribunalis S. Officii, quam præcepit sibi dari a me Notario assumpto, exacto

Sacerdos Ecclesiæ N. Actuarius assumptus ad hunc actum ab Illustrissimo D. N. Episcopo N.

Il delegato dal Vescovo andarà con carta, e calamajo, se non potrà accompagnarsi con il Notaro predetto, o assistente, almeno esso solo, nel luogo, tempo, e giorno più opportuno, per osservanza del secreto, e venendo la denunziante, ha da scrivere nel seguente modo.

Die .... Mense .... Anno .... in tali loco ... s' avverta, che sia fuori del confessionario, e non potendosi, si noti il luogo, ubi solent sacramentales confessiones excipi (sed h[illegible] omnia extra Sacramentum Pœnitentiæ) comparet coram me N. N. professo talis Religionis, qui de mandato Illustrissimi, & Reverendissimi D. Episcopi N. accessi ad finem &c. talis de tale, ætatis suæ annorum .... ut dixit, & ex aspectu apparet, secularis, vel monialis professa, vel Bizzoca, vidua, quondam N. N. vel uxorata ..... figlia .... ponendo il nome del padre, madre, luogo, dove abita, professione, che esercita, confini della parrochia, paese, o tempo, che ne manca, statura, pelo, segnali, ed altre circostanze, che possono descrivere la persona, quando non fosse ben nota alla Corte vescovile, sponte, non citata, neque vocata, quæ medio ejus juramento sibi per me dato, tactis sacris Evangeliis mei Breviarii, prout tetigit, de veritate dicenda, prius monita de gravitate ejusdem, fuit interrogata ad quid venerit, quæ respondit.

Sono venuta, come dissi, a V. R. la settimana passata, che mi volevo sgravare la conscienza, giache mi avete detto, che sono obbligata denunziare il Confessore, che mi hà parlato di cose brutte, quando mi confessavo; desidero sapere, se avete parlato a Monsignore Illustrissimo, e che vi ha detto.

Cui a me fuit dictum habere in commissis recipiendi formiter suam denunciationem, & proinde, pro exoneratione suæ conscientiæ explicite fuit interrogata, ut dicat, quidquid sibi occurrerit, circa prædicta a se superius nominata. Respondit, e si pongano le sue proprie parole volgari, che dice, ben vero, siano chiare, ed esplicative, il Confessore sollecitante, per nome, cognome, Religione, ò dignità, giorno, mese, anno, volte che sollecitò, segni, contrasegni, abitazione, luogo, dove abita, abitava il sollecitante, parole dette, espresse, segni, seu atti fatti, e tutte le circostanze, che conducano alla replicata chiarezza del sollecitante, o sollecitazione.

Avvertendo, che se la persona non si sapesse spiegare, il Deputato coll' interrogatorj, che ande-

confessionario, come hò detto di sopra, e perciò non vi è persona, che lo possa deporre.

Interrogata, an exerceat aliquam inimicitiam, vel aliquam exercuerit cum dicto N. N. Confessario, vel cum suis consanguineis, aut amicis, vel e contra.

Respondit &c.

Interrogata, cujus famæ sit prædictus N N Confessarius, & an audierit aliquando ab aliis similia prædictum N. N. patrasse.

Respondit &c.

Si avverta, che le risposte (non mi ricordo) non si ammettano, ma si dimanda doppo quelle, & fuit dictum a me, ut bene recordetur &c.

Se parlasse con ira, e passione grande, che dasse sospetto d' inimicizia, dal Notaro, o dal deputato si noti: videlicet, locuta est nimis iracunde &c. vel animose, aut temere.

Interrogata, an viderit ipsa comparens prædictum N. N. Confessarium fecisse aliqua opera spiritualia. videlicet, orare eleemosynas elargiri, Missas auscultare, & similia.

Respondit &c.

Quibus habitis, ego ipse mandavi, ut se subscribat, imponendo silentium, ut nullatenus alicui dicat se revelasse, & denunciasse prædicta in totum, vel in partem, contra prædictum N.N. Confessarium, sub pena excommunicationis ipso facto incurrendæ, reservatæ ipsi D. Illmo Episcopo (e se sarà necessario) SS. D. Papæ, & fuit dimissum examen, præstito denuo juramento, tactis &c. prout tetigit, de silentio observando super prædictis.

Io N.N. ho deposto come di sopra, o vero ✠ & quia scribere nescit, fecit signum Crucis, cum calamo à me dato.

Ita est, Ego N. N. professus Ordinis N de mandato Illmi &c. accessi, & interrogavi.

Ricevuta la scritta rivelazione, il Prelato averta conservarla con estremo segreto: se il caso sarà grave, ovvero fossero più rivelazioni contro uno stesso Confessore, potrà detto Vescovo farne copia (avvertendo dare il giuramento, quando assume persona molto grave, per far detta copia) ed includer gli atti in una sua, che potrà scrivere alla sagra Congrazione del S. Offizio di Roma, a fine che gli ordini, come si ha à portare in tal caso, e chiegga l'Istruzione per non errare; avvertendo di più non fare veruno motivo contro il denunziato, acciò non penetri esser reo nel Tribunale, ne comunichi tal segreto al suo Superiore, ò altra, che sia nel mondo, perche sareb-

tes, ordinationes ab Octaviano, & Guidone hæresiarchis, necnon & Joanne Strumensi, qui eos secutus est, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus, adjicientes etiam, ut qui dignitates ecclesiasticas, seu beneficia per prædictos schismaticos acceperint, careant impetratis. Alienationes quoque, sive invasiones, quæ per eosdem schismaticos, sive quæ per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad Ecclesiam sine omni onere ejus revertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se noverit subjacere. Illos autem, qui sponte juramentum de tenendo schismate præstiterunt, a sacris Ordinibus, & dignitatibus decernimus manere suspensos,

Hæc Decretalis hic transcripta, prout refertur a Gonzalez, in qua Alexander innovans sancita ab Innocentio II. circa ordinationes factas ab Episcopis schismaticis per hæc verba, prout leguntur in Canone XIV. Concilii Romani sub eo celebrati = Ordinationes factas a Petro Leone, & schismaticis hæreticis evacuamus, & irritas esse censemus = easdem & ipse irritas esse hic censet, prius tacite declarata est ab Innocentio III. qui in sequenti *cap. II. Fraternitati, hoc eod. tit.* eas non pro irritis, sed pro illicitis dumtaxat habet, quoad nempe Ordinum executionem, seu exercitium: quandoquidem decernit non, ut ordinati a schismaticis iterum ordinentur, sed ut dispensari debeant, si velint in Ordinibus ministrare, ibi.

Fraternitati tuæ (& infra.) Priorem, quem a Schismatico asseris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitime probaverit, secum fuisse misericorditer dispensatum, & ab ea persona, quæ super hoc potestatem habuerit dispensandi.

Postea vero clarissime declarata est a Clemente VIII. Constit. *Sanctissimus Dominus* 31. *Augusti* 1595. per hæc verba, ibi.

Ordinati ab Episcopis schismaticis, alias rite ordinatis, servata debita forma, recipiunt quidem Ordinem, sed non executionem.

Allata Decretalis Innocentii III. *Fraternitati*, ex qua eruitur, ordinatos a Schismaticis non esse eo ipso suspensos, sed suspendendos, in qua præterea non exprimitur a quo iisdem ordinatis dispensatio concedi possit, an ab Episcopo, vel a Papa; quoad utramque partem declarata est ab eodem Clemente in cit. Constit. ubi decernuntur ipso facto suspensi, & dispensandi nonnisi a Romano Pontifice.

Proinde ipsi ordinati ab Episcopis schismaticis, correcti, vel emendati, reconciliandi sunt, & absolvendi cum pœnitentiis salutaribus, dummodo errores, vel saltem schisma Ordinatoris abjuraverint in judicio, vel publice, vel secreto pro qualitate facti. In Ordinibus autem per eos alias rite susceptis ministrare non permittantur, nisi cum ipsis super irregularitate, hujusmodi occasione contracta, auctoritate sanctæ Sedis Apostolicæ fuerit dispensatum.

Ad

... jure antiquo non videntur schismatici puri, idest nulli adhærentes hæresi, excommunicati ipso facto; de quo etiam controvertunt Doctores relati ab Albitio *part. I. cap. X. num.* 33. sed hodie ex cap. I. Bullæ Cœnæ incurrunt ipso facto excommunicationem Papæ reservatam, & quamvis (subdit idem Albitius num. 35.) = Dubium sit, an Constitutiones Apostolicæ comprehendant Orientales, quia mens Summorum Pontificum est non dirigere eas ad illos, ut voluit Azorius *Instit. moral. tom. I. lib. V. cap. XI. quæst. 7.* & hanc opinionem sequuntur Salas, & alii relati a Verticell. *de Apost. Mission. qu.* 83. *n.* 4. nihilominus, quando tractatur de censuris in Bulla Cœnæ Domini latis contra schismaticos, non est dubium iis comprehendi etiam Orientales, ut fuit resolutum in S. Cong. die 7. Junii 1639. =

IV. Extat Decretalis Bonifacii VIII. relata in *cap. unico Ad succidendos, hoc tit. in VI.* in cujus prima parte continentur sententia, & pœnæ inflictæ contra Jacobum, & Petrum olim Cardinales Columnenses ex causa schismatis: in secunda vero parte decernitur, ut eædem pœnæ in perpetrantes similem excessum locum habeant: sed quoad primam, excepta confiscatione bonorum, derogatum fuit a Benedicto XI. ut in ipsius Decretali, relata in *cap. unic. Dudum, inter Extravag. commun.* Secunda vero cum statuat, dictas pœnas esse ferendæ sententiæ dumtaxat, ampliata est a Paulo IV. cit. Constit. in qua declaratur, schismaticos eo ipso præfatis pœnis obnoxios esse. Vide Passerinum in Sextum Decretalium ad cit. Decretalem *Ad succidendos*.

Titulus IX. De Apostatis, & reiterantibus Baptismum.

SECTIO DCCCXI.

CAPUT I. PRAETEREA, *ex Decretali Eugenii III. Sarensi Episcopo rescripta juxta correctionem Gonzalez, non Alexandri III. ut legitur in vulgato Codice Decretalium.*

PRæterea Clerici, qui relicto Ordine clericali, & habitu suo, in apostasia, tanquam laici conversantur, si in criminibus comprehensi teneantur, per censuram ecclesiasticam non præcipimus liberari.

Ex hac Decretali, in qua dumtaxat agitur de apostasia a statu clericali, seu ab Ordine, communiter inferunt Canonistæ, Clericum in quocunque Ordine constitutum, ac etiam prima dumtaxat Tonsura insignitum, dimisso habitu, & Tonsura se enormitatibus immiscentem, eo ipso privatum esse privilegio fori: sed de hoc vide notanda infra ad *caput XXV. In audientia, de Sent. excommun. & part. II. ad cap. VI. Trident. sess. XXIII. de reform.* De apostasia, statu, & professione religiosa, jam sermo institutus est, *tit. de Regularib.*

SECTIO DCCCXII.

CAPUT II. EX LITERARUM, *ex Decretali Alexandri III. Abbati S. Genovefæ, Monasterii Canonicorum regularium S. Augustini.*

EX literarum tuarum tenore perpendimus, quod quidam ægritudine longa confectus, insano sortilegarum mulierum credens consilio, ut sanaretur, per iterationem fecit injuriam Baptismatis sacramento (& infra.) Quia ergo tua nos duxit prudentia consulendos,

Concilio I. Arelatensi, confirmato a S. Sylvestro anno Christi 314. Card. Albitius *de Inconstantia in fide part.* 1. *cap. XXXIII. num.* 5. *& seq.* Ludovicus de Ameno *tom. III. de Delict. & pœnis*, §. I. *verb. Abusus in baptism. num.* 18. & DD. communiter.

Nota, hoc crimen esse mere ecclesiasticum, ideoque hodie non habere locum pœnam ultimi supplicii seu aliter puniendum esse ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, *Thesaur. de pœn. ecclesiast. verb. Baptismus cap. I.*

Quando autem, & quomodo extra hanc facti speciem, de qua in præsenti Decretali, reiterari possit, & debeat baptismus, lectorem remitto ad jam notata ad *cap. II. De quibus, tit. de Baptis.* pag. 443.

SECTIO DCCCCXIII.

Caput III. Tuæ fraternitati, *ex Decretali Innocentii III, ignotum, cui rescripta.*

Tuæ fraternitati (& infra.) Super secundo articulo inquisitioni tuæ duximus respondendum, quod Clerici, qui sunt de apostasiæ crimine infamati, qui videlicet abjecerunt habitum clericalem, non sunt in seculari habitu tollerandi: sed per districtionem ecclesiasticam coercendi, donec deficiente probatione, ad infamiam abolendam purgationem canonicam curaverint exhibere.

In hac Decretali præcipit Pontifex, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, clericalem habitum dimittentes cogi debere per districtionem ecclesiasticam ad illius reassumptionem; & si de hoc fuerint diffamati, in defectum probationis, indicendam eis esse purgationem canonicam pro infamiæ abolitione.

Verum hodie hæc purgatio fere obsolevit, ut notabo ad eundem Titulum.

SECTIO DCCCCXIV.

Caput IV. Quidam, *ex Decretali, desumpta a cap. LXX. Concilii generalis Lateranensis IV. celebrati sub Innoc. III. an.* 1215.

Quidam (sicut accepimus) qui ad sacri undam baptismatis voluntarie accesserunt, veterem hominem omnino non exuunt, ut novo perfectius induantur, cum prioris ritus reliquias retinentes, christianæ Religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus sit homo, qui terram duabus viis ingreditur, & indui veste non debeat, lino, lanaque contexta, statuimus, ut per Prælatos Ecclesiarum talis observantia veteris ritus omnimode compescatur, ut quos christianæ Religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, salutiferæ coactionis necessitas, in ejus observatione conservet: cum minus malum existat, viam Domini non agnoscere, quam post agnitam retroire.

Hæc

SECTIO DCCCXV.

CAPUT V. A NOBIS, *ex Decretali Honorii III. Tyrensi, Archiepiscopo rescripta.*

A Nobis expetiit tua fraternitas edoceri, quid de apostatis sit agendum, cum in custodia detinentur, qui minis, vel blanditiis nullatenus possunt induci, ut abjectum habitum reassumant. Ad quod tibi breviter respondemus, quod tales (si volueris) poteris sub gravi custodia carcerare: ita quod solummodo vita sibi misera reservetur, donec a sua præsumptionis nequitia resipiscant.

In hac Decretali, juxta Codicem Gregorii IX. quo in scholis utimur, videtur agi de pœna carceris infligenda Clericis in sacris constitutis, donec dimissum habitum reassumant. Verum juxta omnes Canonum Interpretes, intelligenda est non de Clericis secularibus, sed de monachis habitum dimittentibus: quandoquidem ad ly *habitum* addendum est verbum *Monachalem*, prout additum legitur in hac eadem Decretali a Gonzalez relata: cum cæteroquin de pœna infligenda Clericis secularibus in sacris constitutis habitum dimittentibus jam satis provisum sit supra in *cap. III. Tua fraternitati pag.* 647.

Tributa est autem hic huic Archiepiscopo facultas retinendi in carcere apostatas monachos, donec habitum reassumerent, quia forte illi monachi, ut animadvertit Gonzales, non erant exempti, sed ipsius jurisdictioni immediate subjecti: cum hodie monachi, & quicunque alii Religiosi apostatæ remitti debeant ab Episcopo ad suos Superiores regulares, ut notabo *par. II. ad cap. XIX. sess. XXIV. Trid. de reformat.*

SECTIO DCCCXVI.

CAPUT VI. CONSULTATIONI, *ex Decretali ejusdem Honorii, Arhiepiscopo Lundensi rescripta.*

COnsultationi tuæ breviter respondemus, quod monachus aliquem sacrum Ordinem in apostasia recipiens, quamtumlibet suo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pænitentiam, absque dispensatione Romani Pontificis ministrare non poterit in Ordine sic suscepto.

Præter hanc suspensionem hic inflictam (quam *Thesaurus de pæn. eccl. c. II. verb. Apostasia, §. Quinto* vocat impropriam, sed quoddam canonicum impedimentum, & speciem irregularitatis partialis) Apostata, Ordines nedum sacros, sed etiam minores recipiens in apostasia incurrit aliam suspensionem ex Trident. *cap. VIII. sess. XXIII. de reform.* quatenus eos recipit sine commendatitiis sui Prælati, cujus absolutio reservatur arbitrio Ordinarii, a quo Religiosus, si non apostatasset, ordinari debebat, & „ Irregularis efficitur, si celebret in Ordinibus sacris, habitu dimisso, scilicet in excommunicatione, vel „ in suspensione incursa ob Ordines susceptos sine „ commendatitiis sui Prælati; alias non erit irregu„ laris, ut Suar. *tom. 4. de Relig. lib. 3. cap. 1. nu*„ *mer. 28. & de Censur. disp. 31. sect. 5. numer. 5.* „ Filiuc. *antea. tract. 20. num. 250.* & Majol. *lib. 2.* „ *cap. 1. num. 15. §. Apostasia*, ajunt esse irregula„ rem, quamdiu manet in eo statu, & probatur „ *Can. fin. 50. distinct. & cap. Cum illorum, de Sent.* „ ex-

In hac Decretali duo statuuntur. I. Ut pro homicidio filii a matre patrato, ei imponenda sit perpetua detrusio in monasterium ad agendam poenitentiam. II. Et si ad hanc detrusionem deveniri nequeat justa de causa, quatenus eadem mater adhuc libera sit, matrimonium contrahere non possit absque dispensatione Episcopi: unde eruitur, homicidium in persona filii commissum, esse impedimentum impediens matrimonium contrahendum.

Verum utraque haec poena in desuetudinem abiit: loco enim detrusionis hodie hujusmodi rei puniuntur poenis statutis a jure civili; impedimenta vero matrimonium impedientia hodierna Ecclesiae disciplina ad quatuor tantum restrinxit, inter quae non est parricidium: ex stylo vero Datariae datur etiam quintum impedimentum, ut dixi supra ad *titulum de Praesumptionibus* pag. 177.

SECTIO DCCCXVIII.

Caput II. Intelleximus, *ex Decretali Lucii III. Episcopo Parisiensi (nunc Archiepiscopo) scripta.*

Intelleximus, quod M. mulier filiam parvam furore accensa diabolico jugulavit; propter quod Dominus terrae maritum ejus, & ipsam compulit abjurare. Quia vero illam alios habere filios intimasti, mandamus, quatenus ita super hoc provideas, quod sui sceleris poenam luat, & saluti ejus, ac filiorum per tuam providentiam consulatur, & non obstante juramento, quod a viro dictus Dominus proponitur extorsisse (*ut se videlicet ab invicem separarent*) eam (sicut expedire videris) eidem viro restituas: ita quod filios suos libere possit, & pacifice gubernare.

Circa poenam & hic debitam matri pro occisione filii, idem dicendum est, ut supra.

Huc referri possunt sequentes poenae, a Sixto V. statutae contra matrem, aliosque quoscunque procurantes abortum, Constit. *Effraenatam 29. Octob. 1588.*

§. I. Nos .... & quoscunque tam viros, quam mulieres cujuscunque status, gradus, ordinis, ac conditionis, etiam Clericos seculares, vel cujuscunque Ordinis regulares, quavis dignitate, & praeeminentia ecclesiastica, vel mundana fulgentes, qui de caetero per se, aut interpositas personas abortus, seu foetus immaturi, tam animati, quam inanimati, formati, vel informis ejectionem procuraverint, percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri praegnanti impositis, ac aliis etiam incognitis, vel maxime exquisitis rationibus, ita ut re ipsa abortus inde secutus fuerit, ac etiam praegnantes, ipsas mulieres, quae scienter praemissa fecerint, poenas, tam divino, quam humano jure, ac tam per canonicas sanctiones, & Apostolicas Constitutiones, quam civilia jura adversus veros homicidas, qui homicidium voluntarium actu, & re ipsa patraverint, propositas, & inflictas (quorum omnium tenores his nostris literis pro expressis,

§. III. Necnon & illos, qui Clerici non fuerint, & talia perpetraverint, non solum pœnas incurrere supra narratas, sed etiam inhabiles ad Ordines, & alia prædicta decernimus, & declaramus.

§. IV. Volentes, quod hi, qui foro ecclesiastico subjecti, ut præfertur, deliquisse comperti fuerint, per Judicem ecclesiasticum depositi, & degradati, curiæ, & potestati seculari tradantur, quæ de eis illud capiat supplicium, quod contra laicos vere homicidas per divinas leges, ac civilia jura est dispositum.

§. V. Præterea eisdem pœnis teneri omnino statuimus eos, qui sterilitatis potiones, ac venena potionibus propinaverint, & quo minus fœtum concipiant, impedimentum præstiterint, ac ea facienda, & exequenda curaverint, sive quocunque modo in his consuluerint, ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte, ac scienter sumpserint.

§. VI. Quocirca mandamus universis, & singulis judicibus, ordinariis, & delegatis, tam ecclesiasticis, quam secularibus, quibus contra criminum reos etiam quoad causas hujusmodi de jure, vel ratione delicti, aut personarum legitime competet jurisdictio, ita tamen, ut inter eos præventionis locus sit, ut in his delictis, quæ utplurimum in occulto perpetrantur, contra quoscunque, non solum per accusationem, & delationem, verum etiam per inquisitionem, ac simplicem denunciationem procedant, ac ad illa probanda testes alias de jure inhabiles, eorundem tamen judicum arbitrio, habita ratione personarum, causarum, & qualitatum illarum, ac circumstantiarum quarumcunque admittant, ac in eos, qui culpabiles fuerint, prout per nos sancitum est, demum animadvertant.

§. VII. Insuper, ut immanissimi hujus delicti gravitati non solum temporalibus, verumtamen spiritualibus pœnis prospiciamus, ac provideamus, omnes, & singulos cujuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentes, tam laicos, quam Clericos, seculares, & cujuscunque Ordinis regulares, necnon mulieres seculares, vel quemcunque Ordinem professas, qui, vel quæ, vel uti principales, vel ut sociæ consciæ ad tale facinus committendum opem, consilium, favorem, potionem, vel alia cujuscunque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo literas privatas, vel apochas, vel alias verbis, aut signis juverint, aut consuluerint, ultra supradictas pœnas, ipso facto nunc, prout ex tunc, excommunicamus, & pro excommunicatis declaramus.

§. VIII. Decernentes, ac declarantes, quod per quæcunque Jubilæa, & Indulgentias, per Nos, & Successores nostros, etiam anno Jubilæi, aut alio quovis tempore, etiam Cruciatæ sanctæ, Jubilæi, vel quovis alio titulo concessas, & concedendas, necnon per quascunque literas Apostolicas quibusvis Principibus, seu ad eorum instantiam per Nos, & Successores nostros pariter concessas, & concedendas, ac etiam vigore privilegiorum mare magnum, vel alias quomodolibet nuncupatorum, quibusvis Congregationibus Regularium, aut Episcopis vigore Conc. Trid. vel alios per Nos, & Prædecessores nostros quomodocunque concessorum, vel in futurum concedendorum, ne personæ, sic, ut præfertur, delinquentes, & excommunicatæ, præterquam in mortis articulo absolvi valeant, nec cum iis Clericis, qui hujusmodi delicta perpetraverint, etiamsi eorum crimen occultum fuerit, super irregularitate, præmissorum occasione contracta, nec per locorum Ordinarios, nec per alios quavis auctoritate fungentes, quam per Nos, & Rom. Pontif. nostros Successores, & tunc nonnisi urgentissimis de causis dispensari possit. Ac tam absolvendi, quam dispen-

sandi

§. II. Cum igitur postmodum experientia docuerit, ex remedio hujusmodi non eam, quæ sperabatur, utilitatem, & fructum provenisse, verum potius multis satanæ malitia ad peccandum inductis, difficiliori ob soli Sedi Apostolicæ reservatam absolvendi facultatem, reddito ad pænitentiam aditu, eos a nefariis hujusmodi flagitiis perpetrandis non solum non retraxisse, sed etiam plurimorum sacrilegiorum, gravissimorumque peccatorum, & scelerum occasionem dedisse. Nos propterea animadvertentes, gladium ecclesiasticæ disciplinæ, præsertim quoad censuras, & pænas spirituales, ita exercendum esse, ut ad medicinam tendat, non ad perniciem animarum, æternumque Pastorem, cujus vices in terris gerimus, quantum (divina ejus gratia adjutrice) possumus, imitari volentes, qui venit animas hominum salvare, non perdere, neminique quantuncumque graviter, & enormiter deliquerit, viam salutis præclusit, quin potius ad eam assequendam copiosa remedia adhibuit, ac Nobis reliquit, & simul utilius censentes, ubi nec de homicidio, nec de animato fætu agitur, pænas non imponere duriores iis, quæ per sacros Canones, & leges prophanas sunt inflictæ, habita super hoc cum Venerabilib. Fratrib. nostr. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, super negociis, & consultationibus Episcopor. deputatis, matura deliberatione, de eorum consilio, Constitutionem prædictam sic duximus moderandam, ut a peccato, & excommunicatione contra personas ibi expressas lata, tam quoad eos, qui hactenus deliquerunt, quam quoad illos, qui post nostram Constitutionem in eisdem casibus deliquerint, quilibet Presbyter, tam secularis, quam cujusvis Ordinis regularis ad christifidelium confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam, & liberam in foro conscientiæ tantum, absolvendi habeat facultatem, eandem prorsus, quam idem Sixtus V. Prædecessor noster, sibi, ac suis Successoribus reservavit.

§. III. Quo vero ad pænas procurantium abortum fætus inanimis, aut exhibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis, aut quocunque modo auxilium, vel consilium eis dantium, in prædicta Constitutione contentas, Constitutionem præfatam in ea parte, ubi de his agit, ad terminos juris communis, ac sacrorum Canonum, & Conc. Trid. dispositionem, auctoritate Apostolica tenore præsentium, tam quoad præterita, quam quoad futura, perpetuo reducimus, perindeac si eadem Constitutio in hujusmodi parte nunquam emanasset.

Ex hac igitur Gregorii Constitutione, patet illam Sixti moderatam fuisse in duobus (ita apposite animadvertit Lucius Ferrari Prompta Bibliotheca, verbo Abortus) = quantum scilicet ad absolutionem ab excommunicatione, quæ per Sixtum reservabatur Summo Pontifici, & nunc per Gregorium potest absolvi ab Episcopo, & a quolibet Confessario per ipsum specialiter deputato; & quantum ad pœnas procurantium abortum fœtus adhuc inanimati, vel præbentium mulieribus, seu sumentium venena sterilitatis, quas Gregorius reduxit ad terminos juris communis, auferendo illas rigidas pœnas, a Sixto in hac sua peculiari Constitutione inflictas, puta excommunicationem, irregularitatem, privationem omnis privilegii clericalis, inhabilitationem ad omnia officia, & beneficia, privationem ipsorum officiorum, & beneficiorum jam obtentorum, & degradationem cum traditione curiæ seculari talis degradati, quæ tamen omnes una cum pœnis ab utroque Jure contra homicidas voluntarios statutis remanent in suo robore, & adhuc hodie incurruntur a procurantibus abort. fetus jam animati quocunque modo, sive per se, sive alium, sive directe, sive indirecte, sive consulendo, sive auxilium, aut favorem præstando, ut clare patet le-

tatus, ut patet in fine §. secundi = Quilibet Presbyter... specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam, & liberam in foro conscientiæ tantum absolvendi habeat facultatem eandem prorsus, quam idem Sixtus V. Prædecessor noster sibi, ac suis Successoribus reservavit =.

Nota I. Procurantem abortum fœtus animati non gaudere jure Immunitatis ecclesiasticæ, seu sacri asyli, eo modo quo privantur rei homicidii proditorii ex Constit. Gregor. XIV. *Cum alias nonnulli*, quid- animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, vel infametur.

La 35. Videtur probabile, omnem fetum, quandiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum paritur, & consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

Nonnulla dubia circa abortum, ejusque pœnas, *vide laudatum Thesaurum loc. cit.*

SECTIO DCCCXIX.

Caput III. De Infantibus, *ex Decretali Alexandri III.*

De infantibus autem, qui mortui reperiuntur cum patre, & matre, & non apparet, utrum a patre, vel a matre oppressi sint ipsi, vel suffocati, vel propria morte defuncti, non debent inde securi esse parentes, nec etiam sine pœna, sed tamen consideratio debet esse pietatis, ubi non voluntas, sed eventus mortis causa fuerit. Si autem non latet, ipsos interfectores esse, scire debent, se graviter deliquisse. Quidam autem pœnitentiam trium annorum judicant esse debere, quorum unum peragant in pane, & aqua.

Usus pœnitentiæ hic impositæ hodie exolevit. Sed si aliqualis culpa parentis, vel nutricis intervenerit, pœna remittitur arbitrio judicis, Reiffenst. *hoc tit. num.* 11. cum DD. ibi cit. Si vero probetur, infanticidium omnino culpabiliter secutum fuisse, tunc locum habebit pœna juris civilis contra homicidas, cum verum homicidium sit, ut respondit Stephanus V. Huberto Episcopo Moguntino *Can. XX. Consuluisti*, eidem Stephano tributo, & relato a Gratiano, *causa II. qu.* 5. ibi.

Consuluisti de infantibus, qui in uno lecto dormientes cum parentibus, mortui reperiuntur, utrum ferro candente, aut aqua fervente, seu alio quolibet examine parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi sunt namque, & protestandi parentes, ne tam tenellos secum in uno lecto collocent, ne negligentia qualibet proveniente suffocentur, vel opprimantur, unde ipsi homicidii rei inveniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri a quolibet sacri non censent Canones, & quod Sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum, spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro judicare. Occulta vero, & incognita illi sunt relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum. Hi autem, qui probantur, vel confitentur talis reatus se noxios, tua eos castiget moderatio; quia, si ille, quia conceptum in utero per abortum celaverit, homicida est, quanto magis, qui unius saltem diei puerulum peremerit, homicidam se esse excusare nequibit.

In aliquibus diœcesibus retentio infantium in lecto, saltem sine repagulo, est casus Episcopo reservatus.

quæ de Infantibus expositis in praxi exorta sunt, &c.

I. An sint baptizandi saltem sub conditione, etiamsi habeant appensum collo scriptum, quo significetur fuisse baptizatos: & quatenus affirmative.

II. An baptizandi sint a Capellano Brephotrophii, vel potius a parocho, intra cujus parochiæ limites situm est dictum Brephotrophium.

III. An iidem expositi indigeant dispensatione Episcopi, ad hoc ut promoveri possint ad Ordines minores, ad majores vero, & beneficia curata, dispensatione Sedis Apostolicæ juxta disposita circa illegitimos in *cap. I. Is qui de fil. Presbyteror. in VI.*

IV. An, si forte jam promoti fuerint ad sacros Ordines sine dispensatione Apostolica, tuta conscientia in illis ministrare possint.

V. In casu obtentæ dispensationis quis sit locus eorundem originis, ut hoc titulo ad Ordines promoveri valeant.

VI. An matrimonia puellarum expositarum celebrari possint coram Capellano Brephotrophii, an potius coram Rectore Ecclesiæ parochialis, intra cujus limites situm est.

Ad I. Dubium quod spectat, quamvis ex sequentibus verbis Ritualis Romani, Pauli V. jussu editi = Infantes expositi, & inventi, si re diligenter investigata, de eorum baptismo non constet, sub conditione baptizentur = videatur non esse baptizandos, cum ex dicto scripto vehemens oriatur præsumptio, eos fuisse baptismo ablutos; quia tamen verbum *constet* claram significat probationem, & hæc clara dici nequeat, quæ ex scripto resultat, nisi certa habeatur notitia personæ, a qua sit exaratum, aut aliunde indubitatum eruatur indicium collati baptismi, baptizandi sunt sub conditione. Hanc praxim sequuti sunt Concilii Tolosani Patres, habiti a Card. Francisco de Joyosa an. 1590. in cujus *part. II. cap. II.* ita decernitur = Cum projectis, expositisque puerulis, licet affixa reperiatur schedula, quæ eos baptiaatos esse testetur, in id tamen, an verum, fictumque sit, parochi diligenter inquirent: si certi nihil compererint in scripto chartulæ nomine, eos sub conditione baptizabunt = Hanc pariter sequutus est S. Carolus Borromæus in *Conc. Mediolanensi III. in quo tit. de Baptis. infant.* sic legitur = Infans expositus, licet appensum collo scriptum habeat, quo ille baptizatus significetur, si tamen re diligenter prærequisita, ditionis forma baptizetur: *Si tu es baptizatus, ego te iterum non baptizo*, & si nondum baptizatus es, ego te baptizo =.

Ab eadem praxi ne unum quidem unguem novissime recessit Congregatio Conc. cum enim sub die 18. Decembris 1723. parochus S. Spiritus in Saxia Urbis Romæ supplicem exhibuisset Sacræ Pœnitentiariæ libellum, in quo retulerat, præter infantes recenter natos, ad Archihospitale ejusdem S. Spiritus sæpissime etiam infantes deferri, duorum, quatuor, vel sex, aut decem mensium, & etiam unius anni cum dimidio, absque ullo certo signo baptismatis recepti: & ne ex una parte suo muneri in re tanti momenti deficiat, baptismum omittendo, & ex alia parte baptismum conferendo, se exponat periculo irregularitatis impositæ rebaptizantibus ad terminos textus in *cap. Ex literarum, de Apostatis*, humillime quæsivisset, quid a se esset agendum; cumque a Sacra Pœnitentiaria dictus supplex libellus ad laudatam sacram Congregationem remissus fuisset, extensoque insequenter coram eadem dubio his verbis.

= Quomodo se gerere debeat parochus S. Spiritus in Saxia in collatione baptismatis infantibus, qui ad Archiospitale deferuntur, sive iidem habeant schedulam de baptismo testantem, sive non habeant, & etiamsi ex colore, & cæteris corporis qualitatibus depræhendatur, eosdem esse constitutos in ætate sex, aut decem mensium, vel unius anni cum dimidio =.

Respondit = Esse baptizandos sub conditione in omnibus casibus expositis juxta instructionem, & instructio est, quod excipiatur a baptismo sub conditione casus schedulæ, quæ haberet certitudinem =.

Ita reperitur in *Thesauro resolutionum ejusdem Congreg. tom. II. pag. 412. & tom. III. pag. 2.*

Ad II. inspecto jure communi, & ratione mox afferenda, sentio, baptizandos esse a parocho, & non a Capellano: quin huic suffragari possit dispositio *Clementinæ II. Quia contingit, de Relig. domib.* in qua §. *Cæterum*, præservatur consuetudo, hodie adhuc vigens in similibus Hospitalibus ministrandi pauperibus ibi degentibus Sacramenta Communionis paschalis, Viatici, & Extremæ Unctionis, ac eorundem cadavera sepeliendi independenter a parocho; tum quia hæc dumtaxat parochialia jura, tamquam contraria consuetudine præscripta, ibidem exercenda permittuntur; tum quia in Ecclesia Brephotrophii, nisi simul

Neapolis, qui ex privilegio apostolico ad Ordines promoveri posse asseruntur ab Archiepiscopo Neapolitano absque alia dispensatione.

Ad IV. huic dubio, præter generalem regulam, quod in dubio *Melior est conditio possidentis*, satis favere videtur resolutio Congregationis Consultorum S. Officii, habita die 6. Iulii 1643. prout refert laudatus Petra num. 16. scilicet = Non esse respondendum in scriptis cuidam Religioso in Regno Cynarum, sed oretenus dicendum, esse quietum in conscientia, ut non indigeat dispensatione, præsertim cum sit in quasi possessione =.

Ad V. Clarissimus vir Canonicus Romualdus Honoranti *in Praxi Secretariæ Urbis Vicarii, cap. I. in Notis ad Constitutionem Innocentii XII. Speculatores*, §. *Tertium dubium*, de origine expositorum ita sentit = Expositos originarios esse loci, in quo expositi fuerunt; nam eo quod parentes, locusque eorum ignoretur, cives sunt loci, in quo expositi fuerunt, & ita tenet Barbosa supra num. 37. Campanil, apud Trullench *cit. num. 12.* ibi = *Expositi ordinari possunt ab Episcopo, qui est ordinarius loci, in quo expositi sunt; nam eo quod parentes ignorantur, sine dubio illius loci effecti sunt cives* = Cum enim in obscuris minimum sit sequendum, *cap. In obscuris, de Reg. jur. in VI.* & locus, parentesque expositorum adeo obscuri sint, locus, ubi expositi fuerunt, gerit vices patriæ, & patris, nam ibi censentur nati.

Sed quia pluribus in locis dicti Infantes exponi valent, experientia teste, inquirendum est, quisnam eorum determinate originis ad Ordines tribuat titulum, ne plures origines admittere compellamur contra Innocentianæ Constitutionis mentem; v. g. exponitur Titius primo in loco diœcesis tusculanæ, ibique baptizatur: secum enim affert schedulam monen- su origo naturalis patris, origo filii erit, ex superius dictis. Ratio est, quia ex quo de parentibus constat, desinit expositus esse, saltem quoad effectum tituli originis ad Ordines.

Si tamen de loco, in quo expositus ortus est, minime vero de parentibus constet, verius judico originarium esse loci, in quo expositus fuit, non vero loci, in quo natus: imo baptizatus fuit: nam ignorantia ea parentum magnam inducit præsumptionem, ibi natum ex accidenti, cum impossibile moraliter appareat, parentes ignorari, si in eo loco domicilium contraxerunt.

Si vero expositus illegitimus fuerit, constetque de matre, originarius ad Ordines erit vel loci materni domicilii, vel originis naturalis maternæ, juxta dicta supra dubio antecedenti; si autem de matre non constet, originarius erit loci, in quo permanenter fuit expositus, gerit enim hic locus vices patriæ, & parentum.

Ad V. Huic dubio satis provisum est a S. Congreg. Conc. sequenti declaratione in responso ad preces Gubernatorum Hospitalis Expositorum Civitatis Eugubinæ *die 11. Aprilis 1651.* per hæc verba, prout reperitur *lib. XIX. Decretor. ejusdem Cong. pag. 124. a tergo* = Gubernatores Hospitalis Expositorum Civitatis Eugubinæ asserentes, Sacerdotem ibi in Confessarium deputatum cum approbatione Episcopi hucusque puellis expositis administrasse matrimonia, præviis denunciationibus, in Ecclesia ipsius Hospitalis, supplicant pro declaratione, hujusmodi matrimonia coram eodem Sacerdote celebranda esse, & non coram Rectore Ecclesiæ parochialis, intra cujus limites dictum Hospitale existit, Sacra &c. censuit matrimonia dictarum Puellarum esse celebranda coram proprio parocho, non autem coram dicto Capellano Hospitalis.

Titulus XII. De Homicidio voluntario, & casuali.

SECTIO DCCCXXI.

Caput I. Si quis, *ex Decretali, desumpta a cap. XXI. Exodi.*

Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur,

In

temperate. Si autem hoc cum meditatione te, tuaque liberando hujusmodi diaboli membra interfecisti (secundum indulgentiam dico propter imaginem Dei) si aliquid jejunare volueris, bonum est tibi, & eleemosynam fac largiter. Si Presbyter eadem fecerit, non deponatur: tamen quandiu vivit, pœnitentiam agat.

Pœnitentiæ in vim hujus Decretalis ab homicidis peragendæ, jamdiù in desuetudinem abierunt, ut alias innui.

Subnecto hic propositiones circa homicidium, proscriptas ab Alexandro VII. die 24. Sept. 1665. & ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, Papæ reservatæ in eas docentes, defendentes, edentes, aut de eisdem, etiam disputative publice, aut privatim tractantes, nisi forsan impugnando: a quibus Pontificibus prohibitum insuper fuit in virtute S. Obedientiæ, & sub interminatione divini judicii ipsas a quoquam ad praxim reduci.

Proscriptæ ab Alexandro VII. sunt Ia.

XVII. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit; uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

XVIII. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

XIX. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

Proscriptæ ab Innocentio XI. sunt Ia.

XIII. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

XXX. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum est, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis, fugiat.

XXXI. Regulariter occidere possum furem, pro conservatione unius aurei.

XXXII. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

XXXIII. Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicuti & jus habenti in cathedram, vel præbendam, contra eorum possessionem injuste impedientem.

Alias propositiones proscriptas circa Abortum habes supra pag. 652.

SECTIO DCCCXXIII.

Caput III. Si perfodiens, *ex Decretali, desumpta a D. Augustino in cap. XX. Exodi.*

Si perfodiens inventus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem oriatur sol super eum, reus erit. Intelligitur ergo non pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc est enim quod ait: si oriatur sol super eum &c. quia poterat discernere, quod ad furandum, non ad occidendum venisset; & ideo non debet occidi. Hoc etiam in antiquis legibus secularibus (quibus ista est antiquior) invenitur, impune scilicet occi-

Caput V. Si aliquis, *ex Decretali, desumpta a Concilio Guarmeriensi, vel juxta Bruchardum, Vormatiensi.*

SI aliquis causa explendæ libidinis, vel odii meditatione, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, ut homicida teneatur.

Huic Decretali nullam censuram infligenti tam contra præbentes, quam contra propinantes poculum sterilitatis, accessit Constitutio Sixti V. *Effrænatam*, in qua declarat eo ipso excommunicationem incurrere, Papæ reservatam; et si Clerici beneficiati sint, privationem beneficiorum pariter ipso facto.

Verum hæc Constitutio moderata est a Gregorio XIV. & redacta ad terminos juris communis, ut ex utriusque Constitutionis textu jam transcripto in notis ad *cap. II. Intelleximus, tit. De his qui*, p. 646.

SECTIO DCCCXXV.

Caput XIV. Ex literis, *ex Decretali Clementii III. Episcopo Metensi rescripta.*

EX literis tuæ Fraternitatis accepimus, quod cum H. Presbyter fœnum vellet de curru deponere, perticam superius alligatam projecit in terram, & cum fœno insisteret deponendo, quidam puerum quendam juxta currum reperit semivivum, in quo præter modicum livoris in fronte nihil inveniri potuit læsionis. Nos autem ab eodem quæsivimus Sacerdote, si priusquam jaceret perticam, circumspexisset solicite, an aliquis esset circa currum; qui quod diligenter circumspexit, asseruit, sed, quod vidisset aliquem denegavit. Ad te igitur remittentes eundem, mandamus, quatenus, si res ita se habet, nisi circa eundem grave scandalum sit exortum, vel tanta laboret infamia, quod deficiente accusatore, oporteat eidem canonicam purgationem indici, ipsum libere permittas exequi officium Sacerdotis.

In hac Decretali statuitur, ut si de facto Presbyteri, de quo in eadem casus est, orta fuerit diffamatio, ei indicenda sit purgatio canonica.

Verum hæc fere jam obsolevit, ut notabo infra ad ejus titulum.

SECTIO DCCCXXVI.

Caput XIX. Tua nos, *ex Decretali Innocentii III.*

TUA nos... Ad ultimum fuit ex parte tua propositum, quod quidam scholaris, metuens, ne latrones in hospitio suo essent, de strato consurgens, reperit ibi furem, qui non solum ipsum scholarem prostravit ad terram, sed pene ad mortem vulneravit eundem

jicet hic oo virilium amputationem, & oculorum eruitione ab ejusdem judicis apparitoribus factam ira & dolore commotus obierit, ampliata est a Bonifacio VIII. declarante, posse quoscunque Clericos ci- niendis; cum expressa tamen protestatione, se nolle, seu dictam pœnam non intendere, ut ex sequenti ejus Decretali, *relata in cap. II. hoc eodem titulo in VI.*

Prælatis, vel Clericis quibuscunque, qui de laicis suis malefactoribus querelam penes secularem judicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præsumantur, protestando expresse, quod ad vindictam, seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari non debet; quamvis alias in tali casu de jure debeat pœna sanguinis irrogari, si judex mortem illis inferat, justitia exigente. Alioquin si Prælati, aut Clerici propter metum hujusmodi, quia judex ad pœnam sanguinis posset procedere, de suis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi.

SECTIO DCCCXXVII.

Caput XX. Sicut, *ex Decretali Innocentii III. Priori, & Fratribus Carthusiensium Ordinis rescripta.*

Sicut ex literarum vestrarum tenore accepimus, cum quidam Presbyter vestri Ordinis, qui prius fuerat niger monachus, quandam mulierem prægnantem, cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam, & quæ asserebat, se concepisse ex eo, per zonam arripuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod occasione hujusmodi abortivit: propter quod idem Presbyter proborum virorum usus consilio, se ipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum (& infra.) Nos vero devotioni vestræ insinuatione præsentium respondemus, quod si nondum erat vivificatus conceptus, ministrare poterit, alioquin debet ab altaris officio abstinere.

In hac Decretali declarat Innocentius, dantem causam abortui, si fœtus non est animatus, non fieri irregularem: qui ex communi medicorum sensu, si masculus est, ordinarie animatur intra quadraginta dies, si femina intra octoginta; & aliquando ob calidiorem, vel frigidiorem matris naturam tardius, vel citius respective; neque ulla pœna hic infligitur.

Sed circa hæc vide jam animadversa in Notis ad *cap. II. Intelleximus, tit. De his, qui filios occider.* ex Constitut. Sixti V. & Gregorii XIV. pag. 649. & seq.

Notandum vero est cum *Thesaur. de pœn. &c. verb. Abortus*, cum DD. ibi citatis = Ut fœtus in dubio præsumendus sit animatus, intellige quoad effectum irregularitatis tantum, non tamen quoad alias pœnas =.

Quapropter, cum sciri nequeat, an fœtus sit masculus, vel fœmina, & an citius, vel tardius fuerit animatus, remanet semper dubium, an fuerit animatus, necne: & sic juxta vulgata jura locum habet irregularitas, cum agatur de dubio homicidii voluntarii.

Hæc Decretalis, statuens, non imputari Clerico, civiliter petenti justitiam a potestate laica, nec proinde incurrere irregularitatem, si hæc postea in laicum reum exerceat vindictam sanguinis, confirmata est a Bonifacio VIII. addente, ut expressam protestationem præmittat; se pænam sanguinis non intendere, prout supra notavi ad *cap. XIX. Tua nos, hoc eod. titulo*.

Neque incurritur irregularitas ab Episcopo, vel parocho, etiamsi absque protestatione ad petitionem judicis laici tradat fidem baptismi rei capitalis sententiæ, quem certo scit inde esse morte multandum, puta si ex dicta fide comperiatur, eum constitutum esse in ætate, a lege civili requisita ad capitalem pœnam subeundam, ut ex sequenti declaratione Cong. Conc. relata *lib. XXII. Decr. ejusd. Cong. pag. 756.* a me de verbo ad verbum una cum facti specie fideliter transcripta. X. Decemb. 1661.

= In Licien. irregularitatis. Coram judice seculari civitatis Liciensis adolescens de gravissimo crimine accusatus, facti probationibus adeo premitur, ut capitalem pœnam propediem daturus credatur. Ad quam ille effugiendam excepit, se in minori ætate constitutum esse, prout ejusdem suadere videtur aspectus. Fiscus ad hujusmodi exceptionem elidendam ab Episcopo Liciensi petit, sibi exhiberi librum in actis Curiæ ecclesiasticæ de more asservatum, in quo describuntur pueri baptizati. Dubitans Episcopus, an sibi liceat petitioni indulgere, quandoquidem ex eo libro reum ætate majorem esse comperietur, supplex Sacram Congregationem, controversiis jurisdictionalibus præpositam consuluit, quæ oratoris libellum ad hanc Sacram Congregationem Concilii remisit, ideo quæritur. An secundum prænarratam facti seriem ita liceat Episcopo Liciensi petitum librum baptizatorum Judici seculari exhibere, ut irregularis propterea minime fiat.

Cong. Conc. censuit in casu, de quo agitur, per exhibitionem libri baptizatorum non contrahi irregularitatem =.

Titulus XIII. De Torneamentis.

SECTIO DCCCXXIX.

CAPUT I. FELICIS, *ex Decretali, desumpta a Can. XX. Concilii generalis Lateranensis III. celebrati sub Alexandro III. an.* 1179.

Felicis memoriæ Innocentii, & Eugenii Prædecessor. nostrorum vestigiis inhærentes, detestabiles illas nundinas, vel ferias, quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto convenire solent, & ad ostentationem virium suarum, & audaciæ temere congredi, unde mortes hominum, & animarum pericula sæpe proveniunt, fieri prohibemus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura.

SECTIO DCCCXXX.

CAPUT II. AD AUDIANTIAM, *ex Decretali Alexandri III. Ambiensi Episcopo scripta*.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum quidam ad locum deputatum torneamentis, causa requirendi debita accessisset [& infra.] Nos attendentes, quod

his

pure juris) adolit excommunicationem Papæ reservatam, nedum hæc torneamenta, hastiludia, seu justras instituentes, sed etiam in præstantes favorem, auxilium, & consensum: in loca vero, ubi exerceri permittebantur, Interdictum. Quas tamen pœnas sustulit Joannes XXII, *in Extravaganti unica, Quia in futurum, hoc tit.* ea de causa, ut plures exerceri possent milites mittendi in subsidium Terræ sanctæ cæteros tristis probavit eventus in hujusmodi agitatione, Romæ habita, an. 1332. intra Amphiteatrum Flavium, vulgo Colosseum, in qua, prout refert Marangonius in *Memoriis sacris, prophanisque Amphiteatri Flavii Urbis pag.* 54. duo de viginti equites ex nobilissimis Urbis faliis enecati, novemque vulnerati fuerunt, vetitæ fuerunt a S. Pio V. sub pœnis contentis in Constit. *De salute 1. Novembris* 1567. ibi.

Sane licet detestabilis duellorum usus, a diabolo introductus, ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex decreto Concilii Tridentini prohibitus fuerit, nihilominus adhuc in plerisque civitatibus, & aliis locis quamplurimi ad ostentationem virium suarum, & audaciæ in publicis, privatisque spectaculis, cum tauris, & aliis feris bestiis congredi non cessant, unde etiam hominum mortes, membrorum mutilationes, animarumque pericula frequenter oriuntur. Nos igitur considerantes, hæc spectacula, ubi tauri, & feræ in circo, vel foro agitantur, a pietate, & charitate christiana alienasse, ac volentes hæc cruenta, turpiaque dæmonum, & non hominum, spectacula aboleri, & animarum saluti, quantum cum Deo possumus, providere, omnibus, & singulis Principibus christianis, quacunque, tam ecclesiastica, quam mundana, etiam Imperiali, Regia, vel quavis alia dignitate fulgentibus, quovis nomine nuncupantur, vel quibusvis Communitatibus, & Rebusblicis, hac perpetuo nostra Constitutione valitura, sub excommunicationis, & anathematis pœnis, ipso facto incurrendis, prohibemus, & interdicimus, ne in suis Provinciis, civitatibus, terris, oppidis, a locis hujusmodi spectacula, ubi taurorum, aliarumque ferarum bestiarum agitationes exercentur, fieri permittant: militibus quoque, cæterisque aliis personis, ne cum tauris, & aliis bestiis in præfatis spectaculis, ipsi tam pedestres, quam equestres congredi audeant, interdicimus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Clericis quoque tam regularibus, quam secularibus, beneficia ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris Ordinibus constitutis, sub excommunicationis pœna, ne eisdem spectaculis intersint, similiter prohibemus; omnesque obligationes, juramenta, & vota, a quibusvis personis, Universitate, vel collegio de hujusmodi taurorum agitatione, etiam ut ipsi falso arbitrantur, in honorem Sanctorum, seu quarumvis ecclesiasticarum solemnitatum, & festivitatum, quæ divinis laudibus, spiritualibus gaudiis, piisque operibus, non hujusmodi ludis celebrari, & honorari debent, hactenus factas, & facta, seu in futurum facienda, quæ, & quas omnino prohibemus, cassamus, & annullamus, ac pro cassis, nullis, & irritis haberi perpetuo decernimus, atque declaramus.

Mandamus autem omnibus Principibus, Comitibus, & Baronibus S. R. E. feudariis, sub pœna privationis feudorum, quæ ab ipsa Ecclesia Romana obtinent: reliquos vero Principes christianos, & terrarum dominos prædictos hortamur in Domino, & in virtute Sanctæ Obedientiæ mandamus, ut pro divini nominis reverentia, & honore, præmissa omnia in suis dominiis, ac terris hujusmodi exactissime servari faciant, uberrimam ab ipso Deo

in ea expressis, sub excommunicationis, & anathematis, & aliis censuris, & pœnis prohibuerit, ne in eorum locis spectacula, ubi taurorum, aliarumque ferarum bestiarum agitationes exercerentur, fieri permitterent, aut illis, quomodolibet interesse, prout in eadem Constitutione latius continetur. Nihilominus idem Philippus Rex Regnorum suorum Hispaniarum utilitate motus, quæ ex agitationibus hujusmodi taurorum pervenire solita erant, nobis humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos ipsius Philippi Regis Nobis in hac parte humiliter porrectis supplicationibus inclinati, excommunicationis, anathematis, & interdicti, aliarumque ecclesiasticarum sententiarum, & censurarum in ipsius Pii Prædecessoris Constitutione contentas pœnas, eisdem Hispaniarum Regnis, quoad laicos, ac Fratres milites tantum quaruncumque militiarum, etiam præceptorias, & beneficia ipsarum militiarum pro tempore obtinentes, dummodo dicti Fratres milites sacris Ordinibus initiati non fuerint, & agitationes taurorum festis diebus non fiant, auctoritate Apostolica, tenore præsentium tollimus, & amovemus, præmissis, aliisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Proviso tamen per eos, ad quos spectat, quod exinde alicujus mors, quoad fieri poterit, sequi non possit.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die 25. Augusti 1575. Pontificatus nostri Anno IV.

Denique a Clemente VII. pro dictis itidem Regnis sublata est tantum pœnalis prohibitio præfatas agitationes spectandi quoad omnes, etiam Clericos seculares, non vero regulares, ut in sequenti Constit. relata ab eodem Quaranta *loc. cit.*

Nos considerantes, pænas omnes, excommunicationis præsertim, & anathematis, salutares esse debere, quod eo consilio adhibendæ sint, ut omnes illarum timore perterriti eas res, quæ prohibentur, omnino evitent, & animadvertentes commemoratas censuras, & pęnas parum in dictis Hispaniarum Regnis hactenus profecisse, atque hoc tempore non solum animabus non mederi, sed plurimum obesse, quinimo materiam scandali plerisque afferre; his sane malis, atque periculis pro debito pastoralis officii, quantum cum Domino possumus, occurrere cupientes, auctoritate Apostolica tenore præsentium, excommunicationis, atque anathematis, cæterasque pænas in dictis literis contentas, quoad omnes in illis expressos in Regnis Hispaniarum dumtaxat (Monachis, & Fratribus Mendicantibus, cæterisque cujuscumque Ordinis, & Instituti Regularibus exceptis) tollimus, removemus, & amovemus, easdemque Pii Prædecessoris literas ad terminos juris communis, cui per præsentes non intendimus derogare, perpetuo reducimus, ac restituimus, reductasque, & restitutas esse decernimus, & declaramus, non obstantibus præmissis, necnon cæteris Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, aliisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut hujusmodi taurorum agitationes in eisdem Hispaniarum regnis festis diebus non fiant, & per eos, ad quos spectat, provideatur, ne inde alicujus mors, quoad fieri poterit, sequatur. Clericos vero seculares beneficia ecclesiastica obtinentes, & in sacris Ordinibus, seu in ecclesiastica dignitate constitutos in dictis Hispaniarum regnis existentes per præsentes monemus, & hortamur in Domino, ne paterna hac nostra ex Sedis Apostolicæ benignitate abutantur, sed memores muneris, & vocationis suæ, eamque utriusque rationem habeant, ut nihil quod a propria dignitate, & a sua, cæterorumque salute, alienum existimetur, ullo un-

Caput II. Henricus, *ex Decretali Cælestini III. ignotum, cui rescripta.*

Henricus Presbyter Nobis humiliter intimavit, quod cum laicum quendam super furto in seculari placito convenisset, quia testes sui defecerunt, pugilem secundum pravam terræ consuetudinem introduxit, qui reum usque adeo ictibus vulneravit, quod coactus est expirare. Quia igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatem tuam responsione hujusmodi removemus, quod tales pugiles homicidæ veri existunt: nec prædictus Sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnaverit, debet in sacris Ordinibus ministrare, sicut tradunt sacrorum Canonum instituta. Homicidium autem, tam facto, quam præcepto, sive consilio, aut defensione non est dubium perpetrari: poterit tamen cum eo circa habendum beneficium misericorditer dispensari.

In prima hac Decretali statuitur, deponendum esse Clericum, si alicui sponte duellum obtulerit, vel oblatum susceperit, & ab hac suspensione, postquam lata fuerit, dispensari, seu absolvi posse a proprio Episcopo, si in duelli conflictu subsecuta non fuerit mors, aut membrorum mutilatio.

Pro intellectu secundæ Decretalis præmittendum est, prout notat ad hunc tit. Ambrosius le Grauffre *in Synopsi Decretalium*, apud aliquas nationes, etiam christianas, in more positum fuisse, ut quoties dubia veritatis probatio de objecto crimine videretur, ea ex eventu singularis certaminis, ab accusatore, & accusato ineundi, erueretur, & si accusator non valeret per se pugnare, obtinere posset a magistratu licentiam alium substituendi loco sui, (quem pugilem, seu campionem Longobardi vocabunt) pro purgatione objecti criminis, tanquam speciem purgationis vulgaris, ut *lib. V. L. L. Longobardicarum, tit. de Maleficiis, L. ultima.*

Cum igitur tempore Cælestini adhuc hic mos vigeret, & quidam Presbyter hoc certamen per alium iniisset, statuit Pontifex, ut siquis Sacerdos id peregisset, adversario occiso, pro vero homicida, & irregulari habendus esset, relicta Episcopo facultate dispensandi, ut obtinere posset beneficium.

Verum hodie longe diversa est Ecclesiæ disciplina in infligendis pœnis contra hujusmodi reos, inter quos reperiri solent quinque genera personarum, ut docet Azorius *par. III. lib. II. cap. VII.* I. Principes, Imperatores, Reges, vel alios dominos, duellum concedentes in terris sibi subjectis. II. Pugnantes. III. Patrinos eorum. IV. Eos, qui consulunt, vel aliquo modo favent. V. Spectatores, qui ad spectaculum concurrunt.

Quæ autem sint eæ pœnæ, nedum contra Clericos, sed etiam contra laicos quoscunque, duellum, illudque permittentes, auctæ tam a Tridentino, quam ab Apostolicis Constitutionibus, specialis instituetur sermo *parte II. ad caput XIX. sess. XXV. ejusdem Trident.* in qua etiam referentur propositiones hac de re proscriptæ.

Titu-

Sagittariorum ars olim in eo sita erat, ut ex arcubus plures sagittæ simul, & semel emitterentur: Balistariorum vero, ut ex balistis, & catapultis jacularentur saxa in hostes. Cum vero frequenter exerceretur contra catholicos, & etiam in bello injusto, (juxta Glossam hic) inter catholicos, & catholicos; ideo Pontifex dictam artem prohibuit sub pœna excommunicationis, ferendæ tamen sententiæ.

Hodie sagittarum, & ballistarum loco sunt in usu tormenta, aliaque instrumenta bellica: & si bellum sit justum, nihil ad justitiam interest, quibus instrumentis, & armis militetur, etiam inter catholicos, & catholicos, *Can. II. Dominus, cauf. XXIII. qu. 2.*

Titulus XVI. De Adulteriis, & Stupro.

SECTIO DCCCXXXIV.

CAPUT I. SI SEDUXERIT, *ex Decretali desumpta a cap. XXI. Exodi.*

SI seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem. Si vero pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.

Huic Decretali statuenti, ut seducens, & stuprans virginem, eam debeat nedum dotare, sed etiam in uxorem ducere, accessit uniformis Interpretum consensus, ac ubique recepta consuetudo in omnibus tribunalibus, ut luculenter demonstrat clarissimus vir Christophorus Cosci *de Sponsalib. filiorum familias, Voto VII. num. 47. & seqq.* qua vel hæc lex explicata est, vel nova sancita, ut pro sui optione, aut dotare, aut desponsare teneatur, dummodo copulam non præcesserit promissio acceptata contrahendi matrimonium, & stuprum non factum fuerit vi, ut probat Fagnanus *ad cap. II. Pervenit, hoc eod. tit. n. 3.* Quamvis non desint Juristæ, asserentes particulam *Et*, quæ legitur in d. Decretali, ex sui significatione in jure accipi nedum pro conjunctiva, sed etiam pro disjunctiva *L. LIII. ff. de verb. significat.*

Posita hac alternativa dotandi, vel nubendi, electio erit stupratoris, tanquam debitoris.

Non dabitur vero electioni locus, si stuprata nolit ei nubere, vel non possit ob aliquod impedimentum, & tunc tenebitur eam dotare, & si dotare nequeat, tenebitur ipsam volentem ducere. Si tandem hæc nubere nolit, loco solutionis dotis, succedet pœna fustigationis, vel alia &c. Remig. Masch. *Instit. Canon. hoc tit. par. II. num. 12. pag. 523.*

SECTIO DCCCXXXV.

CAPUT II. PERVENIT, *ex Decretali S. Gregorii Magni, Episcopo Sipontino scripta.*

PErvenit ad Nos, quod Felix quandam virginem stupro decepit: quod si verum est, quamvis esset de lege pœna plectendus, Nos aliquatenus legis duritiem mollientes, hoc modo disponimus, ut aut, quam stupravit, uxorem habeat, aut si renuendum putaverit, cor-

Romæ, præter onus dotandi, vel nubendi stupratam, & refectionis damnorum, ex edicto Cardin. Guadagni Papæ Vicarii, jussu Clementis XII. publicato die 13. Septemb. 1736. stuprator subjacet pœnæ corporali, triremium videlicet, si laicus fuerit, & ergastuli, si Clericus, aut etiam relegationis, judicis arbitrio, juxta casus, gradus, & conditionis personæ circumstantias, & potissimum juxta majorem, vel minorem seductionem factam defloratæ: hæc vero subjacet pœnæ carceris, juxta pariter circumstantias, ut supra, & qualitatem seductionis, quam vel passa fuerit, vel ipsamet fecerit.

Si stuprum commissum fuerit cum promissione judicis arbitrio taxanda, exigi debet a Fisco, in pios usus, prout ei libuerit, eroganda.

Quibus præterea pœnis prædicti subjaceant sequenti Sectione dicetur.

Nota, quod quamvis prudenter fere ubique locorum prohibeatur, ne ante contractum matrimonium sponsus in una, eademque domo cum sponsa habitet propter periculum evidens copulæ, non tamen prohiberi potest sub pœna stupri, sed dumtaxat sub pœna arbitrio Ordinarii infligenda ex decreto Cong; Conc. relato a Bened. XIV. *lib. XII. de Synod. diœc. caput VI. num. 3.*

SECTIO DCCCXXXVI.

CAPUT III. SI VIR, *ex Decretali, tributa Concilio Arelatensi, quam tamen Gratianus citat ex Hormisda causf. XXXIV. Can. VII. quæst. I.*

SI vir, sciens, uxorem suam deliquisse, quæ non egerit pœnitentiam, sed permaneat in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus peccati particeps. Quod si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum suum reverti, debet, sed non sæpe, recipere peccatricem.

Duo in hac Decretali statuuntur.

I. Ut maritus, conscius adulterii uxoris, si hæc perseveret in tali commercio, teneatur eam dimittere, ne fiat ejusdem peccati particeps, & lenocinii reus.

II. Ut teneatur eam, saltem prima vice, recipere, si post peractam pœnitentiam ipsa ad eum redire voluerit.

Ad secundam partem quod spectat, huic Decretali derogatum est a Gregorio IX. declarante, maritum non teneri eam recipere, licet ad melioris vitæ frugem conversam, qui hortari quidem (non certe cogi potest) ut ex charitate recipiat, prout ex ejus Decretali, relata in *cap. XIX. Gaudeamus, de Convers. conjugat.* ibi

Gaudeamus in Domino (& infra.) Mulieres vero, quæ relicto maritali thoro, lapsu carnis ceciderunt, si mariti earum a te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant,

Idem jam prius declaravit Alexander III. in *cap. IV. Significasti, de Divortiis.*

Primæ vero parti accessit Constitutio Sixti V *Ad compescendum 30. Octobris 1586.* in qua præter alias pœnas, a Sacris Canonibus inflictas, addidit pœnam ultimi supplicii tam in adulteros, & adulteras, quam in Lenones, & Lenas, ibi.

Sta-

xuriæ, & adulteriis, ut vel ex eo satis constet, ipsum ad exercendam liberius libidinem suam se ab honestissimo matrimonii jugo exolvendi causam de industria quæsivisse, pœna ultimi supplicii plectendum esse. Similiter uxorem, quæ istigante antiquo pacis, & pudicitiæ hoste, sub prætextu morum, sevitiæ, furoris, vel insaniæ, impotentiæ coeundi, maleficii, aut alterius canonici impedimenti, vel alicujus delicti marito suo objecti, aut alias quoquo modo suscitatis contra maritum discordiis, ac dissidiis, etiam ad id via juris procedendo, subterfugium obedientiæ maritalis improbe exquisierit, & frænum, ac jugum viri sui excutere, seque ab illo eximere procuraverit, aut certe culpa sua marito petendæ separationis causam præbuerit, & posteaquam a connubiali thoro judicio Ecclesiæ separata extiterit, quasi auctoritate legum, & judiciorum suæ luxuriæ explendæ occasionem nacta, se scandalosæ, & impudicæ vitæ dederit, & complura, ac cum diversis personis adulteria perpetraverit, aut se in prædam adulterorum turpiter commaculandam publice exposuerit, sive palam quæstum fecerit, eadem pæna ultimi supplicii puniri volumus. Quod si, pendentibus hujusmodi litibus, & controversiis super separatione, vel divortio, aut subsecuta, ut præmittitur, thori separatione, uxor ipsa arbitrio Judicis, ad quem spectaverit, in monasterio aliquo monialium, aut certe in aliquo tuto, & honesto loco, sive apud aliquas probas, honestas, & non suspectas personas deposita, & collocata fuerit (super quo etiam, ut id magna adhibita cautione, & sine aliquo periculo, aut suspicione circumspecte fiat, judicis ipsius conscientiam oneramus) statuimus, ut ipsa uxor sic deposita, & collocata, si è monasterio sine licentia sui Judicis, violata clausura, exiverit, sive a custodia, & cura, vel alio honesto loco sibi per Judicem assignato, temerario ausu aufugerit, & vitam impudicam, & inhonestam duxerit, eadem etiam pæna plectatur. Præterea eum, qui, ut virginem aliquam, aut alienam uxorem, stupro, sive adulterio corrumpat, aut polluat, ejus patrem, aut matrem, fratrem, sive sororem, aut maritum, aliamve personam, sub cujus cura, tutela, custodia, vel potestate illa existit, prætextu cujusvis causæ civilis, criminalis, aut mixtæ, etiam ad Procuratoris Fisci instantiam in carcerem detrudi directe, vel indirecte procuraverit, & ea occasione deinde virginem illam, sive uxorem alienam stupraverit, aut adulteraverit, cum & is quoque suæ pravæ concupiscentiæ explendæ causa, publicam legum, & magistratuum potestate impudenter abutatur, & sub colore judicii innocentes, atque incautos opprimat, dicta quoque pæna statuimus puniendum. Ac postremo etiam in patrem, matrem, aut virum, qui, quæve suæ filiæ virginis pudorem, aut propriam uxorem in prædam alienæ libidinis tradiderit, & re ipsa prostituerit, aut induxerit, ut contra jus, & fas stupra, & adulteria, quæstus, aut alia quavis causa palam exerceat, pæna eadem volumus animadverti. Antiquis tamen juribus contra cæteros adulteros, & adulteras, lenones, & lenas, ac stupra, & hujusmodi facinora perpetrantes promulgatis, alias in suo robore permansuris. Cæterum, quemadmodum hac nostra Constitutione id nobis propositum est, ut si quos homines in posterum honestatis, ac divinæ legis interdum oblivio ceperit, eos saltem supplicii metus, a flagitiis, sceleribusque deterreat, ita hodie tales nullos esse vehementer optamus. Quod si quæ forte sint conjugatæ, quæ palam impudice, ac turpiter vivant, iis novem dumtaxat dierum spatium, post hujus Constitutionis publicationem ad resipiscendum damus: intra quod tempus, si velint redire ad cor, venerabilem fratrem nostrum Jacobum Episcopum Portuensem, Cardinalem Sabellum, nostrum in prædicta Urbe Vicarium, vel ejus Vicesgerentem adire debeant, eisque pollice-

ri,

vertit laudatus Auctor §. *Limita modo*.

Nota IV. Quod quamvis ad rigorosum lenocinium requiratur, quod fiat causa lucri, in Urbe tamen respectu parentum, & respective maritorum ex cit. Sixti Const. semper est tale, etiam ex quacunque alia causa.

Nota V. Ex cit. Sixtina Constit.& Pauli IV. (de quibus sermo est in mox cit. Cardin. Guadagni edicto) Clericos lenones privari ipso facto omni beneficio clericali, & ex eodem edicto infamiam incurrere, ex clarissima utriusque lectura, ac proinde etiam irregularitatem, quæ ex vulgatis, oritur ex infamia.

Nota VI. Quod prædictæ Const. in laudato edicto declarantur in suo robore permanere, & expresse innovantur, & præcipitur a Judicibus exacte servari, etiam quoad ultimum supplicium, in casibus in eisdem expressis: in quo ulterius contra reos simplicis lenocinii infliguntur sequentes pœnæ in eadem Urbe valituræ, videlicet.

I. Carceris decem annorum juxta diversitatem sexus in parentes, fratres, aliosque, quibus de jure suum circumstantias.

IV. Tandem, ut omnes supra enunciati, sive lenocinii rei, sive conniventes, antequam ad triremes mittantur, aut carceri mancipentur, per Urbem cum solitis infamiæ insignibus circumducantur, inscripta ante pectus in membrana delicti specie.

Quæ actio competere possit tam defloratis puellis, quam parentibus, fratribus, aliisque, ad quos de jure spectat earundem custodia, si reperti fuerint, vel lenocinii rei, vel conniventes ipsarum deflorationi, jam dixi in Notis ad *cap. II. Pervenit* pag. 653.

Propositio circa adulterium proscripta ab Innocentio XI. *sub die 2. Martii 1679.* in ordine la 50. inter alias ab eodem proscriptas est= Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; ideoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum = Quam propositionem docens &c.& ad praxim deducens, incurrit pœnas, quas incurrunt docentes &c. propositiones proscriptas circa homicidium, relatas supra ad *cap. II. Interfecisti* pag. 655.

SECTIO DCCCXXXVII.

Caput V. Significasti, *ex Decretali Alexandri III. Episcopo Cortonensi rescripta*.

Significasti nobis, quendam Presbyterum cum alterius conjuge infra Ecclesiam dormivisse, quæ se, & illum cuidam Sacerdoti hujusmodi delictum confessos fuisse publice tibi detexit, & hoc ipsum idem Sacerdos nomen adulteri celans in tua præsentia dixit. Super quo quid fieri debeat, cum negante adultero, mulier in confessione persistat, consilium requisisti. Ideoque mandamus, quatenus condignam pœnitentiam præfatæ imponens adulteræ, Ecclesiam per aspersionem aquæ benedictæ reconciliare procures. Prædicto autem Sacerdoti, ne contra Apostolum infirmorum corda mala fama ipsius percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neque securiores Presbyteri existentes, in peccatum licentius prolabantur, cum vicinis quinque Presbyteris, quos se nolle pejerare cognoveris, juxta arbitrium tuum purgationem indicas, quem, si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas: alioquin ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

De illis autem, qui de loco ad locum iter faciunt, & ibi rapinas, & deprædationes peragunt, placuit, ut ab illius loci Prælato excommunicentur, nec ante ex parochia illa exeant, quam digne, quæ perpetrarunt, emendent, quorum excommunicatio proprio Episcopo significanda est, ne eos recipiat, antequam illuc redeant, ubi rapinam fecerint, & omnia plene emendent.

Hæc Decretalis, statuens, excommunicandos esse peragentes rapinas, & deprædationes, ampliata est ab Eugenio III. in sequenti Decretali, universo Clero indicta, & relata *hoc eod. tit. cap. II. Super eo*, addente, ut si ante mortem noluerint satisfacere, priventur etiam ecclesiastica sepultura, tanquam notorii peccatores, ibi.

Super eo vero (& infra.) Statuimus, ut quicunque ex his, qui violenter surrexerint in rapinam, sive Ecclesiarum violationes, manifeste fuerit deprehensus, nisi prius ablata restituat, si poterit, vel emendandi firmam, & plenam securitatem fecerit, pœnitentiæ beneficium ei penitus denegetur. Si vero usque ad obitum in contumacia sua duraverit, & in extremis positus, remedium pœnitentiæ humiliter postulaverit, si emendationem, vel emendandi securitatem præstiterit, ei pænitentia, & sepultura ecclesiastica concedantur. Qui autem in sanitate, obstinata mente, non pænituerit, vel emendaverit, & in morte securitatem præstare nequiverit, solemnitas pænitentiæ parum prodesse videtur, sicut credimus, sed de peccato contrito, Viaticum non negetur, ita tamen, ut nullus Clericorum sepulturæ illius intersit, nec ejus eleemosynam præsumat accipere. Quod siqui Presbyterorum, vel Clericorum contra hoc in vita, vel in morte pænitentias dare, aut sepulturæ interesse, vel eorum eleemosynas accipere attentaverint, seu hujusmodi rapinæ participes inventi fuerint, Ordinis sui damnum irreparabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.

Hæc Decretalis, si attendatur integra ejus lectio, prout refertur a Gonzalez, locum habebat in Urbe dumtaxat, ibi enim sic legitur = Qui in Urbe, suggerente diabolo, violenter corruerit in rapinam, sive Ecclesiarum violationes = sed a Gregorio IX. extensa est ad similia perpetrantes ubique, ut in vulgato Codice Decretalium, quo in scholis utimur.

Ad violatores Ecclesiarum quod spectat, contra quos in hac Decretali infligitur pœna dumtaxat carentiæ ecclesiasticæ sepulturæ, si decesserint satisfactione non præmissa, addita est altera a Clem. III. excommunicatio scilicet latæ sententiæ Papæ reservata, postquam nominatim denunciati fuerint excommunicati ab Episcopo, prout denunciare tenetur, cum onere personaliter accedendi ad Sedem Apostolicam pro absolutione obtinenda, præmissa tamen satisfactione, ut ex ejus Decretali, relata in *cap. XXII. Conquesti, de Sent. excommun.* ibi.

Conquesti sunt Nobis Regin. Canonici, quod I. de Malafrena, & ejus sequaces quasdam Ecclesias Regin. Episcopatus violenter confregerunt, easque spoliare minime dubitarunt. Quoniam igitur gravia sunt, nec clausis debent oculis præteriri: mandamus, quatenus, si est ita, memoratos sacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis sicut excommunicatos arctius evitari, donec passis injuriam congrue satisfactionem, & damna (pro eis) data resarciant, & cum literis vestris, rei veritatem continentibus, Apostolico se conspectui repræsentent.

No-

continenda absolutione, hodie amplius præcipi non solere, nisi in gravioribus quibusdam excessibus, quorum circumstantiæ maximum populo scandalum ingerant, ut in percussione proprii parochi, & similibus, juxta stylum S. Pœnitentiariæ, & tunc quidem non ut tales delinquentes Romæ absolvantur, cum ab eadem S.Pœnitentiaria remittantur in forma missi ad eorum Ordinarios pro absolutione, sed ut aliquantulam peragant pœnitentiam commissi delicti, unde cæteri magis a similibus perpetrandis facinoribus retrahantur. Pro abortu autem, etiam occulto, a Presbytero perpetrato, dicta S. Pœnitentiaria committere solet intra Italiam confessario facultatem eum absolvendi, injuncto tamen onere accedendi intra certum tempus ad limina Apostolorum.

Huc spectat Constitutio Sixti IV. *Cum provida*, relata a laudato *Thesauro loc. cit. cap. IV. verbo Sacrilegium*, in qua lata est excommunicatio latæ sententiæ Papæ reservata contra quoscunque, qui = de

Ex Constit. Clem. XI. *Cum sicut*, extrahentes vasa, & ornamenta sacra ex Sacristia, & Ecclesia SS. Fabiani, & Sebastiani extra muros Urbis, incurrunt excommunicationem, Papæ reservatam.

Ex Const. Benedicti XIV. *Sub angustissimo*, 5. *Martii* 1744. Surripientes, asportantes, aut apud se retinentes Hostias, vel Particulas consecratas, seculari Curiæ tradendi sunt, prævia degradatione, si sint ecclesiastici; etiamsi juxta Const. Innocent. XI. *quarto idus Mart.* 1676. hoc scelus pro prima vice perpatraverint, & minores sint annis XXV. dummodo XX. attigerint, rejectis exceptionibus, a reis dari solitis, vel quod non satis constet de eorundem Particularum consecratione, vel quod non fuerint subreptæ, asportatæ, vel respective retentæ ad malum finem: quarum exceptionum claram, & concludentem probationem ad eosdem reos, & non ad Fiscum spectare decernitur.

SECTIO DCCCXXXIX.

Caput III. Excommunicationi, ex Decretali, desumpta a cap. XXIV. Concilii generalis lateranensis III. celebr. sub Alexandro III. an. 1179.

Excommunicationi subdantur qui Romanos, aut alios christianos pro negociatione, vel aliis honestis causis navigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare præsumunt. Illi etiam, qui christianos naufragium patientes (quibus secundum regulam Fidei auxilio esse tenentur) damnata cupiditate, spoliant rebus suis, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se noverint subjacere.

Hæc Decretalis infligens in secunda ejus parte excommunicationem contra spoliantes christianos, naufragium passos ipso facto incurrendam, si ablata non restituerint, ampliata est a Bulla in die cœnæ Domini legi solita; quandoquidem excommunicatio, quæ hic infligitur, nedum non est reservata, sed neque incurritur, si facta fuerit ablatorum restitutio: in §. vero IV. dictæ Bullæ reservata est Papæ, & incurritur, etiamsi facta fuerit restitutio, ut ex claro ejus textu, quem leges in calce hujus Operis.

Nota juxta sententiam, quam amplectitur etiam *Thesaurus de pœnis ecclesiast. cap. I. verb. Naufragium*. I. Neutram hanc excommunicationem incurri in casu naufragii facti in flumine, vel lacu, sed in mare tantum. II. Neque in casu naufragij hæreticorum, cum in favorabilibus non contineantur nomine christianorum *cap. VIII. Sicut, de Hæret.* attamen etiam his, refectis expensis, per se facienda est restitutio. III. Neque, si quis capiat res projectas, vel aliter naufragio amissas, si dominus censeatur eas habere pro derelictis, & non curare recuperationem; ut sunt res, quæ vel statim solent corrumpi, vel difficiliter recolligi possunt.

ejusdem puellæ dissensus transierit in consensum, correcta est a Conc. Trident. *sess. XXIV. cap. VI. de raptorem*, quam in omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, ibi,

Decernit sancta Synodus, inter raptorem, & raptam, quandiu ipsa, in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta a raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam in uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter, arbitrio Judicis, dotare.

Nota I. Excommunicationem hic inflictam esse quidem latæ sententiæ, sed non reservatam: pœnam vero infamiæ, inhabilitatis ad dignitates, & dejectionis a statu clericali, hoc est depositionis, juxta probabiliorem, esse ferendæ sententiæ.

Nota II. Rapientem puellam, invitis ejus parentibus, cum qua jam contraxit sponsalia de futuro, si ipsa sit consentiens, cum tunc non sit rigorosus raptus, non incurrere pœnam juris canonici, nec civilis juxta communem Doctorum, quos refert *Thesaurus loc. cit. cap. II. verbo Raptus, ex cap. VI. Cum causam, hoc eod. tit.* quam sententiam amplectitur etiam de Ameno *de Delict. & pœn. tomo III. §. VII. verb. Raptus num. 6.* asseritque laudatus Thesaurus jus civile in hoc correctum esse a Trident. incurrere autem, si mulier post sponsalia mutasset voluntatem, & nihilominus rapta fuisset, in quo casu iste raptor puniendus esset pœna extrajudiciaria dumtaxat. Quæ opinio confirmari etiam potest ex mente Congregat. Conc. cum *in Ruben. Raptus, & Censurar. 3. Martii* 1714. declaraverit = Raptori, non obstare raptum ad contrahendum matrimonium cum puella rapta, constito quod raptus fuerit executus nedum consentiente, sed & sollicitante ipsa puella = ut ex *lib. Decretorum LXIV. ac in fol. dicti diei*.

Ex quo inferes quid respondendum allegantl S. Thom. 2. 2. *quæst* 154. *art.* 7. dicentem: *Violentia quandoque infertur tam ipsi virgini, quam patri, & quandoque infertur patri, sed non virgini, puta cum ipsa consentit, ut per violentiam de domo patris abstrahatur, qualitercunque violentia adsit, salvatur ratio raptus*. Pluries etiam dixit *Rota Romana in Recent. scilicet decis.* 498. *num.* 7. *par.* 14. *decis.* 162. *num.* 7. *& seq. par.* 15. *ac decis.* 250. *num.* 3. 5. *&* 6. *par.* 16. Dicendum namque S. Thomam ita fuisse loquutum conformiter ad jus antiquum quod suo tempore adhuc vigebat; cum solum post fere trecentos annos editum fuerit, ac cœperit obligare jus novum Conc. Trid. pro valido statuens matrimonium a filiisfamilias libere, ac sponte contractum insciis, ac etiam invitis parentibus, ut ex cit. *cap. VI. sess. XXIV. de reform. matrim.* aperte colligitur: proindeque validum declarat contractum etiam a filia, quæ post fugam cum viro a patria domo, in tuto posita extra raptoris potestatem, in illud cum eodem libere consensit. Cui nec refragantur præfatæ assertiones Romanæ Rotæ; illæ enim procedunt ex præsumptione, quod puella fuerit ad fugam violentata; vel de ea loquuntur quæ adhuc est sub potestate raptoris, aut quando adhuc durat causa metus, vel illi nubere nequit ob aliud impedimentum dirimens. Cæterum quod solus dissensus parentum non officiat in casu valori matrimonii, sed tantum liceitati ejusdem, ex eo conjicitur, quod Tridentinum ibidem eos anathemate damnat, qui falso affirmant matrimonia, a filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse; & parentes ea rata, vel irrita facere posse. Quinimmo est valde controversum inter DD. an cadat sub Tridentini decreto raptus seductionis, seu subornationis, cum scilicet puella fugit cum viro subornata dolo, aut illecebris &c plurimum affirmant Galli cum quibusdam aliis. Cæteri tamen communius negant cum Cabassutio.

Si vero quis mulierem raperet ob aliam causam puta explendæ libidinis, non ut in uxorem duceret, non comprehenderetur in hoc Tridentini decreto, cum Concilium unice consulere voluerit libertati matrimonii, & ita etiam declaratum fuisse hic refert Galemart ab eadem Cong. 23. *Jan.* 1585.

Et confirmatur hæc assertio ex stylo Romanæ Curiæ, qui ita se habet, ut in omnibus literis dispensationum, quæ committuntur Ordinariis, illi clausulæ: *Dummodo mulier rapta non fuerit*, addat hæc verba: *Propter hoc*, causa scilicet contrahendi matri-

cretum in contrarium allatum a Cabasutio, Continuatore Oper. Tornely, & aliis. Viceversa ob quoscunque alios fines factus fuerit raptus, sed non causa contrahendi matrimonium, non comprehenditur in Trident. decreto, quia tunc non est factus *propter hoc*, quod stylus Curiæ exigit pro comprehensione in d. decreto.

Insuper laudatus Thesaurus, circa raptum hæc habet = *Ex leg. unica cap. de Raptu virgin. §. Etsi quidem*, bona rapientis mulierem, nec non auxiliantium ipso facto in dominium raptæ transferuntur, *Auth. de rapt. mulier. §. un. vers. Sancimus*, si rapta consentiat nubere raptori, matrimonium est nullum, & ammittit dominium prædictorum bonorum =.

Nota primo, quod pœna nullitatis matrimonii *pen. tit. 4. §. 7. verb. Raptus, num. 31.* ibi = Quia pœnæ appositæ a Concilio sunt contra veros raptores, eos nempe, quos jus civile decernit reos de raptu, non enim Concilium aliquid stabilit circa crimen, sed supponit illud jam determinatum a lege cæsarea, quæ non corrigitur ab ecclesiastica, nisi in ordine ad matrimonium, ut supra *num. 9.* dictum est. Cum igitur jus civile determinet, raptum tunc committi, quando honesta mulier rapitur, nec raptus fit, quando rapitur inhonesta, sequitur, quod pœnæ conciliares, quæ afficiunt veros raptores, non possunt convenire violenter abducenti meretricem, qui raptum non committit, & cum simus in odiosis, non possunt extendi pœnæ ultra casum expressum =.

Titulus XVIII. De Furtis.

SECTIO DCCCXLI.

Caput I. Qui furatur, *ex Decretali desumpta a cap. XXI. Exodi.*

Qui furatur hominem, & vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur.

Hanc Decretalem transcribo, non quod ei novi aliquid accesserit, sed ne juris canonici studio vacantes mirentur, cur pœna mortis contra plagiarios in ipsa statuta, recipiatur inter leges ecclesiasticas; cum cæteroqui Ecclesia, ne defectu lenitatis laboret, a sanguinis effusione semper abhorruerit *Can. VI. Inter hæc, cauf. XXXIII. quæst. 2. & cap. IV. In Archiepiscopatu, de Raptorib.* Verum eam non amplectitur, sed refert dumtaxat, qua pœna hujusmodi rei puniendi sint a judicibus secularibus, ad quos remitti debent, ut fiebat in lege antiqua.

Nec satis congrua videtur interpretatio quorundam Canonistarum, asserentium, verba illa *morte moriatur*, non intelligenda esse de morte naturali, sed de civili, de excommunicatione scilicet, quæ pro morte accipitur ab Innocentio III. *in cap. XIII. Per venerabilem, tit. Qui filii sint illegitimi*, in quo §. *Tria quippe*, referens legem antiquam, inferentem mortem corporalem, intelligit, quoad judicem ecclesiasticum, sententiam excommunicationis; nimis siquidem violenta est, & contra textus intellectum.

SECTIO DCCCXLII.

Caput II. Fures, *ex Decretali desumpta a cap. XXXI. Concilii Triburiensis celebrati an. 895.*

Fures, & latrones, si in furando, vel deprædando occiduntur, visum est pro eis non esse orandum. Sed si comprehensi, aut vulnerati Presbytero, vel diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.

Hæc

...Decretalem hanc explicet de raptoribus rerum ecclesiasticarum, in quos lata est excommunicationis sententia; cæteri nihilominus ponderantes, Decretalem hanc loqui de furto, vel deprædatione simpliciter, & absolute, nec ullum verbum apponere, statutum restringens ad furtum sacrilegum, & excommunicationi obnoxium, de quocunque occiso in actu mortalis furti, eandem intelligunt: siquidem notum est, quod ubi lex non distinguit, sed absolute loquitur, absolute intelligenda est, neque nos distinguere debemus = In secunda dicitur, quod si iidem fures, & latrones occisi non fuerint in fragranti, sed tantum vulnerati, vel etiam comprehensi, ac vere pœnitentes confessi fuerint, tunc non est illis neganda communio. At non levem ingerit difficultatem ly *si confessi fuerint Presbytero, vel Diacono*.

Ad conciliandum textum hunc, quoad confessionem faciendam Diacono, cum Fidei dogma sit, ut soli Sacerdoti facultas competat dimittendi pec... si vulnerato, si de illis contritione et confitetur, cum inter cæteros casus (ut animadvertit Benedictus XIV. *de Synodo diœc. edit. an. 1755. lib. VII. cap. XVI. num. 8.*) in quibus sufficit contritio, sine sacramentali confessione ad percipiendam Eucharistiam, enumeretur etiam ille hominis constituti in mortis articulo, cui deest Sacerdos, a quo sacramentalem absolutionem obtineat. Alii tandem intelligendum esse senserunt de eo, qui erat in pœnitentia solemni, cujus reconciliatio, deficiente Sacerdote, spectabat ad Diaconum.

Verum, si Canon iste Triburiensis Concilii ex integris ejusdem exemplaribus repetatur, satis, superque evincetur, allatis interpretationibus non opus esse. In collectione igitur Conciliorum *tomo XXIV. edita in regia typographia Parisiensi an. 1644. pag. 629.* & altera ab Harduino confecta, edita in eadem typographia *an. 1714. tom. VI. par. 1. pag. 449.* his verbis extensus legitur.

Statuimus, & judicamus, ut si quis post hæc evangelica, & apostolica, atque prophetica verba, & definitionem pacatissimæ Synodi inventus fuerit furtum, aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortem mereatur incurrere, nullus pro eo præsumat orare, aut eleemosynam dare: & eleemosyna pro eo data, in memoriam Clericorum, nec pauperum veniat, sed execrabilis sordescat. B. Augustinus de talibus horribilem profert sententiam, dicens: nemo te post mortem tuam fideliter redimit, quia tu te redimere noluisti. Si autem ille fur, vel latro vulneratus elabitur, & expectatione mortis desperatus putatur, atque reconciliari se mysteriis sacrosanctis habitu corporis, & voluntate piæ mentis deprecatur, Deoque, & Sacerdoti, comite vita, emendationem morum, & actuum confitetur, communionis gratiam non negamus tribuendam.

Quæ lectio concordat cum capitularibus Theodori Cantuariensis *cap. XXXV. Spicilegii, tom. I. & cum Can. XXX. inter exceptos* a Gregorio III. ex variis Patrum sententiis apud cit. Harduinum *tom. III. col. 1876.* quibus in locis dicitur, deficiente Sacerdote, in casu necessitatis confessionem faciendam esse soli Deo.

Quommodo autem transcriptus fuerit in collectione Decretalium Gregorii IX. cum verbis illis, *Presbytero, vel Diacono confessi fuerint*, indicat Berardus ad Gratiani *Canones tom. I. par. I. cap. LIX. de Conc. Triburien. Can. XXXI. caus. XIII. quæst. 2.* ibi „ Hunc Canonem ita descriptum primus, aut „ corrupit, aut corrumpendi occasionem dedit Re„ gino Prumiensis, apud quem ita legitur in *c. XCIV.* „ *lib. II. ex Concilio Triburiensi*. Fures, & latro„ nes, si in furando, & prædando occidantur, vi„ sum est pro eis non orandum, si comprehensi, aut „ vulnerati, Presbytero, vel Diacono confessi fue„ rint, communionem eis non negamus, facile est, „ in vetustis Reginonis Codicibus verba illa, quæ „ hodie leguntur: *vel Diacono*, breviata fuisse hoc „ modo, *Dō*, *vel Dño*, quæ significarent, *Deo*, „ *vel Domino*, quemadmodum in Triburiensi Con„ cilio legitur, atqui Codicem Reginonis, & bre„ viatos characteres non intellexit, facile potuit in „ illis verbis legere *Diacono*, præterquam in ipso „ Concilio legatur, in quo nulla Diaconi mentio „ habetur. Atque erratum hoc secutus est Burchar„ dus, ex Burchardo Gratianus, & ex Gratiano „ etiam Collector Decretalium in dicto *cap. II. de* „ *Furtis* ".

Et quod revera verba illa: vel *Diacono* non sint authentica, probat etiam laudatus Benedictus *cit. num. 8.*

Canon vero I. *Qui vult de Pœnit. distin. VI.* & quotquot alii Textus, ac Patrum dicta, S. Cypriani potissimum Epistola XII. adduci possint, in quibus legatur, in extrema necessitate confessionem faciendam esse Diacono, vel laico, si desit Sacerdos, intelligenda sunt de confessione, qua morti proximus cum animi demissione, & dolore pandebat peccata sua, ut in usu fuit usque ad seculum XV. teste Guillelmo Lyndeuuode, *in Glossematis adjectis ad Con-*

tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est, ut ad Sacramenta Ecclesiæ admitti debeat, nisi prius a Sacerdote absolvatur: sicut ille, qui Baptismo flaminis baptizatus est, ad Eucharistiam non admittitur: & ideo oportet, quod iterum confiteatur Sacerdoti, cum copiam habere potuerit, & præcipue quia, ut dictum est, Sacramentum pœnitentiæ perfectum non fuit =.

SECTIO DCCCXLIII.

Caput III. Si quis, *ex Decretali desumpta a Pœnitentiali Theodori Archiepiscopi Cantuariensis*.

Si quis propter necessitatem famis, aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, pœniteat hebdomadas tres: etsi reddiderit, non cogatur jejunare.

Pęnitentia jejunii per tres hebdomadas hic statuta, non intelligenda est, ut per singulos hebdomadæ dies debuisset quis jejunare, sed feria secunda, quarta, & sexta juxta *CIX. De illis, cauf. XI. q. 3.* quæ utique imposita est pro furto commisso in necessitate gravi, ut patet ex qualitate ejusdem furti, & pœnitentiæ hic injunctæ: cum alias in necessitate extrema nulla imponenda sit pœnitentia; tunc enim, cum omnia sint communia, dici nequit furtum committi. Sed hodie illæ pœnitentiæ, & similes Canones pęnitentiales non sunt in usu, cum juxta hodiernam Ecclesiæ disciplinam pœnitentia pro peccatis injungenda, relicta sit arbitrio prudentis confessarii, plus, minusque pro qualitate, & gravitate culparum.

Quod autem declaretur, furem, de quo in textu, eximi ab hac pęnitentia, si ablatum restituerit, non inde sequitur, nullatenus illum peccasse; cum neque in gravi necessitate licitum sit furari, nec restitutio reddit actum licitum, qui ab initio, & ab intrinseco fuit illicitus; & contraria assertio proscripta est ab Innoc. XI. ut infra.

Dumtaxat igitur infertur, surripientem rem alienam in gravi necessitate esse minoris culpæ reum, ideoque mitius puniendum, etiam in foro externo.

Huc revocanda est Constitutio Benedicti XIII. circa committentes furtum bonorum Montis Pietatis, de qua sermo instituetur *part. II. cum de cap. XI. sess. XXII. Conc. Trid. de reform.*

Revocandæ etiam sunt propositiones circa furtum proscriptæ ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. sub pęnis in eas docentem, & ad praxim deducentem, quas vide post *cap. II. Interfecisti, de Homicid.* videlicet in ordine la XXXVI. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

XXXVII. Famuli, & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

XXXVIII. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcunque sit magna summa totalis.

XXXIX. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

Notandum hic, non esse accensendos inter fures, pauperes colligentes spicas post messem, etiam invitis prædiorum dominis: imo nec ab iis prohiberi possunt, quin illas colligant, ut ex Const. Benedicti XIV. *Ex commisso*, 18. *Maii* 1751. edita pro tota ditione ecclesiastica, in qua.

I. Præcipitur, quod prædiorum domini, facta frugum collectione, spicas, vel solo dispersas, vel a messoribus prætеritas, pauperibus colligere minime impediant, sequentibus sub conditionibus, ut.

I. Non liceat cuipiam, se in prædium conferre, in

gatur frumentum, etiam ad Generalem sponsionem, [illegible], cum clausula derogatoria.

Titulus XIX. De Usuris.

SECTIO DCCCXLIV.

CAPUT I. PLURES, *ex Decretali Alexandri III. in Concilio Turonensi, celebrato an. 1163.*

PLures Clericorum (& infra.) Generalis Concilii decrevit auctoritas, ut nullus constitutus in Clero, vel hoc, vel aliud genus usuræ exercere præsumat. Et siquis alicujus possessionem, data pecunia, sub hac specie (vel condirione) in pignus acceperit, si sortem suam, deductis expensis, de fructibus jam percepit, absolute possessionem restituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto, possessio libere ad dominum revertatur. Quod si post hujusmodi constirutum in Clero quisquam extiterit, qui detestandis usurarum lucris insistat, ecclesiastici officii periculum patiatur: nisi forte Ecclesiæ beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laici videatur.

In hac Decretali, sicut & in altera, relata in *cap. VIII. Conquestus, hoc eod. tit.* Alexander prohibet Clericis dumtaxat contractum Antichreseos, quo absolute pignoris fructus conceduntur creditori pro pecunia mutuata, etiam postquam sortem æquant, vel excedunt, præcipitque computandos esse in sortem; verum hanc prohibitionem postea extendit ad quoscunque alios, etiam laicos, ut ex sequenti ejus Decretali, relata in *cap. II. hoc tit.*

Quoniam non solum viris ecclesiasticis, sed etiam quibuslibet aliis periculosum est usurarum lucris intendere: auctoritate præsentium duximus injungendum, ut eos, qui de possessionibus, vel arboribus, quas tenere in pignore noscuntur, sortem (deductis expensis) receperunt, ad eadem pignora restituenda sine usurarum exactione, ecclesiastica districtione compellas.

Extensa etiam legitur eadem prohibitio ad quoscunque ab Innoc. III. ut in ejus Decretali *R. de Monte Fortino* Judici ecclesiastico scripta (ad quem criminis usurarum cognitio spectat) relata in *cap. VI. Cum contra de pignorib.* ibi,

Cum contra G. civem Anaginum super quibusdam possessionibus, quas quondam pater tuus L. de Saul pro certa quantitate pecuniæ obligaverat, & ipsius creditoris hæredes prædicto G. pignoraverant, movisses in nostra præsentia quæstionem, legitime probavisti, quod ex earum proventibus tantum fuerat tam ab eodem G. quam ab aliis, qui eas tenuerant a tempore, quo fuerant obligatæ, perceptum, quod fructus sorti poterant adæquari. Nos igitur attendentes, quod in talibus perceptio fructuum in solutione sortis accedat, cum secundum canonicas sanctiones fructus restitui, & in sortem debeant computari: considerantes etiam, quod possessiones ipsæ jam extenuassent penitus totum onus, & debitum annullassent, ipsas sibi restituendas esse decrevimus, & te per nuncium nostrum in possessionem induci fecimus corporalem.

Nul-

1.

SUper eo vero, quod a Nobis tua devotio postulavit, utrum possit in recipienda pecunia ad usuram fieri dispensatio, ut pauperes, qui in Saraconorum captivitate tenentur, per eaudem possint pecuniam liberari; præsentibus tibi literis duximus respondendum, quod, cum usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam non videmus adhibendam, quia cum Scriptura sacra prohibeat, vel pro alterius vita mentiri, multo magis est prohibendus quis, ne pro redimenda vita captivi usurarum crimine involvatur.

In hac Decretali definitur, ne Papam quidem dispensare posse, ut cuiquam liceat usura, etiamsi pecunia ex ea proveniente redimendi essent pauperes in Saracenorum captivitate detenti, cum usuræ crimen sit contra jus naturale, & divinum in utriusque Testamenti pagina fundatum.

Dispensare tamen potest Pontifex, ut bona ex usuris acquisita retineantur a Judæis ad christianam Religionem conversis, dummodo non notæ sint personæ, quibus eædem usuræ essent restituendæ, ut ostendi supra pag. *616*.

Licitum tamen est aliquid supra sortem mutuatam exigere a Montibus Pietatis, ad mutuandam pecuniam egenis institutis, ut definivit Leo X. in Concilio generali Lateranensi V. ea vero lege præscripta in ejus Constit. *Inter multiplices* 4. *Maii* 1515. ibi.

Sacro approbante Concilio, declaramus, & definimus, Montes pietatis antedictos, per Respublicas institutos, & auctoritate Sedis Apostolicæ hactenus probatos, & confirmatos, in quibus pro eorum impensis, & indemnitate, aliquid moderatum ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illorum conservatiouem, ut præfertur, pertinentium, pro eorum indemnitate dumtaxat, ultra sortem, absque lucro eorundem Montium, recipitur, neque speciem mali præferre, nec peccandi incentivum præstare, neque ullo pacto improbari, quinimmo meritorium esse, ac laudari, & probari debere tale mutuum, & minime usurarium putari, licereque illorum pietatem, & misericordiam populis prædicare, etiam cum Indulgentiis a Sancta Sede Apostolica eam ob causam concessis. Ac deinceps alios etiam similes Montes cum Apostolicæ Sedis approbatione erigi posse. Multo tamen perfectius, multoque sanctius fore, si omnino tales Montes gratuiti constituerentur, hoc est, si illos erigentes, aliquos census assignarent, quibus si non omni, saltem vel media ex parte, hujusmodi Montium ministrorum solverentur impensæ, ut ad leviorem æris solvendi portionem, medio hoc, pauperes gravari contingat, ad quos cum hujusmodi census assignatione, pro impensarum supportatione erigendos, Christifideles majoribus Indulgentiis invitandos esse decernimus.

Omnes autem Religiosos, & ecclesiasticas, ac seculares personas, qui contra præsentis declarationis, & sanctionis formam de cætero prædicare, seu disputare verbo, vel scriptis ausi fuerint, excommunicationis latæ sententiæ pœnam, privilegio quocunque non obstante, incurrere volumus.

IN civitate tua dicis, sæpe contingere, quod cum quidem piper, seu cinamomum, seu alias merces comparant, quæ tunc ultra quinque libras non valent, promittunt, se illis, a quibus illas merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos. Licet autem contractus hujusmodi ex tali forma non possit censeri nomine usurarum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt, nisi dubium sit, merces illas plus minusque solutionis tempore valituras: & ideo cives tui saluti suæ bene consulerent, si a tali contractu cessarent, cum cogitationes hominum Omnipotenti Deo nequeant occultari.

In hac Decretali declarat Pontifex, esse quoddam usuræ genus vendere piper, & cinamomum, aut alias merces plusquam valent ob dilationem solutionis, nisi dubium sit, an tempore solutionis pretium excresceret, & venditor antea venditurus non esset.

Cum hæc Decretalis concordet cum tertia parte sequentis capi tuli; ideoque opportunas nata circa hujusmodi contractum mox referendas leges.

SECTIO DCCCXLVII.

Caput X. Consuluit, *ex Decretali Urbani III. Brixiensi Presbytero rescripta.*

COnsuluit nos tua devotio, an ille in judicio animarum quasi usurarius debeat judicari, qui non alias mutuo traditurus, eo proposito mutuam pecuniam credit, ut licet, omni conventione cessante, plus tamen sorte recipiat. Et utrum eodem reatu criminis involvatur, qui (ut vulgo dicitur) non aliter parabolam juramenti concedit, donec, quamvis sine exactione, emolumentum aliquod inde percipiat. Et an negociator pœna consimili debeat condemnari, qui merces suas longe majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio prorogetur, quam si ei in continenti pretium persolvatur. Verum, quia, quid in his casibus tenendum sit, ex Evangelio Lucæ manifeste cognoscitur, in quo dicitur: date mutuum, nihil inde sperantes: hujusmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cum omnis usura, & suprabundantia prohibeatur in lege) judicandi sunt male agere, & ad ea, quæ taliter sunt accepta, restituenda, in animarum judicio efficaciter inducendi.

In hac Decretali explicans Pontifex Christi verba Lucæ VI. = Mutuum date, nihil inde sperantes = auctoritati hujus textus omnem quantumcunque minimam usuram universim vetitam definit; ut etiam definivit Alexander III. in *cap. IV. Super eo*, Quapropter ad hujus definitionis tramites declaravit, omnes tres casus, hic sibi propositos, usuræ labe infectos esse.

Ad allatam Evangelici textus explicationem quod spectat, facit novissima declaratio Bened. XIV. his verbis expressa in ejus Constitutione *Vix pervenit* 1. *Novembris* 1745.

I. Pec-

quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur; proindeque, si acceperit, restituendo erit obnoxius, ex ejus obligatione justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est, in humanis contractibus æqualitatem cujusque propriam, & sancte servare, & non servatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minime innatos, & intrinsecos forte concurrere, ex quibus justa omnino, legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ a mutui natura contractus recte collocari, & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negociationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram (eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si rite omnia peragantur, & ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus, & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negociationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias, florere posse lucrosa commercia existiment; cum contra ex ipso oraculo divino discamus, quod *justitia elevat gentes, miseros autem facit populos peccatum*.

V. Sed illud diligenter animadvertendum est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum, vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescunque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicunque creditur, toties semper auctarium moderatum ultra sortem integram, salvamque, recipere. Ita, si quis senserit, non modo divinis documentis, & catholicæ Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali ratione procul dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo, simplici, ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari a te, ne avertaris*, & quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, vere ne cum mutuo justus alius titulus; vere ne justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers, & immune reddatur.

Huc revocanda est, præter Constitutionem Pii IV. *Cum sicut*, prohibentis cambia sicca in Urbe Romæ, Constitutio S. Pii V. *In eam*, 5. *Kalend. Februarii* 1571.

Cum sicut .... Primum igitur damnamus ea omnia cambia, quæ sicca nominantur, & ita confinguntur, ut contrahentes ad certas nundinas, seu ad alia loca cambia celebrare si-

statuimus, ne deinceps quisquam audeat, sive a principio, sive alias, certum, & determinatum interesse, etiam in casum non solutionis pacisci, neque realia cambia aliter, quam pro primis nundinis, ubi illæ celebrantur, ubi vero non celebrantur, pro primis terminis juxta receptum locorum usum exercere, abusu illo prorsus rejecto, cambia pro secundis, & deinceps nundinis, sive terminis exercendi. Curandum autem erit in terminis, ut ratio habeatur longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus solutio destinatur, ne, dum longiores præfiguntur, quam loca destinatæ solutionis desiderant, fœnerandi detur occasio. Quicunque contra hanc nostram Constitutionem commiserit, pœnis a Sacris Canonibus contra usurarios inflictis, se noverit subjacere. Eos vero, qui conspirationes fecerint, vel congestam undique pecuniam ita ad se redegerint, ut quasi monopolium pecuniæ facere videantur, pœnis, quæ a jure contra exercentes monopolia, constitutæ sunt, retineri sancimus.

Revocanda est etiam Constitutio Sixti V. *Detestabilis 21. Octobris 1586.* circa contractum societatis, securitatem capitalis, aut certam responsionem usuram continentem.

Proinde nos...., hac nostra perpetuo valitura Constitutione damnamus, & reprobamus omnes, & quoscunque contractus, conventiones, & pactiones posthac ineundos, seu ineundas, per quos, seu quas cavebitur personis, pecunias, animalia, aut quaslibet alias res societatis nomine tradentibus, ut, etiamsi fortuito casu quamlibet jacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat, sors ipsa, seu capitale semper salvum sit, & integrum, a socio recipiente restituatur, sive ut de certa quantitate, vel summa in singulos annos, aut menses, durante societate, respondeatur. Statuimusque hujusmodi contractus, conventiones, & pactiones usurarios, & illicitos posthac censeri debere, atque in posterum non licere iis, qui pecunias, vel animalia, aut alias res in societatem tradent, de certo lucro, ut præfertur, percipiendo, inter se pacisci, & concordare. Neque etiam sive ad certum, sive ad incertum lucrum convenerint, socios, qui ea recipient, ad sortem, seu capitale salvum, & integrum, ubi illud casu fortuito perierit, vel amissum erit, reddendum, quovis pacto, aut promissione sibi obligare. Ac ne de cætero societates ineantur sub hujusmodi pactis, & conditionibus, quæ usurariam pravitatem sapiunt, districte interdicimus, & prohibemus.

Sed potius cuncti noverint, societates hujusmodi, cum in posterum unus pecuniam, animalia, aut alias res, & bona, alter vero operam, vel industriam confert, pure, sincere, & bona fide, sicut decet, justis, & æquis conditionibus, & pactis, secundum juris dispositionem, ac sine ulla prorsus fraude, palliatione, aut usurariæ pravitatis labe, aut suspicione ineundas, seu contrahendas esse, ita ut non ad certam summam, aut quantitatem, ab omni periculo, & damno, ut præfertur, immunem lucri nomine persolvendam, neque ad capitale, si casu fortuito perit, restituendum, socius accipiens teneatur. Si vero, finita societate, ipsum capitale extat, ei, qui illud in societatem contulerit, restituatur, nisi socio recipienti fuerit communicatum, aut aliter inter ipsos contrahentes, super eo legitime conventum sit. Ac præterea iidem contrahentes fructus, expensas, & damna in commune conferant, & prout æquum, & justum fuerit, sibi communicent, atque dividant. Decernentes, siqui contractus, conventiones, & pactiones in futurum contra nostram hujusmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis, tanquam per hanc eandem Constitu-

Circa hanc Constitutionem, & contractum societatis cum assecuratione capitalis, & fructuum, qui etiam appellatur contractus trinus, placet hic per extensum referre verba Benedicti XIV. quibus *lib. X. de Synod. diœc. edit. anno* 1755. *cap. VII.* suum sensum aperuit, ne in re tam plena periculi abundem in meo = Contractus societatis, generatim acceptus, est duorum, vel plurium conventio contribuendi ad commune lucrum, & damnum secundum proportionem rerum contributarum. Potest autem contribui vel pecunia, vel opera, seu industria, vel instrumentum, puta navis, equus, animalia &c. eaque omnia debent ad negociationem destinari, nulla quippe, nisi ficta potest esse societas, ubi nulla ex rebus a sociis collatis instituitur negociatio, ex qua lucrum sperari queat. Ut autem societas justa sit, sicuti lucrum, ita & periculum, ac damnum, debet secundum eandem proportionem esse singulis sociis commune: nam ut ait Ulpianus in *leg.* 29. *ff. pro Socio*, si alter lucrum tantum, alter damnum sentiret, societas diceretur leonina, ab apologo leonis, qui absque ullo sui periculo, aliarum ferarum venationis particeps esse voluit.

Ad hujusmodi vero periculum evitandum, atque unum ex sociis solius lucri participem, ejusque securum reddendum, hic ineundæ societatis modus est adinventus. Titius init contractum societatis cum Sempronio mercatore, cui mille aureos tradit, e quibus probabiliter sperat, se centum, & triginta lucraturum: sed metuens Titius, ne una cum sperato lucro etiam capitale amittat, alium contractum init cum eodem Sempronio, cui condonat sexaginta aureos sperati lucri, ut, qualiscunque sit futurus negociationis exitus, ipsi caveat de securitate capitalis mille aureorum: rursusque secum reputans Titius, melius sibi fore, aliquod moderatum lucrum, sed certum habere, quam pinguius, sed incertum expectare, tertium contractum cum eodem Sempronio init, quo eidem remittit alios viginti aureos sperati lucri, ut quinquaginta residuos ei solvat, sive negociatio bene, sive male succedat. Obstringitur itaque hisce contractibus Sempronius ad reddendum Titio intra certum tempus integram sortem, idest summam mille aureorum salvam, & quinquaginta insuper aureorum incrementum.

Hic porro est trinus ille contractus, quam celebrem fecit exorta inter Dominicum Sotum, & Martinum Navarrum discordia. Putabat nimirum Navarrus, tres prædictos contractus simul, & cum eadem persona, tuta conscientia iniri posse, atque ab usuraria pravitate immunes esse ob rationes, quas adducit in suo Manuali *cap.* 17. *num.* 254. *& seq.* Sotus ex adverso asserebat, trium illorum contractuum conjunctionem degenerare in mutuum fœneratitium, & societatis leges, quæ lucri, damnique communionem exposcunt, evertere, suamque assertionem pluribus propugnabat argumentis, quæ videri possunt in ejus Opere de Justitia *lib.* 6. *q.* 6. *art.* 2. Causa delata est ad Sixtum V. Pont. max. qui, diligenter quæstione discussa, duplicis securitatis pactionem societati adjectam, usurariam pronunciavit, eanque deinceps fieri prohibuit sua Constitutione 68. quæ incipit *Detestabilis*, *edita anno* 1586. *tom.* 4. *part.* 4. *Bullar. pag.* 263.

Et nihilominus nondum causa finita est; siquidem plures, & non obscuri nominis posteriores Theologi trinum contractum ab omni usuræ reatu absolvunt, & licite etiam nunc fieri posse defendunt: inter quos Covarr. 3. *var. cap.* 2. *num.* 3. Lessius *lib.* 2. *de Just. cap.* 25. *dub.* 3. *num.* 24. Franciscus Garcia *de Contract. part.* 2. *cap.* 67. Cardinalis de Lugo *de Just. & jur. disp.* 30. *sect.* 4. Gibalinus *de Usur. lib.* 6. *cap.* 3. *art.* 4. Salmaticenses *tom.* 3. *Curs. moral. tract.* 14. *cap.* 3. *punct.* 2. §. 2. Bonacina *de Contract. disput.* 3. *quæst.* 3. *punct.* 11. *num.* 2. Vanroy *part.* 3. *tract. de Contract. cap.* 6. *quæst.* 10. Neque his negocium facessit contraria Constitutio Sixti V. ajunt enim, Cardinales Toletum, & S. Severinæ, quibus concinnandæ Constitutionis cura fuerat a Pontifice commissa, testatos esse Patri Stephano Tuccio Societatis Jesu, Sixti mentem fuisse, damnare dumtaxat conventiones, & pacta, quæ in se injusta, illicita, & usuraria forent, non vero, quæ omni usura vacare probarentur, quod refert Comitulus *Respons. moral. lib.* 3. *quæst.* 11. *num.* 3. hisce verbis = Cardinalis Toletus, & Cardinalis S. Severinæ, quibus munus mandatum fuit a Sixto V. componendæ legis, seu Bullæ *Detestabilis*, affirmarunt Patri Stephano Tuccio, Theologo Societatis Jesu, ut is datis ad me literis testatus est, noluisse Sixtum sua lege prohiberi, nisi injustos societatis contractus; quare qui ante legem latam justi erant, post latam quoque licere. At ante legem a Sixto latam, pergunt præfati Doctores, injusta, & usuraria erat societas, in qua periculum capitalis, & lucri rejici-

bent Genett. *Theolog. moral. tom.1.tract. 4. cap.14.* Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. edit. Parif. tom.2. lib.3. cap. 7. art. 5. regul. 23.* Auctor *Dissertationis edita Lugduni anno 1673. de usuraria trium contractuum pravitate*, Aurelius Piette *to.4. de Contract. quaest.4. §.2.* Saintebeuve *cas.185. to. 2. resolut.* Auctor *Theologiæ moralis ad usum Seminarii* Petrocorensis *tom. 2. lib.4. cap.8.* Gabriel Antoine *tom.3. tract. de Contract. cap.8. quaest. 3.* Continuator Prælectionum Tournely *part. 2. de Contract. cap.4. art.1.* & nuper Daniel Concina *in Opere*, *cui titulus Usura contractus trini dissertationibus historico-theologicis demonstrata*, aliique, quibus absonum videtur opinari, Sixtum V. in Constitutione, quam edidit ad terminandam controversiam inter Sotum, & Navarrum summa contentione agitatam circa illum contractum trinum, de quo in præsens est sermo, verbis lusisse, & quæstionis nodum non solum non solvisse, sed ne attigisse quidem. Ex assertione autem Cardinalium Toleti, & S. Severinæ, aliud non inferri autumant, nisi quod Sixtus noluerit legem novam rogare, sed contractum proscribere, quem deprehenderat jam in se turpem, & usuræ labe fædatum. Equidem cum tempore Clementis VIII. compilandus esset liber Septimus Decretalium, fuit dubitatum, an illi inserenda foret prædicta Sixtina Constitutio, atque in Congregatione habita die 12. Novembris 1593. deliberatum, non esse inserendam, eo quod nihil novi in ea decernatur, sed contractus reprobetur in se fœneratitius, jam a jure communi proscriptus; sicuti colligitur ex actis Congregationum ea super re habitarum, quæ asservantur in Archivio Arcis Sancti Angeli. Quod autem contractus trium contractuum sit in se fœneratitius, evidenter patere prædicti Auctores arbitrantur: quoniam conferens pecuniam, rejecto periculo in accipientem, censetur mutuum dare, & pecuniæ dominium in eundem accipientem transferre, cui re ipsa perit, si pereat. Neque ad rem facere videtur, quod accipiens pecuniam obligetur ex pacto ad eam erogandam in negociationem, quod non contingit in vero mutuo, cujus ratione, ita mutuatarius fit dominus acceptæ pecuniæ, ut eam pro suo libito in quemcunque usum impendere valeat: etenim ea pactio, & inde orta obligatio videtur apparens, atque unice apposita ad obtegendam usuram, quia revera nihil interest ejus, qui pecuniam tradit, habita cautione & pecuniæ, & lucri, an illa ab accipiente in negociationem, vel in alium quemcunque usum impendatur. Addunt præterea trini contractus obtentu omnes leges eludi, [...] pecuniæ periculum, ut hac ratione aliquid ultra sortem a mutuatario percipiat, quemadmodum prædictum textum expendentes adnotarunt S. Antoninus 2. *par. cap.7. §. 21. tit.7.* Sylvester *verb. Usura I. §.35.* Molina *de Contract. disput. 318. num. 1.* & Gonzalez *in eod. cap. Naviganti num. 8.* multo magis usurarius erit, qui non aliter vult societatem inire, nisi rejecto in socium sortis periculo, & accepta insuper ab eo securitate alicujus lucri. Neque vero audiendos volunt Auctores relatos a Gibalino *de Usuris lib.2. c.4. art.3. num.25.* existimantes, in allegatum textum irrepsisse mendum, & legendum, *Usurarius non est censendus*: huic quippe explicationi, teste eruditissimo Gonzalez *ibid. num. 7. in fin.* repugnat omnium codicum fides, in quorum nullo invenitur particula *non*, sed textus legitur, sicuti habetur in vulgata Decretali.

Hæc sunt præcipua rationum momenta, quæ in utramque partem adducuntur, neque Apostolica Sedes priori opinioni, etsi minus congruere videatur Sixtinæ Constitutioni, ullam hactenus censuram inussit, a qua proinde eidem infligenda debet Episcopus abstinere. Ad usum vero quod attinet, tuto poterit contractum trinum, quem etiam ejusdem patroni periculosum fatentur, pro viribus impedire, atque ab eo ineundo suos subditos dehortari; quod a plerisque Episcopis in suis diœcesanis Synodis sapientissime factum referunt citati Genet. *tom. 1. tract.4. cap.14.* & Natalis Alexander *epist.94. in Appendic. ad tom.2. suæ Theolog. moral.*

Quoad casus vero in transcripta Decretali *Consuluit* declaratos, attendenda etiam est proscriptio sequentium Propositionum, facta, ab Alexandro VII. sub die 18. Martii 1666. & ab Innocentio XI. 2. Martii 1679.

Ab Alexandro VII. quidem, quæ est in ordine 42.

XLII. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

Ab Innocentio XI. quæ sunt in ordine 40. 41. 42.

XL. Contractus mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis præviæ inito cum intentione lucri.

XLI. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

XLII. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia, & gratitudine

de-

compratore per contrario in sicurezza di perdita.

E perchè queste regole dipendono molte volte dall'intenzione del vendente, quindi è, che il prudente Confessore dovrà in simili casi esplorar bene l'intimo di questa sua intenzione; poichè chi vende per esempio il suo grano in credenza nel mese di Decembre, per ricevere il prezzo nel mese di Agosto, ò intendeva di venderlo nel suddetto mese di Decembre, ò pensava di trasferire questa vendita in altro tempo, quando forsi probabilmente credeva, che potesse valer più caro, come nel mese di Maggio, ver. gr.

Se intendeva di venderlo nel mese di Decembre, non può senza manifesta nota di usura pretendere prezzo maggiore del prezzo giusto, che corre nel predetto mese, altrimenti venderebbe il tempo: ma se pensava di trasferirne la vendita in altro tempo, ò determinava in questo caso il prezzo, che corre nel tempo, che vende, ò si contenta, che questa determinazione abbia a dipendere da un tempo futuro.

Se determina al suo grano il prezzo, che corre, ancorchè determinasse il prezzo rigoroso, questo contratto è lecito, purchè non trascenda il detto prezzo rigoroso: mentre debbonsi considerare dalla sua parte i pericoli, le fatiche, e le spese, che regolarmente occorrono nella conservazione del grano fino al tempo, nel quale aveva proposto di venderlo: se poi lascia, che questa determinazione dipenda da un tempo futuro, ò vuole, che questo tempo sia quello del pagamento, ò altro determinato, benchè in esso comunemente soglia valere più caro, che in altro tempo precedente, ò pretende, che abbia à dipendere da un tempo futuro indeterminato.

Se vuole, che dipenda il prezzo da un tempo futuro determinato, come se dicesse per esempio, io ti vendo adesso il mio grano, che mi pagherai il mese di Agosto al prezzo, che valerà a Maggio, ò giudizio di Uomini esperti.

Ma se pretende, che il prezzo abbia à dipendere da un tempo futuro indeterminato, come se dicesse, io voglio, che tu mi paghi il mio grano tanto, quanto valerà in qualsivoglia tempo fino alla soluzione del prezzo, quando si venderà più caro; il contratto è usurario; perchè egli si assicura per il più del guadagno, è pone in contrario il compratore nel sicuro della perdita.

Queste regole si verificano particolarmente nella vendita a credenza, o commutazione economica; che è allora, che il vendente non intende di negoziare il prezzo di ciò, che vende, ma di servirsene solo ad uso proprio; è però sebbene in essa può succedere talvolta il danno emergente, non per questo potrà giammai il lucro cessante, come potriasi forse considerare nella vendita, o commutazione negoziativa: onde può un mercante, che tiene i suoi denari sempre esposti al negozio, vender le sue merci più care in credenza, che in pecunia numerata, perchè vendendo a credenza, si priva del guadagno, che colla negoziazione avrebbe potuto acquistare, il che ha da intendersi con queste limitazioni.

I. Che veramente perda di quello il guadagno, perchè non riceve attualmente il prezzo.

II. Che nell'alterazione del prezzo abbia in considerazione i pericoli, le fatiche, è le spese, che avrebbe fatte nel conservare le sue merci; è perciò non deve alterarlo sopra il prezzo rigoroso, che corre.

III. Che non venda in credenza, perchè non può vendere di presente à pecunia numerata.

IV. Che ammonisca il compratore, che egli veramente *coram Deo* per la dilata soluzione cessa di guadagnare tanto, quanto egli vende a credenza più care del prezzo giusto le sue merci, acciò se il suddetto con questa condizione non vuole comprarla, sia posto in sua libertà.

SE-

Principibus autem injungimus, ut propter hæc non sint Christianis infesti, sed potius a tanto gravamine studeant cohibere Judæos. Hac eadem pœna Judæos decernimus compellendos, ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis, & oblationibus debitis, quas a Christianis de domibus, & possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Judæos quocunque titulo devenissent; ut sic Ecclesiæ conserventur indemnes.

Cum in hac Decretali prohibeatur Judæis = graves tantum, immoderatasque usuras exigere, primo intuitu videtur, eis permitti usurarum saltem moderatarum exercitium: at verus intellectus est, quascunque etiam modicas hic esse interdictas = Nam (ita Gonzalez) *omissa solutione Glossæ ibi, dum ait illa verba referenda esse ad usuras, quæ excedunt legitimum modum, cum certum sit, jure canonico attento, usuras etiam in parva quantitate prohibitas esse. Verius respondendum est, in specie illius textus non posse sumi argumentum a contrario sensu, quia resultat absonus intellectus, & contrarium jure divino, naturali, & positivo reperitur expressum, argumento legis, Conventicula Cod. de Episc. & Cleric. l. 1. ff. de Offic. ejus: illa namque verba, graves, immoderatasve referenda sunt ad quascunque usuras, quæ immoderatæ, & graves, atque pravæ censentur*, ut probant Hostiens. & Joannes Andreas =.

Cum autem hic præcipiatur, compellendos esse ad solvendas decimas, & oblationes, quæ a Christianis solvi consueverant, de bonis stabilibus, antequam hæc in eorum manus devenirent, id hodie locum amplius non habet, cum interdictum sit Judæis, saltem in statu ecclesiastico, bona immobilia possidere, ut supra notavi *tit. de Judæis*.

SECTIO DCCCXLIX.

CAPUT XIX. NAVIGANTI, *ex Decretali Gregorii IX. ignotum, cui rescripta*.

NAviganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ille quoque, qui dat x. solidos ut alio tempore totidem sibi grani, vini, vel olei mensuræ reddantur. quæ licet tunc plus valeant, utrum plus, vel minus solutionis tempore fuerint valituræ, verisimiliter dubitatur, non debet ex hoc usurarius reputari. Ratione hujus dubii etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant in certo termino recipiat pro eisdem, si tamen ea tempore contractus non fuerat venditurus.

Nihil quidem novi huic Decretali accessit; verum cum eam diversimode Auctores interpretentur, ideo transcripsi, ut intelligatur, qui verior sit illius intellectus. Alii enim, ut licitum reddant nauticum fœnus ratione periculi a mutuante in se suscepti, supponunt, eam esse corruptam, in eaque esse ablatam particulam *non*, ita ut ejus sensus sit, Usurarius non est censendus. Alii vero rectius sustinent, minime esse corruptam, inter quos Benedictus XIV. *de Synod. diœc. lib. X. cap. VII. num. 5. edit. anno* 1755. & alii ibidem relati, cujus verba paulo ante transcripsi pagina 678. columna 2. ideoque ita esse intelligendam, ut sic contrahens, censeatur usurarius in foro interno, quoties ipse mutuans non relinquat in electione debitoris, an velit in se suscipere periculum sortis, vel potius illud transmittere in eundem mutuantem; sed mutuat hac lege, & intentione, ut onus periculi sibi omnino remaneat ad hoc, ut aliquid ultra sortem recipere possit. Secus autem est, si mutuans relinquat in electione debitoris suscipere periculum, quia in hoc casu, si de consensu ejusdem debitoris suscipit in se periculum, potest aliquid ultra

„ mutuavit negotianti, vel cunti ad nundinas receptu- „ rus aliquid ultra fortem, pro eo quod fuscipit in „ fe periculum, ideft, fi pecuniam, vel merces „ inde emptas portaverit falvas, alias nihil rece- „ pturus etiam de forte? Refpondet, quod aut il- „ lud ultra fortem recipit ratione mutui tantum, & „ fic eft ufura, non obftante, quod periculum ipfe „ fufcipiat: & ifte eft cafus capitis *Naviganti*, aut „ accipit illud ultra fortem præcife ratione periculi, „ ut pretium periculi; & fic non eft ufura, fed lici- „ tum: nam etiamfi non mutuaret, & periculum „ navigantis in fe vellet recipere, licite poffet reci- „ pere pretium periculi. Nec propter hoc, quod „ ef fervitium faciat in mutuando, efficitur deterio- „ ris conditionis. Aut aliquid ultra fortem recipit „ partim ratione periculi, & partim ratione mutui, „ & tunc ufura eft quantum ad id, quod plus percipit „ refpectu mutui, & illud tenetur reftituere ".

Cæterum circa periculum etiam intrinfecum, quod excludit Fagnanus, Cabafutius *Juris can. theoria lib. VI. cap. VIII. num. 2.* hæc habet „ Licitum eft „ igitur in mutuo aliquid fupra fortem recipere ra- „ tione periculi amittendi fortem, aut recuperandi

„ *ftabilitum eft, ut in mutuo triginta pro centum* „ *accipiantur abfque refpectu lucri ceffantis, &* „ *damni emergentis. Quæritur utrum chriftianis fit* „ *licitum pro pecuniarum fuarum mutuo, licet non* „ *interveniat lucrum ceffans, aut damnum emergens,* „ *prædictam triginta pro centum quantitatem lege* „ *Regni taxatam accipere? & caufa dubitationis* „ *eft, quia in recuperanda pecunia eft aliquod peri-* „ *culum, quod qui accipit mutuum, fugiat, vel quod* „ *tardet in folvendo, vel quod neceffe fit coram ju-* „ *dice repetere, vel propter alia hujufmodi* = .

„ Cenfuit Sacra Congregatio Cardinalium „ S. R. E. ratione mutui immediate, & præcife ni- „ hil ultra fortem principalem effe accipiendum. Si „ vero aliquid recipiant ratione periculi probabili- „ ter imminentis, prout in cafu, non effe inquie- „ tandos, dummodo habeatur ratio probabilitatis „ periculi, & qualitas ejufdem, ac fervata pro- „ batione inter periculum, & id, quod accipitur ".

Cujus quidem decreti, feu refponfi exiftentia ne in dubium revocetur, illud, a me recognitum, prout jacet in Regeftis ejufdem Cong. tranfcribo.

QUÆSITA MISSIONARIORUM
CHINÆ, SEU SINARUM
SAC. CONGR. DE PROPAGANDA FIDE EXHIBITA

Infrafcriptæ propofitiones a Sac. Congreg. de Propaganda Fide ad Sanctum Officium tranfmiffæ fuerunt, a Patribus Qualificatoribus ejufdem Sancti Officii qualificatæ, ut infra. *Omiffis aliis*.

Tertio, in præfato Regno lege ftabilitum eft, ut in mutuo triginta pro centum accipiantur abfque refpectu lucri ceffantis, aut damni emergentis. Quæritur, utrum Chinenfibus fit licitum pro pecuniarum fuarum mutuo, licet non interveniat lucrum ceffans, aut damnum emergens, prædictam pro centum triginta quantitatem, Regni lege taxatam accipere: & caufa dubitationis eft, quia in recuperanda pecunia eft aliquod periculum, fcilicet, quod qui accipit mutuatum, fugiat, vel quod tardet in folvendo, vel quod neceffarium fit coram Judice repetere, vel propter alia hujufmodi.

Cenfuerunt ratione mutui immediate, & præcife nihil effe accipiendum ultra fortem principalem. Si vero aliquid accipiant ratione periculi probabiliter imminentis, prout in cafu, non effe inquietandos, dummodo habeatur ratio qualitatis periculi, & probabilitatis ejufdem, ac fervata proportione inter periculum, & id quod accipitur.

lis Missionariis cujuscunque Ordinis, Religionis, & Instituti, etiam Societatis Jesu, in Regnis Sinarum, aut Chinæ pro tempore existentibus, vel extituris

venditione scilicet mercium, vel comestibilium, dilata solutione pretii, recole notata supra ad *cap. X. Consuluit pag.* 674.

Titulus XX. De Crimine falsi.

SECTIO DCCCL.

CAPUT III. AD AUDIENTIAM, *ex Decretali Urbani III. ignotum, cui rescripta.*

AD audientiam nostram, te significante, pervenit, quod cum quosdam Clericos, qui falsaverunt sigillum Philippi Regis Francorum, carcerali custodiæ mancipaveris (& infra.) Fraternitati tuæ taliter respondemus, ut eis nec membrum auferri, nec pœnam infligi facias corporalem, per quam periculum mortis possint incurrere, sed eis a suis Ordinibus degradatis in signum maleficii characterem aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoscantur, & provinciam ipsam eos abjurare compellens, abire permittas.

Impressio characteris, qui juxta jus commune erat litera F. quæ est prima falsarii, non est amplius in usu respectu Clericorum, potissimum cum in casu hujus Decretalis fuerit pœna extraordinaria, ut sentiunt DD. communiter.

SECTIO DCCCLI.

CAPUT V. LICET AD REGIMEN, *ex Decretali laudati Innocentii Archidiacono, Archipresbytero, & Canonicis Mediolanensibus rescripta.*

LIcet ad regimen (& infra.) Ut autem varietates falsitatis circa nostras literas deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus literis duximus exprimendas. Prima species falsitatis hæc est, ut falsa Bulla falsis literis apponatur. Secunda, ut filum de vera Bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum falsis literis inseratur. Tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur, incisum, cum vera Bulla falsis literis immitatur, sub eadem plicatura cum filo similis canabis restauratum. Quarta, cum a superiori parte Bullæ altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum literis falsis inserta reducitur infra plumbum. Quinta, cum literis bullatis, & redditis, in eis aliquid per rasuram tenuem immutatur. Sexta, cum scriptura literarum, quibus fuerat apposita vera Bulla, cum aqua, vel vino universaliter abolita, seu deleta eadem charta cum calce, & aliis juxta consuetum artificium dealbata de novo rescribitur. Septima, cum chartæ, cui erat apposita vera Bulla, totaliter abolitæ, vel abrasæ alia subtilissima charta ejusdem quantitatis scripta cum tenacissimo glutino conjungitur. Eos etiam a crimine falsitatis non re-

CAPUT VII. AD FALSARIORUM, *ex Decretali ejusdem Innocentii, ignotum, cui rescripta.*

AD falsariorum confundendam malitiam (& infra.) De communi Fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, ut, qui literis nostris uti voluerint, eas primo diligenter examinent, quoniam si falsis literis se usos dixerint ignoranter, eorum sera pœnitentia evitare nequibit pœnas inferius adnotatas: Nos enim omnes falsarios literarum nostrarum, qui per se, vel alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus, & defensoribus suis anathematis vinculo declaramus innodatos; statuentes, ut Clerici, qui falsarii fuerint deprehensi, omnibus officiis, & beneficiis ecclesiasticis perpetuo sint privati: ita quod, qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum Judicem fuerint degradati, seculari potestati tradantur, secundum Constitutiones legitimas puniendi: per quam & laici, qui fuerint de falsitate convicti, legitime puniantur: qui vero sub nomine nostro literis falsis utuntur, si Clerici fuerint, officiis, & beneficiis ecclesiasticis spolientur: si laici tandiù maneant excommunicationi subjecti, donec satisfaciant competenter: ita tamen, ut in istis, & in illis malitia gravius, quam negligentia puniatur: quod & de his, qui falsas literas impetrant, statuimus observandum.

Excommunicatio hic inflicta contra falsantes literas Apostolicas non est reservata; contra vero illis utentes est reservata solummodo ratione prærequisitæ satisfactionis faciendæ; verum hodie ex cap.VI. Bullæ Cœnæ (cujus textum leges infra in calce hujus Operis) excommunicatio est Papæ reservata, quoad ipsos falsantes, non quoad cooperantes, & utentes.

Hujusmodi sanctiones, & excommunicationes innovatæ, extensæ, & declaratæ sunt ab Innocentio X. Constit. *In supremo justitiæ*, 8. *April.* 1653. ut sequitur.

In supremo .... Itaque motu proprio .... hac nostra perpetuo valitura Constitutione, in primis crimen falsi prædictum pro vere, ac proprie atrocissimo crimine habendum, & censendum esse, & fore, adeo ut super eo possit inquiri, & procedi iisdem plane modis, & formis, quibus procedi potest in quovis alio crimine, suapte natura atrocissimo, decernimus, & declaramus. Præterea Constitutionem fel. rec. Innocentii Papæ Tertii Prædecessoris nostri, quæ incipit, *Ad falsariorum*, & quascunque alias sanctiones canonicas, Constitutionesque Apostolicas, sive in corpore juris insertas, sive non insertas, & Extravagantes contra falsarios hujusmodi quandocunque editas, pœnasque contra eosdem falsarios in eis statutas, forensique judiciorum usu inductas, & receptas innovamus, illisque etiam, confiscationis omnium, & quorumcunque bonorum, etiam jurisdictionalium, ac devolutionis feudalium, & emphyteuticorum, necnon privationis tam quoad proprietatem, quam quoad exercitium omnium, & quorumcunque officiorum, etiam mere secularium, tam vacabilium, quam non vacabilum Romanæ Curiæ, vel quorumvis aliorum locorum, etiamsi emptionis, ac justæ compensationis, & remunerationis meritorum, vel quovis alio, etiam vere oneroso titulo concessa, collata, & acquisita fuerint, pœnas ipso facto una cum antiquis, ut præmittitur, innovatis, a die commissi criminis falsi hujusmodi incurrendas addimus, adjungimus, & adjicimus. Ad hæc omnes, & singulas personas, etiam ecclesiasti-

ſeparatim, aut utramque mixtim continentium: necnon contra falſarios, quarumcunque ſupplicationum, cedularum, motus proprii, ac mandatorum de expediendo gratis manu noſtra, ſeu Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, vel per *conceſſum* ab Officialibus, ad id pro tempore deputatis reſpective ſignatarum, & ſignatorum, etiamſi ſuper illis literæ Apoſtolicæ, ſive ſub plumbo, ſive in forma Brevis ſub Annulo Piſcatoris non expediantur, neque conſueverint expediri: necnon contra quoſcunque falſarios cujuſcunque generis aliarum ſimilium, vel diſſimilium conceſſionum, in quibus adſit ſubſcriptio noſtra, ſeu Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, aut quorumvis Officialium, ſuper quibus literæ Apoſtolicæ ſub plumbo, vel in prædicta forma Brevis expediuntur, & expediri conſueverunt, ac etiam contra quoſcunque falſarios Datarum in præmiſſis ab Officialibus ad hoc deputatis apponi ſolitarum: necnon contra quoſcunque falſificantes originalium ſupradictorum regiſtra Apoſtolica, ſeu regiſtrorum Apoſtolicorum libros, æque prorſus, acſi falſificaſſent ipſa originalia.

Præterea quod ſub præſenti noſtra Conſtitutione ſint, & eſſe cenſeantur comprehenſi, ac omnes, & ſingulas pœnas tam antiquas, ut præfertur, innovatas, quam de novo additas ſuperius expreſſas, ut præmittitur, ipſo facto incurrant non ſolum illi, qui per ſe ipſos, ſed etiam ii, qui per alium, ſeu alios quomodolibet in præmiſſis, ſeu eorum aliquo falſum committent, aut committi mandabunt, vel mandatum ſibi ad id datum exequentur, ſeu directe, aut indirecte fieri curabunt, vel quoquomodo, ac tempore falſificationis participes fuerint, eorumque complices, mediatores, auxiliatores, ſeu fautores quicunque. Ac demum, quod ſub eadem præſenti noſtra Conſtitutione includantur, & incluſi cenſeantur, omnibuſque, & ſingulis pœnis prædictis ſubjaceant, & obnoxii ſint etiam illi, qui unica tantum vice in præmiſſis deliquerint, ac per ſe, vel alium, ſeu alios unicum falſitatis actum dumtaxat in iiſdem præmiſſis, ſeu eorum aliquo commiſerint, in eoque participes, complices, mediatores, auxiliatores, ſeu fautores quoquomodo fuerint, etiam decernimus, & declaramus, atque ita ſanctiones, & Conſtitutiones prædictas innovando, extendendo, illiſque addendo reſpective in perpetuum ſtatuimus, & ordinamus.

Hic nota, quod in hoc §. *Præterea*, extenditur pœna nedum ad exercentes falſitatis vitium, ut in tranſcripta Decretali, ſed etiam ad unicum actum.

Nota pariter, excommunicationem inflictam contra hujuſmodi falſarios a Bulla Cœnæ afficere etiam Epiſcopos, alioſque majori dignitate præditos, ut ex §. *Cæterum* ejuſdem Bullæ.

Huc revocanda ſunt notata in *cap. II. Ex parte, de Reſcriptis pag.* 8. in quo oſtendi, de Jure antiquo falſarios literarum Apoſtolicarum judicandos eſſe a ſolo Papa, & ideo ad eum ab Ordinariis vinctos eſſe mittendos; ſed hodie puniri poſſe ab iiſdem Ordinariis, dummodo non fuiſſent carcerati de commiſſione Papæ.

An autem falſantes literas Ordinariorum incurrant excommunicationem, aliamve cenſuram latæ ſententiæ, *Theſaur. de pœnis &c. cap. V. verb. Falſantes* cum Navar. *conſ XXX. num.* 2. *de Tempor. Ordination.* docet, nullam incurrere. Si vero damnati fuerint in Judicio de earumdem falſificatione, incurrerent infamiam juris, & irregularitatem. Incurrerent etiam ſuſpenſionem, ſi promoverentur ad Ordines per falſas commendatitias, vel dimiſſorias; idem *Theſaurus loc. cit.*

Eod.

contra adulterantes monetam dicti Regis Caroli dumtaxat, aut illo dominante.

Subnectimus hic pœnas inflictas contra falsantes, vel tondentes monetam tam auream, quam argenteam in Urbe, aliisque locis S.Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectis, necnon degentibus intra fines Italiæ, a Constitutionibus Summorum Pontificum. quarum summa est, &c.

I. In Constit. S. Pii V. *Cum nihil magis*, 25. *Octobr.* 1570. statuitur, monetam argenteam tondentes in Urbe, aliisque locis S. Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectis, puniendos esse ultimo supplicio, ut auream tondentes, quibus de jure talis pœna inflicta est.

Hanc Constit. confirmavit Urbanus VIII. Const. *In suprema, idib. Novembr.* 1627. in qua I. eandem pœnam extendit ad omnes ecclesiasticos quomodolibet exemptos, habitantes in quibusvis locis intra fines Italiæ, qui præsumpserint aureas, aut argenteas monetas tondere, fabricare, colorare, vel alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas scienter erogare, aut exponere. II. Sancit, repertos culpabiles in tali delicto, tradendos esse Curiæ seculari, prævia degradatione. III. Damnandos esse ad triremes per decennium scienter detinentes pecuniam sic adulteratam, seu transferentes de loco ad locum, præstantesque opem, materiam, aut instrumenta ad patrandam dictam falsitatem. IV. Cognitionem de hoc crimine respectu dictarum personarum, privative, etiam quoad Superiores regulares, spectare ad Legatos, seu Prolegatos Apostolicos in locis eorundem jurisdictioni subjectis: in aliis vero ad locorum Ordinarios. V. Inhibet omnibus ecclesiasticis sub pœnis privationis officii, ac beneficii, vocisque activæ, & passivæ, & inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda, ac excommunicationis latæ sententiæ, ne audeant, aut præsumant impedire, perturbare, aut molestare Legatos, Prolegatos, aut Ordinarios, procedentes in hoc crimine. VI. Mandat sub iisdem pœnis, ut Regulares, quoties ad id fuerint requisiti, religiosos ipsos (etiamsi Superiores alicujus loci regularis actu fuerint) consignent cum scripturis, & actis (si quæ factæ fuerint, reperiantur) ipsis Legatis, aut Ordinariis, aut aliis de eorum mandato.

Nota I. Pœnam ordinariam in hac Constit. statutam, habere locum etiam contra falsantes monetas sum construere, & sententiam proferre, si existat in locis extra Italiam, cum Constit. Urbani §.3. loquatur de locis tantum intra Italiam: si vero existat in locis intra Italiam, & ejus adjacentes Insulas, Siciliam nempe, Corsicam, & Sardiniam, cum & hæ in odiosis veniant nomine Italiæ juxta declarationem Cong. Episcop. & Regul. relat. ab Ameno *loc. cit. num.* 50. tunc debet accusatorem remittere ad Judices, de quibus in Constitut. non tamen ipsi interdictum est procedere circa præparatoria judicii, quæ facit pro informatione Curiæ, & ut ipse certioretur, an delictum tale sit, ut de eo possit cognoscere, necne.

Nota IV. Superiorem teneri consignare dictis respective judicibus Religiosum accusatum simul cum processu a se constructo, in casu dumtaxat, quod sit ab eis requisitus, ut sonat Constitutio.

Nota V. Superiorem scienter, vel ignoranter procedentem in hac causa, nullam ex Constit. pœnam incurrere, sed in ea apponitur nullitas actorum cum pœnæ privationis officii, & vocis activæ, & passivæ solummodo illi infligantur, si auderet perturbare, impedire, vel molestare Judices procedentes in causa.

Nota VI. Quod prædicta nullitas incurreretur etiam cum ignorantia hujus Const. cum enim in ea sublata sit Super.regularibus facultas cognoscendi, cognoscerent absque jurisdictione: ac proinde acta essent ipso facto nulla, absque ulla declaratione. Non incurrerentur tamen pœnæ; cum enim hic infligantur contra audentes, & præsumentes, ad eas incurrendas requiritur scientia legis prohibentis, & ausus temerarius.

His pœnis addita est a Bened. XIII. Constitut. *Ex quo divina, idib. Jun.* 1725. privatio beneficii asyli loci sacri, nedum contra conflantes, adulterantes, vel tondentes qualecunque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, si in loco ubi crimen admissum est, liberum habeant usum, & commercium, sed etiam contra præsumentes scienter ita expendere, & erogare easdem monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint.

Nota VII. Constitutiones S. Pii, & Urbani confirmatas fuisse a Bened. XIV. Constit. *Ad curam*, 31. *Octobr.* 1756. extendente dictas omnes pœnas ab iisdem inflictas ad falsificantes, & alterantes in quacun-

Cum hujus Decretalis textus sit nimis prolixus, illius transcriptionem omitto: ejus autem summa est, ut quicunque arte alchimica aurum, vel argentum fecerint, vel fieri, secuto effectu, mandaverint, vel scienter facientibus ad hoc ministraverint, aut scienter tali auro, vel argento usi fuerint, vendendo, vel dando in solutum, tantum pondus veri auri, vel argenti in ærarium publicum inferre cogantur, in pauperes erogandum, & perpetuo sint infames. Si ad hoc exsolvendum illorum facultates non sufficiant, carceri mancipentur, vel alia pœna afficiantur. Qui ex tali auro, vel argento cudunt, vel cudi faciunt monetam, ipsorum bona publicentur, & ipsi perpetuo sint infames. Si Clerici fuerint, ultra prædictas pœnas, priventur beneficiis, & ad habenda reddantur prorsus inhabiles.

Hanc Decretalem *Thesaurus de pœn. ecclesiast. verbo Falsatio cap. II.* sentit cum Martino del Rio non esse receptam, sed contrario usu abolitam quoad pœnas ibidem inflictas, cum tales Alchimistæ publice tolerentur, & a multis Principibus æstimentur. Addit tamen eum eodem del Rio merito in foro conscientiæ communiter artem istam illicitam ce nsendam esse, cum sit exposita multis fraudationum periculis.

Ad hunc titulum revocanda est pœna inflicta a Bened. XIV. contra falso accusantes Confessarios de sollicitatione: sed eum de hoc jam sermo institutus fuerit in titulo *de Calumniatoribus pag. 560.* ad eam lectorem remitto.

Titulus XXI. De Sortilegiis.

SECTIO DCCCLV.

Caput I. In tabulis, *ex Decretali desumpta a Pœnitentiali Theodori.*

IN tabulis, vel codicibus, aut aliis forte furta non sunt requirenda: nec divinationes aliquas in aliquibus rebus quis observare præsumat: qui autem contra fecerit, quadraginta dies pœniteat.

Hæc Decretalis ita legitur in Codice Gregorii IX. quo in scholis utimur; sed aliter refertur a Gonzalez, prout etiam legitur in *Pœnitentiali Romano tit. VI. cap. VII.* ut sequitur.

In taleis, vel in codicibus forte futura non sunt requirenda, aut nullus in Psalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec divinationes aliquas in aliquibus rebus observare. Quod si fecerit, XL. dies pœniteat,

Ac insuper notat, idem Gonzalez *n.2, & 3.* in dicta Decretali relata in Codice Gregorii mendose legi: *In tabulis, pro taleis, & furta, pro futura.* Verum ut ingenue fatear quod censeo, hæc omnia absque solido fundamento dicta videntur. Atque ut a ly *in tabulis* exordiar, id certum est, quod etiam Pœnitentiale Romanum idem ponit *tit.6. cap. 7.* nempe *in tabulis*, & non *in taleis*, ut fatetur Gonzalez, referens per extensum ejusdem verba hic *num. 1.* ubi addere poterat, quod ita legitur in qualibet genuina editione, tum codicis Decretalium (quod enim in sexta editione positum fuerit in *talibus* pro *tabulis*, est error typographi, non authographi) eum utriusque præfati Pœnitentialis, Theodori nempe, ac Romani. Item, quod *in tabulis* legunt Joannes Andræas, Panormitanus, Barbosa, cæterique Canonistæ omnes, neque ipso excepto; quamvis in expositione cum Cironio ipse postea dicat, esse legendum *in taleis*, & non *in tabulis*: quod equidem non percipio; si enim ly *in tabulis* per ipsum est mendum, cur, ut Decretalis, saltem in suis Commentariis correcta prodiret, eandem non inchoavit: *in taleis*, prout per ipsum legi debet, sed eam cum cæteris inchoavit *in tabulis?* At rationem audiamus, ob quam *in taleis* legendum dicit. Affert ipse plura testimonia, & exempla ex Nonio Marcel. & aliis, quibus probatur, quamplura sortilegia effecta fuisse in taleis. Verum pace tanti viri debile admodum est hoc argumentum ad probandum

teste eodem Gonzalez *cit. tit.6. cap.7.* hæc habet. *In tabulis, vel in codicibus, forte futura non sunt requirenda, aut nullus in Psalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec divinationes aliquas in aliquibus rebus observare. Quod si fecerit, XL. dies pœniteat.* Item *cap. 20. Requisisti sortes in codicibus, vel in tabulis, ut plures solent &c.* Profecto etiam per Gonzalez ista vetantur, ne fiant sortilegia per hæc, aliave similia media. Deinde ostendo ex Can. 4. Concilii Aquisgranensis, tempore Caroli Magni edito ad rem nostram; necnon ex statuto propterea tunc facto circa requisitionem faciendum de codicibus, *vel tabulis*; quæ relata sunt ab eodem Gonzalez in Comment. ad hanc eandem Decretalem: quem proinde miror ly *in tabulis* mendose hic dictum reputasse.

Quantum postea ad ly *furta*, etiamsi Pœnitentiale Romanum *cit. cap.7.* ponat *futura*, hoc non obstante mendum non reputo. 1. Quia *furta* ponunt omnes genuinę editiones tum codicis Decretalium, cum Pœnitentialis Theodori, ex quo fatetur Gonzalez Decretalem hanc fuisse desumptam; ut enim mendum non sit, sufficit, quod ita legatur in genuino suo authographo; cum quo necesse postea non est, quod in omnibus concordent alia diversa Pœnitentialia, quæ ad rem nostram disparate se habent. 2. Quia sortilegia divinatoria non solum ea sunt, quæ per signa improportionata, nullamque cum effectu connexionem habentia, fiunt ad cognoscenda futura contingentia (ut cæteroquin ex rationibus, quas adducit, videtur falso supponere Gonzalez) sed etiam ea sunt, quæ ex inspectione talium signorum fiunt ad cognoscenda occulta, etiam præterita, puta ad detegendum, ac agnoscendum auctorem furti commissi per inspectionem astrolabii, ut recte notat Schmier *Jurisprud. lib.5. tract.2. cap.3. sect.3. § 4. num. 121.* & aperte colligitur *ex 2. cap. seq. hoc eod. tit.* Quare cum per inspectionem tabularum, hoc est notarum quarundam, quæ in tabulis inscriptæ erant, vel impressæ, nedum factum fuerit, verum etiam fieri adhuc possit sortilegium ad dignoscendum furem, eo fine, ut res, per furtum ablatæ, recuperentur, suum utique locum adhuc habere cognoscitur ly *furta* in hac Decretali; quod propterea mendo adscribi non debet, nec pro eo legi *futura*.

vel in codicibus forte futura non sunt requirenda, aut nullus in Psalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec divinationes aliquas in aliquibus rebus observare. Quod si fecerit, XL. dies pœniteat. Ex quo patet, quod ubi Decretalis inquit *furta*, Pœnitentiale Romanum ponit *futuras* quo modo esse legendum cum Cironio ait Gonzalez hic n.2.& 3. mendum reputans ly *furta*. Immo, quamvis & ipse inchoet Decretalem, *in tabulis*; nihilominus inquit postea, etiam hoc mendum esse, ac legendum *in taleis*, non autem *in tabulis*.

In hac igitur Decretali injungitur pęnitentia XL. dierum iis, qui ex tabulis, hoc est ex inspectione quarundam notarum, quæ in tabulis erant impressæ, aut ex lectione facta in libris fortuito apertis, vel aliis hujusmodi, dignoscere nitebantur auctores furtorum, & res, quæ furto ablatæ fuerant, sic adinvenire, ac recuperare. Item iis, qui alias res occultas, vel etiam futuras divinare volebant per alia media, quæ nullam cum eisdem connexionem habebant, nec habent. Sed hodie hæc pænitentia obsolevit; ejusque loco successit pęnitentia, prudentis Confessarii judicio proportionata majori, vel minori qualitati, ac gravitati delictorum, habito respectu ad circumstantias &c.

Huc spectat Constitutio Bened. XIII. emanata sub die 12. Augusti 1727. de qua mentio est in Motu proprio Clem. XII. ut notavi ad cap. VI. *Cum ad monasterium* pag. 370. derogata quidem ab eod. Clem. in d. Motu proprio quoad excommunicationem inflictam vacantibus ludo, vulgo *del Lotto*, sed confirmata quoad eandem excommunicationem, qua Benedictus ipso facto ligatos declaraverat utentes in dicto ludo pravis artibus, & detestabilibus, ac damnatis superstitionibus, non absolvendos, excepto mortis articulo, nisi a Papa, ut ex sequentibus verbis, quæ leguntur in præfato Motu proprio. *Quanto poi alla pena della scommunica, vogliamo parimente, che resti ferma solamente contro quelli, che tratti da una folle speranza di vincere per mezzi riprovati, ed illeciti, useranno nel giocare arti prave, o si serviranno di detestabili, e dannate superstizioni; quale deve credersi essere stata ancora l'unica, e principale mira del prenominato nostro Predecessore nell'imporla.*

SE-

nensi V. sub die 5. Maii 1514. in cujus §. XLI. hæc

Et, cum secundum leges civiles, & sacrorum Canonum censuras sortilegia per invocationem dœmonum, incantationes, ac divinationes, superstitionesque prohibita sint; statuimus, & decernimus, ut Clerici, qui in præmissis culpabiles inventi fuerint, arbitrio Superiorum infamia notentur. Si vero non destiterint, deponantur, atque in monasterium ad tempus arbitrio Superioris præfiniendum detrudantur, beneficiisque, & officiis ecclesiasticis priventur. Laici vero utriusque sexus excommunicationis, & aliis pœnis juris, tam civilis, quam canonici, subjaceant.

Verum censuras has, sicuti & excommunicationem latam in *Can. I. Si quis Ariolos* (qui est Gregorii Papæ Junioris in Concilio Romano, relato *causa XXVI. quæst.* 5. ac Constitione Joannis XXII. de qua directorium Inquisitorum *part. II. quæst.* 43.) non esse latæ sententiæ sentit *Thesaur. de pæn. cap. I. verbo Superstitio* cum DD. ibi cit. exceptis casibus contentis in Constitutionibus Sixti V. Urbani VIII. & Gregorii XV. de quibus infra, ac præterea excepto casu, quo in similibus actibus continetur error hæreticalis in intellectu, tunc enim incurruntur ipso facto excommunicatio, omnesque pœnæ contra hæreticos latæ.

Accessit præterea damnatio artis astrologiæ judiciariæ, & aliorum quorumcunque divinationis generum ex Constitutione Sixti V. *Cæli, & terræ*, 5. *Januarii* 1585. in qua numeratæ leguntur omnium sortilegiorum species, ibi.

Sunt etiam inanes quidam homines, & curiosi, vel impii, & irreligiosi, qui futurarum, & occultarum aliarum rerum notitiam adeo anxie habere student, ut ob eadem prænoscenda, & investiganda in divinæ legis offensionem multipliciter incurrant. Alii enim geomantiæ, hydromantiæ, aeromantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chiromantiæ, necromantiæ, aliisque sortilegiis, & superstitionibus, non sine dœmonum saltem occulta societate, aut tacita pactione, operam dare, seu illis, ac sortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum, vel fabarum; jactu uti non verentur. Alii vero aliquas pristinæ, & antiquatæ, ac per Crucis victoriam prostratæ idololatriæ reliquias retinentes, quibusdam auguriis, auspiciis, similibusve signis, & vanis observationibus ad futurorum divinationem intendunt. Alii autem sunt, qui cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, qui similiter ad occultorum divinationem, ad inveniendos thesauros, vel ad alia facinora perpetranda, etiam expressa cum diabolo pactione facta, in manifesta suarum perniciem animarum, nefarias magicæ artis incantationes, instrumenta, & veneficia adhibent, circulos, & diabolicos characteres describunt, dœmones invocant, aut consulunt, ab eis responsa petunt, aut accipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerum suffimenta, seu fumigationes, aliave sacrificia offerunt, candelas accendunt, aut rebus sacris, vel sacramentis, aut sacramentalibus sacrilege abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quævis alia impietatis obsequia præstant, cultum, venerationemve tribuunt, aut annulum, vel speculum, aut parvas phyalas sibi fabricant, au fabricari curant ad dœmones in eis alligandos, seu includendos, ut putant, ad responsa ab ipsis inde petenda, aut habenda. Alii præterea etiam in corporibus obsessis, vel lymphaticis, & phanaticis mulieribus, dœmones, de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, ut merito ab eis, quos Dominus in Evangelio tacere imperavit, vanas, mendacesque referant

ferant

ſo Chriſti ſanguine redemptis, peſtis, atque exitium importetur.

§. 2. Et licet jampridem regulis Indicis librorum prohibitorum ex decreto ſacri generalis Trid. Conc. confecti, illud inter cætera conſtitutum fuerit, ut Epiſcopi diligenter providerent, ne hujuſmodi aſtrologiæ judiciariæ libri, tractatus, & indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contigentibus, ſucceſſibus, fortuitiſve caſibus, aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certo aliquid eventurum affirmare audent, permiſſis tamen judiciis, & naturalibus obſervationibus, quæ navigationis, agriculturæ, ſive medicæ artis juvandæ gratia conſcripta fuiſſent. Libros vero omnes, & ſcripta geomantiæ, hydromantiæ, chiromantiæ, necromantiæ, ſive in quibus continentur ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, incantationes artis magicæ, prorſus rejici, & aboleri curarent: non tamen errorum, corruptelarum, delictorum, & abuſuum prædictorum extirpationi uſque adeo proviſum eſt, quin etiam adhuc in nonnullis locis, & apud plurimos curioſius vigeant, cum valde frequenter, detectis diaboli inſidiis, divinationum, ſortilegiorum, & & variarum ſuperſtitionum omnia plena eſſe in dies detegantur &c.

Nos igitur.... ſtatuimus, & mandamus, ut tam contra aſtrologos, mathematicos, & alios quoſcunque dictæ judiciariæ aſtrologiæ artem, præterquam circa agriculturam, navigationem, & rem medicam, in poſterum exercentes, aut facientes judicia, & nativitates hominum, quibus de futuris contigentibus, ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audent, etiamſi id ſe non certo affirmare aſſerant, aut proteſtentur, quam contra alios utriuſque ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas divinandi artes, ſive ſcientias exercent, profitentur, & docent, aut diſcunt, quive hujuſmodi illicitas divinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, ut præfertur, faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt, cujuſcunque dignitatis, gradus, & conditionis exiſtant, tam Epiſcopi, & Prælati, Superiores, ac alii Ordinarii locorum, quam Inquiſitores hæreticæ pravitatis, ubique gentium deputati, etiamſi in pleriſque ex his caſibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant, atque in eos ſeverius canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animadvertant.

Prohibentes omnes, & ſingulos libros, opera, & tractatus hujuſmodi judicariæ aſtrologiæ, geomantiæ, hydromantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chiromantiæ, necromantiæ artis magicæ, aut in quibus ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, execrabiles incantationes, ac ſuperſtitiones continentur, ac, ut ſupra, in memorato Indice interdictos ſub cenſuris, & pœnis in eo contentis, a quibuſcunque chriſtifidelibus legi, aut quolibet retineri, ſed illos Epiſcopis, & Ordinariis locorum, vel Inquiſitoribus prædictis præſentari, & conſignari debere. Et nihilominus eadem auctoritate ſtatuimus, & mandamus, ut contra ſcienter legentes, aut retinentes libros, & ſcripta hujuſmodi, ſeu in quibus

tu Reip. Christianæ, vel Sedis Apostolicæ, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis, ejusque usque ad tertium gradum inclusive consanguineorum, mathematicos, ariolos, aruspices, vaticinatoresve nuncupatos, vel alios astrologiam judiciariam exercentes, seu alias quomodolibet profitentes, de cætero consuluerint, sive desuper eorum judicia, prognostica, prædictiones, seu præcognitiones, etiam sibi oblatas receperint, illisve quomodolibet usi fuerint, vel illas penes se scienter retinuerint, aut alicui ostenderint, necnon iisdem mathematicis, ariolis, aruspicibus, vaticinatoribus, sive aliis astrologiam judiciariam, seu quamlibet artem divinatoriam quomodolibet profitentibus, qui judicia, prognostica, seu præcognitiones, & prædictiones super præmissis, etiamsi id non certo se affirmare protestentur, fecerint, sive a se, vel ab aliis jam facta, seu factas in posterum penes se similiter retinuerint, vel alicui dederint, seu ostenderint, aut de eis quovis modo, etiam improbando, scripto, vel verbis tractaverint, nedum excommunicationis majoris latæ sententiæ, sed etiam uti læsæ majestatis reis, ultimi supplicii, ac confiscationis omnium bonorum suorum, etiam Romanæ Curiæ officiorum, ac devolutionis quarumcunque, Civitatum, Castrorum, & locorum jurisdictionalium, & feudalium.

Clericis quoque, & Presbyteris, aliisque personis ecclesiasticis tam secularibus, quam cujusvis Ordinis, congregationis, societatis, seu instituti, vel militiarum quarumcunque, etiam Hospitalis Sancti Joannis Hierosolymitani, aliisque quomodolibet exemptis, ac Nobis, & Apostolicæ Sedi immediate subjectis, Regularibus utriusque sexus, ultra prædictas, etiam privationis beneficiorum, & dignitatum, ac officiorum ecclesiasticorum, etiam monasteriorum, prioratuum, & præceptoriarum, ac aliorum quorumcunque, & inhabilitatis perpetuæ ad illa in posterum obtinenda, ita quod personæ ecclesiasticæ, prævia illarum degradatione, Curiæ seculari tradantur puniendæ, in episcopali vero, archiepiscopali, metropolitana, primatiali, patriarchali, aut quacunque alia etiam superiori ecclesiastica, vel mundana quantumvis sublimi, excellente, & speciali nota digna, etiam suprema constitutis dignitate, easdem excommunicationis, ac privationis, etiam regiminis, & administrationis Ecclesiarum, & aliorum quorumcunque beneficiorum, & dignitatum, quantumvis amplissimarum, & patriarchali majorum, ac officiorum suorum, & inhabilitatis pœnas ipso facto incurren. Apostolica auctoritate tenore præsentium infligimus, & imponimus.

Cognitionem autem causarum hujusmodi quoad personas ecclesiasticas tam seculares, quam regulares in Urbe nostra, & illius districtu ad dilectos filios, nostrum in eis Vicarium in spiritualibus generalem, necnon ejusdem Urbis Gubernatorem, ac causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ Auditorem generalem, & eorum quemlibet in solidum: extra vero Urbem, & districtum prædictum in provinciis, Nobis & Apostolicæ Sedi subjectis, ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in eisdem Provinciis de latere Legatos, & Prolegatos, ac Præsides, in dignitate ecclesiastica constitutos pro tempore existentes; in aliis vero omnibus, & singulis provinciis, regnis, civitatibus, oppidis, castris, & locis tam sub nostra, & dictæ Sedis, quam cujusvis alterius Principis ditione comprehensis, privative quoad omnes, etiam Superiores religiosorum, ipsisque Superioribus penitus exclusis, ad Ordinarios locorum, ubilibet vero locorum, etiam ad hæreticæ pravitatis Inquisitores spectare volumus.

Man-

væ, & passivæ, necnon excommunicationis latæ sententiæ eo ipso incurrendis pænis, Ordinarios locorum, necnon Legatos, seu Vice-Legatos, aliosque prædictos in causis hujusmodi procedentes quoquomodo impedire, molestare, seu perturbare audeant, vel præsumant, ac etiam mandantes, ut quoties ad id fuerint requisiti, Religiosos ipsos, etiamsi alicujus loci regularis Superiores actu fuerint, Ordinariis, Legatis, seu Vice-Legatis, ac aliis prædictis, seu quibus iidem mandaverint, consignent cum scripturis, & actis, siquæ facta fuisse reperiantur &c.

Accessit etiam Constitutio Gregorii XV. *Omnipotentis Dei* 20. *Martii* 1623. in qua statuitur.

Constito, quod aliquis pactum cum diabolo fecerit, & a Fide apostatando, maleficiis, seu sortilegiis unam, seu plures personas ita læserit, ut ex maleficio, vel sortilegio mors secuta sit, etiam primo lapsu, Curiæ seculari tradatur debitis pænis puniendus. Qui vero similiter apostatando, pactum cum diabolo, ut præfertur, fecerit, & maleficium, seu sortilegium commiserit, ex quo licet mors secuta non sit, infirmitas tamen, divortium, impotentia generandi, sive animalibus, frugibus, vel aliis fructibus damnum notabile provenerit, muro claudi, sive perpetuis carceribus in S. Inquisitionis Officio, ubi illud existit, fabricandis, mancipari debeat. Qui vero similium delinquentium notitiam habuerint, eos Episcopo, seu Inquisitori denunciare teneantur.

Accessit tandem decretum Congr. Universalis Inquisitionis, editum *sub die* 5. *Augusti* 1745. confirmatum a Benedicto XIV. contra Sacerdotes abutentes Sacrificio Missæ ad sortilegia, tenoris, ut sequitur.

Sanctissimus D N. solicite animadvertens, quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui sacrosanctæ Missæ Sacrificio, ac salutaris pœnitentiæ Sacramento ad animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes tam seculares, quam regulares cujuscunque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis, etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu sacramentalis confessionis, sive illius occasione, aut prætextu, ad turpia solicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas a jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter fan. mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitatem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem, quodque ejusmodi decretum significetur singulis cujuscunque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc, ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus juxta præscriptum in generali decreto supremæ Inquisitionis die 15. Decemb. 1633. semel saltem in anno feria sexta post octavam Assumptionis B. M. Virginis in publica mensa, vel in capitulo, ad hoc specialiter convocato; ac insuper in quocunque generali, vel provinciali capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato capitulari congressu, suos subditos, ac religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram suprema Congregatione juratum testimonium exhibeant.

Nota I. Quoad Constitutionem Sixti V. ex Ameno *tom. III. de Delict. & pœnis tit. VI.* §. *V. num.* 22. non esse audiendos DD. ab eo relatos, opinantes, dictam Constitutionem non obligare, nisi in foro externo: quandoquidem (ait) = in utroque foro militare non solum, dum futura prænuntiantur, verum etiam, dum astrologus declarat, se id non asseveranter affirmare = & cum ipso quamplurimi DD. quos citat.

Excommunicatio autem inflicta in eadem Constit.

Caput II. Referente, *ex Decretali Alexandri III. Episcopo Rhemensi scripta*.

Referente Nobis H. intelleximus, quod cum filius ejus decennis cum aliis pueris sagittaret, quidam nepos ejusdem H. sagitta percussus, interiit: quod idem filius ejus cum inter alios luderet, fortuito casu dicitur peregisse: propter quod Abbas Sancti Remigii a præfato H. secundum consuetudinem illius terræ, centum solidos instantius requirebat (& infra.) Unde, quoniam in pueris relinqui solet inultum, quod in aliis provectioris ætatis humanæ leges dicunt severius corrigendum, mandamus, quatenus, si constiterit, filium prædicti H. infra decimum quartum ætatis suæ annum eundem excessum commisisse, memoratum Abbatem moneas, & compellas, ut ab eodem H. prædictos centum solidos propter illam consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali pœna requirat.

Ex sensu contrario hujus Decretalis approbatur consuetudo, quæ frequenter statuebatur in lege Salica admittendi pro homicidio loco pœnæ temporalis, etiam mortis, compositionem in certa pecuniæ præstatione. Siquidem ideo Pontifex pecuniam hic solutam restitui præcepit, non quia improbaverit dictam consuetudinem, sed quia homicidium perpetratum fuerat ab impubere, in quo hujusmodi delicta relinqui solent inulta.

Verum hodie hæc pœna, neque in puberibus admittitur, quandoquidem puniri solent pœna ordinaria homicidii juxta facti circumstantias.

Eadem consuetudo vigebat etiam apud Germanos usque ab anno 895. ut patet ex Can.IV. Concilii nationalis Triburiensis, eodem an. celebrati in Regia Villa Triburia, non longe a Moguntiacho super Rhenum, de qua infra redibit sermo ad *titulum de Pœnis*, cujus *caput II.* ab eodem Canone desumptum est.

Nota, impuberes nullatenus esse immunes, neque a peccato, ut declaravit D. Gregorius Magnus in responso ad consultationem Augustini, Anglorum Episcopi, relato in *cap. I. hoc tit.* neque a pœnis spiritualibus, excommunicationis videlicet, & interdicti, si sint doli capaces. quemadmodum clare statuitur in *cap. LVIII. Quamvis, & cap. LX. Pueris, de Sent. excom.*

Verum tamen est, quod, si ob Clerici percussionem inciderint in canonem sententiæ promulgatæ, & absolutionem petant, potest diœcesanus Episcopus absolutionis beneficium eisdem impertiri, sive absolutionem postulent ante pubertatem, sive post: cum propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine temperandus; ut expresse definivit Gregorius IX. in *cap. Pueris ult. de Sent. excom.* Idem quamplures affirmant, si in aliam censuram, a jure latam inciderint, tum ob eandem rationem defectus ætatis, qui a præfato Pontifice assignari videtur indefinite pro causa in eo casu, tum etiam, quia Pueri recensentur communiter inter impeditos adire Pontificem. Cum magna postea circumspectione procedendum dicunt, si agatur de ferenda in eos aliqua censura ab homine. Ex una etenim parte, juxta Alexandrum III. in *cap. Referente 2. hoc eod. tit.* pueri non sunt puniendi pœna, saltem ea, qua humanæ leges statuunt esse puniendos alios provectioris ætatis. Ex alia parte censura, præsertim excommunicationis majoris, est pœna gravissima. Accedit, quod ad incurrendam excommunicationem majorem requiritur contumacia, quæ saltem ut plurimum in pueris deest defectu plenæ cognitionis, ac scientiæ censuræ.

Circa impedimentum adeundi Pontificem pro obtinenda absolutione ab excommunicationis incursu ob percussionem Clerici, vide notanda ad *cap. XIX. Tua nos, de Sent. excom.*

Episcopis, Presbyteris, Diaconibus canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac voluntate detectus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus se a communione suspendat: Presbyter duobus mensibus se abstineat, Diaconus uno ab omni officio, vel communione cessabit.

Hæc prohibitio extensa legitur ad omnes Clericos in sequenti Decretali, desumpta a Concilio Germanico, seu Francico, celebrato temporibus Zachariæ I. & Caroli Magni Imperatoris an. 742. non Aurelianensi, ut itidem huic tribuitur in collectione dicti Gregorii, nulla tamen adjecta pœna.

Omnibus servis Dei (idest Clericis, ut Gloss. hic) venationes, & sylvaticas vagationes cum canibus, & accipitres, aut falcones interdicimus.

Eadem extensio facta fuit seculo XIII. ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi IV. Canone XV. ibi,

Venationem universis Clericis interdicimus: unde nec canes, nec aues ad aucupandum habere præsumant.

Juxta lectionem allati cap. I. in collectione Harduini pena suspensionis est latæ sententiæ, ut patet ex verbis = suspendat = abstineat = & cessabit = etiamsi Episcopus, Presbyter, & Diaconus semel venationi vacaverit: juxta lectionem vero collectionis Gregorii est ferendæ: & tunc solum indicenda, cum consueverint eandem venationem exercere, prout clare eruitur ex verbis = suspendatur = & = sæpius =. Verum cum lectio collectionis Gregorii IX. sic reformata, vulgata sit ejusdem auctoritate, ut pro certa lege habeatur, hæc, & non illa attendenda est.

Adhuc autem hac attenta, cum duo sint genera venationum, altera scilicet clamorosa, seu saltuosa, quæ fit magno armorum, canum, accipitrum apparatu, & tumultu ad capiendos apros, cervos, & majores feras: altera quieta, quæ nimirum exercetur solis laqueis, & retibus, aut etiam cum armis, sed paucis adhibitis canibus, sine ullo strepitu ad occidendum volucres, minoresque feras, non feroces, communior DD. sententia est, ut clamorosa duntaxat sit interdicta: quamvis contraria sit sanctioni utriusque allatæ Decretalis, & Concilii Lateranensis conformior. Juxta hanc distinctionem animadvertit Zypæus *in Juris Pontificii novi analytica enarratione, tit. de Cleric. venator.* videri non male accipi posse *cap. XII. Conc. Trident. sess. XXIV. de reform.* dum non simpliciter, sed ab illicitis venationibus Canonicos omnes jubet abstinere: & sic etiam accipiendum esse *cit. cap. I. Episcopum*, quod præcipit abstinere ab immoderata omnium bestiarum, & volucrum venatione, prout sibi præsefert ly *Sæpius*.

Cæterum audiendi non sunt, qui ausi fuerunt asserere, ut eos redarguit laudatus Zypæus *loc. cit. tit. de Vit. & honest. Cleric. num.* 11. = Titulum de Clerico venatore hodie non obtinere, usque abrogatum esse: sed argumentantur ex facto abusivo, quod juri non derogat, apud pios Clericos jus nihil immutatum est, qui meminerint illud Hieronymi, quod venatorem numquam legimus Sanctum, *Can. Quorumdam dist. XXXIV.* Nemroht non Sanctus, sed robustus venator dicitur = Aliud enim est, dictum *cap. Episcopum*, una cum allatis textibus contraria consuetudine abrogatum esse quoad prohibitionem venationis clamorosæ, & aliud, non esse commmuniter, usu receptas juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam pœnas ibi inflictas contra Clericos eidem vacantes: quas quidem hodie relinquendas videtur Episcoporum arbitrio ex deductis a Benedicto XIV. *de Synod. diac. edit. ann.* 1755. *lib. XI. cap. X. num.* 8. & 9. Quæ tamen pena non debet esse nimis rigorosa, præsertim pro prima vice, nec sub excommunicatione ipso facto, aut privatione privilegii clericalis, ut ex decretis Cong. Episc. & Regul. *in Assisien.* 16. *Mart.* 1612. & *in Eugubina* 16. *Jan.* 1596. *in Licien.* 18. *Jun.* 1602.

Decretor. pag.317.

Nota I. Non videri amplecti posse Glossam ad hoc idem *cap. Episcopum*, *verb. Voluptas* sententem, vi dicti cap. eadem pœna, qua Diaconus, puniri posse Subdiaconum; cum enim innitatur rationi desumptæ *ex cap. Miramur VII. de Servis non ordin.* ubi declaratur, quod subdiaconalis Ordo, postquam cooptatus fuit inter sacros, cum diaconali gradu gaudeat privilegio, nullatenus facienda est illatio a privilegio ad pœnam; eum neque in ipsis materiis pœnalibus ex vulgatis, facienda sit de casu expresso ad non expressum, etiam ex identitate rationis: quidquid sit, quod tempore emanatæ Decretalis Subdiaconatus minoribus dumtaxat accenseretur Ordinibus.

Poterit vero puniri arbitrio Episcopi, ut jam dixi; non tamen præcise vi dictæ Decretalis, vel alterius textus canonici, habentis vim legis universalis, & extendentis dictam pœnam ad Subdiaconum. Quamvis cæteroqui reperiatur extensa in Conciliis Provincialibus, relatis a Gonzal. *hoc eod. cap. Episcopum*; prout etiam reperitur in sexta Synodo, habita an. 1265. a Nicolao Gelant. Episcopo Andegavensi *cap.II. tom. I. Spigileg. pag.729.*

Nota II. Et quidem obiter, Subdiaconatum cooptatum fuisse inter sacros, Romæ saltem usque a seculo V. tempore S. Leonis Papæ, ut in ejus Epistola ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, relata in *Can.I. Omnium, dist. XXXII.* in qua Subdiaconis interdictum esse declarat matrimonium, ibi.

=Nam cum extra Clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, & procreationi filiorum studeri ... ejusdem continentiæ non invenit, neque castitatem ante promisit, compellatur a sua uxore separari, atque per hoc (quod absit) deterius cadat. Unde videtur mihi, ut a præsenti die Episcopis omnibus dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit =.

Idem præcepit servandum esse in diœcesi Regiensi, ut ex ejusdem Epistola ad Bonifacium Episcopum Regiensem, relata in *Can.IX. Subdiaconis, dist. XXXII.* ibi.

= Subdiaconis tuis hoc, quod de Siculis statuimus, decernimus observari, nec illam definitionem nostram cujusquam sinas contumacia, aut temeritate corrumpi =.

Postremo, tempore Urbani II. seculo nempe XI. qui præcepit, ut Subdiaconi castitatis votum elicerent (quod nunc implicite tantum elicitur) & sic in tota Ecclesia Latina hic Ordo inter sacros annumeratus est, ut ex ejus Epistola ad Dominicum Patriarcham Gradensem, relata in *Can. XI. Erubescant*, *dist. XXXII.* ibi.

= Erubescant impii, & aperte intelligant judicio Spiritus Sancti, eos, qui in sacris Ordinibus, Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu sunt positi, nisi mulieres abjecerint, & caste vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. De manifestis quidem loquimur, secretorum autem & cognitor Deus, & judex est =.

Ad hunc Canonem, se refert Innocentius III. *in cap.IX. A multis, De ætat. & qualit. Præficendor.* in quo probat hunc Ordinem esse sacrum.

Titulus XXVI. De Maledicis.

SECTIO DCCCLIX.

Caput I. Innotuit, *ex Decretali Clementis III.*

INnotuit Nobis (& infra.) Quia Nobis per literas retulisti, quod I. Clericus multis coram astantibus verba quædam in depressionem officii, & beneficii nostri protulit, ipsum a temeritate sua compescas, ut pœna illius aliis terrorem incutiat, ne de cætero contra Romanam Ecclesiam in talia verba prorumpant.

Ita legitur in sexta collectione, in Codice videlicet Decretalium Gregorii IX. quo in scholis utimur; in secunda autem juxta Gonzalez legitur, ut sequitur.

Innotuit nobis (& infra.) Ad ultimum frat. tuæ mandamus, atque præcipimus, quatenus, quia Nobis per literas tuas retulisti, scilicet, quod Joannes Clericus Sanctæ Trinitatis, mul.

... , perditionis alumni , & pœnas prædictas parvi pendentes , easque variis fraudibus evitare satagentes , ausu temerario non erubescunt variis modis nonnullos Principes , Prælatos , nobiles , publicas , & privatas personas variis injuriis , & conviciis afficere , eorumque famæ , & honori detrahere , sub quodam ficto colore quarundam literarum , incerto auctore scriptarum , nedum ab Urbe nostra , sed etiam ex diversiis provinciis , in quibus , nedum ea , quæ in unaquaque regione successerunt , narrantur , sed ea etiam , quæ in futurum quodam eorum temerario judicio fore opinantur , adeo , ut plerunque odia , inimicitiæ , seditiones , rixæ , & homicidia permulta oriantur , in divinæ majestatis offensam , animarum periculum , & perniciosum quoque exemplum , & scandalum plurimorum .

Volentes præmissis, quantum possumus , obviare , considerantes attentius , quod plures pænarum gravitas , quam Dei timor arcere solet a voluntate delinquendi , & propterea tanto periculo occurrere volentes , ac tam nefarios præsumptores , & facinorosos homines atrocibus pœnis torpescere , ut metus pœnæ meta hujusmodi præsumptionis existat : hujus perpetuæ , & irrefragabilis Constitutionis edicto , pœnas omnes , tam temporales , quam ecclesiasticas in talia præsumentes per sacras leges , & canonicas sanctiones latas , & promulgatas , auctoritate Apostolica approbantes , & innovantes , ac ad omnes , & singulos prædictos , qui forsan sub illis comprehensi non essent , extendentes , & ampliantes , statuimus , & ordinamus , quod deinceps perpetuis futuris temporibus nemo cujusvis qualitatis , dignitatis , etiam ecclesiasticæ , status , gradus , ordinis , & præminentiæ fuerit , audeat , nec præsumat libellos famosos , nec literas monitorum , vulgo appellatas , *lettere d' avisi*, continentes convicia , injurias , vel famæ , & honoris alicujus læsionem , nec aliquam scripturam , in qua de futuris successibus disseratur , vel ea , quæ coram Nobis , vel aliis ad universalis Ecclesiæ status regimen deputatis , secreto tractantur , revelentur , componere , dictare , scribere , exemplari , retinere , nec ad aliquem transmittere , etiamsi aliunde ab aliis provinciis , civitatibus , terris , & locis ad eorum manus pervenerint , sed statim , quod aliqui similes libelli , literæ , sive scripturæ alicui delatæ fuerint , statim quod illos , seu illas habuerit , antequam vim earum manifestaverit , corrumpere , seu igni tradere , vel dilecto filio nostro Cardinali Rusticucio consignare teneatur , sub pœnis prædictis , quas hic pro expressis haberi volumus , ac aliis etiam gravioribus , etiam ultimi supplicii , & confiscationis bonorum , secundum qualitatem facti , & personarum , arbitrio nostro irremissibiliter infligendis : quibus pœnis etiam eos ligari volumus , qui in hujusmodi libellis , literis , seu scripturis de aliquo oblocuti fuerint , alicujusque famæ , & honori , vera etiam , exprimendo , detraxerint , ac ea , quæ coram Nobis , vel aliis , ut supra , secreto tractantur , revelaverint . Ex hoc equidem animus deprehenditur pravus injuriandi , & nocendi , atque ideo eos eadem pœna teneri convenit .

Pii Constitutioni consonat Constitutio Gregorii XIII. *Ea est rerum 1. Septembr. 1572.* præcipiens, ut prædicti sint ipso facto perpetuæ infamiæ nota affecti , & perpetuo , aut ad tempus pro delicti qualitate ; sine ulla spe veniæ ad triremes damnentur , ibi .

Cum

posterum tales commentarios conficere, neve ab aliis confectos recipere, describere, spargere, aut ad alios mittere audeat. Qui horum quid fecerit, ipso facto perpetua ignominiæ nota affectus, sine ulla spe veniæ ad triremes, aut perpetuo, aut ad tempus pro admissi qualitate damnetur. Qui vero hujusmodi commentariorum, aut scriptorum quicquam undecunque, & a quocunque receperit, id quamprimum Urbis nostræ Gubernatori significare, & eidem omnia consignare debeat. Quod si non fecerit, ipsum pœnis prædictis decernimus subjacere: antiquis juribus contra scribentes, aut mittentes libellos famosos editis, nihilominus in suo robore duraturis,

Pœnæ autem statutæ a canonicis sanctionibus contra libelli famosi auctores, de quibus tam Pius, quam Gregorius mentionem faciunt, sunt ut excommunicentur, fustibus, ac verberibus cedantur *Can. I. Qui in alterius, Can. II. Quidam, Si qui inventi, causa V. quæst. I.*

Referri etiam potest Decretalis Alexandri IV. *Ex alto*, per extensum relata a Luca Wadingo *tomo IV. Annalium Minorum, data Anagniæ 4. Kalendas Julii* 1259. scripta Episcopo Parisiensi, in qua fertur excommunicatio latæ sententiæ contra edentes, retinentes, vel publicare præsumentes libellos famosos, cantilenas, vel rythmos in infamiam status Ordinum Prædicatorum, & Minorum, declaraturque, non posse absolvi, nisi personaliter Sedi Apostolicæ se præsentent. Qui tamen personalis accessus hodie ex stylo Curiæ non est in usu, ut alibi notavi.

Quam pœnam *Thesaurus de pœnis ecclesiast. c. I. verb. Libelli famosi*, cum Sayro extendit etiam ad reos dictorum libellorum contra alios Regulares, communicationem privilegiorum habentes cum prædictis Ordinibus. Verum, cum ex vulgatis, odia sint restringenda, hærens essem, an sit extendibilis: potissimum cum nec in Codice Decretalium, nec in Bullario dicti Pontificis inserta legatur, sed speciatim emanaverit occasione infamiæ iisdem Ordinibus dumtaxat irrogatæ famosis quibusdam libellis Parisiis a Guillemo a Sancto Amore, ejusque sectatoribus.

Nota I. Injuria afficientem Papam, Episcopum, Prælatum regularem, ac Principem maledictis, aut famosis libellis ex levitate, insania, vel temeritate, si injuria redundet in dedecus Sedis Apostolicæ, Prælati, vel Principis, aut aliquod grave damnum inferat eorundem statui, ac dignitati, puniendum esse pœna arbitraria pro qualitate delicti, cum certa pœna non statuatur, neque in allato *cap. Innotuit*, juxta lecturam sextæ collectionis Gregorii IX. neque in *Can. XXIV. Salonitana, dist. LXIII.* qui est Gregorii Magni. Si vero injuria vergat præcise in eorundem personam, convenientius est, ut hæc remittatur ad imitationem mansuetudinis Christi *Can. XXVII. Inter querelas cauf. XXIII. quæst. 4.* Exemplum est in Theodosio, Arcadio, & Honorio, qui licet auctores fuerint *L. unica C. Si quis Imperatori maledixerit*, contra hujusmodi maledicos pœnas imponentis, rescripserunt tamen Rufino Præfecto Prætorio, se nolle hujus criminis reum penæ subjacere, dignissimam illam rationem afferentes = Quoniam, si id ex levitate processit, contemnendum est; si ex insania, miseratione dignissimum, si ab injuria remittendum = Simile exemplum dedit S. Pius V. qui auctorem famosi criminis in eum confictı, liberum dimisit. In simiiibus casibus, si injuria illata sit Episcopo, in *L. X. de Episcop. & Cler.* præcipitur judici laico, ut eam vendicet = nec expectet, ut Episcopus injuriæ propriæ ultionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit =.

Nota II. Quod olim Clericus, & maxime Sacerdos, in privatum personam maledicens, cogebatur petere injuriæ veniam, secus suspendebatur usque ad satisfactionem præstitam, *Can. V. Clericus, distin. XLVI.* qui est Concilii Carthaginensis IV. Hodie tamen quicunque maledici tenentur actione injuriarum, & palinodiæ, seu recantationis *Leg. XV. §. XXVII. ff. de injur.*

Nota III. Hoc crimen esse mixti fori, excepta blasphemia hæreticali, ac etiam simplici, quæ pertinet ad cognitionem judicis ecclesiastici dumtaxat, licet de consuetudine etiam judex laicus punire soleat tales blasphemos; non exeluso tamen judice ecclesiastico, Maschat. *Instit. Canonic. hoc tit.*

SE-

Pœnæ hic a Gregorio inflictæ contra blasphemos, quæ jamdiu obsoleverunt, videlicet excommunicatio, publica penitentia præ foribus Ecclesiæ, jejunia, & pœna pecuniaria laicos dumtaxat afficiebant: contra Clericos enim de jure antiquo erat depositio, ut disponitur in *Can. X. Si quis per capillum*, *cauf. XXII. quæst. I.* Pio I. tributo; quandoquidem publica penitentia remissa fuit Clericis, ut *Can. LVI. Ex pænitentibus distin. L.* Verum dictas penas temperavit Leo X. in Conc. Later. V. Const. *Supernæ dispositionis 5. Maii 1514.* quarum loco sequentes substituit, addendo etiam penas in Clericos, contra quos non statuerat Gregorius, ut § XXXIII. ibi.

Ad abolendam vero execrabilem blasphemiam, quæ in maximum divini nominis, & Sanctorum contemptum supra modum invaluit, statuimus, & ordinamus, ut quicunque Deo palam, seu publice maledixerit, contumeliosisque, atque obscenis verbis Dominum nostrum Jesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam, ejus Genetricem expresse blasphemaverit, si munus publicum, jurisdictionemve gesserit, perdat emolumenta trium mensium pro prima, & secunda vice dicti officii; si tertio deliquerit, illo eo ipso privatus existat, si Clericus, vel Sacerdos fuerit, eo ipso, quod de delicto hujusmodi fuerit convictus, etiam beneficiorum, quæcunque habuerit, fructibus applicandis, ut infra, unius anni multetur. Et hoc sit pro prima vice, qua blasphemus ita deliquerit. Pro secunda vero, si ita deliquerit, & convictus, ut præfertur, fuerit, si unicum habuerit beneficium, eo privetur; si autem plura, quod Ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quod si tertio ejus sceleris arguatur, & convincatur, dignitatibus, ac beneficiis omnibus, quæcunque habuerit, eo ipso privatus existat, ad eaque ulterius retinenda inhabilis reddatur, eaque libere impetrari, & conferri possint. Laicus vero blasphemans, si nobilis fuerit, pæna XXV. ducatorum multetur, & pro secunda vice, L. fabricæ Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe applicandorum, & aliis, ut infra deducitur. Pro tertia vero, nobilitatem perdat. Si vero ignobilis, ac plebejus fuerit, in carcerem detrudatur. Quod si ultra duas vices publice blasphemans deprehensus fuerit, mithra infami per integram diem ante fores Ecclesiæ principalis mithratus stare cogatur. Si vero pluries in hoc ipsum peccatum lapsus fuerit, ad perpetuos carceres, vel ad triremes damnetur, ad judicis deputati arbitrium. In foro autem conscientiæ nemo blasphemiæ reus absque gravissima pænitentia, severi Confessoris arbitrio injuncta, possit absolvi. Qui vero reliquos Sanctos blasphemaverit, arbitrio judicis, rationem personarum habituri, mitius aliquanto puniri volumus. Statuimus etiam, ut seculares judices, qui contra tales blasphemiæ convictos non animadverterint, eosque justis pænis minime affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidem sceleri obnoxii, eisdem quoque pænis subjiciantur. Qui vero in illis inquirendis, puniendisque diligentes, & severi fuerint, pro qualibet vice decem annorum Indulgentiam consequantur, & tertiam partem multæ pecuniariæ habeant. Quicunque vero blasphemantem audierint cum

Julius III. Constit. *In multis* 1. Februar. 1554. has

Blasphemantes, scilicet Deum Patrem Omnipotentem, vel ejus Filium unigenitum, Dominum, & Redemptorem nostrum Jesum Christum, seu Spiritum Sanctum, vel particulariter, & explicite, vel generaliter, & implicite, attribuendo Divinæ majestati, quæ illi minime conveniunt, vel removendo, quæ eam decent, primo convicti, si divites fuerint, compellantur ad solvendum scuta auri quadraginta, si vero pauperes, solvant decem, quæ si nequeant numerare, luant in corpore. Secunda vice convictis, nobilibus, sive divitibus, sive pauperibus duplicetur pæna pecuniaria proportionabiliter ad primam hujusmodi multam. Atque insuper incurrant infamiam, & inhabilitatem ad beneficia quæcunque, ad gradus, dignitates, & honores obtinendos. Vilibus convictis perfodiatur lingua. Tertia vice convictis nobilibus, tam divitibus, quam pauperibus triplicetur pæna pecuniaria respective, ut supra. Ulterius sint ipso jure privati beneficiis ecclesiasticis, & officiis quibuscunque, dignitatibus, titulis, magistratibus, honoribus: sint intestabiles tam active, quam passive. Sint inhabiles ad ferendum testimonium. Sint banniti publice per triennium ab Urbe. Vilibus imponatur fustigatio, aut deportatio ad triremes per triennium, & exulent perpetuo.

Idem servetur contra blasphemantes ipsius D. N. Jesu Christi Matrem Beatissimam semper Virginem Mariam.

Blasphemi in Sanctos, vel Sanctas Dei, corrigantur severe arbitrio DD. Judicum, habita ratione qualitatis, & gravitatis criminis, cum cæteris circumstantiis jure attendendis.

Volumus autem, & statuimus, ut omnes pænæ pecuniariæ exigendæ applicentur tantummodo sustentationi Orphanorum utriusque sexus, Cathecumenorum, & puellarum.

Postremo Julii Constitutionis rigorem temperavit S. Pius V. in Constit. *Cum primum*, 1. *Apr.* 1566. addendo tamen pænas etiam in Clericos non beneficiatos: ad cujus tramites hodie procedendum est contra blasphemos, tam laicos, quam Clericos ut s. Xibi.

Ad abolendum vero nefarium, & execrabile blasphemiæ scelus, quod in antiqua lege Deus morte puniri mandat, & imperialibus quoque legibus receptum est, nunc autem, propter nimiam judicum in puniendo segnitiem vel potius desuetudinem, supra modum invaluit, Leonis X. Prædecessoris nostri in novissimo Lateranensi Concilio statuta innovantes, decernimus, ut quicunque laicus Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam, ejus Genitricem expresse blasphemaverit, pro prima vice pænam vigintiquinque ducatorum incurrat, pro secunda, pæna duplicabitur, pro tertia autem centum ducatos solvet, & ignominia notatus, exilio multabitur. Qui vero plebejus fuerit, nec erit solvendo, pro prima vice manibus post tergum ligatis ante fores Ecclesiæ constituetur per diem integrum, pro secunda fustigabitur per Urbem, pro tertia ei perforabitur lingua, & mittetur ad triremes. Quicunque Clericus in hoc blasphemiæ crimen incurrerit, pro prima vice fructibus unius anni omnium, & quorumcunque beneficiorum suorum, pro secunda beneficiis ipsis privetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus, depo-

CONTRO I BESTEMMIATORI.

BEnchè la Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. sempre intenta a sradicare da quest' alma Città di Roma ogni vizio, ed in particolare il più esecrando delle bestemmie, anche semplici, fin dall'anno 1745. concedesse alla S. Romana, ed Universale Inquisizione la facoltà di procedere in esse cumulativamente cogli altri Tribunali ordinarj della stessa città, nulladimeno avendo riconosciuto, che alcuni, poco amanti dell' onore di Dio, con la loro trascuratezza in denunziare i delinquenti, vengono a render meno efficace un così salutevole provedimento, perciò rinovando, e confermando quanto si contiene nelle Notificazioni contro li bestemmiatori, pubblicate li 3. Decembre 1745. 21. Gennaro 1750., e 4. Gennaro 1752. espressamente comanda, che ciascuna persona di qualsivoglia grado, e condizione, ancorchè avesse bisogno di special menzione, sia tenuta onninamente, ed obbligata di denunziare al Tribunale di S. Offizio chiunque averà proferita qualche bestemmia, anche semplice, sotto pene gravi, in caso di contravenzione, ad arbitrio della Sacra Congregazione. E siccome simili bestemmie sono più frequenti nelle Osterie, Bettole, Ridotti, Alberghi, e Botteghe, così contro gli Osti, Bettolanti, Albergatori, e Bottegari, li quali trascureranno di denunziare, non solo si procederà alle pene gravi, come sopra, ma saranno questi reputati, a tenore della Costituzione 23. della San. mem. di Giulio III. come complici, e fautori de' delinquenti, e come tali severamente puniti con le medesime pene da' Sacri Canoni, dalla Costituzione 7. di Leone X. al §. 33. dalla detta Costituzione di Giulio III. e dalla Costituzione 5. di S. Pio V. al §. 10. e da altre Costituzioni Apostolice, e Bandi generali di Roma contro li bestemmiatori stabilite. Avverta pertanto ciascheduno di astenersi da sì empio vizio, e di sodisfare all' obbligo della denunzia, imperocchè contro i delinquenti il predetto Sacro Tribunale procederà con tutto il rigore alle pene di sopra espresse.

Dal Palazzo di S. Offizio questo di 26. Settembre 1752.

Titulus XXVII. De Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante.

SECTIO DCCCLXI.

CAPUT I. SI QUIS, *ex Decretali desumpta a Canone XXVII. Apostolorum.*

SI quis Episcopus, Presbyter, vel Diaconus depositus juste pro certis criminibus ausus fuerit attrectare ministerium sibi dudum commissum, hic ab Ecclesia abscindatur.

Tetta Hæc

Notandum vero est, quod hæc ampliatio non repetenda sit a laudato Canone, cum ibi mentio fiat dumtaxat de Episcopo, Presbytero, & Diacono, sed a Gregorio IX. qui approbavit additionem illorum verborum *aut alius Clericus*, a S. Raymundo positam in collectione Decretalium, ejusdem Pontificis jussu compilata, qua in scholis utimur.

Notandum etiam est, quod cum in hac posteriori Decretali statuatur a vinculo excommunicationis ligari quoscunque, qui cum prædictis, ut supra, excommunicatis communicaverint, intelligendum est de excommunicatione minori, ut alibi notavi; si tamen iidem excommunicati declarati fuerint ut vitandi, prout videtur hic præcipi, ut declarentur, verbis illis *Omnibus modis excommunicentur*, alias, si nominatim non fuissent declarati, ut vitandi, communicantes cum ipsis nullam censuram incurrerent ex Extravaganti Martini V. *Ad evitanda*, ut notabo infra titulo *de Sent. excommunic.*

Occasione hujus Decretalis, magna est controversia inter Canonistas; an sicuti constitutus in aliquo ex sacris Ordinibus, exercens Ordinem, suspensione, aut excommunicatione ligatus, incurrit irregularitatem, ita etiam eam incurrat constitutus in minoribus, sui Ordinis ministeria exercens, iisdem respective censuris irretitus; quorum multi cum Navarro, & aliis a Fagnano hic relatis negativam sententiam tuentur, cum præsens textus, & *cap. I. Cum medicinalis*, *ac cap. XX. Is, cui, de Sent. excomm. in VI.* cæterique Canones intelligi debeant de constitutis in sacris dumtaxat. Alii vero cum eodem Fagnano affirmativam rectius amplectuntur, cum hic textus, *& cit. cap. Cum medicinalis*, *ac Is, cui*, nedum loquantur de his, sed etiam de aliis generatim Clericis, qui censura ligati aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumpserint, attenta etiam Constitutione Sixti V. *Sanctum*, *& salutare 5. Januarii* 1588. in qua expresse declarat irregulares omnes Clericos male initiatos, etiam Primæ Tonsuræ, si suspensi suum ministerium exercuerint. Quæ tamen Constitutio cum revocata sit a Clemente VIII. Constitut. *Romanum Pontificem* 28. *Februar.* 1595. & redacta ad terminos Juris communis, & Constit. Pii II. *Cum ex sacrorum* 17. *Novembris* 1461. ac Concilii Tridentini, locum dumtaxat habet in simoniace ordinatos, hac in parte a Clemente præservata.

Hodie tamen, non obstante præfata revocatione, dirempta est controversia, decendumque est, & ipsos Minoristas censura ligatos, ministerium suum exercentes, irregularitatem incurrere, tum ex stylo S. Pœnitentiariæ, & Congregationis Concilii, ut admonet idem Fagnanus, tum ex declaratione Benedicti XIV. qui in epistola encyclica ad Pœnitentiarios, & Confessarios pro anno Sancto, in Urbe deputatos, incipiente *Inter præteritas* 3. *Decembris* 1749. post relatas hinc inde super hac re Canonistarum sententias, §. IV. hæc habet,

Cum nos censuras ab irregularitate separavimus, cumque respectu irregularitatis, Pœnitentiariis minoribus nonnisi facultatem dederimus dispensandi ab irregularitate *ob violationem censurarum*, idque per vocem *dumtaxat* hinc alia omnis irregularitas sive ex delicto, sive ex defectu excluditur. Et quamquam ibi non nisi Sacerdotes, & in sacris Ordinibus constituti nominentur, unusquisque tamen per se satis intelligere potest, si eo concesso, quod est majus, concessum intelligitur quod minus est, nequaquam vetitum esse Pænitentiariis, quibus data est facultas dispensandi cum Sacerdotibus, aut in sacris Ordinibus constitutis super occulta irregularitate *ob violationem censurarum* contracta, quominus eadem facultate utantur cum Clericis, qui in minoribus Ordinibus sunt constituti.

SECTIO DCCCLXII.

CAPUT VII. POSTULASTIS, *ex Decretali Innoc. III. majori Decano, & Priori Coloniensi rescr.*

POstulastis per Sedem Apostolicam edoceri (& infra.) Consult. vestræ respond. quod cum excommunicatis communicari non debeat. Clericis excommunicationis vinculo inno-

SECTIO DCCCLXIII.

Caput X. Si celebrat, ex *Decretali Gregorii IX.*

SI celebrat minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit, nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione jurisdictionis sibi competunt, exercere. Si tamen scienter talis electus fuerit, ejus electio est irritanda, pro eo quod ad susceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a Sanctis Patribus est privatus. Peccat autem conferendo ecclesiastica Sacramenta: sed ab eo collata virtutis non carent effectu, cum non videatur a collatione, sed a participatione Sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus: dummodo non in contemptum ecclesisticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem Superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se ingesserit; in quo casu est anathemate feriendus.

Hanc Decretalem Gregorius edidit, ut decideret, sopiretque veterem controversiam inter Interpretes ortam, *ex* eo quod cum tum in hoc tit. tum in *tit. De excom. in VI.* a quam pluribus Canonibus statum fuerit, Clericum excommunicatum, celebrantem, irregularitatem incurrere, nec expressum esset ob cujus excommunicationis violationem incurreret, dubitare cæperunt, in diversasque opiniones abierunt, an majoris dumtaxat, an etiam minoris,

Cum vero hæc minor excommunicatio incurratur ob communicationem cum excommunicatis, circa hanc notari debent exponenda infra *tit. de Senten. excom.*

Titulus XXVIII. De Clerico non ordinato ministrante.

SECTIO DCCCLXIV.

Caput I. Si quis, ex *Decretali Hormisdæ Papæ.*

SI quis baptizaverit, aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur.

SE-

Pœnæ in his duabus Decretalibus inflictæ, sive Clericos dumtaxat feriant, ut nonnulli senserunt, sive etiam laicos, ut alii probabilius tenent, quamvis *Rubrica tituli* de solis Clericis loqui videatur, ampliatæ sunt quoad eos, qui ad Presbyteratus Ordinem non promoti, Missam celebrant, & Pœnitentiæ Sacramentum administrant, a Summis Pontificibus Paulo IV. Sixto V. Clemente VIII. Urbano VIII. & novissime a Benedicto XIV. ut ex ipsius Constitutione *Sacerdos in æternum* 20. *Aprilis* 1744. ibi.

§.I. Et quidem gravissima hujusmodi scelera execrantes Romani Pontifices Prædecess. nostri Paulus IV. & Sixtus V. decreverunt, ut qui ad Presbyteratus Ordinem non promoti, Missarum celebrationem usurpare, & Sacramentum Pœnitentiæ ministrare præsumpserint, a judicibus Sanctæ Inquisitionis tradi deberent Curiæ sæculari, debita animadversione puniendi. Eorunque vestigiis per omnia inhærens fel. record. Clemens Papa VIII. etiam Prædecessor noster, ne circa pœnam hujusmodi delinquentibus irrogandam ullus dubitationi locus superesset, in suis literis incipientibus: *Et si alias*, datis in forma Brevis apud S. Petrum sub die prima Decembris anni millesimi sexcentesimi primi, distinctius constituit, ut omnes, & singuli, qui ad Sacerdotium, ut supra, non promoti, reperti fuerint Missarum celebrationem usurpasse, vel sacramentalem Confessionem audisse, a prædictis judicibus S. Inquisitionis, vel locorum Ordinariis, tanquam Ecclesiæ misericordia indigni, a foro ecclesiastico abjiciantur, & ab Ordinibus ecclesiasticis, si quos habuerint, rite degradati, statim curæ seculari tradantur, per judices seculares debitis pænis plectendi.

§. II. Et succesive rec. pariter mem. Prædecessor noster Urbanus Papa VIII. per similes literas, datas die vigesimatertia Martii anno millesimo sexcentesimo vigesimo octavo, quarum initium est: *Apostolatus officium*, supradictas Deccessorum dispositiones ita confirmavit, & ampliavit, ut quicunque se præfatis sceleribus obstrinxerint, mandavit eos privilegio ætatis minoris annis vigintiquinque, nullatenus excusari, dummodo vigesimum annum expleverint, quominus ad normam dictæ Constitutionis Clementinæ, statim Curiæ seculari, condignis pænis afficiendi, tradantur. Quas quidem omnes, & singulas Constitutiones, atque ordinationes, Apostolica nostra auctoritate adprobamus, & confirmamus, & quatenus opus sit, innovamus, atque in posterum ab omnibus, ad quos spectat, inviolabiliter observari præcipimus, earum omnium tenores, ac si præsentibus de verbo ad verbum insertæ forent, pro plene, & sufficienter expressis habentes.

§. III. Quia vero propria nonnunquam experientia cognovimus, dum adhuc in minoribus existentes in Romana, atque Universali Inquisitione Consultoris munere fungebamur, ab hujusmodi criminum reis, seu ab eorum defensoribus complures alias exceptiones proponi, quarum prætextu pœnarum, ut supra, juste indictarum condonationem, aut saltem minorationem obtinere contendunt; & signanter contra probationes a Fisco adstructas opponi solere, quod, aut testes cumulaverit in sua quemlibet depositione singulares, dum, exempli gratia, unus ex ipsis reum viderit sacris se sacerdotalibus vestibus induentem, alter eundem ad Altare progredientem, alius vero unam, alius aliam Missæ partem recitantem audierit; aut etiam, quod ab eodem Fisco non satis exclusa fuerit promotio rei ad Ordinem Presbyteratus, juxta prætensum onus, quod ipsi Fisco incumbere contendunt: ad aleviandam vero delicti gravitatem, illud aliquando audivimus allegari, quod

reus

qua consuevit in hujusmodi casibus exquirere per literas ab Episcopo illius loci, unde reus originem ducit, vel in quo domicilium habet, an ipse eundem reum promoverit, sive ad alium Episcopum literas dimissoriales pro ejusdem ordinatione direxerit, ut hic deinde requiratur, an ad earum executionem devenerit. Verum ubi, hoc peracto, ex hujusmodi extrajudicialibus Episcoporum literis constet, minime reum fuisse promotum, id satis, superque esse volumus, & Fisci intentio probata dicatur; declarantes, non aliter Fisco incumbere onus probandi non promotionem rei ad Ordinem Presbyteratus, sed ad ipsum potius reum pertinere, quatenus contrarium prætendat suam promotionem ad prædictum Ordinem concludenter ostendere.

§. VI. Sub dispositione vero præsentis nostræ, necnon præmissarum omnium Constitutionum comprehendi decernimus omnes, & singulos, qui, absque Sacerdotali gradu, & ordine, non modo unam Missam celebrare ausi sint, sed etiam unius Missæ partem celebrasse judicialiter fateantur, seu legitime convicti fuerint, dummodo elevationem Hostiæ, vel Calicis, seu utriusque in Altari peregerint, quamvis de probatione formæ consecrationis non constet: cum ex hujusmodi verborum prolatione tremendi quidem Sacrificii contemptus, & delinquentis audacia, & crimen augeatur; sed ex eorum reticentia nequaquam imminuatur peccatum idololatriæ, quod per actus adorationis a celebrante non promoto erga puram panis, & vini substantiam exhibitos, admittitur, & in quod populus etiam fidelis, materialiter saltem, inducitur. Quod si, non peracta elevatione, reum ab Altari discessisse probetur, tunc solum concedimus, ut contra ipsum ad mitiorem pœnam deveniatur, arbitrio, & prudentia Judicis ecclesiasticis præfiniendam.

§. VII. Omnes denique exceptiones supra expressas, quæ ab hujusmodi reis, eorumque defensoribus, in ipsorum excusationem prætendi solent, seu singulatim, seu conjunctim considerentur, nullatenus attendi, seu eisdem reis suffragari debere statuimus, quominus ad realem eorum traditionem bracchio seculari, vel, si de Clericis in aliquo ecclesiastico Ordine constitutis agatur, ad eorum degradationem, & traditionem pariter brachio seculari, etiam pro prima vice, procedatur, ad hoc, ut condignis tantæ impietatis pœnis a jure, seu alias statutis, & comminatis, cum effectu puniantur, & afficiantur.

§. VIII. Easdem declarationes, & ordinationes a nobis contra celebrantes non promotos hucusque statutas, ad eos etiam extendimus, & pertinere decernimus, qui cum Sacerdotes non sint, confessiones Sacramentales audire, & absolutionem pœnitentibus impertiri præsumant; quos pariter eisdem pœnis traditionis brachio seculari, seu respective degradationis, & traditionis pariter brachio seculari, etiam pro prima vice, subjici debere præcipimus; non obstantibus præmissis exceptionibus, si quas ab hujusmodi reis ad proprium casum aptabiles, in sui defensionem, seu excusationem adduci contingat: sed unam dumtaxat exceptionem, ad effectum mitigandæ pœnæ, attendi debere mandamus, ubi nimirum concludenter probetur, absolutionem a reo minime prolatam fuisse: tunc enim concedimus, ut Judex ecclesiasticus mitiorem pœnam, pro suo arbitrio, & prudentia, delinquenti valeat irrogare.

Insu-

& esse brachio seculari, capitali pœna puniendos.

Quod idem confirmavit Clemens XIII. fæliciter regnans, nedum contra hujusmodi reos, sed etiam contra auferentes, vel habentes apud se, vel alio transferentes Particulas consecratas, quomodocunque etiam sine qualitate furti, sive per se, sive de mandato alterius, ut in ejus Constitutione *Gravissimum* 20. *Martii* 1760.

Attenta mox transcripta Decretali, *Si quis baptizaverit*, in qua declaratur irregularis ministrans in Ordine, quem non habet, quæri posset, an etiam irregularis efficiatur exercens, puta Diaconus, actum Ordini Sacerdotali annexum ex institutione ecclesiaca, ut sunt multæ benedictiones. Affirmat *Thesaurus de pœnis verbo Ordo cap. XXXII.* §. *Amplia secundo* cum DD. ibi relatis. Verum id non ita certum visum est S. Cong. Conc. cum in hac eadem facti specie declaraverit, non absolute, sed ad cautelam dumtaxat, dispensandum esse Diaconum, qui cum esset parochus, præter baptismum solemniter collatum, benedixit etiam panem, & aquam, dum celebrabatur Missa parochialis, ut in *Carnoten.* 2. *Decembris* 1679. *lib. XXX. Decret. ejusdem Congr. pag.* 496.

Et hic est notandum, quod hoc Decretum a Card. Petra *in Commentario ad Constitutionem II. Gregorii XI. tomo 4. num.* 26. refertur diminutum in narratione facti; quandoquidem refert dumtaxat, quod = S. Cong. dispensationem ab irregularitate ad cautelam concessit parocho Diacono, qui baptismum bona fide ministraverat =.

Et certe non ob id tantum S. Cong. censuisset dispensandum esse ad cautelam, cum cæteroquin Diaconus in sua ordinatione recipiat potestatem baptizandi solemniter, & solum prohibetur hunc actum exercere sine licentia parochi, ne illius jurisdictionem usurpet, qua quidem iste Diaconus non indigebat, cum re vera jam esset parochus, & sic non exercuisset Ordinem, quem non habebat, nec ullius jurisdictionem usurpasset.

Titulus XXIX. De Clerico per saltum promoto.

SECTIO DCCCLXVI.

Caput Unicum, Tuæ literæ, *ex Decretali Innocentii III. rescripta Episcopo Bononiensi, vel ut aliis placet, Coloniensi, aut Olumicensi.*

Tuæ literæ continebant, quod (sicut ex relatione quorundam receperas) P. Presbyter, Diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad Sacerdotii Ordinem promoveri. Ipse tibi quoque secreto confessus est, se pro certo nescire, si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conversatus, & credebat assertioni eorum, eo quod tempore, quo Ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis fuerat constitutus (& infra.) Mandamus, quatenus condignam pœnitentiam, pro hujusmodi negligentia injungas eidem: qua peracta (quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur) ipsum in Diaconum ordinare procures; & sic de misericordia eundem ministrare permittas in Ordine Sacerdotis.

Casus hujus Decretalis est de promoto ad Presbyteratum per saltum, non recepto prius Diaconatu, sed ignoranter, & sine dolo; ideoque Innocentius impertitur Episcopo facultatem, ut, collato prius Diaconatu, cum eo dispenset, quatenus Presbyteratus Ordinem exercere possit. Unde ex contrario sensu clare eruitur, Episcopum dispensare posse dumtaxat cum promotis per saltum ignoranter, minime vero scienter. Ve-

pœnas, & censuras ecclesiasticas contra Episcopos, & alios Prælatos in Ordinum collatione peccantes, & similiter contra Clericos tam seculares, quam cujusvis Ordinis, instituti, & militiæ regulares male promotos constitui, absolutionemque, & dispensationem Sedi Apostolicæ reservari, & alias sicut in præfatis literis continetur: considerantesque, tam promoventes, quam eos, qui ad dictos Ordines promoventur, sæpe censuris, & pœnis hujusmodi, ob illarum multiplicitatem in eorum perniciem animarum, variis modis illaqueari, nonnullos ex Prælatis, & Episcopis in conferendis hujusmodi Ordinibus nimis scrupulose procedere, multosque metu pænarum, & censurarum præfatarum, ab Ordinum collatione prorsus deterreri, adeo, ut Clericorum, & Sacerdotum numerus propterea aliquibus in locis valde imminutus sit, omnium in præmissis securitati, ac animarum saluti, paterna charitate prospicere volentes, motu &c. hac nostra perpetuo valitura Constitutione supradictas literas ad terminos sacrorum Canonum, ac Constitutionis rec. me. Pii Papæ II., etiam Prædecessoris nostri, quæ incipit: *Cum ex sacrorum Ordinum.* sub dat. videlicet XV. Kal. Decem. Pontificat. sui an. IV., cujus tenorem præsentibus pro expresso haberi volumus, & ad dispositionem decretorum S. Trident. Conc. restringimus, & reducimus, nec non censuras, & pænas in eisdem Sixti literis contra quoscunque, præterquam contra simoniace ordinantes, & ordinatos, inflictas, quas volumus in suo robore permanere (aliis etiam pænis, & censuris per eosdem Canones, ac Constitutionem Pii II. Conciliumque Trident. injunctis, salvis, & firmis remanentibus) moderamur, & abolemus.

Adverte tamen in cit. Pii II. Constitutione *Cum ex sacrorum* 17. *Novembr.* 1461. ad promotos per saltum quod spectat, nihil disponi, sed infligi dumtaxat pœnam suspensionis ab executione Ordinum ipso facto incurrendam (cujus absolutionem Sixtus sibi reservaverat) ab iis = qui absque dispensatione canonica, aut legitima licentia, sive extra tempora a jure statuta, sive ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis legitimis, etiam citramontanis . . . . . ad aliquem ex sacris Ordinibus (in Sixti Constitutione legitur ex omnibus Ordinibus) se fecerint promoveri. Et si, hujusmodi suspensione durante, in iisdem Ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Præterea ultra alias pœnas in tales generaliter a jure inflictas, beneficiis ecclesiasticis possint jure privari =.

Nota I. Cum eodem Sayro *loc. cit.* Episcopum uti posse facultate dispensandi, postquam per saltum promotus suscepit Ordinem omissum: si enim exerceat Ordinem per saltum receptum, ante dispensationem, solus Papa dispensat propter irregularitatem, in qua ni incurrit, si casus sit publicus: si autem sit occultus, dispensari potest ab eodem Episcopo juxta facultatem ei tributam a Tridentino *cap. VI. sess. XXIV. de reform.*

Nota II. Ex declaratione Cong. Conc. relata a laudato Sayro dicto num. 26. & a Gallemant. ad cit. *cap. XIV. sess. XXIII. Tridentini*, hujusmodi facultatem tributam Episcopo intelligendam esse „ de „ promotis per saltum (sunt verba Gallemart.) „ aliquo sacr. Ord omisso,) immo vero etiam de „ promotis ad majores Ordines, omissis minoribus, „ sive omnibus, sive uno tantum: & etiam casu, „ quo aliqui omiserint primam Tonsuram: Congregatio enim censuit an. 1588. habere locum decretum Concilii in omnibus casibus positis ‟.

Nota III. Majorem Papæ Pœnitentiarium hodie, non obstante citata Sixti Constitutione, dispensare, vel dispensari mandare posse in casibus tamen occultis, cum promotis per saltum ad effectum, ut omissos Ordines secrete recipiant a quocunque catholico Antistite extra tempora, & non ser-

V fraternitati tuæ respondemus, quod si non fuit a te, vel ab aliquo Archidiaconorum, vel Prælatorum tuorum, sub anathematis interminatione prohibitus, tu ipse in promotione ipsius ad sacerdotale officium, condigna satisfactione imposita (nisi alia impediant) pro arbitrio tuo dispenses. Si vero interminatio anathematis super hoc facta est, moneas eum, ut in aliquo monasterio, seu Canonia habitum suscipiat regularem, cui, ex quo in habitu illo aliquauto tempore fuerit laudabiliter conversatus, poteris misericorditer providere: alioquin nulla ratione concedimus, eum ad sacerdotalem Ordinem promoveri.

Ex hac Decretali clare deducitur, tam Archidiaconum, quam parochum (qui hic venit sub nomine Prælatorum, ut probat Gonzalez in hoc eod. cap. & in *cap. II. de Offic. Ordin.*) ferre posse excommunicationem. Verum ad Archidiaconum quod spectat, quamvis ex consuetudine olim eam ferre posset, eum certum sit, de jure communi ei numquam licuisse, ut declaravit idem Alexander *in c. V. Archidiaconi, tit. de Offic. Archid.* tamen cum hodie in aliquibus Cathedralibus ne nomen quidem Archidiaconi extet, in aliquibus vero extet quidem, sed sine ulla jurisdictione contentiosa pro foro externo, necessario requisita ad censurarum fulminationem, ut *cap. I. Cum medicinalis, de Sent. excom. in VI.* nec in vim consuetudinis excommunicare potest. Verum quidem est, quod ipse, vel aliquis officialis immediate ante ordinationem, ut cavetur in *Pontificali Rom. parte I. tit. de Ordinib. conferen.* anathema profert in omnes, qui furtive ad Ordines accedunt. id tamen facit nomine Episcopi, qui præcipit, ne quis non descriptus, examinatus, approbatus, & nominatus ullo pacto sub tali pœna audeat ad suscipiendos Ordines accedere, de qua excommunicatione hic loquitur Alexander.

Ex defectu jurisdictionis contentiosæ neque parocho competit hujusmodi facultas, quæ si aliquando ex legitima consuetudine, aut præscriptione competierit, certum est hodie ex praxi Ecclesiæ nullatenus competere, Mafchat cum communi *Instit. canon. tit. de Senten. excomm. n. 5.*

Insuper prohibitio hic facta Episcopo de non dispensando furtive promotum super irregularitate, quam contraxisset, si facta fuisset interminatio excommunicationis, quia ea ligatus Ordinem suscepisset, locum amplius non habet, eum enim juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam dicta interminatio non sit latæ sententiæ, ut olim, sed ferendæ, ut ex *Pontificali Rom. reformato a Clemente VIII.* dispensari potest a proprio Episcopo: si tamen in male suscepto Ordine non ministraverit: tunc enim recurrendum est ad Papam propter irregularitatem contractam in ministratione Ordinis eum suspensione: si vero delictum sit occultum, dispensare potest super eadem irregularitate etiam Episcopus vi *cap. VI. Conc. Trid. sess. XXIV. de reform.*

Ulterius nec detrusio in monasterium, de qua in textu, cum susceptione habitus regularis ad tempus, hodie in usu est.

Nota I. Quod ex Const. Sixti V. *Sanctum, & salutare* 5. *Januarii* 1588. suspensio, quam incurrit sic ordinatus, erat Papæ reservata, interdicta etiam majori Cardinali Pœnitentiario facultate eam absolvendi: sed dicta Constit. redacta fuit ad terminos juris communi, a Clemente VIII. Constit. *Romanum Pontificem decet* 28. *Februar.* 1595.

Nota II. Sacram Pœnitentiariam non absolvere furtive ordinatum, neque dispensare super irregularitate, nisi eum per secretum examen idoneum reperiat.

Nota III. Quod si Episcopus in allocutione, qua ante ordinationem ipsius nomine Archidiaconus jubet sub pœna excommunicationis, ne qui canonico aliquo impedimento laborant, ad suscipiendos Ordines accedant, prætergressus limites Pontificalis Rom. aliquo modo declarasset, sibi intentionem non esse tales ordinandi, ordinatio esset nulla, ut decidit Sac. Congr. Conc. 23. Januarii 1586. proposito enim sibi dubio = An ordinati ante ætatem legitimam ab Episcopo, qui ante ordinationem in Ecclesia publico edicto protestatus est, quod non intendebat Ordines conferre, nisi iis, qui in ætate legitima erant constituti, receperint vacuam manus impositionem; responsum fuit ex communi sententia, recepisse vacuam manus impositionem =.

Quæ resolutio approbata fuit ab Innocentio XI. ut refert Benedictus XIV. *de Sacrificio Missæ lib. III. cap. X. num. 7.*

Qui insuper num. 6. hæc addit „ Ad hanc rem „ edictum promulgavit ante ordinationem Episco- „ scopus Charchiensis in America, quod tantas ex- „ citavit turbas, ut opus fuerit in Sac. Congrega- „ tione causam proponere sub titulo *Charchien. Ordi-* „ *natio-*

„ hinc scandala, & inconvenientia orta sunt. Multi „ enim originem trahentes ab Indis, seu, ut vocant „ *Mulatis* (cum inibi pauci sint sanguine puri) Ordines susceperunt, & subinde Missas celebrarunt, „ Confessiones audierunt, aliaque susceptis Ordinibus congruentia munera exercuerunt : & e contra non desunt in populo, qui sic ordinatos effugiunt, ac uti male promotos digito ostendunt = „ Dubia vero tum proposita ad examinandum, hæc

... ordinatio sub conditione, potissimum, si agatur de ordinatione Sacerdotis sic facta, ne remaneat dubium cum periculo invaliditatis aliorum Sacramentorum, quæ a Sacerdotio dependent. Ita respondit eadem Cong. etiam in dubio de Ordinibus minoribus *in Aprutina Ordinum*, 11. *Februarii* 1710. *& in Vgentina Ordinum* 3. *Augusti* 1743. in foliis typo datis dictorum dierum, quam praxim servat pariter S. Pœnitentiaria, teste *Thesauro de pœn. ecclesiast. cap. VII. verb. Ordo num.* 2.

Titulus XXXI. De Excessibus Prælatorum.

SECTIO DCCCLXVIII.

Caput I. Pervenit, *ex Decretali Alexandri III. ignotum, cui rescripta.*

PErvenit ad audientiam nostram (& infra .) Cum autem Presbyteros, quasi filios, & fratres benigna, ac fraterna debeatis charitate fovere, mandamus, quatenus in eos tallias, & exactiones indebitas exercere nullatenus præsumatis. nec de cætero irrationabiliter gravetis, vel inhoneste tractetis eosdem, aut sine judicio Capituli suspendere, vel eorum Ecclesias interdicto subjicere attentetis, neque duas Ecclesias, quarum unam sufficere videbitis, permittatis illos tenere, nec aliquem excommunicare sine ordine judiciario præsumatis. Sciturī pro certo, quod si hujusmodi rumores de vobis iterum ad aures nostras pervenerint, pro tantis excessibus vos taliter puniemus, quod timore pœnæ vestræ cæteri a similibus abstinebunt.

In hac Decretali inter cætera prohibetur Episcopis.

I. Ne exactionibus indebitis suos Presbyteros, idest parochos gravent.

II. Ne eosdem sine judicio Capituli suspendant, vel eorum Ecclesias interdicto subjiciant.

III. Ne permittant, ut unus Presbyter, idest parochus, retineat duas matrices Ecclesias, quarum una ad ejus sustentationem sufficere videatur.

Circa primum recolenda sunt notata ad *cap. VI. Cum Apostolus, de Censibus pag.* 395.

Circa secundum, hodie Episcopi contra Capitulum præscripserunt, ita ut soli in criminalibus inquirere, & procedere possint, de qua præscriptione, ita Fagnanus ad *caput XXIV. Qualiter, de Accusationibus n.* 14. *&* 15. ibi „ Sed hodie forte propter „ ignorantiam Canonicorum communiter Episcopi „ contra eos præscripserunt, ut ipsi soli absque Capituli consilio de criminibus inquirant, & jurisdictionem exerceant : & valet talis præscriptio, seu „ consuetudo, ut in *cap.* 3. & ibi Gloss. 1. *de Consuetud. lib.* 6. & probatur in *cap. Irrefragabili*, *&* „ *in cap. Pastoralis, de Offic. Ordin.* & tenet Abbas „ Mar. Soc. & Bero in locis supracit. Fallit in Capitulis, quæ exemptionis privilegio, vel alio speciali jure se tuentur adversus jurisdictionem Episco-

Clerici (& infra .) Quicunque illa incontinentia , quæ contra naturam est (propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ , & quinque civitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborare , si Clerici fuerint , dejiciantur a Clero , vel ad agendam pœnitentiam in monasteriis detrudantur : si laici , excommunicationi subdantur , & a cætu fidelium fiant penitus alieni .

Hæc Decretalis innovata est a Leone X. in Concilio Lateranensi V. sub eo celebrato an. 1512. ut in ejus Constitutione *Supernæ* 5. *Maii* 1514. in qua §. XXXV. ita disponitur .

Si quis vero , tam laicus , quam Clericus de crimine, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ , convictus fuerit , pœnis per sacros Canones , aut jus civile respective impositis puniatur.

Verum quoad excommunicationem respectu laicorum , & detrusionem in monasterium respectu Clericorum , de quibus in dicta Decretali , in desuetudinem abiit , cum hodie , si incontinentia contra naturam notoria sit , ut est sodomia , puniatur pænis inflictis a S. Pio V. in cujus Constitutione *Cum primum* 1. *Apr.* 1566. §. XI. ita disponitur , ibi .

Si quis crimen nefandum . . . perpetraverit , Curiæ seculari puniendus tradatur : & si Clericus fuerit , omnibus Ordinibus degradatus , simili pœna subjiciatur .

In altera vero ejusdem Constitutione *Horrendum* 3. *Augusti* 1568. Pontifex se referens ad dictum Lateranense Concilium III. & V. aggravat pœnas in utroque , & in allata sua Constitutione statutas contra Clericos , reos hujus nefandi sceleris , ut sequitur .

Sane Lateranensi Concilio dignoscitur constitutum , ut quicunque Clerici , illa incontinentia, quæ contra naturam est, propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, deprehensi fuerint laborare , a Clero dejiciantur, vel ad agendam in monasteriis pænitentiam detrudantur .

Verum, ne tanti flagitii contagium impunitatis spe , quæ maxima peccandi illecebra est , fidentius invalescat , Clericos hujus nefarii criminis reos gravius ulciscendos deliberavimus , ut qui animæ interitum non horrescunt , hos certe deterreat civilium legum vindex gladius secularis .

Itaque, quod Nos jam in ipso Pontificatus nostri principio hac de re decrevimus , plenius nunc , fortiusque persequi intendentes , omnes , & quoscumque Presbyteros , & alios Clericos seculares , & Regulares , cujuscunque gradus , & dignitatis , tam dirum nefas exercentes , omni privilegio clericali , omnique officio , dignitate , & beneficio ecclesiastico præsentis Canonis auctoritate privamus . Ita quod per Judicem ecclesiasticum degradati , Potestati statim seculari tradantur , qui de eis illud idem capiat supplicium , quod in laicos hoc in exitio devolutos , legitimis reperitur sanctionibus constitutum .

Nota I. Ex *Thesauro de pæn. ecclesiast. cap. I. verb. Sodomia* , sodomiæ reum , si adsit publicitas , vel notorietas , esse irregularem ratione infamiæ.

Nota II. Clericum sodomitam occultum juxta magis communem non esse ipso jure suspensum , unde si celebret , non sit irregularis .

Nota III. Ad incurrendam pænam degradationis , & traditionis Curiæ seculari , quamvis citata Constitutio *Horrendum* loquatur de exercentibus sodomiam , quod verbum exigit consuetudinem , vel fre-

constitutum, cum Ecclesias visitant, excedere forte præsumpserint, & pro illis procurationem exegerint, liberum sit vobis auctoritate Apost. denegare, & si propter hoc in Ecclesias vestras, vel Clericos aliquam sententiam promulgaverint, ipsam decernimus non tenere.

Quæ hodie sit Ecclesiæ disciplina circa exactionem procurationum occasione visitationis, recolenda sunt notata ad *cap. VI. Cum Apostolus, de Censibus pag.* 395.

SECTIO DCCCLXXI.

CAPUT X. EX LITERIS, *ex Decretali Innocentii III. Iperiensi Episcopo, & Abbati de Dileto, Visitatoribus Lombardiæ rescripta.*

In hac Decretali, cujus textum transcribere omitto, præservatum legitur antiquum Capituli jus ad eligendum Episcopum, Sede vacante, cum hic mandet Pontifex prædictis Visitatoribus, ut deposito Episcopo Ecclesiæ Albinganensis propter irregularitatem, quam contraxerat ob delictum, de quo in textu, faciant eidem Ecclesiæ per canonicam electionem de persona idonea provideri.

Verum hodie, exceptis iis Capitulis, quibus hujusmodi jus præservatum est, electio Episcoporum privative pertinet ad Romanum Pontificem, ut alibi pluries notavi.

SECTIO DCCCLXXII.

CAPUT XII. ACCEDENTIBUS, *ex Decretali desumpta a Canone LX. Concilii generalis Later. IV. celebrati sub Innocentio III. an.* 1215.

Accedentibus ad Nos de diversis mundi partibus Episcopor. querelis, intelleximus graves, & grandes quorundam Abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea, quæ sunt episcopalis dignitatis, extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, injungendo publicas pœnitentias, concedendo etiam Indulgentiarum literas, & similia præsumendo; unde contingit interdum, quod vilescit episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his & Episcoporum dignitati, & Abbatum providere saluti, præsenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprium voluerit periculum evitare, nisi forsan quisquam eorum speciali concessione, vel alia legitima causa super hujusmodi valeat se tueri.

In

SECTIO DCCCLXXIII.

CAPUT XIII. DILECTUS FILIUS, *ex Decretali Honorii III. scripta Saxoni Anagnino, Henrico Cardinali Presbytero Tituli S. Pudentianæ, & interino in Urbe Vicario pro tempore, quo idem Honorius Reatæ moratus est juxta Cobelium.*

Dilectus filius Joannes Presbyter exposuit, conquerendo, quod Rectores Fraternitatis Urbis ipsum ad revelandum fures, & quod super quodam furto sibi tanquam Sacerdoti fuerat revelatum, vel ad satisfaciendum exinde damnum passo arctare nitentes, in eum [nisi alterum præmissorum efficeret] tulerunt sententiam interdicti. Quia igitur perniciosum esset prædictum Presbyterum sibi taliter credita revelare, ac cogi ad id, quod non rapuit, exsolvendum, discr. tuæ mandamus, quatenus præfatos Rectores coram te conveniens, injungas eisdem, ut a memorati Presbyteri gravamine penitus conquiescant.

Hæc Decretalis, in qua adstruitur Rectoribus Fraternitatis Urbis (erectæ in Ecclesia S. Thomæ in Parione, nempe in sexta Urbis regione) jurisdictio in Clerum, vi cujus tulerunt sententiam Interdicti in Presbyterum confessarii munere fungentem, de quo in textu, non amplius locum habet, cum hujusmodi jurisdictione, & quidem delegata, frueretur tempore Honorii, qua tamen hodie nullatenus gaudet, ut probat Cironius.

SECTIO DCCCLXXIV.

CAPUT XVI. NIMIS INIQUA, *ex Decretali Gregorii IX. universis Ecclesiarum Prælatis.*

Nimis iniqua (& infra.) Cum religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes, non desunt plerique tam Ecclesiarum Prælati, quam alii, qui cæca cupiditate seducti, propriæ aviditati subtrahi reputantes, quidquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. Volunt namque contra regulam a Sede Apostolica approbatam, & sui Ordinis instituta, ipsis invitis, eorum confessiones audire, ac eis injungere pœnitentias, & Eucharistiam exhibere: nec volunt, ut Corpus Christi in eorum Oratoriis reservetur: & Fratres ipsorum defunctos apud Ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorum exequias celebrari: & si quis decedentium Fratrum alibi, quam in suis Ecclesiis eligat sepulturam, funus primo ad Ecclesias suas deferri cogunt, ut oblatio suis usibus cedat. Nec sustinentes eos habere campanam, vel cæmeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare divina. Volunt quoque in domibus eorum certum numerum Fratrum, Sacerdotum, Clericorum, & laicorum, nec non cereorum, lampadum, & ornamentorum pro voluntate sua taxare, ac residuum cereorum, quando noviter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quod novi Sacerdotes eorum alibi, quam in Ecclesiis suis celebrent primas Missas, eos nihilominus compellentes, ut

nodos suas cogunt accedere, ac suis Constitutionibus subjacere: nec his contenti, capitula, & scrutinia in locis Fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem juramento firmatam ab eorum ministris, & custodibus exigentes, eis quoque, ut tam extra civitates, quam intra cum eis processionaliter veniant, ex levi causa mandantes, excommunicationis sententiam fulminant in benefactores ipsorum; & id ipsum Fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amovere, nisi eis obediant in omnibus supradictis. Ad hoc, ne Fratres ad honorabiliores civitates, & villas, ubi religiose, ac honeste valeant commorari, a populis devote vocati, accedere audeant, inhibentes, tam in accedentes Fratres, quam in receptatores eorum præsumunt excommunicationis sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, necnon de habitaculis Fratrum (sicut de Judæorum domibus) contendunt redditus extorquere: asserendo, quod nisi Fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui solverentur: & ut ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem ministros, & custodes volunt præficere pro suæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus universi, & singuli a prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arctius compescendo.

In his duabus Decretalibus Gregorius recenset XXVII. gravamina, quæ a locorum Ordinariis inferebantur Regularibus exemptis, præcipitque ab iisdem in posterum abstinere.

Eadem gravamina, & alia tria unico capitulo complectens Clemens V. easdem Gregorii Decretales ampliavit, extendens prohibitionem ea inferendi nedum Regularibus exemptis, sed etiam non exemptis, ut ex sequenti Decretali, edita in Concilio generali celebrato an. 1311. Viennæ in Gallia, & relata in Clementinis *cap. unic. hoc eod. tit.*

Frequens, & assidua nos quorundam Religiosorum querela circumstrepit, quod plerique Episcopi, & eorum Superiores, ac cæteris Ecclesiarum Prælati, ipsorum Religiosorum quietem injuste in subsequentibus multipliciter inquietant. Quidam enim exemptos capiunt, & incarcerant in casibus non concessis a jure. Quidam per gravium interminationem pœnarum impediunt, ne debentes exemptis decimas, seu redditus, illos solvant eisdem: neve aliqui Missas earum audiant: molentes in molendinis, & coquentes in furnis eorum, servientes quoque, & vassallos, & domesticos eorundem, vel alios qualitercunque contrahentes, & participantes cum ipsis suspendunt, interdicunt, & excommunicant absque causa rationabili pro libito voluntatis: bona illorum interdum nihilominus illicite occupantes. Et appellationibus, quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia gravamina rationabiliter interponunt quandoque, minime deferentes, appellantes occasione appellationum hujusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, carceri mancipari. Quidam præterea Capellanos in Ecclesiis pleno jure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subsit legitima) celebrare non sinunt, nec administrare parochianis ecclesiastica Sacramenta. Nonnulli etiam indebite Abbates, Monachos, & Conversos exemptos, necnon & Clericos ipsis pleno jure subjectos, si eis non parcant, in iis etiam, in quibus non tenentur eisdem,

incon-

idoneis præsentatis ad eas) personas instituunt inhabiles, & indignas. Quidam etiam Ecclesias curam animarum habentes, ad mensam Abbatum spectantes, quarum fructus quandoque Clericis secularibus tradunt, seu concedunt ad firmam, Clericis ipsis decedentibus, suis conferunt Clericis, quanquam ipsæ propter hoc Ecclesiæ in veritate non vacent. Nonnulli quoque in Ecclesiis monachorum jura ipsorum injuste sibi appropiant, & de ipsarum redditibus, ut volunt, ordinant, ita quod rectoribus earum non remanet, unde valeant sustentari. Quidam cum armis, & erecto vexilio, molendina, & alia bona contra justitiam destruunt exemptorum, quæ etiam tanto tempore possederunt, quod de contrario memoria non existit, mittuntque frequenter ad monasteria suarum civitatum, & diœcesum suos consanguineos, & nepotes, & interdum animalia sua cum custodibus, ut eis de bonis monasteriorum debeat provideri. Abbates insuper, & Priores monasteriorum frequenter compellunt, ut suis consanguineis, & nepotibus monasteriorum suorum, seu Prioratuum possessiones concedant in perpetuum, vel ad tempus, quas quidem concessiones, vel pensiones nos nullas esse volumus ipso jure: eosdem quoque Abbates, & Priores quandoque compellunt ad præstandum sibi ad Ecclesias vacantes, in quibus jus obtinent patronatus, & ad monachandum interdum suos familiares, consanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacite consentiunt, quod in suo dominio temporali per milites, vasallos, & ipsorum temporales officiales monasteriorum bona mobilia, & immobilia per violentiam occupentur in casibus non permissis a jure, & aliæ variæ injuriæ personis ecclesiasticis, & monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea interdum injuste Abbates, Priores, ac alios beneficiatos beneficiis suis privant, ut sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno prætextu privilegii, quod asserunt se habere, quod usque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni: quibus non contenti, equos, boves, thesaurum, & alia bona monasteriorum, & beneficiorum vacantium illicite occupant, quæ essent futuris successoribus reservanda. Quidam militibus, & aliis potentibus dignitatum suarum redditus, & proventus vendunt ad tempus, ut per ipsos exempti vicini fortius opprimantur; nonulli etiam indebite monasteria dirimunt; alii domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia, & immobilia frequenter occupant, & detinent occupata. Pluries quoque sine causa justa impediunt, ne exempti loca sua valeant reparare. Quidam statuta faciunt, per quæ derogatur privilegiis exemptorum. Et generaliter quamplures Prælati Religiosis, præsertim exemptis, & privilegiatis, in personis, & rebus suis, ac juribus spiritualibus, & temporalibus, graves inferunt contra justitiam, & eorum privilegia injurias, & jacturas. Verum quia una est regularium, & secularium Prælatorum, & subditorum exemptorum, & non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, quorum omnium unus est Dominus, una fides, & unum baptisma: decet, ut omnes, qui ejusdem sunt corporis, unius etiam sint voluntatis, & sicut Fratres adinvicem vinculo charitatis sint adstricti. Decet igitur, ut & Prælati, & alii tam exempti, quam non exempti, suis juribus sint contenti, & alter in alterius injuriam non prosiliat, seu jacturam. Universis itaque Prælatis Ecclesiarum præsentis sanctionis edicto districte præcipiendo mandamus, quatenus ipsi a prædictis gravaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exemptos, privilegiatos, & non exemptos, Mendicantes, & non Mendicantes charitative tractent, & foveant, & sua jura, & privilegia inviolabiliter eis servent. Et quoniam plus solet timeri, quod specialiter, quam quod generaliter

synodo diœcesanæ.

II. Existentes tam intra, quam extra civitatem non teneri una cum Episcopo ad Processiones, ex levi causa indictas accedere.

gello, vel ad generales Litanias, quæ fiunt post Pascha ante festum Ascensionis = aut ad quascunque alias publicas Processiones juxta sequens præceptum Tridentini *cap. XIII. sess. XXV. de Regular.* ibi.

Exempti autem omnes, tam Clerici seculares, quam regulares quicunque, etiam monachi, ad publicas Processiones vocati, accedere compellantur iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt.

Neque his suffragantur amplius privilegia, & consuetudines, etiam immemorabiles, non accedendi, ante dictum Concilium concessa, utpote ab eodem sublata cap. XXII. ejusdem sessionis.

Advertendum tamen est, quod quamvis tam vi hujus Decretalis, quam Tridentini præcepti, Regulares etiam extra civitatem existentes, teneantur processionaliter ire cum Episcopo ex magna causa, ex decreto tamen Congregationis Concilii, approbato a Gregor. XIII. teste Fagnano *loc. cit. n. 11.* eximuntur, si eorum monasteria distent a civitate ultra medium milliare, dummodo non vigeat consuetudo accedendi, quæ, non obstante distantia etiam unius milliaris, servanda est, ut novissime censuisse refert Lucius Ferraris *Prompta Bibliotheca verb. Processio num.* 19. S. Rituum Congregationem *in Nucerina Paganorum 12. Sept. 1699.*

Eximuntur etiam, nec cogi possunt ab Episcopo, prout referre prosequitur idem Ferraris *loc. cit. a n. 70. ad 83.* ex decreto Congregationis Concilii 9. Maii 1597.

Sacerdotes, nullum officium, aut beneficium ecclesiasticum in civitate, vel diœcesi obtinentes.

Clerici, qui sunt nullius diœcesis, ex decreto ejusdem Congreg.

Clerici Regulares Societatis Jesu ex Constitut. Greg. XIII. *Quæcunque.*

Clerici Regulares S. Pauli Decollati ex Constit. Sixti V. *Romani.*

Clerici Regulares Scholarum Piarum ex Const. Urbani VIII. *Debitum.*

Sic eximuntur alii plures Regulares, juxta eorum respective privilegia, dummodo sint recta, & non ex generali communicatione concessa post Tridentinum, nec contraria consuetudine abrogata.

Præter privilegia exemptionis ab accessu ad publicas Processiones, possunt etiam Regulares eximi ex præscriptione. Verum circa hanc attendenda sunt addita a Clarissimo viro Mazzei in Romana Curia Advocato, ad Ferraris *loc. cit. num. 5. & seqq.* per hæc verba „ Ea non aliter potest opponi, quam „ si Regulares vocati per tempus legitimum non in„ tervenerunt in publicis Processionibus. Cæterum „ Regulares non vocati, tametsi per diuturnum „ tempus non intervenerint in publicis Processioni„ bus, præscriptionem opponere nequeunt, idque „ quia ubi quæstio est de præscriptione juris negativi „ cum iis, qui ante interpellationem nulla tenentur „ obligatione, ea non incipit nisi a die, qua inter„ pellati contradixerint, & sic possidere cœperint, „ Peirin. ad Constit. 2 Sixti IV. §. II. *n.* 57. Maron. „ *respons. in num. 3. & 35.* Pellizar. *in Manual. Regular. tract. 1. cap. 11. num.* 13. Bordon. *Variar.* „ *resolut. part. 2. resolut. 7. num. 142.* Lezzan. *in* „ *Summ. tom. 1. cap. 9. num.* 47. *Rot. in d. Meliten.* „ *Processionum 24. Januarii 1717.* §. 15., *&* 14. „ *Februarii 1759.* §. 10. "

Circa præcedentiam, tam inter Canonicos, parochos, cæterosque Cleri secularis, quam inter Canonicos regulares, monachos, & Mendicantes in Processionibus, & Synodis, necnon Confratres Confraternitatum, vide fuse allata a Ferraris *Prompta Bibliotheca, in Opere, & supplemento, verbo Præcedentia*, & signanter Constit. Greg. XIII. & Urban. VIII. ac quamplura decreta S. Cong. Rituum ibidem relata.

Ad tertiam transcriptæ Decretalis partem quod spectat, posse scilicet Regulares cum solo Episcopi consensu novas domos, seu conventus erigere, ei derogatum est a Bonifacio VIII. præcipiente, hos erigi non posse tam a Prædicatoribus, & Minoribus, quam ab aliis Ordinibus regularibus Mendicantibus absque speciali Sedis Apostolicæ facultate, ut in sequenti ejus Decretali, relata in *cap. unico, hoc cod. tit. in VI.*

bitatio de propinquo, possint acquirere, ac mutare, non intelligimus interdictum.

Quæ autem ampliatio huic Bonifacii Decretali accesserit, quæque hodie servanda sint in fundatione novorum Conventuum quorumcunque Ordinum, vide parte II. cum de §. *Nec de cætero*, *cap. III. Concilii Trid. sess. XXV. de Regul.*

Titulus XXXIII. De Privilegiis.

SECTIO DCCCLXXVI.

CAPUT III. CUM ET PLANTARE, *ex Decretali, desumpta a cap. IX. Concilii generalis Lateranensis III. celebrati sub Alexandro III. an.* 1179.

CUm & plantare sacram Religionem, & plantatam fovere modis omnibus debeamus, nusquam hoc melius exequimur, quam si nutrire ea, quæ recta sunt, & corrigere, quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem, & Coepiscoporum nostrorum conquæstione comperimus, quod Fratres Templi, & Hospitalis, & alii Religiosi indulta sibi ab Apostolica Sede privilegia excedentes, contra episcopalem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & grave pariunt periculum animarum; (& infra.) Ecclesias igitur, & decimas de manu laicorum sine consensu Episcoporum, tam illos, quam etiam quoscunque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis, quascunque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.

Excommunicatos quoque, & nominatim interdictos tam ab aliis, quam ab omnibus aliis juxta Episcoporum sententiam statuimus evitandos.

In Ecclesiis vero suis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, instituendos Presbyteros Episcopis repræsentent, ut eis de plebis cura respondeant. Ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exibeant competentem. Institutos etiam, in consultis Episcopis, non audeant removere.

Quod si Templarii, vel Hospitalarii ad Ecclesiam venerint interdictam, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum.

De Confratribus hoc constituimus, ut si non se prædictis Fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint remanendum, propter hoc ab Episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur, sed potestatem suam in eos, sicut in alios parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi. Quod autem de prædictis Fratibus dictum est, ab aliis quoque Religiosis, qui præsumptione sua Episcoporum percipiunt jura, & contra canonicas eorum sententias, & tenorem privilegiorum nostrorum venire præsumunt, præcipimus observari. Si enim contra institutum hoc venerint, & Ecclesiæ, in quibus ista præsumpserint, subjaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

In

decimas persolvistis, eas sibi de cætero integre persolvatis. Licet enim privilegiorum Ro. Ecc. beneficio Fratribus Cistercens. Ordinis indultum fuerit, quod de laboribus suis nullas decimas persolvere debeant, de privilegio tamen indulto tanto tempore vobis detrahere voluistis, cum liberum sit unicuique suo juri renunciare, eoque modo non potestis vos in hac parte tueri.

Ex hac Decretali videtur, præscribi posse contra privilegia Ecclesiæ post lapsum triginta annorum, & per consequens eidem derogatum fuisse ab Innocentio III. extendente tempus præscriptionis contra Ecclesiam ad annos quadraginta, ut in *cap. XV. Accedentibus, hoc eod. tit.*

Sed hæc vulgaris expositio convincitur erroris (ita has Alexandri Decretales, & Innocentii conciliat hic Wagnerek = Pertinet ad materiam de præscriptione adversus Ecclesias. Tempus autem triginta annorum, jure veteri statutum, jure novo extendit ad annos quadraginta Innocent. III. in *cap. Accedentibus infr.* Non potest igitur minori tempore quam XL. annorum contra privilegia Ecclesiarum præscribi. Atque sic passim hæc jura DD. conciliant. Sed hæc vulgaris expositio convincitur erroris, quia dudum ante Alexandr. III. hujus cap auctorem, abrogata tricennali præscriptione, in favorem Ecclesiæ constituta fuit quadragenaria a Greg. I. & aliis Pontificibus, uti Urbanus II. ex eodem Gregorio refert *cap. I. & seq. 16. quæst. 4.* Justinianus enim jam antea hanc præscriptionem Ecclesiis concesserat in *authent. Hæc Constitutio innovat, & in auth. de Eccl. titulis §. Temporalibus*, quod late explicat Covar. *in Regul. possessor. part. II. §. II. a princ.*

Dicendum ergo est, triginta annos hic non assignari pro termino præscriptionis, sed pro signo renunciationis tacitæ, quæ non præsumitur fieri per quemvis actum voluntarium privilegio contrarium, ut si exemptus a vectigalis solutione, illud sponte solvat, aut in præsenti exempti a decimis illas sponte præstent non tantum semel, quod fortassis sufficeret (de quo dicemus ad cap. II.) sed per plures actus repetitos, & triginta annis in proposito continuatos, ut de renunciatione dubium esse non possit; licet illud tempus pro termino præscriptionis advers. s Canones, vel Ecclesias non sufficiat, sed debeat esse quadragenarium, juxta *cap. Accedentibus, infr. & jura similia.* Non ergo via præscriptionis isti Templarii jus decimarum amiserunt, sed via renunciationis voluntariæ, non involuntariæ, quam jus præscriptionis secum trahit. Quam solutionem merito aliis præfert, Barbos. *ad d. cap. Accedentibus infr.* =

SECTIO DCCCLXXVIII.

CAPUT XI. TUARUM, *ex Decretali Innocentii, Archiepiscopo Lundensi rescripta.*

Huic Decretali, cujus transcriptionem omitto, permittenti Quæstores eleemosynarum cum prædicationis officio, derogatum est a Conc. Trident. *cap. IX. sess. XXI. de reform* præcipiente eorundem nomen, & usum ubique abolendum esse, quam derogationem leges infra parte II.

SECTIO DCCCLXXIX.

CAPUT XIV. CUM OLIM, *ex Decretali ejusdem Innocentii, Episcopo Colubriensi in Lusitania scripta.*

In hac Decretali, quam transcribere omitto, nullam declaravit Pontifex donationem bis mille aureorum monetæ Lusitaniæ, factam monasterio S. Crucis Canonicorum regularium causa mortis, seu in ulti-

art.8. in respons. ad 3. = non vindicat hæreditatem, ut propriam, sed quasi Ecclesiæ debitam = & sic non frangit votum paupertatis, committi debeant, de qua re agetur parte II.

SECTIO DCCCLXXX.

CAPUT XVI. CUM CAPELLA, *ex Decretali ejusdem Innocentii III. Episcopo Lingoniensi scripta.*

CUm capella Ducis Burgundiæ gaudere dicatur hujusmodi privilegio, quod nullus Archiepiscopus, vel Episcopus in personas Canonicorum ejusdem capellæ suspensionis, vel excommunicationis, aut interdicti sententias audeat promulgare, quidam capellæ supradictæ Canonici, qui parochiales Ecclesias a te tenent, occasione privilegii prælibati, in his etiam, quarum jurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quantumcunque graviter interdum excedant, tuæ correctioni recusant, & sententiæ subjacere. Quo circa mandamus, quatenus, in quantum exempti sunt ejusdem ratione capellæ, Apostolicis privilegiis deferas reverenter: sed in quantum ratione parochialium Ecclesiarum, vel alias jurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitum in eosdem libere prosequaris.

Hæc Decretalis, in qua statuitur, nihil detrahendum esse Ordinariorum jurisdictioni in concernentibus Ecclesias parochiales, ac cætera earundem jura etiam quoad capellanos regios, innovata est a Conc. Trident. *sess.* XXIV. *cap.* XI. *de reform.* cum limitationibus, & declarationibus, ut in textu, quem leges ubi infra speciatim de his exceptionibus instituetur sermo parte II.

SECTIO DCCCLXXXI.

CAPUT XXIII. ANTIQUA, *ex Decretali desumpta a cap. V. Concilii generalis Lateranensis IV. sub Innocentio III. celebrati an.* 1215.

ANtiqua Patriarchalium sedium privilegia renovantes, sancta universali Synodo approbante, sancimus, ut post Romanam Ecclesiam (quæ disponente Domino, super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christifidelium, & magistra) Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineat, servata cuilibet propria dignitate: ita quod postquam Antistites earum a Rom. Pontifice receperint pallium (quod est plenitudinis officii pontificalis insigne) præstito sibi fidelitatis, & obedientiæ juramento, licenter & ipsi suis Suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem. Dominicæ vero Crucis vexillum ante se faciant ubique deferri, nisi in Urbe Romana, & ubicumque Summus Pontifex præsens extiterit, aut ejus Legatus utens insigniis Apostolicæ dignitatis. In omnibus autem provinciis

eorun-

UT privilegia, quæ quibusdam religiosis Romana concessit Ecclesia, permaneant inconcussa, quædam in eisdem duximus declaranda, ne minus sane intellecta, pertrahantur ad abusum, propter quem possint merito revocari, quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Sane quibusdam Regularibus Apost. Sedes indulsit, ut his, qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsitan Ecclesiæ, ad quas pertinent, a divinis officiis fuerint interdictæ, ipsosque mori contigerit, sepultura ecclesiastica non negetur nisi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti. Suos quoque Confratres, quos Ecclesiarum Prælati apud Ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati, vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad Ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc autem de illis Confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in seculo, eorum Ordini sunt oblati, mutato habitu seculari: vel eis, qui bona sua dederant inter vivos, retento sibi (quandiu in hoc seculo vixerint) usufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorum Regularium, vel aliorum non interdictas Ecclesias, in quibus elegerint sepulturam: ne, si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duobus, aut tribus denariis annuatim sibi collatis dissolvatur pariter, & vilescat ecclesiastica disciplina: certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab Apostolica sibi Sede concessam. Illud etiam, quod hujusmodi Regularibus est indultum, ut si quis Fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates, sive collectas in quamlibet civitatem, sive castellum, vel vicum adinvenerint, si forte locus ille a divinis officiis sit interdictus, in eorum jucundo adventu semel in anno aperiantur Ecclesiæ, ut exclusis excommunicatis, divina ibidem officia celebrentur: sic intelligi volumus, quod in eadem civitate, aut castro, aut villa una tantum Ecclesia ejusdem Ordinis Fratribus semel (ut dictum est) aperiatur in anno: quia licet pluraliter dictum sit, quod in eorum jucundo adventu Ecclesiæ aperiantur, non tamen ad Ecclesias ejusdem loci divisim, sed prædictorum locorum conjunctim sano referendum est intellectu: ne si hoc modo singulas ejusdem loci visitarent Ecclesias, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti. Qui vero contra declarationes prædictas quidquam sibi usurpare præsumpserint, gravi subjaceant ultioni.

In hac Decretali duo statuntur.

I. Ut privilegio a Sancta Sede concesso Templariis, & Hospitalariis tempore interdicti donari possint ecclesiastica sepultura eorum Confratres, etiam manentes in seculo, qui vel mutato habitu seculari eorundam se Ordini obtulerunt, vel qui bona sua eis dederunt, retento usufructu.

II. Ut iisdem Templariis, & Hospitalariis venientibus ad locum interdictum semel in anno aperiatur janua Ecclesiæ ad divina celebranda.

Ad primum, quod spectat, attende notata supra ad *cap.* III. *Cum & plantare*.

Secundum vero hodie locum amplius non habet, cum similia privilegia revocata sint a Bonifacio VIII. in sequenti Decretali, relata in *cap.* XXIV. *de Sent. excomm. in* VI. in qua præscribuntur modus, & dies, in quibus tempore interdicti divina celebrari permittuntur.

Alma mater Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat, & consulte, quæ, suadente subjectorum utilitate, postmodum consultius, ac rationabilius revocat, in meliusve commutat. Sane a nostris dudum fuit Prædecessoribus constitutum, ut in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus, & Sacramentis exceptis) divina celebra-

prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem; aut si satisfacere nequeunt, vel hujusmodi cautionem præstare juraverint, quod cum poterunt, satisfacent: & ad satisfactionem hujusmodi per eum, vel per eos, qui facere ipsam debent, & possunt præstandam, dabunt consilium, & auxilium, ac juxta posse suum fideliter laborabunt: non est pœnitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quoad istos, vel alios, qui circa hoc minime deliquerunt (ubi civitas, vel locus alius, seu universitas interdicti existunt) facienda est relaxatio interdicti, sed est eis solummodo injungenda pœnitentia salutaris. Adjicimus præterea, quod singulis diebus in Ecclesiis, & monasteriis Missæ celebrentur, & alia dicantur divina officia, sicut prius, sub missa tamen voce, & januis clausis, excommunicatis, ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam Canonici, quam Clerici Ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis, tribuuntur, si ad officia non venerint supradicta, distributiones easdem amittant, sicut interdicto perderent non extante, si divinis officiis non adessent. In festivitatibus vero Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce divina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reverentiam dictarum solennitatum (& ut ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus divinorum: sic tamen, quod illi, propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa observationem interdictorum a nostris sunt Prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusvis privilegiis, Ecclesiis, monasteriis, Ordinibus, Religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis, & non exemptis, sub quavis forma, vel expressione verborum ab Apostolica Sede concessis, quæ contra tenorem præsentis Constitutionis nullis volumus suffragari, cum quibuslibet tam secularibus, quam regularibus sufficere debeat, ut tempore interdicti, modo præmisso, diebus celebrent supradictis.

SECTIO DCCCLXXXIII.

CAPUT XXV. QUOD NONNULLIS, *ex Decretali laudati Innocentii III. in eodem Concilio Lateranensi IV.*

Quod nonnullis est Religiosis indultum in favorem pontificalis officii ad Episcopos extendentes concedimus, ut cum Commune terræ interdictum fuerit, excommunicatis, & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis, suppressa voce, & non pulsatis campanis, divina celebrare officia, nisi & hoc ipsum eis expresse fuerit interdictum. Verum hoc illis concedimus, qui causam aliquam non præstiterint interdicto, nec quidquam (doli, vel fraudis) ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes.

Hæc Decretalis, in qua ex privilegio nonnullis Religiosis indulto (quod hic extenditur etiam ad Episcopos) aliquando celebrare possint divina, januis clausis, submissa voce, & non pulsatis campanis, ampli-

... conferret memorata indulgentia, sine qua, id Prælatis annuentibus, liceret eisdem, fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione hujusmodi reprobata, dum tamen ab aliis, quæ jure parochiali proveniunt, prorsus abstineant, datam eis sic licentiam celebrandi auctoritate nostra non differas publicare, ita, quod dicti Fratres aliquam ex indulgentia nostra videautur in hoc gratiam consecuti.

Privilegium celebrandi in Altari portatili in hac Decretali concessum ab Honorio Fratribus Minoribus, & etiam Prædicatoribus, & his quidem non ab Honorio, sed a Gregorio XI. in novissima Decretalium collectione, cum in Decretali Honorii non leguntur Prædicatores, hodie sublatum est tum a Concilio Tridentino, tum a Clemen. XI. ut in sequenti ejusdem decreto, emanato die 15. Decemb. 1703. circa celebrationem Missarum in Oratoriis privatis.

Nonnulli Episcopi, & complures Regulares, sub prætextu privilegiorum ea sibi licere putant, quæ prohibita sunt; siquidem Episcopi etiam in aliena diœcesi, extra domum propriæ habitationis, in privatis laicorum domibus erigi faciunt Altare, ibique per unum, aut plures e suis cappellanis vivificam Christi Hostiam immolari; Regulares vero in quibusdam Magnatum, seu aliarum nobilium personarum privatis Oratoriis, quæ certis quandoque ex causis a Sede Apostolica concedi solent, celebrare audent, vel plures Missas, quam in iis sit indultum, vel absque præsentia personarum, quarum contemplatione gratiosa concessio emanavit, vel extra debitas horas, & post meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per Constitutiones diœcesanas, aut etiam decreta Sacræ Congregationis Concilii, celebrari prohibetur, aut quæ in ipsis Indultis Apostolicis excipiuntur, quo minus in illis celebrari possit; aut etiam Altari portatili uti non verentur in sacrarum sanctionum contemptum, ac Sancti Sacrificii irreverentiam. Quamobrem ad abusus hujusmodi eliminandos, & ad instaurandam venerationem tremendo Mysterio debitam, Sanctissimus Dominus Noster, ex unanimi voto S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inhærendo declarationibus, alias hac de re editis, expresse declarat: Episcopis & his majoribus Prælatis, etiam Cardinalatus dignitate fulgentibus, neque sub prætextu privilegii clausi in corpore juris, neque alio quoquo titulo, ullo modo licere, extra domum propriæ habitationis in domibus laicis, etiam in propria diœcesi, quod fortius intelligitur in aliena, etiamsi Diœcesani consensus adhiberetur, erigere Altare, ibique Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare, sive celebrari facere. Ac pari modo in Oratoriis privatis, quæ per Sanctam Sedem concessa fuerint, non licere Regularibus cujusvis Ordinis, aut Instituti, seu Congregationis, etiam Societatis Jesu, aut etiam cujuscunque Ordinis militaris, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, aut aliis quibuscunque Sacerdotibus, etiamsi essent Episcopi, in iis celebrare in diebus Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi Domini, aliisque anni festis solemnioribus, ac diebus in Indulto exceptis. In reliquis vero diebus prædictis Regularibus, & Sacerdotibus quibuscunque, etiam Episcopis, in præfatis Oratoriis celebrare non licere, ubi jam unica Missa, quæ in Indulto conceditur, fuerit celebrata; super quo celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo se optime informare, atque illa etiam in casibus præmissis celebrari nequeat post meridiem: demandando ulterius, & de-

ctitas Sua declarat, & servari mandat &c.

Sed quia verba allati decreti, prohibentia celebrationem in Altari portatili, utpote (ita refert Bened. XIV. in Epist. ad Primatem Poloniæ *Magno* 2. *Junii* 1751. §. VII.)

Nimis ampla, & effrænata, cuipiam præbere ansam poterant affirmandi non licere Episcopis uti privilegio Altaris portatilis, tum, cum, vel diœcesim visitant, vel iter faciunt, aut alia justa de causa extra residentiam sunt, atque in laicorum domibus morantur, illato de hujusmodi re sermone in Congregationibus, quæ sub Innoc. XIII. immediato Clementis ejusdem Successore, habitæ fuerunt, quarum Nos tunc in minoribus existentes a secretis fuimus, opportunum factu judicatum est, ut ea, quam mox subjicimus, declaratio fieret, quæ postea inserta fuit in ejusdem Innocentii literis, incipientibus *Apostolici ministerii*, quas idem Pontifex pro constituendo in Hispaniarum Regnis bono ecclesiasticæ disciplinæ regimine condidit, quasque etiam ejusdem Successor Bened. XIII. in forma specifica confirmavit, & ut in omnibus locis pro regula, ac norma haberentur, in Appendice Concilii Romani a se celebrati voluit insertas, ipsam vero declarationem inter ejusdem Concilii decreta retulit tit. XV. cap. III. in quo quidem Concilio Nos quoque ad sacrorum Canonum interpretationem adhibiti fuimus. Declarationis verba nos etiam hic libenter apponimus = Declaramus quod, cum in prædicto decreto (de Clementis XI. decreto sermo est) statuatur, non licere Episcopis extra domum propriæ habitationis in domibus laicis erigere Altare, ibique sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare, sive celebrari facere, hujusmodi prohibitio intelligenda non sit de domibus, etiam laicis, in quibus ipsi Episcopi forte occasione visitationis, vel itineris hospitio excipiantur, etiam & hoc quando Episcopi in casibus a jure permissis, vel de specialis Sedis Apostolicæ licentia absentes, a domo propriæ ordinariæ habitationis moram idcirco faciant in aliena domo per modum similis habitationis: his enim casibus licita iis erit erectio Altaris ad effectum prædictæ celebrationis, non secus ac in domo propriæ ordinariæ habitationis. =

Cum autem in allato Clementis decreto præscriptæ sint regulæ circa Missæ celebrationem in Oratoriis privatis, subnectimus addita tum a decretis Congregationis Concilii, tum a laudato Benedicto in cit. Epistola *Magno*. Ex decreto itaque Congregationis Concilii sub die 13. Januarii 1725. relato a dicto Benedicto §. XVIII. d. Epist. In die Natalis Domini celebrari possunt tres Missæ, etiamsi in Brevi de unica tantum Missa mentio fiat, dummodo in eodem Brevi indultum sit, Missam celebrari posse diebus, etiam exceptis. Ex altero decreto ejusdem *Cong.* 3. *Decemb.* 1740. ab eodem Bened. 7. *Januar.* 1741. approbato, relatoque in præfata Epistola §. XV. & XVI. in his Oratoriis Missa celebrari non potest, & præcepto satisfieri, quando eidem Missæ actu non interest aliquis ex iis, quibus principaliter indultum concessum est. Hoc autem principaliter concessum intelligitur iis tantum, quibus Breve dirigitur, nimirum personis illis, quæ a tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur. Et propterea majoris claritatis gratia mandavit Pontifex, ut in hujusmodi Brevibus hæc adjungatur clausula. *Volumus autem, quod nati, ac consanguinei, & affines prædicti unicam dictam Missam, vobis quidem præsentibus, audire tantummodo, nunquam vero celebrari facere audeant*. Hoc tamen decreto non obstante declarat = Posse missam celebrari, etiamsi nulla earum personarum præsens adsit, quæ in fronte, seu inscriptione Brevis nominatur, dummodo illa præsens sit, cui in Brevis corpore nominatim, & expresse facultas tribuitur, ut possit in privato Oratorio tum, cum ipsa adsistat, facere, ut Missa celebretur. Item a

§. XX.

SECTIO DCCCLXXXVI.

CAPUT I. VOLENTES, *ex Decretali Innocentii IV. in Concilio generali Lugdunensi, celebrato an.* 1245.

VOlentes libertatem, quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulsit, sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant: declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcunque sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, sive contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum Ordinariis conveniri, & illi, quoad hoc suam in ipsos jurisdictionem (prout jus exigit) exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? non utique: quia nec coram Ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec ubi domicilium habent, si alibi delinquant, vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum praetextu locorum Dioecesani (si ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conveniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis, ut illic respondeant, injungendi habent aliquam potestatem: salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse canonica praecipiunt instituta. Et idipsum decernimus circa illos, quibus, ut non nisi sub uno certo Judice teneantur de se conquerentibus respondere, Apostolico privilegio est concessum.

In eos autem, quibus, ne interdici, suspendi, vel excommunicari a quoquam valeant, a Sede Apostolica est indultum, sicut sunt Religiosi quamplures, in quorum privilegiis continetur, ne quisquam Episcopus, vel Archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro ulla causa, ullove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare praesumat, iidem Ordinarii jurisdictionem suam quantum ad ista, ubicunque illi fuerint, penitus exercere non possunt: nisi forsan ipsi Monachi ad monasteriorum suorum prioratus Ordinariis eisdem subjectos (ut vel gerant eorum regimen, vel in eis tanquam proprii locorum ipsorum Monachi resideant) fuerint destinati: tunc enim etsi libere possint ad eadem monasteria revocari, ac tam illorum, quam ipsorum prioratuum Monachi reputentur (cum non sit inconveniens aliquem utrobique locum habere monachicum) unum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere, ratione tamen eorundem prioratuum dicti Ordinarii sua jurisdictione in ipsis etiam quoad praemissa, quamdiu morantur in illis, licite uti possunt.

Haec Decretalis, in qua statuitur, exemptos conveniri posse coram locorum Ordinariis ratione delicti, sive contractus, sive rei, si contractus sit initus, & res sita in loco non exempto; non vero ratione domicilii, cum tunc non teneantur respondere, nisi coram certo Judice: item monachos privilegiatos inter-

hoc ab ipsa Sede delegatis, conveniri, & jure medio ad solvendum debitum cogi, & compelli possint: privilegiis, exemptionibus, Conservatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus adversus præmissa nequaquam valituris.

SECTIO DCCCLXXXVII.

CAPUT II. CUM DE DIVERSIS, *ex Decretali laudati Innocentii IV.*

CUM de diversis mundi partibus multi confluant ad Sedem Apostolicam, quasi matrem, nos ad communem tam ipsorum, quam aliorum omnium commodum, & profectum solicitudine paterna intendentes, ut sit eis mora hujusmodi fructuosa, providimus, quod ibidem de cætero regatur, & vigeat studium juris divini, & humani, canonici videlicet, & civilis. Unde volumus, & statuimus, ut studentes in scholis ipsis penes Sedem eandem, talibus privilegiis omnino, libertatibus, & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis, ubi generale regitur studium, ac recipiant integre proventus suos ecclesiasticos, sicut illi.

In hac Decretali statuitur, ut studentes Juri canonico, & civili in generali studio Romanæ Curiæ gaudeant iisdem privilegiis, quibus fruuntur studentes in aliis scholis generalium studiorum, & si beneficiati sint, integros suorum beneficiorum fructus in absentia percipere possint.

Quid novi accesserit quoad hanc fructuum perceptionem in absentia causa studiorum, vide notata supra ad *c. V. Super specula, de Magistris* pag. 600.

SECTIO DCCCLXXXVIII.

CAPUT III. ABBATES, *ex Decretali Alexandri IV.* (*in manuscriptis Codicibus legitur Alexandri III.*)

ABbates, quos Apostolica Sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali privilegio insignivit, in Ecclesiis, quæ ad eos pertinent pleno jure, quando in eis Divina Officia celebrant, possunt post Missarum solemnia, & vespertinas, ac matutinas Laudes, benedictionem solemnem super populum elargiri. Alibi autem publice, aut per vias, civitates, castra, & villas populis, & plebibus benedictionem facere, vel impertiri non valeant, nisi hoc eis expresso Apostolico privilegio sit concessum. Nec eis licitum sit aliis, quam monasteriorum suorum Conversis, & qui ad illa convolaverint, & in quos ecclesiasticam, & quasi episcopalem jurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre Tonsuram, nisi eis id competat ex pleno præfatæ Sedis Indulto.

Ad primam hujus Decretalis partem quod spectat, confirmata, & ampliata est in decretis generalibus, editis a Congregatione Sacrorum Rituum jussu, & approbatione Alexandri VII. sub die 26. Sept. 1659. ut videre est num. XIII. eorundem decretorum, quæ omnia per extensum hic transcribo prout referun-

remoniale evulgatum (quo quidquid ad ipsos in sacris cæremoniis pertinet, abunde præscripsit) idem quoad inferiores Prælatos, qui Pontificalium usu fruuntur, præstandum curare necessarium existimavit, ut excessus aboleantur, uniformisque inducatur Sacrorum Ritus in omnibus, eo præsertim tempore, quo privilegia ipsi perperam interpretantes, obtendentesque, parum obsequi student decretis pluries ab eadem sacra Congregatione hac in remet evulgatis, aut ipsa ignorare prætendunt. Quamobrem omnia simul, ut unico conspiciantur obtutu, cogere, perque capita dirigere constituit, quo facilius observentur.

I. Super Altari, in quo Sacra erunt facturi, septimum nequaquam apponant candelabrum.

II. Cathedram, seu sedem fixam, & permanentem in eorum Ecclesiis ne detineant, sed tribus ipsis diebus, quibus ex antiquis decretis tantummodo pontificaliter celebrare est iis permissum, mobili sede, seu cathedra utantur, quam nihilominus simplici serico panno coloris Festivitati congruentis obducere poterunt, non auro contexto, aut phrygio, sive basilico opere exornato.

III. Baldachinum adhibere supra sedem poterunt, non pretiosum, aut aureum, sed simplex, & eo, quod Altari superimponitur, materia, & opere inferius. Ad ipsam autem per duos tantum gradus in Presbyterii superficie stratos ascendatur.

IV. Non Abacum alium præter parvam mensam, & in cornu Epistolæ parare faciant, in qua duo candelabra cum candelis, necnon Mitra, Calix, Missale, thuribulum, navicula, & reliqua ad celebrationem necessaria collocentur. Prope vero mensam eandem parieti hærens baculus pastoralis aptetur.

V. Dies vero, in quibus solemniter ipsis operari conceditur, sint de præcepto festivi, vel aliis, in quibus ipsos pontificaliter celebrare, Festivitatis ratio exigat, nempe Patroni loci, Fundatoris Ordinis, Tituli, & Dedicationis Ecclesiæ. Abstineant autem ab hujusmodi Pontificalium usu in Officiis, & Missis Defunctorum quocunque die, etiam festivo, & de præcepto.

VI. Ad Ecclesiam accedentes licet pontificaliter divina peracturi, iisdemque absolutis, ab Altari num nempe Evangelii, & Subdiaconum Epistolæ, duo alii tantum Diaconi cum Dalmaticis, & unicus Presbyter cum Pluviali eis assistant: duo insuper capellani, qui de mitra, & baculo, ac totidem Acolyti pro candelabris inserviant. Præterea sex alii Canonici, vel monachi, duo scilicet Pluvialibus, duo planetis, totidemque tunicellis induti, divinis hujusmodi interesse valeant, qui tamen non in sedibus, seu stallis choralibus, sed in scamnis absque postergalibus, panno viridi laneo coopertis, situ congruo accommodatis, moxque illinc removendis considеant.

VIII. Mitram pretiosam, nisi illis expresse a S. Sede indultam, non adhibeant. Sub Mitra pileolum nigri tantum coloris induant, baculum pastoralem albo velo appenso deferant, ab iisque, & aliis Pontificalibus, etiam de Ordinariorum licentia extra Ecclesias sibi subjectas prorsus abstineant, & neque in Processionibus, quæ ab eorum Ecclesiis per vias extra ambitum, vel parochiam ducuntur, insignis prædictis utantur, vel penes se perferri faciant.

IX. Regulares Rocchettum non deferant, nisi ex tali Ordine fuerint, cui indumentum hujusmodi competat.

X. Invitati ad Ecclesiam exemptam, nec in illa Pontificalibus uti valeant: nec ii, qui non fuerint Abbates perpetui, vel benedicti, in propriis Ecclesiis uti possint privilegio perpetuis Abbatibus, vel alias benedictis indulto.

XI. Sacras vestes ex altari non sumant, nisi pontificaliter Divinis vacaturi.

XII. Indulgentias impartiri, vel publicare non audeant, absque expresso S. Sedis indulto.

XIII. Pontificales benedictiones cum trina Crucis productione in Missis tantum pontificalibus, nec non Vesperis, & Matutinis, pontificaliter itidem celebratis, licere sibi tantum meminerint. Privatim vero populis, quamvis pleno jure subjectis, nisi expresse ipsis permissum fuerit, etiam Pontificalibus induti per Ecclesiam incedentes, benedicere non præsumant.

XIV. Præsente Episcopo, sine speciali Sedis Apostolicæ permissu, etiam pontificaliter celebrantes, a benedictionibus cessent.

abbatialis Ecclesiæ unico tantum ductu thurificentur.

XVI. Abstineant tamen Episcopi, ubi consuetudo contraria non viget, a frequenti hujusmodi accessu ad Ecclesias exemptas in similibus actibus, ut liberius Abbates valeant suis uti privilegiis.

XVII. In ordinationibus Canonicorum, Clericorum, Monachorum, ne non in vestitionibus monialium, & emissione professionis earumdem, etiam pleno sibi jure subjactarum, in benedictionibus sacræ supellectilis, cæterisque actibus (Missarum, Vesperarum, & Matutinarum solemniis ter tantum in anno, ut præfertur, exceptis) neque in Ecclesiis, Oratoriis, aliisque locis, tam publicis, quam privatis, quantumvis exemptis, eisdemque Abbatibus pleno jure subjectis, mitram, baculum, & quævis alia Pontificalia insignia, nisi de expressa Sedis Apostolicæ concessione adhibeant.

XVIII Ecclesiasticam supellectilem pro servitio dumtaxat suarum Ecclesiarum, vel monasteriorum benedicant.

XIX. Reliqua Pontificalia extra loca ipsis Abbatibus subjecta, vel pro servitio alienæ Ecclesiæ, aut in subditos, pariter alienos, etiam de licentia Ordinariorum exercere non valeant, puta campanarum benedictiones, calicum, & similium, in quibus sacra adhibetur unctio, nec non Minorum Ordinum collationes.

tione Sacrorum Rituum ordinaria, habita coram Sanctitate sua, per Eminentissimum, & Reverendissimum D. Cardinalem Brancaceium accurate perlectis, & mature discussis, Sanctitas Sua ea approbavit, & pro omnimoda eorumdem observatione typis mandavit imprimi, ad valvas affigi, & publicari, ut elapso termino sex mensium a die publicationis eorumdem, omnes, & singulos usu Pontificalium gaudentes, tum sæculares, tum regulares, quantumvis exemptos, & speciali expressione indigentes afficiant, & arctent, acsi omnibus, & singulis eadem exhibita, vel personaliter præsentata, intimata, seu notificata fuissent. Indulsitque præterea locorum Ordinariis, ut auctoritate Sedis Apostolicæ possint, imo debeant, præfatos, etiam per censuras, compellere.

Cumque nonnulli ex dictis Abbatibus, & Prælatis proprium habere possint territorium, juraque episcopalia, nullisque subdantur Episcopis, qui eos coercere, si excesserint, valeant: eo casu a Sedis Apostolicæ Nunciis, si aderint, sin minus ab Archiepiscopis, in quorum provinciis, vel ab Episcopis, Romano tantum Pontifici subjectis, intra, vel prope quorum diœcesis limites eorum Ecclesiæ, vel monasteria sita fuerint, tamquam a S. Sede delegatis, ad hujusmodi Decretorum observationem prædicti omnino cogantur, die 27. Septembris 1659.

DECLARATIO DECRETI

SACRÆ RITUUM CONGREGATIONIS

emanati die 27. Septembris 1659.

Circa usum Pontificalium, pro Congregatione Cassinensium.

PRocurator Generalis Congregationis Cassinensium Sanctissimo humiliter supplicavit, ut dignaretur præcipere Congregationi Sacr. Rituum, ut quæ Abbatibus Cassinensibus particulari Apostolicæ Sedis Indulto vetitis, ac præter expressa in Decreto novissime super usu Pontificalium edito, adhibere liceat, prævia discussione declaret. Sanctissimus autem Oratoris preces ad eandem Congregationem transmisit, rescripsitque per Eminentiss. D. Cardinal. Franciottum notulam dubiorum supplici libello subnexam in ipsa Congregatione referri, quæ.

Ad §. IV. Decreti, quo prohibetur usus præterquam unius abaci: asserentibus Monachis hactenus ab immemorabili tempore eorum Abbates adhibere consuevisse secundum abacum ad pelves, & urceolos exponendos; censuit servandum esse Decretum.

Ad §. V. Quo tribus diebus tantum de præcepto, &c. pontificalis celebratio permittitur: exponentibus Monachis taxativam hujusmodi non extendi ad usum Pontificalium sine baldachino; ac præterea ex Indulto Alexandri II. sibi competere Pontificalium usum in exequiis nobilium virorum; Sacra Congregatio censuit, hujusmodi privilegium tantummodo suffragari monasterio Cavensi, nec ad alia monasteria extendi.

Ad §. VI. Quo in accessu Abbatis divina peracturi, & recessu ejusdem post Divina absoluta, prohibe-

sum adhibere, nec esse de ritibus Romanæ Ecclesiæ, sed Ambrosianæ tantum: Sacr. Congregatio censuit, quoad mitram servandam esse dispositionem *cap. De Apostolicæ, de Privil. in VI.* quoad baculum vero servandum esse Decretum.

Ad §. X. Quo prohibetur usus Pontificalium in aliena Ecclesia, licet exempta, quamvis Abbas ad ipsam fuerit invitatus: exponentibus Monachis, eos inibi pontificalibus insigniis hactenus usos asse, idque a jure ipsis permissum præsumere: Sac. Congregatio censuit servandum esse Decretum.

Ad §. XI. Quo sacras vestes ex Altari sumere Abbates privatim celebraturi prohibentur: asserentibus Monachis, se hactenus tali privilegio gavisos esse: Sac. Congregatio censuit, servandum esse Decretum.

Ad §. XIII. Quo disponitur, ne Abbates extra Pontificalia, pontificali more, ac trina Crucis productione, necnon privatim occurrenti populo, tum pontificaliter induti, etiam per Ecclesiam incedentes benedicant: asserentibus Monachis, Abbates in Missis privatis hactenus episcopali more benedixisse, & Pontificalibus præsertim indutos, per Ecclesiam transeuntes occurrenti populo benedictionem elargiri consuevisse. Sacr. Congregatio censuit, servandum esse Decretum.

Ad §. XIV. Quo in præsentia Episcopi Abbatibus denegatur facultas benedicendi solemniter, etiam in Pontificalibus: asserentibus Monachis, ex privilegio ipsis, etiam præsente Episcopo, benedictiones hujusmodi competere: Sacr. Congregatio censuit, servandum esse Decretum.

Ad §. XV. Quo traditur ordo inferioribus Prælatis Divina pontificaliter peragendi, præsenteque Episcopo, loci ordinario: exponentibus Monachis, Episcopo vetitum reperiri ingressum in eorum Eccle- ... vio apostolico desumptum, ac interim abstineri.

Ad §. XXI. Quo in Missis privatis prohibentur Abbatibus quivis ritus, & prærogativæ ad Episcopos privative spectantes: exponentibus Monachis, Abbates Casinenses hactenus in Missis privatis adhibuisse quatuor candelas, ministros ad lotionem manuum, & duos Assistentes cum cotta, &c. Sacr. Congregatio censuit, servandum esse Decretum, præsentisque declarationis Decretum typis imprimi posse concessit, die 12. Junii 1660.

Prædictis autem Sanctissimo relatis, Sanctitas sua approbavit, & Decretum editum die 27. Septembris 1659. omnino exequi, & servari mandavit. Verum quoad §§. quintum, sextum, septimum, octavum, & decimum septimum ad limites tantum præsentis declarationis, & non alias, salva quavis contraria verbaliter expressa dispositione privilegiorum particularibus monasteriis Congregationis Casinensium concessorum, die 20. Julii 1660.

Est hic notandum cum Benedicto XIV. *lib. II. cap. XXIV. de Sacrificio Missæ n. 6.* quod = Ternis „ olim Crucis signis Sacerdotes populo benedicebant, ut nunc Episcopi. Sublatus est ejusmodi „ ritus a S. Pio V. qui in solemnibus Missis dumtaxat „ adhiberi eum voluit. Clemens vero VIII. statuit, „ ut Presbyteri etiam in Missis solemnibus, uno „ tantum Crucis signo populo benedicant, ut vide„ re est apud Meratum *tom. I. pag.* 243. =

Quod autem spectat ad secundam allati Decretalis partem, circa facultatem scilicet concessam Abbatibus regularibus conferendi primam Tonsuram, & Ordines Minores, sermo instituetur parte II. ad *cap. X, sess. XXIII.* a quo derogatum est hujusmodi facultati, quoad illos, iisdem Abbatibus subjectus, qui Religiosi professi non sint.

SECTIO DCCCLXXXIX.

Caput VIII. Episcoporum, *ex Decretali Bonifacii VIII.*

Episcoporum, & aliorum Prælatorum querelis frequentibus, & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui seculares, aut regularis, quantumcunque exemptionis, seu libertatis Sedis Apostolicæ privilegiis communiti, cujuscunque Ordinis, Religionis, status, vel conditionis existant, scienter celebrent ve

Eos, qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora non fine contemptu clavium Ecclesiæ, in cæmeteriis, interdicti tempore, in casibus non concessis a jure, vel excommunicatos publice, aut nominatim interdictos, vel usurarios manifestos scienter sepelire præsumunt; decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subjacere, a qua nullatenus absolvantur, nisi prius ad arbitrium diœcesani Episcopi eis, quibus per præmissa fuerit injuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem: nullo eis circa præmissa exemptionis, vel quovis alio privilegio, sub quacunque forma verborum concesso, aliqualiter suffragante.

Eandem excommunicationem ipso facto incurrunt Regulares, non servantes interdictum generale locale, ex Clementina I. relata *tit. De sent. ex communic.*

Ex frequentibus Prælatorum querelis accepimus, & nos ipsi experientia certa probavimus in minoribus constituti, quod plerunque Religiosi nunc patenter excusationibus fucatis, & frivolis innitentes, nunc latenter Ecclesiarum suarum januis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis aliis exquisitis, non absque damno cathedralium, & parochialium Ecclesiarum, & scandalo plurimorum, dirumpendo nervum ecclesiasticæ disciplinæ, civitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. Nos igitur in sancta Dei Ecclesia, cui (disponente Domino) præsidemus, quæ quidem unica est, & unum Deum prædicat, atque colit, unam fidem firmiter, & simpliciter confitetur, uniformitatem (quantum commode possumus) conservare volentes, circa interdictorum observantiam prædictorum, auctoritate Sedis Apostolicæ, vel a locorum Ordinariis positorum, de Fratrum nostrorum consilio districte præcipiendo, mandamus, quatenus Religiosi quicunque, tam exempti, quam non exempti, cujuscunque Ordinis, & conditionis existant, cum cathedralem, vel matricem, seu parochialem loci Ecclesiam illa viderint, aut sciverint observare (non obstantibus quibuscunque appellationibus, antea etiam ad eandem Sedem, vel alium, seu alios interjectis, & aliis objectibus quibuscunque) absque dolo, & fraude, cum moderatione tamen Decretalis: *Alma*, inviolabiliter conservent. Alioquin non servantes, excommunicationis sententiæ hoc ipso volumus subjacere. Quod etiam in interdictis, & in cessationibus a divinis indictis per provincialium Conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate (cum majus sit provinciale Concilium, quam singularis Prælati provinciæ, ac judicium integrum, quod plurimorum sententiis comprobatur) volumus observari. In cessationibus vero generalibus a divinis civitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conventus secularium, aut regularium Ecclesiarum sibi vendicant (quia ipsos hoc unico lumine ad repellendas injurias eis factas privare nolumus, nec debemus) idem intelligimus observandum. Ipsi vero sint diligenter attenti, ut statuta Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum super his edita diligenter observent. Porro hanc sanctionem ad pendentia trahimus, non obstantibus privilegiis, conventionibus, statutis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmissa, seu aliquod præmissorum Religiosis ipsis in nullo volumus suffragari.

No-

... domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi divinum officium licite admittuntur. Non sic autem in familiaribus alicujus conventus, seu collegii est censendum: illi enim nisi privilegiati fuerint, admitti non debent. Hujusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cujus causa, seu culpa, dolo, vel fraude fuit sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione lata extitit, præbuit consilium, auxilium, vel favorem.

Regula, quæ in hac Decretali primo loco firmatur, est, quod illis, quibus concessum est, ut tempore interdicti, exclusis excommunicatis, & interdictis, possint submissa voce celebrare divina, ex hoc non est concessum admittere aliquos alios, etiam aliunde venientes, nisi ipsi sint privilegiati.

Sed huic Regulæ derogatum est ab eodem Bonifacio in *cap. XXIV. Alma mater, de Senten. excomunic. in VI.* ibi enim exceptis excommunicatis, & interdictis admitti posse declarat omnes, ibi.

Adjicimus præterea, quod singulis diebus, in Ecclesiis, & monasteriis Missæ celebrentur, & alia dicantur divina officia sicut prius; submissa tamen voce, & januis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis.

SECTIO DCCCXC.

Caput XII. Quoniam, *ex Decretali laudati Bonifacii*.

Quoniam Episcopi, eorumque Superiores se habent diversis ex causis a suis Ecclesiis, & diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt commode ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili nullam diem: præsenti Constitutione indulgemus eisdem, ut Altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari, ubicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare, vel audire divina.

Privilegium Altaris portatilis, seu viatici, Episcopis in hac Decretali concessum, non fuisse sublatum a Tridentino probat Fagnanus ex Decreto Cong. Conc. ad *cap. Quod nonnullis, hoc tit. n. 6. & n. 15 & 16.* probat eo uti posse, etiamsi electi, & confirmati tantum fuerint, & non consecrati. Quæ autem limitationes, ac declarationes accesserint, satis exposui supra ad *caput XXX. In his autem pag.* 719.

Verum dumtaxat addo, quod cum hæc facultas indulta sit Episcopis, eorumque Superioribus, horum nomine veniunt etiam Cardinales, qui præeminentia, & dignitate, licet non Ordine, sunt Episcopis superiores; ideoque & illis hujusmodi privilegium competere, validissimis rationibus sustinet ibidem idem Fagnanus, *num. 10. & seqq.* quem sequitur Passerinus ad hoc transcriptum *cap. Quoniam n. 5.*

Ea-

licentia speciali, aut qui excommunicatos a canone, præterquam in casibus a jure expressis, vel per privilegia Sedis Apost. concessis eisdem; vel a sententiis per statuta provincialia, aut synodalia promulgatis, seu (ut verbis eorum utamur) a pœna, & culpa absolvere quemquam præsumpserint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi, quos etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publice nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo Religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio privilegio suffragante.

Quibus etiam in virtute S. Obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtius inhibemus, ne in sermonibus suis Ecclesiarum Prælatis detrahant, aut etiam retrahant laicos ab Ecclesiarum suarum frequentia, vel accessu, vel Indulgentias pronuncient indiscretas: neve, cum confectionibus testamentorum intererunt, a restitutionibus debitis, aut legatis, matricibus Ecclesiis faciendis retrahant testatores: nec legata, vel debita, aut male ablata incerta sibi, aut aliis singularibus sui Ordinis Fratribus, vel conventibus in aliorum præjudicium fieri, seu erogari procurent: nec etiam in casibus Sedi Apostolicæ, aut locorum Ordinariis reservatis quemquam absolvere, aut personas ecclesiasticas, præsertim coram Judicibus delegatis a Nobis, suam contra eos justitiam prosequentes, vexare indebite, aut ad loca plura, & præsertim multum remota, convenire præsumant. Si qui vero præmissa, vel aliquod de præmissis attentare præsumpserint, per duos menses subjaceant pœnis illis, quæ secundum eorum regulam, vel statuta pro gravibus criminibus, seu culpis eis consueverunt imponi: super quibus absque manifesta necessitate cum eis non valeat dispensari. Cæterum Prælati eorum, nisi de his, quæ occasione præmissorum excessuum ad eos quoquomodo pervenerint, Ecclesiis, aut personis ecclesiasticis damnificatis, vel læsis satisfactionem plenariam exhibuerint intra mensem, postquam super hoc fuerint requisiti, suspensionis sententiam usque ad satisfactionem debitam eo ipso incurrant, non obstantibus præmissis statutis, aut quibuslibet privilegiis, cujuscunque tenoris existant.

In hac Decretali plura Regularibus prohibentur, & inter cætera.

I. Ne cuiquam tam Clerico, quam laico ministrare præsumant extremam Unctionem, sine licentia parochi, sub pœnis excommunicationis ipso facto Papæ reservatæ: quam tamen sicut, & alia Sacramenta administrare permittuntur suis familiaribus domesticis, aut pauperibus in eorum hospitalibus degentibus.

Verum hoc indultum locum habet dumtaxat, quoties in his familiaribus copulative concurrant tres conditiones, præscriptæ, tam a Conc. Triden. *cap. XI. sess. XXIV. de reform.* quam a Gregorio XIII. Const. *Circumspecta 25. Novembris* 1580. I. Scilicet, quod iisdem Regularibus actu inserviant. II. Quod expensis monasterii intra eorum septa, & domos resideant. III. Quod sub eorundem obedientia vivant: quæ quidem obedientia interpretanda est non de obedientia religiosa, sed servili, qualem profitentur famuli dominis suis.

Quod autem præfatum indultum sit in viridi observantia, patet ex sequenti novissimo Decreto Cong. Conc. in *Vratislavien. jurium parochialium, die 25. Jan.* 1738. proposito enim dubio

= An Patri Abbati monasterii S. Vincentii Ordinis Præmonstratensis in Civitate Uratislaviæ, sive Religiosis ab eo deputatis competat exercitium omnimodæ jurisdictionis parochialis quoad personas inservientium eidem monasterio, eorumque familias, tam degentium infra, quam extra illius septa in casu &c.

Sacra Congreg. respondit negative = Et P. Abbatem, seu Religiosos ab ipso deputatos posse tantum laicis deservientibus intra septa monasterii, atque actu inservientibus ministrare Sacramenta Eucharistiæ, etiam tempore Paschatis, ac extremæ Unctionis, necnon sepulturam dare in propria Ecclesia juxta decretum editum in Mediolanen. = ut videre est *tom. VIII. Thesauri Resolut. dictæ Congr. pag.* 17.

De-

nistrare possunt, eosque in propriis Ecclesiis sepelire, ut declaravit eadem Cong. *in Alensi jurium parochialium*, in qua refertur, quod cum Comes Eustachius Palio, mortua uxore, se contulerit ad conventum Fratrum Eremitarum Ordinis S. Augustini civitatis Atlensis, ibique solutis conventui alimentis, habitu seculari indutus, diu vitam duxerit, & postremo correptus lethali morbo obierit, iidem his approbati ad audiendas suorum Religiosorum confessiones, possunt insuper, sine approbatione Episcopi audire confessiones eorundem familiarium, nedum ex sententia Cong. Conc. relata a Fagnano in *cap. Omnis utriusque sexus, de Panit. & remission. num.63.* sed etiam ex Constit. Clementis X. *Superna 11. Kal. Julii 1670.*

Cæterum in monasteriis, ac etiam collegiis, ubi juxta regularia Instituta vivitur, posse, tam Prælatos regulares, quam Confessores Regularium eorundem monasteriorum, seu collegiorum, audire confessiones illorum secularium, qui inibi sunt vere de familia, & continui commensales, non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt.

II. In transcripta Decretali *Religiosi*, iidem Regulares prohibentur sub dicta pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, Papæ reservatæ, ne cuiquam tam Clerico, quam laico præsumant Eucharistiam administrare sine licentia parochi. Quæ prohibitio cum generaliter indicta sit, videtur amplecti administrationem nedum per modum Viatici, & tempore paschali, sed etiam quocunque alio tempore.

Circa Viaticum, & Communionem paschalem remanet quidem in suo robore hæc Decretalis, quemadmodum notabo infra ad *cap. Omnis utriusque sexus*.

Verum ad Eucharistiæ administrationem quod spectat, quocunque alio anni tempore, hodie ex variis privilegiis Regularium, & diversorum locorum consuetudine obtentum est, ut nedum in Ecclesiis Regularium, sed etiam in quibusvis aliis licite cuique petenti, independenter a parocho administretur; hujus siquidem Clementinæ prohibitionem DD. apud Engel. *tit. XLI. de Celebr. Missar. num.21.* communiter intelligunt de tempore paschali dumtaxat juxta *cap. XII. Omnis utriusque sexus, de Pæniten. & Remiss.*

III. Prohibentur etiam præfati Regulares, sub eadem pœna excommunicationis, ut supra, sine licentia Parochi matrimonia solemnizare.

Verum hodie, si id attentare præsumerent, hanc non incurrent juxta moderationem Conc. Trident. a quo *cap. I. sess. XXIV. de reform.* imposita est suspensio, ipso facto pariter incurrenda, & duratura arbitrio Ordinarii illius parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat Textum leves part II. cum de eod. cap. I.

Per quam quidem suspensionem juxta veriorem, & magis receptam opinionem, teste *Thesauro de pen. cap. I. verb. Matrimonium*, sublata est excommunicatio a Clementina inflicta, nedum quia antiqua pœna gravior censetur abrogata per novam mitiorem, sed etiam, quia ita declaratum fuisse refert. idem Thesaurus, & Galemart. *ad cit. cap. I. Trident. a S. Cong. Conc.*

Cum autem hæc suspensio sit absolute prolata, eademque oratione complectatur Tridentinum tam parochum alienum, quam alium quemcunque Sacerdotem, sive regularem, sive secularem; cumque cæteroquin suspensio sic absolute prolata intelligenda sit juxta omnes Canonistas ab officio solum, aut ab officio, & beneficio simul; quæri hic posset a quo suspensus esset Sacerdos secularis, & regularis, in hoc delinquens, carens, tam officio, quam beneficio.

Huic dubio satis apte, meo videri, respondit Sanchez, *tractat. de Censur. disput. XXXI. sect. III. §. VI. num.18. pag. 570 tom. V. edit. Venetiis anno 1606.* sentiens, neque parochum alienum, neque Sacerdotem beneficiatum in hoc delinquentem suspensum esse ab officio, & respective beneficio, sed ab officio sacerdotali, eo pari modo, quo suspensus dici deberet simplex Sacerdos, tam secularis, quam regularis = Non est verisimile (sunt ejus verba) voluisse Concilium suspendere illos Sacerdotes ab omni officio, & beneficio, ut verbum illud simpliciter prolatum indicare videtur, tum quia peccatum illud non apparet dignum tanta pœna, tum etiam quia illa pena indifferenter fertur in parochos, & Sacerdotes simplices, tam regulares, quam seculares, & ita videtur solum suspensione communi omnibus illis. Censeo igitur, illam esse suspensionem ab officio sacerdotali, quia juxta Canonum intelligentiam ex materia subjecta determinatur pœna, ut in eo quis puniatur, in quo deliquit =.

Quamvis circa hoc idem dubium hæreat Sayrus *in Thesauro casuum conscientiæ lib. IV. cap. XV. n. 9.* sentiatque expetendam esse declarationem a Cong. Conc.

SECTIO DCCCXCII.

Caput I. Inter cunctas, *ex Decretali Benedicti XI.*

In hac Decretali revocatoria Decretalis Bonifacii VIII. *Super cathedram*, *de Sepult. inter Extravagantes commun.* emanata favore Prædicatorum, & Minorum, cujus transcriptionem omitto, cum nimis prolixa sit, statuitur inter cætera, Superiores horum Ordinum debere significare Episcopo quosdam ex earum Fratribus a se fuisse deputatos ad audiendas secularium Confessiones; non tamen teneri eorum nomina exprimere, nec certum numerum designare; quos ita confuse significatos, si intra triduum Episcopus non approbaret, iidem nihilominus, auctoritate Apostolica, dictis secularibus pœnitentiæ Sacramentum administrare possent.

Verum hujusmodi privilegium abrogatum est a Clemente V. in Clementina II. *Dudum*, *de Sepult.* restauravitque eit, Decretalem Bonifacii, quam denuo innovavit Tridentinum *cap. XV. sess. XXIII. de reform.* de qua abrogatione specialis instituetur sermo in notis post dictum *cap. XV. parte II.*

Insuper in dicta Decretali Benedicti tributa legitur iisdem Fratribus facultas ubique prædicandi verbum Dei absque Ordinariorum licentia.

Verum & hoc privilegium abrogatum est, tam a Tridentino *sess. V. cap. II.* & *sess. XXIV. cap. IV. de reform.* quam a Clemente X. ut speciatim notabo ad dictum *cap. II. parte II.*

SECTIO DCCCXCIII.

Caput III. Divina, *ex Decretali Eugenii IV.*

Huic Decretali, cujus etiam textum transcribere omitto, eximenti ab Ordinariorum jurisdictione Clericos curiales beneficiatos, infligentique pœnas ipso facto incurrendas Papæ reservatas, excommunicationis, suspensionis, & interdicti contra eosdem Ordinarios, privantes beneficio dictos Clericos, aut se immiscentes in causis beneficiorum eorundem, derogatum est a Conc. Trident. *sess. XXIV. cap. XI. de ref.* decernente, privilegia, quæ competere solent residentibus in Curia romana in vim hujus Eugenianæ Constitutionis, non habere locum in obtinentibus beneficia ecclesiastica, etiam residentiam non requirentia, quin ipsorum Ordinariorum jurisdictioni subjecti remaneant, nec insuper habere locum in parochis non residentibus *sess. XXIII. cap. I. de reformat.* ibi.

Quæ vero privilegia residentibus in Curia romana vigore Eugenianæ Constitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere solent, ea in iis, qui beneficia ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minime intelligantur, sed Ordinarii jurisdictioni subjecti permaneant: non obstantibus quibuscunque inhibitionibus, *Et sess. XXIII. cap. I.*

Quod si per edictum citati (parochi non residentes) etiam non personaliter, contumaces fuerint; liberum esse vult Ordinariis, per censuras ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliaque juris remedia, etiam usque ad privationem, compellere; nec executionem hanc, quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cujuscunque beneficii, pactione, statuto, etiam juramento, vel quacunque auctoritate confirmato, consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela censenda est, sive appellatione, aut inhibitione, etiam in romana Curia, vel vigore Eugenianæ Constitutionis suspendi posse.

AP-

super privilegium, quominus Ordinarius procedat in prædicantes errores, & hæreses, aut scandala disseminantes, sicuti & quæstores eleemosynarum prædicare præsumentes, aut per se, aut per alios *sess.5. cap.2. sess.24. cap.4.*

II. Privilegium de perpetuo non residendo, aut fructus in absentia percipiendo *sess. 6. cap. 2. de reformat*

III. Privilegium, quominus Clericus secularis exemptus, vel regularis extra monasterium degens, ab Ordinario loci visitari, puniri, aut corrigi valeat, *sess.6. cap.3. sess.14. cap.4. & 5. sess.25. cap. 6. de reform.*

IV. Privilegium, quominus capitula cathedralium, aliarumque majorum Ecclesiarum, ac illorum personæ visitentur a suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatis, corrigantur, & emendentur, *sess.6. cap.4. de reform.*

V. Privilegium exercendi pontificalia, & ad Ordines quemcunque promovendi in aliena diœcesi sine licentia Episcopi diœcesani, & literis dimissoriis sui Prælati, *sess.6. cap 5. & sess. 14. cap. 2. de reformat.*

VI. Privilegium, quominus ab Ordinariis locorum annis singulis visitetur Vicarius perpetuus, aut ad nutum amovibilis, constitutus cum assignatione congruæ portionis, etiam super re certa, in Ecclesiis curatis, unitis cathedralibus, aliisque quibuscunque locis piis *sess.7. cap.7. de reform.*

VII. Privilegium exemptionis ab Ordinario circa visitationem, reparationem, & obsequia præstanda curæ animarum, atque Ecclesiarum, ad Regulares spectantium, *sess.7. cap.8.*

VIII. Privilegium dimissorias dandi a capitulo primo anno Sedis vacantis non arctatis *dict. sess. cadut X.*

IX. Privilegium, quin exempti, tam seculares, quam Regulares extra monasterium degentes conveniri possint coram Ordinario in civilibus causis mercedum, & miserabilium personarum juxta distinctionem in *hoc eod. cap.* expressam ultra dispositа *in cap. Volentes I. de Privil. in VI. sess.7. cap. 14. de reform.*

X. Privilegium, quo quis ad sacros Ordines promoveri possit, non obstante denegatione facta ab Ordinario, etiam extrajudicialiter, & ob crimen occultum *sess.14. cap.1. de reform.*

XI. Privilegium puniendi alienos subditos sine jurispatronat. alteri, quam Ordinario *dict. sess. caput 13.*

XIV. Privilegium, quominus ab Ordinariis visitentur commendata monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpositturæ, ac beneficia, tam curata, quam non curata, secularia, & regularia, ubi non viget regularis observantia, qualitercunque commendata, cæteraque præstentur ad curam animarum spectantia, & alia debita obsequia *sess.21. c. 8. de reformat.*

XV. Privilegium quæstuationes faciendi *dict. sess. cap.9.*

XVI. Privilegium, quominus Ordinarii locorum circa Missæ celebrationem prohibeant. I. Conditiones, ac pacta cujusvis generis mercedum, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur, necnon importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones. II. Ne interdicant cuicumque vago, & peregrino Sacerdoti Missam celebrare. III. Ne Missa celebretur, etiam a Regularibus, in privatis domibus, & in locis, ad divinum cultum non destinatis. IV. Ne vetent, exerceri in quacunque Ecclesia quascunque actiones seculares, vana, ac profana colloquia, deambulationes, strepitus, & clamores. V. Quominus edicto, & pœnis prohibere possint, ne Sacerdotes aliis, quam debitis horis celebrent, neve ritus alios, aut alias cæremonias, & preces in Missarum celebratione adhibeant, præter approbatas ab Ecclesia, ac frequenti, & laudabili usu receptas *sess.22. de Obser. & vitan. in celebr. Mis.*

XVII. Privilegium non suscipiendi intra annum Ordinem, beneficio annexum, *sess.22. cap.4. de reform.*

XVIII. Privilegium non reddendi quotannis Ordinario rationes piorum locorum, cum distinctione in hoc eodem cap. expressa, *sess. 22. cap. 9. de reform.*

XIX. Privilegium non restituendi fructus a beneficiatis illicite absentibus, *sess. 23. caput 1. de reform.*

XX. Privilegium gaudendi privilegio fori a non gerentibus habitum, & tonsuram clericalem, carentibusque aliis requisitis in hoc eodem cap. præscriptis *dict. sess. cap.6.*

XXI. Privilegium adeundi alienum Episcopum absque commendatitiis proprii pro Ordinibus suscipiendis *dict. sess.23. cap.8.*

XXII. Privilegium conferendi ab Abbatibus, aliisque

fessiones, etiam Sacerdotum, a Presbyteris, sive secularibus, sive regularibus, sine approbatione Episcopi *dict. sess. cap.* 15.

XXV. Privilegium contra statuta a Trident. circa Decreta quoad erectionem, & gubernationem seminariorum, & quoad deputationem, remotionemque scholasticorum, qui docendi munus per se implere non possunt, *dict. sess.* 23. *cap.* 18.

XXVI. Privilegium non interessendi Synodo diœcesanæ *sess.* 24. *cap.* 2. *de reform.*

XXVII. Privilegium, quominus visitatores deputati a capitulo (ubi ei hoc jus visitandi competit) & ab Episcopo approbati, infra mensem teneantur reddere Episcopo rationem peractæ visitationis, eique testium depositiones, ac integra acta exhibere *dict. sess. cap* 3.

XXVIII. Privilegium, quin ii, ad quos spectat, fideles instituere in rudimentis fidei, per censuras etiam compelli possint ad id præstandum *dict. sess.* 24. *cap.* 4.

XXIX. Privilegium, quominus impleantur constituta a Paulo III. *sess* 6. *cap.* 4. & *sess.* 7. *cap.* 8. *de reform* & Pio IV. *sess* 21. *cap.* 8 *de reform.* circa visitationem beneficiorum, etiam exemptorum, necnon Ecclesiarum secularium nullius diœcesis, faciendam ab Episcopo, cujus cathedralis Ecclesia est proximior, si id constet, alioquin ab eo, qui semel in Concilio provinciali a Prælato loci illius electus fuerit, *dict. sess.* 24 *cap.* 9.

XXX. Privilegium, quin Episcopus possit unire beneficia simplicia (non tamen regularia) aut eorum proventus præbendis tenuibus, ut præbendarii una cum distributionibus quotidianis inde habeant, unde honeste sustententur, *dict. sess.* 24. *cap.* 15.

XXXI. Privilegium retinendi simul duas parochiales, aut unam cathedralem, & aliam parochialem, *dict. sess. cap.* 17.

XXXII. Privilegium, quominus servetur forma in hoc eod. cap. præscripta circa concursum, examen, & deputationem Vicarii in quibuscunque parochialibus vacantibus, *sess.* 24. *cap.* 18. *de reform.*

XXXIII. Privilegium, quominus causæ omnes tractentur in prima instantia coram Ordinario, aliaque circa appellationem in hoc eod. cap. statuta serventur, *dict. sess. cap.* 20.

XXXIV. Privilegium erigendi novas Regularium domos sine prævia diœcesani Episcopi licentia, *sess.* 25. *cap.* 3. *de Regul.*

YXXV. Privilegium respectu Regularis se subjiciendi obsequio alicujus Prælati, Principis, Universitatis, vel Communitatis, alteriusque personæ, vel loci, prætextu cujuscunque pii operis sine regularis Superioris licentia; sicuti & recedendi a proprio

stituendi Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscunque Titulares ad effectum eletionis faciendæ. III. Supplendi voces, & suffragia absentium: quæ privilegia declarantur subrepetitia, etiamsi in posterum concedantur, *ead. sess.* 25. *cap.* 6.

XXXVIII. Privilegium retinendi Sanctissimum Christi corpus intra chorum, vel septa monasterii monialium *ead. sess. cap.* 10.

XXXIX Privilegium, quominus personæ tam regulares, quam seculares exercentes in monasteriis, vel domibus Regularium utriusque sexus curam animarum personarum secularium (inter quas non intelliguntur compræhensæ personæ, quæ sunt de eorundem locorum familia) Ordinarii jurisdictioni, visitationi, & correctioni subsint in pertinentibus ad dictam curam, Sacramentorum administrationem, & deputationem parochi, seu capellani curati, etiam amovibilis, sine consensu, & prævio examine ejusdem Ordinarii: exceptis. I. Monasterio Cluniacensi cum suis limitibus. II. Monasteriis, seu locis, in quibus Abbates, Generales, aut capita Ordinum sedem ordinariam principalem habent. III. Aliis monasteriis, seu domibus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores jurisdictionem episcopalem, & temporalem in parochos, & parochianos exercent. Salvo tamen eorum Episcoporum jure, majorem jurisdictionem in dicta loca habentium *sess.* 25. *cap.* 11. *de Regular.* Circa derogationem hujusmodi privilegiorum, exceptis jam enumeratis, vide Constit. Greg. XV. *Inscrutabili*, *nonis Febr.* 1622. & rescriptum S. Pii V. *Exposuit*, 22. *Septem.* 1571. relatum a Barbos. ad dict. *cap* I. in Conc Tridentin. a quo neque eximuntur Ecclesiæ parochiales Ordinis Militum S. Joannis Hierosolymitani.

XL. Privilegium, quominus in Ecclesiis Regularium publicentur censuræ, & interdicta tam a S. Sede emanata, quam a locorum Ordinariis promulgata, ipsis Ordinariis mandantibus: sicuti & quominus ab iisdem Regularibus serventur dies festi ab Episcopo in sua diœcesi præcepi, *sess.* 25. *cap* 12. *de Regul.* vide Const. S. Pio V. *Cum primo* 1566.

XLI. Privilegium, quin exempti, sive seculares, sive regulares, etiam monachi, compelli nequeant ad publicas processiones (exceptis Regularibus in strictiori clausura viventibus) judiciumque Episcopi subeant in controversiis ortis super præcedentia in iisdem processionibus, in tumulandis defunctorum cadaveribus, in deferenda umbella, aliisque similibus publicis actibus *sess.* 25. *cap.* 13. *de Regular.* Vide Constit. S. Pii V. *Divina* 1568. & Greg. XIII. *Exposcit* 1588. & circa alios Regulares exemptos, vide *tit. XXXIII. de Majorit. & obed.* 1. *in Institut. Canon. Maschat. tom. I.*

XLII. Pri-

XLVI. Privilegium, quominus omnia, & singula Decreta in hac eadem sess. de refor. Regul. sancita observentur. *dict. sess. 25. cap. 22.*

per annos quadraginta ante Tridentinum, si hæc postea concessa fuerit monasteriis, aliisque quibuscunque locis piis *dict. sess. cap. 13.*

Titulus XXXIV. De Purgatione Canonica.

SECTIO DCCCXCIV.

Quamvis Purgatio canonica non omnino abrogata sit, cum tamen ipsius usus in Curiis ecclesiasticis hodie admodum raro supersit, ut cum Zypæo *de Jure Pontificio novo animadvertit*, Van-espen *part. III. tit. VIII. cap. IV. de Instruct. causar. crimin.* ideo, quæ hodierna sit disciplina circa sancita in in hoc integro titulo, XVI. capitulis comprehenso, in quibus indicitur hæc Purgatio, modusque traditur eam instituendi contra vehementer suspectos de aliquo crimine, præsertim ecclesiasticos, consulto omitto.

Cum autem ab infamato, seu suspecto de crimine præstandum erat juramentum, se illud non commisisse, ut statuitur in cap. I. IV. & XVI. hoc titulo, si forte in aliquibus Curiis adhuc mos vigeat hanc Purgationem indicendi, ita judices monitos vult idem Van-Espen *loc. cit. num. 58.* „ Quin, & „ Judices merito in indicenda hac Purgatione cir„ cumspecti esse debent, ne eam facilius indicen„ do, sacrilegii, & perjurii participes efficiantur: „ etenim cum homines, qui magnorum criminum „ sunt rei, ubi fuerint propter utilitatem, aut vo„ luptatem, quas in criminibus quæsiverunt, gra„ viter impingere in legem æternam, ejusmodi „ crimina prohibentem, magnopere timendum est, „ ne ut supplicium, & infamiam, quæ ob crimina „ commissa imminent, evadant, pejerare audeant. „ Facile est hinc videre, quam sæpe sacrilegum sit „ ab ejusmodi criminosis expetere, ut Juramento „ ea purgent, cum, si non certum sit, saltem ad„ modum verisimile, quod pejerabunt, si crimen „ revera commiserint: temerarium proinde est, „ credere, quod tale crimen non commiserint, quia „ jurant, se non commisisse ".

Certum est autem, penitus abrogatum esse, *caput XVI. Recepimus, relatum hoc eod. tit.* in quo Archiepiscopo Bisuntino indictum fuit Juramentum ad se purgandum a criminibus simoniæ, venditionis justitiæ, & incontinentiæ, de quibus fuerat infamatus: hujusmodi enim criminales causæ, aliæque graviores a Concilio Trident. *sess. XXIV. cap. V. de reform.* reservatæ sunt judicio Romani Pontificis dumtaxat, ibi.

Causæ criminales graviores contra Episcopos, etiam hæresis, quod absit, quæ depositione, aut privatione dignæ sunt, ab ipso tantum Summo Romano Pontifice cognoscantur, & terminentur. Quod si ejusmodi sit causa, quæ necessario extra romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis, a Beatissimo Papa eligendis. Hæc vero commissio, & specialis sit, & manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata; nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant, quem statim ad Romanum Pontificem transmittant: reservata eidem Sanctissimo sententia definitiva.

Titu-

Hæc Decretalis locum habet in foro conscientiæ, sed si agatur in foro contentioso ad instantiam damnum passi, pluries exorta est controversia a quo judice cognoscenda sit causa; ideoque addo hic summam dispositorum a Benedicto XIV. in Constit. seu Motu proprio *Inveterata, sub die 25. Januar. 1751.* circa forum competens hujusmodi causarum pro damno dato ab animalibus in statu pontificio.

Hæ igitur cognoscendæ sunt in prima instantia a Magistratu loci, si ex statuto, vel consuetudine hoc jus ei competat. Si vero damnum sit, aut studiosum, idest ex culpa, & negligentia custodum, aut manuale, cognoscendæ sunt a solo loci Gubernatore.

Pro damno dato a laico in bonis laicalibus cum animalibus Ecclesiasticorum, si solus eorum custos laicus querelatus, arrestatus, aut oppignoratus fuerit, causæ cognitio spectat ad forum laicale: si vero oppignorata fuerint animalia, ad forum ecclesiasticum: si oppignorata fuerint tam animalia, quam custos laicus, est in arbitrio damnificati forum eligere, absque facultate variandi: ita tamen, ut si eligat forum laicale, judex laicus statim relaxare debeat animalia Ecclesiasticorum sine ulla expensa tam pro decreto, quam pro mandato relaxationis: si vero eligat forum ecclesiasticum, judex ecclesiasticus relaxare debeat custodem tantum sine ulla pariter expensa.

Nullus judex tam laicus, quam ecclesiasticus procedere potest in his causis, nisi intra priores octo dies denunciatum fuerit damnum; causæque terminari debent intra quadraginta dies, alias devolventur ad judicem superiorem ex capite denegantæ justitiæ. Probatio autem, & liquidatio damnorum, ac pœnarum impositio fiant juxta statuta, & consuetudines locorum in utroque foro.

Liberum erit damnum passis in captura animalium hujusmodi damnum inferentium, aut omnia, aut partem illorum capere, sive a custode pignus recipere, licet animalia sint Ecclesiasticorum, dummodo illorum captura, vel pignus factum fuerit antequam aut ipsa, aut custos exierint a fundo damnificato. Data autem fidejussione pro solutione tam damni, quam pœnæ, relaxanda erunt a quocunque judice animalia, pignora, & multo magis custos.

Pœnæ exigendæ, sive judex sit ecclesiasticus, sive laicus, sive in prima, sive in ulteriori instantia, integre solvendæ sunt Communitati, aut illarum conductori, sublata euique facultate, eas condonandi, vel imminuendi, licet sint Cardinales, Legati, Vicelegati, Provinciarum Præsides, Episcopi, ac Archiepiscopi, quamvis Communitatis consensus accederet, sub pœna scutorum quinquaginta in favorem ejusd. Communitatis, vel conductoris ipso facto & etiam pro prima controventione incurrenda; tributa facultate Magistratui loci respectu Gubernatoris contrafacientis eadem scuta quinquaginta subtrahendi a menstrua præstatione ei solvi solita: respectu vero Judicis ecclesiastici, recurrendi ad S. Congreg. Boni Regiminis.

Judici autem, ministris, & executoribus post compensationem damni factam parti læsæ, & post effectivam solutionem pœnarum, danda sunt tantum emolumenta pro decreto, & executione juxta taxam servari solitam in causis civilibus.

Appellatio a sententia de damno dato deferenda est ad quos pertinent aliæ causæ criminales in ulterioribus instantiis, servata taxa quoad sportulas, & emolumenta judici debita, ut in causis civilibus, sublata facultate Cong. Consultæ, se in his causis ingerendi, tam in prima, quam in ulteriori instantia, etiam de consensu partium; excepto casu, in quo damnum datum ejus sit qualitatis, ut transeat ad aliud delictum, cui juxta generalia bandimenta imposita sit pœna triremium, aut capitis.

Ad Cong. autem Boni Regiminis spectabit horum omnium executio, ei tamen interdicta facultate, se in particularibus causis ingerendi.

SECTIO DCCCXCVII.

Caput V. Si egressus, *ex Decretali desumpta ex cap. XXII. Exodi.*

Si egressus ignis comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum, qui ignem succenderit.

ctionem damni imponitur pœnitentia trium annorum; sed hodie pœnitentia ista in desuetudinem abiit, & ejus loco de jure canonico dolosus incendiarius, etiam laicus, eique consilium, & auxilium præstans ex Decretali Innocentii II in generali Concilio Lateranensi II. celebrato an. 1139. cum interventu mille circiter Episcoporum, declarandus est ab Episcopo excommunicatus, & si mortuus fuerit impœnitens, caret ecclesiastica sepultura, prout legitur in *Canon. XVIII.* ejusdem Concilii, ita expressus, quem etiam refert Gratianus *Can. XXXII. Pessimam*, *caus.* 23. *quæst.* 8. sed diminutum ibi.

= Pessimam siquidem, & depopulatricem, & horrendam incendiariorum malitiam auctoritate Dei & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli omnino detestamur, & Interdicimus. Hæc etenim pestis, hæc hostilis vastitas omnes alias deprædationes exuperat. Quæ quantum populo Dei sit damnosa, quantumque detrimentum animabus, & corporibus inferat, nullus ignorat. Assurgendum est igitur, & omni modo laborandum, ut tanta clades, tantaque pernicies pro salute populi eradicetur, & exstirpetur. Siquis igitur post hujus nostræ prohibitionis pro- ... suam resarcito, juret, se ulterius ignem non appositurum. Pœnitentia autem ei detur, ut Hierosolymis, aut in Hispania in servitio Dei per annum integrum permaneat, *Canon XIX.* Siquis autem Archiepiscopus, vel Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat, & per annum ab officio episcopali abstineat, *Can. XX.* Sane Regibus, & Principibus facultatem faciendæ Justitiæ, consultis Archiepiscopis, & Episcopis, non negamus =.

Postquam ab Episcopo declaratus fuerit excommunicatus, nequit absolutio obtineri nisi a Papa, pro qua etiam ad ipsum mittendus est, ut declaravit Clemens III. *cap. XIX. Tua nos*, *de Sententia excommunic.*

Notandum tamen, quod hodie accessus personalis ad Papam pro obtinenda absolutione, ut Clemens præscripsit, non amplius exigitur a Sede Apostolica, quæ, ad ipsam recurrentes per supplices libellos consuevit remittere ad locorum Ordinarios, una cum facultate eos absolvendi.

Si vero agatur de incendiariis Ecclesiarum, vel locorum religiosorum *Thesaurus de pæn. cap. I. verb. Incendiarii* cum DD. ibi cit. sentit, esse consuetudine receptum, ut sint ipso facto excommunicati.

Titulus XXXVII. De Pœnis.

SECTIO DCCCXCIX.

Caput II. Presbyteri, *ex Decretali, desumpta a Can. IV. Concilii Triburiensis, celebrati an. 895. in Villa, cognomento Triburia, non longe a Moguntia super Rhenum in Germania.*

Presbyteri interfecti compositio, Episcopo, ad cujus parochiam pertinet, solvatur; ita ut medietatem utilitatibus Ecclesiæ, cui præfuit, tribuat, alteram in ejus eleemosynam juste dispertiat: quia nullus ejus hæres proximior videtur, quam qui ipsum Domino sociavit.

Ante seculum IX. vetus lex Germanorum erat, ut homicidia pœna capitis non punirentur, sed multa pecuniaria dumtaxat occisi hæredi persolveretur: postea statutum fuit in hoc Concilio, ut pro homicidio Presbyteri (id est parochi) hujus ejusdem multæ medietas erogaretur per Episcopum in utilitatem Ecclesiæ, cui occisus præfuit, & alia medietas pro suffragio illius animæ. Cujus multæ quantitas juxta legem Longobardorum erat sexcentum solidorum, canonizata etiam a *Can. Qui Subdiaconum caus. XVII. quæst.* 4.

Verum hodie hæc compositio ullibi locum amplius non habet, sed pœna debita pro qualitate homicidii.

SE-

Ecclesias interdicunt, a Vicariis dominico, ut eos in Ecclesiis missare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quæ Canonum obviant institutis, & de radice cupiditatis, & avaritiæ prodire videntur (& infra.) Mandamus, quatenus Archidiaconis prædicti Episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contravenire præsumpserint, eos appell. cessante, eccl. censura compellas.

Ex hac Decretali clare infertur, in aliquibus Provinciis competere ex consuetudine Archidiacono jurisdictionem contentiosam: qua tamen hodie caret, ut notavi ad *cap VII. de Offic. Archidiac.* pag. 89.
Prohibitioni vero applicandi sibi multas accessit decretum Conc. Trid. statuens applicandas esse fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi, tam in causis civilibus, quam criminalibus ad forum ecclesiasticum pertinentibus, ut in *cap. III. juncto cap. XIV. sess. XXV. de reform.* ibi.

In causis vero judicialibus mandatur omnibus judicibus ecclesiasticis, cujuscunque dignitatis existant, ut, quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte judicii propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quam definiendo a censuris ecclesiasticis, seu interdicto: sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis civilibus, ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscunque, etiam laicos, per multas pecuniarias, quæ locis piis, ibi existentibus, eo ipso, quod exactæ fuerint, assignentur.

SECTIO DCCCCI.

Caput IV. Calumniam, *ex Decretali Alexandri III. in Concilio Turonensi; in quo tamen hic Textus non reperitur, ut notavit Antonius Augustinus.*

Calumniam, & audaciam temere litigantium condemnando in expensis, & alio multiplici remedio sanctio imperialis compescit. Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur, præcipimus, ut de cætero in causis pecuniariis victus victori in expensis condemnetur, nisi sententia pro absente feratur.

Circa condemnationem in expensis cum limitatione hic statuta, hodie juxta praxim Tribunalium, sive sententia feratur pro absente, sive pro præsente, nedum in causis pecuniariis, sed etiam in quibuscunque aliis, victus semper condemnatur in expensis.

SECTIO DCCCCII.

Caput VI. Tuæ discretionis, *ex Decretali Innocentii III. Leodiensi Episcopo rescriptà.*

Tuæ discretionis prudentiam (& infra.) Ad illud, quod a nobis tertio requisivi qualiter Clerici in latrociniis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi, puniri debeant; respondemus, quod a suis Ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasteriis, ad pœnitentiam peragendam.

Pœna detrusionis in monasterium, hic inflicta, in desuetudinem abiit, cujus loco successit, vel carcer perpetuus, vel ergastolum, vel damnatio ad triremes, ut alias notavi juxta delicti qualitatem.

SE-

alicujus Ecclesiæ, Rectorem, vel Clericum alium ipsius Ecclesiæ per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando præsumpserint, Patroni juspatronatus, Advocati advocatiam, Feudatarii feudum, Vicedomini vicedominatum, & beneficiati beneficium prorsus amittant. Et ne minus vindictæ quam excessus memoria prorogetur, non solum de præmissis nihil perveniat ab hæredes, sed etiam usque ad quartam generationem posteritates talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicujus prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

Hanc Decretalem, quoad pœnam privationis hic indistincte extensam ad descendentes ad quartum usque gradum Patroni alicujus Ecclesiæ, qui illius Rectorem interfecerit, expendit Benedictus XIV. *lib.13. cap.24. de Synodo diœc. edit. an.1755. n.21.* per hec verba „ Celebris Joannes Andreas *ad præcit.* „ *text. in cap. In quibusdam, num.8. de Pœnis*, dubium proposuit, an memorata conciliaris sanctio „ afficeret quoque filios natos, antequam interficeretur Rector, cupiensque legis rigorem æquiore „ interpretatione temperare, amplexus est, defenditque negativam sententiam. Quamvis vero eidem contradictorem se se præstiterit Zabarella *in cit. cap. num.5.* afferens tamquam sibi consentientem Cardinalem Ostiensem (qui tamen nihil planè habet ea de re) nihilominus affirmari potest, „ sententiam Joannis Andreæ, qui asperitatem legis æquiore interpretatione moderatur, eique „ minime subjicit filios ante patratum homicidium „ progenitos, nunc temporis esse receptam, omniumque propemodum calculo comprobatam, quemadmodum late demostrant Chartarius *de Pœnis innocentium art.1. num.188. vers. Hec tamen, cum „ plurib. seq.* & Sanchez *Super præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 27. a num.6. ad finem*. Hanc „ ipsam sententiam amplexa est quoque Congregatio „ Concilii in quodam dubio super petita dispensatione proposito, ac definito die 2. Augusti 1628. “

Eodem Titulo de Pœnis in VI.

SECTIO DCCCCIV.

CAPUT II. DEGRADATIO, *ex Decretali Bonifacii VIII. Episcopo Bitorenen. rescripta.*

Degradatio, qualiter fieri debeat a Nobis tua fraternitas requisivit. Super quo tibi taliter respondemus, quod verbalis degradatio, seu depositio ab Ordinibus, vel gradibus ecclesiasticis est a proprio Episcopo sibi assistente in degradatione Clericorum in sacris constitutorum Ordinibus, certo Episcoporum numero definito a Canonibus facienda; quamquam proprii Episcopi sententia sine aliorum Episcoporum præsentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores dumtaxat Ordines receperunt. Actualis vero, sive solemnis cælestis militiæ militis, idest, Clerici degradatio (cum ad eam fuerit procedendum) fiet, ut exautorizatio ejus, qui militiæ deservit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia, sicquæ a militia remotus castris rejicitur, privatus consortio, & privilegio militari. Clericus igitur degradandus, vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum, seu ornamentum ad Ordinem suum spectans, ac si deberet in officio suo sole-

Filii, & Spiritus Sancti, ac Nostra tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni Ordine, beneficio, & privilegio clericali.

Hæc Decretalis, in qua præscribitur verbalem degradationem Sacerdotis, fieri debere coram proprio, & sex aliis Episcopis juxta sacrorum Canonum statutum (videlicet *Can. III. Si quis*, *Can. IV. Si felix*, *Can. V. Si autem*, *causa XV. quæst. VII.*) Diaconi vero, vel Subdiaconi coram tribus Episcopis, ac proprio: & degradationem constitutorum in Minoribus coram solo Episcopo, moderata est *sess.* 13. *cap.* 4. *de reform.* restringente numerum Episcoporum in degradatione actuali, & solemni ad solum proprium Episcopum coram sex Abbatibus, usum mitræ, & baculi ex Apostolico privilegio habentibus, si commode interesse possint: sin minus, coram aliis in ecclesiastica dignitate constitutis. In degradatione vero verbali, etiam coram ejus Vicario, ibi.

Cum vero tam gravia nonnunquam sint delicta, ab ecclesiasticis commissa personis, ut ob eorum atrocitatem a sacris Ordinibus deponendæ, & Curiæ sint tradendæ seculari: in quo secundum sacros Canones certus Episcoporum numerus requiritur; quos si omnes adhibere difficile esset, debita juris executio differretur, si quando autem intervenire possent, eorum residentia intermitteretur: propterea statuit, & decrevit: Episcopo per se, seu illius Vicario in spiritualibus generali, contra Clericum, in sacris, etiam Presbyteratus, Ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem; & per seipsum, etiam ad actualem, atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinibus, & gradibus ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia, in numero a Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat; adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, usum mitræ, & baculi ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate, aut diœcesi reperiri, & commode interesse possint; alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac juris scientia commendabiles existant.

SECTIO DCCCCV.

Caput V. Felicis, *ex Decretali Bonifacii VIII.*

Felicis recordationis Honorii Papæ III. Prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, quibusdam additis, & detractis de communi Fratrum nostrorum consilio hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut si quis deinceps in hoc sacrilegii genus irrepserit, quod Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut consilium dederit, vel favorem, aut postea receptaverit, vel defensaverit scienter eundem, sicut reus criminis læsæ majestatis perpetuo sit infamis: diffidatus nihilominus, & bannitus, sit intestabilis, ut nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicujus bona ex testamento, vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni successione repulsus, publicaque repulsa confusus minus inveniat suæ malitiæ successorem: *fiant habitationes ejus desertæ, & ut non sit qui eas inhabitet*, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam, & ut perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nul-

hilominus adjicimus sanctioni, ut ex insecutione prædicta, sicut ex injectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor, quam alii supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua contumacia perdurarint, singulis diebus Dominicis, & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, per omnes illius loci Ecclesia, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon civitatum, & dioecesum vicinarum excommunicati publice denuncientur: nec ab alio, quam a Romano Pontifice, possint absolutionis beneficium obtinere, nisi dumtaxat in mortis articulo constituti.

Cum autem fuerint absolvendi, primo sufficienter, & idonee caveant, quod inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante Domino, pœnitentiam peragent injungendam: deinde per omnes illius loci Ecclesias principales, vicinorumque locorum, diebus Dominicis, & solemnibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas detinentes in manibus, cum quibus per easdem Ecclesias publice fustigentur; ituri postmodum ultra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reversuri absque Sedis Apostolicæ licentia speciali. Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit, beneficio absolutionis obtento, indulgeatur ei licentia, ut suam, & suorum injuriam prosequatur, & debitorum illorum, quæ contracta fuerint, de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittendum, quod si quis fuerit in præmissis nudo consilio, aut simplici favore culpabilis, Judex talem pœnam metiatur ex culpa, ut secundum quod excessus exegerit, vindicta procedat. Cæterum, quia dignum est, ut nefandi ratione flagitii ultionis severitas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur; statuimus, ut ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes talium possit extendere pœnas in hujusmodi nostra Constitutione contentas, circumspectio Romani Pontificis, prout circumstantiæ rationabiles suadebunt.

Præmissis etiam dignum censuimus annectendum, ut si quisquam aliquo prædictorum excessuum quemquam de Clericis, vel Religiosis nostræ familiæ, vel Cardinalium afficere forte præsumpserit, proportionetur pœna delicto; ita quod vindicta ex æquo excessu respondente ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine ultionis, quas Dei, vel nostra, seu Fratrum nostrorum reverentia non coercet. Si quis vero per se, vel per alium occiderit Cardinalem (quod absit) vel dederit causam mortis, ultra quam præmissa contineant, sic in eum potestas jurisdictionis insurgat, sic rigor ultionis insiliat, quod contra vitæ subsidium mortis solatium invocet, vivens pœnæ, non culpæ, vindictæ speculum, non offensæ. Per hoc quoque secularibus Potestatibus non adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quas adversus sacrilegos catholici Principes ediderunt. Quis enim locus regiminis poterit esse tutus, quis Rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia (quæ omnium Ecclesiarum, disponente Domino, caput est, & magistra) casibus istis subjicitur? si ejus filii speciales hujusmodi periculis exponuntur. Quem Ecclesiæ filium,

Dictam Bonifacii Decretalem nedum confirmavit Leo X. sed etiam extendit ad invadentes Cardinalium domos tempore conclavis, ut ex ejus Constitutione *Temerariorum 16. Martii 1516.* ibi.

Nos igitur hujusmodi temerarios conatus debita volentes animadversione reprimere, sacro approbante Concilio, fel. rec. Honorii III. & Bonifacii VIII. Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum contra aliquem dictæ Ecclesiæ Card. hostiliter insequentes, & illis præsentia, consilio, aut favore assistentes, eosve scienter receptantes, aut defendentes, & eorum domos, & ædes, ut supra, invadentes, & eorum posteros, & bona, editas Constitutiones, auctoritate Apostolica, tenore præsentium innovamus, decernentes eas ubique debere perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari.

Et nihilominus Constitutiones easdem cum omnibus, & singulis, in eis contentis censuris, & pœnis, ad omnes, & singulas personas cujuscunque status, conditionis, & excellentiæ existentes, qui alicujus dictorum Card. domum, tum tempore dicti conclavis, etiamsi in Roman. tunc Pontificem sit electus, quam alias quandocunque, & ex quacunque causa armata manu invadentes, & in ea violenter, hostiliter aliquid diripientes, aut quempiam ex inibi existentibus vulnerantes, & eorum socios, & qui id fieri mandaverint, vel factum ejus nomine ratum habuerint, ac ipsis invasoribus consilium in præmissis, vel favorem præstiterint, & defenderint, extendimus, & ampliamus.

Nota ex transcripta Pii Constitutione „ Quoad „ non revelantes, admitti purgationem moræ, ubi „ si ad sanitatem reversi, crimen adhuc occultum „ detexerint, omni noxa penitus liberentur, unde „ poterunt absolvi ab excommunicatione incursa, „ & cessabit reservatio eo ipso, propter particulam „ penitus. *Thesaur. de pœnis eccles. cap. I. verb. Majestat. læsæ crimen*, §. *Nota octavo.*

Eodem Titulo in Clementinis.

SECTIO DCCCCVI.

Caput I. Si quis, *ex Decretali Clementis V. in Concilio Viennensi, celebrato anno 1311.*

Si quis, suadente diabolo, in hoc sacrilegii genus proruperit, quod quemvis Pontificem injuriose, vel temere percusserit, aut ceperit, seu banniverit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut favorem, seu scienter defensaverit eundem, in illis casibus de prædictis, in quibus excommunicationem per jam editos Canones non subiret, sit hujus nostræ Constitutionis auctoritate (non obstante quacunque consuetudine; quam reputamus, approbante sacro Concilio, potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, a quo nequeat, nisi per summum Pontificem (præterquam in articulo mortis) absolvi. A feudis insu-

consilio, quo sua fuerit culpa patientior, quousque dignam satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, necnon civitatum, & diæcesum vicinarum Ecclesias, quibuslibet diebus Dominicis, & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, excommunicatus publice nuncietur. Et cum absolvendus fuerit, sufficienter, & idonee caveat, quod inferendæ pænæ parebit, & auxiliante Domino, pænitentiam peraget injungendam. Civitas autem, quæ præmissa, vel eorum aliquod in Episcopum suum commiserit, interdicto (donec satisfecerit) memorato. Potestas vero, Consiliarii, Ballivus, Scabini, Advocati, Consules, Rectores, & Officiales ipsius, quocunque nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis sententiæ, a qua (nisi ut præmittitur) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint subjecti. Quæ omnia tanto magis in Episcoporum interfectoribus sunt servanda, quanto in eos severior, quam in præfatos pæna debet exurgere, & gravioris indignationis aculeus desevire. Nec super...., Sane si quis in aliquo casuum prædictorum fuerit ab excommunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi postquam pristinæ restitutus fuerit sanitati, quam cito commode poterit, conspectui Romani Pontificis se præsentare curaverit, ejus mandatum humiliter recepturus, prout justitia suadebit: in eandem excommunicationis sententiam reincidat ipso facto. Quamvis enim super hoc satis plene in jure alibi sit provisum, ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia juris se satagat excusare, hoc expresse præmissis duximus annectendum.

In *cap. XI. Bullæ Cœnæ* quod leges in calce hujus Operis, reservatur pariter Papæ excommunicatio contra injuriam inferentes in personam Episcopi; quæ excommunicatio partim excedit, partim exceditur ab illa lata in hac Clementina: hic enim excommunicantur bannientes Episcopum de quocunque territorio, ibi vero non continentur nisi eundem bannientes de terra, in qua jurisdictionem, seu jus aliquod habet. Rursus hic excommunicantur etiam ratum habentes, ibi non, tandem ibi excommunicantur hostiliter Episcopum insequentes, qui tamen hic non continentur. In aliis autem actionibus, tam hæc Clementina, quam dictum *cap.* conveniunt.

Eædem pœnæ inflictæ a Clemente in allata Decretali contra bannientes Episcopum, extensæ fuerunt ab Urbano VI. etiam ad bannientes quoscunque Ecclesiæ ministros, ut ex ejus Costitutione. *Quia sicut* 10. *Decemb.* 1383 in Bullario Cherubini, in ordine la III. relata etiam in VII. Decretalium Clemen. VIII. *tit. de Sentent. Excom.* his verbis.

Etsi laicis nulla est potestas tributa in Clericos, personasque ecclesiasticas, & eorum bona, tamen tanta est nonnullorum laicorum temporalem jurisdictionem obtinentium temeritas, ut non vereantur Ecclesiæ ministros, sæpe etiam in dignitate constitutos, bannire; relegare, vel proscribere, cui quidem audaciæ, ac sacrilegio providendum omnino est. Omnes igitur Principes, Consiliarii, Magistratus, Officiales, quocunque nomine appellentur, omnes singulares personæ, cujuscunque fuerint dignitatis, gradus, status, conditionis, sive per se talia commiserint, sive aliis mandaverint, suove nomine commissa rata habuerint, vel ad ea committenda consilium, auxilium, vel favorem præbuerint, ipso facto in sententiam excommunicationis incidant, nec possint ab alio, quam a Romano Pontifice absolvi, nisi fuerint in articulo mortis constituti. Universitates vero, ac Communitates talia audentes, locaque ipsa Communitatum, Principum, & aliorum Dominorum, in quibus talia fieri contigerit, ipso facto ecclesiastico interdicto, quod a solo Romano Pontifice relaxari possit, subjaceant.

SE-

privati : illis pœnam incursuris eandem , qui ne citati (ut præmittitur) ad Sedem Apostolicam veniant , sed ut se sub obtentu hujusmodi a veniendo excusent , a Potestate seculari se capi (ut interdum contigisse audivimus) procurarint . Sane resignationes beneficiorum modo supradicto extortas (licet a resignantium ipsorum Prælatis receptæ , aut ratæ habitæ fuerint) nullius omnino decernimus esse firmitatis: locorum Ordinariis injungentes , ut postquam eis constiterit , aliquos sibi subjectos pænam , & sententiam incurrisse præmissas , ipsas publicare non differant , executionique debitæ (prout ad eos pertinuerit] demandare .

Excommunicatio hic inflicta , Papæ itidem reservata, legitur in *cap. IX. XII. & XIII. Bullæ Cœnæ*, quorum textus habes in calce hujus Operis .

SECTIO DCCCCVIII.

Caput III. Cupientes , *ex Decretali laudati Clementis V. in præfato Concilio Viennensi* .

Cupientes eos , quos ad observantiam jurium virtutum præmia non inducunt , tam adjectarum exaggeratione pœnarum , quam adjiciendarum de novo formidine a temerariis ausibus refrænare , transgressores Constitutionis , quæ Religiosis Mendicantibus domos ad habitandum , vel loca quæcunque de novo recipere , recepta hucusque mutare , vel ea transferre in alios cujusvis alienationis titulo interdicit . Illos etiam Religiosos , qui aliqua , ut audientes a decimarum Ecclesiis debitarum solutione retrahant , in sermonibus suis , vel alibi proferre præsumunt , excommunicationis subjacere sententiæ decernimus ipso facto .

Et quia , nisi fiat quod bonum est , a malo abstinere non sufficit , Religiosis omnibus injungimus sub obtestatione divini judicii , & interminatione maledictionis æternæ , ut quoties populo prædicabunt , in prima Dominica , quarta , & ultima Quadragesimæ , & in festis Ascensionis Dominicæ , Pentecostes , Nativitatis Beati Joannis Baptistæ , Assumptionis , & Nativitatis Beatissimæ Virginis Mariæ Matris Dei, audientes expresse studeant informare , si ab Ecclesiarum Rectoribus , vel Vicariis , aut loca tenentibus eorundem requisiti fuerint : necnon & iis , quorum confessiones audient , conscientiam facere , quod decimas solvere non omittant . Quod si forte in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint , per Superiores eorum graviter arguantur . Quibus etiam Superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus , ut contra taliter omittentes statuta pænalia faciant , secundum quæ sic acriter puniant transgressores , quod pœna eorum sit cæteris in exemplum : Constitutione bonæ memoriæ Gregorii Papæ X. Prædecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duratura . Qui vero scienter postposuerint confiten-

tenoris existant, super his valituris.

Hæc Decretalis, in ea parte, in qua statuitur, ut Regulares juxta *caput unicum, Cum ex eo, de Excessibus Prælator. in VI.* sub pœnis excommunicationis ipso facto incurrendæ, nequeant nova loca recipere sine speciali Sedis Apostolicæ licentia, moderata est a Conc. Trident. *cap.* 3. *sess.* 25. *de Regul.* decernente, ne hujusmodi loca recipiantur sine licentia Episcopi diœcesani.

Idem statuitur in Decretali Gregorii X. relata in *cap. unic. Religionum*, §. *Confirmatos de Religios. domib. in VI.*

Sed quid hodie servandum sit, specialis instituetur sermo parte II. cum de *cit. cap. III. Trid.*

Quod autem spectat ad mandatum Religiosis injunctum de prædicandis, & solvendis decimis, videtur non esse amplius in usu.

Quoad pœnam excommunicationis in hac Decretali inflictam contra Clericos, & Religiosos inducentes ad immutandam sepulturam jam electam, hæc ex decreto Clementis XI. extensa est etiam ad seculares quoscunque, & confratres societatum secularium ad idem inducentes, reservata tamen absolutione, non Papæ, sed Eminentissimo ejus generali pro tempore Vicarii, ut in sequenti additione ad Statutum Cleri Romani *cap. III.* §. *XXVII. De jure eligendi Sepult. eoque funerandi*, sed hæc pœna locum habet in Urbe dumtaxat ibi.

= Sciant Regulares, & Clerici seculares quicunque, sese incursuros pœnas a sacris Canonibus inflictas, præsertim excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ, si aliquem ad vovendum, jurandum, seu fide interposita, vel alias promittendum inducant, ut sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel jam electam ulterius non immutent =.

Pari, ac majori ratione seculares quicunque, & Confratres Societatum secularium quarumcunque similiter inducentes quenquam ad eligendam sepulturam in propriis Confraternitatum Ecclesiis, vel sepulchris, vel ut jam electam non mutent, ipso facto incurrant in excommunicationem (& hoc facto verbo cum Sanctissimo) Nobis, & Eminentissimis Vicariis pro tempore reservatam, a qua non possint absolvi, nisi facta restitutione cadaveris, & omnium emolumentorum, ultra alias pœnas nostro, nostrorumque Successorum arbitio infligendas, edict. Clem. XI. 22. Aug. 1708. in append. n. 5.

Titulus XXXVIII. De Pœnitentiis, & Remissionibus.

SECTIO DCCCCCIX.

Caput I. Manifesta.

Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda.

Hæc Decretalis tributa est Alexandro I. & etiam Calixto I. sed in nulla horum Pontificum Epistola reperiuntur hæc verba. Extant tamen apud D. Gregorium Magnum *lib.* 12. *Epistolar. Epist.* 132. ubi dum instruit Fœlicem Episcopum Messanensem super variis articulis ad disciplinam ecclesiasticam spectantibus, ait = Manifesta quoque peccata non sunt occulta correctione purganda: sed palam sunt arguendi, qui palam nocent, ut dum aperta objurgatione sanantur, hi, qui eos imitando deliquerant, corrigantur: dum enim unus corripitur, plurimi emendantur: & melius est, ut pro multorum salute unus condemnetur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum, si inter homines hæc ratio custoditur, cum inter jumenta hoc fieri persæpe cognovimus, ut ea, quæ scabiem, aut impetiginem habere videntur, separentur a sanis, ne illorum morbo cætera damnentur, & pereant. Satius est ergo, ut mali aperte corrigantur, quam pro illis boni pereant =.

Ex

ris erat, ipso facto perdebat cingulum, seu militiam, abrogatum, quorum loco intrat pœna ordinaria homicidii sacrilegi.

SECTIO DCCCCXI.

Caput XI. Quod in te, *ex Decretali Innoc. III. ignotum, cui rescripta*.

Quod in te .... In illo verbo, per quod pænitentiam morientibus non negamus, Viat. etiam, quod vere pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipsum decedentibus denegetur. Licet autem per generale interdictum denegetur omnibus tam Unctio, quam ecclesiastica sepultura, concedimus tamen ex gratia, ut Clerici decedentes, qui tamen servaverint interdictum, in cæmeterio Ecclesiæ, sine campanarum pulsatione, cessantibus solemnitatibus omnibus, cum silentio tumulentur. Et in conventualibus Ecclesiis bini, & bini, vel simul tres, horas canonicas valeant legere, non cantare, januis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis, & voce ita demissa, quod exterius audiri non possint: cum & Regularibus secundum privilegium Sedis Apostolicæ sit indultum, ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis januis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce celebrare divina. Recipientibus autem signum Crucis non negamus, quominus eis ob reverentiam Crucifixi pœnitentiam, cum postulaverint, injungatur: quod & aliis peregrinis potest misericorditer indulgeri.

Hæc Decretalis, in qua Innocentius statuit, ut tempore generalis interdicti, sive a jure, sive ab homine, nulla publice divina celebrentur officia, vel ecclesiastica Sacramenta ministrentur, excepta pœnitentia, & Viatico pro morientibus, ac pœnitentia pro Cruce signatis, & peregrinis, limitata est, & respective ampliata a Bonifacio VIII. *cap. Alma mater* XXIV. *de Senten. excommunic. in* VI. & ibi in Gloss. permittente. I. Ut, quilibet fidelis, etiam corpore sanus, admitti possit ad Sacramentum Pœnitentiæ, modo non sit excommunicatus. II. Ut in Ecclesiis, & monasteriis, in loco interdicto sitis, specialiter non interdictis, dummodo nullam causam interdicto dederint, celebrari possint Missæ, aliaque divina officia sicut prius, submissa tamen voce, januis clausis, non pulsatis campanis, & interdictis exclusis. III. Ut acquiri, vel amitti possint ex Clericorum præsentia, vel absentia distributiones quotidianæ. IV. Ut in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis pulsari queant campanæ, admissis etiam interdictis, dummodo qui sua culpa causam interdicto dederunt, altari non appropinquent, ut in cit. cap. jam supra transcripto post *cap.* XXIV. *Ut Privilegia, tit. de Privileg.*

Præter dictas festivitates, quibus publice celebrari possunt divina, admissis etiam interdictis, ut supra a Martino V. Const. *Ineffabili*, addita est festitas Corporis Christi cum octava, & a Clemen. VIII. Constit. *Sacræ* 17. *Octob.* 1595. respectu Fratrum Minorum S. Francisci, festivitates ejusdem S. Francisci, Bonaventuræ, Antonii de Padua, Ludovici, Bernardini, Claræ, Elisabeth, ac Martyrum ejusdem Ordinis, Didaci, & Portiunculæ,

alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens christiana careat sepultura; Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit justa de caussa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ipse illum non possit absolvere, vel ligare. Sacerdos autem sit discretus, & cautus, ut more periti medici super infundat vinum, & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

Præceptum jure divino injunctum cuicunque fideli, cum ad annos discretionis pervenerit sagramentaliter confitendi sua peccata, quod in hac Decretali adimpleri præcipitur semel in anno, tacite declaratum est a Concilio Tridentino *cap.5. sess.14. de Pœnit.* intelligendum nempe esse de peccatis mortalibus una cum circumstantiis speciem mutantibus; nam venialia aliis etiam mediis tolluntur, ibi.

Ex his colligitur oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, & tantum adversus duo ultima decalogi præcepta commissa, quæ nonnunquam animam gravius sauciant, & periculosioria sunt iis, quæ in manifesto admittuntur: nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte, & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. Verum cum universa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos reddant; necessum est, omnium etiam veniam, cum aperta, & verecunda confessione a Deo quærere. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata christifideles confiteri student, procul dubio omnia divinæ misericordiæ ignoscenda exponunt. Qui vero secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt: si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea, etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a pœnitentibus integre exponantur, nec judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pænitentibus imponere: unde alienum a ratione est, docere circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse; aut unam tantum circumstantiam confitendam esse, nempe peccasse in fratrem.

Præter circumstantias mutantes speciem, juxta magis communem sententiam, ex Cathechismo Romano deductam *cap. V. de Sacram. Pœnit.* §. *Sed in Confessione*, jussu S.Pii V. & postremo Clemen.XIII. edito, aperiendæ sunt etiam in confessione circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eandem speciem

quæ

veniſſent, impleretur: unde jam in univerſa Eccleſia, cum ingenti animarum fidelium fructu, obſervatur mos ille ſalutaris confitendi ſacro illo, & maxime acceptabili tempore Quadrageſimæ: quem morem hæc ſancta Synodus maxime probat, & amplectitur, tanquam pium, & merito retinendum.

Et Canone VIII. Anathematizat aſſerentes ſuadendum eſſe Chriſtifidelibus, ut non confiteantur tempore Quadrageſimæ, ibi.

Si quis dixerit, confeſſionem omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſervat, eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam, a piis abolendam; aut ad eam non teneri omnes, & ſingulos utriuſque ſexus chiſtifideles, juxta magni Concilii Lateranenſis Conſtitutionem, ſemel in anno, & ob id ſuadendum eſſe Chriſtifidelibus, ut non confiteantur tempore Quadrageſimæ, anathema ſit.

Dictam autem confeſſionem in hac Decretali præcipitur faciendam eſſe proprio dumtaxat Sacerdoti, aut de ejus licentia alieno: ex quo clare infertur ab omnibus parochianis tam laicis, quam Sacerdotibus, & Clericis faciendam cum proprio parocho; a parochis cum proprio Epiſcopo, ab Epiſcopis cum proprio Archiepiſcopo, ab Archiepiſcopis cum proprio Patriarcha, a Patriarchis, & aliis Prælatis exemptis immediate Papæ ſubjectis, necnon habentibus ſupra ſe alium Superiorem, ut Cardinales, cum Papa, aut cum majori ejus Pœnitentiario.

Verum hujuſmodi præcepto derogatum eſt a Gregorio IX. quoad Epiſcopos, alioſque Superiores, & minores Prælatos exemptos, tribuente ipſis facultatem ſibi eligendi diſcretum Confeſſarium ſine licentia propriorum reſpective Sacerdotum, ut ex ſequenti Decretali, relata *hoc eod. tit. cap. 16.*

Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Epiſcopis, & aliis Superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam, præter ſui Superioris licentiam, providum, & diſcretum ſibi poſſint eligere Confeſſorem.

Quoad reliquos vero, ut licite, & valide confiteri poſſint Sacerdotibus tam ſecularibus, quam regularibus ſine licentia proprii parochi, approbatis tamen a ſuis reſpective Epiſcopis, tacite derogatum eſt a Concilio Tridentino *ſeſſ. XIV. cap. VII. de Tanit. & ſeſſ. XXIII. cap. XV. de reform.* tribuente facultatem abſolvendi quoſcunque cuilibet Sacerdoti, ſive ſecularis, ſive regularis ſit, a proprio Epiſcopo approbato, qui eſt primarius omnium ſuorum ſubditorum Sacerdos, ibi.

Quamvis Presbyteri in ſua ordinatione a peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant; decernit tamen S. Synodus, nullum, etiam Regularem, poſſe confeſſiones ſecularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale benefic. aut ab Epiſ. per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis, & conſuetudine quacunque, etiam immemorabili, non obſtantibus.

Imo reſpectu Regularium expreſſe eis ante Tridentinum tributa erat eadem facultas a Clem. V. ut ex ipſius Decretali relata in *Clementina II. Dudum §. Statuimus, de Sepult.* & a Joanne XXII. *cap. II. Vas electionis, de Hæreticis, in Extravag. commun.* audiendi ſecularium confeſſiones etiam cum declaratione, quod per hujuſmodi confeſſiones ſatisfiat Eccleſiæ præcepto, de quo in *cit. cap. Omnis utriuſque.* In dicto cap. *Vas electionis* Joannes ita definivit contra errorem Joannis de Poliaco, Doctoris Pariſienſis.

 Quos

Intellige tamen, si dicti Regulares approbati fuerint ab Episcopo diœcesano juxta Constitutionem Clementis X. *Superna*.

Præcitatum tamen Tridentini decretum, & Constit. *Superna*, quoad prærequisitam Episcopi approbationem restringitur ad audiendas confessiones secular. etiam Sacerdot. non vero suorum Religiosorum: ideoque ad audiendas horum Confessiones non requiritur approbatio Episcopi, sed confiteri possunt iisdem, quibus ante Tridentinum vigore propriorum statutorum, aut juris communis poterant, cum approbatione videlicet suorum Superiorum, Generalis nempe, aut Provincialis respective, cum Concilium circa illos nihil innovaverit.

Excipe hodie Moniales, etiam Regularibus subjectas, quarum Confessiones iidem Regulares audire nequeunt sine approbatione Episcopi diœcesani, cum limitatione tamen, ut notabo parte II.

Præcipitur pariter in hac Decretali, ut pœnitens studeat pro viribus implere pœnitentiam injunctam, ex quo duo clare inferuntur.

I. Tenere illam implere non ante absolutionem, sed post, ut falsa aliquorum irrepsit opinio, ab Alexandro VIII. proscripta 7. Octobris 1690. *in ordine la XVI.* quæ ita sonabat = Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio naturæ rei id ipsum quodammodo dictantis = qui error innovatus a Paschale Quesnellio, damnatus iterum fuit a Clem. XI. Constit. *Unigenitus, propositione LXXXVII.*

II. Teneri non per alium eam, utpote onus personale, implere; & contraria opinio proscripta pariter fuit ab Alexandro VII. 24. Septembr. 1665. his verbis concepta, quæ est in ordine la *XV.* = Pœnitens propria auctoritate substituere alium sibi potest, qui loco illius pœnitentiam adimpleat =.

Præcipitur itidem in laudata Decretali, ut saltem in Paschate Eucharistiæ Sacramentum suscipiat; quo præcepto, si quis negaverit obstringi fideles, anathematizatur a Tridentino *Can. IX. sess. XIII. de Eucharist.* ibi.

Si quis negaverit, omnes, & singulos christifideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum Sanctæ Matris Ecclesiæ, anathema sit.

Tempus autem paschale, intra quod hoc præceptum implendum est, concluditur a Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in Albis inclusive, ut declaravit Eugenius IV. Constit. *Fide digna 8. Julii* 1440. ibi.

Nos igitur cupientes, purgatum triticum in horreum Domini congregare, & inutilibus contentionibus finem dare, attendentes juxta doctrinam Beati Augustini, quod solent circumstantiæ Scripturarum illuminare substantiam veritatis, & non solum adjacentia, sed etiam præcedentia, & subsequentia verba sunt consideranda prudenter, cum dicat Canon Ecclesiæ = Omnis utriusque sexus fidelis saltem semel in anno confiteatur (& infra.) Suscipiens ad minus in Pascha reverenter Eucharistiæ Sacramentum, & sequitur = nisi de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum = dicimus expresse non intentionis Legislatoris fuisse animas illaqueare fidelium sub culpa mortali ad communicandum præcise in die Resurrectionis Dominicæ, sed terminum statuisse a Pascha ad Pascham; cum dicit semel in anno, & infra ad minus in Pascha &c. Mens enim magis, quam verborum sonus, est attendenda discrete. Intelligimus itaque optimo jure satisfactum esse Canoni, si in hebdomada sancta, vel infra octavam Paschæ Resurrectionis Dominicæ, secundum meliorem dispositionem conscientiæ, & aptiorem mentis devotionem, fideles, præparatione debita, Sanctum Eucharistiæ pignus accipiant, & cum Domino Pascha celebrent ad salutem: & huic sententiæ omnes volumus acquiescere.

Quod

„ vilegia Apostolica, ut a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive non valeant ministrare personis secularibus Sacramentum Communionis; posse tamen iisdem prohibere, ut personis secularibus die Paschatis non administrent dictum Eucharistiæ Sacramentum, etiamsi dictæ personæ seculares satisfecissent præcepto Ecclesiæ, hac de re edito. Alterum emanavit in causa Mechlinien. anno 1682. quod in Sacræ Congregationis actis ita legitur adnotatum = Parochi loci Lovanii conquerentes, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum personis secularibus ministrari a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis a Regularibus, & præsertim Societatis Jesu, prætextu privilegiorum, unde arguunt, juribus parochialibus præjudicium inferri, & Ecclesiæ præceptum eludi, cum non desint falsò asserentes, se in Ecclesiis Regularium illi satisfecisse, libellum porrexerunt Sanctissimo Domino nostro, ut hisce malis occurreret, vetando Regularibus, ne præfato tempore dictum Sacramentum audeant ministrare. Cum autem Sanctitati suæ placuerit ad Sacram Congregationem Conc. remittere hujusmodi preces, Patri Procuratori Provinciæ Belgicæ Societatis Jesu successive communicatas, proponitur dubium = An Patres Societatis Jesu, aliique Regulares possint ministrare Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum personis secularibus a Dominica Palmarum usque, & per totam Dominicam in Albis = Cui dubio die 31. Januarii ejusdem anni 1682. responsum fuit affirmative, excepto die Paschatis = ita tamen, ut in aliis diebus sumentes Eucharistiam a Regularibus intra duas hebdomadas Palmarum, & Paschatis, non satisfaciant præcepto ".

Quæ decreta sæpius renovata fuerunt ab eadem Congregatione, & præsertim 14. Januar. 1736. in *in Suessana jurium parochialium, ut in Thesauro resolutionum dictæ Congr. tom. VII. pag. 161. & 181.*

Quod si quæras, an huic præcepto satisfaciant familiares eorundem Regularium, sacram Sinaxim in ipsorum Ecclesiis sumentes tempore paschali, affirmativam sententiam unanimes Scriptores tuentur, quam etiam amplectitur Benedictus XIV. *Instit. ecclesiast. LV. num. 7.* si sequentes in iis conditiones simul concurrant ibi „ Pro quo Tridentinum Concilium trea necessarias conditiones enumerat, ut & mansiones sitæ sunt: *die 19. Septem. 1722.* responsum fuit ab eadem Cong. affirmative, & amplius: vi cujus vocabuli *amplius* declaratur, nullam in posterum de eadem satis clara quæstionem habendam esse.

Quod si iterum quæras, an etiam Sacerdotes teneantur huic eidem præcepto satisfacere in propria parochia.

Huic dubio numquam melius satisfactum credo, quam a resolutione sequentis casus, qui legitur *pagina 39. inter alios Bononiæ impressos an. 1768. Bononien. diæc. Parochis, atque Presbyteris ad discutiendum propositos, & resolutos a R. P. D. Joanne Maria Vidario Cler. Reg. Cong. S. Pauli, tunc pro eadem diæcesi Theologo Decisore, & in Metropolitana Pœnitentiario meritissimo, nunc Præposito S. Caroli ad Catinarios de Urbe.*

= Casus II. Sacerdos, cum esset læsus brachio, per totum paschale tempus Sacrum non fecit: attamen in illa non parochiali Ecclesia, in qua per annum quotidie celebrat, una cum cæteris Capellanis, ut moris est, in die *Cenæ Domini* sumpsit Eucharistiam. Conqueritur Parochus, quod prædictus Sacerdos ad propriam parochiam non accesserit; eundemque contendit per ejusmodi laicam Communionem, paschali præcepto haudquaquam satisfecisse. Qu. Quid dicendum in hac re?

Resp. Dicendum cum Synodo Tusculana a Celsitudine Regia Eminen. Henrici Cardin. Ducis Eboracen. anno 1763. celebrata, *part. 3. cap. 9. de Sacrament. Eucharist. art. 1. §. 14. Sacerdotes, ubicunque paschali tempore Missam celebrent, Ecclesiæ præcepto faciunt satis. Quod si vel ob infirmitatem, vel alia de causa celebrare nequeant, ipsi quoque non minus, ac laici ad sacra recipienda Mysteria in sua Parœcia debent convenire.* Quæ Synodalis Constitutio novam legem non ponit, sed disciplinam Ecclesiæ præclare promulgat, ab antiquis Patrum regulis derivatam. Olim enim Presbyteri simplices, qui *Sacerdotes inferioris ordinis* dicebantur, ita in eorum ordinatione propriæ parochiali Ecclesiæ addicti erant, ut extra illam ne Missa quidem poterat ab ipsis celebrari. Capitularia Caroli Magni ea sunt, quæ illius temporis nobis exhibent occidentalis Ecclesiæ disciplinam: *Nullus Presbyter in alterius parochia Missam cantare præsumat, nisi in itinere fuerit:* & infra *lib. 6. cap. 456. addit. 4. cap. 37. Statutum est,*

ut

neratim locutum est. Verum cum nulla ferme sit tam certa obligatio, quæ a quibusdam in dubium non valeat revocari, Benedictus XIV. Presbyteros illos raro per annum, & præsertim in paschate, non celebrantes coercet his verbis *tom. 3. Notif. edit. Ital. Bononien. Notif. 14. Se i predetti Sacerdoti nemmeno nella Pasqua vorranno, o potranno celebrare la Messa, li dichiariamo sottoposti al precetto di dover andare a communicarsi nella parrocchia, dovendo valutarsi come persone laiche nel caso, di cui si tratta.* Quemadmodum ergo seculares laici, tametsi in die *Cœnæ Domini* etiam in ipsamet Cathedrali, ac Matrice Eucharistiam sumerent, tenerentur nihilominus iterum ad paschale præceptum adimplendum in propria parochiali communicare, uti declaravit sacra Congreg. Conc. apud Benedictum XIV. *tom. 1. Notif. edit. Ital. Bononien. Notif. 18.*, ita dicendum est de Sacerdote in casu nostro; de quo merito conqueritur parochus, quod ad propriam parochiam ipse non accesserit, eundemque jure contendit paschali præcepto haudquaquam satisfecisse =.

Præcipitur tandem in transcripta Decretali, ut ejus statutum frequenter in Ecclesiis publicetur. Verum hæc publicatio hodie non ubique servatur, ea fortasse ratione, quia unicuique satis, superque notum sit.

Huc referendæ sunt Propositiones circa annuam Confessionem, & Communionem proscriptæ ab Alex. VII. 24. Septembris 1665. in ordine la.

XIII. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.

XIV. Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

Et ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. in ordine la.

LV. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

Cum in allata Decretali præscribatur, ut quilibet fidelis solus peccata sua proprio Sacerdoti confiteatur, huc etiam spectat Propositio asserens, Sacramentum pœnitentiæ perfici posse inter absentes, proscripta a Clem. VIII. decreto, edito in generali Congregatione Universalis Inquisitionis Romæ, anno 1602. die 30. Junii, & promulgato, ut apud Cherub. in Bullario, Constitutione 87. ejusdem Papæ, hanc Propositionem scilicet = Licere per literas, seu internuncium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, & prohibuit; quod si quis

& data fuerit in absentia, sed etiam divisive, quando nempe confessio fiat in absentia, absolutio autem detur a præsente Sacerdote, & e converso, prout declaravit Paulus V. *sub die 14. Jul. 1605.* in Congr. S. Officii, simulque decrevit, ut eadem interpretatio expungeretur a P. Suario. Verum circa hanc, & Pauli decretum Dominicus Viva in *Thesi confixa de Confes. & absolut. §. ult. pag. 587. col. 2. edit. Patavii* 1737. hæc habet = Quod attinet ad Suarium hoc solum docuit, in eo decreto Clementis non comprehendi casum moribundi, quando scilicet adstantes testantur, quod ille, antequam sensibus destitueretur, absolutionem petierit, & ipse Clemens VIII. declaravit, hunc casum non comprehendi: ostendimus enim in hoc casu, non haberi in rigore Confessionem in absentia per literas, aut per internuncium. Cæterum ne interim interpretatio illa Suarii aliis præberet ansam ad dicendum, quod universim liceat confessio in absentia, dummodo absolutio non detur absenti, aut viceversa; idcirco, ut notat Moya *tract. 3. disp. 6. quæst. 2. n. 13.* Pontifex decrevit, ut ea interpretatio a P. Suario expungeretur; ubi tamen Pontifici innotuit, quod ea interpretatio solum deserviebat ad explicandum, quo pacto casus moribundi eo decreto non comprehenderetur, & quod disertis verbis id solum doceretur a Suario, permisit, ut ad communem utilitatem ea Operibus Suarii restitueretur, prout legitur loco laudato =.

Ad pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ quod spectat, quam incurrit culpabiliter omittens annuam confessionem, & Communionem in Paschate, quamvis juxta communem sit ferendæ sententiæ, in aliquibus tamen locis est latæ sententiæ, quæ incurritur ipso facto in foro conscientiæ, ut Romæ: ubi præterea tam Interdictum, quam peccatum hujusmodi culpabilis omissionis est reservatum Urbis Vicario: sicuti excommunicatio lata contra mutuo dantes, vel recipientes schedulam, vulgo Biglietto, Communionis peractæ ad fallendum parochos, juxta præscriptum Innoc. XI. *sub die 7. Apr. 1688.*

A quibus peccato, & interdicto, non autem ab excommunicatione absolvere possunt in foro conscientiæ dumtaxat, ex concessione laudati Innocentii a die immediate sequenti post Dominicam in Albis usque ad diem Ascensionis Domini inclusive, soli proprii delinquentium parochi: quo tempore elapso, recurrendum est pro facultate ad ipsum Vicarium, vel ad ejus Vicesgerentem; semper tamen pro foro conscientiæ dumtaxat.

Quod autem spectat ad privationem ecclesiasticæ

testificata dederit, sepeliendus sit in sacro, ibi = Licet enim talis nominatim interdictus non sit, si tamen notorium sit, ipsum dolose, & culpabiliter negligentem circa Sacramenta fuisse, notorium ex consequenti est, ipsum in mortali decessisse; notorietas enim facti supplet sententiam Judicis, & sic non debebit in loco sacro sepeliri: nec enim, ut opinantur nonnulli, denegatio sepulturæ ecclesiasticæ illa supponit interdictum, ut, si hoc latum non fuerit, non sit locus denegationi sepulturæ; una enim pœna est separata ab alia, & una est ferendæ, alia vero latæ sententiæ, & ex consequenti hæc locum habet, licet illa non fuerit inflicta. Et hoc magis patet in casu simili, nam in Decretali *text. in cap. Monachi*, §. *Qui vero, de Stat. Monach.* contra monachos proprietarios sancitur excommunicatio ferendæ sententiæ, & pœna privationis sepulturæ ecclesiasticæ, latæ sententiæ; neque tamen proprietarius repertus, ut privetur sepultura in sacro, requiritur, quod fuerit denunciatus excommunicatus, sed sufficit notorietas, quod in proprietate decesserit; ita est in casu nostro ".

Quoad pœnam tandem statutam in transcripta Decretali contra frangentem sacramentale sigillum, depositionem scilicet a sacerdotali officio, & detrusionem in monasterium, notandum hanc successisse cum dicta explicatione præsenti decreto prohibent ".

Nota II. Clementem VII. 26. Martii 1591. prohibuisse Regularibus hujusmodi notitiæ usum sequenti decreto = Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea ad superioratus gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur =.

Nota III. Quod quamvis fractor sigilli sacramentalis peccet contra legem naturalem, divinam, & ecclesiasticam, hodie tamen hujus criminis cognitio, ordinarie loquendo, non spectat ad S. Officium, ut usque ad diem 25. Martii 1619. in praxi fuisse testatur Cardinalis Albitius *de Inconstantia in Fide part. 1. cap. 35. num. 88.* sed ad Ordinarium, exceptis casibus, in quibus Confessarius, aut cum errore in intellectu diceret, licitam esse ejus revelationem; vel aliter ostenderet, se male de Sacramentis sentire, vel quando pluries, & frequenter illud revelaret: vel tandem, si esset malæ famæ, & alias de hæresi suspectus, ut notat idem Albitius *loc. cit. a numero 90. ad 93.* ubi refert. an. 1596. 10. Februarii, quendam parochum, qui confessionem revelaverat, suspensum fuisse per triennium a cura animarum.

SECTIO DCCCCXIII.

CAPUT XIII. CUM INFIRMITAS, *ex Decretali, desumpta a Can. XXI. laudati Concilii generalis Lateranensis IV. celebrati sub Innoc. III. an. 1215.*

Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido, quem sanaverat. Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.

Præsenti decreto statuimus, & districte præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, ut medicos advocent animarum, ut postea quam fuerit infirmo de spirituali salute provisum, ad corporalis medi-

Sane, cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido, quem sanaverat, vade, noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat; ac propterea provide fel. record. Innocentius III. Prædecessor noster medicis præceperit, ut cum eos ad ægrotos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, ut animarum medicos vocent, ne cum eis hoc in extrema ægritudine constitutis suadetur, in desperationis articulum incidant.

Nos igitur volentes hoc tam salutare præceptum nulla temporis præscriptione aboleri, sed semper observari, Constitutionem præfatam auctoritate Apostolica tenore præsentium innovamus,

Et hac nostra in perpetuum valitura Constitutione, statuimus, & decernimus, quod omnes medici, cum ad infirmos in lecto jacentes vocati fuerint, ipsos ante omnia moneant, ut idoneo Confessori omnia peccata sua juxta ritum S. R. E. confiteantur, neque tertio die ulterius eos visitent, nisi longius tempus infirmo Confessor, ob aliquam rationabilem causam, super quo ejus conscientiam oneramus, concesserit, & eis per fidem Confessoris in scriptis factam constiterit, quod infirmi, ut præmittitur, peccata sua confessi fuerint.

Conjunctos vero, ac omnes familiares, & domesticos infirmi in Domino rogamus, & monemus, ut de infirmitate parochum certiorem faciant, ac tam parochus, quam conjuncti, & familiares præfati infirmum ad confessionem peccatorum suadeant, & inducant.

Quod siqui medicorum præmissa non observaverint, ultra pœnas in dicta Constitutione contentas, quas incurrere declaramus, perpetuo sint infames, & gradu medicinæ, quo insigniti erant, omnino priventur, & a Collegio, seu Universitate Medicorum ejiciantur, ac pœna etiam pecuniaria arbitrio Ordinariorum, ubi deliquerint, multentur.

Et ut hæc omnia inviolabiliter observentur, volumus, & eadem auctoritate præcipimus, & mandamus, ut nullus posthac ubique locorum in medicina doctoretur, aut ei quomodolibet medendi facultas a quovis Collegio, & Universitate concedatur, nisi omnia in præsenti nostra Constitutione contenta, medio eorum juramento coram Notario publico, & testibus observare in eorum manibus, vel Ordinarii juraverint. Et de hujusmodi juramento in privilegio, seu licentia medendi, specialis mentio fiat. Quod si Collegio, & Universitates præfatæ, non recepto a promovendis juramento hujusmodi, eosdem ad gradum prædictum promoverint, aut eisdem medendi licentiam præstiterint, pœnam privationis facultatis alios ulterius doctorandi incurrant.

Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus, & singulis venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, quatenus in civitatibus, & diœcesibus propriis præsentes nostras literas publicari faciant, ac juramentum prædictum a medicis jam promotis, seu licentiam medendi habentibus, omnibus juris remediis exigant, neque aliquos ad medendum in civitatibus, & diœcesibus prædictis admittant, nisi eis constiterit, eosdem juramentum hujusmodi præstitisse, & contumaces, & jurare, ac juramentum hujusmodi, jam præstitum exhibere recusantes, gradu medicinæ, & omnibus privilegiis eisdem medicis tam conjunctim, quam divisim, eis, & eorum cui-
libet

dicos excommunicationis pœna, sibi reservata, si tertiam post infirmi visitationem, ab infirmi cura non abstineant, infirmus du n usque ipse pœnitentiæ non susceperit Sacramentum, quod Confessarius, relicta apud ægrotantem schedula, ejus manu subscripta, testari teneatur.

Postea vero per organum Cong. Conc. prædicta omnia una cum pœnis extendit ad quoscunque locos non comprehensos in cit. Concilio, ut ex sequentibus ordinationibus, & monitis impressis in Appendice laudati Conc. sub num. XXVIII.

Inerendo quindi sua Santità alla Costitutione del Concilio generale Lateranense, celebrato sotto Innocenzo III. nel 1226. alla Bolla di S. Pio V. emanata agli 8. di Marzo del 1566. ed a quanto si è presentemente inculcato in questo Concilio Romano, sotto il titolo *de Pœnitentiis, & Remissionibus*, espressamente ordina, ed altretanto vuole, che uniformemente eseguano, e facciano eseguire i Vescovi, e gli altri Ordinarj de' luoghi nelle proprie diocesi.

I. Che tutti i Medici, così Fisici, come Cerusici di Roma, e di qualunque città, e diocesi, nel primo giorno, che visiteranno l' infermo, giacente in letto per qualsivoglia infermità (eccetto quando fosse podagra, o altra indisposizione, che da se stessa non ricercasse il letto) debbano primieramente ammonire l' infermo medesimo, perchè chiami il medico spirituale, e si confessi sagramentalmente, affinchè, curata l' anima, si proceda con più salutevole profitto alla curagione del corpo, giusta il capitolo *Cum infirmitas* del sovracitato titolo.

II. A tal effetto non lascia anche la Santità sua di ammonire, ed esortare i congiunti, i domestici, familiari, e gli amici dell' infermo, acciocchè avvisino subito il proprio paroco; e questo unitamente con loro persuada, ed induca con parole efficaci, e caritative l'infermo decumbente a confessarsi de suoi peccati in istato più comodo, e profittevole, non men all' anima, che al corpo.

III. Che i Medici, scorgendo nel secondo giorno non essersi l'infermo già confessato, debbano ammonirlo di nuovo, e minacciargli, che non ritorneranno più a medicarlo, se nel giorno seguente non sarà loro presentata la fede della di lui Confessione, sottoscritta dal Confessore.

IV. Che ritornando nel terzo giorno, e non presentandosi loro la suddetta fede, debbano gli stessi Medici, sotto pena della scommunica maggiore di lata sentenza, al Sommo Pontefice, ed a Vescovi de luoghi privativamente, e rispettivamente riservata, e di essere in oltre dichiarati perpetuamente infami, privi affatto del grado della medicina, discacciati, ed esclusi dal Collegio de Medici, e puniti anche con pena pecuniaria ad arbitrio, onninamente lasciar di fatto la cura dell' infermo, fino che non costi ad essi, col mezzo della sudetta fede del Confessore, o di esser quello già confessato, o che il Pa-

roga da essi conceduta, di farla in altro tale giorno determinato.

Finalmente in esecuzione di quanto qui si prescrive, desidera la Santità sua, che da ciaschun Vescovo se ne formi editto particolare, da publicarsi nella propria diocesi, dopo la di cui publicazione, sotto le pene ad arbitrio de medesimi Vescovi, vuole ancora sua Santità, che da essi si astringano, col mezzo del giuramento, tutti i Medici alla precettata osservanza, la quale in somma non contiene, che un sommario della riferita Bolla di San Pio Quinto.

Nota I. Quod quamvis in transcripta Pii Constitutione declaretur, Medicos contravenientes statuto allatæ Decretalis incurrere pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ, putat tamen *Thesaurus de pœnis ecclesiast. cap. I. verb. Medicus* cum DD. ibi cit. non inde sequi hodie esse latæ sententiæ, cum verbis illis, *incurrere declaramus*, deficiat particula, ipso facto.

Nota II. Attenta tamen novissima declaratione Bened XIII. excipiente morbos dumtaxat arcticos, corrigendos esse DD. qui senserunt, hoc pœnale præceptum Medicos non afficere, si non agatur de morbis actu periculosis, vel juxta prudens ipsorum judicium periculosis efficiendis. Ita etiam corrigendos esse dictitantes, laudatam Pianam Constitutionem in desuetudinem abiisse, cum hodie speciatim innovata fuerit a Benedicto.

Nota III. In dubium revocari = Utrum Medicus ægrotum deserere teneatur, si post tertium diem, a S. Pio V. constitutum, & a Congr. Conc. ut supra, quarto loco iterum præfixum, confiteri recuset. Cui dubio ita respondet Benedictus XIV. *Instit. ecclesiast. XXII. num. 17.* = Si morbus adeo gravis est, ut sine ope Medici mortis periculum immineat, tunc Pontificis decretum ita explicari posse Theologi, Canonum Interpretes, ac Medici unanimes fatentur, ut tunc vim non habeat, videlicet, ut ægroto, si forte convaluerit, ad meliorem frugem redeundi locus relinquatur =.

S E C T I O D C C C C X I V.

Caput XIV. Cum ex eo, *ex Decretali desumpta a Canone LXII. laudati Concilii Lateranensis IV.*

In hac Decretali, cujus textus transcriptionem omitto, decernitur.

I. Ut quia per indiscretas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verebantur, pœnitentialisque satisfactio enervabatur, cum dedicatur Basilica, non extendatur Indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive a pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniversario dedicationis tempore, quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat. Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum literis præcipitur moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur; cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit observare.

Idem decrevit, & confirmavit Honorius III. in *cap. XV. Nostro, hoc eod. tit.* ac Innocentius IV. in *cap. I. Romana, in VI.*

II. Ut Quæstuarii, seu collectores eleemosynarum pro hospitalibus nihil populo proponant, nisi quod in literis Papæ, vel Episcopi continetur. Ponit etiam formam talium literarum, in quibus nulla continetur Indulgentia determinata, sed tantum in genere dicitur = in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus eis eleemosynas, & grata subsidia erogetis =

Ad immoderatam Indulgentiarum concessionem quod spectat, non dissimilis fuit sensus Conc. Trid. quod ideo *sess. XXV. in decreto de Indulgentiis*, ita loquitur.

In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem, & probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit; ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur.

Quoad

Caput I. Romana, *ex Decretali Innocentii IV. in Concilio generali Lugdunensi I. celebrato anno* 1245.

Romana Ecclesia (& infra.) Quæstoribus autem fabricæ Rhemen. Ecclesiæ, Rhemen. Archiepiscopus, sive ejus officiales, citandi Suffraganeorum ipsius Ecclesiæ subditos (quos iidem Quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) ut super hoc compareant coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem. Super benigna vero ipsorum receptione, ac subventione ipsi fabricæ facienda, possunt eosdem Suffraganeos, & alios Christifideles Rhemen. Provinciæ charitative monere. In concedendis quoque Indulgentiis non excedat Rhemen. Archiepiscopus statutum Conc. generalis.

Huic pariter Decretali, admittenti Quæstores eleemosynarum, derogatum est, ut supra.

SECTIO DCCCCXVI.

Caput II. Si Episcopus, *ex Decretali Bonifacii VIII.*

Si Episcopus suo subdito concesserit, ut sibi possit idoneum eligere confessorem, ille, quem is elegerit, in casibus qui eidem Episcopo specialiter reservantur, nullam habet penitus potestatem: cum in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui Superioris licentiam, confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere, vel ligare.

Quæ huic Decretali accesserint, quoad facultatem absolvendi a casibus Episcopo reservatis, notabo parte II.

Eodem Titulo in Clementinis.

SECTIO DCCCCXVII.

Caput II. Abusionibus, *ex Decretali Clementis V. in Concilio generali, celebrato Viennæ in Gallia an.* 1311.

Huic pariter Decretali, cujus transcriptionem omitto, cum nihil aliud contineat, admittenti Quæstores Indulgentiarum, & eleemosynarum, derogatum est ut supra.

fitaverint, non solum plenam, & largiorem, immo plenissimam omnium peccatorum veniam concessit. = Unusquisque autem. inquit, plus merebitur, & Indulgentiam efficacius consequetur, quo illas Basilicas amplius, & devotius frequentabit =. Verum hic annus centesimus Jubilæi an. 1350. reductus est a Clemente VI. ad annum quinquagesimum, ut in *cap. II. Unigenitus, hoc eod. tit.*

Qui tandem annus quinquagesimus 5. *nonas Martii* 1448. redactus est a Paulo II. ad quemlibet

fessariis concessæ, v. g. commutandi vota, absolvendi a reservatis in toto mundo extra Romam, ut in ejus Decretali relata in *cap. III. Etsi dominici, hoc eod. tit.*

Ad suspensionem, & facultatem absolvendi a casibus Papæ reservatis, durante anno Jubilæi, quod spectat, de quibus in cit. Pauli Decretali, attendenda est novissima Constitutio Benedicti XIV. *Cum nos nuper 16. Kalendas Junii* 1749. in qua etiam declaratur, quæ Indulgentiæ suspensæ non sint,

Itaque, præservatis, & firmis remanentibus Indulgentiis concessis in articulo mortis, ac facultatibus, seu Indultis illas impertiendi, seu communicandi, tam Venerabilibus Fratribus Episcopis, ac dilectis Filiis Prælatis locorum Ordinariis in vim, seu ad formam nostrarum literarum nonis Aprilis anni 1747. editarum, quam aliis quibuscunque communiter, aut personaliter, seu pro certo personarum genere, gradu, aut numero, concessis; iisque pariter, quas felic. record. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. cunctis fidelibus salutationem Angelicam, seu alias preces de tempore, mane, aut meridie, seu vespere ad campanæ pulsum, de genu, vel, juxta dierum, & temporum rationem, stando recitantibus; item Indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum, quam ipse Benedictus, novissimo Jubilæi Anno durante, omnibus christifidelibus, tam in Urbe, quam extra eam ubicunque degentibus, qui sacramentaliter confessi, & sacra Communione refecti, vel saltem vere contriti, & cum firmo proposito confitendi, Ecclesias, in quibus Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum pro oratione Quadraginta horarum, eo anno durante, expositum esset, devote visitassent, ibique juxta Sanctæ Matris Ecclesiæ mentem orassent, toties, quoties id egissent, benigne concessit; quamque Nos etiam, illius exemplo, pro proxime incunte jubilæi anno, & tam pro Urbe, quam pro aliis ubique locis, præsentium tenore, libenter concedimus, & elargimur. Atque illis etiam, quas similis memoriæ Innocentius XI. & Innocentius XII. Romani Pontifices Prædecessores nostri, Fidelibus Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, cum ad infirmos defertur, devote comitantibus, vel lumen, aut facem per alios ea occasione deferendum, seu deferendam mittentibus, similiter concesserunt; tum etiam Indulgentiis a S. R. E. Cardinalibus de latere Legatis, & Apostolicæ Sedis Nunciis, ac Episcopis, in usu, seu exercitio Pontificalium, aut impertienda benedictione, aliave forma consueta, concedi solitis. Item salvis, & firmis remanentibus Indulgentiis Altarium Privilegiatorum pro Fidelibus Defunctis, aliisque eodem modo pro solis ipsis defunctis concessis; atque etiam aliis quibuscunque Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, alias pro vivis concessis, ad effectum dumtaxat, ut christifideles illas animabus Fidelium defunctorum, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragii directe applicare valeant; quas omnes, & singulas, licet pro eo quod respicit vivorum favorem, hoc Jubilæi anno durante, generaliter, ut infra, suspensas, ad prædictum tamen effectum, ipsius anni decursu, etiamsi in earum concessionibus hujusmodi applicandi facultas indulta non fuerit, ab omnibus utriusque sexus Christifidelibus, qui injuncta in ipsis concessionibus opera cum debitis dispositionibus impleverint, acquiri posse concedimus, & indulgemus.

Cæteras omnes, & singulas Indulgentias, tam plenarias, quam non plenarias, etiam perpe-

ta scientia, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, & decreta præsentibus pro expressis haberi volumus, Apostolica auctoritate, de eorundem Fratrum consilio, & assensu, ac potestatis nostræ plenitudine, suspendimus, & suspensas, ac supensa esse declaramus, easque, & ea, eodem anno durante, nulli prodesse, ac suffragari debere. Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari,

Quocirca per præsentes auctoritate Apostolica præcipimus, & mandamus, ne interim, præter superius expressas, aliæ, quam indicti a Nobis prædicti Jubilæi, Indulgentiæ, sive publice, sive privatim, quovis prætextu, ubivis locorum, & gentium, sub excommunicationis eo ipso incurrendæ, aliisque arbitrio Ordinariorum infligendis pœnis, publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur.

Titulus XXXIX. De Sententia Excommunicationis.

SECTIO DCCCCXIX.

Caput I. Super eo, *ex Decretali Alexandri III. Senonensi Archiepiscopo, seu Bartholomæo, Exoniensi Episcopo, juxta Gonzalez, rescripta.*

SUper eo vero, quod consilium postulasti (& infra.) Respondemus, quod si Clerici infra puberes annos se ad invicem, aut unus alterum percusserit, non sunt ad Apost. Sed. mittendi, quia eos ætas excusat,

Nec Clerici, si sunt plenæ ætatis, & non odio, vel invidia, vel indignatione, sed levitate incosa se ad invicem percutere contingat, neque magister, si scholarem Clericum intuitu disciplinæ, vel correctionis percusserit: quia non potest in ipsis injectio manuum violenta notari. Cæterum si ex odio iidem scholares, vel seculares Clerici sese percusserint, pro sua absolutione debent ad Apostol. Sedem venire.

Huic Decretali, in qua reservabatur Papæ facultas absolutionis pro injuriosa percussione Clerici, indiscriminatim sumpta, etiamsi fuerit levis, accessit, Decretalis Clementis III. relata in *cap. XVII. Pervenit, hoc eod. tit.* in qua pro levi indulgebatur Episcopo absolvendi facultas, immo etiam pro mediocri, cum Pontifex solam enormem videatur exclusisse, ibi.

Pervenit ad Nos (& infra.) De his absolvendis, qui Clericis non enormem, sed modicam, & levem injuriam irrogarunt, tuæ Fraternitatis arbitrio duximus committendum.

Quæ autem sit percussio levis, declaratur in sequenti Extravaganti, relata a Navarro *in Manuali cap. XXVII. num. 91.* quam notat, perperam adscribi Joanni XXII. cum ante cujus tempus allegaverit Hostiensis in *c. Pervenit, de Sent. excommun.* = Perlectis & infra. Respondemus percussionem levem esse

patronus, aut dignitas, percussus injuste a subdito, aut ab alio se viliori, quia ex hoc intensum censentur graves injuriæ, quæ ex se sunt leves, aut mediocres. Et quia conditio negocii non patitur integram determinationem hujus rei, relinquimus tuo arbitrio, ut declares, quæ sit levis, & quæ enormis injuria, admonentes, ut potius declares in dubio esse percussionem gravem, & ab ea non posse absolvere, quam declarando levem esse, occasionem præbeas lædendi statum ecclesiasticum =.

,, poni ab iis, qui non habent privilegium absol-
,, vendi, sed tantum in casu impedimenti absol-
,, vunt ".

Præterea in hac eadem Decretali præcipitur, ut si quis ex odio Clericum percusserit, personaliter accedere debeat ad Urbem pro absolutione obtinenda, quod jam præceperat Innocentius II. in Concilio generali Lateranensi II. celebrato *an.* 1139. *Can. XV.* qui etiam refertur a Gratiano *causa XVII. qu.* 4. *Can. XXIX.* bis verbis exaratus.

Item placuit, ut si quis, suadente diabolo, hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum, vel monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat. Præcipimus etiam, ut in eos, qui ad Ecclesiam, vel cæmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat; quod si fecerit, excommunicetur.

Verum hodie hujusmodi personalis accessus non amplius præcipi solet, nisi in gravioribus quibusdam excessibus, quorum circumstantiæ maximum populo scandalum ingerant; ut in percussione proprii Parochi, & similibus, juxta stylum S. Penitentieriæ: & tunc quidem, non ut tales delinquentes Romæ absolvantur, cum ab eadem S. Pœnitentiaria remittantur in forma Missi ad eorum Ordinarios pro absolutione, sed ut aliquantulam peragant pœnitentiam commissi delicti, unde cæteri magis a similibus perpatrandis facinoribus retrahantur. Pro abortu autem, etiam occulto, a Presbytero perpatrato, dicta Sac. Penitentiaria committere solet intra Italiam Confessario facultatem eum absolvendi; injuncto tamen onere accedendi intra certum tempus ad limina Apostolorum.

Quapropter sufficiet, ut percussor Clerici recurrat ad Summum Pontificem, seu ad Sacram Pœnitentiariam, si causa non sit deducta ad forum, per literas, aut per procuratorem pro obtinenda facultate absolutionis.

S E C T I O D C C C C X X.

Caput II. Monachi, *ex Decretali ejusdem Alexandri III.*

Monachi vero, & Canonici Regulares quocunque modo se in claustro percusserint, non sunt ad Apost. Sedem mittendi, sed secundum providentiam sui Abbatis disciplinæ subdantur: etsi discretio Abbatis non sufficit, ad eorum correctionem est providentia diœcesani Episcopi adhibenda.

Vi hujus Decretalis patet, posse Prælatos regulares absolvere pro utroque foro suos Religiosos ob quamcunque percussionem, etiam enormem, Religiosi ejusdem sui Ordinis, ut clare deducitur ex illis verbis = quocunque modo se in claustro percusserint = imo etiam pro percussione cujuscunque Clerici secularis, prout probat Ludovicus de Ameno, ut dicam infra ad *caput XXXII. Cum illorum*, *hoc eodem titulo*.

SE-

jecerit violentas. Cæterum, si in stupro, vel adulterio, quod committit cum ea, quæ ipsum ita proxima consanguinitatis linea non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus injecerit, non erit a sententia illius excommunicationis immunis.

Cum etiam in hac Decretali imponatur onus personaliter accedendi ad Sedem Apostolicam pro obtinenda absolutione ob gravem Clerici percussionem, recolenda sunt notata supra ad *caput I. Super eo* pag. 757.

SECTIO DCCCCXXII.

Caput IV. Si vero, *ex Decretali ejusdem Alexandri.*

SI vero aliquis in Clericum, nutrientem comam manus injecerit violentas, propter hoc non debet Apostolico se præsentare conspectui, nec etiam excommunicatione notari, dummodo ipsum esse Clericum ignoraverit. Vel si hoc dubium fuerit, propria manu dumtaxat præstiterit juramentum, quod eum esse Clericum ignorasset. Ab illo autem (si præstare noluerit juramentum) quia violentas manus constat eum in Clericum injecisse, sicut ab excommunicato, donec de mandato Summi Pontificis absolvatur, convenit abstineri.

De accessu personali ad Sedem Apostolicam, qui tacite in hac Decretali injungitur, sicuti & si percussio Clerici fuerit occulta, dic ut notatum est supra ad *cit. cap. Super eo* pag. 757.

Juramentum vero, quod hic præcipitur exigendum a reo principali, hodie exigi amplius nequit juxta notata supra ad titulum *de Purgatione canonica.*

Quod spectat ad preceptum vitandi Clerici percussorem, si publice constet de percussione, concordat Extravagans Martini V. *Ad evitanda.*

SECTIO DCCCCXXIII.

Caput V. Non dubium, *ex Decretali laudati Alexandri III. Abbatibus, Prioribus, & aliis ecclesiasticis viris per Eboracensem Episcopatum constitutis.*

NON dubium est, quod hi, qui violentas manus in Clericos, vel Canonicos, aut cujuslibet Religionis Conversos injiciunt, ex Constitutione Concilii sententiam excommunicationis incurrunt, nec nisi in articulo mortis, sine Rom. Pontifice absolutionis possunt beneficium impetrare.

Pontifex in hac Decretali se refert ad Canonem *Si quis suadente* Concilii generalis Lateranensis II. supra transcriptum pag. 758.

Quia autem indistincte declarat, percussorem Clerici absolvi non posse, nisi a Romano Pontifice, excepto mortis articulo, ideo attendenda est regula, & limitatio supra allata ad *caput I. Super eo* p. 757.

Nota I. Nomine Clerici venire Prima etiam Tonsura initiatum *cap. XI. Cum contingat, de ætat. & qualit. Ordinandor.* licet conjugatus sit, *cap.*

IV. Qui, relicto habitu clericali, militaria gestant, & in seculari luxu vivunt, *cap. In audientia, & cap. Contingit II.* infra, si tertio commoniti, non resipiscant.

V. Qui se Joculatores, aut histriones faciunt: item macellarios, aut laniones agunt, *cap. unic. De vita, & honest. Cler. & Clem. I. in VI.* Hi privilegium clericale penitus amittunt post trinam admonitionem.

VI. Denique qui beneficium nullum habent, vel habitum, & Tonsuram non deferunt, nec alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi deserviunt, neque Religiosi non sint; ac Novitios, qui sunt in via ad Religionem, *cap. V. Religioso, §. Quamvis, hoc eod. tit. in VI.*

Quod si quæras, an Eremitæ gaudeant hoc Canonis privilegio; Fagnanus in *cap. II. Nullus, de Foro competen. num. 59.* docet gaudere, si vivant in Congregatione, & habeant modum vivendi ab Episcopo approbatum; secus vero, si non vivant in communi, licet auctoritate Episcopi deputati fuerint servitio alicujus Ecclesiæ, vel Oratorii, & de ipsius manibus susceperint habitum eremiticum, ac probat *num. 61.*

SECTIO DCCCCXXIV.

Caput VI. Mulieres, *ex Decretali dicti Alex. III.*

MUlieres, vel aliæ personæ, quæ sui juris non sunt, ab Episcopo diœces. absolvi possunt, si manus in Clericos injecerint violentas. De his vero, qui magnæ non sunt potentiæ, & ita delicati, quod laborem veniendi ad Sed. Apostolicam nequeunt sustinere, respondemus, quod status personæ prius, & veritas negocii est intimanda Romano Pontifici, & secundum consilium ejus tales erunt de commisso scelere corrigendi.

Illi vero, qui non per se ipsos, sed eorum auctoritate, vel mandato, alii violenter injiciunt manus in Clericos, ad Sed. Apost. sunt mittendi: cum is committat vere, cujus auctoritate, vel mandato delictum committi probatur.

Cum seculo XII. adhuc vigeret Ecclesiæ disciplina, ut Clericorum percussores personaliter accederent ad Sedem Apostolicam, absolutionem recepturi, & periculosum esset mulieribus vagari, ac illi, qui juris sui non erant, romanum iter arripere non poterant, ideo indultum tunc fuit Episcopo, ut tam illas, quam illos absolveret ob percussionem etiam enormem.

Hodie vero cum non amplius exigatur iste accessus personalis, & per literas obtineri possit pontificia absolutio, ut notavi supra ad *cap. I. Super eo*, pag. 717. tutius crederem non uti hujusmodi indulto, cum cessaverit ejus ratio, & concessum dumtaxat fuerit, attenta veteri Ecclesiæ disciplina, ut consideranti patet.

Ob eandem rationem cæteri percussores non amplius mittendi sunt ad Sedem Apostolicam, ut præcipitur in hac Decretali, excepta tamen limitatione allata in *cit. cap. Super eo.*

SECTIO DCCCCXXV.

Caput VII. Porro, *ex Decretali ejusdem Alexandri, ignotum cui rescripta.*

POrro, si aliqui violentas manus in Fratres suos injiciunt, & ducti pœnitentia, non convicti, sed privatim a te veniam postulant, eos monere debes, & inducere, ut his, quos læserunt, congrue satisfaciant, & Apostolico se conspectui repræsentent, cum a te, vel alio sine speciali mandato Rom. Pontificis absolvi non possint.

Huic

notorii Clericorum percussores.

Verum hujus Decretalis severitatem temperavit Constitutio, quæ fertur edita a Martino V. in Concilio Constantiensi, incohato an. 1414. & sub ipso clauso sub die 22. Aprilis 1418. quæ tamen non est Constitutio, sed Articulus VII. inter alios concordaricorum percussores, si percussio nulla possit tergiversatione celari.

Præfatus autem Articulus his verbis extensus legitur in dictis Concordatis editis ab Harduino in actis Conciliorum *tom. VIII. Parisiis, ex Typographia Regia* 1714. *pag.* 892. *col.* 2.

= In Concordatis Martini V. cum Natione Germanica in Conc. Constantiensi 15. Apr. an. 1. editis ab Harduino in actis Conciliorum Tom. VIII. Parisiis ex Typographia Regia 1714. num. 7. pag. 892. col. 2.

VII. De non vitandis excommunicatis, antequam per Judicem fuerint declarati, & denunciati.

Insuper ad vitanda scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis, omnibus Christifidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, quod nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscunque divinis, vel extra prætextu cujuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, a jure, vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, ac interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia, vel censura hujusmodi fuerit in, vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, Communitatem, aut locum certum, vel certa, a Judice publicata, vel denunciata specialiter, & expresse; Constitutionibus Apostolicis, & aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque: salvo si quem pro sacrilegio, & manuum injectione in Clericum sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo juris suffragio excusari: nam a communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstineri, juxta canonicas sanctiones =.

In asserta Constitutione relata a S. Antonino *parte III. tit. XXV. cap. III.* leguntur hæc alia verba „ Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, neque eis quomodolibet „ suffragari.

Quamvis *num.* 11. eorundem Articulorum legatur, *Duratura hæc Concordata ad quinquennium a data præsentium*: ex certis tamen documentis allatis a laudato S. Antonino *loc. cit.* mens Pontificis fuit, ut hujusmodi sanctio perpetuo esset valitura „ Duo „ (sunt verba Antonini) Venerabiles viri famosi in „ vita, & scientia, quorum unus Doctor in Theo„ logia, alter in Jure, & Episcopus, scilicet Domi„ nus Nicolaus de Dinchelsterbuhel, & Dominus „ Andreas, postea Episcopus Posnaniensis in Polonia, „ qui fuerunt præsentes in Concilio Constantiensi, „ ubi facta fuit dicta Constitutio, dixerunt ipsam „ acceptatam ab omnibus, & perpetuam, & unam „ nempe de Concordatis inter Martinum V. & Na„ tionem Germanicam, ut supra diximus. Magistri „ autem Universitat. Parisiensis acceptaverunt ipsam „ Constitutionem, quia in ea dicitur. Omnibus „ Christifidelibus: sed & dictus Dominicus Andreas „ Parisiensis Episcopus post celebratum Concilium „ Senis, cui etiam interfuit, vadens ad Curiam ad „ visitandum Martinum V. Papam, cum ipse puta„ ret, dictam Constitutionem fuisse temporalem, „ scilicet per quinquennium, & sic jam expirasset, „ loquens cum Papa, petivit ab eo, ut concederet „ sibi

etiam quoscunque notorie excommunicatos, licet nominatim non denunciatos, sicuti etiam Concilium Lateranense V. sub Leone X. ex contrario tamen usu recepto acquiescendum esse subdit Natalis ab Alexandro in *Theolog. Dogmat. tract. de Censur. tom. V. lib. II. reg. XXVII. pag. 98. edit. Parisien. 1694.* imo asserit in gallicanæ jurisprudentiæ praxi nullam admitti notorietatem facti, sive agatur de percussione Clerici, sive de alio quocunque delicto, nisi legitimis inquisitionibus, seu documentis, vel ipsius rei confessione probatum fuerit, juxta regulam desumptam a sermone CCCLI. alias *Homilia L. S. Augustini* = Nos vero a communione prohibere quemquam non possumus (quamvis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis) nisi, aut sponte confessum, aut in aliquo sive seculari, sive ecclesiastico judicio nominatum, atque convictum =.

Ad quem Galliæ usum firmandum Pontas, verbo *Excommunicatio casu XXVII.* in medium affert De-

,, rejecta est, cum ubique manibus sit recepta laudata Constit. *Ad evitanda*.

,, Ex hac igitur Martini Sanctione inferunt ,, Theologi, & Canonistæ quamplures, inter quos ,, præfatus Natalis *loc. cit.* & Cabasutius *Jur. Canon.* ,, *Theoria lib. V. cap. XI. num. 4.* ac Van-Espen. *part.* ,, *III. tit. XI. cap. IV. n. 16. de Pœnis, & censur.* ,, permissam esse = Communicationem (ita Natalis) ,, cum excommunicatis, etiam in divinis, & Sacra- ,, mentorum administratione, vel receptione, ,, modo non sint publice, & nominatim denuncia- ,, ti =.

Verum quoad communicationem in divinis jure merito laudatus Benedictus *cit. tract. de Synodo lib. VI. cap. V. num. 2.* adversatur affirmativæ sententiæ, tamquam periculosæ, & in praxi illicitæ, qualem reputatam semper fuisse refert a Sacris Congregationibus S. Officii, & de Propaganda Fide; ut ex sequentibus Instructionibus utriusque Congregationis.

INSTRUCTIO

De Communicatione in Divinis Catholicorum cum Hæreticis, & Schismaticis.

EDITA PRO MISSIONARIIS ORIENTIS,

ANNO MDCCXXIX.

Cum sæpe, ac diu varii sub variis utilitatis, necessitatis, periculorum, vexationum, atque etiam persecutionis a Fidelibus subeundæ circumstantiis casus huic Sacræ Congregationi propositi fuerint a Missionariis, ac Prælatis Orientis quoad communicationem in divinis Catholicorum cum Hæreticis, & Schysmaticis; cumque ab hac S. Congregatione constanter, uniformiterque rescriptum fuerit: *non licere*, concepta spes erat, Missionarios Orientis satis, ac facile intellecturos, posse quidem *speculative* casus aliquos excogitari, in quibus communicationem aliquam in divinis tolerare liceret, sed *practice*, circumspectis omnibus facti circumstantiis, difficillime casus inveniri, in quibus ea communicatio liceat, ac moraliter etiam impossibile esse, ut alia præscribatur regula generalis cuique hominum generi, cuique regioni, cuique tempori accomodata, quam quæ iteratis a Missionariis Orientis quæsitis data est ab hac Sacra Congregatione in Instructione, edita anno 1719., eo nimirum doctrinæ principio nixa, quod communicatio in divinis cum Hæreticis, & Schysmaticis ut illicita regulariter habenda esset in praxi, vel ob periculum perversionis in Fide catholica, vel ob periculum participationis in ritu hæretico, & schysmatico; vel denique ob periculum, & occasionem scandali: quæ quidem circumstantiæ,

quemad-

dictam Instructionem iterum inculcare, ac singulis Missionariis omnino præscribere, ut regulis in ea traditis sese omnino conforment, & obtemperent.

Cordi sit ergo singulis Prælatis, Missionariis, sive Directoribus animarum Fideles edocere, atque excitare ad hæc evitanda pericula, quæ regulariter aut omnia, aut aliqua subeunt in communicatione *in Divinis* cum Hæreticis, & Schysmaticis Orientis, qui licet adhuc substantiam, ac valorem Sacramentorum plerumque conservent, non sinunt tamen, ut ea, quæ debent, catholici improbationis, & segregationis signa exterius edant; ex quo fit, ut exterior illa conformatio in eodem cultu, & reverentia in Pseudoministros Liturgiæ catholicum quemque, quamvis in fide firmissimum, ritus & hæreticos, vel scysmaticos, quibus eorum cultus inficitur, exhorrentem, periculo tamen scandali liberare non possit.

Id exeo etiam confirmatur magis, quod vix ullus sit ritus apud Heterodoxos, qui aliquo errore in materia Fidei non maculetur; nam in eorum Ecclesiis, vel dedicatio est in memoriam Shysmatici alicujus, quem ut Sanctum venerantur, vel exstant imagines, vel coluntur reliquiæ, vel festa celebrantur eorum, qui in schysmate mortui veluti Sancti vulgo habentur: vel denique commemoratio fit viventium Patriarcharum, & Episcoporum schysmaticorum, & hæreticorum, qui ut *Fidei catholicæ Prædicatores* commendantur. Qua de re, qui in ea ritus, & orationis, & cultus celebratione conveniunt in his facti circumstantiis Catholici quique, reatu perversæ communicationis, aut saltem perniciosi scandali purgari non possunt. Nec eos excusat assistentiæ mere materialis prætextus; facto enim ipso excluditur, quo qui functionibus hisce Hæreticorum, aut Schysmaticorum intersunt, satis cum ipsis convenire in unitate orationis, in unitate cultus, in unitate venerationis, & obsequii erga perversos ministros hæreseos, schysmatisque præseferunt.

Patescit id etiam ex eo, quod Orientales ipsi quotidie oculis vident, auribus audiunt, ore confitentur, nullum nempe sectarium obfirmatum in schysmate accedere, interesse, convenire in Ecclesiis Catholicorum, sive ut Missam audiat, sive ut Sacramenta suscipiat, ea nimirum de causa, quod Fidelium conventus veluti perversæ communionis blasphemantes, perniciosum, & illicitum putent commercium hoc, rituque damnabilem. Cum vero videant ad eorum Ecclesias accedere, eorum ritibus interesse, de eorum Sacramentis participare Catholicos, an non credendum, aut saltem timendum erit, ne ex hoc ipso magis in suis erroribus confirmentur, ac se in recto salutis tramite ambulare sibi etiam hoc exemplo persuadeant? Ex quo sequitur, difficillime vitari posse periculum scandali perniciosi schysmaticis, & hæreticis ipsis: ac proinde Catholicum tutum in conscientia non esse, si cum iis in divinis in hac facti specie communincet.

Hæc sane Fidelibus documenta tradenda sunt, atque ideo hæc S. Congregatio Prælatis, Missionariis, & singulis animarum Directoribus in Oriente serio injungit, ut unanimes hoc ipsum dicant omnes, & in eodem sensu, ac sententia maneant, nec contrarium doceant, aut per modum consilii, aut per modum dispensationis, sed magis hortentur Fideles pro re nata, ut a communicatione *in Divinis* cum schysmaticis, & hæreticis prorsus abstineant; & si quando ab ea regula deviarint, eos hortentur, ac doceant, ut peccatum hoc aperiant

 in

valet interrogationi Fidei: atque ita etiam ostendant tum exemplis tot fortissimorum, ac firmissimorum in Fide Catholicorum, qui hujusmodi vexationibus minime succumbunt, tum antedicto doctrinæ principio, ab ipsa etiam Ecclesia Orientali suscepto, tum denique catholici nominis dignitate, quæ minime patitur, ut ipsi inimicis animarum, & Fidei, & unionis, quam profitentur cum Romana Ecclesia, sese subjiciant, ac demittant: quin etiam attendant non alio spectare artem hanc vexandi Fideles, quam ut ab iis agnoscantur Heterodoxi veluti verorum rituum, veræ Fidei, veræ Ecclesiæ ministri, atque ita facile Catholicos, aut a Fide prævaricatores, aut saltem errorum approbatores facto ipso efficiant; licet dictitent, semper se eorum communionem exigere tantum pro conservatione ritus, & eleemosynarum. Quæ quidem omnia si serio, ac graviter, & iteratis monitis impressa Fidelium mentibus fuerint, sperandum sane est ex se ipsis promptiores, & alacriores in dies ferendis injuriis factos, firmiores quoque, ac constantiores futuros in unione, & communione veræ unius Ecclesiæ, quam profitentur.

Facile sibi persuadet hæc S.Congregatio, omnes, & singulos Prælatos, & Directores animarum in Oriente, maxime vero Missionarios Instructionem hanc veluti normam in praxi servandam habituros, disputationibus hac de re prorsus omissis: nec aliud, sive in agendo, sive in docendo, semotis dissidiis, secuturos. Quod si præter spem aliter acciderit, noverint omnes, qui catholico nomine gloriantur, S. hanc Congregationem contra transgressores validiora remedia paraturam, eosque ut minime idoneos directioni animarum, & Missionibus Orientis habituram.

V. Card. Petra Prefet.

FERIA V. DIE X. MAII MDCCLIII.

In Congregatione Generali S. R., & Universalis Inquisitionis

SANCTI OFFICII

Super Dubiis propositis a quodam Missionario Civitatis Tenos in Pelopponeso, & a S.Congr. de Propaganda Fide ad S.Officium transmissis per ejus R. P. D. Secretarium die 24. Martii ejusdem Anni: SANCTISSIMUS, auditis Votis Eminentissimorum, decrevit.

AD primum, nempe: An liceat Catholicis latinis concedere, vel permittere, ut in eorum Ecclesiis Missam celebrent Presbyteri græci ritus, Schismatici, & Hæretici, atque hos admittere in funeribus catholicorum defunctorum? Quoad primam partem dicti dubii respondendum: *Non licere*: maxime cum Patriarchæ Constantinopolitani commemorationem faciant, & festum celebrent infamis Palamas: id enim perinde est ac consentire eorum hæreticis ritibus, & communicare cum eis in eorum Sacris schismatico, & hæ-

retico

[illegible] ad materiam docuit in ejus Tractatu de Synodo diœcesana *lib. 3. c. 5. ibi* = Et nihilominus ea est misera nostrorum temporum conditio, ut multis in provinciis, in quibus hæreses aut dominantur, aut grassantur impune, duram Catholici subeant necessitatem cum hæreticis conversandi, & familiariter agendi. Verum quamvis juxta præsentem disciplinam inductam a Martino V. in celebri Extravaganti, *Ad evitanda*, de qua nonnulla inferius, liceat Catholicis cum hæreticis, modo non sint expresse, & nominatim denunciati, libere conversari, & cum iisdem communicare in ritibus mere prophanis, & civilibus; non idcirco tamen arbitrari debent Catholici, fas quoque sibi esse cum iisdem hæreticis consortium habere etiam in rebus Sacris, & Divinis. Siquidem Paulus V. post maturam rei discussionem, neutiquam licere definivit Catholicis Regni Angliæ hæreticorum Templa adire, ritibusque interesse, quos inibi exercent, uti legere est in duobus Decretis, ab eodem Pontifice editis, uno scilicet anni 1606., altero anni 1607., quæ referuntur a Cardinali Lauræa *in 3. Sententiar. part. 2. tom. 3. disput. 11. artic. 9. §. 4. num. 292.* Haud equidem ignoramus, non deesse Theologos, ab omni culpa absolventes Catholicos, qui cum hæreticis, & schismaticis nominatim non denunciatis, communicant in Divinis, atque etiam Sacramenta ab iisdem recipiunt, dummodo hæ simul concurrant rerum circumstantiæ: primo scilicet, ut ad prædictam communicationem Catholicos adigat gravissima, & urgentissima causa. Secundo, ut hæretici, aut schismatici, a quibus Sacramenta exposcunt, sint valide ordinati, & Sacra administrent ritu catholico absque ulla admixtione ritus damnati. Tertio, ut communicatio cum iisdem in Divinis non sit externa protestatio falsi dogmatis, qualis erat ingressus in Protestantium Ecclesias, cum Catholicis Angliæ illum inhibuit Paulus V., ideo quippe Regis Edicta omnes adire jusserant hæreticorum Templa, ut tali pacto se cum Protestantibus sentire faterentur. Quarto demum, ut Catholicorum cum hæreticis communicatio in Divinis nulli scandalum ingerat. Verum in primis prædicta Theologorum sententia suos habet Adversarios, neque ab omnibus admittitur tamquam in praxi secura: deinde ea etiam admissa, cum omnes enumeratæ circumstantiæ simul, & conjunctim adesse debeant, ut Catholicorum cum Heterodoxis in rebus sacris societas omni vacet culpa, quemadmodum docent Silvius *in tertia parte Sancti Thomæ tom. 4. quæst. 24. art. 6. quæst. 3. concl. 3.* Cardinalis de Lugo *de Fide disput. 22. sect. 1. num 11.* Thomas a Jesu *Tractatu de omnium Gentium salute* procuranda, *lib. 8. part. 2. § 4. vers. Sed major est difficultas pag. 556.* Cardinalis Albitius *de Inconstantia in Fide cap. 18. num. 30. & seqq.* Cardinalis Gottus *in 2. 2. Sancti Thomæ, quæst. 4. dub. 6. §. 3. num. 2., & quæst. 3. de Infidelibus comparate ad Fideles dub. 3. §. 2.* idcirco fere impossibile est usu venire, ut a flagitio excusari valeant Catholici sese in rebus sacris cum hæreticis, & schismaticis admiscentes. Quamobrem Sacræ Urbis Congregationes, Sancti Officii videlicet, & de Propaganda Fide, *illicitam semper reputarunt communionem*, de qua est sermo, doctamque concinnarunt Instructionem, *Nobis* in minoribus tunc degentibus, qualemcumque nostram operam navantibus ad Missionarios, cum opus fuerit, transmittendam, ubi rationes expenduntur, propter quas, vix unquam accidere potest, ut in praxi sit innoxia Catholicorum cum hæreticis communicatio in Divinis = .

t Hic.

,, ram san. mem. Alexandro VII. nam cum fuisset
,, interrogatus a P. Diana, sive ab alio Examina-
,, tore, an Sacerdos nominatim excommunicatus
,, posset absolvere existentem in articulo mortis, &
,, Episcopus respondisset affirmative; Dominus Car-
,, dinalis Pallavicinus dixit, bon. mem. Fagnanum
,, in *suis Relectionibus* attestari, in S. Congregat.
,, Concilii fuisse determinatum contrarium, & pro-
,, pterea magnus rumor insurrexit, quia videbatur
,, opinio contraria omnibus Doctoribus, qui post
,, Concilium scripserunt. Et revera Fagnanus in
,, repetit. *cap. Quoniam, de Constitutionibus*, re-
,, fert, Congregationem generalem Moronis, Al-
,, ciati, Senonensis, Montalti, Albani, S. Sixti cen-
,, suisse, non posse per doctrinam Magistri senten-
,, tentiarum, S. Thomæ, Durandi, Turræ Crema-
,, runt. Et novi etiam, quod de anno 1682. tempore
,, Pontificatus SS. Domini nostri Innocentii XI. fue-
,, rit in S. Congreg. S Officii super ista opinione di-
,, sceptatum: & cum aliqui ex Cardinalibus opinio-
,, nem S. Thomæ sequerentur, fuit ad trutinam re-
,, vocata, relata re ad Sanctissimum, Sanctitas sua
,, pro sua prudentia jussit, ne super dicta opinione
,, disceptaretur; neque in dubium amplius revoca-
,, retur, prout mihi asseruit R. P. D. Piazza Asses-
,, sor S. Officii ".

Imo num. 40. sentit cum Suarez, Navarro, & aliis Doctoribus, posse in articulo mortis etiam recipi a Sacerdote hæretico, nominatim denunciato, Sacramentum Eucharistiæ, si non adsit alius Sacerdos, qui possit illud administrare.

SECTIO DCCCCXXVII.

Caput IX. Parochianos, *ex Decretali laudati Alexandri III. Episcopis, & Prælatis per Galliam constitutis scripta.*

Parochianos vestros, si qui in Monachos, vel Conversos præfati Ordinis violentas manus injecerint, sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis Decreti excommunicatos publice nuncietis, ipsosque faciatis, sicut excommunicatos arctius evitari, donec læsis congrue satisfaciant, & cum literis vestris Apostolico se conspectui repræsentent.

In hac pariter Decretali præcipitur personalis accessus ad Sedem Apostolicam pro obtinenda absolutione propter violentam manuum injectionem in Monachos, vel eorum Conversos.

Verum circa hunc accessum attendenda est hodierna disciplina, ut notatum est supra ad *caput I. Super eo* pag. 757.

Cæterum dici potest, huic Decretali derogatum esse a supra relata Martini V. Sanctione, in qua declaratur non opus esse, ut percussores Clericorum nominatim denuncientur vitandi, si fuerint notorii.

SECTIO DCCCCXXVIII.

Caput X. Ex tenore, *ex Decretali dicti Alexandi Januensi Episcopo (nunc Archiepiscopo) rescripta.*

Ex tenore literarum tuarum nobis innotuit, quod B. Canonicus in quendam Subdiaconum manus injecit violentas (& infra.) Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo juramento, quod tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra a sententia, qua tenetur, absolvas: sibique in virtute juramenti præcipias, ne de cætero in Clericum, Monachum, vel

[illegible] excufetur, ita quod fine periculo Apoftolico fe nequeat confpectui præfentare: licet diœcefano Epifcopo, recepto juramento fecundum morem Ecclefiæ, fibi abfolutionis gratiam impertiri. Sed eft illi fub juramenti debito injungendum, ut quamcitius opportunitatem habuerit, Rom. Pontif. adeat, mandatum Apoftol. fufcepturus.

SECTIO DCCCCXXX.

Caput XIII. Ea noscitur, *ex Decretali Clementis III. ignotum, cui refcripta*,

Ea nofcitur (& infra.) Confultationi tuæ taliter duximus refpondendum, quod mulieres, fenes, & valetudinarii, feu membrorum deftitutionibus impediti, licet ad Apoft. Sed. non veniant, ab Epifcopis valeant fidelium communioni reftitui, fatisfacto juxta facultates his, quibus per eos conftiterit injurias irrogatas. Alios autem, five pauperes five divites Sedi Apoft. vel Legato ejus, ut beneficium abfolutionis obtineant, neceffe eft præfentari. Si vero infirmitatis tempore timore mortis beneficium fuerit abfolutionis indultum, juramento præftito, injungatur eifdem, ut poftquam fanitati fuerint reftituti, ad Rom. Ecclef. vel ejus Legatum accedant, mandatum Apoftolicum fuper talibus recepturi.

Circa facultatem in his duabus Decretalibus tributam Epifcopo abfolvendi publicum Clerici percufforem ob impedimentum accedendi perfonaliter ad Sedem Apoftolicam pro obtinenda abfolutione, attendenda funt notata fupra ad *cap. VI. Mulieres*, pag. 760.

Quoad perfonalem vero acceffum, attendenda funt pariter notata fupra ad *cap. I. Super eo* p. 757.

SECTIO DCCCCXXXI.

Caput XIV. Cum non ab homine, *ex Decretali Clem. III. ingnotum, cui refcripta*,

Cum non ab homine (& infra.) Confult. tuæ taliter refpondemus, quod a communione illius, qui pro facrilega manuum injectione in Clericum in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus non fit, debes abftinere: nifi forte id tibi foli pateret, in quo cafu ipfum privatim tantummodo evitabis, quamdiu ab Ecclefia toleratur, ut faltem verecundiæ rubore fuffufus, pro latenti exceffu fatisfacere compellatur. In articulo vero fecundæ quæftionis refpondemus, quod occifores Clericorum, aut Presbyterorum, qui, contempto clericali habitu, tyrannidi, & enormitati fe inverecunde immifcent, in odium clericalis exceffus, & terrorem, atque correctionem fimilium, Canone latæ fententiæ minime coercentur: injungatur tamen eis pœnitentia competens aliquantulum afperior, quam fi in laicos talia commififfent.

Quoad

CUm desideres (& infra.) Fuit autem primæ quæstionis tenor hujusmodi: utrum cum excommunicato, qui mandato Ecclesiæ stare juravit, & ante absolutionem Episcopus ei communionem reddit, sit communicandum ab aliis, & an Episcopus id facere debeat. Cui quæstioni taliter respond. quod cum cautio juratoria, quam hodie, qui excommunicati sunt, præstant, potius ad cautelam ex consuetudine Ecclesiæ, quam rigore Canonum sit inducta, neque momenti tam validi reputetur, quod nisi absolutionis beneficium subsequatur, ille, qui excommunicatur, debeat communioni aliorum restitui, præsertim cum ex eo juramento absolutionem consecutus non sit, & constet, eum excommunicatum fuisse, & verum sit, absolutum non esse; nec Episcopus, nec alii debent communicare eidem, nisi fuerit secundum formam Ecclesiæ post juramentum præstitum absolutus: quia qui cum excommunicato scienter communicaverit, excommunicationis pœnam contrahit cum eodem. Secundæ quæstioni hunc finem duximus imponendum, quod si publica fama est, aliquem verberasse Clericum, nec Episcopus, nec alius communicare sibi debet, nisi ad arbitrium Episcopi de hoc se purgaverit, vel ad cautelam absolutionis beneficium consequatur. Tertio loco tua discretio requisivit, si Clericus verberatus, Episcopo mediante, cum suo verberatore composuerit, & ille reconciliatus sibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorum communionem admitti. Super quo tibi breviter respondemus, quod licet ille, qui violentas manus injecit, ei, quem læsit, satisfecisse taliter videatur, Ecclesiæ tamen, quam offendit, ex hoc non satisfecisse dignoscitur: & nisi forma Ecclesiæ, quæ pro absolutione talium introducta est, observetur, non est communicandum eidem.

In hac Decretali I. statuitur tamquam regula generalis, quod qui excommunicato scienter communicat, excommunicationis pœnam contrahit cum eodem. II. Quod, si publica fama sit, aliquem verberasse Clericum, interdictum sit aliis cum eo communicare, nisi ad arbitrium Episcopi de hoc se purgaverit. III. Quod etiamsi Clericus verberatus reconciliatus fuerit cum verberatore, non sit cum eo communicandum, nisi absolutus fuerit in forma Ecclesiæ.

Ad primum quod attinet, communicationem scilicet, cum excommunicato, attenta laudata Martini V. Sanctione, locum habere potest, si fuerit nominatim declaratus vitandus.

Secundum autem ex eadem Sanctione locum amplius non habet, cum requiratur notorietas percussionis, non diffamatio.

Tertium pariter locum non habet quoad communicationem cum percussore, si non fuerit notorius.

Circa purgationem canonicam, vide dicta supra *ad cap. IV. Si vero* pag 759.

SECTIO DCCCCXXXIII.

CAPUT XVIII. SIGNIFICAVIT, *ex Decretali ejusdem Clementis, ignotum, cui scripta.*

SIgnificavit nobis (& infra.) Verum Clericos, qui scienter, & sponte participaverunt excommunicatis a nobis, & ipsos in officiis receperunt, eadem excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus involui: quos etiam pro beneficio absolutionis habendo ad nos volumus cum literarum tuarum insinuatione remitti.

SE-

cui rescripta.

Conquesti sunt nobis Regin. Canonici, quod I. de Malafrena, & ejus sequaces quasdam Ecclesias Regin. episcopatus violenter confregerunt, easque spoliare minime dubitarunt. Quoniam igitur gravia sunt, nec clausis debent oculis præteriri, mandamus, quatenus, si est ita, memoratos sacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis sicut excommunicatos arctius evitari, donec passis injuriam congrue satisfaciant, & damna pro eis data resarciant, & cum literis vestris, rei veritatem continentibus, Apostolico se conspectui repræsentent.

SECTIO DCCCCXXXVI.

Caput XXIII. Perpendimus, *ex Decretali ejusdem Clementis, ignotum pariter, cui rescripta.*

Perpendimus ex literis tuis, quod quidam Sacerdos pro eo, quod se filium Regis falso nominare præsumpsit, & armis acceptis, seditionem fecit, & guerram, a B. Comite jussus est fustigari, qui postea ejus mandato traditus patibulo, expiravit (& infra.) Fraternitati tuæ duximus respondendum, quod si memoratus Sacerdos tali modo excessit, & non propulsando, sed inferendo injuriam fuit occisus, non videtur nobis, quod interfectores ejus propter hoc ad obtinendam absolutionem Apost. Sedem adire cogantur: tu vero, qui merita personarum bene nosti, pœnitentiam eis competentem injungas.

In his quatuor pariter Decretalibus præcipitur accessus personalis pro obtinenda absolutione ab excommunicatione, Papæ reservata, incursa a Clerici percussoribus, & incendiariis.

Verum hodie hic accessus non amplius exigitur ut supra notavi ad *caput I. Super eo* pag. 757.

SECTIO DCCCCXXXVII.

Caput XXIV. Universitatis, *ex Decretali laudati Clementis III, ignotum, cui rescripta.*

Universitatis vestræ consultationem accepimus, qua nos requisitis, utrum laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad jussionem Abbatis, in cujus servitio commoratur, in Clericum, Monachum, aut Conversum temerarias manus præsumit injicere, maxime ubi causa non subest, propter quam debebat verberari. Nobis autem videtur, quod nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat Abbas in propria persona, vel (si necessitas urget) per Clericum, vel Monachum fieri jubeat, tam qui tales verberari præcipit, quam illi, qui

ignotum, cui rescripta.

IN audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio, utrum Clerici, qui arma militaria (relicto habitu clericali) gestare nullatenus erubescunt, si eis fuerit injuria corporalis illata, vel se a captione redemerint, illa Clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum injectione facta in Clericum, excommunicatus quis ipso jure notatur? Ad hæc tibi breviter respondemus, quod cum frustra Ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex secularium Principum huic responso satis efficax afferat argumentum, qua manifeste cautum habetur, matronam, cujus pudicitia attentata fuerit, non posse injuriarum agere, si in veste meretricali fuerit deprehensa: hujusmodi Clerici, si a Prælatis suis tertio commoniti, militaria noluerint arma deponere, de privilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debent.

Trina hæc monitio prærequisita tum ex hac Decretali, tum ex antiquo jure *Can. XXIII. De Presbyterorum, causa XXVII. quæst. 4. Can. VI. De illicita, causa XXIV. quæst. 3.* ad amittendum privilegium canonis hodie ex *cap. VI. Tridentini sess. XXIII. de reform.* non requiritur, ut notabitur parte II. ad dictum *cap. VI.*

SECTIO DCCCCXXXIX.

CAPUT XXVI. QUOD DE HIS, *ex Decretali laudati Clementis III. ignotum, cui rescripta.*

QUod de his (& infra.) Fraternitati tuæ taliter duximus respondendum, quod is, qui asserit se in canonem latæ sententiæ incidisse, non aliter, quam per Sedem Apostolicam, vel ejus Legatum absolutionis potest beneficium obtinere; nisi forte sit in mortis articulo, vel paupertate, aut infirmitate, vel senectute tanta gravaretur, quod ad Eccl. Rom. laborem subire non valeat veniendi, vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur.

Cæterum ab his in forma sacramenti exigi consuevit, ut resumptis viribus, & opportunitate concessa, Rom. Ecclesiam in propria persona debeant visitare,

In hac pariter Decretali præcipitur personalis accessus ad Sedem Apostolicam pro obtinenda absolutione ab excommunicatione incursa propter percussionem Clerici, & tribuitur facultas Episcopo percussorem absolvendi in casu impotentiæ dumtaxat.

Verum ex hodierna Ecclesiæ disciplina quoad primam partem attendenda sunt notata supra ad *caput I. Super eo* pag. 757. & quoad secundam notata ad *caput V. Mulieres* pag. 760.

SECTIO DCCCCXL.

CAPUT XXVIII. A NOBIS, *ex Decretali Innocentii III. Abbati S. Andreæ rescripta.*

A Nobis est sæpe quæsitum, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quominus reconciliaretur ecclesiasticæ unita-

tur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus. Potest tamen, & debet ei Ecclesiæ beneficio subveniri, ut si de ipsius viventis pænitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat, quod Ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi, atque solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere, & ligare sub terra sepultos, & quod legitur: non communicetur mortuo, cui non est communicatum & vivo, cum etsi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus Religionis, sed necessitatis articulus impedivit, & in certis casibus a Canonibus denotatis ligasse legatur Ecclesia mortuos, & solvisse. Ut autem in uno pariter, & eodem negocio, & servemus rigorem, & mansuetudinem ostendamus, statuimus, ut illius mortui absolutio a Sede Apostolica requiratur, qui cum viveret, ab ea fuerat absolvendus; aliorum autem absolutionem ex præmissa causa cæteris indulgemus, a quibus, dum viverent, fuerant absolvendi. Absolutionis autem forma servetur, ut fiat cum pœnitentiali Psalmo, & tam Oratione dominica, quam alia consueta. Hæredes quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si monitione præmissa, noluerint, per district. Eccles. compellas,

Circa hanc Decretalem placet hic transcribere notata a *Thesauro de pœnis ecclesiast. par. I. cap. 24.* „ ibi „ Respondeo V. Mortuo absolutio dari non potest, nisi ab eo, qui pro foro externo potest absolvere, *cap. A nobis 28. de Sent. excomm.* Suarez *disp. 12. de Censur. sect. 4. num. 3.* Bertaech *verbo Excommunicatus absolvitur num. 44.* Marta *de Jurisdict. par. 3. cap. 19. num. 26. Ubi ait in tali absolutione flagellandum esse sepulchrum, & forma absolutionis assignatur in dict. cap. A nobis.* „ Quod si excommunicatio, seu censura erat occulta, vel saltem non denunciata, neque ob notoriam Clerici percussionem, multi dicunt, quod non indiget mortuus absolutione, quia absolutio datur, non mortuo directe, cum ipse sit jam solutus vinculo censuræ quoad se, sed tanquam licentia fidelibus vivis cum eo communicandi, quæ non requiritur, si non erat vitandus; juxta Extravag. Martini V. *Ad evitanda*, & ita Navarro *cap. 27 num. 271.* Tamen æstimo etiam tunc utilem fore absolutionem, & esse concedendam, si signa edidit contritionis, ut Marta *loc. cit. & dict. cap. A nobis.* Ita sacra Pœnitentiaria solet committere absolutionem mortuorum in excommunicatione pro foro conscientiæ tantum „.

Sacra tamen Pœnitentiaria hodie non solet committere dictam absolutionem, nisi ad effectum sepeliendi cadaver in loco sacro, & tunc quidem in forma publica.

SECTIO DCCCCXLI.

Caput XXIX. Nuper, *ex Decretali ejusdem Innocentii III. rescripta Episcopo Vratislaviensi in Silesia, quæ est provincia Bohæmiæ.*

Nuper a Nobis tua discretio requisivit, quid de illis laicis sit faciendum, qui Clericos (sine læsione tamen) in custodia detinent publica, vel privata, vel etiam detrudunt in vincula? Et utrum, qui nominatim excommunicatis scienter communicant, absolvi ab excommunicatione possint per confessionem a simplici Sacerdote, vel Episcopi, seu Archiepiscopi sit ab eis absolutio expetenda? Nos igitur inquisitioni tuæ ex ordine respondemus, quod in primo consultationis articulo non credimus, laicos pœnam excom-

tem, qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet absolvi: qui vero juxta secundum modum, reconciliari poterit sine juratoria cautione. Verum, si difficile sit ex aliqua justa causa, quod ad ipsum excommunicatorem absolvendus accedat, concedimus, indulgendo, ut (præstita juxta formam Ecclesiæ cautione, quod excommunicatoris mandato parebit) a suo absolvatur Episcopo, vel proprio Sacerdote.

Hanc Decretalem trascribo. I. Ne Tyrones in studio canonicæ facultatis decipiantur, existimantes posse *simplicem Sacerdotem* absolvere a minori excommunicatione, cum legant, id asseri non quidem in eadem Decretali; sed tum in ejus Epigraphe extensa in collectione Gregoriana, qua in scholis utimur, tum in Fagnano ad hoc idem *cap. n. 14.* aliisque DD. relatis a *Thesauro de pœnis ecclesiast. cap. XXIV. verb. Absolutio*, §. *Amplia* III. a qua sententia omnino abstinendum est, nedum quia in allata Decretali expresse tribuatur hæc facultas Episcopo dumtaxat, vel proprio Sacerdoti, idest parocho, sed etiam quia cum non aliter absolvi possit hæc censura ab inferioribus Episcopo, nisi in sacramentali confessione, hodie ex decreto Cong. Conc. *de Communione quotidiana*, jussu Innocentii XI. *edito 12. Februarii 1679.* interdictum est simplici Sacerdoti absolvere a venialibus, aut mortalibus, alias absolutis.

II. Ut intelligatur, quæ sit hodierna Ecclesiæ disciplina circa facultatem absolvendi a minori excommunicatione, non obstante, quod in dicto decreto asseratur, illam competere Episcopo, vel parocho: communis enim sententia est, ab omnibus inconcusse recepta, absolvi posse etiam a quolibet confessario, ab Episcopo approbato *cit. Thesaurus part. I. cap. XXIV.*

SECTIO DCCCCXLII.

Caput XXX. Quod in dubiis *ex Decretali ejusdem Innocentii, Strigoniensi Archiepiscopo rescripta.*

Quod in dubiis (& infra.) Respondemus, quod excommunicato, licet, quod stet mandato Ecclesiæ juramento firmaverit, communicari non debet, donec per Ecclesiam fuerit absolutus, alioquin post juramentum non esset absolutio necessaria. Nullus autem scienter nominatim excommunicato communicare tenetur, nisi quædam personæ, quæ per illud Gregorii Papæ capitulum; *Quoniam multos*, specialiter excusantur. Illi autem, qui nominatim excommunicatis præsumptuose participant, præter personas dicto Canone annotatas, nisi ab eorum participatione commoniti forte destiterint, excommunicationis vinculo sunt innodandi: secus autem, si scienter ei communicant, qui cum particibus suis est vinculo excommunicationis sententialiter innodatus: tunc enim & ipsi sententiam excommunicationis incurrunt.

Huic Decretali, juncto *Can. CII. Excellentissimus, causa XI. quæst. III.* ex quibus infertur, ferri posse a quocunque ecclesiastico judice excommunicationem, excommunicando etiam eodem contextu, v. g. Titium cum participibus suis, derogatum est ab Innocentio IV. *cap. Statuimus III.* & a Greg. X. *cap. Constitutionem IX. hoc eod. tit. in VI.* inhibentibus inferiori judici a Papa, ferre excommunicationem generalem contra participantes cum excommunicato a se; ac præcipientibus ferri posse solum specialem, trina canonica monitione præmissa, vel unica pro tribus, contra nominatim expressos, v. g. monendo Cajum, & Sejum, ne cum Titio communicent. Quarum Decretalium textus leges infra pag. 780.

SE-

non habere, quibus etiam est absolutio talium interdicta, cum majora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen hujusmodi Rom. Pontif. auribus intimari, ut ab eo secundum rigorem, vel æquitatem responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. Qui si claustrales hujusmodi fuerint, licet ab Alexandro Papa fuerit constitutum, Monachi, & Canonici regulares quocunque modo se in claustro percusserint, non sunt ad Apostol. Sed. mittendi, sed secundum providentiam sui Abbatis disciplinæ subdantur; & si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficit, providentia est diœces. Episcopi adhibenda; & alibi dicatur, quod de seculo fugientes, qui Religionis habitum in monasterio receperunt, & inter cætera postmodum confitentur, se tale commisisse delictum, per quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrerunt, sine licentia Rom. Pontif. Abbas non potest, nec debet eos absolvere, quamvis præsumptionem delinquentium debita possit animadversione punire. Nos tamen in Religionis favorem, & ut evagandi materia subtrahatur, majorem eis gratiam exhibere volentes, eorum Prælatis, quod etiam talibus absolutionis beneficium impertiri valeant, indulgemus, nisi excessus ipsorum extiterit difficilis, & enormis, utpote si ad mutilationem membri, vel effusionem sanguinis est processum, aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta, cum excessus tales, & similes nequeant sine scandalo præteriri. Si vero claustralis aliquis in religiosam personam alterius claustri manus injecerit violentas, per Abbatem proprium, & ejus, qui passus est injuriam, absolvatur. Quod si Clericum percusserit secularem, non nisi per Apost. Sed. (ut scandalum evitetur) absolutionis gratiam poterit promereri. Si autem hos ad Ordines promoveri contingat, juxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti Ordinis, & officii decernimus manere suspensos. Circa reliquos vero facti memoriam, vel juris peritiam non habentes, monasteriorum utilitate pensata, post injunctam regularem pœnitentiam, & peractam, Abbates ipsorum poterunt dispensare, nisi grave fuerit, & notabile factum, aut is, qui fecit, adultus fuerit, & discretus, ut violenter contra oblivionem, vel ignorantiam præsumatur. Præcipimus autem Abbatibus, ut formam istam diligenter observent, ne privilegium mereatur amittere, qui sibi permissa abutitur potestate.

In hac Decretali §. *Si vero* statuitur, quod si religiosus percusserit religiosum alterius Ordinis, Abbas Monachi percussi deceat virga percutere nudos humeros percussoris, dum hic genuflexus recitat totum Psalmum *Miserere*; illius Abbas autem proferre verba absolutionis. Et ita dicendum est de aliis Superioribus regularibus juxta Abbatem Panormitanum, quamvis hic sermo sit de Abbatibus.

Si vero percusserit Clericum secularem non possit absolvi, nisi a Papa.

Verum hæc Decretalis quoad hanc secundam partem correcta est a Bonifacio VIII. ut ex ejus Decretali, relata in *cap. XXI. Religioso*, *hoc eod. tit. in VI.* in qua, juncta Glossa *verf. Eo casu*, facultas absolvendi concessa est Episcopo, ibi.

Religioso, qui manus violentas in Clericum secularem injecit (ne hoc prætextu habeat materiam evagandi) poterit ab Episcopo eo casu absolutionis beneficium exhiberi, quo

„ tum pro foro animæ, & in foro fori tantum pro „ percussoribus Fratrum suorum, respectu quorum „ non requiritur partis satisfactio, cum sint ambo „ ejusdem Religionis, nempe percutiens, ac per- „ cussus ".

Et num. 91. & 92. ita prosequitur, „ Si vero Re- „ gularis percutit Clericum secularem, dico cum „ Sanctor. *de Pœnis, cap. XIV. quæst 3. verb. Respon- „ deo inter graves fol.* 82. quod, satisfacta parte, „ percussor debet a proprio Superiore absolvi, „ etiam pro foro fori, nec potest Episcopus præten- „ dere, quod ab eo absolvatur. Ratio est, quia „ Episcopus non potest ferre sententiam declarato- „ riam, quod Regularis, qui Clericum secularem „ percussit intra claustra, sit excommunicatus vi- „ tandus, ut probat Bordon. *Controversia* 44. *q.* 4. „ *num.* 5. quia Episcopus supra Regulares delinquen- „ tes in suo claustro nullum jus habet. Nec pariter, „ si percutiat Clericum extra claustra, ut eum Por- „ tello *verb. Episcopus num.* 9. probat idem Bordon. „ *Var. Resol. 7. q. 7. num.* 11. *verb. Oppositum, & „ Resol.* 18. *quæst.* 26. *num* 60. Igitur nec potest præ- „ tendere ipsum absolvere; cum iste sit actus ma- „ joris jurisdictionis.

„ Pariter capitulum illud *Religioso, de Sent. „ excomm. in VI.* non dicit, quod *debeat* absolvi ab „ Episcopo Regularis percussor Clerici, sed quod „ *possit ab Episcopo absolutionis beneficium exhibe- „ ri.* Unde deducitur, quod talis absolutio non est „ obligatoria, sed facultativa: unde concluditur, „ quod *Episcopus* non potest prætendere, quod Re- „ gularis percussor Clerici se præsentet coram eo, „ ad obtinendum beneficium absolutionis, ut ultra „ Bordon. *loc. supra cit.* probat Cespedes *De exe-* *fusionem, & enormem læsionem*, hæc Amenus ".

Wagnerek etiam ad hanc eandem Decretalem de Regularium privilegio circa hoc ita notat „ Iste „ Canon, quatenus negat, vel limitat Abbatibus „ potestatem absolvendi Clericorum percussores, „ hodie non ligat Regulares suos, aut Religionem „ ingredientes propter privilegia Religionum, per „ quæ concessum est illarum Superioribus, ut per se, „ vel alios omnes suos possint absolvere ab omnibus „ peccatis ante, vel post ingressum commissis, & „ ab omnibus ecclesiasticis, & secularibus sententiis, „ censuris, & pœnis a jure, vel homine latis per „ Bullam Sixti IV. concessam Minoribus, quatuor „ tantum casibus exceptis, de quibus in eorum mo- „ numentis simile privilegium concessum est PP. Be- „ nedictinis. Utrumque participat Societas Jesu, „ ut refertur in *Compendio Privilegiorum, verb. „ Absolutio* §. 7. & 10. "

Juxta regulam præscriptam in *cit.* §. *Si vero*, resolvi potest celebre dubium excitatum a Glossa in *cap.* 33. *De monialibus, hoc eod. tit.* in quo delegatur Episcopo illimitata facultas absolvendi moniales, quæ tam se invicem, quam Conversos, vel Conversas suas, aut Clericos etiam in earum monasteriis servientes, a quo scilicet absolvi possint, si monialis monasterii unius Episcopatus percusserit monachum, vel Conversum, aut Clericum alterius Episcopatus: in hoc enim casu, vel convenire deberet uterque Episcopus, vel alter alteri delegare vicem suam.

Cum autem hæc Decretalis §. *Quamvis* admittat professionem tacitam, ei derogatum est a Concil. Trident. *sess. XXV. cap. XV. de Regul.* cum limitatione tamen, ut pluries notatum est supra.

SECTIO DCCCCXLIV.

Caput XXXVII, Relatum, *ex Decretali laudati Innocentii III. Episcopo Londonensi scripta.*

Relatum est nobis, quod cum aliqui servi propter injectionem manuum in Clericum violentam, in Canonem incidunt sententiæ promulgatæ, allegantibus dominis eorundem, quod carere mancipiis suis nolunt, venire ad Sed. Apostol. absolvendi non curant, per occasionem hujusmodi eludentes ecclesiasticam disciplinam. Quocirca mandamus, quatenus eos venire compellas ad Sed. Apost. absolvendos: cum plus sit Deo, quam homini deferendum: nisi fecerint hoc in fraudem, ut subtrahant se obsequio dominorum, aut

SECTIO DCCCCXLV.

Caput XXXVIII. Sacris, *ex Decretali ejusdem Innocentii Archiepiscopo Strigoniensi rescripta*.

SAcris est Canonibus institutum (& infra.) Licet is, qui voluntarius excommunicatis illis communicaverat, qui cum omnibus fautoribus, & participibus suis excommunicationis sententia sunt adstricti, ad cor rediens, de mandato Ecclesiæ excommunicatos, quos prius foverat, expugnaverit; non tamen priusquam absolutionis gratiam perceperit, habendus est absolutus, nec si occumbat in hujusmodi bello, sunt absolutiones, vel oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ, nisi cum de ipsius viventis pœnitentia per evidentia signa constiterit, & juxta cujusdam Constitutionis nostræ tenorem, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.

Circa excommunicationem ferendam contra aliquam determinatam personam cum partipicibus suis indeterminate, & generaliter sumptis, attendenda sunt notata supra ad *caput XXX. Quod in dubiis* pag. 772. Circa vero absolutionem excommunicati post mortem notata ad *cap. XXVIII. A Nobis* pag. 770. de quo hic Pontifex loquitur.

SECTIO DCCCCXLVI.

Caput XXXIX. Sicut nobis, *ex Decretali ejusdem Innocentii, Vidoni Episcopo Assisiensi rescripta*,

SIcut nobis (& infra.) Fraternitati tuæ respondemus, quod nisi excommunicati a te, super absolutione sua literas nostras, vel illius, cui vices nostras in hac parte commisimus, reportaverint, aut alio modo legitime de illorum absolutione tibi constiterit, tu ipsos pro excommunicatis, ut prius, habeas, & facias evitari.

De onere vitandi excommunicatum in hac Decretali præscripto intellige, si fuerit nominatim excommunicatus, ut vitandus juxta dicta supra ad *caput VIII. Nulli* pag. 761.

SECTIO DCCCCXLVII.

Caput XLIII. Responso, *ex Decretali laudati Innocentii III. Episcopo (nunc Archiepiscopo) Ferrariensi rescripta*,

REsponso nostro postulas edoceri, an cum Ferrarien. cives excommunicationis, & interdicti sententiis sint ligati, liceat sibi viros, & mulieres semel in hebdomada, vel

rum, Confirmatione, & pœnitentia pro morienti-

SECTIO DCCCCXLVIII.

Caput XLV. Contingit, *ex Decretali dicti Innocentii III. Episcopo Morinensi scripta.*

Contingit interdum (& infra.) Sane, sicut accepimus, insinuante comite Flandren. in diœcesi tua quidam existunt, qui nec in modo Tonsuræ, nec in vestimentorum forma, nec in qualitate negociorum de Clerico quidquam ostendunt, ad pœnæ subterfugium se Clericos exhibentes; cum enim super excessibus, quos seculari luxu committunt, ad publica judicia pertrahantur, circumcisis crinibus, ut possint circumvenire vindictam, se pro Clericis repræsentant, clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulo ante negaverant Clericatum (& infra.) Verum, quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem; volumus, & mandamus, ut tales, si tertio a te commoniti, se ipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres, quæ pro Clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta.

Circa trinam monitionem, de qua in hac Decretali, attendenda sunt notata ex Conc. Trid. supra ad *cap. XXV. In audientia* pag. 770.

SECTIO DCCCCXLIX.

Caput XLVIII. Sacro, *ex Decretali desumpta a Can. XLVII. Concilii generalis Lateranensis IV. celebrati sub Innoc. III. an.* 1215.

Sacro approbante Concilio, prohibemus ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si necesse fuerit) possit probari monitio, promulgare præsumat: quod si contra præsumpserit, etiamsi justa fuerit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum, alia nihilominus pœna multandus, si visum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cujusquam absque manifesta, & rationabili causa procedat, ad quam, si taliter forte processerit, & requisitus humiliter, processum hujusmodi non curaverit absque gravamine revocare, gravatus apud Superiorem deponat de injusta excommunicatione querelam, qui si absque periculo moræ potest) ad excommunicatorem illum cum suo mandato remittat intra competentem terminum absolvendum; alioquin ipse per se, vel per alium (prout viderit expedire) sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat. Cumque adversus excommunicatorem de injusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnetur ad interesse excommunicato, alias nihilominus (si culpæ qualitas postulaverit) Superioris arbitrio puniendus, cum non levis sit culpa, tantam infligere pœnam insonti, nisi forsitan erra-

Hæc Decretalis ampliata est ab Innocentio IV. in Concilio generali Lugdunensi I. sub eodem celebrato an. 1245. requirente ad validitatem excommunicationis præter præviam monitionem. I. Ut sententia primum scribatur, & postea proferatur. II. Ut in ea exprimatur causa, ob quam fertur. III. Ut tradatur exemplum scripturæ, seu sententiæ, si intra mensem excommunicatus illud petat, prout in ejus Decretali, relata in *cap. I. Cum medicinalis, hoc eod. tit. in VI.*

SECTIO DCCCCXLIX.

Caput XLIX. Noverit, *ex Decretali Honorii III. Henrico Episcopo (nunc Archiepiscopo) Bononiensi scripta.*

NOverit Fraternitas tua (& infra.) Excommunicamus omnes hæreticos utriusque sexus, quocunque nomine censeantur, & fautores, & receptatores, & defensores eorum, necnon & qui de cætero servari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas, contra Ecclesiæ libertatem, nisi ea de capitularibus suis infra duos menses post hujusmodi publicationem sententiæ fecerint amoveri. Item excommunicamus Statutarios, & scriptores statutorum ipsorum, necnon Potestates, Consules, Rectores, & Consiliarios locorum, ubi de cætero hujusmodi statuta, & consuetudines editæ fuerint, vel servatæ: necnon & illos, qui secundum ea præsumpserint judicare, vel in publicam formam scribere judicata.

Emanationi hujus Decretalis causam dederunt Bononienses, Narnienses, Spoletani, & Ferrarienses, qui, ut refert Anonymus in vita Gregorii XI. assumpto vexillo libertatis, varia statuta condiderunt contra Ecclesiam Romanam, libertatemque ecclesiasticam.

Hic igitur fertur excommunicatio latæ sententiæ contra facientes servari statuta, vel consuetudines introductas contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea de capitularibus, seu libris statutorum intra duos menses fecerint amoveri. Et licet præfigatur terminus duorum mensium ad ea delenda, hodie tamen id locum non habet, cum hujusmodi dilatio intelligenda sit quoad edita ante hanc Decretalem dumtaxat.

Ista excommunicatio, & alia similis lata contra eosdem in supra transcripto *cap. LIII. Gravem*, nemini est reservata, sed hodie est reservata Papæ ex *cap. XVI. Bulla Cænæ*, quod leges in calce hujus Operis.

Vide circa hanc materiam *Thesaurum de pœnis ecclesiast. cap. II. verb. Leges.*

SECTIO DCCCCL.

Caput LII. Venerabili, *ex Decretali ejusdem Honorii III. Bituricensi, & Carnotensi Decano, ac Subdiacono Aurelianensi scripta.*

VEnerabili fratre nostro Cenomanen. Episcopo, & Procuratore Turonen. Archiepiscopi, in nostra præsentia constitutis, pro quadam suspensionis sententia in præfatum Episcopum ab eodem Archiepiscopo promulgata: nos sententiam ipsam relaxavimus ad cautelam, ipso Episcopo in præsentia dicti Procuratoris præstante corporaliter jura-

Caput LIII. Gravem, ex Decretali laudati Honorii III. Benjuso *Episcopo Senonensi scripta*.

GRavem venerabilis fratris nostri Pisani Archiepiscopi recepimus quæstionem, quod quidam cives Pisani, deputati a Potestate, ac populo ad statuta civitatis edenda, in derogationem Apostolicæ Sedis, & subversionem ecclesiasticæ libertatis edere præsumpserunt, quod si quis Clericus, vel laicus contra quemcunque laicum Pisani districtus, ad Judicem ecclesiasticum literas Apostolicas impetraverit, in mille solidis (nisi renunciaverit literis) condemnetur; nec redditus possessionum suarum reddantur eidem, vel agri excolantur illius, sed banno potius subjaceant Potestatis (& infra.) Statuerunt illi præterea, ut Clerici suis sumptibus castrum Ripæ fractæ faciant custodiri; quod si renuerint, contra eos Potestas procedere teneatur (& infra.) Ideoque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in consiliarios, & officiales civitatis ipsius, nisi statuta ipsa de capitularibus suis deleri fecerint, & idonee, sicut exigit res, cavari, quod similia de cætero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare procures. Cæterum, cum iidem Statutarii multa de bonis ecclesiasticis tenere dicantur in feudum, ipsos fore nihilominus privatos feudis hujusmodi nunciare procures.

In hac Decretali fertur excommunicatio in facientes statuta contra libertatem ecclesiasticam, quamvis videatur esse sententiæ promulgatoriæ, cum tamen DD. intelligunt esse declaratoriam, sive Cationem latæ sententiæ circa cujus reservationem dic, ut notatum est supra ad *cap.XLIX. Noverit*.

SECTIO DCCCCLII.

Caput LVII. Permittimus, *ex Decretali Gregorii IX.*

PErmittimus Ecclesiarum ministris semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, januis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, Missarum solemnia celebrare, causa conficiendi Corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non negatur.

Indulget hic Pontifex tempore generalis interdicti, semel tantum in hebdomada celebrari posse Missam, januis clausis, & sine campanarum sono ad conficiendum Corpus Christi pro morientibus.

Verum hodie attendenda est ampliatio, facta a Bonifacio VIII. in *cap.XXIV. Alma mater*, ut notatum est supra ad *cap.XXIV. Ut privilegia* pag.717.

SE-

Pueris, qui in Canonem inciderunt ſententiæ promulgatæ, ſive ante, ſive poſt pubertatem poſtulent ſe abſolvi, poteſt diœceſanus Epiſcopus abſolutionis beneficium imperti-ri; cum propter defectum ætatis, in qua fuit commiſſus exceſſus, rigor ſit manſuetudine temperandus.

Eodem Titulo de Sententia Excommunicationis in VI.

SECTIO DCCCCCLIV.

Caput I. Cum medicinalis, *ex Decretali Innocentii IV. in Concilio generali Lugdunenſi celebrato an. 1245.*

CUM medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis, diſciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat, caute provideat Judex eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat, ſe proſequi, quod corrigentis fuerit, & medentis. Quiſquis igitur excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunicationis expreſſe conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero hujuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere infra menſem, ſi fuerit requiſitus, ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel literas teſtimoniales confici, ſigillo authentico conſignatas. Si quis autem Judicum hujuſmodi Conſtitutionis temerarius extiterit violatur, per menſem unum ab ingreſſu Eccleſiæ, & divinis officiis noverit ſe ſuſpenſum. Superior vero, ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans, latorem excommunicato ad expenſas, & omne intereſſe condemnet, & alias puniat animadverſione condigna, ut pœna docente, diſcant Judices, quam grave ſit excommunicationum ſententias ſine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in ſuſpenſionis, & interdicti ſententiis volumus obſervari. Caveant autem Eccleſiarum Prælati, & Judices univerſi, ne prædictam pœnam ſuſpenſionis incurrant; quoniam ſi contingeret, eos ſic ſuſpenſos divina officia exequi, ſicut prius, irregularitatem non effugient juxta canonicas ſanctiones; ſuper qua, nonniſi per Summum Pontificem poterit diſpenſari.

Huic Decretali, declaranti, ipſo facto interdictos per unum menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, & a divinis officiis ſuſpenſos quoſcunque Eccleſiarum Prælatos, & Judices, ferre præſumentes excommunicationis, interdicti, & ſuſpenſionis cenſuras in aliquem ſine ſcriptura, & expreſſione cauſæ earundem reſpective cenſurarum, & abſque exemplari dictæ ſcripturæ reo tradendo intra menſem, eo requi-

An vero Episcopi, & alii Superiores Prælati incurrant etiam excommunicationem, si non exprimantur, alii affirmant, alii negant propter Glossæ contradictionem in hoc eod. cap. Quia periculosum, tam in casu, quam in verbo *Suspensionis*.

SECTIO DCCCCLV.

CAPUT III. STATUIMUS, *ex Decretali ejusdem Innocentii IV. in eodem Concilio Lugdunensi*.

STatuimus, ut nullus Judicum participantes cum excommunicatis ab eo, in locutione, & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare majori excommunicatione præsumat; salvis Constitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. Quod si ex locutione, & aliis, quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat, poterit Judex post monitionem canonicam hujusmodi participantes consimili damnare censura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat, & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare.

Hæc Decretalis decernens, participantem cum excommunicatis excommunicatione majori in ea parte, quæ solum inducit excommunicationem minorem, ligari non posse eadem majori excommunicatione, non præmissa monitione canonica, ampliata est, seu potius declarata a Greg. X. *cap. Constitutionem IX. hoc eod. tit. in VI.* statuente, ligari non posse, etiam hac monitione præmissa, nisi in ea nominatim exprimatur participans: textum jam hic habes.

SECTIO DCCCCLVI.

CAPUT IX. CONSTITUTIONEM, *ex Decretali Gregorii X.*

COnstitutionem fel. record. Innocentii Papæ IV. Prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solam minorem excommunicationem inducit, monitione canonica non præmissa, majori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum, declarantes, decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc casu, si aliis rite reservatis, eos, qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas (ut canonice promulgetur excommunicationis sententia) statuunt jura præmitti, Judices, sive monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus observent aliquorum dierum competentia intervalla, nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda.

Hæc Decretalis decernens, ut in præcedenti Sectione, ampliata est a Bonifacio VIII. *cap. Statutum XIII. hoc eod. tit. in VI.* extendente dictam Gregorii declarationem etiam ad sententias suspensationis, & interdicti, si suspendendi, & interdicendi in ipsis nominatim non exprimantur, ibi.

Sta-

Quicunque pro eo, quod in Reges, Principes, Barones, Nobiles, Ballivos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu alias in personis, aut bonis suis, vel suorum, gravandi eos, qui tales sententias protulerunt, sive quorum sint occasione prolatæ, vel easdem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes (nisi licentiam ipsam, re integra, revocaverint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquod præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, ex tunc ab ea non possint, nisi per Sedem Apostolicam, absolutionis beneficium obtinere.

Excommunicatio hic inflicta, est Papæ reservata post obsordescientiam duorum mensium in ea; ante duos menses, satisfacta parte, non est reservata.

Verum hodie reservata est Papæ, in quam incidunt quicunque impedientes Prælatos, ne sua jurisdictione utantur; vel quatenus sic cogant partes, vel judices ad causarum revocationem, aut absolutionem, aut quatenus eos vexant causa sententiarum, ut ex *cap. XIV. & XIV. Bullæ Cænæ*, quorum textus leges in calce hujus Operis.

Eodem Titulo de Sententia excommunicationis in Extravagantibus communibus.

SECTIO DCCCCLVIII.

Caput I. Excommunicamus, *ex Decretali Bonifacii VIII.*

Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra, omnes Clericos, Religiosos, & laicos utriusque sexus, sive sint familiares Curiæ, sive alii undecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquid parvum, vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto, sive promissione occulta, vel manifesta facta sub generalibus, & plenarie non expressis, sive sit sub specialibus, & expressis aperte verbis, quidquam dederint, aut receperint magnum, vel parvum, vel promissionem de quacunque re, aut utilitate propter hoc consequenda fecerint, vel receperint, pro aliqua justitia, sive gratia pro se, aut pro alio in causis, vel judiciis, seu alias per literas Apostolicas, & quibuscunque modis apud Sedem Apostolicam obtinenda. Et hanc sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantes, & recipientes duximus exten-

Hæc Decretalis cum censuris, & pœnis omnibus in ea contentis innovata est a Gregorio XIII. Constit. *Ab ipso 5. Novembris 1574.* quas extendit, nedum contra audentes comittere aliquam ex tribus actionibus, tam in allata Decretali, quam in dicta Constit. expressis, sed etiam contra dantes auxilium, consilium, vel favorem, quas causas secundarias Bonifacius non expressit, ibi.

Ab ipso Pontificatus nostri principio, quammaxime possumus, enitimur atque contendimus, ut domus, & Curia nostra a sordibus expurgetur.

Cui salubri consilio incumbens fel. rec. Bonifacius Papa VIII. excommunicavit, & anathematizavit omnes Clericos, Religiosos, & laicos utriusque sexus, sive familiares Curiæ, sive undecunque alios, qui aliquod pactum facerent, seu quid parvum, vel magnum promitterent &c.

Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, ut plerique cupiditate improbi quæstus, potentiorum suffragationibus adnixi, hujusmodi negociorum expeditiones hac, illac conquirentes turpissime nundinentur. Alii alios, quos gratiam præstare arbitrantur, donis, pollicitationibus ambiant. Quidam etiam se talium operam, atque industriam pretio, & muneribus quæsisse affingant. Quæ cum pessima sint, & Curiæ prædictæ existimationem gravissime offendant, in eos, qui talia agunt, animadvertendum fore arbitrati, Constitutionem prædictam cum suis censuris, & pœnis omnibus innovamus, easdemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum, quæ adscripsimus, dantesque illis, & aliis supradictis auxilium, consilium, vel favorem.

Quin etiam eos omnes omni beneficio & officio ecclesiastico, & seculari, sive temporali, sive perpetuo, ipso jure privamus, ac privatos esse declaramus: & præterea infamiæ subjectos perpetuo, ac inhabiles ad illa, & alia esse volumus. A quibus etiam, prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris sint exemplo.

Illis tamen, qui rem adhuc incognitam, complicesque, fautores, & socios retexerint, impunitas concedatur.

Citatæ Constitutiones Bonifacii VIII. & Gregorii XIII. confirmatæ fuerunt ab Alexandro VII. Constit. *Inter gravissimas 8. Maii 1656.* & majore distinctione declaratis casibus in ipsis comprehensis, ad alios novos extensæ: cujus Constitutionis textum, cum sit nimis prolixus, omitto, & summam dumtaxat, & quidem fideliter expono, prout jam exposui in Additionibus ad *Thesaurum de pœnis ecclesiasticis, post cap. XV. verb. Simonia.*

In ea igitur declaratur.

I. Quoad materiam, relatas Constitutiones, spirituales non tantum materias, verum etiam temporales, & mixtas complecti.

II. Quoad personas, gratiam, vel favorem concedentes, esse de omnibus intelligendum universim, sive sit Papa, sive minister aliquis, judex, officialis, etiam Episcopus, & Cardinalis, & quæcunque alia persona, cujuscunque dignitatis ecclesiasticæ, vel secularis: item quoad personas, gratiam, & favorem impetrantes, neminem excipiendum, licet Papæ conjunctum, & ad ipsum pertinentem, etiam laicum, si expeditio Romæ obtinebitur, vel alibi, ubi moretur romana Curia.

III. Mediatores comprehendi mediatos, & immediatos, cujuscunque gradus, & præeminentiæ, etiam in casibus, in quibus ad aliquem bonum finem datur, sive promittitur, sive accipitur, cessatque omnis mali suspicio, aut propter Juris acquisiti defensionem, aut illud (nondum habitum) acquirendum, aut propter res, quæ arbitrio substant, & ad quas Judices, & ministri nec de Jure, neque celeriori, faciliorique expeditione tenentur.

IV. Omnia verba, aut signa prohiberi, etiam equivoca, quæ apta quocunque modo sint, ut principalem afficiant, aut mediatorem quacunque obligatione justitiæ, aut fidelitatis, etiam sub remunerationis, vel gratitudinis signo.

V. Eos comprehendi, qui dant ad effectum impediendi, aut quocunque modo justitiam retardandi, aut gratiam, ex quo, sive damnum, sive molestia,

judicio, favorem, & gratiam, suis erga dominos præstitis servitiis acquisitam, & ipsis debitam.

VIII. Declaratur, scriptas pœnas, atque prohibitiones locum habere, quamvis promissiones, pollicitationes, atque oblationes nec sint acceptatæ, neve sit traditum id, quod fuit promissum, aut oblatum, & etiam in casu, quo res promissa, data, aut oblata mediate, vel immediate movere animum nequeat ad gratiæ, aut petitæ Justitiæ concessionem: ac insuper prohibitas intelligi actiones, non tantum, quæ legi naturali, & divinæ, sed eas etiam, quæ soli legi humanæ, præfatisque Constitutionibus adversantur. Excipitur, quod sola esculenta, & poculenta dari, & accipi juxta morem Curiæ possint, & Curiales suam pacisci convenientem mercedem.

IX. Declaratur tandem, quod dictæ Bullæ, & pœnæ in ipsis contentæ, dici nequeant abrogatæ, nec derogatæ ob scientiam, patientiam, aut Principis tolerantiam, nec ob diuturnius quodcunque temporis spatium, ipsis innovatis adversus quemcunque usum, aut contrarium usum, sublato dumtaxat, atque cassato articulo faciendæ denunciationis delinquentium, a Bonifacio præscriptæ. Hactenus tenor Constit. Alex. A Constitutione vero Innoc. XII. *Sacerdotalem* 29. *Jan.* 1695. qua confirmatur, & innovatur cit. Alex. Constit. declaratur ulterius, comprehendi etiam omnes agentes, expeditores, procuratores, aliosque Curiales, & quemcunque negociorum gestorem, laicos, ecclesiasticos, & regulares, suorum etiam capitulorum, & Ordinum procuratores, scribentes, vel suis principalibus, aut correspondentibus notulas transmittentes, & ipsis quocunque modo insinuantes, etiam per interpositas personas, se pro impetranda Justitia, vel gratia, aut post earundem impetrationem, munera dedisse, aut ea necessaria esse, sive animo revera munus dandi, sive simulandi id egerint; etiam sub prætextu redimendæ injustæ, & evidentis vexationis: aut quod salarium, seu honorarium ipsis datum, seu promissum, aut consuetum labori, ac diligentiæ in negocio adhibitæ minus respondeat; aut aliis quibuscunque prætextibus, in relata Alex. Constit. jam damnatis, aut forsitan in futurum pro excusatione allegandis; & etiam in adductis prohibitionibus comprehendi casus, in quibus dictum, scriptum, aut insinuatum fuerit ante, vel post impetrationem gratiæ, vel Justitiæ, mentati, ut Navarrus, Diana, Bonacina, cum aliter, atque sensu diverso fuerint opinati.

Nota II. Pro praxi (præsupposito, quod non sit casus de simonia, de qua habenda est ratio juxta propria ejus principia) præfatas Bullas, cum sint de gratia, & justitia, quæ apud Sedem Apostolicam obtinentur, non comprehendere Legatorum Curias, neque Nunciorum, aut aliorum ipsius ministrorum; dummodo ejusdem Sedis delegati extra Curiam non sint, ut dicitur in novissima Innocent. Const.

Nota III. Ad pœnas incurrendas satis esse, quamcunque accipere rem parvam, juxta textum Bonifacianæ ibi = *seu aliquod parvum, vel magnum promittant* = & quamvis æqua valde videatur eorum doctrina, qui materiam requirunt sufficientem, ut ab ea accipientis animus ad petitæ gratiæ, vel Justitiæ concessionem moveatur, cum tamen ab Alex. Bulla id in præsenti prohibitione comprehendi declaretur, hoc est dare, aut promittere &c. etiam tunc, cum res ad petiti concessionem movere animum nequeat, libentius amplector sententiam, quæ ad pœnas incurrendas, affirmat, satis esse eam materiæ quantitatem, quæ in furti materia gravem inferat culpam, Bonac. *tom. III. disp. II. q. 3. punct. 31. num. 3.* licet etiam opinentur aliqui, eam ad furti rigorem non esse admetiendam, sed dantia, & accipientis qualitate inspecta, latius arbitrium aliquod adhiberi posse, vide Dianam *Coord. tom. V. tractat. VII. resol. LIV.* qui nihilo tamen minus aliquas admittit illationes, juxta laudatæ Bullæ tenorem in præsens rejiciendas.

Nota IV. Donationem, aut meræ liberalitatis munus non prohiberi: verum in praxi id erit satis difficile, ut ab omni purgetur vitio: cum hujusmodi (præcipue in excessu) liberalitates non habeantur in usu, & si in usu sunt, non levem suspicionem præseferunt.

Nota V. Non prohiberi aliquid dare, vel accipere post gratiæ, vel justitiæ impetrationem, cum in citt. Constitutionibus id non exprimatur; ideoque ad casus haud expressos non sunt extendendæ; dummodo tamen pactum, aut antecedens non intervenerit promissio, cujus executio post impetrationem differatur.

Nota VI. Circa restitutionem rei acceptæ in dd. Constitutionibus præceptam, hanc faciendam esse paupe-

dit, satagentes, asserere non verentur, quod Summus Pontifex, ante suæ coronationis insignia, se non debet intromittere de provisionibus, reservationibus, dispensationibus, & aliis gratiis faciendis, nec se in literis Episcopum simpliciter, sed electum Episcopum scribere, nec etiam uti Bulla, in qua nomen exprimatur ipsius. Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione hujusmodi aliquas literas nostras super negociis quibuscunque confectas, quæ a nobis ante coronationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus.

Excommunicatio hic lata, nemini est reservata, sed si per impugnationem hic expressam quis impediret executionem literarum Papæ, incurreret excommunicationem, eidem reservatam in *cap. XIII. Bullæ Cœnæ*, cujus textum leges in calce hujus Operis.

Titulus XL. De Verborum significatione.

SECTIO DCCCCLX.

CAPUT XIV. QUÆSIVIT, *ex Decretali Alexandri III. Episcopo Carnotensi rescripta, juxta Concium, & Antonium Augustinum.*

QUæsivit Fraternitas tua (& infra.) Nos itaque tibi duximus respondendum, quod Sacerdos, uno præsente Clerico, & etiam solus potest infirmum ungere. Festum vero B. Mathiæ juxta consuetudinem ecclesiasticam vigilia eatenus præcedat, ut nec pro bissexto, nec pro quolibet alio modo inter se, & solemnitatem aliam diem admittat: in qua utique vigilia (nisi venerit in Dominica) jejunium celebretur: ipsum autem festum, sive fiat præcedenti die, sive in sequenti (qui duo quasi pro uno reputantur) nullus error, sed consuetudo Ecclesiæ teneatur.

Circa vigiliam Sancti Matthiæ vide notata supra ad *caput I. Ex parte*, *de Observat. jejuniorum*, pag. 451.

SECTIO DCCCCLXI.

CAPUT XVI. OLIM, *ex Decretali Innocentii III. Patriarchæ Gradensi scripta.*

OLim tibi scripsisse recolimus, ut si Canonici Paduani Magistro G. Canonico Paduano præbendam, quæ tantum residentibus de communi confertur, sicut uni ex aliis de communibus proventibus, & manualia beneficia non conferrent, tu eos ad id, appell. cessante, compellere procurares: quia vero quidam mandatum nostrum interpetrari aliter, quam decet, moliuntur (cum beneficia Principum sint interpetranda largissime) nostrum aperiendum duximus intellectum, videlicet, quod præbendam, quæ tantum residenti-

crescat; nec pariter concedenda ultra triennium, neque majoribus vigintiquinque annis, quinimo hujusmodi ætate vigintiquinque annorum expleta, eadem Indulta, licet idem triennium expletum non fuerit, expirare.

SECTIO DCCCCLXII.

Caput III. Exiit, *ex Decretali Nicolai III.*

Hæc Decretalis, cujus prolixum textum transcribere omitto, cum in ejus §. *Itaque*, fulminetur excommunicatio, ipso facto incurrenda, Papæ reservata, aliæque pœnæ infligantur contra Glossantes hanc eandem Decretalem circa explicationem Regulæ Fratrum Minorum, moderata est a Joanne XXII. *caput II. Quia nonnulli, hoc eodem tit.* dictas pœnas suspendente usque ad Sedis Apost. beneplacitum.

Additur hic declaratio S. Pii V. relata sub hoc eodem titulo in VII. Decretalium Clementis VIII. Romæ typis impres. in Typographia Rev. Cameræ Apostolicæ 25. Julii 1598. his verbis.

Quia a plerisque fuit dubitatum, an privilegia, & exemptiones, tum a Conc. Trid. de conferendo pro substentatione seminarii, tum a nobis super subsidio, decimis, atque aliis oneribus concessæ Fratribus Ordinum Mendicantium, comprehendant eos etiam Mendicantes, qui ex concessione, vel dispensatione Apostolica possunt bona stabilia retinere, declaramus, Fratres quatuor Mendicantium Ordinum S.Dominici, Sancti Francisci, Hæremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum, quibus etiam adjungimus Fratres Servorum Beatæ Mariæ, & Fratres Minimorum S.Francisci de Paula, ac Fratres S. Hieronymi Jesuatorum, eorumque omnium domos, monasteria, & loca, etiamsi propria bona mobilia, immobilia, ac alia quæcunque, in commune tamen possederint, Mendicantium vocabulo, & omnibus privilegiis quocunque modo Mendicantibus concessis, frui posse, & tum Concilii Tridentini, tum cætera omnia decreta, statuta, privilegia, & jura de Mendicantibus loquentia, ad omnes dictos septem Ordines, eorumque domos, & loca, ac bona, etiam propria, in communi possessa, extendimus, & ampliamus, ac de illis intelligenda esse declaramus.

Videndæ tamen sunt Constitutiones ejusdem Pontificis, *Apostolicæ Sedis*, 9. *Novem.* 1567. *&* *Romanus Pontifex*, 18. *dicti mensis*, *& anni*, ex quibus prædicta verba excerpta sunt; ☞ Nota, quod Congregatio Fratrum S. Hieronymi Jesuatorum suppressa fuit a Clem. IX. ut ex ejus Constitut. *Romanus Pontifex* 6. *Decembr.* 1668.

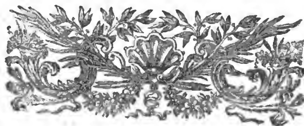
FINIS PRIMÆ PARTIS.

Ex Libro II.

18 Ti-

Ex Libro IV.

Ex Libro V.

ELEN-

Cap. XLIX.

Ex eodem Titulo in VI.

Ex eodem Titulo in Clementinis.

Ex eodem Titulo in Extravagantibus communibus.

Ex Titulo XVII. De Filiis Presbyterorum ordinandis, vel non.

Ex Titulo XXXIII. De Majoritate, & Obbedientia.

Ex eodem Titulo in VI.

Ex Titulo XIX. De Obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.

Ex Titulo XXIII. De Officio Archidiaconi.

Ex Titulo XXIV. De Officio Archibresbyteri.

Ex

Ex

Ex eodem Titulo in VI.

Ex eodem Titulo in Clementinis.

Ex Titulo XV. De Sacra Unctione.

Ex Titulo XVI. De Sacramentis non iterandis.

Ex Titulo I. De Summa Trinitate.

Ex eodem Titulo in Clementinis.

Ex Titulo X. De Supplenda negligentia Prælatorum.

Ex eodem Titulo in VI.

Ex Titulo XXXIX. De Syndico.

Ex Titulo XI. De Temporibus Ordinationum, & qualitate Ordinandorum.

Ex

Ex Titulo XXXIX. De Censibus, Exactionibus, & Procurationib.

Ex eodem Titulo in VI.

Ex Titulo VI. De Clerico ægrotante, vel debilitato.

Ex eodem Titulo in VI.

Ex Titulo IV. De Clericis non residentibus in Ecclesia, vel Præbenda.

Ex eodem Titulo in VI,

Ex Titulo II. De Cohabitatione Clericorum, & mulierum.

Ex eodem Titulo in Clementinis.

Ex Titulo XL. De Consecratione, Ecclesiæ, & Altaris.

Ex Titulo XXXII. De Conversione conjugatorum.

Ex Titulo XXXIII. De Conversione Infidelium.

Ex Titulo XLIV. De Custodia Eucharistiæ, Chrismatis, & aliorum Sacramentorum.

Ex Titulo XXX. De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

Ex eodem Titulo in VI.

Ex eodem Titulo in Clementinis.

Ex Titulo XXIV. De Donationibus.

Ex Titulo XLVIII. De Ecclesiis ædificandis, vel reparandis.

Ex Titulo XVII. De Emptione, & Venditione.

Ex eodem Titulo in Extravagantibus communibus.

Ex Titulo XXII. De Fidejussoribus.

Cap. IV.

Ex eodem Titulo in VI.

Ex eodem Titulo in Clementinis.

Ex Titulo XIII. De Rebus Ecclesiæ alienandis , vel non .

Ex eodem Titulo in VI.

Ex eodem Titulo in Clementinis .

Ex Titulo XXXI. De Regularibus , & transeuntibus ad Religionem .

Cap. XXIII.

Ex

Cap. VI.

Ex Titulo II. De Desponsatione impuberum.

Ex eodem Titulo in VI.

Ex Titulo XIX. De Divortiis.

Ex Titulo XX. De Donationibus inter virum, & uxorem, & de dote post divortium restituenda.

Ex Titulo XV. De Frigidis, & maleficiatis, & impotentia coheundi.

Ex Titulo XVI. De Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.

Ex Titulo X. De Natis ex libero ventre.

Ex Titulo XVII. Qui filii sint legitimi.

Ex Titulo XVIII. Qui matrimonium accusare possint, vel contra illum testificari.

Ex

Ex eodem Titulo de Sententia Excommunicationis in VI.

Ex eodem Titulo in Extravagantibus communibus.

Ex eodem Titulo in Extravagantibus communibus.

Ex Titulo XXI. De Sortilegiis.

Ex Titulo XIII. De Torneamentis.

Ex

